

CHR. KLEIN'S
BOGBINDERI
Ny Guldsmedgade 31
AARHUS.

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1926

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1926

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1925. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	1
Landbrugsraadet. Af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	41
Bogameldelse af Statskonsulent <i>N. Balle</i> og udkomne Bøger ...	50
Mindre Meddelelser:	
Bestyrelsesmødet d. 17. Dec. 1925 i Landhusholdningsselskabet	53
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	54
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	54
Dansk Historieskrivning og vore Godsarkiver	55
Folkebiblioteker paa Landet	56
Dansk og engelsk Landbrug. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 13. Januar 1926 af Statskonsulent <i>Harald Faber</i>	57
Baron J. Wedell-Neergaard. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	86
Direktør Severin Jørgensen. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	90
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling 1925, I	92
Kontorchef Hertels 25 Aars Jubilæum i Landhusholdningsselskabet. Af Kasserer <i>H. M. Knudsen</i>	111
Bogameldelse af Kontorchef <i>Axelsen Dreyer</i> og udkomne Bøger	114
Mindre Meddelelser:	
Prisopgaven angaaende Dyrkningen af forskellige Foderplanter	118
Tidsskrift for Planteavl	119
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	119
Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedaljer .	119
Udvandringen fra Danmark til oversøiske Lande i 1925.....	120
Om Mulighed for Landbrug i Grønland. Foredrag i Landhusholdningsselskabet d. 27. Januar 1926 af Statskonsulent <i>K. Hansen</i>	121
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsaml. 1925, II	147
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i 1925. Af Inspektør <i>James Høyer</i>	153
S. Pedersen, Tousgaard. Af fhv. Statskonsulent <i>J. Jensen</i>	161
Kapitelstaksterne for 1925	163
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	164
Træk af Landbrugets økonomiske Udvikling i De forenede Stater under og efter Verdenskrigen. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 10. Februar 1926. Af Professor <i>O. H. Larsen</i> .	165
Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 24. Februar 1926. Af Statskonsulent <i>N. Balle</i>	194

IV

	Side
Bog anmeldelse. Af Sekretær <i>N. Siggaard</i>	211
Udkomne Bøger	212
Konsulentvirksomheden i Danmark. Foredrag ved Konsulent- mødet den 27. Februar 1926 af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	213
Mælkeribrug i Danmark 1925. I. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	235
Udkomne Bøger	248
Mindre Meddelelser:	
Forsøgslaboratoriets Oversigt over de lovbefalede Smørudstil- linger for 1925	250
Arbejdsløshedsprocenten i Landarbejderforbundet i 1925 ...	251
Landbrugsarealet den 15. Juli 1925	251
Kreaturholdet den 15. Juli 1925	252
Indtryk af Roeforædling i Tyskland og Sverige. Foredrag i Land- husholdningsselskabet den 10. Marts 1926. Af Assistent <i>J. C.</i> <i>Lunden</i>	253
Mælkeribrug i Danmark 1925. II. Af Statskonsulent <i>Th. J. Brask</i>	278
Statskonsulent Niels Pedersen. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	292
Prisopgave	295
Bog anmeldelse. Af Konsulent <i>Kr. Kristensen</i>	297
Mindre Meddelelse:	
Proprietær Peter Nielsen, Thorslundegaard	300
Husdyrbruget i 1925 med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavlens. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	301
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold. Regnskabsresultater fra dansk Landbrug. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	320
Statskonsulent Axel Appel. Af Statskonsulent <i>Peter Aug. Mørke- berg</i>	335
Redaktør Anton Bing. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	339
Lønnende Produktion af Slagtekyllinger og daggamle Kyllinger. Af Statskonsulent <i>W. A. Koch</i>	343
Bog anmeldelse	346
Hestene i 1925. I. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	349
Den 7. internationale Mejerikongres i Paris 1926. Af Forstander <i>A. P. Hansen</i>	368
Landbrugsøkonomisk Konsulentvirksomhed i England og Wales. Af Landbrugs kandidat <i>Aksel Milthers</i>	376
Hollands Produktion og Afsætning af Æg. Af Statskonsulent <i>W. A.</i> <i>Kock</i>	388
Bog anmeldelse. Af Konsulent <i>P. K. Thordal</i>	392
Mindre Meddelelser:	
Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab	395
Sukkerroearealet i Evropa	395
Antallet af Studerende ved den kgl. Veterinær- og Landbo- højskole	396

V

	Side
Hestene 1925. II. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	397
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1925. I. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	421
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925. I—III. Af Stats- konsulenterne <i>Th. J. Brask, Nic. Hørlyck</i> og <i>Chr. H. Olsen</i> .	431
Bogammeldelser	439
Om Mælkens Infektion gennem Vand og Forebyggelse heraf. Af Professor <i>Søncke Knudsen</i>	445
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1925. II. Af Konsulent <i>Ivar Dokken</i>	462
Laboratorieforstander Harald R. Christensen. Af Professor, Dr. phil. <i>Fr. Weis</i>	481
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925. IV—VI. Af Statskonsulenterne <i>Joh. Jensen, N. Balle</i> og <i>W. A. Kock</i>	486
Udkomne Bøger	496
Nogle Fodringsforsøg med Malkekøer. Foredrag i Landhushold- ningsselskabet den 24. Marts 1926. Af Professor <i>Lars Frede- riksen</i>	497
Planteavl 1925. I. Af Statskonsulent <i>K. Hansen</i>	533
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925. VII—X. Af Statskonsulenterne <i>Aug. Kjær, A. Søndergaard, Anton Chri- stensen</i> og <i>Peter A. Mørkeberg</i>	541
Bestyrelsesmødet i Selskabet den 20. Oktober 1926	558
Udkomne Bøger	564
Planteavl 1925. II. Af Statskonsulent <i>K. Hansen</i>	565
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1925—26. Af Afdelingschef <i>H. Hansen</i>	587
Mindre Meddelelser:	
Forsøgsleder <i>A. V. Lund</i>	608
Rettelse	608

REGISTRE.

a) Emner.

Aarsoversigt for 1925	1
Aarsoversigt over Forsøgslaboratoriets Smørbedømmelse i 1925 .	250
Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet	147
Andelsbankens Sammenbrud	3
Appel, Axel, Statskonsulent	335
Arbejderforholdene i 1925	6, 25
Arbejdsløshedsprocenten i Landarbejderforbundet i 1925	251
Arealets Benyttelse i 1925	251
»Arvelæren og den økonomiske Husdyravl«. Af Statskonsulent <i>Wriedt</i>	439
Avlsarbejdet i 1925	316
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet	53, 558
Bibliotheker paa Landet, vore Folke-	56
Bing, Anton, Redaktør	339
Bogammeldelser	50, 114, 211, 297, 346, 392, 439
Bretland, Bestræbelserne for at fremme Afsætningen af Land- brugsvarer m. m. fra <i>Dominions</i>	2
Christensen, Harald R., Laboratorieforstander	481
»Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik«. Ved Kontorchef <i>A. Axelsen</i> <i>Drejer</i>	393
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter i 1925	421, 462
»Danmarks Smørpris-Statistik«. Ved Kontorchef <i>A. Axelsen Drejer</i>	51
»Dansk Andels Gødningsforretning 1901—1916—1926«. Af Konsu- lent <i>M. K. Kristensen</i>	439
Dansk Historieforskning og vore Godsarkiver	55
Dansk og engelsk Landbrug	57
Den 7. internationale Mejerikongres	368
Det landøkonomiske Rejsbureau	103
Driftsforhold, Undersøgelser over Landbrugets	320
Duellighedsmedaljer, Uddeling af Selskabets	107, 119, 561
»Elektricitetsværker i Danmark 1923—24«	50
Engelsk og dansk Landbrug	57

VII

	Side
Fjerkræavl: Hollands Produktion og Afsætning af Æg	388
— Hønsene i 1925.....	18, 493
— Produktion af Slagtekyllinger og daggamle Kyllinger	343
Fodringsforsøg med Malkekøer.....	497
Folkebibliotheker paa Landet....	56
Fond til Landmænds Uddannelse.....	102
Foredrag i Landhusholdningsselsk. 54, 57, 119, 121, 164, 165, 194, 253,	497
Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning....	194
Forenede Stater, Træk af Landbrugets Udvikling i.....	165
Foreningsliv, det landøkonomiske.....	26
Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over Smørudstillingerne i 1925.	250
Frøavl og Frømarkedet i 1924—25.....	11
Gammeleje Legatet, Uddeling af	111
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet.....	40, 92, 147
Godsarkiverne og dansk Historieforskning.....	55
Grønland, om Mulighed for Landbrug i.....	121
Hestene i 1925	13, 349, 397, 541, 543
Hollands Produktion og Afsætning af Æg.....	388
Husdyrbestanden den 15. Juli 1925.....	252
Husdyrbruget i 1925.....	301
Hædersbelønninger, Landhusholdningsselskabets.....	107, 119, 561
Hønsene i 1925.....	18
Høsten i 1925.....	8, 571
Indberetninger fra Statskonsulenterne for Aaret 1925 .	431, 486, 541
Ind- og Udførsel af Landbrugsvare og Hjælpstoffer for Land-	
bruget i 1925.....	421, 462
Infektion af Mælk gennem Vand og Forebyggelse heraf.....	445
International Mejerikongres i 1926.....	368
Internationalt Samarbejde i 1926.....	34
Jordbearbejdning ved Heste og Traktorer	194
Jørgensen, Severin, Direktør.....	90
Kapitelstaksterne for 1925	163
Konsulentvirksomhed i England.....	376
Konsulentvirksomheden i Danmark.....	213
Kontorchef Hertels 25 Aars Jubilæum i Landhusholdningsselskabet	111
Kontrollen med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn....	153
Kreaturholdet den 15. Juli 1925.....	252
Kunstgødning i 1925, Forbruget af.....	12
Kvægbruget i 1925.....	14, 301, 551

VIII

	Side
»Land Settlement in England and Wales 1919 to 1924«	211
Landarbejderforbundet i 1925, Arbejdsløshedsprocenten i.....	251
Landbruget i 1925.....	1
Landbrugets Driftsforhold	320
Landbrugskongressen i Warszawa	35
Landbrugsarealet den 15. Juli 1925	251
Landbrugslove i 1925	30
Landbrugsmaskiner og Redskaber i 1925.....	22, 490, 545
Landbrugsraadets Virksomhed	41
Landbrugsskolerne i 1925	28
Landbrugsøkonomisk Konsulentvirksomhed i England.....	376
Landejendomspriserne.....	25
Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer..	153
Landøkonomisk Foreningsliv.....	26
Landøkonomisk Litteratur i 1925	29
Landøkonomisk Rejsebureau i 1925	103
Lund, A. V., Forsøgsleder	608
Lønnende Produktion af Slagtekyllinger	343
M askiner og Redskaber i 1925.....	22, 490, 545
Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, nye.....	54, 395
Mejeribruget i 1925.....	19, 235, 278, 431, 486
»Mejeribruget paa den sydlige Halvkugle«. Af Statskonsulent S. Sørensen	114
Mejerikongres, den 7. internationale	368
Mælkenes Infektion gennem Vand og Forebyggelse heraf.....	445
N ielsen, Peter, Proprietær	300
Nogle Fodringsforsøg med Malkekøer.....	497
Ny Fortegnelse over Bøger passende for Sogne- og Landbrugs- biblioteker	559
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet.....	54, 395
O m Mulighed for Landbrug i Grønland	121
Osteproduktionen i 1925	21
P edersen, Niels, Statskonsulent	292
Pedersen S., Proprietær	161
Personalefterretninger 37, 86, 90, 92, 111, 161, 292, 300, 335, 339, 481, 608	
Planteavlén 1925	533
Plantesygdomme i 1925	9
Prisopgaven vedrørende Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali.....	295
Prisopgaven vedrørende Dyrkningen af forskellige Foderplan- ter.....	118, 149
Produktion og Afsætning i 1925, Husdyrbrugets	308

IX

	Side
Redskaber og Maskiner i 1925.....	22, 490, 545
»Redskabslære«. Af Statskonsulent <i>Anton Christensen</i>	347
Rejsbureau, det landøkonomiske	103
Rettelse	608
Roeforædling i Tyskland og Sverige	253
Severin Jørgensen, Direktør	90
Skadedyr i 1925.....	10
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925	431, 486, 541
Studerende ved Veterinær- og Landbohøjskolen	396
Sukkerroearealet i Europa.....	395
Sverige, Roeforædling i.....	253
Svinene i 1925.....	16, 554
Sølvbægre og Sølvmedaljer, Uddeling af Landhusholdningsselskabets	107, 119, 561
Tagdækningsmaterialer, Udvalget vedrørende	109
Tidsskrift for Planteavl	119
Tyskland, Roeforædling i.....	253
Tysklands Toldlov af 1925	2
Træk af Landbrugets Udvikling i De forenede Stater under og efter Verdenskrigen	165
Ud- og Indførselen af Landbrugets Produkter og Hjelpestoffer i 1925	421, 462
Uddeling af Gammeleje Legatet	111
Uddeling af Selskabets Duelighedsmedaljer og Sølvbægre 107, 119, 561	
»Ugress i Nutidens Jordbrug«. Af <i>Emil Korsmo</i>	297
Udkomne Bøger..... 50, 114, 212, 248, 297, 346, 392, 439, 496, 564	
Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold	320
Udvalget vedrørende forskellige Tagdækningsmaterialer.....	109
Udvandringen fra Danmark i 1925.....	120
Valutaforholdene	7
»Vejle Amts Landboforening 1851—1926«.	442
»Vejledning i Landbrugs-Regnskabsføring i Tilslutning til det landøkonomiske Driftsbureau«. Af Professor <i>O. H. Larsen</i> og Konsulent <i>Ivan Dokken</i>	392
Vejrforholdene i 1825—26.....	587
Virksomhedsplan og Budget for 1926—27	150
Veterinær- og Landbohøjskolen, Studerende ved.....	396
Wedell-Neergaard, J., Baron, Kammerherre	86
»Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer 1901—26«. Af Kontorchef <i>Axelsen Drejer</i>	346

X

b) Forfattere.

	Side
Axelsen Drejer, A., Kontorchef.....	114
Balle, N., Docent, Statskonsulent	50, 194, 278, 490
Brask, Th. J., Statskonsulent	235, 278, 431
Bredkjær, N., Forstander	301
Christensen, Anton, Docent, Statskonsulent	545
Dokken, Ivar, Konsulent.....	421, 462
Faber, Harald, Statskonsulent	57
Frederiksen, Lars, Professor	497
Hansen, A. P., Forstander	368
Hansen, H., Afdelingschef.....	587
Hansen, K., Statskonsulent.....	121, 533
Hertel, H., Kontorchef	1, 86, 90, 292, 339
Hørlyck, N., Statskonsulent.....	434
Høyer, James, Inspektør	153
Ibsen, Chr., Statskonsulent	436
Jensen, J. fhv. Statskonsulent	161, 439
Jensen, Joh., Statskonsulent	486
Kjær, Aug., Statskonsulent	349, 397, 541
Knudsen, H. M., Kasserer	111
Knudsen, Søncke A., Professor.....	445
Kock, W. A., Statskonsulent	343, 388, 493
Kristensen, Kr., Konsulent.....	297
Larsen, O. H., Professor.....	165
Lunden, J. C., Assistent	253
Milthers, Landbrugskandidat.....	376
Mørkeberg, Peter Aug., Statskonsulent	335, 551
Overgaard, J. C., Forstander.....	320
Siggaard, N., Sekretær	211
Sonne, Chr., Forpagter	41, 213
Søndergaard, A., Statskonsulent	543
Thordal, P. K., Konsulent.....	392
Weis, Fr., Professor, Dr. phil.....	481

XI

c) Billeder.

	Side
Wedell-Neergaard, J., Baron, Kammerherre	86
Jørgensen, Severin, Direktør	90
Pedersen, S. Tousgaard, Proprietær.....	161
Tavler over Indextal for Varepriser i De forenede Stater	
167, 168, 169, 173	
Skematiske Billeder af forskellige Traktortyper	198, 199
Udgifter ved Pløjearbejder med Heste og Traktor.....	205
Isolerede Eliteroer, Svaløf 1925.....	269, 271
Pedersen, Niels, Statskonsulent.....	292
Appel, Axel, Statskonsulent	335
Bing, Anton, Redaktør	339
Grafisk Fremstilling af Forholdet mellem Hestepriser og Heste- udførselens Størrelse i 1924 og 1925	356—57
Konstruktion af en Brønd.....	448
Artesisk Brønd.....	449
Forskellige Filtre.....	452, 453, 454, 455
Automatisk Anlæg	458
Mariottes Flaske.....	458
Spandedampningsapparat	460
Christensen, Harald R., Laboratorieførstander	481
Tavler med grafisk Fremstilling angaaende nogle Fodringsforsøg med Malkekøer	501 og følg.

Landbruget i 1925*).

Af H. Hertel.

Verdenspolitiken har efter Verdenskrigens Afslutning i meget væsentlig Grad drejet sig om økonomiske Problemer: Spørgsmaal som det revolutionære Ruslands Betaling af Czarrigets gamle Gæld, Udredningen af Tysklands Krigsgæld og Tilbagebetalingen af de sejrende Stormagters Krigslaan, Herredømmet over Verdens Olieforsyning og Problemerne om Herredømmet over Kolonilandene osv. Ikke blot i Verdenspolitiken, men ogsaa i Staternes Indrepolitik er de økonomiske Interesser stillet i Forgrunden, thi Krigen paaførte de fleste af Deltagerne en uhyre Statsgæld, og uagtet det meget, som blev blæst overende af Krigsorkanen, efterhaanden genopbygges, hersker der i mange Lande en stor Arbejdsløshed, der i sit Køl vand drager økonomiske Vanskeligheder med sig.

Den økonomiske Knytnæve-Politik, som nu er knæsat i højere Grad end vistnok nogensinde før, paavirker selvfølgelig Danmarks merkantile Forhold til Udlandet; det vilde imidlertid føre for vidt at komme nærmere ind herpaa, og kun to af Foreteelserne, i Tyskland og i Bretland, skal omtales, da de i høj Grad angaar vort Landbrug, men falder udenfor Rammerne for den senere Fremstilling af dets *vita* i 1925.

---

*) Oversigten sluttet den 15. December 1925.

Den internationale Toldlavine, som blev sat i Bevægelse i Aarene efter Krigen, har i Fjor rullet videre hen over Evropa og er naaet til Tyskland. Dette Land ophævede al Landbrugstold i August 1914 og indførte den atter i August 1925, men medens den gamle Toldlov havde høje Satsler paa Korn og moderate paa dyriske Produkter, er det omvendte snarest Tilfældet med den nye Toldlov. Denne gælder til 31. Juli 1926, til hvilken Tid Tyskland mener at have sine Handelstraktater i Orden og at kunne gaa til Vedtagelsen af en endelig Toldlov. Det stod os selvfølgelig straks klart, at vor Udførsel til Tyskland vilde blive paavirket af den genindførte Landbrugstold, men at det vilde afhænge af forskellige Forhold, hvor følelige dens Virkninger vilde blive, navnlig (som ofte fremhævet) af, om Tyskland vilde stille os ugunstigere end Belgien og Argentina med Hensyn til Indførslen af Heste og af frossent Kød. Fra Landbrugsraadets Side blev der straks rettet en Henvendelse til Regeringen om under Paaberaabelse af vor Mestbegunstigelsesret — vi har ingen Handelstraktat med vor sydlige Nabo — at søge Indførselen fra Danmark af Heste og Kød ligestillet med de belgiske Heste og det frosne Kød, naar Toldloven traadte i Kraft den 1. Oktober 1925. Den 3. November meddelte Udenrigsministeren i Folketinget, at Regeringen følger Forholdenes Udvikling med stor Opmærksomhed, og at der var eller snarlig vilde blive indledet Forhandlinger med Tyskland angaaende Hævdelsen af vor Mestbegunstigelsesret i al Almindelighed.

De i Bretland udfoldede Bestræbelser for at fremme Afsætningen af Levnedsmidler fra de oversøiske Dele af det britiske Imperium og fra selve Moderlandet paa dettes Markeder har ogsaa paakaldt vor levende Interesse. I Marts Maaned nedsatte den britiske Regering en Kommission for at overveje, hvad der kan gøres for at fremme Forbruget af Levnedsmidler fra de oversøiske Dele af Riget fremfor Indførselen fra fremmede Lande,

og i August forelaa den første Beretning fra Kommissionen. Denne er klar over, at en Fortrinsstilling for Dominions ved Hjælp af en Toldtarif er udelukket, men fremhæver, at Tiden nu er inde til, at der gøres »en national Anstrængelse« for at fremme Forbruget i Moderlandet af Levnedsmidler fra hele Riget. Befolkningen skal opdrages til at foretrække Rigsvarer, naar de er lige saa gode som de fremmede, og hertil skal alle Overtalelsesmidler benyttes, bl. a. en gennemført Avertering, hvortil der alt er bevilget op imod 20 Mill. Kr. om Aaret. (Denne Sum skal imidlertid ikke udelukkende anvendes til Reklame for Landbrugsprodukter, men ogsaa for andre Varer). Britiske oversøiske Varer skal mærkes »Empire produce«, Varer fra Storbritannien »Home produce« og fra fremmede Lande »Foreign produce«. I en udmærket Indberetning om Sagen har Hr. *Harald Faber* fremhævet, at danske Landbrugsprodukter fremtidig vil komme ud for en stærkere Konkurrence end tidligere, og derfor maa alle Kræfter sættes ind paa, at vore Landbrugsprodukter fremkømmes ikke blot i en kvalitetsmæssig, men ogsaa handelsmæssig god Stand, saaledes at der ikke findes nogen Grund til at beklage sig over dem. Hr. *Faber* fremhævede forskellige Forhold, paa hvilke Opmærksomheden særlig bør rettes, og Landbrugsministeriet har anset det for paakrævet, at Fordringerne til det Smør, som udføres herfra, paa forskellig Maade skærpes og vil derfor med det første fremsætte et Lovforslag om »Tillæg til Lov af 12. April 1911 om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m.«. Ogsaa Svineslagterierne har, jævnfør nedenfor, taget sig Hr. *Fabers* Henstillinger til Følge.

Af Begivenheder indadtil, der ikke omtales i den efterfølgende Fremstilling af Landbrugets Tilskikkelser i 1925, er der særlig 3, som har paakaldt Interessen: Andelsbankens Sammenbrud, den store Arbejdsstandsning og Valutaforholdenes Udvikling.

Aaret begyndte med fortsatte Forhandlinger mellem

Andelsbanken og det af »De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation« i 1919 stiftede Andelsselskab »De danske Mejeriforeningers Mælke-Eksport«. Banken erklærede, at den ikke længere kunde stille yderligere Beløb til Raadighed for Selskabet, og Følgen blev, at samtlige dets Fabriker var sat ud af Drift ved Udgangen af Januar. I Februar blev der af Jydsk Andelsfoderstofforretning, de samv. Andelsslagterier, Andelscementfabriken og Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger paa visse Betingelser stillet et Beløb af 6 Mill. Kr. til Raadighed for Banken, ligesom Nationalbanken stillede en Garanti af 3 Mill. Kr. I Henhold til de stillede Betingelser vedtog Bankens Bestyrelse den 26. Febr. at nedlægge sine Mandater, og en ny Bestyrelse valgtes paa Generalforsamlingen den 30. Marts. Denne forløb roligt og sagligt og vidnede om en ærlig Vilje til at føre Banken frelst gennem Brændingen. Da det senere viste sig, at der krævedes en større Kapital for at underbygge Banken end den hidtil tegnede, vedtog i Maj Foreningen af jydsk Landboforeninger at yde et Beløb af 50,000 Kr. og De samvirk. d. Landboforeninger af 100,000 Kr. til Bankens nye Kapital, og de sidste rettede en indtrængende Opfordring til Landbruget om at støtte Bankens Konsolidering. Da de stedfundne Tegninger til Bankens nye Kapital imidlertid kun udgjorde ca. Halvdelen af det Beløb paa 20 Mill. Kr., som efter fornyede Beregninger ansaas nødvendigt for at genrejse Banken, blev denne derfor lukket den 2. Juni. Utvivlsomt er der mange, der af Kærlighed til Andelsbevægelsen har ønsket at skaane denne for det Nederlag, Standsningen af Banken er, men der er ogsaa mange, som ledet af forskellige Grunde ikke har villet gaa med til at yde den nødvendige økonomiske Støtte hertil. Der er opvokset et Slægtled, som synes at se med andre Øjne paa Andelsbevægelsen end den Generation, der rejste den, overvandt den stærke Modstand, den ofte mødte, af personlig Erfaring lærte at kende den udmærkede

Støtte, den var for Befolkningen under Landbrugskrisens vanskelige Aar og derfor fik en aldrig svækket Interesse for den. Der var i mange Aar over Andelsbevægelsen et idealistisk Præg og et stærkt Sammenhold mellem Andelsfolkene, som man kunde stole paa. Hos mange af den yngre Slægt er vistnok Synet paa Bevægelsen ændret, er blevet mere realistisk, man holder sig til, hvad Vedtægterne siger om Rettigheder og Forpligtelser og anerkender ingen »uskrevne Love«, der skulde medføre nogen »moralisk Forpligtelse«. Men tilbage til Andelsbanken. Denne standsede altsaa i Juni, og der nedsattes en Likvidationskomite samt et Udvalg (kaldet Amtsudvalget) til at arbejde for en Genrejsning af Banken. Der syntes at aabne sig en Mulighed herfor, thi i September forlød det, at en betydelig Kapital (der nævntes 48 Mill. Kr.) fra engelsk Side var stillet til Raadighed til Genrejsning af Banken paa Betingelse af, at der herhjemme rejstes den af Bankloven af 4. Oktober 1919 krævede indbetalte Kapital paa mindst 10 pCt. af Bankens samlede Gældsforpligtelser. Da der imidlertid ikke var tegnet tilstrækkelig ny Kapital til at fyldestgøre Banklovens Krav, bortfaldt det udenlandske Tilbud. Paa et Møde den 30. Oktober vedtog Amtsudvalget derfor at søge stiftet en ny Bank, men samtidig at lade det Udvalg, der nedsattes for at varetage Stiftelsen, foretage et sidste Forsøg paa at genrejse den gamle Bank. Hurtig kom imidlertid Udvalget til den Overbevisning, at Genrejningsplanen ikke lod sig gennemføre, og det vedtog derfor at stifte en ny Bank, »Dansk Andels- og Folkebank« samt forhandle med Likvidationskomiteen om eventuel Overtagelse af nogle af den gamle Banks Filialer, som endnu ikke er afhændet. Den nye Bank begyndte Virksomheden under beskedne Former den 1. December med Hovedkontor i København. — Andelsbanken under Likvidation har nu sagsøgt De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation om en Erstatning

af mellem 14 og 15 Mill. Kr. for det Tab, som er paaført Banken ved Kondenseringsfabrikerne.

Endvidere blev Sindene i Aarets første Halvdel stærkt optagne af den store Arbejdskrig, den største sociale Kamp Danmark har haft siden Bondekrigenes Dage. Den begyndte i Marts Maaned, og fra den 7. April blev der varslet Strejke paa samtlige Slagterier, men i den 11. Time blev der blæst af, og Landbruget var i Begyndelsen ikke direkte berørt af Lockouten og Strejkerne. Selvfølgelig vidste det, at det ikke slap for at bære en Del af Krigsomkostningerne, men det stillede sig ganske neutralt, og der blev givet Tilsagn om, at Kampen ikke skulde blive ført ind paa dets Omraade. Tilsagnet blev imidlertid ikke holdt, den 15. Maj iværksatte Arbejdsmandsforbundet almindelig Transportstrejke, den 2. Juni erklærede Sømændene Sympatistrejke, og i England blev der agiteret for at faa gennemført Blokade af vore Landbrugsvarer i alle Havne. Det i 1920 af Landbruget nedsatte 5-Mands Udvalg, hvis Formand er Forpagter *Theilmann* og hvis Sekretær er Hr. *Fred. Jensen* ved De samvirkende Andelsslagterier, hævdede stadig Landbrugets neutrale Stilling, men det maatte selvfølgelig søge at afværge vore Landbrugsprodukters Ødelæggelse i danske og engelske Havne, og dets Organisering af den frivillige Arbejdskraft var præget af en Beslutsomhed og Hurtighed, som vandt almindelig Paa-skønnelse. Selvfølgelig gik det noget ud over Kvaliteten af de i Esbjerg oplagrede Produkter, og nogen Usikkerhed i Handelen, navnlig med Flæsk, var uundgaaelig, men naar der ikke blev slaaet mere i Stykker for Landbruget, end Tilfældet var, har det Udvalget at takke herfor. — Arbejdskampen varede fra 19. Marts til 8. Juni og Transportstrejken i 16 Dage. Striden omfattede, da den var paa det højeste, 95,000 Arbejdere, og Statistisk Departement har beregnet det samlede Tab af Arbejdsdage til 4 Millioner; til Sammenligning kan anføres, at den næststørste Konflikt, vi har kendt, den store

Lockout i 1899 omfattede 34,000 Arbejdere og et Tab af 2.7 Mill. Arbejdsdage. Mange har Arbejdsstandsningens uheldige Følger været, men paa et Omraade virkede Konflikten heldig, den fremtvang i store Befolkningskredse en Sparsommelighed, der medførte en Bedring af vor Handelsbalance.

Endelig har Valutaforholdene i høj Grad paakaldt Interessen. Da Valutaloven af 20. December 1924 vedtoges, stod Kronen i 65, og man mente for de to kommende Aar at have lagt Retningslinien for Kronens langsomme og sikre Stigning. Loven forudsatte i 2. Halvaar af 1925 en Minimumsværdi for Kronen af ca. 67, den 1. Maj stod den i 69, men omtrent fra Maanedens Midte begyndte den at stige i Værdi efter et ganske uforudset Tempo; den naaede i Begyndelsen af Juli 76 og steg vedblivende, var i Midten af September omkring 92, bevægede sig derefter lidt nedefter, gik atter op og stod i Begyndelsen af November i 93. Denne hurtige Stigning fremkaldte selvfølgelig en livlig Diskussion, Meningstilkendegivelserne var stærkt afvigende, idet nogle holdt paa en Nedskæring af Kronen eller dens Stabilisering og andre paa dens Stigning til Guldpunktet, nogle paa en hurtig Stigning hertil, andre paa en langsom og endelig var der dem, som foreslog et *mixtum compositum* af alle Dele. Landbrugsraadet indgik paa de 3 Organisationers Vegne, som er repræsenteret i det, i September til Ministeriet med en Erklæring, i hvilken det bl. a. fremhævede Betydningen for Landbruget af den langsomme Stigning. Den 13. November (Kronen stod den Dag i $91\frac{3}{4}$) fremlagde Regeringen Forslag til en ny Valutalov, som endnu ikke, da dette skrives, er vedtaget, men som utvivlsomt vil gaa ud paa, at Mindsteværdien af Kronen sættes til $88\frac{3}{4}$ Øre, en Bundkurs Nationalbanken forpligtes til at holde ved, med Regeringens og Valutaudvalgets Sanktion, at benytte Valuta-reserverne; Kronen i Pari er Endemaalet, men der er intet bestemt om de Tidsfrister, indenfor hvilke dette

Maal skal naas. — Den Ubeslutsomhed, som har været fremherskende, og den derved fremkaldte Usikkerhed i alle Dispositioner, har indvirket skadeligt paa alle Erhverv.

Naar man vil berette om Landbrugets almindelige Forhold i 1925, fæstner Tanken sig uvilkaarlig først ved det vigtigste af disse, Udfaldet af Høsten. Vintersæden og Frøafgrøderne paa Markerne overvintrede udmærket, og Rodfrugterne holdt sig godt i Kulerne (Kaalroerne var dog i en Del Tilfælde gaaet i Forraadnelse). Foraaret kom tidligt og var mildt, Sommeren var i det hele og store smuk, og længe før man i Virkeligheden kunde sige noget bestemt om, hvorledes Høsten vilde falde ud, blev der fablet om en mageløs Rekordhøst. En saadan fik vi ikke — Storm og Kulde i en Del af Juni Maaned, Solbrand og Tørke skadede meget særlig i Jylland — men som Helhed fik vi en god Høst, der tilendebragtes tidligere end normalt. Dette er jo altid en betydningsfuld Omstændighed, da Landmanden derved kan faa Overtag over de fleste Arbejder: rettidig Saaning af Vintersæden, tidlig Tilendebringelse af Efteraarsarbejderne osv., hvis Virkninger spores i det kommende Aar. Paa vistnok kun faa Undtagelser nær var Sæden bragt i Hus i den sidste Halvdel af August, og Høsten foregik som Helhed under ideelle Vejrforhold. Vintersæden gav bedst Udbytte — Hveden foldede godt, Rugen lidt mindre end ventet — men ogsaa Vaarsæden naaede en ret god Middelhøst. Kærnen var baade for Vinter- og Vaarsæd af fortrinlig Kvalitet, og Stakkene ved Gaardene vidnede om, hvor meget Kornet fyldte. Rodfrugterne gav en god Middelhøst med Undtagelse af Kaalroer, der paa mange Egne led stærkt af Larveangreb.

Høsten af Agerhø var tilendebragt omkring den 1. Juli, det kvantitative Udbytte var stort, medens Kvali-

teten af den Del af Høet, der var udsat for Stormen og Regnen i Juni, naturligvis led noget, dog synes alligevel Tilfredsheden med det endelige Resultat at være almindelig. Ogsaa Enghøet fyldte godt og var af fortrinlig Beskaffenhed. I Juli og August Maaneder var Græsmarkerne mange Steder slemt afsvedne, og først den rigelige Regn, som faldt efter den travleste Høsttid, bragte atter Liv i dem.

De Forandringer, der fra 1924 til 1925 har fundet Sted i Arealets Benyttelse, viser, at de senere Aars Bevægelse i Retning af større Intensitet i Arealets Benyttelse, men som blev afbrudt i 1924 paa Grund af den strænge Vinter, atter har gjort sig gældende i 1925, idet de egentlige Høstarealer er vokset en Del, hvorimod Græsnings- og Brakarealerne er formindskede. Som det vil erindres, var der i 1924 Tilbagegang i Kornarealet, hvad der væsentligst skyldtes, at en Del af Vintersædsarealerne blev ødelagt af Frosten og ikke blev erstattet af andre Kornafgrøder. I Fjor naaede Vintersædsarealerne op til det normale, idet de blev udvidede med 43,000 ha, hvorimod Vaarsædsarealet gik 27,000 ha tilbage; Rodfrugtarealet blev forøget med 6000 ha, hvoraf de 3000 ha falder paa Kartoffelarealet, og Frøavlsarealet voksede med godt 5000 ha. Arealet med vedvarende Græs er, som i de 2 foregaaende Aar, forøget ret betydeligt. Derimod er Brakarealerne formindsket med 7000 ha og Grønfoder- og Græsningsarealerne i Agermarken med 17,000 ha.

I de af »Statens plantepatologiske Forsøg« udgivne Maanedsberegninger om Plantesygdomme fremhæves i Beretningen for Maj Maaned, at Lyspletsyge blev iagttaget navnlig paa Havre, noget ogsaa paa Hvede og Byg, Rodbrand blev set en Del i Byg paa kalk- og næringsfattig Jord, Byggets Bladpletsyge var iøjnefaldende i Prenticebyg og Rugens Stængelbrand blev iagttaget flere Steder med indtil 15—20 pCt. syge Planter. I Juni var Lyspletsyge meget fremtrædende, hvor Jorden havde

faaet for meget Mergel eller Kalk; Byggets Stribesyge og Bladpletsyge bredte sig stærkt, og nøgen Bygbrand var langt almindeligere end i de foregaaende Aar. Havreaal optraadte rundt om. I Juli iagttoges Fodsyge almindelig og ondartet i Hvede, ogsaa, men i mindre Grad, i Byg, Havre og Rug. Rugens Stængelbrand forekom meget almindelig og undertiden med høje Sygdomscenter, op til 20 pCt. Kartoffelskimmel bredte sig kun langsomt, i de tidligere Sorter fandtes Angreb fra 1. Juli, paa Magnum Bonum og Up to date fra midt i Maaneden. I August var Gulspidssyge ondartet ved Holstebro og i Sydjylland, og Fodsygens Virkninger var meget følelige i de stærkt angrebne Hvedemarker. Tørforraadnelse i Runkelroer truede sidst i Juli med at blive ondartet, men efter Regnen rettede Roerne sig, og kun enkelte Steder fandtes mere ondartede Angreb, men i Frøroerne nedsatte Tørke, Bladlus og Tørforraadnelse i Forening Udbyttet meget stærkt. Kartoffelskimmelen bredte sig stærkt sidst i Maaneden, og Kartoffelbrok blev fundet i Haver ved 6 sønderjyske Byer, hvor Angreb ikke tidligere var bemærket. I Oktober var Tørforraadnelse meget udbredt i Runkel- og Sukkerroer.

Hvad Angreb af Skadedyr angaar, gjorde Kløverens Bægersvamp, Kornets Blomsterflue og Stankelbenslarver i April paa forskellige Egne mer eller mindre Fortræd, og i Maj foraarsagede de sidste usædvanlig megen Skade, særlig paa Vaarsæd, men i Slutningen af Maaneden ophørte de fleste Steder deres Angreb. I Maj blev der indberettet om ret almindelige Angreb af Smelderlarver og Jordløpper. I Juni begyndte Bedelusene at vise sig i Frøroerne, Kløveren var ikke sjældent meget medtagen af Kløveraal, og Gulerod-Krusesygen var slem visse Steder, navnlig i Nordjylland. Det tørre og varme Vejr i Juli begunstigede Angreb af Bede- og Kaallus, Jordløpper gnavede stedvis Kaalroer og Turnips, og Kaalfluelarverne gjorde ikke sjældent betydelig Skade i Kaalroerne. Over hele Landet sværmede Kaalsommer-

fugle i usædvanlig Mængde, og ved Maanedens Slutning truede Larveangrebene med at blive ondartede. I August Maaned gjorde de da ogsaa mange Steder ret betydelig Skade paa Kaalroerne, men ikke sjældent blev Larverne dræbte af Snyltesvampe, saa Skaden blev ikke slet saa stor som befrygtet.

Handelen med Korn nød i Aarets første Maaneder godt af det faste Marked i Nordamerika, men senere indtraf et stærkt Prisfald, der dog nu, i Aarets Slutning, er afløst af Prisstigning. Hvad Foderstofferne angaar, har Aaret igennem Tendensen været nedadgaaende. Svingningerne belyses af følgende Tabel, der for Begyndelsen af hver Maaned angiver Prisen i Kr. pr. 100 kg, alt frit paa Vogn:

Korn- og Foderstof-Noteringer 1925.

	Januar	April	Juli	Oktober	December
Dansk Hvede .	38 ¹ / ₄ —38 ¹ / ₂	36 ¹ / ₄ —36 ³ / ₄	0	19 ¹ / ₄ —19 ¹ / ₂	23 —23 ¹ / ₂
— Rug . . .	36 ¹ / ₂ —37	32 ¹ / ₂ —33 ³ / ₄	0	15 ¹ / ₄ —15 ³ / ₄	16 ¹ / ₂ —17
— Byg 2/r.	35 ¹ / ₂ —36 ¹ / ₂	32 —33 ¹ / ₂	0	19 —19 ¹ / ₂	20 —20 ¹ / ₂
— Havre .	30 —30 ¹ / ₄	27 ¹ / ₂ —28 ¹ / ₂	31—32	20 —20 ¹ / ₂	17 ³ / ₄ —18
Majs ¹⁾	30	26 ¹ / ₄ —27	23 ¹ / ₂ —25 ¹ / ₄	17 ¹ / ₂ —18 ¹ / ₄	18 ¹ / ₄ —19 ¹ / ₄
Bomulds-					
frøkager	31	27 —28 ¹ / ₂	26 ¹ / ₄ —27 ¹ / ₂	21 ¹ / ₂ —21 ³ / ₄	22 ¹ / ₂
Solsikkekager .	30	25	23 ³ / ₄	18	17
Palmekager . . .	28	21 ¹ / ₂	19	17 ¹ / ₂	16 ¹ / ₂
Hvedeklid					
fremmede	23 ¹ / ₂ —26	19 —23	17 ³ / ₄ —21 ¹ / ₄	13 ³ / ₄ —16 ¹ / ₂	14 ¹ / ₂ —18

Om Frøavl en og Frømarkedet i 1924—25 har Direktør K. Dorph-Petersen meddelt Tidsskriftet følgende: »Forbruget af Frø af Tidlig Rødkløver dækkedes i 1925 hovedsagelig af Frø fra Polen med de indlemmede Dele af Volhynien og Podolien. Frøet var gennemgaaende af god Beskaffenhed. Den danske Frøavl af

¹⁾ Majs-Noteringerne gælder Plata-, Galfox-, Java- og sydafrikansk Majs.

Græsmarksbælgplanterne var i 1924 væsentlig bedre end i 1923, men skuffede dog en Del i Jylland; der var imidlertid hverken af de ypperlige danske Stammer Hersnap Rødkløver, Morsø- og Strynø Hvidkløver eller dansk Hl. Sneglebælg tilstrækkeligt til Dækning af Forbruget. Frøarealet af Græsmarksbælgplanterne (1396 ha) var i 1925 noget større end de foregaaende Aar og Udbyttet, navnlig af Hvidkløver, særdeles godt, baade med Hensyn til Mængde og Beskaffenhed.

Forbruget af Lucernefrø dækkedes fra Ungarn, hovedsagelig af Frø fra Aargangen forud.

Græsfrøarealerne, der i 1924 udgjorde 15,387 ha, eller ca. 2000 ha mere end Aaret forud, er i 1925 yderligere stegne med ca. 1300 ha. Baade Mængden og Beskaffenheden af det avlede Frø har i begge de omhandlede Aar været normal.

Hvad Rodfrugtfrøet angaar, var Avlen af Runkelroefrø gennemgaaende god saavel i 1924 som i 1925. Spireevnen af det avlede Frø fra begge disse Aar er normal eller derover. Arealet med nævnte Frøart, der i 1924 var 1276 ha, er i 1925 steget til 1430 ha, saaledes at Avlen sikkert er stor nok til Dækning af vort Forbrug. Medens der efter den haarde Vinter i 1924 kun avledes smaa Mængder Kaalroe- og Turnipsfrø, er der i 1925 avlet Frø af disse Arter paa henholdsvis 1809 og 1190 ha, og da Avlen, baade hvad Mængde og Beskaffenhed angaar, gennemgaaende er god, er der et Overskud til Eksport.

En stor Del af det avlede Runkelroe- og Kaalroefrø er rimeligvis af de nye VI-Stammer; men i Aar er der dog næppe tilstrækkeligt Frø af VI-Stammer af alle Sorter til Dækning af det danske Forbrug.

Priserne for de fleste Frøarter er i 1925 betydeligt lavere end i 1924, og Markedet i Efteraaret 1925 har været meget trægt.

Landbrugets Forsyning med Kunstgødning i 1925 er foregaaet under fuldt normale Forhold, og der var

tilstrækkeligt af alle Sorter til at dække Forbruget. Priserne var lave, der har atter været Stigning i Forbruget, og Stigningen gælder for alle de nedennævnte Sorter. Thomas-Fosfatmel har været anvendt en Del i de sønderjyske Landsdele. Kaliforbruget i 1925 har næsten udelukkende været 37 pCt. Kaligødning, men i Sønderjylland har der dog været anvendt en Del som Kainit til Brug sammen med Thomasmålet. Foruden Chile Salpeter og Norgesalpeter er der i 1925 brugt betydelig mere Svovlsur Ammoniak end i de tidligere Aar; desuden er der i 1925 indført en ny Kvælstofgødning paa Markedet, nemlig $15\frac{1}{2}$ pCt. Tysk Kalksalpeter, som i Beskaffenhed nærmest maa sammenlignes med Norgesalpeter.

Endelig kan det nævnes, at Domæneejendommene i Sønderjylland er under Udstykning, dog er der ved Domænen Rønhave paa Als bevaret 80 ha som Stamparcel, der vedblivende er Statsejendom og skal bevares til senere Forsøg, hvortil dens Jorder og Bygninger eigner sig fortrinligt.

Hestebestanden er i de senere Aar aftaget, den udgjorde ved Tællingen i Juli Maaned i Fjor ca. 538,000 Stkr. eller 10,000 Stkr. færre end Aaret før. Antallet af drægtige Følhopper var den 15. Juli 1925 ca. 30,500 mod 29,800 i 1924, og herefter kan man altsaa ikke vente nogen synderlig Tilvækst af Tillæget i det kommende Aar. Efter hvad Statskonsulenterne *Aug. Kjær* og *Søndergaard* har fremhævet i deres Meddelelser til Tidsskriftet, maa Grunden til Nedgangen i Hestetallet søges i de daarlige Konjunkturer og ikke — i alt Fald endnu ikke — i, at Interessen for Avlen taber sig. Da Tyskland i Marts Maaned hævdede Indførselsforbudet for Heste og i Stedet for paalagde Told efter en glidende Skala (90 Guldmark pr. Hest indtil 1000 M. Værdi, 180 Guldmark pr. Hest af Værdi mellem 1000 og 2500 M.

osv.), steg vel Udførslen af Heste, men da Efterspørgselen ikke var særlig stærk, holdt Priserne sig lave. Og da Tyskland fra 1. Oktober forhøjede Tolden til 500 M. pr. Stk. for Heste i Almindelighed, medens Tolden for »belgiske« og »noriske« Heste sattes langt lavere, er vor Udførsel praktisk taget standset, og i Aarets sidste Kvartal er Priserne paa jyske Heste dalet stærkt, medens de endnu ikke er gaaet særlig ned for Heste af Frederiksborg- og Oldenborgrace. Den Eksport af lettere Heste, som fandt Sted til Czekoslovakiet i 1924 og første Halvdel af 1925, ophørte efter den tyske Toldlovs Ikrafttræden, ikke fordi man var utilfreds med Kvaliteten, men fordi man nu, da det tyske Marked tabtes for Holland, kunde købe billigere her end i Danmark.

I de første 3 Kvartaler udgjorde Ud- og Indførselen af Heste

	i 1925	i 1924
Udførselen.....	11,310 Stkr.	11,348 Stkr.
Indførselen	10,244 —	7,056 —

De indførte Smaaheste gaar jo til Hjemmemarkedets Forsyning, og nu hæver der sig Røster for, at vi bør søge selv at tilfredsstille det hjemlige Forbrug. Man frygter nemlig for, at hvis det ikke lykkes os at skabe Muligheden for en Genoptagelse af vor Hesteksport ved, at vore Heste ligestilles med »Belgierne« ved Toldbehandlingen i Tyskland, maa den hjemlige Avl søge forøget Afsætning i Indlandet, hvis den ikke skal gaa helt i Staa. Tiden vil vise, hvor vidt Ønskerne om at overflødiggøre Indførselen af Smaaheste vil føre til Ændringer i avlsmæssig Henseende.

Heller ikke for Kvægbruget har Aaret været godt, og en af Grundene hertil er Mund- og Klovesygens store Udbredelse. Epidemien i Fjor er den værste, vi har haft, omfattende, vedholdende og naar man, som hen paa Sommeren, troede, at nu var den endelig i Tilbagegang, blussede den atter op og bredte sig til hidtil forskaanede Egne, saaledes til de sønderjyske Landsdele.

De til Sygdommens Bekæmpelse trufne Forholdsregler følte af Landmændene som byrdefulde uden at være betryggende, og efter Forhandlinger med Repræsentanter for Landbruget lempede Landbrugsministeriet paa forskellig Maade Forholdsreglerne, saaledes blev Lokalfæspærringerne ophævede eller rettere begrænsede. Et ret betydeligt Beløb er (eller vil blive) stillet til Raadighed for at iværksætte Forsøg paa en mindre, isoleret Ø over Sygdommen, navnlig for at søge at faa konstateret Smittevejene. Man maa, saa vist som Forebyggelse altid er at foretrække for Helbredelse, haabe, at Forsøgene maa give Oplysninger om Smittevejene og deres Neutralisering.

Til de af Sygdommen foraarsagede direkte og indirekte Tab kædede sig Prisfaldet, som fandt Sted navnlig i Aarets sidste Halvdel og særlig skyldtes Kronens Værdistigning og Tysklands Toldpolitik. Kødpriserne holdt sig godt i det første Halvaar, omkring 65 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg (Københavns højeste Notering), men derefter begyndte de at falde, og Gennemsnitsnoteringen var i Oktober og November ca. 46 Øre, det er et Fald fra Januar paa ca. 20 Øre, hvad der noget nær har været en Katastrophe for mange Landmænd i det vestlige og sydvestlige Jylland. For Slagtekvæg er vi nu omtrent nede paa Priserne før Krigen. Kælvekøer har holdt Priserne forholdsvis godt, men ogsaa de er selvfølgelig faldne, om end ikke nær saa meget som Slagtekvæget.

Priserne paa Avlsdyr er naturligvis paavirket heraf. Efter Oplysninger, som Statskonsulent *Axel Appel* har sendt Tidsskriftet, er Tyre af jævne Kvalitet, men dog gode Dyr af god Afstamning, gaaet ned i Pris, dog synes Gennemsnitsprisen for de 3 Hovedracer Rødt, Jysk og Korthorn ikke at ligge synderlig lavere end i 1924. Bedste Tyre med Hensyn til Afstamning, Afkom og Eksteriør har holdt Prisen, ja er i nogle Tilfælde betalte højere end i de foregaaende Aar. Hr. *Appel* opgiver, at 2 ældre fortrinlige røde Tyre er i 1925 solgte for 10,000

Kr. og 7000 Kr. og et Par 14 Dage gamle Kalve for 4000 + 4000 Kr. Som altid har Kvier været let sælgelige. Jyske og røde gode Avlskvier har efter Alder kostet fra 600 Kr. til godt 1200 Kr., og 9 drægtige Kvier solgtes paa Langholt gennemsnitlig for 1025 Kr. — højeste Pris naaede 1215 Kr. Baade Hr. *Appel* og Statskonsulent *Mørkeberg* fremhæver, at Interessen for Avlsarbejdet stadig er levende, og man tør vel heri finde Grunden til, at gode Avlsdyr holder Priserne.

Der er indført en Del Korthornstyre af god Kvalitet og Afstamning fra Skotland til Sønderjylland; »Vestjyllands Fællesledelse af Kvægavls- og Kontrolforeninger« bortauktionerede i Marts 5 af disse, for hvilke det højeste og laveste Bud var 6900 og 2950 Kr.

Udførselen af levende Hornkvæg har i 1925 været stærkt dalende, men af Kød stærkt stigende. Af det første udførtes der i Aarets 3 første Kvartaler 65,902 Stkr., der alle gik til Tyskland, medens Eksporten i samme Tidsrum af 1924 var 129,040 Stkr., af hvilke 43,213 gik til Tyskland, 53,925 til Czekoslovakiet og 29,176 Stkr. til Schweiz — de to sidste Lande lukkede, som det vil erindres, i November og December 1924 for Indførsel fra Danmark paa Grund af Mund- og Klovesygen. Kødudførselen var i de 3 første Kvartaler $21\frac{1}{2}$ Mill. kg i 1925 mod kun $2\frac{1}{2}$ Mill. kg i 1924; af Eksporten aftog Tyskland i Fjor de $20\frac{1}{2}$ Mill. kg.

Bestanden af Hornkvæg er vokset fra 2,667,000 Stkr. i 1924 til 2,756,000 Stkr. i 1925. Der er Fremgang for alle Grupperne undtagen for Kvier, som ikke har kælvet; disse er gaaet tilbage med ca. 14,000 Stkr., medens Antallet af Tyre er vokset med 6000 Stkr., af Køer med 22,000 Stkr. og af Kalve under 1 Aar med 67,000 Stkr.

Svinebestanden var ved Tællingerne i 1925 og 1924 henholdsvis 2,546,000 og 2,868,000 Stkr., den er altsaa gaaet ned med ca. 300,000 Stkr., og Tilbagegangen omfatter alle Klasser undtagen drægtige Søer, der

er tiltaget med 1 pCt. Det samme Forhold gør sig gældende i de fleste svineproducerende Lande, saaledes var der i England en Nedgang af 18 pCt. og i De forenede Stater af 10 pCt. I alt Fald hos os har Grunden her til været, at de høje Kornpriser gjorde Landmændene ængstelige, men Tilbagegangen er nu vistnok standset. Flæskeproduktionen har, trods Valutasituationen, været rentabel, om der end har været Perioder, i hvilke Afsætningen var uregelmæssig og Udsigterne uberegnelige. Den laveste og højeste Sats for Andelsslagteriernes Fællesnotering for Øerne har været pr. kg 1. Kl. 180 og 254 Øre. Afsætningen af Avlsdyr har været god, til Tider dog paavirket af Strejkeuroligheder og høje Kornpriser.

Tilskæringen af vort Flæsk er for største Delen sket efter et bestemt Mønster (*wiltshire-cot Bacon*), men en Del Slagterier har dog paa uheldig Maade afvejet fra denne Type, og der er stadig fremkommet Klager herover fra vore engelske Kunder. Man har i Esbjerg ved periodiske Bedømmelser af Tilskæringen belyst og paa-talt dette Forhold, men med den i Storbritannien rejste Agitation for oversøiske Landbrugsprodukter in mente ønskede man Sagen yderligere belyst, hvorfor Bedømmelsen i Esbjerg blev suppleret med en i England foretaget Bedømmelse, som bekræftede det i høj Grad ønskelige i at gaa over til en ensartet, rationel Tilskæring og Behandling. Nu er alle Andels- og Privatslagterierne bleven enige om at fremstille *wiltshire-cot Bacon*, altsaa en Standard-Tilskæring af alt dansk Flæsk.

I Sønderjylland er der bygget nye Andelsslagterier i Vojens og Rødding, og Andelsslagteriet i Aabenraa er udvidet til at modtage 60,000 Svin mod tidligere 20,000. I de 3 første Kvartaler af i Fjor slagtede vore Eksportslagterier 2,829,000 Svin mod 3 Mill. i 1924. I samme Tidsrum beløb Udførselen af Flæsk i 1925 sig til 146 Mill. kg, der praktisk talt alt gik til Storbritannien, mod 150 Mill. i 1924. Da en Del Lande for et Aarstid siden lukkede for vore levende Svin, gik Udførselen af disse

stærkt tilbage i Fjor og udgjorde kun (de 3 første Kvar-
taler) 10,000 Stkr., som alle gik til Tyskland; i Forfjor
naaede Eksporten 165,500 Stkr.

Antallet af Væddere, Faar og Lam var i Fjor
265,000 Stkr. mod 302,000 Stkr. i 1924. Tilbagegangen
er altsaa 37,000 Stkr., og Bestanden er nu netop det
halve af, hvad den var i 1914. Der findes dog stadig
en Del gode Faarestammer her i Landet, som man sø-
ger at vedligeholde og føre videre ved Hjælp af gode
racerene Væddere. Som i Danmark aftager Antallet af
Faar ogsaa i flere andre evropæiske Lande.

Hønsbestanden udgjorde 20,1 Mill. Stkr. ved
Tællingen i 1925 eller 150,000 Stkr. færre end i 1924.
Den usædvanlig milde Vinter medførte i de fleste Lande
en betydelig større Vinterægproduktion end sædvanlig,
hvorfor Priserne faldt stærkt, i Efteraarsmaanederne steg
de dog atter, men Ægnoteringen blev dog lavere end i
de tilsvarende Maaneder i de foregaaende Aar¹⁾. Inter-
essen for Hønseholdet er vedblivende stor. Foruden de
af Fællesudvalget for Fjerkræavlens foranstaltede aarlige
Konkurrencer mellem hele Hønsehold, har de samvir-
kende fynske og jyske Husmandsforeninger, Danmarks
Fjerkræavlerforening og Det Classenske Fideikommis
iværksat lignende Konkurrencer, medens de sjællandske
Husmandsforeninger er gaaet i Gang med at oprette
Fremavlssteder for Høns. Efter hvad Statskonsulent
W. A. Kock har meddelt Tidsskriftet, vier man nu Gaase-
avlens og i nogen Grad Opdræt af tidlige Slagtekyllinger
forøget Opmærksomhed.

Af friske Æg udførte vi i de 3 første Kvartaler

	i 1925	i 1924
	100 Snese	100 Snese
i alt.....	308,246	311,983
heraf til Tyskland.....	68,283	61,210
— - Storbritannien .	237,585	241,044

(Desuden udførtes af præservede Æg i 100 Sn. 19,400 i 1925).

¹⁾ Den laveste og højeste Notering var 166 Øre og 380 Øre pr. kg.

Loven af 1. April 1925 om Ud- og Indførsel af Æg (jvnfr. nedenfor), ved hvilken der tilstræbes en Forbedring af de udførte Æg ved Kontrol fra Statens Side, synes allerede at have haft god Virkning.

Hr. *Kock* har tilskrevet Tidsskriftet, at en Kommission fra Foreningen af de socialistiske Sovjet Republikker har opkøbt 116 Haner og 610 Høner fra vore kontrolerede Hønsesbesætninger for et Beløb af 19,185 Kr.; Opkøbet gjaldt særlig Italienerne, Rhode Islands og Plymouth Rocks. Ogsaa til Tyskland har vi solgt Avlshøns.

Aaret har for Mejeribruget ikke været saa godt som det foregaaende Aar. Mund- og Klovesygen nedsatte Mælkeydelsen, og Sygdommens Efterveer i Forbindelse med Varmen medførte, at Sommermælken gennemgaaende blev noget tynd, Smørpriserne var længe gennemgaaende gode, men da Kronen begyndte at stige, blev Noteringen stærkt paavirket heraf, og den blev for Mejeriaaret 1. Oktober 1924—30. September 1925 ca. 480 Kr. eller ca. 40 Kr. lavere end Aaret forud, og da Efteraarets Smørpriser var lavere end i 1924, blev Kalenderaarets Gennemsnitsnotering lavere end Mejeriaarets¹⁾. I 1925 var den laveste og højeste Notering 301 Kr. og 590 Kr. mod 409 Kr. og 615 Kr. i 1924 og 334 og 537 Kr. i 1923. De lave Foderstofpriser har dog noget bødet paa de reducerede Smørpriser. Smørrets Kvalitet var gennemgaaende god, kun har paa Grund af Sommervarmen og en til Tider rigelig Regnmængde Mug paa Smørret maa ske været noget mere udbredt end sædvanlig, men der vil sikkert nu blive gjort alt for at komme Fejlen til Livs. Under sensationelle Overskrifter fremkom der i Eftersommeren i en Del Dagblade nedsættende Bemærkninger, som kun kunde gøre Skade, om Smørrets Kvalitet og om, at vi efterhaanden vil blive trængte ud af vore gamle Markeder — Spaadomme, som man støttede

¹⁾ Noteringen var i de 3 foregaaende Mejeriaar: i 1921—22 ca. 390 Kr., i 1922—23 ca. 430 Kr. og i 1923—24 ca. 520 Kr.

paa de ovenfor omtalte Bestræbelser i England for at fremme Salget af Kolonismørret, den nye tyske Smørtold paa 22 $\frac{1}{2}$ Mark (fra 1. Juli 1926 30 Mark) og de Fremskridt, vore Antipoder gør i Smørproduktionen. Selvfølgelig maner dette os til den største Agtpaagivenhed, men det berettiger ikke til at profetere, at nu venter en granklædt Grav paa vort Mejeribrug. En med vort Mejeribrugs Arbejdsvilkaar nøje kendt Mand har udtalt, at man taler saa meget om de Fremskridt, vore Konkurrenter gør, men synes ofte at glemme, at for hvert Skridt, de gaar frem, kan vi takket være vor gamle Mejerikultur gaa to Skridt frem, og det beror paa os selv, om vi skal bevare Forspringet i Konkurrencekampen. Vi har i England en gammel, særlig Kundekreds, og naar vi har vundet stærk Fremgang paa det tyske Marked, der langt fra kan smørforsyne sig selv, og hvor dansk Smør er betalt højere end andet Smør, maa Grunden, hedder det i Grosserer-Societetets sidste Handelsberetning (S. 97), antagelig søges deri, »at den tyske Befolkning i Krigsaarene var henvist til at ernære sig ved Surrogater og derigennem er naaet til den Erkendelse, at det bedste er det billigste«. Vel er Tiderne alvorlige, men af Trang til Sensation er det uberettiget og skadeligt at fremstille dem næsten som haabløse. Før der er gaaet længere Tid end hidtil, kan vi ikke dømme om, hvad de tyske Toldsatser og Bestræbelserne i England for at fremme Salget af Varer fra Kolonierne faktisk kommer til at betyde for vort Landbrug.

I de 3 første Kvartaler af 1925 og 1924 udførte Danmark af Smør i Dritler:

	i 1925	i 1924
	100 kg	100 kg
I alt.....	925,020	939,019
Heraf til Tyskland.....	263,043	185,029
— - Storbritannien .	621,697	667,027
— - Norge.....	2,616	3,380
— - Sverige.....	10	420

	i 1925	i 1924
	100 kg	100 kg
Heraf til Belgien	3,170	2,657
— - Frankrig	840	2,075
— - Schweiz	26,019	37,256
— - Czekoslovakiet	2,344	9,988
— - Forenede Stater	1,245	28,072

(Desuden udførtes af Smør i hermetisk Emballage ca. 1 Mill. kg baade i 1925 og 1924).

Paa Ostproduktionen har Osteloven af 1921 haft en heldig Indflydelse, idet den har medført, at omtrent al Svindel i Ostehandelen er forsvundet, og der laves nu udelukkende bestemte Ostetyper, hver med sit bestemte Mindsteindhold af Fedt i Tørstof, altsaa en bedre Kvalitet end før 1921. Ostproduktionen har været ret stor, og Eksporten holdt Vinteren og Forsommeren igennem Priserne i en passende Højde, men de faldt, da Kronen begyndte at stige, og efter hvad Mejeribestyrer *Justesen* oplyste paa Mejeristforeningens Delegeretmøde holdt Mejerierne igen med Salget, idet de haabede, at en Prisstigning vilde modvirke Kronestigningen, hvad der imidlertid ikke slog til, og Mejerierne kom til at ligge med den ældste Del af Sommerproduktionen. Den tyske Ostetold, 30 Mark pr. 100 kg, som traadte i Kraft den 1. Oktober, er betydelig i Forhold til Ostens Pris og derfor følelig for vor Osteudførsel, der særlig gaar til Tyskland. En Støtte for vor Afsætning vil forhaabentlig Foreningen »Danske Ostemejeriers Fællessalg« blive, som i April 1925 begyndte Virksomheden, der tager Sigte paa at fremkalde Samarbejde mellem Producenterne, forbedre Ostekvaliteten og skaffe vor Ost Anseelse paa Markedet. — Osteudførselen androg i de 3 første Kvartaler af 1923 3½ Mill. kg, i 1924 6 Mill. og i Fjor godt 7 Mill. kg (heraf 6,7 Mill. til Tyskland).

Som alt nævnt standsede de danske Mejeriforeningers Mælkeeksportfabriker i Begyndelsen af Aaret. Fabrikerne laa i Stege, Nykøbing F., Horsens, Fredericia og Nørresundby. Standsningen af Tørmælksfabriken i

Stege voldte stor Forstyrrelse, thi de fleste af de leverende Mejerier var ikke indstillet til Osteproduktion, og det varede derfor nogen Tid, inden de kunde udnytte de betydelige Mælkemængder, de nu maatte beholde hjemme; Fabriken ligger stadig stille. Kondensmælkefabriken i Nykøbing F. er købt af Kondensfabriken i Nakskov, og sidst i September blev Driften genoptaget. Ogsaa Fabrikerne i Nørre-Sundby og i Fredericia er solgt, den sidste er nu overtaget af et Aktieselskab bestaaende af de mælkeleverende Mejerier og »Crown Butter«. Fabriken i Horsens er nedlagt.

Statskonsulenterne i Mejeribrug fremhæver i deres Beretninger til Tidsskriftet, at Interessen for Mejeribrugget er voksende. Interessen for Kvalitetsspørgsmaalet baade for Smør og Mælk trænger sig mere og mere frem, og man samler sig om at indføre en mere retfærdig Afregning. Mejerilokalernes Forbedring, der næsten var gaaet i Staa under Krigen og de nærmest efterfølgende Aar, foregaar nu i ret stor Udstrækning. Endelig kan det nævnes, at Statens Forsøgsmejeri ved de udsendte Beretninger allerede har været Mejeribrugget til megen Nytte.

Fra Statskonsulent *Anton Christensen* har Tidsskriftet modtaget en interessant Beretning om Anskaffelsen og Benyttelsen af Landbrugsmaskiner i 1925, af hvilken der af Pladshensyn desto værre kun kan gives et kortere Uddrag. Hr. *Christensen* begynder med at fremhæve, at hvis en Maskinhandler skulde karakterisere det forløbne Aar, vilde han sikkert betegne dets første Halvdel som god og dets sidste som sløj. Thi i den første Del var der en betydelig Maskinanskaffelse, der i det hele og store var større end i de foregaaende Aar, medens Landmændene i den sidste Halvdel købte langt mindre, vel nærmest i Forventning om lavere Priser.

De i Aarsberetningen for 1924 omtalte nye Plov-

skær har i 1925 vundet en Del Udbredelse og arbejder i det hele og store tilfredsstillende. Den rige Høhøst medførte en meget betydelig Anskaffelse af Slaamaskiner og Hesteriver, men ogsaa de øvrige Mejemaskiner blev solgte i et stort Antal. Der er indenfor disse gjort en Opfindelse, som maaske kan faa nogen Betydning og i hvert Fald har vakt Interesse. Det er et af *Brødrene Petersen, Hammel*, opfundet og konstrueret Bindeapparat til at sætte paa en Slaamaskine. Apparatet er besigtiget i Arbejde af det under Statens Redskabsudvalg sorterende Nyhedsudvalg, der udtaler, at det virker særdeles godt, saa der kan mejes og bindes almindelig Sæd. I Oversigten for 1924 meddeltes, at der var kommet enkelte Majsbindere hertil til Mejning af Solsikker. Sidste Aar bragte en ny Anvendelse for disse Bindere, idet Kaalroemarken paa Mørkhøjgaard blev høstet af en saadan Maskine til Ejerens fulde Tilfredshed. — Maskiner til Aftopning og Optagning af Kaalroer vinder større og større Udbredelse. Der foregaar ikke nævneværdige Forandringer i Konstruktionen af torækkede Maskiner, men der er i de sidste Aar fremkommet en Del enrækkede Optagere, der gennemgaaende udfører et tilfredsstillende Arbejde og er selvfølgelig uafhængige af Rækkeafstanden. Nogle torækkede Optagere kan vanskelig indstilles til at arbejde paa alle forekommende Rækkeafstande, men i det hele og store udfører de Arbejdet tilfredsstillende og fremmer Optagningen betydelig. Kartoffeloptagnings-Maskinerne interesserer vedblivende. — Tærskemaskiner anskaffes stadig i stor Udstrækning, navnlig Enkeltrensere, som kommer mere og mere ud paa de smaa Jordbrug. Enkelte Tærskemaskinfabriker havde meget travlt en Del af Aaret, men dets Slutning bragte Standsning baade i Fabrikationen og Handelen, da der ventes paa billigere Priser, hvorfor Anskaffelsen udsættes. — Det samme gælder om Malkemaskiner: livlig Anskaffelse i Aarets første Halvdel og kendelig mindre i Efteraaret. — Endelig kan det nævnes, at i Vinteren

1925 var der livlig Efterspørgsel efter Kværne. Der anvendes overalt Kunststen, men Fabrikationen af disse er endnu ikke kommen ind i en saa fast Gænge, at de fremstillede Kværnsten er afgjort ensartede selv fra samme Fabrik. Ved nogle af Statens Redskabsudvalg afholdte Undersøgelser vedrørende Kværnstenenes Holdbarhed viste det sig, at en almindelig 400 mm Vertikalkværn kun kan formale mellem 130 til 150 Tdr. mellem hver Bildning.

Statskonsulent *N. Balle* fremhæver i sin Beretning til Tidsskriftet, at i det sidst forløbne Aar er et af Landets største og utvivlsomt dets mest moderne og smukkeste Elektricitetsværk, nemlig Sønderjyllands Højspændingsværk, blevet færdigt og har været i Gang i det meste af et Aar. Ledningsnettet er omtrent helt udbygget, strækkende sig over hele Sønderjylland fra Als til Højer og fra ovenfor Ribe ned til Grænsen. Værket, der ligger ved Havnen i Aabenraa, er forsynet med 2 Atlas Dampmaskiner à 3000 HK med direkte koblede Generatorer fra henholdsvis »Titan« og »Asea«, og i den store, prægtige Maskinhal er der Plads til det dobbelte Antal. Kedelanlægget, der er fuldt ud moderne, bestaar af 4 Vandrørskedler, leverede af Frich, Aarhus, og arbejder med 16 At. Tryk og en Overhedning af Dampen paa 360° C. Den elektriske Strøm leveres til lokale Transformatorselskaber, der ejer Værket og atter fastsætter Prisen for Strømmen leveret Forbrugerne. Ogsaa af mindre Anlæg er der i Aarets Løb blevet bygget adskillige, mest i Jylland og paa de helt smaa Øer. Desuden bliver bestaaende Anlæg ofte udvidede, men desværre viser det sig da i Reglen, at Anlægget ikke har været planlagt med fremtidig Udvidelse for Øje, og denne bliver da langt dyrere, end den ellers vilde være blevet. — Traktorsalget har næppe undergaaet større Svingninger. Kronens Stigning har medført en betydelig Prisnedgang, t. Eks. sælges en Fordson nu (November) for ca. 2800 Kroner.

Der har fundet en ret indgaaende Drøftelse Sted af den i forrige Aarsberetning omtalte, af Konsulent *M. K. Kristensen* foreslaaede Plan om Nedsættelsen af et Landsmaskinudvalg til at virke for Omsætningen af gode Landbrugsmaskiner. Der er vistnok i og for sig megen Sympati for Sagen, men Forhandlingerne har ikke, i alt Fald endnu, ført til et Resultat.

Hvad Arbejderforholdene angaar, synes de Vanskeligheder hævede, som for nogle Aar siden var forbundne med at faa polsk Sæsonarbejds-kraft hertil. I Februar Maaned rejste Direktør *Holten Andersen* til Warszawa for at forhandle med Myndighederne herom, og der blev givet Tilladelse til, at 1700 Arbejdere maatte rejse herop. De kom i Maj, og alle Arbejdsgiverne fik, hvad de havde tegnet sig for af den fremmede Arbejds-kraft. Sæsonarbejderne rejste hjem i Slutningen af November, men der er en Del polske Malkepiger her i Landet. — Der blev i Oktober Maaned indledet Forhandling mellem Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug og Landarbejderforbundet om en Regulering af Lønningerne i Landbruget. I Forhandlingerne deltog som særlig Sagkyndige Forpagter *Stenersen*, Haslev, og Nationalbankdirektør *Lindberg*, tilkaldte henholdsvis af Arbejdsgiverforeningen og Forbundet. Da man ikke kunde naa til et Resultat, valgtes Statskonsulent *K. Hansen* til Opmand, og sammen med de 2 Sagkyndige afsagde han Kendelsen, der gik ud paa, at da Landbrugets Betalingsevne var forringet, skulde fra 1. December Lønningerne nedsættes med 10 pCt. Denne Ordning gælder til 1. Maj, hvorefter den kan opsiges af en af Parterne.

Landejendomspriserne var, som anført i Tidsskriftets Aargang for i Fjor (S. 571), højere i 1924 end i 1923, og antagelig er de stegne i første Halvaar af 1925 eller er i hvert Fald ikke faldne. I Aarets sidste Halvdel har med Kronens Stigning og de lavere Produktpriser Forholdet vel nok ændret sig, men det er

vistnok kun faa Landejendomme, der har skiftet Ejere, i det væsentlige kun, hvor en Nødsituation har foreligget (Tvangssalg); der er vist ingen Tvivl om, at en Del Købere holder sig forsigtigt tilbage i Forventning om, at Priserne yderligere vil falde.

Hvad det landøkonomiske Foreningsliv angaar, er i Henhold til de Oplysninger, der er indgaaede til »Landøkonomisk Aarbog« for 1926, en Landboforening nedlagt, medens der er oprettet 8 nye Husmandsforeninger. Der findes nu 135 Landboforeninger med ca. 114,600 Medlemmer og 1193 Husmandsforeninger med 84,000 Medlemmer. Antallet af Kvæg- og Hesteavlforeninger er gaaet noget tilbage¹⁾, men Kontrolforeningerne har atter i 1925 været i Fremgang, idet der er kommet 53 nye Foreninger til. Interessen for Regnskabsføring vinder stadig om end langsomt Udbredelse, og der er oprettet 3 nye Regnskabsforeninger. I Fjor er der opstaaet en ny Slags Foreninger, nemlig Drifts-laaneforeninger for mindre Jordbrugere, der er kaldt til Live af Loven af 18. Marts 1925 (jvnf. nedenfor); indtil Slutningen af November var til Landbrugsministeriets Godkendelse indsendt Vedtægterne for 58 slige Foreninger. — De Personskifter, som har fundet Sted indenfor Foreningerne, er forholdsvis kun faa i Fjor. Det kan nævnes, at Kammerherre *A. Tesdorpf* og Direktør *Anders Nielsen* er udtraadt af Landbrugsraadets Præsidium og afløst af Forpagter *Chr. Sonne* og Forpagter *J. Theilmann*. Proprietær *S. Overgaard*, Højbjerggaard, er bleven Formand for Mejeriernes Fællesorganisation i Stedet for Gaardejer *J. P. Møller*, Løvel.

Forhandlingerne paa de aarlige Delegeretmøder redegør ikke blot for Arbejdet vedrørende de forskellige Fællesforeningers Virksomhedsgrene, men de paa dem

---

¹⁾ I Jylland er der i 1925 dannet en Forening til Fremme af belgisk Hesteavl, medens der siden 1915 og 1917 alt har bestaaet en saadan Forening henholdsvis paa Sjælland og Fyn.

holdte Foredrag omhandler ikke faa af de Spørgsmaal, som er oppe i Tiden, og gennem Forhandlingerne eller de vedtagne Resolutioner klargør Landbruget sin Stilling til disse Spørgsmaal. Delegeretmøderne faar derved deres Betydning, indadtil ved at opmuntre til fortsat Arbejde, udadtil ved at slaa til Lyd for Landbrugets Ønsker. Af Foredragene kan nævnes Overklitfoged *Pinholts* og Folketingsmand *Axel Jensens* om den kommunale Grundskyld, Godsejer *Madsen-Mygdals* om Guldparitetens Indflydelse paa Landbrugets Produktionsvilkaar, Forpagter *J. Theilmanns* om vore Landbrugsprodukters Stilling paa det engelske Marked, Statskonsulent *Harald Fabers* skriftlige Fremstilling af samme Emne og Statskonsulent *A. P. Jacobsens* om den tyske Toldlov, Forstander *Overgaards* om Valutasvingningernes Indflydelse paa Landbrugets Rentabilitet, Sekretær *Høgsbro Holms* om Verdensmarkedets øjeblikkelige Prisniveau, Forstander *H. Rasmussens* om Sukkerroedyrkingen, Professor *L. Frederiksens* om offentlige Foranstaltninger til Kvægavlens Fremme og Statskonsulent *Aug. Kjærs* om Hesteavlens og fremtidige Foranstaltninger til dens Fremme. Der blev paa alle 4 Delegeretmøder vedtaget meget bestemte Protester mod Bestemmelserne i de fremsatte Lovforslag angaaende Ekspropriation af Jord og Oprettelsen af Bedriftsraad — paa det jyske Møde tillige mod de samvirkende Fagforbunds Blokade af Landmændene i Kolindsund for at tvinge dem til kun at anvende organiseret Arbejdskraft. — Tidens »brændende« Spørgsmaal som Handelssamkvemmet med England og Tyskland og Landbrugets øjeblikkelige Stilling, Valutaspørgsmaalet og Lovforslagene vedrørende Ekspropriation og Bedriftsraad var vel nok de Sager, der mest interesserede Forsamlingerne og fulgtes med største Agtpaagivenhed. Det følger af sig selv, at Forhandlingerne paa det almindelige Konsulentmøde har en noget anden Karakter end Delegeretmødernes, idet de behandlede Emner er valgte ud af rent faglige Hensyn, og der skal ikke anvendes

Tid paa at gøre Rede for nogen Foreningsvirksomhed. Derfor kunde ikke mindre end 13 Emner naa at blive drøftede paa det den 27. og 28. Februar i Fjor afholdte Konsulentmøde; paa den sidste Dag holdt Professor, Veterinærfysikus C. O. Jensen Foredrag om Mund- og Klovesygen, Professor T. Westermann om en Udvidelse af den højere Landbrugsundervisning i Danmark (disse 2 Foredrag er gengivne i nærværende Tidsskrifts forrige Aargang) og Professor O. H. Larsen om Græsmarks-spørgsmaalet belyst fra et økonomisk Synspunkt.

Vore Landbrugsskoler frygtede for, at de vigende Produktpriser vilde indvirke paa Elevantallet, og dette er da ogsaa paa Højskolerne gaaet betydeligt ned i 1925 sammenlignet med Aaret forud, derimod har Landbrugsskolerne vistnok omtrent det samme Elevantal som i 1924 — vel har en Del Skoler haft færre Indmeldelser, men andre har holdt Stillingen og atter andre har haft en lille Fremgang. De samvirkende sjællandske Husmandsforeninger har købt Høng Højskole og omdannet den til en Husmandsskole, medens Kærehave — den første her i Landet oprettede Husmandsskole — er gaaet over til at blive en almindelig Landbrugsskole og har ved Siden af det sædvanlige 5 à 6 Maaneders Kursus oprettet et 17 Maaneders, hvor de 2 Vintre, fra November til April, skal anvendes til teoretisk Undervisning, medens Eleverne i de mellemliggende 7 Maaneder skal deltage i Landbrugets Praksis (ligervis som paa Næsgaard). — I en længere Aarrække har Kursus'ene paa Landbrugsskolerne, til liden Baade for Undervisningen, tenderet mod at blive kortere og kortere, men nu spores atter en Bestræbelse for at faa indført længere Kursus. Forhaabentlig vil denne Bestræbelse for at skaffe Eleverne en større Viden lykkes — som et engelsk Ordsprog siger: *knowledge in youth is wisdom in age*. Der blev i Fjor indmeldt 47 Landbrugsstuderende paa Landbohøjskolen mod 40 i 1924 og 65 i 1923; desuden blev der indtegnet 2 Mejeribrugsstuderende.

Den landøkonomiske Litteratur har, som nu i ikke faa Aar, ogsaa i 1925 navnlig faaet sit Præg af den Mængde Smaaskrifter og Beretninger om det store Undersøgelser- og Forsøgsarbejde, der udføres i Landbruget. Blandt Meddelelserne fra i Fjor kan nævnes Professor *Lars Frederiksen's* »Tabeller og Tavler til Brug ved Beregningen af Malkekvægets Vinterfoder i Aaret 1925«, den paa Foranledning af Konsulent *M. K. Kristensen* udarbejdede »Anvendelsen af Kunstgødning i Danmark 1924« — en lignende Redegørelse findes, saa vidt vides, ikke i noget andet Land — og Forsøgsmejeriets første Beretninger til Belysning af vigtige Spørgsmaal indenfor Mejeribruget. Endvidere bidrager Udsendelsen af Stambøger, Landbrugsorganisationernes Aarsoversigter, Driftsbureauets Beretninger, Statistisk Departements Offentliggørelser med den talmæssige Belysning af forskellige Landbrugsforhold osv. osv. til at præge vort Bogmarked. Drager man en Sammenligning mellem, hvad der nu aarlig udgives af saadan regelmæssig udkommende Litteratur og hvad der blev udgivet for 15—20 Aar siden, er det vist ikke for meget at sige, at hvad der nu udsendes til Vejledning for Landmanden er flere Gange saa meget som dengang. — Naar nye Udgaver af ældre Bøger undtages, er det ikke meget, der i 1925 er udkommet af anden Landbrugslitteratur end den ovennævnte. Der er forhv. Statskonsulent *J. Jensens* »Hestens Historie i Danmark« og Underafdelingsleder *N. Basse's* »Grundforbedringer samt Mose- og Engkultur«, og disse 2 Bøger kan kun i uegentlig Betydning af Ordet kaldes nye, thi den sidst nævnte udkom i 1924 dog kun som Manuskript, og den første er et Særtryk af dens Forfatters Fremstilling af samme Emne, der beslaglagte de 3 første Hefter, eller 240 Sider, af Værket »Det danske Landbrugs Historie«. Beregnet for »Folket«, altsaa ogsaa for Landbefolkningen, er *A. Howard Grøn's* friske, stemningsfulde Bog »Skov og Folk«, der fortæller om Træernes Liv og Skovens Samfund og om dettes store

Betydning ikke blot økonomisk, men ogsaa som »Fremelskeren af den bedste Del af Nationens Naturlgæde«. En anden Bog om vort Skovbrug og ligesom den forrige skrevet med en større Læsekreds for Øje er Forstkandidat *Carl M. Møllers* »Nye Retningslinjer i Skovbruget«; de 2 Skrifter supplerer hinanden og giver et godt, populært Overblik over dansk Skovbrug. I Fjor havde Ringstedegnens Landboforening bestaaet i 50 Aar, og den kyndige Historiker og udmærkede Journalist *J. V. Christensen* har fortalt Foreningens Historie, der er Historien om en Landboforening, der med lydhør Agtpaagivenhed har arbejdet for de Opgaver, de skiftende Opgangs- og Nedgangsperioder har stillet den. I Konsulent *Ivar Dokken's* »Landbrugsregnskab for en større Gaard« er der nedlagt et stort Arbejde, som navnlig klarlægger Betydningen af en omhyggelig Statusopgørelse. Bygget paa Iagttagelser, Statskonsulent *S. Sørensen* har indhøstet paa sin lange Studierejse til New Zealand, Australien og Argentina, har Hr. Sørensen udgivet et interessant Skrift om »Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle«, der senere vil blive omtalt her i Tidsskriftet.

Vender vi os til Lovgivningsmagtens Forum, maa Aarets Høst af Love vel nærmest karakteriseres som middel. Lovgivningsmagten har enten forlænget eller ændret og suppleret nogle tidligere Love, saaledes Margarineloven, samt vedtaget en ny Lov om Laan til Driftslaane foreninger, som falder i Traad med de i en Aarrække udfoldede Bestræbelser for at fremme Husmandsbruget, men nye Veje har den ikke betraadt. Der er under Landbrugsministeriet vedtaget 14 Love, hvoraf de 2 omhandler Fiskeriet. Selvfølgelig kan der her, af Pladshensyn, kun gives en meget kortfattet Omtale af nogle af disse Love, medens de Læsere, som har Interesse af at lære dem nærmere at kende, maa henvises til selve Lovene.

Den 31. Marts 1924 udløb Lov af 6. Maj 1921 om Udlaan af Stats-Laanefonden til Udstykning af større

Landejendomme uden at blive fornyet, da den kun havde fundet ringe Anvendelse. Dette Forhold kan ændre sig, og Udstykningsforeningerne har anmodet om, at Loven maatte blive fornyet. Dette er nu sket ved Lov af 1. April 1925 om Udlaan af Stats-Laanefonden til Udstykning af Landejendomme¹⁾. Loven stiller i 3 Aar 300,000 Kr. aarlig til Raadighed til Laan til Foreninger, der udelukkende har til Formaal at købe Landejendomme ordentligvis paa ikke under 40 ha, som egner sig til Udstykning og kan faas for en rimelig Pris, for at udstykke og sælge dem væsentligst til Oprettelse af mindre Landejendomme. — Der blev i Rigsdagssamlingerne 19^{21/22}, 19^{22/23} og 19^{23/24} fremsat Forslag til Ændringer i Margarine-loven, men først i afvigte Samling blev Ændringerne gennemførte ved Vedtagelsen af Lov af 1. April 1925 om Tilvirkning og Forhandling af Margarine m. m. De 2 vigtigste Ændringer, om hvilke da ogsaa Slaget stod, gælder Farvning af og Smørindblanding i Margarine: Farvningen maa nu finde Sted, medens det tilladte Smørfedtindhold i Margarine er nedsat fra 10 pCt. til 3. Naar Forbudet mod Farvning er hævet, er det væsentligst sket af Hensyn til Margarinefabrikanternes Ønske om at kunne konkurrere paa Verdensmarkedet og Husmødrenes Ønske om at fritages for Omæltning og Farveindblanding i Køkkenet. — Lov af 18. April 1925 om Tillæg til Lov af 14. April 1920 om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene bestemmer, at dén Ejer, der af Uagtsomhed [f. Eks. enten ikke har holdt sig underrettet om sin Besætnings Sundhedstilstand eller ikke har tillagt de paa smitsom Sygdom tydende Sygdomstegn nogen Betydning] undlader rettidig at anmelde, at der er forekommet Mund- og Klovesyge i hans Besætning, straffes med Bøder fra 50 Kr. til 5000 Kr. samt fortaber den Ret til Erstatning for tilbageholdt Mælk, som han ellers maatte

---

¹⁾ Denne Lov er iøvrigt vedtaget under Finansministeriet.

have. Er Undladelsen forsætlig, straffes han med Bøder fra 200 Kr. til 10,000 Kr. og fortaber enhver Ret til Erstatning for tilbageholdt Mælk. Andre Overtrædelser af de til Mund- og Klovesygens Bekæmpelse truffne Bestemmelser straffes, for saa vidt ikke højere Straf er forskyldt, med Bøder fra 20 Kr. til 5000 Kr. Lovens Fremkomst skyldes Sygdommens stærke Udbredelse i Efteraaret 1924 og den følgende Vinter. — Lov af 1. April 1925 om Udførsel af danske Æg paabyder, at Æg, der udføres eller indføres, skal være mærkede som af Landbrugsministeren nærmere foreskrevet baade paa Æggene og Emballagen. Ved Udførselen af danske Æg skal Mærkingen paa Emballagen bl. a. angive Æggenes Beskaffenhed og Sorteringsvægt. Enhver, der ønsker at udføre Æg, skal anmelde dette til Landbrugsministeren, som derefter paa nærmere Betingelser giver Vedkommende Tilladelse dertil. Ministeren kan tilbageholde Prøver af Æg, der udføres, for at konstatere, om Angivelsen paa Emballagen er rigtig; er dette ikke Tilfældet, skal Eksportøren bøde fra 20 Kr. til 2000 Kr. og kan i Gentagelsestilfælde berøves Retten til at udføre Æg. Som bekendt har vi paa forskellig Maade gennemført Kontrol med Eksporten af nogle af vore vigtigste Udførselsvarer, med Smør, Ost, forarbejdet Mælk, Flæsk og Kød m. v., og Formaalet med den nu vedtagne Lov er selvfølgelig ogsaa at optage Æg i det Kontrolsystem, der skal sikre vore udenlandske Kunder at faa friske og gode Levnedsmidler fra Danmark. — Lov af 3. April 1925 om Landbrugsejendomme giver ensartede Regler for den Landbrugsejendomme paahvilende Vedligeholdelsespligt og træder i Stedet for de nugældende spredte, uensartede og delvis midlertidige Lovbestemmelser paa dette Omraade. Der indføres som vedvarende Lovgivning en almindelig Vedligeholdelsespligt, der naar Statshusmandsbrugene undtages gælder for alle Landbrugsejendomme, som har et Jordtilliggende af mindst 1 ha geometrisk Maal og en Jordværdi af mindst 1000 Kr., og det hvad

enten de benyttes til egentlig Landbrugsproduktion eller til Frembringelse af Havesager, Frugt eller Frø. Uden særlig Tilladelse af Landbrugsministeren kan ingen af Jorderne til en saadan Ejendom for længere Tid end 5 Aar (undtagelsesvis for 8 Aar) gives i Brug til Andenmand. Vedligeholdelsespligten er opfyldt, naar Ejendommen holdes forsynet med Bygninger og Beboere, som driver Jorden fra de paagældende Bygninger, saaledes at ingen Del af Arealet indgaar i en anden Ejendoms Sædskiye eller Markinddeling. — Lov af 3. April 1925 om Jords Udstykning og Sammenlægning er vedtaget i Tilslutning til den foregaaende Lov om Vedligeholdelsespligten for Ejendomme med mindst 1 ha og giver Regler for Udstykning og Sammenlægning af disse Ejendomes Jordtilliggende. Lovens 31 Paragrafer er i deres Hovedtræk og Bygning overensstemmende med Lov af 6. April 1906. De i Henhold til Lov af 24. Marts 1899 og senere Love (blandt disse Lovene af 4. Oktober 1919) oprettede Husmandsbrug maa ikke udstykkes, med mindre særlige Forhold gør det ønskeligt, medens der ved Udstykning af andre Landbrugsejendomme skal blive en Hovedparcel tilbage, hvis Mindstestørrelse beregnes efter Forholdet mellem Ejendommens Areal og dens Hartkorn, dog maa ingen Ejendom nedbringes under 1 ha. Under Iagttagelse af, at ingen Landbrugsejendom nedlægges som selvstændigt Brug, kan Jorden iøvrigt frit sammenlægges. Landbrugsministerens Beføjelse til at dispensere fra Lovens Bestemmelser er forøvrigt gjort mere omfattende end i de ældre Love. I Overensstemmelse med de tidligere Love om Udlaan til Grundforbedring bemyndiger Lov af 1. April 1925 om Grundforbedringslaan Landbrugsministeren til for Finansaaret 1925—26 at anvende 300,000 Kr. til Grundforbedring af Ager og Eng. — Lov af 18. Marts 1925 om Begunstigelser for Driftsaaeneforeninger for mindre Jordbrugere er fremkommen efter Andragende fra Husmandsforeningerne og bemyndiger

Finansministeren til af Statslaanefondens Midler i hvert af Finansaarene 19²⁵/₂₆ til 19³⁴/₃₅ at anvende indtil 1 Mill. Kr. til Udlaan til Driftslaane foreninger for mindre Jordbrugere. Disse Foreningers Vedtægter skal stadfæstes af Landbrugsministeren og indeholde visse nærmere Bestemmelser, bl. hvilke kan fremhæves, at Foreningens Formaal udelukkende skal være at yde dens Medlemmer Laan til Indkøb af Heste, Kreaturer og Avlssvin, Arbejdsvogne og Markredskaber, at ethvert Medlem skal tegne en Garanti for Foreningens Forpligtelser paa mindst 25 Kr. og højst 500 Kr., og at der til et Medlem ikke maa udlaanes et større Beløb end 1000 Kr., der skal tilbagebetales i Løbet af 3 Aar. Laanet til en Forening maa ikke overstige 80 pCt. af den tegnede Garantikapital, forrentes med 4¹/₂ pCt., er afdragsfrit i et Aar og tilbagebetales derefter med ¹/₁₀ aarlig. — Lov af 8. August 1925 om Likvidation af den danske Andelsbank bestemmer bl. a., at der skal nedsættes en Likvidationskomite paa 7 Medlemmer, og saa længe Likvidationen vedvarer, kan Begæring om, at Bankens Bo undergives Konkursbehandling ikke tages til Følge. Endvidere nedsættes der et Rigsdagsudvalg paa 15 Medlemmer, hvis Opgave er: 1) at prøve muligt opstaaende Planer til Bankens Genaabning, 2) tilvejebringe Klarhed over alle Forhold, som knytter sig til Bankens Lukning og 3) inden 1. Januar 1926 afgive Beretning til Rigsdagen om Resultatet af dets Arbejde.

Samtidig med at Nationalmodsatningerne, en national Egoisme, som alt nævnt gør sig mere brutalt gældende efter Krigen end maaske nogen Sinde før, er der baade paa materielle og ideelle Omraader optaget et internationalt Samarbejde af et større Omfang end tidligere. Og Optimisterne haaber nu, at den Sammenhæng mellem Folkene, der faktisk er til Stede, kan fremmes saaledes, at den i nogen Grad vil bidrage til at hæmme den nationale Egoismes Vækst. Den, der lever, vil faa

at se, hvorledes det vil gaa. Et lille Lyspunkt er her de betydningsfulde Opgaver, det internationale Røde Kors har sat sig efter Krigen. — Ogsaa det internationale Samarbejde indenfor Landbruget blomstrer nu atter. Der blev i 1925 afholdt forskellige internationale Landbrugsudstillinger og Kongresser, lige fra en international Gedeavlsudstilling til den store internationale Landbrugskongres, den 12. i Rækken, som fandt Sted i Warszawa i Dagene d. 21.—24. Juni. Paa Landhusholdningsselskabets Initiativ blev der nedsat et Udvalg med Professor *Westermann* som Formand at forberede Danmarks Deltagelse i Kongressen, og paa Forslag af Udvalget blev Direktør *Dorph-Petersen* anmodet om at møde som Repræsentant for vort Landbrugs Hovedorganisationer, hvad han beredvilligt paatog sig. Danmarks officielle Repræsentant var vor Gesandt i Polen, Hr. *Arnstedt*, og paa Landbrugsministeriets Anmodning havde vor Landbrugskonsulent i Rusland og Randstaterne, Hr. *Koefoed*, stillet sig til Disposition for Gesandten. Der deltog vistnok ikke flere Danske i Kongressen end disse 3, hvorimod Danmarks Andel i det indsendte skriftlige Materiale var fyldig, idet 11 danske Forfattere, deraf de 8 paa det nævnte Udvalgs Foranledning, havde sendt Beretninger til Kongressen. Kun 4 Stater — Polen, Belgien, Frankrig, Czekoslovakiet — havde fremsendt flere Afhandlinger til Belysning af Dagsordenens Emner end Danmark, medens t. Eks. de Forenede Stater kun havde afgivet 3 Beretninger, Ungarn 2, England 5, Canada, Finland, Sverige og Spanien hver 1, Schweiz 4, Holland 7 og Norge ingen. Ved de tidligere Landbrugskongresser har, foruden Sproget i det Land, i hvilket Sammenkomsten fandt Sted, de 3 Verdenssprog Fransk, Engelsk og Tysk været de officielle Sprog, men i Warszawa var det sidste Sprog udelukket, og Følgen var, at Tyskerne ikke indsendte Beretninger og ikke gav Møde. Udelukkelsen af det tyske Sprog vil forhaabentlig ikke gentage sig ved kommende inter-

nationale Kongresser, thi det vil altid føles som et Savn, naar et saa stort og dygtigt Folk som det tyske paa Grund af en bevidst Tilsidesættelse holder sig borte fra Nationernes Fællesarbejde.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har foreslaaet, at der ved Bidrag fra de Stater, der er Medlemmer af Institutet, tilvejebringes en Kapital paa 150,000 frcs., der skal gives i Præmie til den, som paaviser det virksomste Middel til Bekæmpelse af Mund- og Klovesygen og særlig klarlægger den Maade, paa hvilken Smitsstoffet breder sig. Paa Henvendelsen til Danmark om at yde Bidrag er der svaret afslaaende, idet der er henvist til, at vi baade ved praktiske Foranstaltninger og videnskabelige Undersøgelser har ofret betydeligt til Bekæmpelse af Sygdommen, og at Danmark alt er bidragydende Medlem af det internationale Bureau i Paris til Bekæmpelse af smitsomme Kvægsygdomme.

Formanden for den schweiziske Bondeforening Professor Dr. Laur indbød i Forsommeren de ledende Landbrugsselskaber Verden over til at indtræde i en ny international Landbrugsorganisation — som om der ikke er nok af saadanne! — først og fremmest med den Opgave at danne et Bindeled mellem de store internationale Sammenslutninger — Romerinstitutionen, den internationale Landbrugskommission i Paris, »Den internationale Organisation af Landbrugere«, »Det internationale Forbund vedrørende Jordbrugsforskningen«, »Verdens Landbrugs-Selskabet« (World Agriculture Society) osv. — og det praktiske Landbrug, fremdeles for at tilvejebringe Efterretninger om Markeds- og Prisforhold m. v. Paa denne Indbydelse sendte de danske Hovedorganisationer et motiveret Afslag. Der blev i September Maaned afholdt en international Landboforenings Kongres i Bern for at iværksætte de indledende Skridt til Oprettelsen af den nævnte Organisation, hvis Berettigelse unægtelig maa synes noget tvivlsom. Tiden vil vise, om den er bestemt til Liv og Trivsel.

Af Aarets Dødsfald skal følgende nævnes: Den 12. Januar døde Etatsraad, Inspektør *P. B. Feilberg* godt 89 Aar gammel. Han har paa sit specielle Omraade — det han engang sammenfattede i Ordene Tørlægning og Jordblanding — udført et banebrydende Arbejde, hans Iagttagelser og Undersøgelser vedrørende Island og Færøerne var i sin Tid af stor Betydning, og de af ham paa andre Omraader udførte samfundsnyttige Arbejder var præget af stor Idealitet. Han var en Mand af sjælden Støbning: samvittighedsfuld til det yderste i alt sit Arbejde, af stor personlig Beskedenhed, trofast i sin Hengivenhed mod Personer og mild i sin Dom over andre — saaledes som Professor Westermann smukt og dybfølt har fremhævet det i sin Biografi af ham her i Tidsskriftet. — En af Landbrugspressens Veteraner, Redaktør *J. P. Petersen*, gik bort den 10. Februar, 82 Aar gammel og træt af Dage. Den ældre Generation vil huske ham som en retlinjet Mand, der i forlængst henerundne Aar redigerede »Landmandsblade« dygtigt og paalideligt. — Et Par Dage efter hans Bortgang kom Meddelelsen om et nyt Dødsfald, idet vort Havebrug mistede en af dets paalideligste og personlig mest skattede Medarbejdere ved Redaktør *C. Mariboe's* Bortgang den 13. Februar. — Navnlig indenfor jysk Landbrug vakte *P. Gommesen Rostings* Død den 25. April Beklagelse og Vemod. Han forestod Ledelsen af Forsøgslaboratoriets Arbejder paa jyske Forsøgsgaarde og virkede som Assistent ved Svineavlens Ledelse. I begge Stillinger gjorde han udmærket Fyldest, men var tillige som privat Raadgiver søgt af mange jyske Landmænd. Han fik fra alle Sider et smukt Eftermæle. — Den 7. August afgik Etatsraad *W. A. Langkilde* ved Døden. Født 1842 i en anset fynsk Landmandsslægt var han en dygtig Praktiker og en kultiveret Mand, der bl. a. i 10 Aar havde været Næstformand i Patriotisk Selskab og Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. Han hørte til de Mænd, som ved deres Personlighed og agtede

Navn giver den Bestyelse, i hvilken de sidder, Anseelse. — Den 16. September bortkaldtes Forpagter *Carl Bille* i sit 52. Aar. Det var ham, som overfor Direktør for Teknologisk Institut *Gunnar Gregersen* fremsatte Planen om at knytte et Kursus i Maskinbrug for Landmænd til Institutet. Kursuset blev oprettet i 1909, og Bille overtog den økonomiske Garanti for Planens Gen-nemførelse. Foruden ham har *Gunnar Gregersen* og Statskonsulent *N. Balle* været de ledende i dette over-maade nyttige og tidssvarende Kursus, og lige til sin Død bevarede Bille, der altsaa var »Faderen« til det, usvækket Interessen for sit »Barn«, altid hægede han om det, for at det kunde gøre saa megen Gavn som muligt. Den Gerning, han her har udrettet, har været til stor Nytte for mange Hundrede unge Landmænd. — En god Maaned senere, den 26. Oktober, døde, ramt af et Slagtilfælde paa Talerstolen ved Patriotisk Selskabs Generalforsamling, Forpagter *Aug. Thomsen*, Rygaard, 55 Aar gammel. Den afdøde skildres af Fynboerne som en dygtig Landmand, djærv og frisk af Væsen, repræ-sentativ i sin Optræden, elskværdig af Karakter. Fra 1912 var han Formand for Statstyreskuekommissionen for Fyns Stift, i 1921 og 1923 valgtes han henholdsvis til Formand for Patriotisk Selskab og Næstformand for de samvirkende fynske Landboforeninger.

Som den foregaaende Fremstilling vil have vist, har det forløbne Aar bragt vort Landbrug alvorlige Tilskik-kelser: Mund- og Klovesygens store Udbredelse; Andels-bankens Sammenbrud og Mælkekondenserings-Fabrikker-nes delvise Standsning; Landbrugstoldens Genindførelse i Tyskland, der har medført Hesteudførselens Ophør, Oste-eksportens Formindskelse og faldende Priser paa Slagte-kvæg; Bestræbelserne i Storbritannien for at fremme Sal-get af Produkter fra »Søsternationerne« fremfor fra frem-mede Lande; lave Kornpriser, som haardt mærkes af de kornsælgende Landmænd, af hvilke mange hører

hjemme paa de sukkerroedyrkende Egne og er ramt føleligt af Faldet i Sukkerpriserne (den gode Høst af Korn og Sukkerroer har dog bødet lidt paa de lave Priser); det ved Kronens hastige Værdistigning fremkaldte almindelige Prisfald paa Landbrugsprodukterne osv. Sædvanlig glider Aarene med ensartede Konturer over i hverandre, men 1925 har haft et afgjort Særpræg, og skal Regnskabet gøres op over, hvad af ondt og godt det har bragt vort Landbrug, er der i Aarets sidste Halvdel unægtelig mere af det første end af det sidste. Horisonten er mørkere, end den har været længe, og der er Pessimister, som mener, at en Landbrugskrise er under Opsejling.

Man skal imidlertid aldrig forestille sig det værste, siger et gammelt Ord, og taber man først Modet, er alting tabt. Endnu ved vi ikke, hvorledes den tyske Toldlov vil virke i Længden, og der er jo dog en Mulighed for, at vore Landbrugsprodukter i Kraft af vor Mestbegunstigelsesret vil blive ligestillet med de belgiske Heste, det frosne Kød m. m. Den ædruelige og klare Beretning fra *Harald Faber*, der blev oplæst paa det sjællandske Delegeretmøde, har bidraget til, at vi nu ser mere nøgternt end straks paa de omtalte Bestræbelser i Storbritannien og sikkert vil gøre alt, hvad der staar i vor Magt, ikke blot for at holde vore Produkters Kvalitet oppe, men yderligere forbedre den. I det hele og store staar vort Landbrug bedre rustet end nogen Sinde tidligere til at tage en Tørn: der er i de senere Aar udført mange Grundforbedringsarbejder, Besætningerne er forbedrede, en stor Del Mejerier er ombyggede, Planteavlen er gaaet mægtigt frem, og Landbostandens Dygtiggørelse er stadig fremadskridende og med den Fremskridtene i økonomisk og rationel Drift. Her er vi vistnok ved det springende Punkt, hvorfra vi selv bedst kan bidrage til at modvirke Tabet ved nedadgaaende Konjunkturer. Vore ledende Mænd og vore Organisationer har altid, men vist aldrig mere indtrængende end

nu, fremhævet Betydningen af, at Landmanden saa at sige har Haanden paa Pulsen af sin Bedrift og følger Pulsslagen, og man har Følelsen af, at Landmændene er lydhøre overfor dette Krav.

Altid har Landbrugsforfatterne haft et aabent Øje for, at Landbrugets Ve og Vel i høj Grad afhænger af, om Landmanden følger sin Bedrift med aarvaagen Interesse. For mere end halvtredje Tusind Aar siden skrev den græske Digter *Hesiodos* i et af sine belærende Digte, at Landmanden skal bede Guderne om at velsigne hans Møje ikke blot ved Knæ at bøje, men med Haanden paa sin Plov. De gamle romerske Landbrugsskribenter fremhævede stærkt Betydningen af, at Bestyrerne af Jordejendomme — Ejerne boede sædvanlig i Byerne — fulgte med i stort som i smaat, thi Orden og Disciplin kan ikke naas, naar Lederen ikke overvaager alt. Selv har vi Ordsprog om Betydningen af, at Landmanden nøje passer sin Bedrift: Husbondens Øje gøder Marken, Husbondens Fjed gør Ageren fed og mange andre, og den samme Lære er indeholdt i den gamle Fabel, som fortæller, at en Landmand, for hvem saa det ene og saa det andet mislykkedes, gik til en gudsfrygtig Eremit for at hente Raad. Eneboeren spurgte Landmanden ud og var snart paa det rene med, hvad det skortede paa. Han gav Landmanden en lille forseglet Æske og sagde, at i Æsken laa en Talisman, som han 2 Gange daglig skulde bære om overalt paa Ejendommen, i Stald, Lade, Maskinhus osv. Han maatte ikke aabne Æsken og skulde komme igen, naar Aaret var omme. Som sagt saa gjort. Da Aaret var forbi, kom Landmanden igen, fortalte, at nu gik alt meget bedre og bad om at se Talismanen. Eremiten aabnede Æsken, der var tom — Landmandens Paapasselighed havde været Talismanen.

Landbrugsraadet.

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 17. December 1925 gav Forpagter *Chr. Sonne* følgende Meddelelse:

Landbrugsraadet har nu en 6aarig Virketid at se tilbage paa. Og det turde i denne paa anerkendelsesværdig Maade have godtgjort sin Eksistensberettigelse som Fællesorgan for det danske Landbrugs Hovedorganisationer.

Det var fornemmelig Krigsperiodens Foreteelser med Baandlægning af Erhvervslivets Handlefrihed og Etablering af Hindringer for international Omsætning, som modnede Tanken om Landbrugsraadets Oprettelse, efter at Tanken naturligt var fremspiret ved de paa Landhusholdningsselskabets Initiativ i Krigsaarene afholdte tvangfrie Møder af Repræsentanter for Landbrugets Hovedorganisationer, idet disse Møder godtgjorde, at man fra de forskellige Sider kunde mødes i Enighed om faglige Ønsker til Forelæggelse for Regering og Rigsdag. Og det kan anføres som en heldig Omstændighed, at Landbrugsraadets Oprettelse fandt Sted til et Tidspunkt, der var gunstigt for Tilvejebringelsen af Pengemidler til Betryggelse af Landbrugsraadets Økonomi. I fremtrædende Grad er Raadet nemlig økonomisk selvhjulpent. Det modtager saaledes ikke Statstilskud, skønt det under mangehaande Former staar i fagligt Samarbejde med Regeringen. Men det er i alt væsentligt Land-

brugets driftsøkonomiske Sammenslutninger, som har givet Raadet den fornødne økonomiske Underbygning, dels gennem Renten af baandlagte Kapitaler og dels gennem aarlige Bidrag, hvorved der er stillet et Beløb af ialt ca. 90,000 Kr. til dets Raadighed.

Egentlig maatte vort Landbrug ogsaa forud for Landbrugsraadets Tilblivelse erkendes at være grundig gennemorganiseret. Men den her omhandlede Periode aabenbarede en umiskendelig Trang til Tilvejebringelse af en Fællesrepræsentation, der kunde løse de erhvervs-politiske og erhvervsøkonomiske Opgaver, som ifølge Landbrugsraadets Vedtægter blev henlagte under dette. Og i Forbindelse med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Andelsselskaber er som bekendt Landhusholdningsselskabet indgaaet som Led af Landbrugsraadets, der fra første Færd har holdt og fremdeles holder en Plads aaben for Husmandsorganisationerne.

De nys fremholdte Opgaver gaar kortelig udtrykt ud paa:

indadtil at varetage vort Landbrugs erhvervsmæssige Interesser overfor Regering og Rigsdag samt i Forholdet til Landets øvrige Erhverv og

udadtil at fungere som Overvaager af alt, hvad der vedrører vort Landbrugs udenrigske Omsætning.

Talen er altsaa her om en mangesidig Virksomhed, der spænder over et vidtstrakt Virkefelt. Ikke mindst Virksomheden udadtil er omfattende og overmaade betydningsfuld. Den har, i Forstaaelse med Regeringen, naturligt maattet skabe en intim Forbindelse mellem Landbrugsraadets og vort Landbrugs Konsulenter i Udlandet. Et fremtrædende og meget paa-skønnet Led af denne Side af Landbrugsraadets Virksomhed er det Oplysningsarbejde, som præsteres gennem Raadets Markedsberetning, som afgives regelmæssigt og ugentlig. Underbygget som den er dels med de sidste officielle Noteringer og Beretninger fra samtlige

de Markeder, som for os frembyder Interesse, og dels med regelmæssige Rapporter fra private fagkyndige og med stadig à jour Føring af Aarets Landbrugseksport har denne Markedsberetning hurtig vundet Anseelse som et uundværligt Led af vort Landbrugs Efterretningstjeneste og tjener i vid Udstrækning som Kilde for Dags- og Fagpressens Markedsberetninger.

Naar her i øvrigt skal gives et Indblik i Raadets Virksomhed i det sidst forløbne Aar, vil det ligge nær at henføre denne under 3 Hovedgrupper, som imidlertid ifølge Forholdenes Natur ikke kan være skarpt afgrænsede.

Den første Gruppe omfatter den Virksomhed, som Raadet udfolder gennem det alt omtalte Oplysningsarbejde, endvidere Virksomheden som Adressat for Henvendelser fra Udlandet og tillige alle saadanne Sager, som Sekretariatet selv behandler eller afgør under Samraad med Præsidiet.

Under den anden Gruppe kan henføres de Sager, som rejses af de ved Landbrugsraadet repræsenterede Organisationer eller fra Hold, som har Tilknytning til disse, og den 3die Gruppe omfatter dels Afgivelse af Betænkninger over foreliggende Sager direkte indhentet af Landbrugsministeriet, og dels en saadan Prøvelse af og paafølgende Erklæring om gældende eller tilsigtede Lovgivningsforanstaltninger og Anordninger, som skønnes betimelig til Varetagelse af Landbrugets Interesse.

I Almindelighed er Retningslinien for Behandlingen af Sagerne under de to sidst nævnte Grupper fastlagt ved Drøftelse i det samlede Raad eller ved indhentede Erklæringer fra de Produktionsorganisationer, som skønnes særlig kompetente til at afgive saadanne.

I den førnævnte ugentlige Publikation — »Landbrugsraadets Meddelelser« — optages, foruden Markedsberetninger, de Indberetninger, som tilstilles Landbrugsministeriet fra de landøkonomiske Statskonsulenter i Udlandet, ligesom ogsaa de Indberetninger fra Gesandt-

skaber og Konsulater, som frembyder landøkonomisk Interesse, afgives til Raadet af de paagældende Ministerier og publiceres i det Omfang, som skønnes hensigtsmæssigt.

»Landbrugsraadets Meddelelser« udsendes gratis til vort Selskabs Bestyrelsesmedlemmer samt til alle Landboforeningers Formænd og Konsulenter. Og gennem Udenrigsministeriet udsendes de til samtlige danske Gesandtskaber og Konsulater, hvilket væsentlig bidrager til at skabe en frugtbringende Vekselvirkning mellem disse og Landbrugsraadets.

Der paaføres Sekretariatet et ikke ringe Arbejde ved Efterkommelsen af direkte modtagne eller gennem Landbrugsministeriet forebragte Anmodninger fra Ulandet om Afgivelse af Oplysninger om danske Landbrugsforhold. Og i mange Tilfælde er Sekretariatet vejledende Mellemed mellem udenlandske Liebhavere og vort Landbrugs Salgsmarked — navnlig hvad angaar Avlsdyr — hvilken Virksomhed jevnlig kræver Tilrettelægning af tilrejsende Udlændinges Besøg trindt i Landet.

Fra dette Indblik i enkelte Sider af Sekretariatets selvstændige Virksomhed — altsaa vedrørende det af Gruppe I omfattede Virkefelt — vender vi os til de under Gruppe II henførte Sager, fremgaaet af Samarbejde med Organisationerne, blandt hvilke kan nævnes følgende, idet Sagernes Mangfoldighed og den her paa krævede Begrænsning foreskriver, at kun de vigtigste af disse omtales og i det store hele væsentlig kun nævnes:

Indsigelse mod Banklovforslagets Indgreb i Andels-sammenslutningernes hidtidige Adgang til at erholde billig Driftskapital ved Indskud fra Andelshavere, idet Forslaget tilsigtede at forbeholde Banker og Sparekasser saadanne Indskud;

Gentagende afgivet indtrængende Opfordring til Regeringen om energisk Aktion i Anledning af Tysklands stærkt forhøjede Toldsatser, som er generende for vor

Smør- og Osteudførsel, af dybt indgribende Betydning for vor Eksport af Kød og Slagtekvæg, og som praktisk taget virker tilintetgørende for vor Hesteeksport;

Henvendelse til Landbrugsministeriet om Etablering af en mere effektiv Kontrol med de statsanerkendte Laboratorier samt Fremholdelse af Ønsket om, at Loven af 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer maa henlægges paany under Landbrugsministeriets Ressort, hvorfra den i 1908 blev overført til det da etablerede Handelsministerium, som imidlertid nu er bleven til Ministerium for Handel, Industri og Skibsfart;

Henvendelse til Ministeriet om at søge besejret opstaaede Vanskeligheder for danske Importører af Oliekager fra Frankrig;

Ydelse af Bistand til eksportinteresserede Organisationer og Firmaer dels m. H. t. Misbrug i Udlandet af det danske Smørs Renomé og dels til Besejring af opstaaede Vanskeligheder for Eksporten af navnlig levende Dyr og Kød;

Propaganda i Udlandet for Udbredelse af Kendskab til og for Afsætning af Avlskvæg og Avlssvin af dansk Race, iværksat ved Samvirken med Opdrætterorganisationerne;

Forhandlinger med Landbrugsministeriet og Veterinærfysikatet for at søge Anordningerne vedrørende Mund- og Klovesygen afstemte saa vidt gørligt med Hensynet til henholdsvis Sygdommens effektive Bekæmpelse og det praktiske Livs Krav;

Virksomheden vedrørende Landbrugets Deltagelse i udenlandske Udstillinger og Kongresser, blandt hvis positive Resultater kan nævnes:

Den af forskellige af vore Andelsorganisationer iværksatte vellykkede Deltagelse i afvigte Foraars Levnedsmiddeludstilling i London;

Raadets bekræftende Svar paa en Forespørgsel fra Landbrugsministeriet om, hvorvidt der skønnedes at

være Anledning for Regeringen til at modtage en fra belgisk Side fremkommen Indbydelse til at lade sig repræsentere ved en Udstilling af belgiske Trækheste i Bryssel og med en af Landbrugsministeriet fulgt Henstilling om at lade Statskonsulent *Aug. Kjær* give Møde ved Udstillingen som Danmarks Repræsentant; og

Medvirkning ved Forberedelse af Deltagelse fra dansk Side i den 12. internationale Landbrugskongres, som iaar afholdtes i Warschau, idet denne varetoges af en Komité, for hvilken Professor *Westermann* var Formand, medens Sekretærarbejdet udførtes af Landbrugsraadets Sekretariat. Samtidig med at Danmark var repræsenteret paa Kongressen ved den danske Gesandt i Warschau, Minister *Arnstedt*, og Statskonsulent *Koefoed*, enedes Landbrugsraadet, de ved dette repræsenterede og med dette samvirkende Organisationer samt Husmandsforeningerne om at opfordre Direktør *Dorph-Petersen* til som deres særlige Repræsentant at deltage i Kongressen. Og for den beredvillige Efterkommelse af denne Anmodning og gode Varetagelse af det paa-gældende Tillidshverv skylder ogsaa Landhusholdnings-selskabet Direktør *Dorph-Petersen* en erkendtlig Tak.

I denne Forbindelse kan anføres, at Raadet har været Udenrigsministeriet behjælpelig med Planlægning, Udarbejdelse og Optagelse af Danmarks-Filmen og med Planlægning af dennes Brug i Propagandaøjemed.

Tilbage har vi saa de under Gruppe 3 henførte Sager. Disse gælder dels Raadets Besvarelse af Henvendelser fra Landbrugsministeriet og dels de i Anledning af tilsigtede Lovgivningsforanstaltninger afgivne Erklæringer og Forestillinger, som i flere Tilfælde er bleven til ved Samvirken med Organisationerne for de andre Erhverv.

Af herhen hørende Sager nævnes:

Opfordring til Regeringen om at ophæve Oste- og Humletolden, som i engelske beskyttelsesvenlige Agrarkredse benyttes agitatorisk som Vidnesbyrd om, at

dansk Landbrug ikke følger saa rene Frihandelslinier, som det giver sig Udseende af. Allerede i 1922 havde Landbrugsraadet tilkendegivet, at Landbruget ikke ønskede Ostetolden opretholdt, og Raadets nu herom afgivne Opfordring støttedes af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation.

Begge de her nævnte Toldpositioner karakteriseres af Finansministeriet som rene Finanstoldsatser, altsaa uden beskyttelsesvenlig Karakter, men kun som Toldbeskatning af et Luksusforbrug. Og Landbrugsministeriet har opfordret Finansministeriet til at faa ophævet begge Toldsatser ved første givne Lejlighed, altsaa ved første Revision af den gældende Toldlov;

Afgivelse af Erklæring om Landbrugets Stilling til Valutaspørgsmaalet og udformet efter forudgaaet Forhandling med de ved Landbrugsraadet repræsenterede Organisationer. I den saaledes afgivne Udtalelse lægges Hovedvægten paa, at Kronen fastlægges ved en Kurs, som Nationalbanken mener at kunne holde, og fra denne i langsomt Tempo, og regelmæssig fordelt over et passende Aaremaal, føres op til pari;

Deltagelse i en Fællesudtalelse til Regeringen fra samtlige større Erhvervsorganisationer imod Ratifikationen af Konventioner og Forslag, vedtagne paa den internationale Arbejdskonference i Geneve 1921, og gældende Bestemmelser vedrørende Arbejde i saavel Industri og Haandværk som Landbrug. Angaaende disse Bestemmelser har jeg iøvrigt i sin Tid afgivet udførlig Redegørelse i et Foredrag i Selskabet. Den her nævnte Fællesudtalelse dokumenterede Enighed hos de samvirkende Organisationer om, at saavel vor gældende Lovgivning som de trufne Overenskomster mellem danske Arbejdere og Arbejdsgivere har ialt væsentligt foregrebet Vedtagelser som de heromhandlede, hvorfor disse gennemgaaende maatte anses for overflødige eller upaakrævede;

Fællesudtalelser fra samme Hold som den her

nævnte afgaves tillige i Form af en Protest til Regering og Rigsdag dels imod det forelagte Lovforslag om Bedriftsraad og dels imod det i Folketinget fremsatte Forslag om en væsentlig Forhøjelse af de i Aldersrente-loven af 1922 fastsatte Takster. I sidstnævnte Henseende udhævedes, at Satsernes tilsigtede Forhøjelse vilde modvirke Bestræbelserne efter at stabilisere og hæve den danske Kronens Værdi, hvor hos man henviste til, at Spørgsmaalet om Betryggelse af de Gamles Udkomme bør løses gennem en Folkeforsikring, der væsentlig hviler i sig selv.

Under Arbejdskonflikten i Foraaret havde Landbrugsraadet nøje Føling med Konflikten Forløb gennem det i 1920 nedsatte Femmandsudvalg, som virkede under retliniet ernergetisk Hævdelse af Landbrugsraadets samstemmige Opfattelse af dets principielle fredlyste Produktion ikke burde kunne fungere som et Stridens Æble mellem de kæmpende Organisationer.

Hertil kommer saa en Række Sager, hvorom Raadet paa ministeriel Opfordring har havt at afgive Erklæring, hvilket saaledes gælder:

Et foreliggende Udkast til Lov om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter —

Spørgsmaalet om Takster for offentlig Vejning og Maaling, hvis tilsigtede Forhøjelser Raadet — og med det ønskede Resultat — har modsat sig;

Erklæring om Opretholdelse af den udenrigsministerielle Repræsentation for forskellige Pladser i Udlandet, bedømt under Hensyn til Landbrugets Tarv; samt

Forhandlinger angaaende Landbrugets Interesser med ikke blot de i Udlandet virkende landøkonomiske Statskonsulenter, men ogsaa med de der ansatte Gesandter og Konsuler.

I denne Forbindelse kan antøres, at Raadet stadig er holdt underrettet om Forløbet af de amerikanske Overvejelser angaaende Amerikas tilsigtede Ekstratold for vort Smør. Saavidt vides befinder Sagen sig endnu paa

Overvejelsernes Stadium. Men hvorledes Resultatet end bliver, turde det tale til Gunst for vor Konkurrenceevne, at man i Amerika skønner vore Produktionsomkostninger saa ekstraordinært lave, at Spørgsmaalet om et Tillæg til den ordinære Toldsats er taget op til Behandling.

Af det her anførte Uddrag af Landbrugsraadets Arbejdsjournal vil det fremgaa, at dette, med Folketingsmand *Pinstrup* som ledende Præsident og med Hr. *Høgsbro Holm* som Raadets energiske Sekretær, udfører et omfattende og betydningsfuldt Arbejde i Landbrugets Tjeneste.

Vor nutidige Landbrugsproduktion former sig som et mangestrengt Instrument, der kræver stadig Overvaagen og Indgriben for at holdes harmonisk afstemt. Der er herved skabt fri Bane for en omfattende Arbejdsudfoldelse af Landbrugsraadets, uden at denne behøver at føles som Indgreb i de andre Fagorganisationers naturlige Virksomhedsomraade.

Ud fra denne Erkendelse kan vi fra vort Selskabs Side med Tilfredshed hilse den stedfundne Udvikling af Landbrugsraadets Virksomhed gennem de nu tilbagelagte Aar. Og vi kan tilønske Raadet, at dets fremtidige Virksomhed maa forme sig som en naturlig Fortsættelse af denne dets hidtidige gode Udviklingslinie.

Bog anmeldelser og udkomne Bøger.

Elektricitetsværker i Danmark 1923—24. Statistiske Meddelelser 4. Række, 72. Bind, 5. Hefte. (65 Sider. G. B. N. F. Kbhvn.).

I en Tid, hvor der aarlig anvendes Millioner af Kroner til nye Elektricitetsværker og til Udvidelse af ældre Værker, og hvor der hersker megen Uklarhed over mangfoldige Spørgsmaal angaaende Driften af disse, burde ovennævnte Meddelelser finde stor Udbredelse og mange Læsere, da der heri findes Stof til Effertanke særlig for de mange, der som Bestyrelsesmedlemmer, Elektricitetsværksbestyrere eller paa anden Maade har med Elektricitetsværker at gøre.

I Bogen indeles Elektricitetsværkerne i *By- og Oplandscentraler* og *Jævnstrømscentraler i Landdistrikter*.

Angaaende førstnævnte er givet en tabellarisk Oversigt over Anlæggenes Alder, Arten og Størrelsen af de anvendte Kraftmaskiner, Driftsspænding, Drifttimer, Produktion, Grundtakster pr. KW Time og meget mere.

En Række derefter følgende Tabeller giver bl. a. Oplysninger om Indbyggerantal, Ledningsnettet, Tilslutning af henholdsvis Lys og Kraft, Salget af Strøm m. m.

Derefter følger en Række Tabeller, der omhandler Jævnstrømscentraler i Landdistrikter, og i disse gives en Række interessante Oplysninger, der tydeligt viser, paa hvor uensartet et Grundlag og under hvor højst forskelligartede Forhold vore Elektricitetsværker arbejder — Grundtaksterne for Lys varierer f. Eks. ved de forskellige Værker fra 30 à 40 Øre til over 2 Kr. pr. KW Time, og Grundprisen for Kraft varierer omtrent paa tilsvarende Maade. Som Regel anvendes tillige faste Afgifter, der ogsaa er af meget forskellig Størrelse og som oftest saa smaa, saa de næppe i tilstrækkelig Grad virker efter Hensigten, nemlig at bringe den direkte Pris paa Strømmen ned for at Forbruget kan stige og Værkets »Fyldningsgrad« derved forøges.

De Beløb, der opgives anvendt til Forrentning, Afskrivning og Henlæggelse, er ligeledes overmaade forskellige og forekommer i de fleste Tilfælde alt for ringe til, at Værket kan undgaa at komme i stedse dybere Gæld.

I et Tillæg gives en Række Oplysninger om, hvorledes de faste Afgifter ved *Oplandscentralerne* paalignes, de tilsvarende Oplysninger for Landcentralernes Vedkommende savnes derimod, hvilket maa beklages, da der netop gennem en fornuftig Anvendelse af faste Afgifter kan naas meget i Retning af at forbedre den foran omtalte Fyldningsgrad.

Efter Tabellerne følger en Række Bemærkninger til disse. Det ses saaledes, at der findes ialt 358 Landværker, hvoraf ca. $\frac{1}{3}$ er oprettet efter Krigen, og af disse falder langt de fleste i Jylland. Af By- og Oplandscentraler findes 120, og disse er næsten alle fra før og under Krigen, men de har alle i høj Grad udvidet deres Maskinkraft og Ledningsnet siden Krigen og raader nu rundt regnet over 200.000 HK og ca. 19.000 Kilometer Ledninger, medens Landværkerne raader over ca. 26.000 HK og 4.200 km Ledningslængde. Til Brændsel paa samtlige Elektricitetsværker regnes i det forløbne Aar at være medgaaet ca. 26.000 Tons Brændselsolie og 154.000 Tons Kul og Koks samt ca. 5000 Tons Smøreolie.

Endnu en Mængde let overskuelige Oplysninger faas i det lille Hefte, der vil give et udmærket Grundlag for Sammenligninger mellem et specielt foreliggende Anlæg og et Anlæg af tilsvarende Størrelse og arbejdende under tilsvarende Forhold.

Den foreliggende Statistik skyldes oprindeligt privat Initiativ (Brandinspektør *Vinding*) og meddeltes i et Tidsskrift. Først for et Par Aar siden er Arbejdet og Udgivelsen overgaaet til Statistisk Departement, og det har derfor næppe endnu vundet den Udbredelse, som det fortjener.

N. Balle.

Danmarks Smørpris-Statistik. Udgivet af Udvalget for Mejeri-Statistik, udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved A. *Axelsen Dreyer*. 22. Aarsberetning for 1924—25. 28 Sider. (Odense).

Smørpris-Statistikens egentlige Formaal er en Paavisning af Overpriserne, men den giver samtidig forskellige Oplysninger af Interesse om andre Forhold vedrørende vor Smørhandel.

Det oplyses saaledes, at i 1924—25 gik af Danmarks Smørudførsel 69,6 pCt. til Storbritannien, 24,1 pCt. til Tyskland og 4 pCt. til Schweiz (i 1913 modtog Storbritannien 93,3 pCt. af Udførselen og Tyskland kun 1,4). En anden Tabel viser vor Smørudførsels jævne Fordeling gennem Aaret: Ydergrænserne for den maanedlige Udførsel i Beretningsaaret 1. April 1924 til 31 Mars 1925 ligger ved et Minimum af 9. Mill. kg i Februar 1925 og et Maksimum paa 11,3 Mill. kg i Juli 1924.

Gennemsnittet af de ugentlige *Noteringer* i Beretningsaaret

var 527.02 Kr. pr. 100 kg, medens Gennemsnittet af de ugentlig betalte *Smørpriser* var 531.93 Kr. Gennemsnittet af de betalte *Overpriser* var altsaa 4.91 Kr. pr. 100 kg mod 2.46 Kr. i det foregaaende Beretningsaar; det vil med andre Ord sige, at Gennemsnittet af Overpriserne er fordoblet i Forhold til Aaret 1923—24.

En anden Tabel viser for en Aarrække, hvorledes de betalte Smørpriser stiller sig for de forskellige Landsdele. Nogen nævneværdig Forskel er her ikke, Jylland har dog et lille Forspring.

Forsøg med kunstig Vanding af Have- og Markafgrøder ved Blangsted 1919—1924. Ved *Niels Esbjerg* og *K. Prytz* 74 Sider. Udbytteforsøg med Kaalroefrø, avlet paa smaa eller store Frøroer. Ved *E. Lindhard*. 32 Sider. 188.—189. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1925. Redigeret af *Max Lobedan*. 424 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Statens Redskabsprøver. 37. Beretning. Enkeltprøver, Nyhedsprøver og Supplementsprøver. 142 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle. Af Statskonsulent *S. Sørensen*. Udgivet af Landbrugsministeriet og Landbrugsraadet. 112 S. (Københ.).

Femte Beretning om Landbrugsraadets Virksomhed. (Aaret 1924). Udarbejdet af Sekretariatet. (Københ.).

P. G. Rosting: Svinets Avl, Røgt og Pleje. 5. Udgave ved *A. V. Lund*. 158 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Tredie Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. A. Renkærningens Afhængighed af Kærnenes Konstruktion. B. Valsehastighedens Indflydelse paa Smørrets Vandindhold. C. Smørudbytte ved Fremstilling af fersk og salt Smør. 22 Sider. (Aug. Bangs Boghandel, Københ.).

Det danske Landbrugs Historie. Ved Statskonsulent *K. Hansen*. 7. Hefte. — Statskonsulent *Åxel Appel* begynder i dette Hefte Fremstillingen af »Kvægets Historie«. (G. E. C. Gads Forlag. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab Torsdagen den 17. December 1925. Til Stede var Præsidenterne Forpagter *Chr. Sonne*, Lensgreve *F. Mollke* og Kammerherre *N. Juel*. Af Bestyrelsesraadet Medlemmer var mødt d'Hrr. Proprietær *P. Andersen*, Sejersgaard, Professor, Dr. med. *B. Bang*, Frederiksberg, Greve *A. P. Bernstorff*, Katstrup, Forpagter *W. Branth*, Juellinge, Forstander *N. Bredkjær*, Tune Landboskole, Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Lensgreve *A. C. Danneskiold-Samsøe*, Gisselfeld, Gaardejer *Chr. Hansen*, Tinggaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Forstander *H. P. Larsen*, Malling, Baron *G. Lerche*, Klampenborg, Gaardejer *H. Mortensen*, Solrød, Proprietær *P. Olufsen*, Quistrup, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Proprietær *F. Smith*, Snekkersten, Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, Forpagter *J. Theilmann*, Hvidkilde, Proprietær *J. Willumsen*, Anhof.

De paa Dagsordenen for Bestyrelsesmødet opførte Sager fandtes ogsaa paa Dagsordenen for Generalforsamlingen, og der henvises derfor for disse Sagers Vedkommende til Referatet fra Generalforsamlingen, der vil blive begyndt i næste Hefte af Tidsskriftet. Kun skal det meddeles, at Bestyrelsesraadet paa Forslag af Præsidiets vedtog, at Selskabet for Aaret 1926 vil yde et Tilskud af 1200 Kr. til Landbrugsraadet.

Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet, optaget i December 1925. (Hvor intet andet er anført, er Indmeldelsen sket ved Sekretariatet):

1. Hr. *Knud Arnbak*, Haupstrasse 48, Danzig-Langfuhr, indmeldt ved Firmaet *I. E. Ohlsens Enke*.
2. Konsulent *K. P. Büchert*, Sofiegaard pr. Flensborg, ved Statskonsulent *A. L. Søndergaard*.
3. Forsøgsleder *Ernst Gram*, Lyngby, ved Professor *C. Ferdinandsen*.
4. Godsejer *K. G. Hamann*, Skovsbo pr. Rynkeby, ved Proprietær *J. Willumsen*.
5. Proprietær *Hjortkær Hansen*, Svejstrupgaard pr. Bjerregrav, ved Forpagter *O. J. Knipschildt*.
6. Greve *Erik Holstein*, Fuirendal pr. Sandved, ved Godsejer *F. Mourier-Petersen*.
7. Godsejer *B. A. Høyer*, Trøjborg pr. Visby, J.
8. Gaardejer *Kristian Iversen*, Langagergaard pr. Avnbøl.
9. Kaptajn *H. F. Jall*, Ellekildegaard pr. Skovlunde.
10. Baron *V. Lerche*, Benzonsdal pr. Taastrup, ved Godsejer *F. Mourier-Petersen*.
11. Gaardejer *Chr. Ludvigsen*, Sandet pr. Branderup.
12. Assistent ved Statens Rodfrugtforsøg *J. Chr. Lunden*, Henrik Steffensvej 4, København, V.
13. Kammerjunker, Ritmester *O. R. v. d. Maase*, Lerchenfeldt pr. Kallundborg, ved Baron *G. Lerche*.
14. Proprietær *O. Madsen*, Helgolandsgade 21, København, B., ved Godsejer *F. Mourier-Petersen*.
15. Fru Godsejerinde *B. de Neergaard*, Fuglsang pr. Flintinge, ved Forpagter *Chr. Sonne*.
16. Assistent, Landbrugskandidat *Viggo B. Sørensen*, Aakirkeby, ved Konsulent *P. Leerberg*.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er fastsat følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdagen den 13. Januar vil Landbrugskonsulent *Harald Faber* holde Foredrag om: Dansk og engelsk Landbrug.

Onsdagen den 27. Januar vil Statskonsulent *K. Hansen* holde Foredrag: Om Mulighed for Landbrug i Grønland.

Onsdagen den 10. Februar vil Professor *O. H. Larsen* holde Foredrag om: Træk af Landbrugets økonomiske Udvikling i De forenede Stater efter Verdenskrigen.

Onsdagen den 24. Februar vil Docent, Statskonsulent *N. Balle* holde Foredrag om: Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning.

Onsdagen den 10. Marts vil Assistent ved Statens Rodfrugtforsøg *J. Chr. Lunden* holde Foredrag om: Roeforædling i Tyskland og Sverige.

Onsdagen den 24. Marts vil Professor *Lars Frederiksen* holde Foredrag om: Nogle Fodringsforsøg med Malkekøer.

Foredragene holdes Kl. 8 i Selskabets Mødesal i Prinsens Palæ.

Dansk Historieforskning og vore Godsarkiver. I Tidsskriftets forrige Aargang, S. 160—162, blev der gjort Rede for, at Videnskabernes Selskab har nedsat en Kommission, der ved en systematisk Gennemgang af saa vidt muligt alle Privatarkiver og Privatbiblioteker, i første Række paa de forskellige Herregaarde, skal skaffe den historiske Forskning Rede paa, i hvilken Udstrækning der rundt om i Landet er bevaret Kilder til vort Lands Historie«. Kommissionen begyndte sit Arbejde i 1924, og nu foreligger der i »Historisk Tidsskrift« en Meddelelse om Kommissionens Arbejde i dette Aar. Det fremgaar heraf, at Kommissionen hos saa godt som alle de Arkivbesiddere, Godsejere og andre, til hvem den har henvendt sig, har fundet Forstaaelse og Imødekommenhed; en særlig Tak retter den til Baron *Wedell-Neergaard*, Svenstrup, som paa forskellig Maade har støttet dens Virksomhed.

I Aarets Løb er følgende Arkiver bleven undersøgt: Aalholm, Dragsholm, Irup, Katholm, Knuthenborg, Schackenborg, Svenstrup, Søbysøgaard og Vilhelmsborg. Allerede nu raader Kommissionen over en Samling Registraturer, for hvis Benyttelse af historiske Forskere der er fastsat følgende Regler. I alle Tilfælde, hvor den paagældende Arkivbesidder giver en almindelig Tilladelse dertil, er Fortegnelserne ved Henvendelse til Kommissionen tilgængelige for Historikere. Hvor en saadan Tilladelse ikke foreligger, samt naar det drejer sig om Benyttelse af større eller mindre Dele af et Arkiv, er det efter Arkivbesiddernes Ønske bleven fastsat, at Henvendelse derom maa fremsættes overfor Kommissionen, som da vil lade Anmodningen gaa videre til de paagældende Besiddere.

Ikke blot Kommissionen, men sikkert ogsaa alle historisk interesserede vil være Arkivbesidderne taknemlige for den

Beredvillighed, med hvilken de har imødekommet Kommissionens Henvendelse. Der henligger, for at benytte en *licentia poetica*, i vore Godsarkiver Guld i Barrer sikkert af stor Værdi for dansk Historieforskning, men der hidtil har været som en død Skat. Nu vil den efterhaanden blive møntet ud og blive til Berigelse for Statens, Landbrugets og de gamle Slægters Historie.

Folkebiblioteker paa Landet. Det statistiske Departement har udarbejdet en Biblioteksstatistik, hvis Resultater er offentliggjorte i »Statistiske Efterretninger«, Nr. 33 for 1925. Der findes i Landdistrikterne 680 Folkebiblioteker, 85 i Provinsbyerne og 3 i Hovedstaden. Nedenstaaende Fortegnelse viser Oprettelsesaar for Folkebibliotekerne i Landdistrikterne:

Opret- telses- aar	Antal Biblio- teker	Opret- telses- aar	Antal Biblio- teker
Før 1850	15	1920.....	25
1850—1880.....	100	1921.....	73
1880—1900.....	76	1922.....	37
1900—1905.....	46	1923.....	38
1905—1910.....	69	1924.....	7
1910—1915.....	58	Uoplyst.....	50
1915—1920.....	86		Ialt... 680

Disse Biblioteker ejede 529,000 Bind, de fleste er ganske smaa, kun 145 har mere end 1000 Bind, kun 33 har 2000 Bind og derover og kun 59 har særlig Læsesal, medens dette i Byerne er Tilfældet ved Flertallet af Bibliotekerne. — Antallet af Børnebogsamlinger i Folkeskolen var i Landdistrikterne 1148, og det samlede Antal Bind, som Folkebibliotekerne og Folkeskolebogsamlingerne tilsammen havde, var ca. 1 Million. Landdistrikternes Biblioteker er som oftest betydelig yngre end Byernes.

Vore 3 største Almenbiblioteker er Det kgl. Bibliotek med 850,000 Bind, Universitetsbiblioteket med 500,000 Bind og Statsbiblioteket i Aarhus med 300,000 Bind. — Af Biblioteker ved Universitetets Laboratorier og Samlinger findes 27 med et samlet Bindantal paa 177,000. — Af Biblioteker ved andre højere Lærestalter end Universitetet findes 20 med i alt 204,000 Bind. Det største af disse er Landbohøjskolens Bibliotek med 80,000 Bind. — Bortser man fra Folkeskolebibliotekerne, findes der i hele Landet 1240 Biblioteker med 5,322,000 Bind.

Dansk og engelsk Landbrug.

Et Forsøg paa en Sammenligning mellem Udbyttet af Pløjelandet
i Danmark, England med Wales, og Skotland.

Ved *Harald Faber* og *E. M. Weis*.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab d. 13. Jan. 1926.

Forord af *Harald Faber*.

Paa Foranledning af det engelske Landbrugstribunal udarbejdede jeg i 1923 en Fremstilling af Danmarks Landbrugsproduktion, og Resultatet blev lagt frem i et Foredrag i Royal Statistical Society i London den 18. December 1923, og senere i et Foredrag i det kgl. Landhusholdningsselskab den 30. Januar 1924. Planen i Arbejdet var forud givet, idet Opgaven var at finde, hvor mange Mennesker der skaffes Føde til paa 100 acre dansk Landbrugsareal, for at sammenligne Resultatet med tilsvarende Tal udregnede af Helfferich for Tysklands og Sir Thomas Middleton for Englands Vedkommende. Derfor blev hele Landbrugsproduktionen udregnet i Calorier i de til Menneskeføde benyttede Plante- og Dyreprodukter. Et Maal paa Landbrugets Produktionsevne naas ikke ad den Vej, hvad ogsaa fremhævedes i mit Arbejde og i Diskussionerne efter Foredragene. I jo højere Grad Planteproduktionen forædles, som man kalder det, ved at omdannes til dyriske Produkter, desto mere formindskes Antallet af Calorier til Raadighed for Menneskeføde.

Under Diskussionen i R. St. Society udtalte Sir Thomas Middleton i den Sammenhæng, at en Landmand havde en dobbelt Virksomhed, hvoraf den ene Side bestaar i ved Hjælp af Sollyset at frembringe den størst mulige Mængde Plantestoffer paa det Areal, der staar til hans Raadighed, medens den anden Side bestaar i at anvende større eller mindre Mængder af denne Planteafgrøde til dyrisk Produktion. Denne Formulering af en velkendt Sandhed gav mig Lyst til at forsøge en Sammenligning mellem den danske og den engelske Landmands Evne til at fange Solstraaler for deraf i Forbindelse med de andre Faktorer, saasom Gødkning, Valg af Afgrøder, Benyttelse af det bedste Sædekorn o. s. v., at frembringe den størst mulige Planteafgrøde. Den foreliggende officielle Statistik afgiver et Grundlag for en saadan Sammenligning.

Men andet Arbejde har forhindret mig fra at gaa i Gang med dette Arbejde, indtil jeg fik en uventet, men kærkommen og meget paaskønnet virksom Hjælp fra Hr. cand. polit. E. M. Weis, som tilbød at paatage sig det betydelige Arbejde med at samle, omregne og sammenstille det store statistiske Materiale, som maa danne Grundlaget for en saadan Undersøgelse. Det følgende er derfor Resultatet af vort Samarbejde.

Det er os ganske klart, at der er saa mange Hensyn at tage til Forhold, hvorover Landmænd ikke er Herrer, at Resultatet af en Beregning som den paatænkte ikke kan tillægges alt for stor Betydning. Alligevel mener vi, at den Sammenstilling, vi herved tillader os at lægge frem, rummer saa meget af Interesse, alene ved den Samling af faktiske Oplysninger, der er tilvejebragt, at den tør fortjene Opmærksomhed.

Til Sammenligning er benyttet de to fem-aarige Perioder, 1899—1903 og 1909—1913. Vi havde ønsket at medtage en tidligere Periode, men fandt, at den forelig-

gende officielle Statistik næppe tillod dette. Men vi ønskede ogsaa at medtage en senere Periode, 1921—25, som formentlig er tilstrækkelig normal, efter at den ved Krigen foraarsagede Forstyrrelse har tabt sig, og kunde derfor have ventet indtil Tallene for disse Aar foreligger. Naar vi har foretrukket at fremlægge, hvad derfor i Virkeligheden kun er et halvt Arbejde, kommer det deraf, at vi haaber derved at fremkalde en Kritik, som vi kan drage Nytte af ved det fremtidige Arbejde.

Der kunde ogsaa være Grund til, som der hos os var Lyst nok til, at udstrække Arbejdet til flere Lande, men Arbejdet derved vilde overstige hvad Tid og Kræfter vi kunde disponere over. Vi har derfor indskrænket os til at behandle Landbruget i Danmark, England med Wales (for Kortheds Skyld kaldet England), og Skotland.

Landbrugsarealet benyttes paa to væsentlig forskellige Maader, nemlig dels som permanent Græsareal, dels som Pløjeland. Af disse to Arealer mener vi Landmandens Indgriben eller hans Dygtighed, gør sig mere gældende overfor Pløjelandet, hvor han kan vælge sine Afgrøder, sin Udsæd o. s. v., medens Udbyttet af det permanente Græs er mere afhængig af Jordbund og Klima. Deraf kommer det, at jo fugtigere Klimaet er, desto mere lægges der Vægt paa permanent Græs. Hertil kommer, at det permanente Græsareal spiller en meget stor Rolle i det fugtigere vestlige England og Skotland, men en temmelig ringe Rolle i Danmark. Og endelig er det yderst vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at danne sig en blot nogenlunde paalidelig Mening om Udbyttet, i Hø og Græsning, af det permanente Græs. Af disse Grunde har vi ment det forsvarligt at indskrænke Beregningerne til Udbyttet af Pløjelandet.

En almindelig benyttet Maade at sammenligne Udbyttet af Planteproduktionen i forskellige Lande er at udregne Foldudbyttet, Udbyttet i Tons eller hkg pr. ha af de forskellige Afgrøder. Vi har foretaget denne Beregning og skal begynde med at give Resultaterne heraf.

Tabel 1. Foldudbytte af Kornsorterne.
hkg pr. ha.

Aar	Hvede			Byg			Havre			Bælg­sæd		
	Dann.	Engl.	Skotl.	Dann.	Engl.	Skotl.	Dann.	Engl.	Skotl.	Dann.	Engl.	Skotl.
1899—1903	28,6	21,1	25,6	{ 19,7 (21,5)	19,7	21,2	{ 16,2 (18,9)	17,8	16,4	13,7	18,8	23,0
1909—1913	29,7	22,2	30,1	22,5	19,3	20,9	18,5	17,4	17,8	16,6	17,1	24,7

For Hvedens Vedkommende er det paafaldende saa langt England kommer bagefter Danmark og Skotland. Der er dog en lille Fremgang for Hveden i England fra 1899—03 til 1909—13, medens der for de andre Kornsorter er en ringe Tilbagegang og for Bælg­sædens Vedkommende en ret stor Tilbagegang.

Danmark viser en Fremgang for alle Sorter og for nogle en ret betydelig Fremgang. Ogsaa Skotland viser Fremgang undtagen for Bygget, og en stærk Fremgang for Hveden.

Englands lave Hvedeudbytte og Danmarks ringe og Skotlands store Udbytte af Bælg­sæd er de mest fremtrædende Ejendommeligheder ved denne Tabel. Muligvis gør der sig særlige, men os ikke bekendte, Forhold gældende ved Bælg­sæddyrkningen, som forklarer den store Forskel mellem Danmark og Skotland.

I Betragtning af det Forhold, at man i England lægger mere og mere Jord ud i permanent Græs, og det den mindre frugtbare Jord, medens man i Danmark, i Jyllands magre Egne, tager mere og mere Jord ind til Korn­dyrkning, som kun giver et meget ringe Udbytte, Jord, bestaaende undertiden af udvasket Gletschersand, som egnede sig bedre til Skovdyrkning, er en Sammenligning af Foldudbyttet, særlig af Byg og Havre, af hele Arealet i Danmark og England ikke helt retfærdig. Øerne og det østlige Jylland vilde give et bedre Grundlag for Danmarks Vedkommende, og de jyske Sandjorde burde ude-

lades i Sammenligningen. Øernes Foldudbytte for Byg og Havre er derfor udregnet for sig og opført i Tabellen i Parentes, men dette har kun kunnet lade sig gøre for den første Periode. Det vil ses, at for begge Kornsorters Vedkommende er Øernes Foldudbytte 2 hkg eller mere større end Landets.

For Rodfrugternes Vedkommende giver følgende Tabel Oplysning om Udbyttet i Tons pr. ha:

Tabel 2. t. pr. ha.

Aar	Kartofler			Runkelroer			Kaal- roer	Turn- nips	Kaalroer og Turnips	
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Dan- mark		Engl.	Skotl.
1899—1903..	11,0	14,0	14,2	41,6	50,9	51,2	43,0	36,3	29,7	35,8
1909—1913..	14,1	15,4	16,0	51,4	49,0	50,2	47,1	40,2	32,8	42,3

Desværre skelnes der i engelsk og skotsk Landbrugsstatistik ikke mellem Kaalroer og Turnips, hverken i Areal eller Høstudbytte, noget, som ogsaa ved en senere Beregning volder os betydelige Vanskeligheder. Tabellen viser Danmarks Underlegenhed hvad Udbytte af Kartofler angaar, en Underlegenhed, som dog var størst i den første Periode og delvis afhjulpet i den anden Periode ved en betydelig Fremgang. Kartofler dyrkes i Danmark fortrinsvis paa sandede Jorder. Jylland, som har 2½ Gang saa stor en Høst som Øerne, har omtrent samme Foldudbytte (10,9 mod 11,2) som disse. Skotland er paa ethvert Punkt England overlegen. Men er Danmark tilbage med Kartoflerne, er Landet derimod overlegent i Dyrkning af Foderroer, for Runkelroernes Vedkommende dog først efter den kraftige Opgang, med henved en Fjerdedel, fra første til anden Periode, i hvilken Tid de andre to Lande gik noget tilbage. Sammenligning mellem Udbytterne af Kaalroer og Turnips kan kun gøres ganske overfladisk, men Danmarks Overlegenhed, særlig overfor England, er tydelig nok i begge Perioder.

Det fortjener her at bemærkes, hvad vi senere kommer nærmere ind paa, at der ved Rodfrugtdyrkningen lægges en noget forskellig Betragtning til Grund i de forskellige Lande. Medens man i England lægger stor Vægt paa at faa meget store Roer og et stort Udbytte af Roer, har man i Danmark i en lang Aarrække arbejdet maaltbevidst paa at tiltrække Roestammer, som giver et stort Udbytte af Tørstof. Udbyttet i Tons af Roer pr. ha og Udbyttet i Tons af Roetørstof pr. ha er derfor to forskellige Ting, hvis indbyrdes Forhold er forskelligt i de forskellige Lande. 50 Tons Runkelroer i Danmark indeholder, efter de foreliggende Erfaringer, mere Tørstof, altsaa mere Næringsstof, end 50 Tons Runkelroer i England.

Ovenstaaende Sammenligninger i Foldudbyttet af de forskellige Kornsorter og Rodfrugter giver imidlertid ikke Svar paa Spørgsmaalet om, i hvilket af Landene der frembringes den størst mulige Planteafgrøde pr. ha, thi dette afhænger ogsaa af, hvorledes Arealet er fordelt mellem de forskellige Kornsorter og Rodfrugter. For overhovedet at kunne sammenstille Afgrøder af saa forskellige Art er det nødvendigt at omregne dem til en fælles Enhed. Som saadan er det naturligt at benytte Foderenheden: 1 kg Byg og den æquivalente Mængde af de andre Afgrøder, eller, naar Talen er om større Tal, Afgrødeenheden, som er 1000 Foderenheder. Den foreliggende Opgave maa derfor søges løst ved at man for hver Afgrøde noterer det benyttede Areal og det totale Høstudbytte. Naar man saa tæller op for hvert Land hele Arealet i ha og hele Høstudbyttet omregnet i Afgrødeenheder og saa dividerer Antal Afgrødeenheder med Antal ha, saa faar man Enderesultatet, som skulde sige, hvor mange Afgrødeenheder pr. ha der er opnaaet i hvert af Landene. De saaledes tilvejebragte Tal vil da, forudsat Rigtigheden af Beregningerne og de Forudsætninger, der lægges til Grund, give et direkte Svar paa Spørgsmaalet om, hvilket af Landene der har frembragt den største Planteafgrøde i Forhold til det dertil benyttede Areal.

Vi skal nu fremlægge Resultaterne af disse Beregninger. Det vilde imidlertid blive altfor vidtløftigt og tage en uforholdsmæssig Plads, om Tallene skulde lægges frem for hver enkelt Afgrøde. Vi har derfor grupperet disse i 3 Hovedgrupper, Kornsorterne for sig, saaledes at Kærne og Halm behandles hver for sig, Rodfrugterne og Grøntfoder. Foruden det til disse Afgrøder benyttede Areal maa dernæst Brakarealet tages i Betragtning. Tallene for de til de enkelte Afgrøder benyttede Arealer og de paa disse høstede Afgrøder findes i de let tilgængelige officielle Statistiker. Naar vi mener at maatte afvige fra disse, vil det blive bemærket og forklaret.

Det kan dog have sin Interesse at se mere detailleret, hvorledes Arealet er benyttet i de forskellige Lande, hvorfor følgende Tabel meddeles:

Tabel 3. Arealets Benyttelse.
ha.

	Danmark		England o. Wales		Skotland	
	1899-03	1909-13 ¹⁾	1899-03	1909-13	1899-03	1909-13
Hvede.....	34.568	50.088	707.545	703.770	17.898	21.154
Rug.....	275.233	247.035	—	—	—	—
Byg.....	267.319	242.175	685.674	612.209	92.046	80.642
Havre.....	427.819	420.516	844.226	812.661	391.024	380.974
Bælgsæd.....	9.043	5.232	162.960	186.154	5.265	3.544
Kartofler.....	53.843	59.787	172.858	177.098	52.317	59.134
Runkelroer ...	50.281	85.916	156.022	176.884	1.030	867
Turn. o. Kaalr..	85.750	164.852	489.461	439.109	187.758	176.711
(heraf Kaalroer)	(29.601)	(96.693)				
Sukkerroer ...	14.471	26.210	—	375	—	—

I England benyttes et forholdsvis stort Areal til Hvede og til Bælgsæd, i Skotland benyttes henved fire Femtedele af Kornarealet til Havre. Danmarks store Rugareal bemærkes. Rug er Brødkorn i Danmark. Rugarealet i England og Skotland er kun ringe og udeladt, fordi Rugen der benyttes som Grøntfoder.

¹⁾ Disse Arealtal er velvilligt meddelte af Statistisk Departement.

Kornafgrøder. Kærne.

Arealet omfatter for Danmarks Vedkommende Hvede, Rug, Byg, Havre, Blandsæd, Boghvede, Bønner og Ærter, for Englands og Skotlands Vedkommende derimod kun Hvede, Byg, Havre, Bønner og Ærter. Rug er udeladt for Englands og Skotlands Vedkommende, fordi det bruges udelukkende eller dog ganske overvejende til Afslaaing i grøn Tilstand til Foder. Det ringe Rugareal er derfor medtaget under Grøntfoderarealet. Skønt der dyrkes noget Blandsæd i England, opgives hverken Areal eller Høstudbytte i den officielle Statistik. Boghvede spiller kun en underordnet Rolle. Det bør maaske bemærkes, at det spiller en ganske underordnet Rolle ved denne Undersøgelse, om et saadant lille Areal medtages eller ej, naar Arealet og det tilsvarende Høstudbytte kun samtidig enten udelades eller medtages.

Høstudbyttet. Da Udbyttet i engelsk og skotsk Statistik for de omhandlede Perioder angives i Rummaal, Bushel pr. acre, har det været nødvendigt at omregne disse til Vægt. Dertil er for hvert Aar for sig benyttet de Tal, som findes opført i »Agricultural Statistics« 1913. II. p. 129, og i »Agricultural Statistics« for Skotland, 1913. II. p. 120. Dette gælder for Perioden 1909—13. For Perioden 1899—1903 findes saadanne Tal ikke, og der er derfor, efter Anvisning af Ministry of Agriculture's Statistical Department, benyttet følgende Gennemsnitstal for Perioden 1906—13:

	Lb. pr. Bushel	
	England & Wales	Skotland
Hvede.....	61,81	61,35
Byg.....	53,70	53,36
Havre.....	39,34	40,66

For Bælgæd er ingen Omregningsvægt angivet. Der er derfor benyttet det officielle Tal: 60 lb. pr. Bushel.

Afgrødeenheder. De forskellige Kornsorter antages at have samme Foderværdi, saa at 1 kg Byg = 1 kg Hvede = 1 kg Bælgæd = 1 F. E. En Undtagelse gør

Havre, som efter Vægt har mindre Foderværdi. Efter den Beregning, der benyttes af skandinaviske Kontrolforeninger, sættes 1,2 kg Havre = 1,1 kg Blandsæd = 1 F. E. Det bemærkes, at det danske Statistiske Departement ved Udregning af hele Danmarks Høst i Afgrødeenheder regner Havre og Blandsæd lig Byg. Der kommer derved en Afvigelse i vort Tal fra Departementets.

Følgende Tabel giver Resultatet af Udregningerne for de samlede Kornarealer:

Tabel 4. Kornafgrøder.

Aar	Areal i 1000 ha			Høstudbytte i 1000 Tons			Afgrødeenheder i Tusinder		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899—1903...	1.165	2.400	506	2.069	4.651	895	1.930	4.400	788
1909—1913...	1.150	2.315	486	2.291	4.471	918	2.127	4.236	805

Det vil heraf ses, at Kornarealerne i alle tre Lande er reducerede fra første til anden Periode, og navnlig er dette Tilfældet i Skotland. Men medens det reducerede Kornareal i England har frembragt et mindre Høstudbytte, er det modsatte Tilfældet i Danmark og Skotland, hvor det mindre Areal i anden Periode har frembragt et større Høstudbytte.

At der er færre Afgrødeenheder end Tons Høstudbytte for alle Lande er en naturlig Følge af at der kræves 1200 Tons Havre til 1000 Afgrødeenheder.

Udregnet pr. ha viser Høstudbyttet sig som følger:

Tabel 5.

Aar	Udbytte i hkg pr. ha			Udb. i 100 Foderenh. pr. ha		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899—1903.....	17.7	19.4	17.7	16.6	18.3	15.6
1909—1913.....	19.9	19.3	18.9	18.5	18.3	16.6

Det ses her, hvorledes Danmark og Skotland har forbedret Udbyttet pr. ha, medens dette for Englands og Wales har holdt sig paa samme Punkt; og Fremgangen i Danmark var dobbelt saa stor som i Skotland. At Tallene i Tabel 5 ligger lavere for Skotlands Vedkommende end man kunde have ventet efter Tabel I, kommer deraf, at Skotland anvender saa meget stor en Del af Kornarealet til Havre, som har et ringere Foldudbytte end Hvede og Byg, og som tilmed giver færre Afgrødeenheder pr. Ton.

Rodfrugter.

Arealet omfatter for Danmarks Vedkommende: Kartofler, Runkelroer, Kaalroer, Turnips, Gulerødder, Sukkerroer, Cikorierødder; for Englands og Skotlands Vedkommende: Kartofler, Runkelroer, Kaalroer og Turnips. Sukkerroer dyrkedes ikke i England i den første Periode. I 1909—13 var der følgende Arealer med Sukkerroer:

1909.....	51 acres
1910.....	506 —
1911.....	536 —
1912.....	3.902 —
1913.....	4.085 —

For en Fuldstændigheds Skyld er et Gennemsnit af disse Tal, omregnet til ha, medtaget, hvilket specielt er gjort i Betragtning af, at Sukkerroearialet i 1921—25 spiller en betydelig større Rolle. At Arealerne for Kaalroer og Turnips mærkelig nok ikke holdes adskilte i engelsk og skotsk Statistik er alt bemærket.

Høstudbyttet findes angivet i Tons i de officielle Statistiker, undtagen Udbyttet af Sukkerroer i England i 1909—13. Dette er ansat til 22.000 Tons paa Grundlag af Tallet for Udbyttet pr. ha i Danmark i samme Periode.

Afgrødeenheder. 100 kg Kartofler er regnet lig 23,75 Foderenheder. Dette Tal, som benyttes af det danske Statistiske Departement, er ogsaa anvendt for

England og Skotland af Mangel paa Oplysning om, hvorvidt et andet Forhold maatte passe bedre. For Foderroer er Afgrødeenhederne for Danmarks Vedkommende for 1909—13 beregnet ved at benytte de Tørstofprocenter, som angives i »Høsten i Danmark« 1923, Side 16, idet Udbyttet for Øerne og Jylland er beregnet hver for sig. For 1899—1903 mangler Angivelse af Tørstofprocenten; der er derfor benyttet Gennemsnittet af Tallene for 1904—08, som er de første Aar, for hvilke Procenterne angives. Da der synes at være en Tilbagegang i Tørstofprocenterne, er disse Tal formentlig snarere for smaa end for store.

For England og Skotland findes der os bekendt ingen Opgivelse af den sandsynlige Gennemsnitstørstofprocent i de forskellige Slags Foderroer. Tendensen til at lægge Vægt paa store Roer og et stort Udbytte af Roer snarere end af Tørstof er umiskendelig. Dertil kommer enkelte Erfaringer med sammenlignende Forsøgsdyrkning af danske og engelske Roestammer, som alle tyder paa, at de danske Stammer har en højere Tørstofprocent end de engelske. Og disse Erfaringer stammer fra Forsøgsdyrkning baade af engelske Stammer i Danmark og af danske Stammer i England.

Ved Forsøg med Kaalroer i Newton Rigg prøvedes 2 danske Stammer mod 15 engelske. Medens de to danske i Gennemsnit havde 10,86 pCt. havde de 15 engelske kun 10,07 pCt. Tørstof. Af Helwegs Beretninger fremgaar, at 20 engelske og skotske Stammer af Kaalroer blev prøvede i Aarene 1900 til 1916 sammen med en Række danske Stammer, hvoraf de 28 kom i første Klasse. De britiske Stammer havde i Gennemsnit 12 pCt. Tørstof, de 28 danske Stammer 12,2 pCt. I Aarene 1900 til 1908 prøvedes af Helweg 8 udsøgte engelske Runkelroestammer, som sammenlignede med 163 danske Barres-Stammer havde 0,5 pCt. mindre Tørstof end de danske.

Der er derfor skellig Grund til at formode, at engelske Roefrøder har et ringere Procentindhold af Tør-

stof end danske, og at der altsaa kræves flere kg af engelske Foderroer til en Foderenhed end af danske.

Men da der ikke foreligger tilstrækkeligt Materiale til at bevise dette, har vi ikke ment os berettiget til at ansætte Tørstofprocenten i engelske — og skotske — Roer saa lavt som vi er tilbøjelige til at mene den vil findes at være. Vi har derfor, overfor en Tørstofprocent i danske Roer af ca. 12,6 for Runkelroer, 12,2 for Kaalroer og 9,5 for Turnips, antaget Tørstofprocenten i engelske og skotske Roer at være 12 for Runkelroer og Kaalroer og 9 for Turnips.

Vi kommer saa til den Vanskelighed, der foranlediges af, at Turnips og Kaalroer slaas sammen i den engelske og skotske Statistik. Forgæves Forsøg er gjort, paa forskellige Maader, paa at faa blot nogen Vejledning til at vurdere Forholdet mellem Arealerne, bl. a. ved at søge Oplysning om Forholdet mellem de Mængder af Frø af de to Slags, der er solgt af de forskellige store Firmaer. Kun for Skotlands Vedkommende lykkedes det os at faa en Udtalelse til Vejledning. Vi har derfor, da en Vurdering er uundværlig for vort Formaal, antaget, at i England er Halvdelen af Udbyttet Kaalroer, den anden Halvdel Turnips, medens vi for Skotlands Vedkommende mener os berettigede til at betragte de to Trediedele af Udbyttet som Kaalroer og den ene som Turnips. Med Tørstofprocent 12 for Kaalroer og 9 for Turnips vil altsaa, under disse Forudsætninger, Procenten for det samlede Udbytte af Kaalroer og Turnips i England blive $10\frac{1}{2}$, og for Skotland 11. Tallene for Foldudbyttet, som givne i de to sidste Kolonner i Tabel 2, synes at falde nogenlunde i Traad med denne Antagelse. Hvis nemlig Foldudbyttet er større for Kaalroer end for Turnips, synes det rimeligt at antage, at det større Foldudbytte i Skotland hænger sammen med Anvendelsen af et større Areal til Kaalroer.

For Sukkerroers og Cikorierødders Vedkommende har vi, i Tilslutning til hvad der anføres i Aarsberetning

for 1923—24 for Kvægavls- og Kontrolforeninger i Fyens Stift, Side 191, beregnet et Indhold af 25 pCt. Tørstof, saa at 4 kg af disse Produkter svarer til 1 F. E., og det samme er antaget for Englands Høst af Sukkerroer.

Vi faar saa for Rodfrugtafgrøder følgende Tal:

Tabel 6. Rodfrugtafgrøder.

Aar	Areal i 1000 ha			Høstudbytte i 1000 Tons			Afgrødeenheder i Tusinder		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899—1903.	212	818	241	6.596	24.873	7.524	893	3.052	923
1909—1913.	345	794	237	13.586	25.811	8.456	1.797	3.204	1.051

Baade i England og i Skotland er Arealerne gaaet noget tilbage i den anden Periode samtidig med, at Udbyttet er forøget. I Danmark er Arealet tiltaget med omtrent Halvdelen, medens Udbyttet er mere end fordoblet.

Naar vi, ligesom for Kornafgrøderne, beregner Udbyttet pr. ha, faar vi følgende Tal:

Tabel 7.

Aar	Udbytte i Tons pr. ha			Udb. i 100 Foderenh. pr. ha		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899—1903.....	31,1	30,4	31,2	42,1	37,3	38,3
1909—1913.....	39,4	32,5	35,7	52,2	40,4	44,4

Denne Tabel viser, hvorledes Foldudbyttet er gaaet frem i alle Landene, mindst i England; meget stærkt, med næsten 27 pCt. i Danmark. Fremgangen for Danmarks Vedkommende er delvis foranlediget ved den paa-faldende Skiften fra Turnips til Kaalroer som vist i Tabel 3.

Udbyttet i Foderenheder pr. ha er ogsaa gaaet frem i alle Landene og stærkest i Danmark. De relativt høje

Tal for Danmark skyldes dels de gennemgaaende større Tørstofprocenter i Foderroerne, dels at Sukkerroer med stort Indhold af Tørstof spiller en ret stor Rolle i Danmark.

Grøntfoder.

Den vanskeligste Del af Opgaven er den, der gælder Beregningen af Udbyttet af Grøntfoderarealerne, bl. a. fordi kun en meget ringe Del af Afgrøden høstes.

Arealet. For Danmarks Vedkommende er medtaget, hvad der i den officielle Statistik benævnes Grøntfoderarealer, Kløver- og Græsmark og Lucerne, og Arealet for de to Perioder er beregnet ved Interpolation fra Tallene for 1896 og 1901, henholdsvis 1907 og 1912, undtagen »Areal til Høslet« i 1899—1903, der er taget som det Areal, der opgives i »Høsten i Danmark, reviderede Tabeller«, 1897—1907, Side 31. Imidlertid er, for 1896 og 1901, det Areal, der »henligger med vedvarende Græs«, ikke udskilt fra Græsmarksarealet. Men da det vedvarende Græs ikke ønskes medtaget, er følgende Rettelse indført. I »Arealets Benyttelse, 1912« Stat. Medd. 4, 44, 2, Side 141. er opgivet, at det »vedvarende Græsareal« i 1896 var 49 000 ha og i 1907 92 700 ha; for 1899—1903 er Arealet derefter beregnet til 68 864 ha, hvilket Areal derfor er fradraget. »Grøntfoderarealerne« for 1896 og 1901 omfatter endvidere »de i Brakmarken besaaede Arealer«, som i senere Aar er henregnet under »Brakarealer«. Denne »benyttede Brak«, som for 1899—1903 udgjorde ca. 38 000 ha, er derfor ogsaa fraregnet »Grøntfoderarealet«.

Paa denne Maade er Arealerne beregnede som følger:

	1899—1903	1909—1913
	ha	ha
til Høslet.....	264.890	249.177
ikke til Høslet.....	} 614.302 {	470.816
Grøntfoder		24.738
Lucerne.....		9.222

For Englands og Skotlands Vedkommende er, som tidligere anført, Rugarealet regnet med til Grøntfoderarealet. Følgende Arealer i acres er medtagne:

	1899—1903		1909—1913	
	Engl. og Wales	Skotland	Engl. og Wales	Skotland
	acres	acres	acres	acres
Kløv. og Græs und. Rotation	3.204.696	1.603.193	2.585.964	1.506.266
deraf til Høslet.....	1.910.574	403.090	1.660.132	415.553
ikke til Høslet.....	1.294.122	1.200.103	925.832	1.090.713
Kaal, Kohlrabi, Rape...	163.628	14.342	148.354	12.760
Rug, Vikker, Lucerne ..	256.286	14.974	224.911	15.216
Grøntfoder ikke til Hø.	1.714.036	1.229.419	1.299.097	1.118.689

Disse Tal viser bl. a., at i Danmark benyttedes omtrent en Trediedel af Rotationsgræsarealet til Høslet, i England derimod tre Femtedele, men i Skotland kun godt en Fjerdedel.

Høstudbyttet. I den danske Høststatistik skelnes mellem »Agerhø« og »Enghø«. Ifølge Meddelelse fra Statskonsulent K. Hansen kan »Agerhø« betragtes som hidrørende fra »Rotationsgræsmarken«, og »Enghø« som hidrørende fra det permanente Græsareal. I den engelske og skotske Statistik angives for sig Udbyttet af Hø fra Rotationsgræsset og fra det permanente Græs. Vi medtager, som alt anført, kun Høet fra Rotationsgræsset. Dette var i Danmark for 1899—1903 911 960 t og for 1909—12 1 090 400 t.

Det er imidlertid kun en Del af Udbyttet af Grøntfoderarealerne, som høstes som Hø. Resten afgræsses eller afskæres grønt og fodres op. Denne Del af Udbyttet kan kun vurderes, og vi er os bevidste, at en saadan Vurdering hviler paa et nogenlunde svagt Grundlag. Vi har raadført os med forskellige Fagmænd, bl. a. Statskonsulent K. Hansen, Konsulenterne M. K. Kristensen og

Lauritsen, Godsejer Duborg og flere, og er derved ledte til at antage følgende Vurdering som tilstrækkelig nøjagtig for det foreliggende Formaal.

Udbyttet af det Areal, der benyttes til Høslet, er for det første det høstede Hø og dernæst det, der senere faas ved Afgræsning af det samme Areal. En Usikkerhed kommer dog ind derved, at Eftergræsningen undertiden ogsaa slaas og høstes som Hø. Bortset derfra har vi fulgt K. Hansens Forslag, som gaar ud paa, at man til Udbyttet i Hø lægger 50 pCt. (udregnet i Foderenheder) som Udbyttet af Eftergræsningen. Den Del af Rotationsgræsset, som kun afgræsses, beregnes derefter i samlet Udbytte at give 80 pCt. (i Foderenheder) pr. Arealenhed af Udbyttet af den Del, der benyttes først til Hø og saa til Afgræsning. At Udbyttet af denne Del af Græsmarken er ringere, kommer deraf, at man som Regel tager Hø af første Aars Græsmark, som giver den største Afgrøde. Hvor Græsset ligger 3 Aar, er dette Tal sikkert for højt. Velvillig Meddelelse fra det skotske Landbrugsdepartement gaar ud paa, at 70 pCt. vil være nærmere rigtigt for Skotland. Naar vi alligevel har benyttet 80 pCt., er det muligt, vi har begunstiget Skotland, særlig da kun en ringere Del af Græsmarken der benyttes til Høslet.

For de andre Grøntfoderarealer, som jo relativt spiller en mindre Rolle, er samme Beregning, 80 pCt., benyttet. Dette er formentlig en Undervurdering for Lucernens Vedkommende.

Afgrødeenheder. Som alt forklaret, er Vurderingen af Udbyttet af Grøntfoderarealerne baseret paa Høudbyttet. Man regner i Kontrolforeningerne $2,5 \text{ kg Hø} = 1 \text{ F. E.}$, og ved Beregningen af hele Danmarks Høst, udtrykt i Afgrødeenheder, benytter Statistisk Departement ogsaa dette Tal. Imidlertid gør Godsejer Duborg, som det forekommer os med betydelig Vægt, gældende, at der er Forskel paa Hø, som det høstes og vurderes efter Vægt ved Indhøstningen, og Hø, som det senere hen

benyttes som Foder, efter at det er svundet betydeligt ved Indtørring. Det er det til Fodring benyttede Hø, som ved Fodringsforsøg og Analyse er vurderet til en Fodringsværdi, der svarer til 2,5 kg Hø = 1 F. E. Ved Højbjergningen maa Høet antages at være mindre værdifuldt, Ton for Ton, og det er dette Hø, hvis Vægt indgaar i Statistiken over Høstudbyttet. Vi har derfor ment at burde sætte Fodringsværdien ned, saaledes at vi tager 3 kg friskhøstet Hø til en Foderenhed, og mener ogsaa, at et saadant Forholdstal vilde være korrekttere ved Beregningen af Danmarks samlede Høstværdi.

Vi faar saaledes for Grøntfoderafgrøderne følgende Tal:

Tabel 8. Grøntfoderafgrøder.

Aar	Areal i 1000 ha			Afgrodeenheder i Tusinder			Udbytte i 100 F. E. pr. ha		
	Dann.	Engl.	Skotl.	Dann.	Engl.	Skotl.	Dann.	Engl.	Skotl.
1899—1903..	879	1.468	661	1.302	2.357	1.134	14.8	16.0	17.2
1909—1913..	754	1.198	621	1.429	1.910	1.059	19.0	15.9	17.1

Arealet er for alle tre Lande reduceret i 2den Periode, men medens Udbyttet i England og Skotland samtidig er gaaet ned, er det for Danmarks Vedkommende gaaet ret betydeligt op, utvivlsomt som Følge af den bedre Behandling af Græsmarken, som skyldes det store Arbejde, der udføres af danske Landmænd under Ledelse af Forsøgsstationer og Planteavlskonsulenter.

Halm.

Areal. I England og Skotland angives Halmudbyttet kun for Hvede, Byg og Havre. Vi har derfor ment det rigtigt at fradrage Halm fra Boghvede og Bælgsæd, som er indbefattet i de danske Tal for Halmudbyttet, men samtidig maa saa Arealet for disse Afgrøder fradrages. Det drejer sig jo kun om mindre Størrelser. Føl-

gende danske Tal for Areal, Udbytte og Afgrødeenheder er beregnede for Halm af Boghvede og Bælgsæd og fra-dragne:

	ha	t	A. E.
1899—1903	19.970	40.164	8.033
1909—1913	8.564	20.000	4.000

For Englands og Skotlands Vedkommende er Arealet for Bælgsæd fratrukket.

Høstudbytte. Det første Aar, for hvilket der i den engelske Statistik angives Tal for Halmudbyttet, er 1906. De senere Opgivelser, i cwt. pr. acre, er ret ufuldstændige. Vi har, for begge Perioder, anvendt følgende Tal som Grundlag for Beregningen:

Halmudbytte i cwt. pr. acre.

	Engl. og Wales	Skotland
Hvede	25	32
Byg	19	23
Havre	20	25

Afgrødeenheder. 5000 kg Halm er sat lig 1 A. E.

Vi faar saaledes følgende Tal. Da Høstudbyttet i Tons i dette Tilfælde er netop 5 Gange Udbyttet i Afgrødeenheder, er det udeladt.

Tabel 9. Halm.

Aar	Areal i 1000 ha			Afgrødeenheder i Tusinder			Udbytte i 100 F. E. pr. ha		
	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899—1903..	1.145	2.237	501	548	1.194	313	4,8	5,3	6,2
1909—1913..	1.142	2.129	483	702	1.141	302	6,1	5,4	6,3

Brakarealer.

Til de i det foregaaende nævnte Arealer maa lægges Brakarealerne, før det samlede Udbytte kan beregnes i Forhold til det benyttede Areal. For Danmarks Vedkommende er Arealerne beregnede ved Interpolation fra Tællingerne i 1896, 1907 og 1912. De engelske og skotske Arealer angives i Statistiken for disse Lande, hvor en Arealtælling udføres aarlig. For den saakaldte »benyttede Brak« i dansk Statistik er der gjort Rede under »Grøntfoder«; den er for 1899—1903 fradraget Grøntfoderarealet og er lagt til Brakarealet.

Vi faar saaledes følgende:

Tabel 10. **Brakarealer**

i 1000 ha.

	Danmark	England	Skotland
1899—1903....	254	130	2,8
1909—1913....	208	131	2,8

Det vil ses, at Danmark har et forholdsvis meget betydeligt større Brakareal end de andre Lande, og Skotland et meget ringe Brakareal. Brakarealet bliver gradvis reduceret i Danmark. Da der i alle Landene findes baade hel og halv Brak og benyttet Brak, er det muligt, at Arealet ikke er beregnet paa ganske samme Maade i de 3 Lande.

Andre Høstarealer og andre Arealer, som dyrkes paa forskellige Maader, men fraset permanent Græs, findes i alle Landene. De er af forskellige Grunde ikke medtagne. Dette gælder for Danmarks Vedkommende Arealet til Frøavl, til Tobak, Humle, Frugt og lign.; for Englands og Skotlands Vedkommende Humle, »small fruit« og »other crops«, af hvilket sidste dog for den anden Periode Sukkerroearealet er medtaget. De spiller kun en ringe Rolle, og naar baade Areal og Udbytte udelades, paavirker det ikke Beregningen af Udbyttet af de andre Arealer.

Vi kommer derfor nu til Hovedtabellen, som omfatter alle de andre ovennævnte Arealer, og Udbyttet af disse udtrykt i Afgrødeenheder.

Tabel 11. Samtlige Arealer og Afgrøder.

		Arealer i 1000 ha			Afgrødeenhed. i Tusinder		
		Danm.	Engl.	Skotl.	Danm.	Engl.	Skotl.
1899 til 1903	Korn.....	1.165	2.400	506	1.930	4.400	788
	Rodfrugter.	212	818	241	893	3.052	923
	Grøntfoder.	879	1.468	661	1.302	2.357	1.134
	Brak.....	254	130	3	—	—	—
	Halm.....	—	—	—	548	1.194	313
	Ialt...	2.511 ¹⁾	4.816	1.411	4.674 ¹⁾	11.004	3.158
1909 til 1913	Korn.....	1.150	2.315	486	2.127	4.236	805
	Rodfrugter.	345	794	237	1.797	3.204	1.051
	Grøntfoder.	754	1.198	621	1.429	1.910	1.059
	Brak.....	208	131	3	—	—	—
	Halm.....	—	—	—	702	1.141	302
	Ialt...	2.457	4.438	1.347	6.055	10.490 ¹⁾	3.218 ¹⁾

Tallene for de i denne Tabel opgivne samlede Antal Afgrødeenheder i Danmark er betydelig større end de Tal, der af Statistisk Departement opgives for den samlede danske Høst, fordi Departementet som anført kun medtager Høstudbyttet, hvorimod i ovenstaaende Tabel ogsaa er medtaget Udbyttet af Afgræsning og af Grøntfoder. Ligeledes er Udbyttet af Sukkerroer beregnet paa en anden Maade end af Departementet. Paa den anden Side trykkes vore Tal relativt derved, at vi har reduceret Antallet af Foderenheder i Havre og Blandsæd, som ovenfor forklaret, og ved, at vi har udeladt Hø, høstet paa permanente Græsgange.

Af de i ovenstaaende Tabel anførte Tal for de samlede Arealer og de samlede Udbytter beregnes ved simpel

¹⁾ De opgivne Tal er afkortede. Ved Beregningerne er benyttet de fuldstændige Tal. Derfor stemmer Sammentællingen ikke altid.

Division det endelige Resultat af vor Undersøgelse, som gik ud paa at finde Størrelsen af Planteafgrøden pr. ha i de tre Lande, udtrykt i Foderenheder:

Tabel 12.

Udbyttet i 100 Foderenheder pr. ha.

	Danmark	Engl. og Wales	Skotland
1899-1903	18,6	22,8	22,4
1909-1913	24,6	23,6	23,9

Disse Tal er i flere Henseender meget interessante. Det er for det første ret overraskende at se, at Danmark ved Aarhundredskiftet stod ikke saa lidt tilbage for England og Skotland i Retning af Udbyttet af Pløjelandet. Forklaringen heraf ligger tildels deri, at Rodfrugterne den Gang kun optog $8\frac{1}{2}$ pCt. af Danmarks Pløjeland, men 17 pCt. af Englands, og at Danmarks Foldudbytte af Kartofler laa ret betydeligt under Englands. Ti Aar senere var Rodfrugtarealet i de to Lande henholdsvis 14 og 18 pCt. af hele Pløjearealet, og Danmarks Kartoffeludbytte var gaaet stærkt frem. En anden Faktor, der trykkede Danmarks Udbytte i den første Periode, er selvfølgelig det store Brakareal i Danmark, nemlig ikke mindre end 10 pCt. af Pløjelandet mod $2\frac{1}{2}$ pCt. i England og $\frac{1}{5}$ pCt. i Skotland.

Men stod Danmark ved Aarhundredets Begyndelse tilbage i denne Henseende, saa varede det ikke længe, før Arbejdet for Planteavlens Fremme gav sig Udslag, støttet som det blev af Staten ved Bevillinger, der netop tog Fart i Halvfemserne. I Løbet af ti Aar steg Udbyttet pr. ha med 600 Foderenheder, eller med 32 pCt. Det betyder noget, at Udbyttet af Pløjelandet i Danmark i Løbet af ti Aar blev forøget med 1.400.000 Afgrødeenheder aarlig, til Værdi af ca. 70 Mill. Kroner, og Staten har ikke haft Grund til at fortryde, at den støttede det udmærkede Arbejde, der udførtes paa Planteavlens Omraade.

Det vil blive interessant, naar Tallene for 1925 foreligger, at se, om denne Fremgang har holdt sig. En foreløbig Beregning for Aarene 1921 til 1924 giver Tallet for Danmark 26,3, altsaa en yderligere Stigning paa 7 pCt. Men 1924 var et meget daarligt Aar for Vintersæd og Kartofler, 1925 er et udmærket Aar, saa der er Anledning til at vente et endnu bedre Resultat for Femaaret 1921—25.

En anden interessant Kendsgerning fremgaar af Tabel 12. Der tales i England saa meget om, at Jorden ikke dyrkes godt og ikke giver det Udbytte den burde, og samtidig fremhæves Danmark som et Land, hvor der trods mindre gode Naturforhold, mindre frugtbar Jord og et mindre gunstigt Klima, opnaas større Udbytte. Det vil formentlig blive en Overraskelse for mange af det engelske Landbrugs Kritikere at erfare, at England med Wales og Skotland ved Aarhundredets Begyndelse var Danmark betydelig overlegne, og at disse Lande ti Aar senere endnu var Danmark nogenlunde jævnbyrdige, hvad Udbyttet af Pløjelandet angaar. Der er næppe Tvivl om, at mange Landbrug i England kunde give et betydeligt større Udbytte end de gør, men man drives derfor til at slutte, at mange andre giver et udmærket Udbytte, hvad ogsaa er almindelig anerkendt af Fagmænd.

Det interessanteste Resultat af disse Undersøgelser, som altsaa her forelægges i foreløbig ufuldendt Form, er derfor, at der i det danske Landbrug er sket en meget betydelig Fremgang i den forløbne Del af indeværende Aarhundrede i Udbytte af Pløjelandet, som i det første Tiaar beløb sig til 32 pCt., og som siden er fortsat, om end i mindre Grad. Det er derved lykkedes det danske Landbrug, trods formentlig mindre gode Naturforhold, at opnaa et større Udbytte end det der opnaas i England og Skotland.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Godsejer *Th. Madsen Mygdal*, Edelgave, kunde ganske give Statskonsulent Harald Faber Ret i, at det endelige Resultat, han var naaet til ved sine Opgørelser, var overraskende. De, der har rejst i England omkring ved Aarhundredskiftet og set Afgrøderne paa de engelske Marker, vil sikkert blive forbavsede ved at erfare, at Udbyttet pr. Arealenhed den Gang var større i England end i Danmark, ligesom man med nogen Skepsis ser, at Landene nu praktisk talt staar lige. Man kan ikke undgaa at stille sig det Spørgsmaal, om der ikke er Kilder til Fejl i den Maade, hvorpaa Undersøgelsen er foretaget. Der er jo ingen Tvivl om, at Arbejdet og den Omhu, hvormed Undersøgelsen er foretaget, er uangribelig. Men vender vi os til det Materiale, hvorpaa Undersøgelser er bygget — Høstudbyttets Størrelse — saa vil sikkert alle indrømme, at disse Opgørelser i hvert Fald for Danmarks Vedkommende er meget svagt underbyggede. Selve Arealopgørelserne er nøjagtige nok, men Opgivelserne af Høstudbyttet er behæftede med meget store Fejl. Den endelige, den saakaldte paalidelige Høstopgørelse, fremkommer paa den Maade, at der fra Sogneraadene indsendes Indberetninger til Det statistiske Departement; nu er vore Sogneraad belemrede med mange vanskelige Opgaver, og saafremt de virkelig ved deres Indberetninger, der nødvendigvis maa bygges paa Skøn, skulde give et nøjagtigt Udtryk for Størrelsen af Sognets Høst, vilde dette være en af de mest vanskelige. Det viser sig da ogsaa, at hvis man tager Gennemsnitsudbyttet fra Forsøgsresultaterne, saa vilde man naa til langt større Udbyttetal. I Virkeligheden er Opgaven, navnlig i Sogne med magre og forskelligartede Jorder, ganske umulig, og det kan derfor ikke undgaaes, at vore Høstopgivelser maa være behæftede med meget store Fejl. Hermed være dog ikke sagt, at Høstopgørelserne er helt uden Værdi, thi da Opgørelserne foretages paa samme Maade Aar efter Aar, kan man godt sætte det ene Aars Høstudbytte op mod det andet og derved faa et Skøn over, om det samlede Høstudbytte for Danmark som Helhed har været større eller mindre. Men hvis vi vilde benytte Høstopgørelserne til at sammenligne den ene Landsdel med den anden, er vi allerede ude i det højst usikre, og endmere vilde denne Usikkerhed selvfølgelig gøre sig gældende, hvis vi vil benytte dette Materiale til Sammenligning med Høsten i andre Lande. Ved Bedømmelsen af de Resultater, der er naaede ved Sammenligningen mellem England og Danmark, bør man

tage disse Forhold i Betragtning. Navnlig for Rodfrugternes Vedkommende maatte de store Udbyttetal for England virke overraskende, thi hvis England med dets store Roearial virkelig havde saa stort Roedudbytte, saa vilde Køerne blive fodrede paa en hel anden Maade, end de bliver. En stor Del af Roemarkerne i England bliver jo afgræssede af Faarene; paa saadanne Arealer var Udbyttet vanskeligt at opgive, og de Marker, Taleren havde set, stod meget langt fra Gennemsnittet af de danske Roemarker. Der var selvfølgelig Marker i England, hvor man paa Grund af de gunstige Jordbundsforhold og det milde Klima havde meget store Roefrugter, men i Almindelighed var det Talerens Indtryk, at de engelske Roemarker ikke stod Maal med de danske. Naar der ved Undersøgelsen er naaet til de fremførte Resultater, der unægteligt maa virke overraskende, saa troede Taleren, at man maatte søge Grunden hertil i, at de danske Høstopgivelser er behæftede med saa store Fejl, at man skal være varsom med at lægge for meget ind deri.

Statskonsulent *K. Hansen* skulde gerne indrømme, at vor Høststatistik ikke er nøjagtig, men derfor er det ikke givet, at de Resultater, der er naaet til ved den foretagne Undersøgelse, ikke er rigtige. Det afgørende er ikke, om Høstopgørelserne er mere eller mindre nøjagtige, men om de er foretagne efter de samme Principper baade i England og Danmark. Hvis Fremgangsmaaden er nogenlunde den samme, vil man ogsaa kunne foretage en Sammenligning, og Taleren ønskede derfor gerne oplyst, hvilken Fremgangsmaade man benyttede i England ved Høstopgørelserne. Iøvrigt fandt Taleren, at Hovedresultatet, der viste større Fremgang for Danmark end for England i de senere Aar, var glædeligt. Men dette var kun i Overensstemmelse med, hvad man maatte vente, thi det var Talerens Opfattelse, at Landbruget i højere Grad har gjort Fremskridt i Danmark end i England. I det danske Landbrug udnytter man sikkert de gode Stammer af vore Kulturplanter i stærkere Grad end i England; vort Husdyrbrug er jo ogsaa i Tal gaaet forholdsvis stærkere frem, saaledes at den Mængde Staldgødning, vi raader over, er bleven forholdsvis større. Hertil kommer, at vi vistnok ogsaa har haft større Opgang i Anvendelsen af Kunstgødning end i England, og Ajlen udnytter man saavidt vides heller ikke i England i nær samme Udstrækning som i Danmark. Alt dette skulde dog gerne give Udslag, og det er kun glædeligt at faa Fremgangen konstateret.

Professor *O. H. Larsen* var ogsaa bleven overrasket ved

Tallene, der angav Forholdet mellem Høstudbyttet i England og Danmark ved Aarhundredskiftet, men han troede, at Foredragsholderen i sit Foredrag selv havde givet en Antydning af Grunden til, at Resultatet var bleven saaledes. Hele det Areal, der anvendes til vedvarende Græs, er udskudt baade i England og Danmark; men nu er Forholdet det, at de vedvarende Græsningsarealer indtager en meget betydelig Andel af Jorden i England, men kun en yderst ringe Procentdel i Danmark. Men naar en stor Del af den daarligste Jord gaar fra i England, maa Udbyttet komme til at staa forholdsvis højt. Man bliver ikke imponeret af Roedudbyttet ved at se de engelske Roemarker, og det var meget vanskeligt at tro, at Roerne skulde give ligesaa stort Udbytte i England som i Danmark. Der var nogen Grund til at tro, at Tørstofmængden var reduceret for lidt for de engelske Roefrugters Vedkommende, hvorved de kom til at staa med større Udbytte i F. E., end de tilkommer. Det var med Hensyn til Kornafgrøderne Talerens Opfattelse, at disse gennemgaaende var ligesaa gode som i Danmark, og Græsarealerne var mindst ligesaa gode. Bælgæsed trives bedre i England, dels fordi Jorden er mere kalkholdig, og dels fordi Klimaet er bedre. Klima og Jordbundsforhold giver i nogen Grad Forklaring paa, at visse Afgrøder trives bedre og giver større Udbytte i England end hos os. Taleren var enig med Godsejer Madsen-Mygdal i, at Høststatistiken var ufuldkommen, men han vilde alligevel nødig undvære den, og han tvivlede iøvrigt om, at den var bedre i andre Lande.

Forpagter *Chr. Sonne* udtalte, at han for sit Vedkommende ogsaa vilde have troet, at der var større Forskel til Gunst for Danmark i Høstudbyttet. Vel kunde det i nogen Grad være en Trøst, at maaske er det Resultat, der er naaet, ikke helt rigtigt; men selv om man henholder sig til det Resultat, Foredragsholderen er naaet til, saa indeholder dette jo dog den Trøst for os, at der er konstateret Fremgang for Danmarks Vedkommende, eftersom det anføres, at Udbyttet i Løbet af 10 Aar er steget med 32 pCt. Dette er forsaavidt saare godt, men det virker mindre fortrøstende, naar der senere henvises til, at efter en foreløbig Opgørelse for 1921—24 er der kun en yderligere Fremgang paa 7 pCt. Taleren havde foretaget nogle Beregninger for Femaaret 1921—25 sammenlignet med Femaaret 1909—13, og det viste sig da, at der var en Fremgang for Danmarks Vedkommende paa ca. 10 pCt.; tager vi imidlertid Gennemsnitsudbytte for de 3 Aar 1923—25, er vi gaaet ca. 19 pCt. frem i Forhold til 1909—13,

og Høstudbyttet for 1925 alene er ca. 30 pCt. større end i Femaaret 1909—13. Foredragsholderen vil derfor sikkert naa til et andet Resultat, saafremt han venter med at fuldføre Undersøgelsen, til Gennemsnittet af Femaaret 1923—27 kan medtages, thi i Aarene 1921 og 1922 — navnlig i 1921 — er Forholdene endnu ikke normale; det danske Landbrug er endnu ikke naaet ud over Krigstidens Eftervirkninger. Det er, som tidligere udhævet, et særdeles omhyggeligt Arbejde, Foredragsholderen har udført — utvivlsomt saa nøjagtigt og grundigt som gørligt. Efter at den saaledes foretagne Udredning imidlertid har tilvejebragt de i Foredraget opgivne Forholdstal for Udbyttet af henholdsvis engelsk og dansk Jord, synes det Spørgsmaal berettiget, om man ikke fremtidig kunde skyde Genvej ved Udregning af Tallene for senere Femaarsperioder og dog komme Sandheden lige saa nær som ved den nu benyttede Fremgangsmaade, der dog paa forskellige Punkter maa regne med et mere eller mindre usikkert Skøn. Da nemlig Foredragets Tal, 24,6, for vort Høstudbytte i 1909—13 modsvares af vort officielle Høsttal for dette Femaar, kunde Taleren tænke sig, at man for senere Femaar maatte ved simpel Reguladetri kunne ændre dette Tal i Forhold til vore officielle Høsttal og under Hensyn til foreliggende Arealopgivelser. Og samme Fremgangsmaade — med Benyttelse af den officielle engelske Høststatistik — maatte ogsaa kunne benyttes til Ændring af det nu foreliggende Tal for det engelske Høstudbytte i Femaaret 1909—13. Denne Tanke skulde Taleren henstille til nærmere Overvejelse.

Kontorchef *E. Cohn* mente ikke, at den Stigning i Udbyttet af Foderenheder pr. ha fra 18,6 i Femaaret 1899—1903 til 24,6 i 1909—13 betød en virkelig Stigning i Høstudbyttet som Helhed; den skyldes sikkert udelukkende den store Udvikling i Roearalerne, der er sket netop i den mellemliggende Periode. Med Hensyn til Høststatistiken skulde Taleren gerne indrømme, at den havde sine svage Punkter; vi faar til Statistisk Departement ca. 1200 Indberetninger fra Sogneraadene, og det skal ikke skjules, at enkelte af disse mere synes at bære Præg af at være udarbejdet ved et vel lystigt Sogneraadsmøde end af, at der er gjort et alvorligt Arbejde for at faa Indberetningerne saa paalidelige som muligt. Men vi har jo dog i Statistisk Departement ogsaa vundet nogen Erfaring, saaledes at vi kan korrigere de rent vilde Indberetninger. Vore Høstopgørelser er dog sikkert ligesaa paalidelige som Høststatistiken fra andre Lande, men det skal indrømmes, at som Sammenligningsgrundlag mellem for-

skellige Lande er Høststatistiken usikker. Dette gælder iøvrigt ikke alene Høstsammenligninger, men ogsaa alle andre Sammenligninger, hvor man ikke er sikker paa, at Materialet er indsamlet paa samme Maade.

Direktør *K. Dorph-Petersen* undrede sig over det forholdsvise store Sukkerroeareal, der fandtes i England, thi paa Landbrugskongressen i Warschau blev det netop fremhævet, at man i England kun havde minimal Interesse for Sukkerroeavl, fordi man mente, denne slet ikke kunde betale sig eller hævde sig i Konkurrencen med Rørsukker.

Godsejer *Madsen-Mygdal* var ikke saa helt sikker paa, at man favoriserede England ved at udskyde Græsningsarealet, thi det kan jo ikke nægtes, at de engelske Græsmarker som Regel giver fortrinligt Udbytte. Taleren ønskede gerne oplyst, hvorledes man forholdt sig med Opgørelsen af Udbyttet af de Roearaler, der i England benyttes til Afgræsning, thi hvis disse er medtaget, er det ganske umuligt, at Roedudbyttet pr. ha kan være saa højt i England som angivet. Til Kontorchef Cohn vilde Taleren sige, at man ikke vil kunne komme uden om, at Kornudbyttet pr. Arealenhed er steget, og det er steget langt stærkere end vor Høststatistik udviser. Høstopgivelserne bygges paa et personligt Skøn, og det er rigtigt, at man ikke kan tilsidesætte det personlige Skøns Værdi, men det maa erindres, at Sogneraadene under Opgivelserne tager Hensyn til, hvad der i tidligere Aar er opgivet, og derved vil Opgivelserne altid blive noget tungt bevægelige. Det var ønskeligt, om vi kunde naa til en bedre og sikrere Høstopgørelse, og det store og dygtige Arbejde, Statskonsulent Harald Faber og hans Medarbejder har udført, havde fortjent et sikrere Grundlag at bygge paa.

Statskonsulent *Harald Faber* takkede for den Kritik, der var fremkommet. Naar vi har ønsket at fremlægge dette halvfærdige Arbejde, har det netop været vort Maal at faa det kritiseret, og dette Maal kan vi jo nok sige, at vi har naaet. Vi har selvfølgelig været paa det rene med, at Høststatistiken ikke er saa paalidelig, som den burde være, saaledes at Sammenligninger kan give Anledning til Fejlslutninger, men vi har dog den Tilfredsstillelse, at man indrømmer, at Høststatistiken meget vel kan benyttes til at sammenligne Forholdene Aar efter Aar for Landet som Helhed og derved vise, om der er Fremgang eller Tilbagegang. Det er vistnok en Regel, at Høstindberetningerne i de gode Aar har Tilbøjelighed til at vise for lille Høst og omvendt, men muligt vil Forholdene derved i nogen Grad udlignes.

Med Hensyn til Høstopgørelserne i England er det vistnok saaledes, at man har Vurderingsmænd, som rejser rundt for at vurdere Høsten, og man benytter vistnok ogsaa det udtærskede Korn som Maal; i det hele var det Talerens Opfattelse, at man indsamlede Oplysninger til Brug for Høstopgørelserne med Omhu, saaledes at Opgivelserne meget godt kan benyttes som Grundlag for Undersøgelserne. Det vilde have været heldigt, om der til Belysning af Forholdene havde været en Oversigt over Anvendelse af Kunstgødning, thi paa dette Omraade har der været stærkere Udvikling i Danmark, ligesom man i England er meget langt tilbage med Hensyn til Ajlens Anvendelse; men paa den anden Side er det overraskende, at der benyttes flere Oliekager pr. 100 acres i England end i Danmark, et Forhold, der dog maaske i nogen Grad kan bøde paa den mindre Gødningsmængde. Taleren troede ikke, man kunde sige, at de Resultater, der gennem Undersøgelserne var naaet, ikke viste Fremgang i dansk Landbrug eller i de danske Landmænds Dygtighed eller at Fremgangen alene skyldtes Overgang til et større Roearreal. Uden en dygtig Indsats fra Landmændenes Side var den Fremgang, som Tallene giver Udtryk for, sikkert ikke naaet. Forpagter Sonne havde henstillet at vente med den endelige Opgørelse til Resultaterne fra Femaaret 1923—27 kunde medtages, og Taleren skulde gerne gøre dette, navnlig ud fra den Betragtning, der blev gjort gældende, nemlig, at Landbruget først i dette Femaar er kommet ud over Krigsaarene. Med Hensyn til Sukkerroedyrkingen i England henviste Taleren til, at der i England blev givet betydelige Tilskud til Sukker, der bliver fremstillet i England; dette Tilskud var sikret i en 10aarig Periode og var saa stort, at man i England anlagde Sukkerfabriker alene baseret paa Drift i de 10 Aar. I Løbet af de 10 Aar gaar man ud fra, at de vil have betalt sig, saaledes at de kan nedlægges uden Tab, saafremt Betingelserne for deres Drift ikke mere skulde være til Stede.

Statskonsulent *K. Hansen* meddelte, at Oplysningerne om Høstudbyttet i England og Danmark i Treaaret 1923—25 viste følgende Gennemsnitstal: For Hvede 29,7 pr. ha i Danmark og 22,5 i England, for Byg henholdsvis 24,5 og 17,4, Havre 18,6 og 16,8 og Sukkerroer 243 og 168. Med Hensyn til vor Høststatistik skulde Taleren oplyse, at der i flere Aar havde henligget et Forslag til Forbedring af denne, og dette Forslag vil formentlig før eller senere komme frem til Behandling.

Folketingsmand *P. Pinstrup* bemærkede, at han vilde finde det meget uheldigt, saafremt man i Statistisk Departement giver sig til at korrigere de Indberetninger, der afgives fra Sogneraadene, saafremt man ikke synes, de viser det, de skulde. Thi hvis Landmændene ikke selv er i Stand til at skønne over Udbyttet paa deres Marker, saa kan man dog endnu mindre gøre det paa et Kontor i København. Efter de Oplysninger, som Statskonsulent Harald Faber havde givet om Høstopgørelsen i England, fandt Taleren det ikke underligt, at England kom til at figurere med et stort Udbytte, thi der er ingen Tvivl om, at saafremt vi skulde have Vurderingsmænd, f. Eks. vore Konsulenter, til at give Indberetninger om Høsten, saa vilde vi faa langt højere Tal, og Høstopgørelserne vilde da sikkert blive mindst lige saa meget for høje, som de nu er for lave. Men Taleren troede iøvrigt, det var heldigt, at der i vore Sogneraads Opgivelser var en Tendens til at være paa den forsigtige Side, saa vi ikke kommer til at prale med noget, vi ikke har.

Godsejer *Madsen-Mygdal* bemærkede i Anledning af Foredragsholderens Meddelelse om Oliekageforbruget i England, at han følte sig overbevist om, at der ikke blev givet flere Oliekager til Malkekvæget. Det større Forbrug hidrørte fra Tilskud til Fedekvæget, men det maatte iøvrigt erindres, at man i England anvender en stor Mængde uafskallede Kager. Der er talt om, at Tallene viser Fremgang i Landmændenes Dygtighed, men hertil vilde Taleren dog bemærke, at Statistik kan bruges til meget, men til at vise, om Landmændene er mere eller mindre dygtige, dertil kan den ikke benyttes. Taleren troede ogsaa for sit Vedkommende fuldt og fast, at vort Høstudbytte er steget meget, men naar der tales om, at denne Stigning skyldes vor Dygtighed, bør vi vist dæmpe Stemmen, thi det er muligt, at en stor Del af Æren for denne Udbyttestigning skyldes det Arbejde, der blev gjort netop i den Periode, der laa forud for det Tidsrum, da Stigningen viser sig.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Fr. Moltke*, bragte Statskonsulent Harald Faber en hjertelig Tak for det dygtige og interessante Foredrag og takkede ligeledes Deltagerne i Diskussionen efter Foredraget.

J. Wedell-Neergaard.

Baron, Kammerherre *Joachim Wedell-Neergaard* døde den 4. Januar efter kun faa Dages Sygdom. Ved hans Bortgang har Landbruget mistet en Mand, der ved de Fortrin, som Fødsel og Stilling gav ham, og ved sin hele Personlighed stod betydeligt over Jævnmaalet.

Han var født den 11. Januar 1862; Faderen var Baron, Kammerherre *Gustav Wedell-Wedellsborg*, Overdrevsgaarden, Moderen, som døde 2 Aar efter hans Fødsel, var Datter af Gehejmekonferensraad, Godsejer *J. P. C. Bruun de Neergaard*, der ejede Fideikommisgodset *Svenstrup* i Københavns Amt. Faderen og Morfaderen var udmærkede Mænd, gode at slægte paa. Mindet om Faderen, der var den første Formand for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, bevares endnu af sjællandske Landmænd i trofast Erindring paa Grund af hans Fortjenester af Samvirksomheden og udmærkede personlige Egenskaber, Morfaderen var en Hædersmand af den gamle Skole, dygtig som Landmand og Godsadministrator, mild og overbærende som Menneske — under hans lange Ledelse af Godset blev ingen sat fra Gaard og Hus trods ubetalte

Afgifter. Karaktertræk hos Faderen og Morfaderen gik igen hos Wedell-Neergaard, og alle 3 var de Mænd, der forenede stærk Almensans med udpræget Slægtfølelse.

Efter at have taget statsvidenskabelig Eksamen i 1886 arbejdede W.-N. nogle Aar i Udenrigsministeriet og som Legationssekretær i Berlin, og det var vel delvist fra denne diplomatiske Virksomhed han hentede den *savoir-vivre*, der stedse prægede hans elegante Person. Efter Morfaderens Død 1893 overtog han Besiddelsen af Svenstrup, og 1896 ægtede han en Datter af Gehejmekonferensraad Grev *Moltke* til Lystrup.

Den i de gamle Slægter fra Generation til Generation bundfældede Kærlighed til Jorden fandtes hos Wedell-Neergaard, og i sine smukke, pietetsfulde »Erindringer« om Morfaderen og Livet paa Svenstrup i hans Barndom og Ungdom skrev han, at »i Besiddelsen af Jord kan der være et stort Stykke Kærlighed.« Han blev en dygtig Landmand, der med levende Interesse fulgte Fremskridtene indenfor Landbruget og gennemførte dem i sin Driftsledelse. Hans Maal var at efterlade Jorden rigere og frugtbarere til dem, som skulde følge efter, og de til Godset hørende smukke Skove gjorde han alt for at forynge og samtidig bevare de ærværdige gamle Træer. Med Kærligheden til Ejendommen forbandt han en human Interesse for dens Beboere og Arbejdere, og mellem dem og ham bestod der et Tillidsforhold, som gav sig synligt Udslag i 1918, paa 25 Aarsdagen for hans Tiltrædelse af Godset, da der rejstes en Mindestøtte for ham »som Tak for hans Virksomhed for Alles Vel.«

Selv har Baron Wedell-Neergaard rejst sig et litterært Mindesmærke af blivende Værdi ved sin Udgivelse af »Svenstrup. Et sjællandsk Gods' Historie« (1921), der er en meget værdifuld Berigelse af vor historiske Landbrugslitteratur, et Standardværk baade for Indholdets og Udstyrets Vedkommende. Flere Forskere og Kunstnere medarbejdede ved Udgivelsen, og selv forfattede han nogle interessante Afsnit: om Driften af Hovedgaarden,

om Svenstrup som Fideikommisgods, Fiskeriet og Jagten, endelig de lige nævnte »Erindringer« om gamle Dages Liv paa Svenstrup, jævnt og ligefremt fortalte og samtidigt med et Erindringsværk over sig fra Ungdommens lyse Aar.

Det var ikke blot sit eget Godsarkiv, Wedell-Neergaard havde aabnet, men han interesserede sig tillige stærkt for, at de historiske Aktstykker, som i rig Mængde findes i de store Privatarkiver, blev tilgængelige for den historiske Forskning, dog saaledes, at Arkivbesiddernes særlige Interesser (specielt vel angaaende Familieforhold) sikredes. Som omtalt gentagne Gange her i Tidsskriftet har Videnskabernes Selskab taget denne Opgave op, det har til Fremme af Sagen udnævnt en Kommission, som atter har nedsat et stort Udvalg af private Arkivbesiddere, og indenfor dette Udvalg er der dannet et lille Arbejdsudvalg, af hvilket Wedell-Neergaard var Medlem. I en udsendt Meddelelse om det første Arbejdsaar, 1924, har Kommissionen rettet en særlig Tak til W.-N., som paa forskellig Maade havde støttet dens Arbejde.

Som et blandt mange Vidnesbyrd om Baron Wedell-Neergaards Hu til at være andre til Nytte kan følgende lille Eksempel tjene: Han ønskede, at nogle ansete og indflydelsesrige Nationaløkonomer (blandt disse Generaldirektør *Marcus Rubin*) skulde faa Lejlighed til at se et Gods »indefra«, og han indbød dem derfor til Svenstrup. De saa om Formiddagen selve Godset med Avlsbygninger, Stalde, Arbejderboliger m. v., efter Middagen holdt han et indgaaende Foredrag for dem om hele Driften og den daglige Ledelse, og saa fulgte der nogle Spørgetimer, der trak langt ud paa Natten. Den næste Formiddag blev Gæsterne kørt om paa Godset for at se Markerne, Skovene m. m. Turen var, som en af Deltagerne udtaler, sjældent fornøjelig og saare lærerig. — Iøvrigt kom der mange landøkonomiske Besøgende til Svenstrup, enkeltvis eller i Flok og Følge, fra Indland og Udland.

Baron *Wedell-Neergaard* ejede Viljen til at indfri

Forpligtelser mod det offentlige, som han følte hans Stilling medførte. Hans lokale Indflydelse var stor, han blev Sogneraadsformand, Amdraadsmedlem og Formand for Gl. Roskilde Amds Afdeling af Østifternes Haveselskab. Ogsaa udenfor Amtet lagdes der Beslag paa ham, han var Formand for Dansk Skovforening (1906—16), Medlem af Toldraadet (1910—22), af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad (fra Decbr. 1914 til Decbr. 1923) og meget andet.

Han omfattede Landhusholdningsselskabet med stor Interesse; ikke blot tog han livlig Del i dets Bestyrelsesmøder, men tillige i flere af dets Arbejder, han var saaledes et interesseret Medlem af dets i 1922 nedsatte Udvalg til Overvejelse af eventuelle Ændringer i Reglerne for dets Lærlingeuddannelse, og det var paa hans Initiativ, at Selskabet just nu har nedsat et Udvalg til at indsamle Erfaringer om og anstille Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier, for hvilket Udvalg han paa Selskabets Anmodning havde erklæret sig villig til at være Formand. Ogsaa paa anden Vis har han ydet Selskabet værdifuld Støtte.

— Vil man i faa Ord fæstne sit Hovedindtryk af Baron Wedell-Neergaard, kan man sige: En vindende og interessant Personlighed, et samfundsnyttigt Menneske, en Gentleman i Tænkemaade og i Handlinger.

H. Hertel.

Direktør Severin Jørgensen.

Direktør *Severin Jørgensen* afgik ved Døden den 10. Januar omtrent 84 Aar gammel. Andels-sagen har i ham mistet den ældste af sine Veteraner, en Mand, der med levende Forstaaelse havde arbejdet for den fra første Færd af, taget Initiativet til Oprettelsen af forskellige af dens Foretagender, saaledes Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og Andelsudvalget, samt medvirket ved Dannelsen af andre, t. Eks. Dansk Andels-Ægekspor og Andelsbanken. Han udførte et meget stort Arbejde i Ledelsen af de Foreninger, i hvis Bestyrelser han sad — i Andelsudvalget og Fællesforeningen til sin Død —, og han har som ingen anden skrevet for og om Andelsbevægelsen i Danmark. Over mange af de Mænd, der brød Banen for denne, var der et idealistisk Præg, saaledes over Severin Jørgensen. I sine Afhandlinger og Artikler, som maa tælles i Hundredvis, glemte han aldrig for Andelsbevægelsens økonomiske Kærne dens ideelle Sider, altid hævdede han, at de private Interesser burde underordnes den store Fællesinteresse, at de enkelte Interessenters Selvraadighed burde holdes indenfor visse Skranker, og at Bevægelsen skulde ledes saaledes, at den

bidrog til at fremme Solidaritetsfølelse og Samfundsraad hos Andelshaverne.

Ved Severin Jørgensens Død er et langt Livs udmærkede Arbejde i Andelssagens Tjeneste sluttet. I hans svagelige Legeme boede der en Ildhu, der paa mange Maader har været Andelssagen og derved vort Landbrug til megen Nytte. Hans Navn vil til sene Tider med Ære være knyttet til Nutidens største økonomiske Bevægelse i Danmark.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1925.

Den ledende Præsident, Forpagter *Chr. Sonne*, aabnede Generalforsamlingen med følgende Udtalelse:

Hermed er Generalforsamlingen aabnet. Paa Præsidiets Vegne har jeg den Ære at byde Mødets Deltagere Velkommen. Forinden Foretagelsen af de paa Dagsordenen opførte Sager skal her efter Sædvane omtales de af Aarets Afdøde, hvis Livsgerning gav dem Plads blandt vort Landbrugs Foregangsmænd og fortjente Vejledere.

Etatsraad *P. B. Feilberg* døde den 12. Januar i den høje Alder af 89 Aar som den sidstlevende af de Landbrugskandidater, som forud for Landbohøjskolens Tilblivelse udgik fra Polyteknisk Lærestanstalt. Paa det landbrugsfaglige Omraade vandt *Feilberg* et højtanset Navn som banebrydende Kulturtekniker, hvis Fagkundskab og Arbejdsenergi særlig gjaldt Grundforbedringsarbejder, omfattende Vandregulering, Soudtørring, raa Jorders Opdyrkning og Græskultur. Paa dette omfattende Arbejdsfelt satte *Feilberg's* Virksomhed dybe Spor, ogsaa gennem konsultatorisk Vejledning, hvortil yderligere hans mangeaarige Stilling som Landbrugsministeriets Tilsynsførende ved Hedeselskabets kulturtekniske Virksomhed bød rig Adgang. *Feilberg* følte sig stedse nær knyttet til Landhusholdningsselskabet og omfattede dets Virksomhed med levende Interesse. I 15 Aar havde han Sæde i dets Bestyrelsesraad, og ved Selskabets 150 Aars Jubilæum optoges han som dets Æresmedlem. Selskabet var nemlig bragt i særlig Taknemligheds-gæld til *Feilberg* ved den Maade, hvorpaa han efterkom dets Opfordring til at undersøge Jordbundsforholdene paa Island med Jordens Grundforbedring og Benyttelse for Øje. Ved gen-

tagne Rejser til Island — og senere ogsaa til Færøerne — viede nemlig *Feilberg* de paagældende Undersøgelser et indgaaende og frugtbringende Arbejde, præget af en levende Interesse for Fremme af Jorddyrkingen i disse vore nordlige Bilande — og en Interesse, som yderligere fandt Udtryk ved, at *Feilberg* under Landhusholdningsselskabet henlagde et Legat til Understøttelse af unge Landbrugere paa Island. Fin og elskelig i Tanke og Handlesæt og med varm national Følelse — styrket ved aktiv Deltagelse i Krigen 1864 — vandt *Feilberg* Venner overalt, hvor han færdedes. Baade fagligt og almenmenneskeligt har derfor *Feilberg* ved sin Livsførelse vundet det smukkeste Eftermæle.

Den 8. Januar døde den tidligere Ejer af Matstrup, Godsejer *R. A. Westenholz*, 70 Aar gammel. Hans levende Interesse for og nære Tilknytning til Agrarforeningen er velkendt. Ligeledes hans udprægede Frihandelsoverbevisning, formentlig styrket ved, at han tilbragte sin Ungdom i Frihandelslandet England. Med en retliniet Karakter og et idealt præget Livssyn forbandt *Westenholz* en vindende personlig Elskværdighed. Som djærv og ufortrøden Talsmand for sin Overbevisning afvandt han derfor ogsaa anderledesmenende Sympathi og Anerkendelse. Og han vil erindres som en af vort Landbrugs og vort Samfunds gode Mænd.

Redaktør *J. P. Petersen* døde den 10. Februar, 82 Aar gammel. Her skal med Anerkendelse mindes om hans redaktionelle Ledelse af Ugeskriftet »Landmandsblade« fra 1881 og indtil Bladet i 1912 gik ind. Ogsaa skal det anføres, at det var ham, som tog Initiativet til Oprettelse af »Foreningen af danske landøkonomiske Fagblade«, og han var den første Formand for denne Forening, som ved Siden af faglige Formaal har virket for Udbredelsen af god, landøkonomisk Litteratur. I de senere Aar levede Redaktør *Petersen* tilbagetrukkent, fremdeles virkende uegennyttigt i den københavnske Understøttelsesforenings Tjeneste — en Virksomhed, der paa tiltalende Vis harmonerede med hans Retsind og Medfølelse for dem, der tiltrængte Hjælp.

P. Gommesen Rosting, som døde 25. April, 62 Aar gammel, havde siden 1887 virket som Assistent og senere som Forsøgsleder ved Forsøgslaboratoriets Arbejder paa de jyske Forsøgs-gaarde. Fra 1897 havde han endvidere virket som Assistent ved Svineavlens Ledelse i 5. og 8. Distrikt i Jylland. Saavel ved sit Arbejde i Forsøgslaboratoriets som i Svineavlens Tjeneste vandt han almindelig Anerkendelse ved sin Samvittighedsfuldhed, faglige Indsigt og Evne til at udføre et nyttigt

Oplysningsarbejde blandt Landmændene. I denne Forbindelse skal nævnes, at *Gommesen Rostling* leverede den ene af de præmierede Besvarelser af en af Landhusholdningsselskabet i 1903 udsat Prisopgave vedrørende Svinets Røgt og Pleje, samt at han indenfor sin Virkekreds var ikke alene paaskønnet som Vejleder, men ogsaa almindelig afholdt som elskværdig Personlighed.

I den høje Alder af 83 Aar døde den 7. August Etatsraad *W. A. Langkilde*, tidligere Ejer af Bramstrup. Blandt den Afdødes Tillidshverv skal nævnes, at han i en tiaarig Periode var Medlem af vort Selskabs Bestyrelsesraad, ligeledes i en tiaarig Periode Næstformand for Fyns Stifts patriotiske Selskab og som anerkendt dygtig Kvægbruger Formand for dette Selskabs Udvalg for Kvægavlens Forbedring, hvorhos han i 9 Aar var Medlem af Tyreskuekommissionen for Fyns Stift. Etatsraad *Langkilde's* Medvirken paa det landbrugsorganisatoriske Virkefelt var præget af en stilfærdig Tilbageholdenhed, frigjort for enhver Tendens til at træde i Forgrunden eller til at tilstræbe noget egentligt Førerskab. Ogsaa ved sin fint kultiverede Personlighed og elskværdige Karakter vandt han imidlertid almindelig Sympathi og Anseelse.

Den 16. September døde Direktør *Carl Bille*, 61 Aar gammel. Indtil 1917 virkede *Bille* som Landbrugspraktiker og i en lang Aarrække som Forpagter, medens han derefter var knyttet til Ledelsen af forskellige Forretningsvirksomheder i Hovedstaden. *Bille* var en praktisk og initiativrig Mand. Og det skal her med Anerkendelse erindres, at han tog Initiativet til og var Medstifter af det i 1910 oprettede Kursus i Maskinbrug for Landmænd, og at han saaledes har Hovedæren for Iværksættelsen af denne landbrugsgavnige Foranstaltning. *Bille* vandt sig mange Venner ved sin frejdige Elskværdighed og ved sin offerberedvillige Trofasthed i Forholdet til de Venner og Bekendte, som tiltrængte hans Bistand.

Forpagter *Aug. Thomsen*, Rygaard, døde den 26. Oktober, kun 55 Aar gammel. Dette Dødsfald vakte særlig Deltagelse, fordi det ikke var varlet ved forudgaaet Sygdom, og fordi det bortkaldte en Mand, som efter menneskelig Beregning skulde have endnu en lang Række frugtbringende Arbejdsaar i Behold. Forpagter *Thomsen* udførte et stort og meget paaskønnet Arbejde i den faglige Organisations Tjeneste, idet Kaldsfællernes Tillid havde tilført ham en Række betydningsfulde Hverv, saaledes bl. a. som Formand for Statstyreskuekommissionen for Fyns Stift siden 1912, endvidere siden 1921 som Formand for Fyns Stifts patriotiske Selskab og siden 1923 som Næstformand

i De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. Ved Varetagelsen af de hernævnte Tillidshverv, som overalt, hvor Forpagter *Thomsen's* Virkeevne toges i Brug, gjorde han fortræffelig Fyldest. Og baade ved sit fortjenstfulde Arbejde til bedste for vort Landbrug og ved sin elskværdige og repræsentative Personlighed vandt Forpagter *Thomsen* almindelig Sympathi og Anseelse.

Vi vil med Tak og Anerkendelse mindes disse nævnte Aarets Afdøde for det gode og fortjenstfulde Arbejde, de hver paa sit Omraade har udført i Landbrugets Tjeneste.

Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

Den ledende Præsident: Jeg beder derefter Kontorchefen meddele Udfaldet af Valgene.

Kontorchef *Hertel*: Stemmeafgivningen har givet følgende Resultat: Ialt er afgivet 123 Stemmer. Til Præsident er genvalgt Forpagter *Chr. Sonne* med 113 Stemmer. Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgt: Professor *B. Bøggild* med 116 Stemmer, Forpagter *H. Junker* med 115 Stemmer, Kammerherre *O. Lensbaron Reedtz-Thott* med 117 Stemmer, Kammerherre, Lensbaron *Rosenkrantz* med 113 Stemmer, Godsejer *A. Pontoppidan* med 116 Stemmer, Hofjægermester *G. Baron Lerche* med 114 Stemmer, Gaardejer *Niels Nielsen* med 121 Stemmer og Proprietær *J. H. Smith* med 111 Stemmer. Til Revisor er genvalgt Grosserer *A. Høffding* med 108 Stemmer. Til Medlemmer af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« er Etatsraad *Jørgen Larsen* genvalgt med 115 Stemmer, og i Stedet for Professor *H. V. Nyholm* er Inspektør *Ib Windfeld* valgt med 36 Stemmer.

Bestyrelsesraadet har paa sit Møde i Dag genvalgt Etatsraad *Jørgen Larsen* til Medlem af Belønningsudvalget og Grosserer *G. Hage*, Proprietær *S. Friis* og mig til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn. Jeg behøver ikke at nævne for D'Hrr., hvem der er valgt til Amtsrepræsentanter; de er anført paa det Cirkulære, der blev sendt rundt sammen med Stemmesedlerne; men jeg skal her give den Oplysning, at i Tønder Amt har Selskabet ikke tidligere haft nogen Repræsentant, fordi der i Lovene kræves, at Amtsrepræsentanterne skal være personlige Medlemmer af Selskabet, og der har hidtil ingen været i Tønder Amt. Men nu har Godsejer *B. A. Høyer*, Trøjborg, indmeldt sig som personligt Medlem, og han er saa valgt som Amtsrepræsentant.

Der er i det sidste Halvaar foreslaaet og i Dag optaget 16 nye Medlemmer.

Den 1. April 1925 talte Selskabet	819	Medlemmer
I Juni og December er optaget	25	—
	<hr/>	
	844	Medlemmer
I Aarets Løb er afgaaet ved Døden. 8 Medl.		
Udmeldt og slettet er	34	— 42 —
	<hr/>	
Selskabet har altsaa nu	802	Medlemmer

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1924 til 31. Marts 1925 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesraadets Møde forud for Generalforsamlingen var der enstemmigt givet Regnskabsføren Decharge.

Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af

Kontorchef *Hertel*: Selskabets Medlemmer har i Aar som sædvanlig faaet tilsendt Tidsskrift for Landøkonomi, Landøkonomisk Aarbog og Aarsberetningen. Selskabets Medlemmer kan abonnere paa Tidsskrift for Planteavl for 2 Kr.; Abonnementsprisen er ellers 10 Kr. I Aar har 112 Medlemmer benyttet sig deraf. Medlemmerne kan endvidere faa Statskonsulent *Kock's* »Haandbog i Fjerkræavl« for 1 Kr. 25 Øre, medens Boghandlerprisen er 3 Kr. 50 Øre. Selskabet har selv i Aar købt 300 Eksemplarer af Haandbogen, af hvilke de 100 Eksemplarer efterhaanden vil blive uddelt til dets Lærlinge, medens de 200 Eksemplarer gennem Husmandsorganisationerne er uddelt til fremragende Fjerkræholdere blandt Husmændene. De to præmierede Besvarelser af den af Selskabet udsatte Prisopgave om »Dyrkningen af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer og af kvælstofholdige Planter til Nedpløjning« vil blive udgivet i eet Bind. Bogen er sat i Arbejde og vil antagelig kunne blive udsendt til Medlemmerne noget ind i det nye Aar. Senere paa Dagsordenen vil der blive givet nærmere Meddelelse om denne Prisopgave. Som det vil erindres udsatte Selskabet for nogle Aar siden en Prisopgave vedrørende Bekæmpelse af Agertidslen; og da det er en meget omfattende Opgave, der kræver baade teoretiske og praktiske Undersøgelser, blev Indleveringsfristen sat til 1. Oktober 1926, saa det jo endnu har ret lange Udsigter med at faa den udgivet, hvis vi — forhaabentlig — faar en tilfredsstillende Besvarelse. Under Udarbejdelse til Selskabet er en Bog om

Dræning af Professor *Westermann*. At vi endnu ikke har faaet den, skyldes Prof. *Westermann's* overordentlig omhyggelige Udarbejdelse; Professoren arbejder stadig for at gøre Skriftet saa godt som muligt, men jeg haaber ikke, det skal vare længe, inden Bogen kan udsendes. Endelig venter vi i 1926 at kunne udsende 3. Udgave af Skriftet »Kortfattet Vejledning for Landvæsenslærlinge paa større Gaarde«, som Forstander *Rasmussen*, Næsgaard, har paataget sig at revidere.

Der blev i Vintermaanederne holdt Foredrag af Forfatteren *Olaf Linck*, Statskonsulenterne *Aug. Kjær* og *K. Hansen* samt Sparekasseformand, Landbrugslærer *Hans Appel*. Jeg skal foregribe lidt om Begivenhedernes Gang i 1926 ved at meddele, at der i den tilstundende Foredragssaison vil blive afholdt efter foreløbig Bestemmelse følgende Foredrag: Statskonsulent *Harald Faber*, den 13. Januar, om dansk og engelsk Landbrug; Statskonsulent *K. Hansen* om Mulighed for Landbrug i Grønland; Professor *O. H. Larsen* om Træk af Landbrugets økonomiske Udvikling i U. S. A.; Docent *N. Balle* om Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning; Assistent *J. Chr. Lunden* om Roeforædling i Tyskland og Sverige og Professor *Lars Frederiksen* om nogle Fodringsforsøg med Malkekøer.

Intet af Selskabets Udvalg er blevet ophævet i Aar; men Selskabet har nedsat et nyt Udvalg til at anstille Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier; og i Udvalget for det landøkonomiske Driftsbureau er der sket et Par Ændringer i dets Sammensætning; men for begge Dele vil der blive gjort Rede senere paa Dagsordenen.

Til Medlem af Statens Redskabsudvalg har Selskabet genvalgt Forpagter *Knipschildt*, der af Ministeriet er beskikket til Udvalgets Formand. Til Bestyrelsen for Prof. *Prosch's* Mindelegat har Selskabet valgt Forpagter *Theilmann* i Stedet for afdøde Lensgreve *Holstein-Holsteinborg*, der var Selskabets tidligere Repræsentant.

Tilgangen til Lærlingeinstitutionen, der i 1924 kun var 8, har i Aar været 18, nemlig 14 til Maj og 4 til November. For Tiden har Selskabet 28 Lærlinge paa større Gaarde, 4 paa Bøndergaarde og 2 Fodermesterlærlinge. Ialt altsaa 34.

Til Uddannelse som Husholdningselever er der antaget 8 unge Piger, deraf 4 til Maj og 4 til November. For Tiden tjener ialt 17 Husholdningselever under Selskabet mod 8 i 1921, 9 i 1922, 12 i 1923 og 23 i 1924. Der er altsaa i Aar en lille Tilbagegang sammenlignet med 1924, men denne Tilbagegang skyldes tilfældige Omstændigheder, idet 5 af de unge

Piger, der var antaget til Uddannelse og tegnede godt, enten selv blev syge og maatte paa Hospitalet eller blev kaldt hjem paa Grund af Dødsfald i deres nære Familie; de bad sig fritaget for videre Uddannelse, hvad Selskabet i saadanne Tilfælde gik ind paa. Havde denne Afgang ikke været, var vi kommet op paa samme Antal som i 1924. Der har altsaa været en jævn Fremgang, og det samme synes at være Tilfældet med Elevmaterialet. I de første Aar havde Selskabet mange Vanskeligheder; det var undertiden ret uheldige Elever, der meldte sig; men nu har vi lært at sortere Elevmaterialet skarpere, ligesom ogsaa de Gaarde, Selskabet benytter til Læresteder, har faaet bedre Greb paa Tingene, saa det gaar godt. Der er ikke kommet en eneste Klage i 1925 hverken fra Eleverne eller Lærestederne, og de Vidnesbyrd, Selskabet har faaet i December, er alle gunstige. Jeg haaber altsaa, at denne Institution vil vinde Fodfæste, selv om det gaar langsomt.

Indenfor den Del af Statskonsulentvirksomheden, der hører under Selskabet, er der ingen Forandringer sket. I September holdt Selskabet det sædvanlige Møde med Statskonsulenterne for at drøfte forskellige Spørgsmaal af Interesse for Konsulentvirksomheden og for Landbruget i Almindelighed.

Selskabet har atter i Aar sammen med det af Selskabet nedsatte »Udvalg vedrørende Tilrettelæggelsen af Konsulentmøderne« ordnet det Konsulentmøde, som afholdtes paa Initiativ af »Foreningen af danske Landbrugskonsulenter«. Mødet fandt Sted den 27. og 28. Febr. paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der med stor Elskværdighed beredvilligt stillede Lokaler til Raadighed og hjalp Selskabet med det ikke helt ringe Arbejde ved Ordningen, og der er Grund til at bringe Landbohøjskolens Inspektør, Hr. *Windfeld*, en Tak for denne Hjælp. I Mødet deltog foruden Statskonsulenterne og nogle Indbudte ca. 135 Foreningskonsulenter. Der holdtes 13 Foredrag og førtes en meget livlig Diskussion efter disse. Foreningen af danske Landbrugskonsulenter har i disse Dage fra Ministeriet faaet et Tilskud af 6000 Kr. af Landbrugslotteriets Overskud til Konsulentmødet i 1926. Foreningen har anmodet Selskabet om som sædvanlig at bistaa det med Ordningen. Der er allerede afholdt et Møde og Forberedelserne er i fuld Gang. Mødet vil blive afholdt den 26.—27. Februar paa Landbohøjskolen.

Der blev paa Generalforsamlingen i Fjor givet Meddelelse om, at Foreningen af danske Landbrugskonsulenter agtede at oprette en Forsørgelses- og Understøttelseskasse og paa forskellig Maade ønskede Selskabet knyttet til dennes Virksom-

hed. Nu er Sagen bragt til Afslutning, og jeg skal derfor give en ganske kortfattet Meddelelse om den. Danske Landbrugskonsulenters Understøttelses- og Forsørgelseskasse har til Formaal at sikre Konsulenterne og deres Efterladte ved indtrædende Erhvervsudygtighed og Alderdom. Enhver Landbrugskonsulent og Assistent, til hvis Lønning der efter de gældende Regler kan søges Statstilskud, kan optages som Medlem af Kassen, og der er i dennes Vedtægter givet nærmere Regler for, hvor stort Konsulenternes eget Bidrag skal være, og hvad der kan tilkomme Foreningskonsulenterne. Til Forsørgelseskassen er knyttet en Understøttelseskasse, hvis Midler skal anvendes efter Bestyrelsens Skøn til Understøttelse af nuværende eller forhenværende Medlemmer og deres Efterladte. — Understøttelses- og Forsørgelseskassen har sluttet Overenskomst med »Landbosparekassen for Fyn« i Odense, der paatager sig Optræning af Præmien hos Medlemmerne og besørger Bogføringen, og Foreningens samtlige Midler anbringes i Landbosparekassen. Enhver Udbetaling maa for at være gyldig være anvist af Formanden i Samraad med Landhusholdningsselskabet. Overenskomsten med Landbosparekassen kan gensidig opsiges med 1 Aars Varsel, hvorefter Opgørelse skal finde Sted og Midlerne overgives til Landhusholdningsselskabet, der opbevarer dem, indtil der eventuelt er truffet Ordning med et andet sikkert Pengeinstitut. I Tilfælde af Foreningens Opløsning skal den egentlige Forsørgelseskasses Midler deles mellem Medlemmerne i Forhold til deres Indskud, medens Understøttelsesfondets Midler overgaar til Landhusholdningsselskabet og skal bero dér og efterhaanden anvendes til Understøttelsesfondets Formaal efter Bestyrelsens Skøn. — D'Hrr. ser altsaa, at Landhusholdningsselskabet ikke har noget med det daglige Arbejde at gøre, men har et Slags Tilsyn med Virksomheden. Foreningen har ønsket, at det blev Selskabet, som knyttedes dertil. Til Dato er der indmeldt 39 Konsulenter i Forsørgelseskassen, der for 1925 har indbetalt lidt over 8000 Kr. Desuden er der indsat 1100 Kr. paa Tilskudsfondet fra forskellige Institutioner, og til dette Tilskud er knyttet den Betingelse, at det skal komme den vedkommende Forenings Konsulenter til Gode.

Hvad de af Selskabet udbetalte Understøttelser angaar, kan Selskabet, takket være de store Legater, det raader over, aarlig uddele meget betydelige Beløb til trængende Mænd og Kvinder af Landbostanden — aarlig over 42,000 Kr. For Tiden er der 82 Mænd og Kvinder, der nyder godt af disse Legater. Og takket være andre Legater kan Selskabet aarlig uddele be-

tydelige Beløb til unge Landmænds videre Uddannelse. Da Aarsberetningen om et Par Maaneder vil bringe Underretning herom for 1925, skal jeg her kun fremdrage et Par af de Uddelinger, der har fundet Sted i Aar: Renterne af »Forsøgsleder *L. Helweg's* Mindelegat«, der skal anvendes til Understøttelse af en ung Mand, der søger Videreuddannelse i Planteforædling, specielt paa Roefrøavlens Omraade, er i Aar uddelt for første Gang, idet der er tilstaaet Assistent under Statens Rodfrugtforsøg *J. Chr. Lunden* 800 Kr. til en Studierejse til Tyskland og Sverige særlig for at studere Rodfrugtfrøavl. I Tyskland og Sverige foregaar den paa ret forskellig Maade fra, hvad Tilfældet er her i Danmark. Jægermester *Skov's* Legat er i Aar uddelt for anden Gang, idet Landbrugskandidat *A. Millthers* som i Fjor ogsaa i Aar har modtaget 900 Kr. for at studere Regnskabsføringen i Udlandet; han fik det i Fjor til at berejse Tyskland, Schweiz og Sverige; i Aar gik Rejsen til England. Der vil senere komme Beretning fra de to Herrer om Udbyttet af deres Rejser. Endvidere skal jeg meddele, at Selskabet har af Midler fra *Julius Skrike's* Stiftelse tildelt et sønderjysk Udvalg til Fremme af dets Oplysningsarbejde indenfor visse Egne af Sønderjylland 800 Kr. og Forsøgsassistent *Frode Hansen* til Undersøgelser vedrørende Omsætningen af kvælstofholdige Stoffer i Jorden 700 Kr. — De andre ret talrige Understøttelser gaar til unge Mænd, der søger Uddannelse paa Landbohøjskolen eller Landbrugsskoler eller paa anden Maade søger at dygtiggøre sig.

Jeg omtalte i Fjor, at det selvfølgelig er Selskabet en Ære og Glæde at bestyre de ikke faa Understøttelses- og Uddannelseslegater, der er henlagt under det, men jeg tilføjede, at Selskabet heller ikke vilde blive bedrøvet, hvis der engang blev tildelt det et Legat, over hvis Renter det fik fri Raadighed. Dette Ønske er nu blevet opfyldt, hurtigere end man turde haabe. D'Hrr. véd, at Selskabet ejer et Byggefond. Dette udgør med paaløbne Renter ca. 24,000 Kr., af hvilket Beløb langt den overvejende Del skyldes en Kapital, som Gehejmekonferensraad *E. Tesdorpf* i sin Tid skænkede Selskabet, men hvortil ogsaa andre har hidraget: Prof. *B. S. Jørgensen*, Etatsr. *Feilberg* o. fl. Det skulde være et Grundfond til Selskabets egen Bygning. Men som Tiderne er, har det utvivlsomt lange Udsigter med, at Selskabet faar sin egen Bygning, Renterne af dette Fond er nogle Gange anvendt til Montering af Selskabets Lokale, f. Eks. til disse Stole, som staar her, men der har ikke været Tale om, at Selskabet kunde faa Raad til en egen Bygning. Spørgsmaalet har gentagne Gange været undersøgt,

men hver Gang er det strandet paa dette: For dyrt! For dyrt! Nu synes imidlertid Kammerherrerne *A.* og *F. Tesdorpf*, at det er urimeligt, at den Kapital, deres afdøde Fader i sin Tid skænkede Selskabet, ikke kan frugtbargøres af dette; de har derfor tilskrevet Selskabet, at det maatte have fri Raadighed over det af Gehejmekonferensraad *Tesdorpf* skænkede Byggefond paa Betingelse af, at det skal naa et samlet Beløb af 20,000 Kr., forinden Selskabet disponerer over Rentebeløbet, og at det bliver bevaret som et Legat, der bærer Gehejmeraad *Tesdorpf's* Navn. Det nævnte Beløb af 20,000 Kr. vil være naaet til næste Aar. Jeg behøver ikke at sige, at Selskabets Bestyrelsesraad og Præsidium har bragt Brødrene *Tesdorpf* en meget erkendllig Tak.

Af Landbrugslotteriets Overskud modtog Selskabet i 1923 2000 Kr., i 1924 ligeledes 2000 Kr., men i Aar har det kun faaet 1000 Kr. Af dette Beløb er 500 Kr. anvendt til Uddeling af Sølvbægre til Husmænd for fremragende Landboflid ved Opdyrkning af Jord, særlig paa den jyske Hede, og 500 Kr. til Uddeling af Præmier til Smaakaarsfolk for dygtig Virksomhed paa Landbobinæringernes Omraade. Senere paa Dagsordenen vil der blive givet Meddelelse om Uddelingen af disse Sølvbægre og Præmier.

Om Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed og om Arbejdet for at fremme Afsætningen af dansk Sædefrø til Udlandet kommer der senere paa Dagsordenen nærmere Meddelelse.

Endnu har jeg blot en lille Meddelelse at give. Den 23. Oktober fyldte Selskabets tidligere Konsulent i Hesteavl, senere Statskonsulent i den svære Hesteavl, *J. Jensen* 80 Aar. I Betragtning af den store Fortjeneste, Statskonsulent *J. Jensen* har indlagt sig af det danske Landbrug, sendte Selskabet — der tidligere har haft Lejlighed til paa forskellig Maade at hylde Hr. *Jensen*, bl. a. ved Overrækkelsen af Gammeleje-Legatet — den 23. Oktober om Morgenen en smuk Blomsterdekoration til Hr. *Jensen*, og ud paa Formiddagen mødte Selskabets Præsidium in pleno i hans Hjem for at overbringe ham en varm Lykønskning. Forpagter *Sonne* tolkede paa Selskabets Vegne, hvad Statskonsulenten havde været først og fremmest for det danske Landbrug og derefter for Selskabet og overrakte ham paa Selskabets smukke Diplompapir en saalydende Lykønskningskrivelse:

»Præsidiet for Det kongelige danske Landhusholdningsselskab bringer Dem herved Selskabets hjertelige Lykønskning til Deres 80aarige Fødselsdag. De vil sikkert

paa denne Mærkedag modtage mange Beviser paa den Taknemlighedsgæld, i hvilken det danske Landbrug staar til Dem for Deres store og betydningsfulde Virksomhed for vor Hesteavl, lige fra De i 1886 blev ansat som Landhusholdningsselskabets Konsulent, til De i 1919 fratraadte som Statskonsulent. I denne lange Aarrække skabte De Dem efterhaanden en Anseelse og Autoritet, der til sene Tider vil bevare Deres Navn i den jyske Hesteavls Historie.

Til Landhusholdningsselskabets varme Tak for Deres betydningsfulde Virksomhed føjer Præsidiet et hjerteligt Ønske om, at det vel fortjente Otium, De nu nyder, maa bringe Dem lykkelige, fredfyldte Aar til Glæde for Dem selv og Deres Kære.

Statskonsulent *J. Jensen*: Mange Tak!

»Fond til Landmænds Uddannelse«.

Beretning om Fondets Virksomhed i det 56. Forretningsaar, 1925, aflagedes af Kassereren, *H. M. Knudsen*.

Angaaende »Fond til Landmænds Uddannelse« skal jeg meddele, at der i 1925, der er Fondets 56. Forretningsaar, indkom 18 Ansøgninger om Understøttelse af Fondet. Af disse blev der tilstaaet Understøttelse til 5 Landbrugsstuderende, nemlig: *Olav Kirketerp Nielsen, Harald Kristensen, Anders Kristensen, Knud Valdemar Rottensten* og *Jens Nicolai Kristensen Kirk*, hvoraf de 3 førstnævnte ogsaa fik Understøttelse af Fondet i Fjor. De har alle 5 hver faaet 155 Kr. i Aar. Understøttelserne vil altsaa tilsammen udgøre 775 Kr., og da der var 797 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 22 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Professor *Nyholm* har i en længere Aarrække været Medlem af Fondets Bestyrelse og hvert Aar gjort Indstilling til de øvrige Bestyrelsesmedlemmer blandt de indkomne Ansøgninger. Men i Sommer meddelte Professoren Selskabet, at han paa Grund af Sygdom ønskede sig fritaget for Hvervet, samtidig med at han bad sig fritaget for at votere ved Uddelingen i Aar. Præsidiet bad da Inspektør *Windfeld* ved Landbohøjskolen om at foretage Indstillingen i Aar, og han var saa elskværdig at paatage sig dette Arbejde. Og som Kontorchef *Hertel* meddelte før, er Hr. *Windfeld* jo nu blevet valgt ind i Fondets Bestyrelse i Stedet for Professor *Nyholm*.

Selskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i
Københavns Frihavn.

Kontorchef *Hertel*: Som D'Hrr. véd, plejer Hr. Inspektør *James Høyer* at afgive denne Beretning, men i de sidste Aar har Hr. *Høyer* desværre været syg og ikke kunnet komme til Stede, men har sendt en Indberetning, som er blevet oplæst. Hr. *Høyer* har ogsaa i Aar beklaget, at han paa Grund af Sygdom er hindret i at komme tilstede og han har sendt nogle Oplysninger, som jeg skal indskrænke mig til at meddele, idet jeg vil henvise de Herrer, der har Interesse for denne Redegørelse for Aarets Virksomhed, til et kommende Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi«. Medens der i 1924 var en lille Fremgang i Kontrollen, viser 1925 Tilbagegang. Hovedgrunden er den, at en Del større Importfirmaer nu tager deres Import af Korn og Foderstoffer over Korsør og andre sjællandske Havne, det er billigere end at lade dem gaa over København og pr. Bane. Dette undlader selvfølgelig ikke at paavirke Kontrollens Virksomhed i nedadgaaende Retning. Som sagt, de Herrer, der har Interesse for Sagen, vil jeg henvise til den udførlige Beretning, der vil fremkomme i »Tidsskrift for Landøkonomi«.

Det landøkonomiske Rejsebureau.

Sekretær *Siggaard*: Siden Generalforsamlingen i 1925 er der foregaaet en Del Forandringer i S sammensætningen af det Udvalg, hvorunder »Landøkonomisk Rejsebureau« sorterer. Saaledes har Bureauets mangeaarige Formand, Professor *T. Westermann*, trukket sig tilbage. Professoren var valgt som Landhusholdningsselskabets Repræsentant i Udvalget og mente sig nu, da han ikke længere havde Sæde i dette Selskabs Ledelse, berettiget til ogsaa at trække sig tilbage fra Bureauet. Fra flere Sider blev der arbejdet for at faa Professoren til at fortsætte, men hans Beslutning var ikke til at rokke. Landhusholdningsselskabet har saa i hans Sted valgt Kontorchef *Hertel* som Udvalgets Formand. Endvidere har Professor *Lars Frederiksen*, der var De samvirkende danske Landboforeningers Repræsentant, ogsaa trukket sig tilbage, og i hans Sted har Landboforeningerne valgt Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen*. De samvirkende danske Husmandsforeninger har efter Anmodning fra Landhusholdningsselskabet ogsaa valgt et Medlem til Udvalget, dette er blevet Folketingsmand *Niels Frederiksen*, med hvem Rejsebureauet alt i lang Tid før Valget havde haft et godt Samarbejde. Folketingsmanden er som bekendt Formand for Statens Jordlovsudvalg, og da mange af Udlændingene kommer hertil specielt for at studere Husmandsbevægelsen og

Husmandslovgivningen, er en nær Forbindelse mellem Statens Jordlovsudvalg og Landøkonomisk Rejsebureau til gensidig Nytte.

Herefter er Udvalgets S sammensætning da følgende: Kontorchef *H. Hertel*, Formand (valgt af Landhusholdningsselskabet), Statskonsulent *K. Hansen* (Foreningen af danske Landbrugskandidater), Handelsgartner *Sv. Bruun* (Gartnerorganisationerne), Folketingsmand *Niels Frederiksen* (De samvirkende danske Husmandsforeninger) og Godsejer *C. Moesgaard-Kjeldsen* (De samvirkende danske Landboforeninger).

Landøkonomisk Rejsebureau's Arbejde er som bekendt bestemt til at omfatte følgende tre Omraader:

1) Planlæggelse af Studierejser. 2) At vejlede Udlændinge, som ønsker at studere danske Landbrugsforhold, og Danskere, som ønsker at studere udenlandske Landbrugsforhold. 3) At være medvirkende ved Anbringelse af udenlandske og danske Landvæsenselever i gode Læresteder her i Landet og i Udlandet.

Angaaende Studierejserne kan jeg meddele, at 53 udenlandske Selskaber har faaet deres Rejser ordnet og planlagt af Rejsebureauet.

Disse Selskaber fordeler sig som følger:

		Overført ...	43
Englændere	18	Svejtserne	2
Tyskere	7	Belgiere.....	2
Polakker.....	5	Hollændere	1
Czekoslovaker	4	Østrigere	1
Svenskere]	3	Franskmænd.....	1
Amerikanere	2	Russere.....	1
Indere	2	Armeniere	1
Finlændere	2	Japanere	1
Overføres...	43	Ialt...	53

Af disse Selskaber har flere vakt stor Opmærksomhed her, i første Række Besøget af den engelske Landbrugsminister og Lord *Bledisloe*, endvidere Parlamentsmedlem Sir *Robert Hamilton* sammen med en Del praktiske Landbrugere fra Orkneyøerne, der særlig studerede Husmandsvæsen. Paa Grundlag af deres Iagttagelser skrev de en Del Artikler i skotske Blade, som vakte Opmærksomhed. Den irske Forfatter *Shaw Desmond* opholdt sig en længere Tid her i Landet og aflagde mange Besøg i Bureauet, og en Række Artikler og Afhandlinger foreligger der nu fra hans Haand om hans Rejse.

Foruden de nævnte Rejser for udenlandske Selskaber er der planlagt ca. 30 Rejser for Enkeltpersoner fra Udlandet, heraf var ca. Halvdelen fra England.

Af Selskabsrejser for Danske til Udlandet har der været 4, hvoraf 3 til Holland og Belgien og 1 til England; hertil kommer saa 13 for Enkeltpersoner.

Ligesom i tidligere Aar har Landøkonomisk Rejsebureau været besøgt af flere Hundrede Udlændinge fra 25 forskellige Nationer; de har søgt Oplysninger om danske Landbrugsforhold, særlig vedrørende Andelsvæsen, Husnandsvæsen og Skolevæsen. En stærk Støtte i dette Arbejde har Bureauet gennem Kontorchef *H. Hertel's* Bog »Kort Oversigt over det danske Landbrug«. Denne Bog behandler jo i første Række de nævnte 3 Sider indenfor dansk Landbrug, og den findes nu paa Dansk, Tysk, Engelsk og Fransk.

Hvad angaar det tredie Omraade af Rejsebureauets Virksomhed: Ansættelse af Landvæsenselever, kan jeg nævne, at der igennem Bureauet sidste Sommer er blevet anbragt 72 udenlandske Landvæsenselever paa danske Gaarde; heraf var 24 fra Polen, 22 fra Czekoslovakiet, 8 fra Finland, 7 fra England, 3 fra Litauen, 2 fra Østrig, 2 fra Holland, 1 fra Schweiz, 1 fra Frankrig, 1 fra Ungarn, 1 fra Belgien eller ialt 72.

Af danske Landvæsenselever har gennem Bureauet i Sommer 22 faaet Plads i Udlandet, hvoraf 14 i England, 4 i Holland, 2 i Østrig, 1 i Belgien, 1 i Czekoslovakiet eller ialt 22.

Pladsbetingelserne er saavel for de udenlandske som for de danske Elever, at de skal deltage i alt forefaldende Arbejde i Mark og Stald, og derfor skal de have fri Kost og Logis med familiær Stilling, men ingen Løn. Derigennem er disse Ophold karakteriserede som Studieophold. Det er ikke Tyendestillinger, men det er i Ordets bogstavelige Forstand Elevstillinger, hvor det retslige Forhold er som Elevens overfor Læreren, en Definition, som paa given Foranledning er fremsat af det danske Justitsministerium, der paa samme Tid gav den Udtalelse, at de udenlandske Landbrugsstuderende, som igennem Landøkonomisk Rejsebureau faar Pladser her i Landet, i Henhold til officielle Overenskomster mellem Danmark og de forskellige fremmede Stater staar udenfor de Love, der bestemmer her i Landet om Forholdet mellem Husbond og Medhjælper. Dette karakteriseres bl. a. ogsaa derved, at de Landbrugsstuderende ikke skal forsynes med Opholdsbog, men deres Pas samt Erklæring om, at de har faaet Plads gennem Landøkonomisk Rejsebureau, giver dem Legitimation overfor Statspolitiet.

Som Helhed taget har Eleverne saavel som Lærestederne været veltilfredse med hinanden, dog har det selvfølgelig ikke alle Vegne været saadant, at Samarbejdet lige straks faldt i Leje, men paa en enkelt Undtagelse nær er det dog faldet i

Leje til gensidig Tilfredshed. Jeg nævnte før, at 14 af de 22 danske Elever har faaet Plads i England. Det skyldes udelukkende Statskonsulent *Harald Faber's* Autoritet i England, at Udvekslingen af Landvæsenselever med England i det hele taget har kunnet finde Sted. Den store Arbejdsløshed i dette Land gør, at der er lukket for Arbejdssøgende fra andre Lande. Af de 14 Elever til England var de 3 Gartnere, og deres Anbringelse skete i Samarbejde med Handelsgartner *Sv. Bruun*, der som nævnt er Medlem af Udvalget for Landøkonomisk Rejsebureau, men ogsaa for disse 3 var det *Harald Faber*, som fremskaffede Opholdstilladelserne.

Ligesom i Fjor har Landhusholdningsselskabets Præsidium vist mig den Opmærksomhed at tilstaa mig et Rejsestipendium paa 1000 Kr. til i Oktober Maaned at foretage en Studie- og Forhandlingsrejse i forskellige af Europas Lande; i en Del af disse har jeg gjort Ophold enten for at se paa praktiske Landbrugsbedrifter eller for at forhandle vedrørende Rejser og Udveksling af Elever. For det sidstes Vedkommende gjordes Opholdene i Schweiz og Frankrig. Fra det herværende schweiziske Generalkonsulat kom der i sidste Sommers August Maaned en Anmodning om Medvirken ved en officiel Ordning mellem Schweiz og Danmark om Udveksling af Landvæsenselever mellem disse to Lande. Efter nu at have besøgt forskellige Landbrug i Schweiz vil jeg meget gerne anbefale, at Landøkonomisk Rejsebureau yder sin Medvirken i saa Henseende, da jeg mener, at danske Elever kan have en Del at lære i Schweiz, selvfølgelig her i første Række paa Osteproduktionens Omraade, men ogsaa paa Græsmarkkulturens Omraade er der en Del at hente.

Til Frankrig er der i de sidste Par Aar kommen nogle faa danske Landvæsenselever, nogle af disse havde faaet Pladser gennem Avertissementer i danske Blade. Det er forstaaeligt, at denne Anbringelsesmaade ikke har været tilfredsstillende, hvilket den danske Gesandt i Paris, Kammerherre *Bernhofl*, gjorde opmærksom paa, da jeg under mit Ophold i denne By aflagde Besøg i Gesandtskabet. Kammerherren udtalte ved denne Lejlighed sin Interesse for, at der blev foranstaltet en Noteudveksling mellem Frankrig og Danmark vedrørende en officiel Overenskomst om Udveksling af Landvæsenselever mellem de to Lande. I Henhold hertil har Landøkonomisk Rejsebureau rettet en Henstilling til Landhusholdningsselskabet om at indgaa med Forslag til Landbrugsministeriet om, at dette Ministerium overfor Udenrigsministeriet anbefaler, at en saadan Overenskomst kommer i Orden; Selskabet er indgaaet med det nævnte Forslag.

I Tilknytning til Udvekslingen af Landbrugselever mellem de forskellige Lande og Danmark har Bureauet ligesom tidligere fra Justitsministeriet faaet tilstillet et stort Antal Passager, angaaende hvilke Ministeriet har ønsket en Udtalelse, om Opholdstilladelse skulde gives eller ikke. Der er ligeledes i endnu stærkere Grad end tidligere fra de danske Ministerier og fra de herværende udenlandske Gesandtskaber og Konsulater rettet skriftlige og mundtlige Forespørgsler af landbrugsfaglig og almen socialøkonomisk Beskaffenhed, hvilke Bureauet efter bedste Evne har besvaret.

Som Helhed taget kan det siges, at Bureauets Arbejde atter i Aar er steget, hvilket antagelig ogsaa vil fremgaa af de noget summariske Meddelelser, jeg hermed har haft den Ære at give.

Meddelelse om Uddelingen af Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef *Hertel*: Som bekendt uddeler Selskabet 3 Slags Hædersbelønninger, nemlig for Landboflid, det vil sige for fortrinlig Opdyrkning af Hedejorder, dernæst Duelighedsmedailler og endelig Præmier for fremragende Ydelser paa Landbrugsbionærernes Omraade.

Der indkom i Aar 4 Ansøgninger fra Landboforeninger om Tildeling af Sølvbægre, de 3 fra Jylland og den ene fra Sjælland. Alle 4 Ansøgninger blev bevilget, saa at der i Aar er uddelt 4 Sølvbægre; vi har 3 Slags: det »største«, det »store« og det »almindelige«; det »største« er en meget sjælden Hædersbelønning. De to »store« Sølvbægre blev tildelt Gaardejer *Søren Andreasen* og *Hustru*, Hørve Lammefjord, Holbæk Amt, og Gaardejer *Augustinus Nielsen* og *Hustru*, Skærlund, Vejle Amt, og 2 »almindelige« Sølvbægre blev tildelt Gaardejer *Johs. J. Gandrup* og *Hustru*, Pomphole, Vejle Amt, og Gaardejer *Kresten Gandrup* og *Hustru*, Vesterlund, Vejle Amt.

Hvad Uddeling af Medaillerne angaar, kan der uddeles indtil 20, og der er de Aar, hvor der er indkommet 50—60 og op til 80 Ansøgninger om en saadan Duelighedsmedaille, saa det har været meget vanskeligt at tvæffe en retfærdig Bedømmelse af, hvem der skulde have dem. I Aar er der kun indkommet 28 Ansøgninger, saa i Aar var det ikke slet saa vanskeligt. Der blev uddelt 20 Medailler, der fordeler sig saaledes: 5 til Nørrejylland, 3 til Sønderjylland, 11 til Sjælland og 1 til Fyn. Naar Sjælland staar med langt flere Medailler end Nørrejylland, er Grunden alene den, at der fra Sjælland indkom omtrent 3 Gange saa mange Ansøgninger om Tildeling af Medaillen som

fra Jylland. Hvert Aar, naar Selskabet udsender Meddelelse om Uddeling af disse Medailler, fremhæver det med spærret Skrift, at det fortrinsvis er Dygtigheden, der skal belønnes, lang og tro Tjeneste kommer altid i anden Række. Hvert Aar, naar der kommer Ansøgninger, bliver altid lang og tro Tjeneste fremhævet, men der staar sjældent noget om Dygtigheden. Det nødvendiggør en dobbelt Korrespondance for Selskabet, det maa skrive til vedkommende, der indstiller: Hvorledes har den paagældende gjort sig fortjent ved sin Dygtighed? Vil De ikke først og fremmest oplyse om det. Dette medfører meget ofte en længere Korrespondance. Hvis D'Hrr. kunde bidrage til, at det udtrykkeligt præciseres, at det er Dygtigheden, det først og fremmest kommer an paa, vilde Sekretariatet være meget taknemmelig, det vilde spare os for mange Breve om Aaret.

Jeg ved ikke, om D'Hrr. ønsker at høre Navnene paa dem, der har faaet Hædersbelønninger, de vil blive optagne i Aarsberetningen, saa skal vi ikke renoncere paa at faa de 20 Navne læst op? (Stemmer: Jo!).

Hvad endelig Præmierne for særlig fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade angaar, plejer der hvert Aar at komme mange Ansøgninger; i Aar er der imidlertid kun kommet 6, og det var saa heldigt, at Udvalget, der indstiller til Præsidiat, kunde foreslaa, at alle 6 blev præmierede. De 5 har faaet mindre Sølvbægre fra Selskabet og den ene, hvis pekuniære Forhold man vidste var meget trykkede, og som gerne vilde have Hjælp til at bygge et Hønseshus, fik en Pengepræmie. Da Navnene paa disse Præmietagere ligeledes vil blive optaget i Aarsberetningen, gaar jeg ud fra, at det ikke ønskes, at jeg skal læse dem op her.

Der er ingen Tvivl om, at alle 3 Slags Hædersbelønninger bringer megen Glæde, hvor de kommer hen. Præmierne overrækkes Præmietagerne om Efteraaret ved en større eller mindre Højtidelighed, f. Eks. ved Landboforeningernes Generalforsamlinger eller ved festlige Sammenkomster i Præmietagerens eller Husbondens Hjem. Ofte er et af Selskabets Bestyrelsesmedlemmer til Stede og forestaar Uddelingen paa Selskabets Vegne, eller det gøres af Landboforeningens Formand.

Meddelelse om Landbrugsraadets Virksomhed i 1925 blev afgivet af Forpagter *Chr. Sonne* og findes optaget i Tidsskriftets første Hefte.

Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier.

Kontorchef *Hertel*: Engang i Efteraaret fik Selskabet en Skrivelse fra Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup, der lød saaledes:

»Vedligeholdelsen af Landbrugets Bygninger er med de stærkt forhøjede Priser paa Materialier og Arbejdet bleven en meget betydelig Post paa vort Udgiftsbudget, og paa intet Punkt mærkes dette vel mere, end hvor det drejer sig om vore Tage, denne stærkest udsatte Del af Husene. Det er derfor ikke mærkeligt, at Landmændene forsøger sig med alle de mange Tagdækningsmaterialier, der med stor Reklame bringes i Handelen. Det kunde jo dog være, at man netop fik fat i et, der baade var forholdsvis billigt og godt! Desværre bliver det saare ofte et Greb i Patrontasken, som falder uheldigt ud. Efter kortere eller længere Tid melder Skuffelserne sig.

Jeg synes derfor, at det vilde være en meget nyttig Opgave for Landbrugsorganisationerne at faa anstillet regelrette Forsøg med de mange Tagdækningsmaterialier, som udbydes paa Markedet. Den enkelte Landmands Erfaringer er ikke altid lige meget værd, beror for meget paa Tilfældigheder og omfatter ikke et tilstrækkeligt Aaremaal. Derfor maa varige Institutioner træde til, bistaaet af den bedste teoretiske og praktiske Sagkundskab. Og Forsøgene burde ikke alene angaa Materialets Godhed og Varighed, men ogsaa dets Økonomi. Det er ikke paa Forhaand givet, at et varigt, men kostbart Tag kan staa sig i saa Henseende mod et billigt, der gaar til Grunde i et kortere Aaremaal.

Da det vilde være af Betydning snarest at naa et foreløbigt Resultat, kunde et nedsat Udvalg maaske begynde med at samle og publicere de Erfaringer, der alt haves, og de Materialprøver, der foreligger. Men dernæst burde der anstilles Forsøg paa langt Sigt : Oplægning af Tage af de forskellige Materialier, der saa skulde undersøges og bedømmes igennem en længere Aarrække.

Jeg synes, at der her foreligger en Opgave, som specielt vil passe for Landhusholdningsselskabet, og jeg tillader mig herved at stille min Idé til Raadighed for Selskabet.

Først drøftede Præsidiets denne Skrivelse, og da det var ganske enigt med Baron *Wedell-Neergaard*, blev den forelagt for Bestyrelsesraadet i dettes Møde den 15. Oktober. Sagen var dér Genstand for Diskussion, og det resulterede i, at Bestyrelsesraadet enstemmigt vedtog at nedsætte et saadant Udvalg. Udvalget er nu nedsat og bestaar af følgende Herrer:

Baron *J. Wedell-Neergaard*, *Svenstrup*, *Lensgreve A. Danne-
skiold-Samsøe*, *Gisselfeld*, og *Arkitekt Gøtfred Tvede*, valgt af
Landhusholdningsselskabet; *Overarkitekt Seest* som Repræsen-
tant for *De danske Statsbaner*, *Direktør O. Schjerbeck* som Re-
præsentant for *Statsprøveanstalten* og *Bygningsingeniør O. R.
Juel-Jørgensen* som Repræsentant for *Teknologisk Institut*.
Udvalgets Formand er *Kammerherre J. Baron Wedell-Neer-
gaard*.

Det er muligt, der endnu vil blive optaget et Par Medlem-
mer i Udvalget, efterhaanden som dets Arbejde skrider frem,
det vil da vise sig, om det er nødvendigt at tilkalde yderligere
sagkyndig Erfaring; Præsidiet har i saa Henseende stillet Ud-
valget ganske frit, idet Udvalget har Ret til at supplere sig
med, hvem det ønsker. Der vil blive stillet en ung, sagkyn-
dig, bygningskyndig Mand til Udvalgets Raadighed, men han
vil først blive valgt paa det Udvalgsmøde, som afholdes den
15. Januar; han skal med Udvalgets Hjælp tage rundt og un-
dersøge Tage, foretage Forsøgsarbejder o. s. v. Det vil aaben-
bart tage lang Tid, inden dette Udvalg vil kunne afslutte sit
Arbejde, det vil maaske ikke tage saa lang Tid at faa de fore-
løbige Resultater samlet sammen, gennemgaaet kritisk og of-
fentliggjort, men hvad der vil tage lang Tid, er at anstille For-
søg med de forskellige Tagmaterialier. Det vil trække ud i
Aarevis, men hvis det lykkes at føre Udvalgets Arbejde igen-
nem, saa det bliver virkelig frugtbringende, vil det ogsaa være
af stor Betydning for Landbruget.

(Sluttes).

Kontorchef Hertels 25 Aars Jubilæum i Landhusholdningsselskabet.

Da Præsidiets har ønsket, at der ogsaa i »Tidsskrift for Landøkonomi« fremkom en kort Meddelelse om Kontorchef Hertels Jubilæum, skal her følgende meddeles:

Den 1. Januar 1901 blev Kontorchef *H. Hertel* ansat som Sekretær i Landhusholdningsselskabet og kunde saaledes den 1. Januar i Aar fejre sit 25 Aars Jubilæum i Selskabets Tjeneste.

I den Anledning fandt der den 4. Januar en lille Højtidelighed Sted paa Selskabets Kontor, hvor Hr. Hertel ved sin Ankomst modtoges af Præsidiets og Kontorpersonalet. Ved et Glas Champagne udtalte den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke*, følgende smukke og hjertelige Ord:

»Kære Hr. Kontorchef! I Anledning af Deres 25 Aars Jubilæum skal jeg som ledende Præsident have den Ære og Glæde i Dag at bringe Dem Landhusholdningsselskabets varmeste Lykønskning, idet jeg hertil føjer vor hjerteligste Tak for Deres fortrinlige Arbejde her i Selskabet i de svundne Aar. De har i Deres Virksomhed her udvist en aldrig svigtende Interesse, Pligtfølelse og Dygtighed, der i Forbindelse med Deres rigt begavede, kultiverede og betydelige Personlighed i høj Grad har hidraget til at bevare og videreføre vort gamle Selskabs gode Traditioner. Disse Egenskaber

sammen med Deres store personlige Elskværdighed har gjort Samarbejdet med Dem let og behageligt for de skiftende Præsidenter og i det hele taget for alle, der staar i Forhold til Landhusholdningsselskabet. Vi siger Dem derfor endnu en Gang en oprigtig Tak og knytter dertil Ønsket om, at det endnu i mange Aar maa blive forundt Dem, kære Kontorchef, at fortsætte Deres Virksomhed her til Glæde for Dem selv og til Gavn for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.»

Som et synligt Vidnesbyrd om Landhusholdningsselskabets Erkendtlighed overrakte Greven Hr. Hertel Selskabets største Sølvbæger og Gammeleje-Legatets Ærespræmie, der begge er Hædersbelønninger, som tildeles Mænd, der paa særlig Maade har virket til Gavn for det danske Landbrug. Sølvbægeret bærer følgende Inskription:

»H. Hertel

1901—¹/₁—1926

Med Anerkendelse og Tak for 25 Aars
udmærket Arbejde i Selskabets Tjeneste.»

Kontorchef *Hertel* takkede for Præsidentens venlige, kun altfor venlige Udtalelse samt for den store Hædersbevisning, som Selskabet havde vist ham, og fremhævede den Glæde, det altid havde været for ham at arbejde i Selskabets Tjeneste. Han var gaaet ind til dette Arbejde med megen Veneration for Selskabet, og denne Veneration var yderligere udviklet under de skiftende Præsidenter, thi han havde altid fundet, at Selskabets Præsidier holdt den gamle Kurslinie, der var fastsat ved Selskabets Oprettelse, nemlig at det altid først og fremmest saa paa, hvad der tjente Landbruget til Gavn, medens Selskabets egne Interesser aldrig var stillet i Forgrunden. Personlig havde han altid mødt den største Velvilje hos de skiftende Præsidenter og ikke mindst hos det nuværende Præsidium, som han bragte en hjertelig og ærbødig Tak for den Overbæren-

hed og Elskværdighed, det altid havde vist ham. Ligeledes takkede han Kontorchef *H. C. Larsen* — hans udmærkede Medarbejder i de første 15 Aar — og sine nuværende Medarbejdere for det gode og behagelige Samarbejde og sluttede med at udtale sine bedste Ønsker for Landhusholdningsselskabets Fremtid.

Selskabets tidligere Kasserer, nuværende Kontorchef *H. C. Larsen*, bragte paa Kontorpersonalets Vegne Hr. Hertel en hjertelig Lykønskning og Tak for den store Elskværdighed og Velvilje, han altid havde udvist ved det daglige Samarbejde paa Kontoret, og fremhævede, at hvor en saa stor Elskværdighed danner Baggrund for et Samarbejde, der skal og maa dette netop blive saa godt, som Tilfældet har været.

Paa Jubilæumsdagen modtog Kontorchef Hertel i sit Hjem talrige Telegrammer og Breve samt et Væld af Blomster som Vidnesbyrd om den Sympathi og Agtelse, hans mange Venner og Bekendte nærer for ham. Paa de under Selskabet sorterende Statskonsulenters Vegne mødte Dhrr. Statskonsulenter *Anton Christensen*, *K. Hansen*, *W. A. Kock* og *Peter Aug. Mørkeberg*, der med den sidste som Ordfører bragte Hr. Hertel en Tak for godt Samarbejde og overrakte ham en smuk Erin-dringsgave.

H. M. Knudsen.

Bog anmeldelse og udkomne Bøger.

Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle. Af *S. Sørensen*.
(Udgivet af Landbrugsministeriet og Landbrugsraadet).

Der foreligger i Løbet af det sidste halvandet Aars Tid en ret righoldig Litteratur om Forholdene og Udviklingen i de »nye« Lande, der i stigende Grad gør sig gældende som Konkurrenter til det danske Landbrug paa Husdyrbrugets og da navnlig Mejeribrugets Omraade. I saa Henseende skal nævnes *R. Kampp*: Mejeribrugets Sejersgang, endvidere tre interessante Artikler af Hr. *Mourier Petersen* i »Tidsskriftet« sidste Aargang (Pag. 333, 365 og 517) om Australien og New Zealand, samt endelig nu for nylig en af Landbrugsministeriet og Landbrugsraadet udgiven Beretning fra Statskonsulent *S. Sørensen*, Washington, udsendt under Titlen »Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle«.

Beretningen, der foreligger som Resultat af en Studierejse, som Forfatteren har foretaget til New Zealand, Australien og Argentina, bringer under en tiltalende Form et omfattende og let tilegneligt Materiale til Belysning af og nærmere Redegørelse for de Produktionsforhold, som betinger de nævnte Landes Stilling som Stor-Deltagere i Vedensmarkedets Forsyning med Husdyrprodukter. Omend i Overensstemmelse med Titlen navnlig beskæftigende sig med Mejeribrugets Anliggender belyser Stoffet ogsaa Tilstandene i Almindelighed for Agerbruget saavel som andre Grene indenfor Husdyrbruget, og det er lykkedes Forfatteren gennem Meddelelse af et vel tilrettelagt statistisk Materiale, Referat af Lovbestemmelser og andre heller halvofficielle Foranstaltninger samt et righoldigt, omend ikke altid lige varierende Billedstof, at give Læseren et tydeligt Indtryk af Forholdene.

Størst Interesse knytter sig vel nok til Beretningen om New Zealand, fordi man belært af Erfaringen fra de sidste Aars Udvikling i dette Land ser den Konkurrent, der baade i

Kraft af tilstedeværende Forudsætninger og Udnyttelsen af disse kommer nærmest, hvad vi fra et dansk Producent-Standpunkt betragter som det afgørende til Bedømmelse af Fremtids-Mulighederne. Men ogsaa Afsnittene om Australien og Argentina indeholder hver for sig meget af Interesse.

Under Læsningen vil man paa Grund af selve Stoffets Art og antagelig til syvende og sidst i Overensstemmelse med Beretningens Formaal nu og da foretage Sammenligninger mellem de beskrevne Lande og Danmark. Dette er kun naturligt, men bør paa den anden Side ikke forlede til en direkte Fremhævelse af Fortrin eller Mangler det ene eller det andet Sted eller til Slutninger i Retning af, at hvad der antages eller har vist sig som heldbringende paa New Zealand, i Australien eller Argentina, derfor absolut ogsaa skulde være Maalet hos os. Midler og Veje maa nødvendigvis være forskellige i Samfund, der teknisk og kulturelt har haft saa forskellige Udviklingsformer og befinder sig paa saa forskellige Trin i Udviklingen.

Man tænke i saa Henseende blot paa, hvorledes Danmark ikke alene hvad Husdyrbruget og Mejeribruget angaar har arbejdet sig til en Intensitet af indgaaende Natur, men at vi herhjemme forberedte Udviklingen hertil gennem Ophjælpning af Agerdyrkingen og har haft denne som et uløseligt Led i det moderne Landbrugs Driftsformer. Helt anderledes i de »nye« Lande, hvor den udprægede Stordrift i alt væsentligt kun paa rent tekniske Omraader medfører Metoder af samme Art som vore, maaske endog paa visse Punkter mere udviklede. Erhvervet skal af denne Grund »tages« paa helt forskellige Standpunkter, og dets Fremme derfor muligvis søges ad helt forskellige Veje. Eller man maa tænke paa, hvorledes Organiseringen af Landbrugets forskellige Grene former sig derude sammenlignet med, hvad dansk Landbrug paa dette Omraade har vokset sig til. Standardisering gennem offentlige Foranstaltninger, gennemgribende Kontrol og et meget omfattende Regeringsmaskineri og en tilsyneladende overvældende talrig Stab af Statsfunktionærer til at varetage og paase Systemets Gennemførelse staar hos disse vore Konkurrenter overfor en ganske anden Tingenes Tilstand hos os, nemlig Ensartetheden i Produktion i Kraft af en langvarig Udvikling bygget paa det frie Initiativ og dettes Samarbejde fra neden og en Lovgivning, der i alt væsentligt har fulgt den gyldne Regel kun at give Udtryk for, hvad Praksis allerede har bragt.

Hvad der i saa Henseende det ene Sted er naturligt tildels paa Grund af, at Skridtet fra den centraliserede Stordrift til,

at Staten fuldstændig paatager sig Varetagelsen af det paagældende Anliggende er let, kan maaske være lige saa umuligt og lidet gavnligt det andet Sted, hvor talrige Smaabedrifters Velfærd bl. a. beror paa deres udprægede Selvstændighed. Forfatteren lægger ikke Skjul paa, at han efter sit Kendskab til Forholdene betragter Centraliseringen og den stærke Statsindgriben i Erhvervets Dispositioner som et Gode for Udviklingen i de omtalte Lande, i hvert Fald hidtil. Han skriver f. Eks. om Mejeriafdelingen under Landbrugsministeriet i Staten New South Wales, hvor talrig en Stab af Funktionærer man der har til Raadighed til Varetagelse af Mejeribrugets Anliggender, og tilføjer i denne Forbindelse, at man i Kraft heraf forstaar, »at der kan gøres et meget intensivt Arbejde til Mejeribrugets Fremme«. For den, der læser de omfattende Meddelelser om et saadant Stats-Apparat og uvilkaarligt drager Paralleller med vore egne Forhold, kan det ikke nægtes, at det, alt taget i Betragtning, virker afskrækkende.

En Række statistiske Oversigter belyser Produktions- og Eksportforholdene, og i Forbindelse hermed er man naturligvis ved et Hovedpunkt i Bedømmelsen af Konkurrencens Betydning, nemlig Udviklingen i de senere Aar og Sandsynligheden for dens Fortsættelse. Forfatteren afholder sig i en tiltalende Grad fra at stille Skræmmebilleder op paa Grundlag af de meddelte Tal, og holder sig i alt væsenligt til den objektive Fremstilling. Og netop paa dette Punkt maa ved Bedømmelsen klart fastholdes, hvad der ovenfor er berørt, at Udviklingen i de senere Aar ikke maa tages som Grundlag for en Sammenligning mellem dem og os med Fremtiden for Øje. Et enkelt Eksempel, hvor Forfatteren desværre ikke helt har ladet Sammenligningen ude, skal i saa Henseende tjene til Belysning: For New Zealand bringes en Oversigt over de sidste 30 Aars Eksport af Smør og Ost, hvor det vises, at denne siden 1895 er tyve-doblet, og det anføres her af Forfatteren, at Smøreksperten fra Danmark i samme Tidsrum kun er fire-doblet. En saadan Sammenstilling og eventuelt dermed følgende Mismod paa Danmarks Vegne er imidlertid næppe berettiget paa Grund af den forskellige Udviklingsgrad, som Perioden 1895—1925 repræsenterer for de to Lande. Og ganske interessant er det, at man, saafremt man for Danmarks Vedkommende gaar 30 Aar tilbage fra 1895, altsaa 1865, ser, at Udførslen af Smør i denne Periode er steget fra 8,5 Mill. Pund til 118 Mill. Pd., og altsaa er omend ikke fordoblet tyve Gange saa dog omtrent femten.

»Mejeribrug paa den sydlige Halvkugle« slutter med et Afsnit betitlet »Fremtiden«, hvori Forfatteren paa Grundlag af

Beretningens Indhold fremsætter forskellige Betragtninger, der som Afslutning og en Slags Resumé vil læses med den største Interesse. Sit Hovedsynspunkt med Hensyn til de nye Landes Konkurrencemuligheder og deres Faremoment for Danmark, fremsætter han i Virkeligheden til Slut gennem en Appel til det danske Mejeribrug om i den kommende Tid at »anstrenges sig til det yderste for at bevare den gunstige Stilling, vi hidtil har haft paa Verdensmarkedet for Smør«.

Beretningen som Helhed er værd at kendes i vide Kredse indenfor det danske Landbrug, og det gaar her, som naar der i det hele taget i denne Tid ogsaa paa anden Maade drøftes, hvad der bør foretages, og hvorledes Stillingen hævdes, at man bringes til Eftertanke om, at Vejen imellem paa den ene Side Nervøsiteten over vore Konkurrenters Fremskridt og en vis Efterlignelsestrang og paa den anden Side Selvtilfredsheden og Trygheden over, hvad vi har opnaaet, og Forvisningen om, at den »De Visés Sten«, som én Gang er funden, er det eneste Middel fremad, maa betrædes med Forstand og Aarvaagthed.

A. Axelsen Drejer.

Landøkonomisk Aarboek for 1926. Udgivet ved Landbrugsministeriets Foranstaltning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ved Kasserer *H. M. Knudsen*. 179 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger i Fyns Stift. Beretning for Aaret 1924—25. Udarbejdet ved Konsulenterne *Jørgen Fr. Pedersen* og *Moritz Hansen*. 223 Sider. (Odense).

Die Landwirtschaft in Dänemark. Af Statskonsulent *A. P. Jacobsen*. 2. udvidede Oplag. 59 Sider (Paul Parey's Buchhandlung. Berlin).

Mug paa Smør og Pakning. Ved *Chr. H. Ibsen*. 15 Sider. (119. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Aug. Bangs Boghandel, København).

Forsøg med nyere tyske Kartoffelsorter. Ved *L. P. Jacobsen*. 15 Sider. — **Ru Kulsukker.** Ved *J. C. Larsen*. 10 Sider. — **Undersøgelser over Kalciumkarbonats reaktionsændrende Virkning i Jordbunden.** Ved *S. Tovborg Jensen*. 34 Sider. 190.—192. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Prisopgaven vedrørende Dyrkningen af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer og af kvælstofrige Planter til Nedpløjning. Foredragsmødet i Landhusholdningsselskabet den 13. Januar indledede den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke* med følgende Ord:

Før jeg giver Ordet til Hr. Statskonsulent *Harald Faber*, vil jeg gerne udtale følgende: Som det vil erindres, udsatte Landhusholdningsselskabet i 1924 en Prisopgave vedrørende Dyrkningen af forskellige Foderplanter. Det nedsatte Dommerudvalg indstillede, at 2 af de indkomne Besvarelser præmieredes og udgaves sammen, da de paa forskellig Maade supplerede hinanden godt. Præsidiet kunde slutte sig til Indstillingen, og ved Navnesedlernes Aabning viste det sig, at de 2 Forfattere var Direktør *Johs. Sylvest*, Rudkøbing, og Gaardejer *Bertel Bjerre*. Guldager pr. Hæstrup. — Idet jeg nu overrækker de 2 Herrer Præmien og Forfatterhonoraret, bringer jeg Dem Selskabets meget erkendelige Tak og dets Lykønskning, fordi Selskabet ved deres Afhandlinger har faaet et for Landbruget betydningsfuldt Spørgsmaal belyst paa en fortrinlig Maade.

Direktør *Sylvest* bragte paa Gaardejer *Bjerrers* og egne Vegne Lensgreve *Moltke* en hjertelig Tak for de venlige Ord. Begge betragtede de det som en Ære, at Selskabet havde fundet deres Afhandlinger værd at ud-

give, og de haabede, at naar Skriftet nu udkom under Landhusholdningsselskabets Auspicier, vilde dette bidrage til at skaffe det en saa stor Udbredelse, at det kunde blive til Nytte for vide Kredse i Landbruget.

Tidsskrift for Planteavl. I en lang Aarrække er »Tidsskrift for Planteavl« leveret til de Medlemmer af Landhusholdningsselskabet, der har ønsket at abonnere paa det, for 2 Kr. pr. Bind (Aargang), medens Prisen i Boghandelen er 10 Kr. Da imidlertid »Administrationskommissionen« har henstillet til Statens Planteavlsudvalg, at Priserne paa de af Udvalget udgivne Tryksager forhøjes, »idet disse Priser ikke staar i rimeligt Forhold til Fremstillingsudgifterne«, har Udvalget set sig nødsaget til fra og med Udgangen af indeværende Finansaar at forhøje Prisen paa de til Medlemmer af Landhusholdningsselskabet leverede Eksemplarer af Tidsskriftet fra 2 til 4 Kr. pr. Bind.

Hvis nogle af Landhusholdningsselskabets Medlemmer, der hidtil har abonneret paa »Tidsskrift for Planteavl« gennem Selskabet, ønsker at opsiges Abonnementet, anmodes de om at meddele Selskabet dette omgaaende.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Februar Maaned. Onsdagen d. 10. Februar vil Professor *O. H. Larsen* holde Foredrag om: Træk af Landbrugets økonomiske Udvikling i De forenede Stater under og efter Verdenskrigen, og Onsdagen d. 24. Februar taler Statskonsulent *N. Balle* om: Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedaljer. Selskabet modtager indtil 31. Juli Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Oktober Maaned stedfindende Uddeling af indtil 20 Duelighedsmedaljer. Der benyttes ikke Skema til Ansøgningerne,

men disse skal bl. a. indeholde Oplysninger om Vedkommendes Alder og i hvilke Retninger der er udvist særlig Dygtighed, medens der først i anden Række tages Hensyn til lang og tro Tjeneste. En Indstilling eller Ansøgning skal være bekræftet af Formanden for den stedlige Landboforening eller af Sogneraadsformanden.

Udvandringen fra Danmark til oversøiske Lande i 1925. Af Oplysninger i »Statistiske Efterretninger« Nr. 2, 1926, fremgaar, at der i Fjor udvandrede 4578 Personer fra Danmark til oversøiske Lande mod 6319 i 1924 og 7601 i 1923. Aarsagen til Nedgangen maa hovedsagelig søges i de af de nordamerikanske Fristater foretagne Indskrænkninger i Indvandringslovene, dog er ogsaa Udvandringen til Canada aftaget stærkt. Til Mellem- og Sydamerika har Udvandringen været stigende og var i 1925 619 Personer. Udvandringen til Australien, Asien og Afrika er uden nævneværdig Betydning.

Fordeles de udvandrede voksne Mænd (over 15 Aar) efter Livsstilling, er der Tilbagegang for alle Erhvervsgrupper, og Tilbagegangen har været særlig stærk for de 2 Grupper »Landbrugere« og »Arbejds mænd og Tyende«. Der udvandrede af

	1925	1924
Landbrugere	604	1106
Arbejds mænd og Tyende	623	1218

Denne stærke Tilbagegang skyldes rimeligvis den vanskeligere Adgang til Udlandet, men mulig staar den dog ogsaa i Forbindelse med den lettere Adgang til Jord her i Landet.

Om Mulighed for Landbrug i Grønland.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 27.
Januar 1926 af Statskonsulent K. Hansen.

Grønland naar fra omtrent 60 til 84 Gr. n. Br., alt-
saa over 24 Breddegrader, svarende til ca. 370 Mil eller
ca. 2800 km. Sydspidsen, Kap Farvel, ligger paa sam-
me Breddegrad som Kristiania eller kun 37 Mil nord-
ligere end Skagen. Bredden midt over er henimod det
halve af Længden. Landets hele Fladeindhold opgives
til 2,182,000 Kvadratkilometer eller henved 50 Gange
saa stort som Danmark. Størsteparten af dette vidtstrakte
Land er imidlertid som bekendt dækket af »evig Is«,
»Indlandsisen«, hvis Udstrækning angives til 1,869,000
Kvadratkilometer. Det isfrie »Yderland« langs Kysterne
udgør saaledes kun 313,000 Kvadratkilometer. Af dette i
og for sig meget store Landomraade er det dog kun
en ganske ringe Del, der kan komme i Betragtning, naar
Talen er om Landbrug. Der maa saaledes vistnok ses
bort fra omtrent hele Østkysten. Af Resten ligger en
meget stor Del saa nordlig, at det paa Grund af Kulde
og andre Hindringer er uanvendelig. Og endelig er Yder-
landet næsten overalt opfyldt af for en væsentlig Del gan-
ske nøgne Bjergmasser. Hist og her findes dog mindre
Arealer, der kan udnyttes, hovedsagelig paa den søndre
Del af Vestkysten.

Klimaet, der næst Jordbunden er den afgørende
Faktor for Landbrug, er selvfølgelig meget forskelligt
fra Sted til Sted i dette vidtstrakte Land. Regelmæssige
klimatologiske Observationer for en længere Aarrække

foreligger imidlertid kun fra ganske faa Steder og savnes uheldigvis i de Egne, hvor der synes at være de største Muligheder for Landbrug. Det kan dog siges, at Klimaet i det sydlige Grønland ikke lægger afgørende Hindringer i Vejen for Foderproduktion og Husdyrhold, tilpasset efter Forholdene.

Grønlands Opdagelse tilskrives Islænderen *Erik den Røde*. Fredløs, som han paa Grund af Drab var bleven, drog han i Følge Sagaerne i Tiden omkring Aar 983 vester ud fra Island for at finde et Land, der efter Sagn skulde findes langt mod Vest. Han traf omsider dette Lands Østkyst, der dog syntes ham ganske utilgængelig, hvorfor han sejlede sydpaa langs Kysten til det nuværende Kap Farvel, hvor han drejede mod Vest og Nordvest og kom ind i Fjordene i det nuværende Julianehaab Distrikt. Her syntes der ham at være Mulighed for at leve — han traf baade Sæler og Fisk saa vel som Vildt paa Landjorden, hvorhos der var Græsning i Dalene mellem Fjældene. Landet syntes ubeboet. Erik ønskede at faa Landet befolket — drømte vel om en Slags Kongeværdighed derovre — og drog tilbage til Island for at agitere for Udvandring til det nye Land, som han gav Navnet *Grønland*¹⁾. Det lykkedes ham at faa en Del Mennesker derover, ligesom der ogsaa førtes Husdyr til Grønland.

At dømme efter den nyere Tids Undersøgelser ser det ud til, at der i Middelalderen har været et forholdsvis ret stort Antal Husdyr — fortrinsvis Faar, men dog ogsaa Kvæg og Geder, ja endog Heste. Man maa deraf slutte, at der i Middelalderen har været gode Livsbetingelser for Husdyrene. Hvorvidt disse Betingelser i Tidernes Løb i og for sig forringedes, kan neppe med Sikkerhed afgøres. Som bekendt gik »Nordboerne« i Grøn-

¹⁾ Rimeligvis et Reklamenavn som Modsætning til »Island«. Udelukket er det dog ikke, at Navnet »Grønland« i hine Tider kan have været mere berettiget end i vor Tid, idet Klimaet muligvis kan være bleven koldere og Vegetationen derfor sparsommere.

land saa vel som deres Husdyr til Grunde, uden at Aarsagerne bestemt kan paavises. Enkelte Forskere er tilbøjelige til at mene, at Klimaet gradvis er bleven koldere. Forholder dette sig rigtigt, ligger det nær at antage, at der efterhaanden er bleven sparsommere Føde til Dyrene.

En medvirkende Aarsag til Husdyrholdets Forfald kan muligvis søges i Bortskæring af Jord langs Fjordene. At saadan Bortskæring finder Sted i vor Tid, er der ingen Tvivl om. Vidnesbyrd derom ses mangfoldige Steder deroppe, hvor der overhovedet er et løst Jordlag ovenpaa Grundfjældet. Og gamle Grønlændere véd at fortælle om, at i deres unge Dage laa dette og hint faste Punkt, f. Eks. en fremtrædende Klippeblok eller en gammel Husruin, saa og saa langt fra Strandkanten, medens denne nu er rykket kendelig nærmere ind mod saadanne Punkter. De forklarer, at det navnlig er Isen, der om Vinteren underskærer Grønsværen, der saa efterhaanden synker i Vandet samtidig med, at Mulden eller Sandet, der herved er bleven blottet, skylles bort. Og Landvinding ved Tilskylning, Opgrøde o. l., som vi kender her hjemme, er saa godt som udelukket i de grønlandske Fjorde — og det er hist og her ved disses Bredder, at det allermeste af Brugsjorden findes. Hvornaar saadan Nedbrydning er begyndt, lader sig maaske neppe paavise med Sikkerhed. Muligvis har den gaaet for sig i Aarhundreder eller Aartusinder, maaske stærkere i visse Perioder end i andre, rimeligvis afhængig af Hævnings- og Sænkingsfænomener, af vekslende klimatiske Forhold m. m.¹⁾.

¹⁾ Om Grønland og grønlandske Forhold maa henvises til den meget omfangsrige Grønlands-Litteratur. Til Orientering i denne haves et værdifuldt Hjælpemiddel i: *P. Lauridsen: Bibliographia Groenlandica* eller Fortegnelse paa Værker, Afhandlinger og danske Manuskripter, der handle om Grønland indtil 1880. Kbh. 1890. En forholdsvis let tilgængelig Oversigt over vor Tids Viden om Grønland haves i det smukke og fortjenstfulde Jubilæumsskrift: *Grønland i Tohundredaaret for Hans Egedes Landing*. 1—2 + Atlas. Kbh. 1921. Rigt forsynet med Billedstof.

I den nyere Tid har der stadig været noget Husdyrhold i Sydgrønland, men Tallet af Husdyr og Interessen for disse har været stærkt vekslende. Der er her igennem indvundet Erfaring for, at navnlig Faar ogsaa i vor Tid trives meget godt i Sydgrønland¹⁾, og at ogsaa Kvæg og Geder saa vel som Fjerkræ meget vel kan trives der oppe, naar de faar forsvarlig Forplejning. Da meget tyder paa, at Grønlændernes gamle, nationale Hovederhverv, Sælfangst og Jagt, trues med Tilbagegang, fordi særlig Sælerne — Grønlands vigtigste Fangst dyr — tager af i Mængde, netop særlig i Sydgrønland, har Spørgsmaalet om Muligheder for et væsentligt forøget Husdyrhold i den nyeste Tid faaet en ikke ringe Aktivitet.

Da der saaledes skønnedes at være visse Muligheder for en videre Udvikling af Husdyrhold i Sydgrønland, og da der endvidere i Henhold til det sidst anførte syntes at være særlig Grund til at søge at hjælpe Grønlænderne ind paa et mere planmæssigt Faarehold, besluttede Grønlands Styrelse²⁾ i 1915 at oprette en Faareavlstation. Til Hjemsted for denne valgtes Kolonien Julianehaab, særlig paa Grund af dette Steds centrale Beliggenhed. Som Grundlag for Stationens Virksomhed indkøbtes 172 islandske Faar, hvorhos der fra Bopladsen Frederiksdal mellem Julianehaab og Kap Farvel overtoges 30 Faar af færøisk Oprindelse. Stationen begyndte saaledes med en Hjord paa ca. 200 Dyr. Som Bestyrer af Stationen antoges den danske Løjtnant *Lindemann Walsøe*, der i nogle Aar havde været beskæftiget ved Faareavl i Australien, og som forinden sin Ansættelse i Grønland foretog Rejser i det nordlige Norge, paa Island og Færøerne for at sætte sig ind i det derværende Faarehold.

¹⁾ I Nord- og Mellemgrønland anses Husdyrhold for omtrent udelukket paa Grund af de glubske Hunde, som der maa anses for uundværlige som Trækdyr.

²⁾ Grønlands Styrelse med den dertil knyttede, monopoliserede grønlandske Handel udgør som bekendt et særskilt Departement under Indenrigsministeriet.

Faareavlsstationen skulde først og fremmest være Avlscenter, hvorfra der skulde afgives et passende Antal gode Dyr til de Grønlændere, der efterhaanden maatte fremkomme med Ønsker herom, i den Udstrækning, som Forholdene tillod, og for saa vidt Rekvirenterne maatte anses for egnede til at være Faareholdere. I et saa udpræget Jægerfolk som Grønlænderne, der fra Arilds Tid var vant til at betragte ethvert levende Dyr som Jagtbytte, kan det ikke ventes, at ret mange straks har Betingelser for at holde Husdyr. Enkelte havde dog tidligere været i Berøring med Faarehold, og desuden blev den Bestemmelse truffet, at Stationen tillige skulde være praktisk Lærested for fremtidige Faareholdere. Udtjente Lærlinge saavel som andre dertil egnede Grønlændere faar leveret en lille Faareflok uden kontant Betaling, men paa den Betingelse, at de i Løbet af de 3 følgende Aar skal tilbagelevere Stationen ialt lige saa mange Dyr, som de modtog. Jævnlig faar de desuden nogen Hjælp til Opførelse af Stalde og Foderrum.

Stationens Bestyrer skal endvidere ved omhyggeligt Udvalg stadig søge at forbedre Bestanden. Endvidere skal han, saa vidt Forholdene tillader, forsøgsmæssigt undersøge Værdien af forskellige Foderemner. Fremdeles paahviler det ham ved Besøg og paa anden Maade at vejlede Faareholderne¹⁾.

Fra 1917, da de første Dyr afgaves, til 1925 er der ialt afgivet 567 Faar til 48 Grønlændere, altsaa gennemsnitlig 63 Dyr om Aaret. Det samlede Antal Faareholdere i Sydgrønland opgives nu til henved 100, idet adskillige nu skaffer sig Faar ved Køb (eller Bytning med andre Varer) hos Grønlændere, der har faaet Faar fra Stationen.

Ved Faareavlsstationen er opført en Bolig for Bestyreren, Stalde til indtil 400 Faar, med Loftplads til

¹⁾ Bestyreren har udgivet en paa Grønlandsk trykt »Kortfattet Vejledning i Faarehold og Faareopdræt (L. Walsøe: Savanik kinguags-siortitsiuermik. Godthaab 1918).

Vinterfoder og Magasin til Uld, der ogsaa købes af Grønlænderne, for saa vidt de vil sælge den, samt en Silo til Presning af Foder, der ikke kan faas tørret, bl. a. Tang. Om Foraaret sejles Faarene over til et Par i Nærheden af Julianehaab beliggende Smaaøer, hvor der er god Sommergræsning, og hvor Hun- og Handyrene holdes hver for sig. Sent om Efteraaret tages de hjem til Stationen. Der regnes med en Staldtid af 4 à 5 Maaneder, men naar Vejret tillader det, kommer de ud en Del af Tiden. Der maa dog være sikret Vinterfoder for den nævnte Tid.

Det undgaas selvfølgelig ikke, at der gaar en Del Dyr tabt af forskellige Aarsager, saavel af Stationens Besætning som ude hos de private Faareholdere. Af de i Stationens Hjord fødte Lam er hidtil død gennemsnitlig henved 10 pCt., et Tal, der dog er stærkt paavirket af 2 særlig vanskelige Aar. Desuden forsvinder der — f. Eks. ved Nedstyrning fra Fjældene — gennemsnitlig et Par pCt. af de voksne Dyr. Heller ikke hos de private Faareholdere synes Tabet at være foruroligende stort, sammenlignet med de Tab, der kan finde Sted f. Eks. paa Færøerne.

Foruden Faar findes der dog et mindre Antal af andre Husdyr i Sydgrønland. Det samlede Antal Husdyr, hovedsagelig i Julianehaab, Godthaab og Frederikshaab Distrikter, opgaves mig saaledes for 1925, idet Tallene dog selvfølgelig ikke kan udgives for strængt nøjagtige — snarest er de virkelige Tal noget større:

Faar	1678	Stkr.
Hornkvæg	46	—
Heste (islandske)	2	—
Geder	95	—
Høns	400	—
Gæs	50	—

Samtlige disse Husdyrarter trives i og for sig godt. Kvægavlen staar dog paa et lavt Trin, og det skorter navnlig paa Vinterfoder til Kvæget.

Naar Styrelsen — foreløbig — har begrænset sin Virksomhed paa dette Omraade til Faareholdet, er Grunden hertil dels, at man fandt det raadeligst at begynde netop med en meget begrænset Virksomhed, dels var de paa Forhaand foreliggende positive Erfaringer sikrest for Faareavlens Vedkommende, og dels — og særlig — er Faaret det Husdyr, der bedst — takket være baade Uld og Skind og Kød og Talg — kan raade Bod paa Manglen af Sæler, efterhaanden som disses Antal formindskes. Mælkegivende Dyr har Grønlænderne selv ikke megen Brug for, da de — endnu — kun i ringe Udstrækning interesserer sig for at have Mælk og Smør. Kun i Nærheden af de større Pladser, hvor der boer en Del Danske, kan der med Fordel holdes Køer, særlig med Salg af Smør og Ost til disse Pladser for Øje. Derfor findes ogsaa de allerfleste af samtlige Køer paa 2 Pladser med let Adgang til Julianehaab, nemlig i Bopladsen Igaliko ved Fjorden af samme Navn og i Udstedet Narsak ved Indgangen til Tunugdliarfik-Fjorden. Det foran anførte forholdsvis anseelige Antal Geder holdes for en væsentlig Del af Danske. Det samme gælder Hønsene. Der synes at være gode Betingelser for Gaasehold, og grønlandske Gæs kunde muligvis blive en Udførselsartikel af nogen Betydning.

Hvad specielt Faareholdet angaar, saa har de Erfaringer, der er indvundne saavel ved Faareavlsstationen som hos de Grønlændere, der har modtaget Faar herfra, bekræftet, at Faarene trives meget godt i Sydgrønland, naar der kun kan skaffes fornøden Føde til dem ikke blot om Sommeren, men ogsaa i Vintermaanederne, og naar de iøvrigt faar forsvarlig Pleje.

Hvad Sommerernæringen angaar synes der ikke at kunne opstaa betydelige Vanskeligheder, selv om det nuværende Antal Faar fordobles mange Gange. I Dalene mellem Fjældene og paa disses nedre Skraaninger findes der øjensynligt tilstrækkeligt af Sommerføde i de fleste Egne, selv for et ret betydeligt Faarehold.

De Foderplanter, der her særlig spiller en Rolle, er f. Eks. forskellige Pilearter (særlig *Salix glauca*), Dværgbirk, Rensdyrlav, Krækling, Mosebølle, Røllike, Bidende Ranunkel, flere Arter af Potentil, Topspirende Pileurt, Kvan, Mælkebøtte, Høgeurt, Strand-Fladbælg o. fl., oftest sparsomt, hist og her rigeligt blandet med Græsarter af Slægterne Rapgræs, Svingel, Rørhvene, Rævehale, Marehalm, Timothe, Katteskæg, Bunke o. fl. Paa største Delen af Arealerne er Vegetationen dog nærmest sparsom, og der maa regnes med, at en nogenlunde stor Faarebestand maa spredes over ret store Strækninger — men der er jo indtil videre Plads nok. Den store Spredning af Dyrene medfører iøvrigt en ikke ringe Vanskelighed med at faa dem fundet og samlet, naar dette kræves.

Hovedspørgsmaalet er, med et udvidet Faarehold for Øje, om der kan skaffes fornødent Vinterfoder, saaledes at man, om nødvendigt, kan fodre dem paa Stald i 4 à 5 Vintermaaneder, uden at de bliver afkræftede eller ligefremt sulter ihjel. Dette kan med en saa lille Bestand som den nuværende uden større Vanskelighed lade sig gøre, særlig naar Faareholdet ikke er samlet i en enkelt stærkt begrænset Egn, og dette kan ikke siges at være Tilfældet. De Foderremner, der bjerges, er hovedsagelig følgende: Pil, ofte de sidste 2 à 3 Aars Skud, »Lyng«, d. v. s. Krækling, undertiden blandet med lidt af andre lyngagtige Buske, Rensdyrlav, Tang (hovedsagelige Blæretang) samt Hø. Hertil kommer den lille Laksefisk Lodde, grønlandsk Angmågssat (Flertal Angmågssætter), der forekommer i stor Mængde.

Pil forekommer i de fleste Egne i rigelig Mængde og danner ofte tætte, hyppigst omkring meterhøje Krat, undertiden af meget betydelig Udstrækning. Skuddene klippes eller skæres af og vejres før eller efter Hjemtagningen. Bladene og de unge Skud ædes gerne af Faarene. Disse vrager dog de tykkere og haarde Dele af Skuddene. Hvad Faarene levner, æder Gederne det meste af. Den lille Rest benyttes som Brændsel. Ogsaa Kvæg

og Heste æder gerne Pil. Denne maa i det hele nævnes som Grønlands vigtigste Foderplante. Det viser sig imidlertid, at hvor den benyttes stærkt, svækkes den, idet Genvæksten ikke kan erstatte en aarlig og stærk Klipping.

Krækling er af langt ringere Næringsværdi, og Dyrene vrager en stor Del deraf. Resterne giver et brugeligt Brændsel, og ved Bjergning af Krækling har man ofte baade Foder- og Brændselsforsyning for Øje. Den taaler ikke stærk Vejring, idet de smaa, tætsiddende, naaleformede Blade er meget spildsomme. Den ruskes op og er langt hurtigere at bjerge end Pil. Medens Pilekrattene fortrinsvis forekommer og i hvert Fald naar deres bedste Udvikling paa den bedste, helst noget fugtige Jord, optræder Krækling mest paa gruset og sandet, mere tør Bund.

Lav danner jævnlig paa temmelig store Arealer en væsentlig Del af Vegetationen, undertiden sammen med Krækling, Blaabær (d. v. s. Mose-Bølle) o. l. Den hører ligesom Krækling til de nøjsomste Foderplanter. Naar den kan faas nogenlunde fri for Jord, og der ikke følger meget gammelt, halvraaddent Materiale med, er Lav et meget godt Foder, som baade Faar, Kvæg og Geder gerne æder¹⁾.

Tang er ligeledes et brugeligt Faarefoder. Navnlig æder Dyrene den gerne, naar den er ensileret. I Fjorde med stærk Saltholdighed forekommer den i rigelig Mængde, men er besværlig at bjerge. Den driver nemlig ikke op paa Strandbredden som hos os, men vedbliver at sidde fastvokset til Stenene. Den maa derfor ruskes eller skæres af, og dette kan kun finde Sted ved Lavvande (Ebbe), idet den til andre Tider staar under Vand. I snevre Fjorde med betydelig Tilstrømning af fersk

¹⁾ I Jyllands Hedeegne er Lav i Blanding med kort Lyng fra gammel Tid anset for et meget brugeligt Foderemne, der som bekendt tidligere har været brugt i betydelig Udstrækning som Foder for baade Kvæg og Faar. I Grønland forekommer vor Hedelyng ikke.

Vand, eller til hvilke der gaar Isbræer, forekommer den kun sparsomt eller slet ikke.

Hø anses for det bedste vegetabiliske Foderemne, men i de allerfleste Egne forekommer det meget sparsomt og maa ofte hentes langt borte, hvor man finder en god »Høplads«. Høet er selvfølgelig af meget forskellig Værdi efter den Vegetation, hvoraf det er sammensat. Hyppigst er Halvdelen til Trefjerdedelen af Grønvægten Græs- og Halvgræsarter, blandt hvilke Rørhvene (særlig *Calamagrostis langsdorfii*) jævnlig er en fremtrædende men lidet værdifuld Bestanddel — bladfattige, kraftigt udviklede, stride Straa; paa sine Steder udgør Marehalm en betydelig Part; hvor denne fortrinsvis udvikler Bladskud, anses den for ganske god, medens den, hvor den hovedsagelig frembyder bladfattige, grove, stride Straa, er af ringe Værdi. Former af Rød Svingel forekommer ofte i rigelig Mængde og er af ret vekslende Værdi. Det bedste Høgræs er Eng-Rapgræs, men i større Mængde forekommer det kun paa den frugtbareste, passende fugtige Jordbund. Hertil kommer som oftest enkelte Arter af Star. I Blanding med Græsserne og Halvgræsserne forekommer altid et større eller mindre Antal vidt forskellige Urter. Værdifuldest blandt disse er Strand-Fladbælg, der dog uheldigvis kun paa de færreste Steder og paa den bedste Jord optræder i større Mængde. Ogsaa almindelig Røllike betragtes som en værdifuld Bestanddel, der forekommer hyppigere end Fladbælg, men — ligesom denne — fortrinsvis paa den bedste Jord. Ofte udgør Bidende Ranunkel en betydelig Part af Vegetationen og anses af Grønlænderne for at være ganske god.

Den foran nævnte lille sildelignende Laksefisk *Angmagssat* forekommer til Tider i uhyre Stimer, saa de ofte kan øses op i Baaden eller paa Land. De bredes straks ud til Tørring paa Klippeflader, spises i knappe Tider i tørret Tilstand af Grønlænderne, men er navnlig et fortrinligt og uundværligt Foder, som baade Faar,

Kvæg og Geder æder med Begærlighed. Angmagssætterne er at betragte som Grønlands Kraftfoder.

Spørgsmaalet, om der er Muligheder for Landbrug i Sydgrønland, kan altsaa med Henviſning ſaa vel til ældre ſom til den nyeste Tids Erfaringer beſvares ſaaledes, at der, og da navnlig under de nuværende Forhold, er Mulighed for et stærkt begrænſet Husdyrhold ved Udnyttelse af Landets naturlige Hjælpemidler. Og de ved Faareavlſstationen indvundne Erfaringer viſer, at der blandt Grønlænderne er en jævnt vokſende Interesſe for Faareavl, noget, der antagelig hænger ſammen med Følelsen af Usikkerhed med Hensyn til den hittidige Erhvervsform, ſærlig Sælſfangſten.

Grønlands Styrelſe ønskede imidlertid nu at orientere ſig med Hensyn til Mulighederne for et væſentligt forøget Faarehold, ſærlig hvorvidt der var Betingelſer tilſtede, eller om der kunde tilvejebringes Betingelſer for at ſkaffe fornødent Vinterfoder til et ſaadant Faarehold. Styrelſen opfordrede derfor Forfatteren af diſſe Linier til i afvigte Sommer at foretage en Rejſe til de ſydgrønlandske Diſtrikter, ſærlig Julianehaab og Godthaab Diſtrikter, for at ſkønne over diſſe Muligheder. Særlig paa Grund af den fremrykkede Tid kunde jeg dog ikke paatage mig at berejſe mere end Julianehaab Diſtrikt, naar Beſøget deroppe ikke ſkulde blive altfor flygtigt. Der ſkete derfor Henvendelſe til Beſtyreren af Statens Landbrugsforsøgsstation paa Færøerne, Forsøgsleder *E. Knudſen*, der nu i nogle Aar havde arbejdet under Forhold, der i flere Hendeender minder noget om Grønlands. Forsøgsleder Knudſen erklærede ſig villig til at tage med, og det overdroges da ham at berejſe Godthaab Diſtrikt. Jeg for min Part havde en Maaned til Raadighed der oppe, medens Knudſens Arbejdstid var ca. en Uge kortere, da Rejſen Julianehaab—Godthaab og tilbage varer ca. en Uge. Nogle faa Dage maatte jeg ligge

stille paa Grund dels af Storm, dels Taage — noget der altid maa regnes med deroppe.

Landbrugsinteresserne knytter sig hovedsagelig til Omgivelserne af de mange Fjorde, der fra Davisstrædet skærer sig ind i Landet og strækker sig opad mod Indlandsisen, hvorfra mange af Fjordene modtager Bræer og derfor ofte kan være rigeligt forsynede med svømmende eller grundstødte Isfjælde, medens Landskabet nærmere ud mod Strædet og paa de talløse større og mindre Øer de fleste Steder er meget goldt. Det var ogsaa overvejende indad mod Fjordbundene, at de gamle Nordboere levede, og hvor Ruinerne af deres Bygninger endnu ses i stort Antal.

Rejsen op og ned gennem Fjordene foretages som Regel i Motorbaad; kun naar man skal op i en Indsø uden sejlbar Forbindelse med Fjorden, eller naar man vil skyde Genvej og færdes over Land fra den ene Fjord til den anden, maa man benytte Konebaad, der da bæres over. Til Motorbaadens Betjening maa man have et Par paalidelige, nøje stedkendte Grønlændere — og saadanne findes let —, til hvis Førerskab man roligt kan betro sig. Sproget volder selvfølgelig Vanskeligheder, da det er haabløst for Danske — selv ved et aarelangt Ophold — at forstaa Grønlandsk. Men de fleste Grønlændere, der bliver antaget til saadanne Rejser, har været saa meget i Berøring med Danske, at de kan forstaa noget Dansk. Iøvrigt ledsagedes jeg paa en Del af Rejsen af Faareavlsbestyrer Walsøe, der nu gennem 10 Aars Ophold deroppe er særdeles godt lokaliseret.

Paa Flerdagsrejser, som der hyppigst bliver Tale om, overnatter man som Regel i Motorbaaden, men skal dog helst for Sikkerheds Skyld medføre Telt, da man kan blive nødt til at overnatte i Land. Kommer man mod Aften til en Plads, hvor der bor en dansk eller grønlandsk Tjenestemand, kan man altid regne med at blive modtaget med stor Venlighed og Gæstfrihed. Fødemidler maa man selvfølgelig føre med sig i Baaden, men man

kan dog altid regne med at kunne købe Fisk og Vildt (Ryper og Harer), næsten hvor man kommer. Et Par Steder købte jeg Kartoffler og Grønsager, som Grønlænderne iøvrigt ikke kender meget til.

Mit Indtryk af Forholdene for saa vidt angaar Landbrugsmuligheder kan jo kortelig fremsættes saaledes, idet nærmere Enkeltheder vil blive meddelt i den Indberetning, som Forsøgsleder Knudsen og jeg i Fællesskab afgiver.

Landskabet er overalt overordentlig bjergfuldt, og Klipperne hæver sig jævnlig til en Højde af 1000 à 2000 Meter, ikke sjældent mere. Navnlig inde i Fjordene er Klipperne som oftest meget stejle og for en væsentlig Del enten fuldkommen nøgne eller forsynede med en yderst sparsom, praktisk taget værdiløs Vegetation. Nedadtil paa mindre bratte Skraaninger er der dog, som allerede nævnt, nogen Sommergræsning. Det er imidlertid ganske klart, at Opmærksomheden aldeles overvejende maa samle sig om Vinterfoderspørgsmaalet. Med blot en mindre Tilvækst i Faarebestanden vil det adskillige — og stadig flere og flere Steder — blive vanskeligt og meget besværligt at skaffe tilstrækkeligt Vinterfoder. Inde imellem Fjordene, i større Afstand fra disse, findes der vistnok ikke faa Steder — jeg saa adskillige saadanne Steder —, hvor der baade kan bjerges Pil og Hø; men at faa nævneværdige Mængder af dette Materiale, ofte over Bjergrygge eller ad lange Omveje, bragt ud til Baad-Anlægspladser i Fjordene, er som oftest uoverkommeligt; det kan jo kun transporteres paa Menneskeryg. Og de tilgængelige »Høpladser«, der findes, bliver efterhaanden beslaglagt af nytilkomne Faareholdere. Eksempelvis kan nævnes, at der ved Kagssiarssuk i Tunugdliarfik-Fjorden er en af de bedste Høpladser, hvorfra der hidtil har været hentet Hø til flere Bopladser, endog til Juliane-haab, hvortil Sejladsen er ca. 80 km, frem og tilbage, altsaa henved 160 km, er der hentet meget Hø fra Kagssiarssuk. Men nu har der paa dette Sted nedsat sig et Par

Faareholdere med henved 300 Faar, og de betragter nu Høpladsen som deres.

Der er ingen Tvivl om, at skal et fremtidigt Husdyrhold af virkelig Betydning for Grønlænderne underbygges paa betryggende Maade, maa der i den nærmeste Fremtid gøres Skridt til F o d e r p l a n t e d y r k n i n g ved Grundforbedring, Opdyrkning og Besaaning af dertil egnet Jord. Saadan Jord forekommer ganske vist sparsomt. Men de fleste Egne af Godthaab og Julianehaab Distrikt og utvivlsomt ogsaa i det mellemliggende lille Frederikshaab Distrikt saa vel som i Sukkertoppen Distrikt findes der dog jævnlig brugbare Arealer fra nogle faa indtil 100 Hektar, enkelte Steder derover. Det er Dalstrøg og Sletter mellem Fjældene.

Disse Arealer er imidlertid af højst forskellig Beskaffenhed og Værdi og tilhører i Hovedsagen 2 vidt forskellige Jordbundstyper. Den ene af disse kan betegnes som »H ø j b u n d«, og bestaar for største Delen af en stærkere eller svagere skraanende, tør Bund, hvor der som oftest kun findes fra under 10 til henimod 20 cm Grus og Sand ovenpaa Grundfjældet, og i mange — vistnok de fleste — Tilfælde opfyldt af løse Sten, fra Haandsten til store Klippeblokke. Fremtrædende Vegetationsbestanddele her er Dværgebirk, Krækling og Lav, jævnlig ogsaa Mosser. Efter nødvendig Stenrydning, Opdyrkning og Besaaning med Frø af hertil egnede Græsser og andre Foderplanter samt fornøden Gødsugning kan her vistnok i mange Tilfælde skabes taalelige Høslætarealer, hvor Laget af Forvtringsmateriale ikke er alt for tyndt. I visse Tilfælde synes der at være Mulighed for Overrisling.

Den anden Hovedtype af brugbar Jord kan betegnes som K æ r. Heraf findes ikke faa mindre og nogle større Arealer. Ogsaa Kærene er som oftest fyldt med Sten. Naturlig Vandafledning findes sjældent, hvorfor Kærene sjældent har antaget Karakteren af Eng. Som Regel er de tilsyneladende horizontale, altsaa uden eller med meget svagt Fald. Jordbunden er tørvagtig, jævnlig til

en Dybde af $\frac{1}{2}$ —1 Meter, undertiden mere. Hist og her skæres lidt Tørv til Brændsel. Vegetationen bestaar de fleste Steder af et mægtigt Lag Mos — der uheldigvis synes at være uanvendelig som Foder — blandet med Kæruld, Star o. l., jævnlig tillige en Del Pil. Efter den nødvendige Stenrydning og Afvanding med paafølgende Opdyrkning og Besaaning vil disse Kær uden Tvivl kunne omdannes til gode Enge, medens de nu i de fleste Tilfælde maa betragtes som værdiløse. Men der vil kræves et betydeligt Arbejde; mange Steder maa der sandsynligvis foretages Sprængninger i Klippegrunden for at faa Afløb for Vandet, ligesom ogsaa Stenrydningen vil kræve Sprængningsarbejde.

Endelig er der hist og her smaa Arealer, der nærmest danner en Overgang mellem de to foran nævnte Hovedtyper, god, sund, passende fugtig men ikke vaad Jord, ofte med et ikke ringe Muldlag, og hvor der trives en sund Vegetation, dels af gode Græsser, særlig Eng-Rapgræs, dels af andre Arter, der afgiver godt Foder, bl. a. Strand-Fladbælg, den eneste Bælgplante af nogen økonomisk Betydning i Grønland, Røllike o. fl. Desværre forekommer disse paa Forhaand virkelig gode Jorder — efter hvad jeg har set og hørt — meget sparsomt.

Hvorledes de fornødne Kultiveringsarbejder skal gribes an, maa man sikkert prøve sig frem med ved sammenlignende Forsøg. Et specielt og meget vigtigt Spørgsmaal, der nødvendigvis maa afgøres gennem egentlige Forsøg, er, hvad der egner sig til Dyrkning paa de kultiverede Arealer, efterhaanden som saadanne kommer tilveje. Mange vil antagelig spørge, om der overhovedet kan gro noget af Betydning i Grønland, og om ikke navnlig Klimaforholdene lægger afgørende Hindringer i Vejen for nævneværdig Foderproduktion.

Hvad dette sidste Spørgsmaal angaar, har man paa Forhaand Vidnesbyrd nok om, at Plantedyrkning af Hensyn til de klimatiske Forhold ingenlunde er udelukket. Paa de bedste Høpladser gror der Afgrøder, der

fuldt kan maale sig med, hvad gode Enge her i Landet yder. I talrige Bopladsers allernærmeste Omgivelser, hvor Hus- og Fiskeaffald har gødet Jorden,, ser man en meget frodig Græsvækst. Ved Faareavlsstationen i Julianehaab er der ved et omfattende Stenrydningsarbejde skabt en ca. 3 Tdr. Ld. stor Hjemmemark, hvor der under mit Besøg paa en Del af Jorden stod en Afrøde af andet Aars Eng-Rævehale saa frodig, at man sjældent ser en bedre Græsmark her i Landet. Paa et andet Stykke var der saaet en Blanding af 6rd. Byg, Ærter og Vikker til Hø eller Ensilage. Her stod navnlig Bygget i en Fylde, som svarede til de frodigste Bygmarker her hjemme. Bælgsæden, navnlig Ærterne, trivedes ogsaa ganske godt og var velforsynet med Rodknoide — uden at der er ført Pødejord eller Bakteriekulturer derop. Ogsaa Eng-Rapgræs stod her i fortrinlig Udvikling. I Stationens Have trivedes de almindelige Køkenurter udmærket — Radiser, Majroer, Grønkaal, Rødbeder, Persille, Timian osv.; noget lignende kunde ses i andre Haver i Kolonien, ligesom der ude i flere Bopladser fandtes Smaahaver, hvor Urterne trivedes godt, heriblandt ogsaa Kartofler, der endda var lagt uden at være spirede.

I det hele faar man af Plantevæksten Indtryk af, at Jorden ikke mangler Plantenæring. Dette bekræftes af kemiske Analyser af Jordprøver, som Forsøgsleder Knudsen og jeg udtog og hjembragte, og som nu er undersøgt paa Statens Planteavlslaboratorium. Det viste sig herved, at Indholdet af Kvælstof, ikke alene i Kærjorden, men selv i gruset og sandet Højbund med et tyndt Humuslag, var adskillige Gange saa højt som det, der almindeligvis findes i vore Markjorder. 62 pCt. af Prøverne indeholdt over $\frac{1}{2}$ pCt. Kvælstof, og kun 8 pCt. af Prøverne havde under 0,2 pCt. Ogsaa Indholdet af Fosforsyre var overraskende højt. Af vore Jordprøver havde 20 pCt. over $\frac{1}{2}$ pCt. Fosforsyre, 64 pCt. havde over 0,2 pCt., og kun 14 pCt. af Prøverne havde under 0,1 pCt. I en Prøve fra en gammel grønlandsk »Køkken-

mødding« (fra Nordbotiden) gik Fosforsyreindholdet op til 3,7 pCt. Kali forekommer, at dømme efter vore Prøver, sparsommere, uden at Jorden dog kan betegnes som kalifattig. Ingen Prøver naaede op til $\frac{1}{2}$ pCt., 12 pCt. af Prøverne havde over 0,3 pCt., 42 pCt. havde over 0,2 pCt., og kun i 2 pCt. af vore Prøver var Kaliindholdet under 0,1 pCt. Indholdet af Kalk var gennemgaaende nærmest lavt, men temmelig stærkt vekslende. 30 pCt. af Prøverne havde over $\frac{1}{2}$ pCt. Kalk (CaO), 46 over 0,3 pCt., 64 over 0,1 pCt., medens 36 pCt. af Prøverne maa betegnes som meget kalkfattige.

De anførte Analyseresultater falder i alt væsentligt sammen med Analyser af et mindre Antal Jordprøver, som Islænderen fhv. Landbrugsskoleforstander S. Sigurdsson bragte med hjem fra en kortere Rejse, som han i 1923, ligeledes paa Foranledning af Grønlands Styrelse, foretog (jfr. Beretninger og Kundgørelser vedrørende Styrelsen af Grønland, 1923 Nr. 5).

Trods det høje Kvælstofindhold saa jeg flere Steder Vidnesbyrd om, at Vegetationen var meget taknemlig for Tilførsel af let tilgængelig Kvælstofnæring. Dette hænger troligvis sammen med en meget langsomt forløbende Salpetersyredannelse, hvilket maaske igen til en vis Grad kan forklare den store Ophobning af Kvælstof (sikkert overvejende bundet i organiske Forbindelser og derfor kun i ringe Grad udsat for at gaa tabt ved Udvaskning). Der er Grund til at tro, at dette Forhold vil ændres til det bedre ved Kultivering af Jorden. Muligvis kan der blive Grund til forsøgsvis at prøve Tilførsel af Salpeterbakterier.

Hvad angaar Brugen af den Jord, der efterhaanden maatte blive opdyrket, da maa denne efter al Sandsynlighed overvejende benyttes som mer eller mindre varig Græsbund — nærmest Eng — til Høslæt. Til Græsning maa den som Regel ikke benyttes, men kun til Høproduktion. Egnede Græsarter maa rimeligvis danne Hovedbestanden. Hvilke disse skal være maa afgøres ved For-

søg. Det vil ligge nær først og fremmest at prøve grønlandske Arter og Former. For disses Vedkommende maa der forudses en Vanskelighed ved at skaffe Frø til Besaaing, idet Græsserne i Grønland kun i meget ringe Grad synes at give modent Frø, men formerer sig vivipart foruden ad vegetativ Vej for de Arters Vedkommende, som har Jordstængler, f. Eks. Eng- Rapgræs. Der kan maaske blive Tale om at avle Frø her i Landet paa Grundlag af hjemført vegetativ Materiale. Jeg har gjort indledende Skridt til noget saadant ved at hjembringe Græstørv med Jordstængler af forskellige Arter. Statens Forsøgsstation ved Lyngby har velvillig overtaget dette Materiale for at udplante Udløberne. Men selvfølgelig maa ogsaa ikke-grønlandske Arter prøves; det er foran nævnt, at f. Eks. Eng-Rævehale synes at trives fortræffeligt. Men foruden Græsser maa selvfølgelig forskellige andre som Foderplanter brugelige Arter prøves. Hvorvidt Bælgplanter vil lykkes, maa Tiden vise. Utænkeligt er det ikke, at de sildige og haardføre norske og svenske Former af Rødkløver kan lykkes. Strand-Fladbælg, der gentagne Gange er nævnt i det foregaaende, fortjener særlig Opmærksomhed, idet man om denne paa Forhaand ved, at den trives godt i Grønland under gode Voksekaar. For dennes Vedkommende vil der maaske ogsaa opstaa en Vanskelighed med at skaffe Frø. Men muligvis kan der gaas samme Vej som foran antydet for Græssernes Vedkommende.

Endnu skal anføres, at de grønlandske Foderremner synes, efter kemiske Analyser at dømme, at være meget næringsrige. Af en Del hjembragte Prøver er der nu foretaget Analyser (ved Statens Laboratorium for Foderplanteundersøgelser). Resultatet af nogle af disse Analyser meddeles her med Hensyn til Indholdet af Æggehvide-stoffer og Fedtstoffer¹⁾:

¹⁾ Disse Analyser forelaa ikke endnu paa det Tidspunkt, da Foredraget holdtes. I nærværende Gengivelse af mit Foredrag er desuden indgaaet forskellige Bemærkninger, som jeg af Hensyn til Tiden maatte udelade i det mundtlige Foredrag.

	Æggehvidestoffer (N $\times$ 6.25)	Fedtstoffer
	beregnet som pCt. af Tørstoffet.	
Rørhvene (bladfattig).....	5.7	2.8
Rød Svingel (væsentlig Bladskud)	18.8	5.2
Marehalm (væsentlig Blade).....	11.8	4.4
do. (bladfattige Straa).....	6.8	3.2
Rensdyrlav	2.1	3.3
Krækling	5.1	1.5
Pil (<i>Salix glauca</i>).....	12.4	4.1
Blæretang	5.7	3.7
3 Høprøver, gnsnt.	11.5	2.8
Røllike	14.2	3.0
Strand-Fladbælg.....	19.4	3.4
Angmagsætter	73.1	11.4

Angaaende det overordentlig høje Æggehvideindhold i Rød Svingel skal bemærkes, at Prøven er udtaget paa en lille »Fugleø«, hvor der sikkert gennem lange Tider er foregaaet Ophobning af Fugleekskremitter. En Jordprøve fra samme Sted havde et Indhold af 2,8 pCt. Kvælstof og 1,2 pCt. Fosforsyre. Græsset var her ganske overordentlig frodigt af en mørk, blaaliggørn Farve og bestod næsten udelukkende af Bladskud. Paa mager Jord og med sparsom Bladuvikling og rigeligt af Straa vilde den samme Art rimeligvis kun have haft højst halvt saa stort et Æggehvideindhold. De 3 Høprøver — der ikke var meget forskellige i Indhold — staar med Hensyn til Æggehvideprocent paa Højde med eller over godt dansk Enghø. Pil staar endnu noget højere. Det meget høje Æggehvideindhold i Røllike og Strand-Fladbælg opfordrer stærkt til at finde Udveje for disse Arters Dyrkning. Angmagssætterne kan maaske siges at være det æggehviderigeste hidtil benyttede Fodermiddel, der tillige har et ret højt Indhold af Fedt.

Alt i alt er der ingen Tvivl om, at der kan iværksettes en forholdsvis betydelig Produktion af Vinterfoder i Sydgrønland, og at Husdyrholdet paa Grundlag heraf kan forøges. Men en væsentlig Udvidelse af Husdyrhol-

det vil — i hvert Fald i de fleste Egne — være betinget af Opdyrkning af Jord. Dette Arbejde maa foretages for Styrelsens, d. v. s. Statens Regning. Grønlænderne savner alle Forudsætninger for at gaa i Lag med denne Opgave. Der vil da rimeligvis blive Tale om, at Grønlænderne overtager Jorden til Benyttelse, efterhaanden som den bliver opdyrket, imod at svare en overkommelig Afgift til Styrelsen. Til at varetage dette Arbejde og til at vejlede og bistaa Grønlænderne ved efterhaanden at lægge sig efter Jordbrug og Husdyrhold ved Siden af deres nationale Erhverv, mener jeg, at der maa ansættes en dertil egnet, praktisk og teoretisk veluddannet dansk Mand, der med den nødvendige Medhjælp. og udstyret med de fornødne Hjælpe midler skal forene en Forsøgsleders og en Landbrugslærers Gerning, og som skal arbejde i nær Tilknytning til og i Forstaaelse med den bestaaende Faareavlsstation.

Det er fra gammel Tid bleven gjort gældende, at Grønland frembød saa rige Landbrugsmuligheder, at Fremmede i stort Tal kunde udvandre dertil og ernære sig af Landbrug. Hvorledes en i sin Tid meget kendt dansk Grønlænder, nemlig *Lars Dalager*, med et uhildet Syn paa Forholdene dømte herom for 170 Aar siden, ses af en Afhandling i »Oeconomisk Journal« for 1757. Det hedder heri: »Angaaende om der falder saa god Græsning i Grønland, hvoraf Creaturer kand fødes, da er det vel vist, at der findes hist og her noget Græs, fornemmelig i Baals Reveer [i Godthaab Distrikt], man har ogsaa til sine Tider havt Køer ved Godthaab, hvilke bleve ødelagte for at spare paa Umagen ved deres Rygning. Af denne Græsning gjør man ellers en Hoben Væsen og vil, at Norske eller Islandske Familier skulle overskibes for at leve af Fædrift, Jagt og Fiskeri; men her møder strax den første Vanskelighed, som er denne: hvorledes man skulde faa dertil opsøgt nyttige og tienlige Mennesker; thi det er ikke troligt, at Folk, som have Slægt og Venner og nogenlunde kand ernære sig, hvor

de ere, skulde efter Abrahams Exempel forlade deres Fæderneland og begive sig hen i en anden Verden for at bygge og boe, leve og døe, hvorfor man venteligen ikke kand faae andre overtalet dertil end saadanne, som ganske ere komne tilagters formedelst Dovenskab og Liderlighed, hvilke Slags Folk ere mindre tienlige i Grønland, end hvor de kom fra.«

Ogsaa i vor Tid er de store Landbrugsmuligheder i Grønland bleven draget frem. Det er bleven sagt, at endog et meget stort Antal Danske kunde og burde rejse derop med Udsigt til et godt Udkomme ved Landbrug. Jeg for min Part tror absolut ikke paa disse store Muligheder. Jeg vil ikke netop bruge Lars Dalagers Argumentation — dels kan den jo ikke uden videre anvendes i vor Tid, dels gjaldt den jo ikke Danske. Jeg vil nøjes med at sige, at selv en meget begrænset Indvandring af Danske i Grønland vilde bekomme baade Grønlænderne og de indvandrede Danske ilde. Ved en rationel Udnyttelse af de smaa brugbare Arealer deroppe kan Grønlænderne uden Tvivl opnaa et Bidrag til deres Udkomme. Men der er intet at dele med Fremmede. Paa dette Omraade maa Grønland være forbeholdt Grønlænderne.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Inspektør *Bendixen* takkede for Indbydelsen til at komme til Stede til dette Foredrag, der havde interesseret ham meget. Taleren ledede sidste Sommer en Ekspedition til Lindenowsfjorden paa Grønland, og to Mænd blev tilbage deroppe for at foretage Undersøgelser Vinteren over. Ved denne Ekspedition var Landbrugskandidat *K. N. Kristensen* med som landbrugskyndig Deltager, og sammen med Taleren havde han undersøgt Kyststrækningen fra Julianehaab til Lindenow. Resultatet med Hensyn til Landets Beskaffenhed var omtrent det samme, som Statskonsulenten var kommet til, men det var dog Talerens Opfattelse, at Statskonsulenten saa lidt for mørkt paa det, naar han mente, at Faareholdet i Virkeligheden er betinget af, at Jorden kultiveres. Til at begynde med kan man godt klare sig, som Forholdene er, og alligevel udvide Faareholdet. Det har i denne

Forbindelse sin Interesse, at vore gamle Nordboere, den Gang de levede i Grønland, sikkert har haft langt større Faarehold. De har vistnok ladet Faarene gaa ude hele Vinteren igennem. I den sydlige Del af Julianehaab Distrikt har man Faarehold paa 20 Stkr. og mere, der har eksisteret i 4 til 5 Aar; de har ingen Sinde været i Hus, og der har aldrig været indsamlet Hø til dem. De har altid kunnet klare sig Vinteren over. Sidste Vinter var meget haard og streng paa Grønland, men Faarene formaede alligevel at klare sig uden at komme i Hus. Det er naturligvis det bedste at søge Jorden kultiveret, men man kan godt udvide Faareavl en Del straks og derefter gaa frem lidt efter lidt.

Det er rigtigt, at Grønlænderne i Øjeblikket ikke kender til Anvendelse af Mælk, men der er dog flere Eksempler paa, at der er solgt Smør til Kolonierne, og Taleren nærede for sit Vedkommende ikke Tvivl om, at der kunde blive stor Afsætning for Smør i Grønland.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Danske i Grønland burde man være varsom med at udtale sig saa afgjort herimod, som Foredragsholderen havde gjort. Det var Talerens Opfattelse, at danske Mænd, der kommer til Grønland, hurtigt finder sig til Rette der. Der blev for mange Aar siden indkaldt en Del Danske til Grønland for at udføre Arbejder, som man mente, Grønlænderne ikke kunde eller vilde udføre; saa godt som alle de Danske, der den Gang kom til Grønland, fandt Forholdene saa tiltalende, at de blev boende der og giftede sig med Grønlænderinder. Dette Eksempel viser, at Danske udmærket kan finde sig i at bo i Grønland. I Almindelighed er Forholdet det, at Blodblanding virker uheldigt, men det har vist sig, at den Blodblandingsrace, der fremkommer ved Giftermaal mellem Danske og Grønlændere, i alle Maader staar over Grønlændere af rent Blod.

Dr. N. Hartz takkede for det interessante Foredrag, der jo i sine Hovedlinier falder sammen med den Beretning, Forstander *Sigurdsson* har afgivet. Men der er dog den store og væsentlige Forskel, at medens Statskonsulenten og Forsøgsleder *E. Knudsen* ikke mener, vi skal regne med Muligheder for Danske i Grønland, saa er det *Sigurdssons* Opfattelse, at der er endog store Muligheder for Danske i Grønland. I det nordligste Amerika er det netop Danske, der sidder paa Nordgrænsen til Tundraen, hvad der dog tør tages som et fuldgyldigt Bevis paa, at Danskerne ikke er saa bundne til civiliserede Forhold, at de ikke kan tilpasse sig til meget primitive Forhold. Der er jo i Danmark hvert

Aar en Del unge Mænd, der vil rejse ud, og det var Talerens Opfattelse, at der vilde være gode Betingelser for dem i Grønland; i hvert Fald bør man ikke afskære dem fra at prøve den Chance, Grønland kan byde dem. Skal vi have Grønlænderne oplært til Landbrug — og dette vil sikkert blive nødvendigt som Erstatning for Sælhundefangstens Tilbagegang — saa vil det være nødvendigt at faa Danske derop i et ikke ringe Antal for at lære Grønlænderne dette. I hvert Fald kan vi ikke komme udenom, at det maa ske i større Udstrækning end hidtil. Taleren var glad ved, at der skabtes Interesse om Sagen, thi han vilde meget nødig, at Sagen skulde forsvinde i Tavshed og dø hen. Der var et Spørgsmaal, som han havde ventet paa, Foredragsholderen vilde have fremdraget, nemlig Oprettelsen af en Forsøgsstation i Grønland. Skal der opnaas Fremskridt i Plantedyrkning og i det hele landbrugsmæssige Fremskridt, er det absolut nødvendigt, at der snarest muligt oprettes en Forsøgsstation. Taleren vilde henstille, at der blev sendt et Par teoretisk og praktisk uddannede unge danske Landmænd til Forsøgsstationer i Alaska, hvor de sikkert vilde kunne finde mange gode Impulser til Gavn for et Fremtidsarbejde i Grønland.

Forsøgsleder *Einer Knudsen* havde som Deltager i Rejsen til Grønland egentlig intet at føje til Statskonsulent K. Hansens Beretning; naar han havde bedt om Ordet, var det kun fordi, han gerne vilde bemærke, at han i alt væsentlig ganske kunde slutte sig til Statskonsulentens Udtalelser. Det var ingenlunde et for mørkt Billede, Statskonsulenten havde givet, thi det var egentlig den bedste Del, han havde set; Taleren havde senere haft Lejlighed til at berejse nogle sydligere Distrikter, men Forholdene her var ikke bedre, snarere daarligere. Inspektør *Bendixen* nævnede, at Faarene kan overvintre ude, og dette er sikkert rigtigt, men dette ligger saa tæt op ad Dyrplageri, at Taleren ikke kunde gaa med til at bygge Faareavl herpaa. Det er heller ingen Nytte til at have Faar, der kummerligt kan opretholde Livet; skal Faareholdet faa økonomisk Betydning, maa der skabes Betingelser for en Produktion.

Inspektør *Bendixen* udtalte, at han jo heller ikke havde anbefalet denne Fremgangsmaade som noget, der skulde bygges paa. Det han ønskede at præcisere var, at der er Betingelser for udvidet Faarehold — endog betydelig udvidet — og at man godt kan begynde derpaa straks.

Statskonsulent *K. Hansen* udtalte, at naar Inspektør *Bendixen* hævdede, at der godt kan holdes Faar i Grønland,

som Forholdene er nu, og at dette Faarehold ogsaa kan udvides noget, saa var dette selvfølgelig rigtigt. Men det var Talerens bestemte Opfattelse, at skal dette Faarehold faa nogen væsentlig Betydning som Erhverv, saa er Opdyrkning nødvendig. Det vil vistnok ikke være ugørligt at lade Faarene overvintre ude, men Udbyttet af et Faarehold under saadanne Kaar vil blive saa ringe, at det ikke vil være rigtigt at lede Grønlænderne ind herpaa. Vi bør, saafremt vi virkelig ønsker at gøre Grønlænderne Vel i denne Sag, ikke bygge paa Stemninger; vi maa have Sagen ind i et godt og sundt Spor og søge at skabe en jævn Udvikling i en bevidst Retning. Og erkender vi dette, saa maa det fastholdes, at et væsentligt udvidet Faarehold i Grønland kun kan betrygges, naar vi ved Opdyrkning er i Stand til at sikre Faareholdet om Vinteren.

Med Hensyn til de gamle Nordboere skulde Taleren ikke komme ind paa deres Landbrug og Livsvilkaar, som det jo i det hele var meget vanskeligt at dømme om. Men der er en Ting, man ikke kan undgaa at lægge Mærke til i Grønland, og det er den omtalte Bortskæring af Jord i Dalstrøgene, der aarligt finder Sted af Havvandet fra Kysten. Der gaar paa denne Maade aarligt store Jordmasser i Fjorden, hvorved netop en Del af den bedste Jord i Grønland forsvinder, og der kan da være noget, der taler for, at der i de gamle Nordboeres Tid har staaet større Græsningsarealer til Raadighed end nu.

Med Hensyn til Hold af Malkekvæg i Grønland havde Taleren jo ogsaa i sit Foredrag bemærket, at dette i Nærheden af Kolonierne kunde være af nogen Betydning, men i Almindelighed bør vi sikkert ikke prøve paa at indføre Kvæghold i Grønland. Kvæghold vil stille ganske anderledes store Fordringer til Røgt og Pleje; det er Faarene, et udvidet Husdyrbrug i Grønland maa bygge paa.

Dr. Hartz ønskede Landmænd fra Danmark til Grønland som Læremestre, men Taleren troede egentlig, at man var inde paa en ganske god Vej ved at antage unge Grønlændere som Elever paa Faareavlsstationen og i det hele taget at yde Hjælp og Vejledning fra denne. Taleren var ganske enig med Dr. Hartz i, at vi maa have en Forsøgsvirksomhed i Grønland, og havde jo i sit Foredrag henvist forskellige Opgaver til en saadan Forsøgsvirksomhed. I Indberetningen til Ministeriet vilde der blive fremsat Forslag om Oprettelsen af en saadan med nærmere Formulering af de Opgaver, der vil være at tage op. At der maa være et nært Samarbejde mellem Forsøgsstationen og Faareavlssta-

tionerne er en Selvfølge. Det er muligt, at et Par Mænd, kunde have Nytte af et Ophold ved Forsøgsstationerne i Alaska og indhente Erfaringer, der kan komme Grønland tilgode, men skal der naas et godt Resultat, skal vi nære grundet Haab om, at Opdyrkningsarbejdet og et udvidet Husdyrhold i Grønland vil lykkes, da maa det sikkert hovedsagelig bygges paa Erfaringer og Forsøg indvundne i Grønland.

Med Hensyn til Forstander Sigurdssons Beretning om Forholdene i Grønland forekom det Taleren, at man i nogen Grad gjorde sig skyldig i Misbrug eller Misforstaaelse af Hr. Sigurdssons Udtalelser i hans Beretning. Man har tillagt Sigurdsson den Udtalelse, at Grønlands nuværende hele Folkemængde kunde leve af Husdyrhold. Det, som Sigurdsson herom siger i sin Beretning, er imidlertid noget andet, nemlig ordret følgende:

»Af de naturlige Betingelser for Landbrug i dette nordlige Land er Græsgangene langt de vigtigste. Her er Muligheder for at lade Faar, Geder og i mindre Udstrækning nøjsomme Racer af Hornkvæg og Heste finde Føden i de meget udstrakte Pil- og Lyngstrækninger, som er indblandet med Græsvegetationen. Hvor stort et Antal Husdyr disse kan føde i den Tid af Aaret, de er tilgængelige, er det vanskeligt uden forudgaaende speciel Undersøgelse at danne sig en begrundet Mening om. Men med islandske Forhold for Øje kan det i det mindste gøres gældende, at der i Grønland findes Græsgange, som kan yde lige saa megen og værdifuld Græsning, som 15,000 af Islands Landbrugsbefolkning bruger nu, med andre Ord, at Grønlands nuværende samlede Folkemængde, hvad Græsningen angaar, udelukkende kan leve af Husdyrhold.

Men da man maa gaa ud fra, at Husdyrene altid maa have en Del Vinterfoder, hvor nøjsomme de end er, maa alle Bestræbelser paa Grønland gaa ud paa ved Dyrkning eller hvilken som helst anden Fremskaffelse af hensigtsmæssigt Foder at kunne nyttiggøre Græsningen.

Skønt man muligvis — som Forsøgene ved Faareavlstationen endda tyder paa — kan skaffe sig værdifuldt Tilægsfoder, som Fiskeprodukter eller andre af Landets Ydelser, som Tang, Pil, Lyng m. m., maa man fra første Færd have sin Opmærksomhed henvendt paa, at Dyrkningen af vedvarende Græsmarker — Tun — er det eneste fuldt ud solide Grundlag at bygge paa, naar det gælder den lange

Fremtid, fordi Fiskeriet kan glippe, naar det skal være, og Brugen af naturlig Vegetation, Pil, Lyng etc., maa altid i Længden resultere i, at det gaar tilbage med denne Vegetation.«

Jeg ser ikke rettere, end at dette ganske falder sammen med, hvad jeg i mit Foredrag har hævdet som min Opfattelse.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Fr. Moltke*, Bregentved, sluttede derefter Mødet med en hjertelig Tak til Foredragsholderen og til Deltagerne i Forhandlingen efter Foredraget.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1925.

(Sluttet fra S. 110.)

Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet.

Præsidenten, Forpagter *Sonne*: I Lighed med, hvad der har fundet Sted ved de senere Aars Generalforsamlinger, skal ogsaa her gives nogle Oplysninger om Udvalgets Virksomhed. Først skal der mindes om, at i Perioden 1914—1920 havde Krigsbegivenhederne og Krigens Eftervirkninger lagt en død Haand over de af Udvalget i 1913 iværksatte Bestræbelser efter at skabe Afsætning for dansk Sædefrø ved at sende Prøver af vore gode Stammer til Udlandet til Sammenligning med dettes egne tilsvarende Kulturplanter. Indtil Udgangen af 1919 var der saa godt som ingen Meddelelser indløbet fra Udlandet om Resultatet af de paagældende sammenlignende Dyrkninger. I Januar 1920 blev der saa af Udvalget rettet Henvendelse til de forskellige udenlandske Modtagere af saadanne Prøver om at indsende Beretning med foreliggende Resultater. Der indgik derefter en Del Besvarelser, og disse — supplerede med Meddelelser, der senere er indgaaet om senere udsendte Prøver — skal her forsøges sammendraget til et kort Resumé gengivende de væsentligste Resultater.

Irland synes at være det Landomraade, hvor dansk Sædekorn og Frø slaar bedst an. Inden Krigen og før Udvalgets Tilbliven var der i Irland foretaget Forsøg med Tystofte Prenticebyg og 3 af vore danske Hovedstammer med udmærket Resultat. I 1920 sendte Udvalget Prøver til Irland, og den derfra afgivne Beretning viser, at danske Stammer af Engsvingel, Hundegræs og navnlig af italiensk Rajgræs havde været dyrket i Irland med fortræffelige Resultater. Der er udsendt nye Prøver, og Forsøgene fortsættes, og der imødeses yderligere Forsøgsberetninger. Fra England foreligger Beretning

om, at de danske kaalbroksikre Stammer af Kaalroer — Studsgaard og Herning — har været dyrket med godt Resultat og har faaet det Skudsmaal, at de var bedre end nogen anden Stamme paa kaalbrokbefængt Jord. Fra Schweiz foreligger Meddelelse om gunstigt Resultat af Dyrkningen af Barres Strynø V.

Fra Tyskland foreligger der publiceret gunstige Forsøgsresultater af Dyrkning i Aarene 1920—22 af tidlig Rødkløver (Tystoftestammen), Alm. Rapgræs, Engsvingel, Timothé, og navnlig 2 danske Stammer af Hundegræs, der fremhæves som de bedste blandt samtlige prøvede Stammer. I Østrig er Strynø Barres og Fodersukkerroe dyrket med godt Resultat, og man fremhæver derfra disse Stammers ensartede Fasthed af Roemassen og den gode Form, der betinger let Optagning. I De Forenede Stater i Nordamerika har af de i 1914 af Udvalget leverede Frø kun Hundegræs af Olsgaard-Stammen givet et Udbytte, der har tiltrukket sig smigrende Opmærksomhed.

I 1924 har imidlertid Professor *Anthony* ved Universitetet i West Virginia prøvet danske Rodfrugtstammer, leverede af Udvalget. Saaledes prøvedes Barres Strynø V og Barres Tystofte V sammen med 3 amerikanske Stammer, og det viste sig, at de danske Stammer langt overgik dem i Udbytte. For Kaalroers Vedkommende foreligger kun Udbyttetotal for 2 danske Stammer (Bangholm, Olsgaard V og Bangholm, Pajbjerg V), men ingen Tal for dermed sammenlignede amerikanske Stammer. Imidlertid udtaler Beretningen angaaende Roeforsøgene i det hele taget, at de danske Stammer viste betydelige Fortrin for de indenlandske amerikanske Stammer.

Fra Canada foreligger et betydeligt Antal Forsøgsresultater fra Dyrkning af danske Stammer. Skønt Resultaterne er vekslende, er de i det store og hele gunstige for vore Foderroestammer af baade Runkelroer, Kaalroer, Turnips og Gulerod. Endvidere er dansk Hvidkaal i Canada prøvet med udmærket Resultat, hvorhos Frø af dansk Rødkaal og Rosenkaal har vundet Anerkendelse.

Jeg skal anføre, at i Aaret 1923—24 blev der af Udvalget udsendt 270 Prøver, der blev fordelt til 28 Forsøgsstationer, og i 1924—25 er der udsendt 369 Prøver, der er fordelt til 40 Modtagere. Udsendelsen skete efter en paa engelsk affattet Sortsfortegnelse, der indeholder en Liste over de herhjemme bedste Kulturformer, og efterhaanden som nye sammenlignende Stamme-forsøg gør en Ændring i denne Fortegnelse ønskelig, bliver den ændret. Jeg kan anføre, at den oprindelig udsendte Sortsfortegnelse omfattede 36 Stammer, medens den sidst afgivne

omfatter 38 Stammer. Iøvrigt har Udvalget gjort den Erfaring, at det er meget lettere at blive af med Prøverne end at faa Modtagerne til at afgive Beretning om Resultatet af de foretagne Forsøg, der maa i Reglen udsendes Rykkerbreve, og saadanne Rykkerbreve er udsendt til alle dem, der i 1923—24 modtog Frøprøver. Iøvrigt maa i denne Forbindelse nævnes, at i mange Tilfælde er der kun udsendt ganske smaa Prøver, der anvendes nærmest i videnskabeligt Øjemed og til orienterende Dyrkning, saaledes at egentlige Udbytteresultater maaske slet ikke foreligger. Det er Udvalgets Sekretær, Fuldmægtig for Statens Planteavlskontor, Hr. *L. P. M. Larsen*, som i denne Sag udfører et stort, interesseret og samvittighedsfuldt Arbejde. Dettets Hensigt er jo at skabe øget Afsætning af dansk Sædefrø i Udlandet, og selv om man længes efter mere iøjnefaldende positive Resultater, mener Udvalget dog vedblivende at være inde paa den rette Vej og at turde imødesee Frugter af den iværksatte Bestræbelse efter at sprede Kundskab til det danske Frøs gode Egenskaber. I denne Forbindelse ligger det nær at nævne, at Udvalgets Virksomhed vedblivende omfattes med Interesse og Velvillie af danske Frøfirmaer, som gennemgaaende vederlagsfrit stiller det fornødne Sædefrø til Udvalgets Raadighed samtidig med, at modtagne Forsøgsresultater stilles til Frøhandlerforeningens Raadighed.

Prisopgaven vedrørende Dyrkningen af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer og af kvælstofholdige Planter til Nedpløjning.

Præsidenten, Kammerherre *Juel*: I Februar Maaned 1924 udsatte Landhusholdningsselskabet en Prisopgave om Dyrkningen af forskellige Foderplanter til Erstatning for indførte Foderstoffer og af kvælstofholdige Planter til Nedpløjning. Ved Indleveringsfristens Udløb den 1. April 1925 var der indkommet 4 Besvarelser. Efter Selskabets Anmodning paatog D'Hrr. Statskonsulent *K. Hansen*, Konsulent *M. K. Kristensen* samt Forpagter *G. F. Schroll* sig det betydelige Arbejde at gennemgaa de indkomne Besvarelser og derefter gøre Indstilling til Selskabet. Selskabet er selvfølgelig D'Hrr. meget taknemmelig for den Interesse, de herved har vist Sagen. I Indstillingen fremhævede Dommerudvalget, at 2 af de indkomne Besvarelser ikke kunde komme i Betragtning, medens de 2 andre hver især giver en Række for den praktiske Jordbruger værdifulde Bidrag til den foreliggende Sags Fremme, og da de i betydelig

Grad supplerer hinanden, har Udvalget indstillet dem begge til Belønning og Offentliggørelse i ét Skrift, idet de tilsammen fyldigere belyser det foreliggende Emne end hver enkelt for sig. Dog stillede Udvalget den Betingelse, at der blev foretaget nogle af Udvalget paapegede Ændringer, før de 2 Skrifter eventuelt blev præmierede. Ved Forfattersedlernes Aabning viste det sig, at de 2 Forfattere er Direktør *Johs. H. Sylvest*, Rudkøbing, og Gaardejer *Bertel Bjerre*, Guldager pr. Hæstrup.

De to Herrer gik beredvilligt ind paa at forhandle med Udvalget om de ønskelige Ændringer. Direktør *Sylvest* forhandlede herom med Statskonsulent *K. Hansen* og Gaardejer *Bjerre* med Konsulent *M. K. Kristensen*.

Efter at Ændringerne er foretagne, har Selskabet besluttet at tildele de to Forfattere hver en Præmie paa 600 Kr., altsaa tilsammen 1200 Kr., medens der oprindeligt kun blev budgetteret 800 Kr. til Præmie.

Afhandlingerne er nu gaaet i Trykken og vil antagelig blive færdige til Offentliggørelse noget ind i det nye Aar. Naar det har varet saa længe, før Afhandlingerne har kunnet sendes i Trykkeriet, skyldes det dels, at Statskonsulent *K. Hansen* havde dem med paa sin Grønlandsfærd for paa Rejsen nærmere at præcisere og nedskrive de Ændringer, som Udvalget ønskede, endvidere, at Forhandlingerne mellem de to Forfattere og D'Hrr. *K. Hansen* og *M. K. Kristensen* om Ændringerne selvfølgelig ogsaa krævede deres Tid. Skriftet med de to Afhandlinger bliver ikke saa lidt dyrere at udgive for Selskabet end budgetteret, dels fordi Præmiesummen er forhøjet med 50 pCt., dels fordi der bliver udgivet to Afhandlinger i Stedet for en, saa Forfatterhonorar og Trykningsomkostninger ligeledes bliver større, men Selskabet haaber, at Skriftet, saaledes som det nu vil komme til at foreligge med to Afhandlinger, vil yde en værdifuld Vejledning for Landmændene. — Fra *Carlsen Langes* Legatstiftelse har Selskabet modtaget et betydeligt Tilskud til Hjælp ved Bestridelsen af Udgifterne ved Skriftets Udgivelse, og der er al Grund til her at bringe Legatstiftelsen Selskabets meget erkendtlige Tak for dette Tilskud.

B. Forslag fra Præsidiets.

Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1926 til 31. Marts 1927.

Præsidenten, Forpagter *Sonne*: Jeg skal her tillade mig at meddele, at Virksomhedsplanen er uforandret overført fra det

nu løbende Aar, medens der for Budgettets Vedkommende er enkelte Ændringer. Der er regnet 600 Kr. mindre i Medlemskontingent, og der er regnet 700 Kr.'s større Udgift til det Arbejde, der udføres af Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet. Der er endvidere regnet med en Nedgang paa 300 Kr. under Punkt 11: Anskaffelse og Uddeling af Skrifter, og Landøkonomisk Rejsebureau har faaet Tilskudet fra Staten forhøjet med 1000 Kr., saa der er regnet med 1000 Kr.'s større Udgift fra 3600 Kr. til 4600 Kr. Saaledes som Budgettet her foreligger, er det opstillet med et Overskud paa 1280 Kr., men disse 1280 Kr. er ved Bestyrelsens Beslutning i Dag reduceret til 80 Kr., idet Bestyrelsesraadet paa Forslag af Præsidiet enstemmigt vedtog i hvert Fald foreløbig for det kommende Aar at yde Landbrugsraadet et Tilskud af 1200 Kr., idet Landhusholdningsselskabet hidtil har været den eneste af de i Landbruget samvirkende Organisationer, der ikke har ydet Tilskud til Landbrugsraadet, hvilket Præsidiet og Bestyrelsesraadet fandt mindre tiltalende og korrekt, hvorfor man vedtog et saadant Tilskud for det kommende Aar, hvilket vi ifølge det foreliggende Budget har Midler til at præstere.

Statskonsulent *Anton Christensen*: Jeg har ikke noget særligt at bemærke, men det forekommer mig, at i det mindste eet Medlem burde tage Ordet paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling. Det, der giver mig Anledning til at tage Ordet, er den, jeg kan næsten sige, glædelige Meddelelse, som Kontorchefen gav angaaende den Idé, Baron *Wedell-Neergaard* har stillet til Selskabets Raadighed, og som Selskabet synes at optage med Glæde. Saafremt Selskabet er glad ved Idéer og har Mulighed for at bringe dem til Udførelse, vil jeg gøre opmærksom paa, at der omkring i Landbrugskredse er adskillige Ønsker med Hensyn til Spørgsmaal, der er nogenlunde beslægtet hermed, og hvis Løsning er nogenlunde lige saa paakrævet. Et af de Spørgsmaal, man ofte drøfter baade mundtligt og skriftligt i Landbrugskredse, er Spørgsmaalet om Staldventilation o. l. Man mangler imidlertid Evne til at klare det, man savner fast Grund under Fødderne, der er ingen, der kan optræde som Raadgivere, der er ingen, der i Stillings Medfør er absolut forpligtet dertil, der er ingen, man kan forvente vil gøre det. Saafremt Præsidiet og Bestyrelsesraadet selv mener, at der er nogen Grund til at gøre noget ved denne Sag, vil jeg tillade mig at henstille at tage under Overvejelse, om der ikke kunde enten udsættes en Præmieopgave vedrørende Løsning af dette Spørgsmaal eller nedsættes et Udvalg, der kunde beskæftige sig med Spørgsmaalet. Jeg er ganske klar over, at

det ingenlunde er let; hvis det var let, vilde man jo heller ikke være i saadan Vildrede, som man er. Det er kun denne lille Bemærkning, jeg tillader mig at gøre, for at der dog kan lyde én Røst fra Menigmand.

Præsidenten, Forpagter *Sonne*: Det er jo et sagkyndigt og vel underbygget Forslag, som skal blive taget under Overvejelse, idet jeg jo iøvrigt maa henvise til, at vi, som Budgettet viser, for Øjeblikket ikke har Midler til Raadighed, der vil sætte os i Stand til at iværksætte yderligere Undersøgelser; men det skal blive erindret, og Spørgsmaalet skal saavidt muligt og ved første givne Lejlighed søges overvejet, og formentlig bliver der Vej frem for at faa Ønsket virkeliggjort om at faa Staldventilationsspørgsmaalet saa nøje undersøgt, som det fortjener.

Statskonsulent *Anton Christensen*: Jeg takker for venlig Modtagelse. Efter det foreliggende Budget er jeg selvfølgelig fuldstændig klar over, at der i Øjeblikket ikke kan blive Midler dertil.

Forslag til Virksomhedsplan for Aaret 1926—27 og Forslag til Budget for samme Tidsrum vedtoges.

Generalforsamlingen hævet Kl. 10.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1925.

Af Inspektør *James Høyer.*

Idet Kontrollen hermed fremlægger Beretningen om Virksomheden i Aaret 1925 — det 31. Forretningsaar — skal Kontrollen henvise til, hvad den udtalte i Begyndelsen af Beretningen for 1924 om Forholdene i det hele taget. Situationen er omtrent uden Forandring.

De 5 sidste Aar udviser Importen til Frihavnen følgende Kvanta, anført i Tons à 1000 kg:

	Majs	Byg	Oliekager	Klid
1921	94.000	15.000	39.000	3.600
1922	69.000	7.000	31.000	9.500
1923	60.000	13.000	32.000	14.000
1924	65.000	20.000	50.000	12.000
1925	65.000	13.000	49.000	11.000,

hvilke Tal bedes forstaaede som »circa«.

I samme Tidsrum er der dels kontrolleret, dels prøvetaget følgende Kvanta, ligeledes anført i Tons à 1000 kg:

1921.....	70.000 Tons
1922.....	53.000 —
1923.....	51.000 —
1924.....	58.000 —
1925.....	43.000 —

og Kontrollen 1925 omfatter følgende forskellige Varer:

Majs.....	19.926.082 kg
Hvede	1.431.362 -
	Transport... 21.357.444 kg

Transport...	21.357.444	kg
Rug	5.319.945	-
Byg	2.339.043	-
Havre	1.228.495	-
Bomuldsfrøkager	4.788.095	-
Solsikkekager	624.008	-
Jordnødkager	167.088	-
Palmekager	144.253	-
Kokoskager	420.741	-
Hørfrøkager	6.000	-
Rapskager	48.044	-
Foderkager	51.104	-
Sojakager	132.046	-
Hvedeklid	2.067.750	-
Ærter og Vikker	479.742	-
Havrefodermel	26.967	-
Bibbymel	50.000	-
Solsikkemel	59.139	-
Linsefoder	98.782	-
Mejerimel	172.834	-
Hvedemel, amerikansk	878.720	-
Rugmel	22.853	-
Kartoffelmel	11.000	-
Riis	121.951	-
Rismel	7.930	-
Frøsorter, diverse	62.300	-
Sukker	21.003	-
Melasse	74.241	-
Kakaopulver	236	-
Nødder	1.500	-
Blommer	6.375	-
Kaffe	888	-
Tobak	330	-
Okker	1.115	-
Chilesalpeter	774.754	-
Norgesalpeter	1.195.900	-
Kaligødning	385.300	-

Ialt... 43.147.916 kg

eller 43.147 $\frac{916}{1000}$ Tons.

Angaaende disse Varers Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder henvises til Tabel I.

De enkelte Forretningers Antal er 3089 og der udstedtes 126 Certifikater.

Som foran anført andrager Importen af Majs ca. 65.000 Tons; af dette Kvantum indkom Hovedparten, eller ca. 39.000 Tons, fra Donau- eller Sortehavslandene, den saakaldte »Galfox« Majs. Derefter kommer La Plata med ca. 13.000 Tons, Afrika med ca. 7.000 Tons, Java med ca. 5000 Tons og endelig Nordamerika med 1500 Tons.

Det importerede Kvantum Byg figurerer med ca. 6000 Tons fra Californien, ca. 24.00 Tons fra La Plata, ca. 2400 Tons fra Amerika og ca. 1800 Tons fra Donaulandene.

De anførte, importerede ca. 49.000 Tons Oliekager var i første Række amerikanske Bomuldsfrøkager, nemlig 24.000 Tons, eller omtrent Halvdelen af Importen. Derefter kommer Solsikkesager fra Sortehavet med ca. 8000 Tons. Resten var Jordnød-, Kokos-, Palme-, Raps-, Soja-, Hørfrø-, Hampefrø- og Babassu Kager.

Af Hvedeklid indkom ca. 5000 Tons fra England og ca. 6000 Tons fra La Plata.

De forskellige Majssorter, Byg, Oliekager og Klid ankom i det hele i god Kondition bortset fra enkelte Smaaskavanker hist og her.

Med Hensyn til Oliekager er Bomuldsfrøkagen stadig den dominerende, medens Solsikkekagen synes at tabe Terræn, i alt Fald foreløbig.

Den store, danske Høst i Forbindelse med andre Forhold, bl. a. de stærkt reducerede Priser paa Kornet, som ogsaa standsede Eksporten for Byg og Hvede, forarsagede, at meget af Høsten blev og bliver opfodret herhjemme, og dermed er ganske naturlig Forbruget af fremmede Foderstoffer og Majs formindsket. Dansk Rug er saaledes vistnok i store Mængder opfodret; det kunde jo ikke betale sig for Landbruget at sælge Rug til Priser, der ikke engang dækkede, men endogsaa var langt under, hvad f. Eks. Majs kostede. Det samme

Tabel I. Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1925 (anført i 1000 kg).

1925	Majs	Hvede	Rug	Byg	Have	Bomuldstrø- kager	Palmekager	Hørrø- kager	Hapskager	Jordnød- kager	Kokoskager	Sojaskraa	Solsikke- kager
Januar	2220	31	165	14	282	1358	20	»	6	13	4	»	55
Februar	573	14	213	942	385	919	»	»	»	5	»	»	33
Marts	2717	297	277	121	22	645	13	»	15	»	9	10	43
April	2139	337	403	182	30	415	12	»	»	9	»	109	3
Maj	893	»	394	221	157	86	20	4	2	52	»	»	»
Juni	2091	»	426	257	39	22	5	2	»	»	»	»	19
Juli	3864	5	704	381	74	14	»	»	»	»	107	»	»
August	1072	37	463	93	60	32	6	»	»	18	73	»	19
September	1394	20	216	46	»	352	36	»	»	43	102	»	199
Oktober	1172	20	460	82	»	91	12	»	»	17	105	»	112
November	818	16	467	»	110	393	20	»	»	10	17	»	69
December	973	654	1132	»	70	461	»	»	25	»	4	13	72
Ialt	19926	1431	5320	2339	1229	4788	144	6	48	167	421	132	624

1925	Hvedeklid	Hvedemel og andet Mel	Bælgfrugter	Diverse Frø-Sorter	Bibby- og Fodermel	Foderkæger	Ris	Melasse	Linse-Foder	Kaffe	Sukker	Blommer	Nødder	Diverse Varer	Kunst-gødning
Januar	348	164	93	3	63	»	5	»	»	»	15	»	»	»	1030
Februar	224	56	382	55	28	51	»	»	»	»	»	»	»	»	770
Marts	192	27	»	2	»	»	22	6	»	»	2	»	»	2	375
April	147	47	»	»	53	»	»	»	»	»	4	»	»	»	70
Maj	60	36	»	»	27	»	»	35	»	»	»	»	»	»	»
Juni	151	182	»	»	13	»	»	»	»	»	»	»	»	»	15
Juli	187	62	5	»	»	»	»	3	99	»	»	»	»	»	95
August	286	43	»	»	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
September	101	70	»	2	»	»	5	»	»	»	»	»	»	»	»
Oktober	162	42	»	»	»	»	82	»	»	»	»	»	»	»	»
November	140	88	»	»	56	»	8	30	»	1	»	2	»	»	»
December	70	104	»	»	64	»	»	»	»	»	»	4	2	»	»
Ialt	2068	921	480	62	309	51	122	74	99	1	21	6	2	2	2355

Ialt 43,147,916 kg = 43,147 $\frac{916}{1000}$ Tons.

Tabel II. Oversigt over kontrollerede Varer

Aar	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Mel og Gryn	Bomuldsfrø- kager	Palmekager	Jordnød- kager og Mel	Solsikke- kager	Raps- og Hørfrøkager
1896/9	103877	69	117	944	»	70	10600	83	»	537	789
1900..	37314	18	805	50	50	»	2710	56	»	2336	714
1901..	25162	1612	1297	2793	6	»	23114	92	»	5970	714
1902..	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	124	2746	7471	1174
1903..	50811	1043	6639	9411	»	605	27031	85	292	8025	839
1904..	31674	1250	2836	18992	18	332	19749	64	890	7273	2102
1905..	64228	178	4008	14559	229	330	47980	89	461	4688	1925
1906..	76766	603	1914	6157	333	5	49669	66	1153	4527	954
1907..	51622	2640	898	536	109	423	44830	95	889	4273	568
1908..	38061	2747	2809	1762	919	556	33220	84	662	13013	120
1909..	26330	1805	2144	9295	730	322	34749	144	569	9764	156
1910..	25942	2328	3754	9160	1328	310	25487	119	1526	2323	354
1911..	52878	3047	3942	6671	1365	93	25329	112	1682	8817	350
1912..	47322	9984	953	2367	451	17	35300	24	1504	6633	394
1913..	49519	2889	1235	2720	1372	334	26718	90	1582	6662	53
1914..	33071	1564	1503	3296	2258	8	14008	383	1711	5823	712
1915..	67751	1528	1637	18645	1093	356	54163	926	1977	1	1086
1916..	74958	2118	454	1222	976	1020	30230	1277	1119	»	484
1917..	33073	888	317	422	6441	88	30862	25	1639	»	222
1918..	1757	90	16	596	5169	»	15	»	»	»	»
1919..	11458	1355	»	1615	703	1908	700	594	25	»	»
1920..	24650	1532	28	426	1636	1334	7922	287	968	»	531
1921..	40608	943	1086	2846	643	1931	10503	495	2758	241	580
1922..	27383	1641	3326	3332	1160	397	6256	278	1072	112	285
1923..	17515	4406	5768	5255	2003	926	3463	203	1687	2107	225
1924..	26555	1356	5415	8749	2613	496	3598	278	647	5422	262
1925..	19926	1431	5320	2339	1229	921	4788	144	167	624	54
Ialt..	1160865	51683	65863	138007	32834	12782	601345	6217	27726	106642	15647

Ialt 2,481,176,196 kg

i Aarene 1896—1925. (anført i 1000 kg).

Sojakager og -skraa	Hvede- og Rugklid	Bomuldsfrø- mel	Melasse o. a. Foder	Foder-Hvede og Malt	Diverse Foderkager	Maltspirer og Risfodermel	Blodfoder	Diverse Frøsorter	Roer	Bælgfrugter	Bibby- o. a. Fodermel	Diverse Varer	Oliefrø og Kunstgødning
»	2051	138	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1749	524	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1713	326	12	»	346	»	»	»	»	5	»	»	»
»	18232	1958	208	»	485	23	»	»	»	»	»	»	1256
»	7329	2102	340	»	48	9	»	»	»	»	»	»	50
»	8266	1631	298	»	320	21	»	»	»	»	»	»	6
»	9908	1819	1191	»	339	13	»	»	»	»	»	»	»
»	7923	734	626	»	362	61	»	»	»	2	»	»	50
»	12438	776	189	»	322	265	»	»	»	»	»	»	729
»	5022	1034	631	»	661	2260	»	»	»	3	»	»	1650
2294	5582	347	239	»	481	1249	»	23	»	1101	»	»	»
4905	4726	226	837	»	931	119	»	47	»	58	»	»	»
1518	5085	61	802	»	1510	94	»	106	»	17	»	»	20
193	3717	126	683	»	529	38	»	31	»	2794	»	»	»
634	3092	»	209	1226	243	56	»	84	»	210	»	»	152
301	1899	»	2747	776	376	451	»	41	»	202	»	»	»
2837	4766	»	1934	»	321	3124	»	45	»	»	»	»	1480
4265	339	»	471	»	2971	315	»	105	»	»	»	»	2360
470	403	»	1123	100	211	22	»	10	»	119	»	»	»
»	1120	»	4366	»	»	222	1775	2	63	»	»	153	4
»	730	237	10168	323	1365	74	»	999	10	370	»	378	567
6881	590	955	114	»	4409	162	»	22	»	2600	»	203	1454
451	1810	275	15	27	2286	»	»	53	»	19	»	207	3009
388	2632	»	»	50	718	114	»	13	»	450	200	119	2686
241	2816	»	3	62	579	244	»	125	»	313	»	174	2848
155	3208	»	194	2269	976	108	»	136	»	481	575	984	3581
132	2068	»	74	»	472	»	»	62	»	480	309	253	2355
25665	119214	13269	27474	4833	21261	9044	1775	1904	73	9224	1084	2471	24257

= 2,481,176 $\frac{196}{1000}$ Tons.

maa siges om dansk Byg, hvoraf der i Aarets Begyndelse eksporteredes en Del til meget høje Priser; thi ogsaa af denne Kornart er der uden Tvivl fodret ikke lidt op.

Hvorledes 1926 vil stille sig er det selvfølgelig ikke mulig allerede nu at udtale sig eller blot opstille Forholdene om. Man maa dog haabe, at Forholdene, ogsaa for Kontrollens Vedkommende, efterhaanden maa bedres.

I de nu forløbne 31 Aar, hvor Kontrollen har virket, er ialt passeret Kontrollen

2.481.176.196 kg

eller

2.481.176 $\frac{196}{1000}$ Tons à 1000 kg.

Herom henvises til Tabel II.

Kontrollen skal i Lighed med de foregaaende Aar slutte med at udtale, at Arbejdet udføres saa forsvarligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade mulig, men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte ske under Kontrollens ret vanskelige Hverv, kan ikke paalægges Kontrollen.

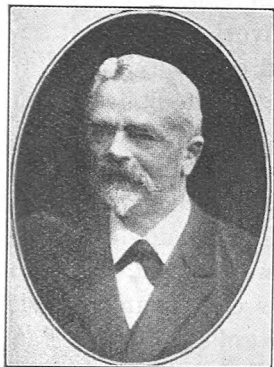
Frihavnen, 15. Januar 1926.

James Høyer.

S. Pedersen, Tousgaard.

Af fhv. Statskonsulent *J. Jensen.*

Den første Gang, jeg traf den afdøde *Søren Pedersen*, var i 1882 paa en hippologisk Undersøgelsesrejse i Aarhuseggen, hvortil han nylig var kommen som Forpagter af *Skivholme Præstegaard*. Men uagtet han var en meget beskeden ung Mand, havde han allerede gjort sig bemærket som en Dygtighed. Ogsaa som Hestemand kom han straks med,

idet han samme Aar købte en god sort Præmiehoppe og noget senere en brun Følhoppe, to heldige Køb, idet de blev Stammødre i hver sin »Linie« i hans senere berømte lille Stutteri. Dog blev det først i hans Hjemegn, *Djursland*, at hans Evner ret kom til at udfolde sig, da han i 1886 forpagtede *Næsgaard* ved Grenaa, en Græsgaard i det udtørrede *Kolind-Sund*. Den var uhyre frugtbar, men endnu ikke rigtig i Kultur og egnede sig ikke til Mejeri, hvorimod den krævede stærk Hestekraft, saa Hesteopdræt, der paa det Tidspunkt, da Hestekonjunkturerne var forholdsvis gode, blev en naturlig Produktion for den hesteinteresserede og forretningsdygtige Pedersen. Men han tog ogsaa fat udenfor sin egen Bedrift, idet han fik oprettet *Sønderherreds Hesteavlforening* og i 1890 til den valgte og tog Ansvaret for Købet

af den 2aarige Kæmpe, Ølgod-Sønnen Niels Ebbesen, J. Stbg. 616, for Rekordprisen 10,000 Kr. Samme Aar blev han »Amtsdommer« ved Hingsteskuet for Randers Distrikt, hvilket var Forløber for en hel Række Tillidsposter, ikke alene indenfor Hesteavlen: som Formand for Hingsteskuekommissionen for Aarhus Amt, Formand for De samvirkende jyske Hesteavlforeninger m. m., men indenfor Landbruget i det hele.

Da det især var som Hestemand i den jyske Avlsretning, han blev berømt, er det naturligt nu ved hans Afgang at give en kort Karakteristik af ham som saadan, ligesom et Bidrag til Belysning af, hvori hans Kunst bestod. Det maa da siges, at han besad en Kombination af Egenskaber i Faget som faa, nemlig først og fremmest medfødt Interesse og Blik for Heste, hvilket han uddannede, saa Gaver som Opdrætter og Forretningsmand samt ubetinget og uangribelig Hæderlighed og saa naturligvis Held. Som en Sjældenhed maa endvidere anføres hans Evne til at kunne vurdere sit eget, saa han ikke gjorde sig til Nar som Udstiller eller skamroste sit eget. Han var i saa Henseende stort anlagt, ligesom han som Køber søgte det bedste uanset Prisen.

Som Menneske var Pedersen af de Folk, der taalte at ses næved, han var ingen Distanceblænder. Af hans mange gode Egenskaber var Flid, Grundighed og Soliditet nogle af de mest skattede; men til de nyttige hørte ogsaa hans kritiske Sans, der ikke alene, parret med medfødt Vid og Lune, morede, men rigtignok ogsaa var frygtet og saaledes virkede opdragende. Nøje knyttet til denne kritiske Sans og udviklede Selvkritik var hans Beskedenhed, der, da han kom til Vejrs, kunde se lidt kunstlet ud, idet han ingenlunde manglede Selvfølelse og Ærgerrighed; men alt i alt var han en ideal jysk B o n d e.

Kapitelstaksterne for 1925.

(Statistiske Meddelelser, 4. Række, 74. Bind, 4. Hefte.)

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
1. Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	14.90	18.06	16.02	19.43	14.61	16.81	11.17	20.52
2. Bornholm	15.67	17.83	16.17	—	15.12	16.08	10.34	—
3. Lolland-Falsters Stift	15.84	19.26	16.65	19.80	15.07	18.00	11.74	21.11
4. Fyns Stift	15.74	19.03	16.88	20.34	15.48	18.00	11.88	21.50
5. Aarhus Stift	15.88	18.33	16.00	—	15.58	17.07	11.10	—
6. Aalborg Stift	16.13	17.93	15.79	—	15.33	16.18	10.71	—
7. Viborg Stift	15.45	17.90	15.53	—	14.91	16.49	10.17	—
8. Vejle Amt	16.00	18.50	15.50	—	15.48	17.29	10.93	—
9. Ringkøbing Amt	16.17	18.33	16.00	—	15.65	17.18	11.02	—
10. Ribe Amt	16.33	18.33	15.83	—	16.07	16.83	11.08	—
(Sønderjyske Amter)								
11. Haderslev Amt	14.83	17.68	14.33	18.95	14.51	16.91	9.87	19.68
12. Aabenraa Amt	15.62	19.12	14.77	20.38	15.37	18.50	10.29	21.73
13. Sønderborg Amt	15.67	18.33	15.08	20.33	15.29	17.59	10.76	21.37
14. Tønder Amt	16.00	18.17	15.50	—	15.42	17.13	10.53	—
Gennemsnit for hele Landet..	15.73	18.34	15.72	19.87	15.28	17.15	10.83	20.99

Kapitelstaksterne for Rug er for 1925 15 Kr. 08 Øre pr. 100 kg lavere end i 1924, for Byg 13 Kr. 48 Øre lavere, for Havre 10 Kr. 53 Øre og for Hvede 13 Kr. 46 Øre lavere.

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstaktslovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Kapitelstakstkredse (ældre Stifter)	Hvide	Graa	Bog-	Bog-	Smør	Flæsk	Hon-
	Ærter	Ærter	hvede	hvede-			
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	gryn		pr. Pd.	pr. Pot
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift:							
Møen	15. 64	14. 49			pr. Pd.		
Bornholm					1. 04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16. 07	15. 23					
forrige Maribo Klosters og							
Aalholm Amter	15. 13	14. 49					
forrige Nykøbing Amt	15. 62	14. 96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27. 62	251. 84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13. 33		1. 14	0. 61	1. 37
Vejle Amt			13. 34		1. 14	0. 64	1. 29
Ringkøbing Amt			14. 10		1. 13	0. 60	1. 25

Foredrag i Landhusholdningsselskabet i Marts Maaned. Der vil i Marts Maaned blive afholdt følgende Foredrag: Onsdagen den 10. Marts vil Assistent ved Statens Rodfrugtforsøg *J. Chr. Lunden* holde Foredrag om: Roeforædling i Tyskland og Sverige. Onsdagen den 24. Marts vil Professor *L. Frederiksen* holde Foredrag om: Nogle Fodringsforsøg med Malkekøer.

Træk af Landbrugets økonomiske Udvikling i De forenede Stater under og efter Verdenskrigen.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 10. Februar 1926 af Professor *O. H. Larsen*.

1. Prisfaldet paa Landbrugsprodukter i 1920.

Det er en kendt Sag, at De forenede Staters Landbrug ligesom Landbruget i mange andre Lande efter Verdenskrigen har gennemgaaet en alvorlig Krise.

For de fleste Landes Vedkommende hænger denne Krise sammen med et almindeligt og stærkt Prisfald paa Landbrugsprodukter, som vel nok indtraadte til noget forskellig Tid og med noget forskellig Styrke i de forskellige Lande alt efter de vekslende Forhold paa det indenlandske Pengemarked, men som overalt var meget følelig i Aarene omkring 1921 og 1922.

De forenede Stater var et af de Landomraader, hvor denne Krise meldte sig først og stærkest. Allerede i Efteraaret 1920 var Krisen i fuld Udvikling. For at tage et enkelt Eksempel: Hvedepriserne laa endnu i Forsommeren 1920 oppe omkring $2\frac{1}{2}$ Dollars pr. Bushel svarende til ca. 50 danske Kr. pr. 100 kg. Men fra Juni 1920 til Juni 1921 var Prisen gaaet ned til 120 Cents pr. Bushel, altsaa under Halvdelen, og Prisfaldet fortsattes i de følgende Aar til 98,5 Cents i Juni 1924 — et Prisfald paa over 60 pCt.

For Majsens Vedkommende var Nedgangen endnu kraftigere, idet den i Løbet af et Aar, fra Juni 1920 til Juni 1921, udgjorde over 66 pCt., hvilket vistnok er ene-

staaende i det amerikanske Landbrugs Historie. Og dog var Prisfaldet langt større for visse andre Varer end for Korn. Noteringerne for Bomuld var saaledes i Forsommeren 1920 omkring 37 Cents pr. Pound; et Aar senere var de nede paa under 10 Cents, altsaa omkring $\frac{1}{4}$, og for hele Aaret 1921 udgjorde Prisfaldet sammenlignet med 1920 over 60 pCt.

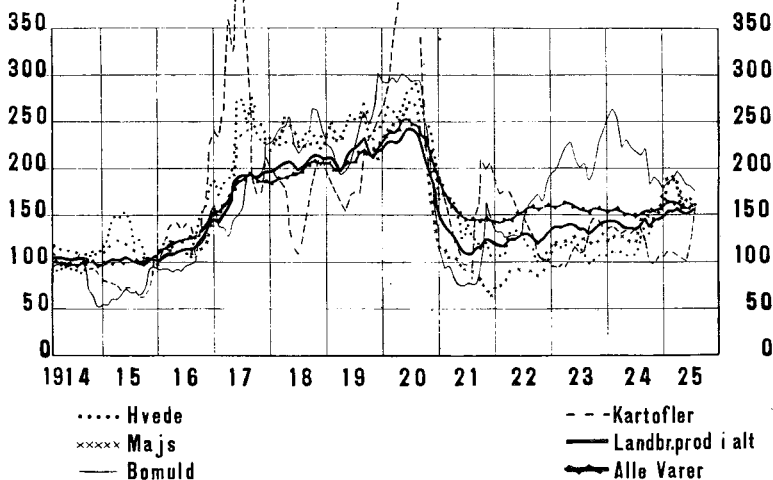
Ogsaa Kartofler udviste et mægtigt Prisfald. Noteringen var i Maj-Juni 1920 for gamle Kartofler oppe paa ca. 4 Dollars pr. Bushel, men faldt allerede i August-September for ny Høst til under Halvdelen og var den følgende Forsommer nede paa ca. 68 Cents eller omtrent $\frac{1}{6}$ af det foregaaende Aars Priser. For hele Aaret 1921 var den gennemsnitlige Pris omkring 104 Cents pr. Bushel mod 250 Cents det foregaaende Aar, altsaa et Prisfald paa tæt ved 60 pCt. eller omtrent det samme som for Bomuld.

For dyriske Produkter var Prisfaldet gennemgaaende ikke slet saa voldsomt, tildels fordi det for flere Produkters Vedkommende ligesom herhjemme begyndte tidligere. Allerede i Aaret 1918—19 havde man for disse Produkter naaet Maksimum, og regnes Prisfaldet fra dette Aar, er det omtrent lige saa stort som for de nævnte Planteprodukter. Flæskepriserne faldt saaledes fra omkring 16 Dollars pr. 100 Pounds i Efteraaret 1918 til godt $6\frac{1}{2}$ Dollars i November 1921. For Kvæg og Kvægavlsprodukter var Prisfaldet noget mindre; men til Genæld var det betydeligt større for Faar og Faareavlsprodukter, navnlig Uld, idet Priserne gik ned fra 56 Cents i Efteraaret 1919 til $15\frac{1}{2}$ Cents i November 1921, en Nedgang svarende til ca. 70 pCt. Sammenlignes den gennemsnitlige Pris for hele Aaret 1918 med Aaret 1921, er Priset procentvis det samme — altsaa endnu større end for Bomuld, en Vare, der ellers i nogen Grad synes at følge Uldens Prisbevægelser.

For nærværende Periode samstemmer de da ogsaa deri, at Priset var ret kortvarigt, idet der allerede i

1922 var en kendelig Stigning igen, og for begge Varers Vedkommende ligger Prisniveauet i 1924 betydeligt over det dobbelte af Prisen før Krigen, medens de fleste Landbrugsprodukter for samme Aar kun var steget med 30—40 pCt., og for samtlige Landbrugsprodukter er Index-tallet for 1924, naar Femaaret 1910—14 benyttes som Basis, omkring 140, medens det tilsvarende Index-tal for

Indextal for Varepriser i U.S.A. 1910-14 = 100

Tavle 1.

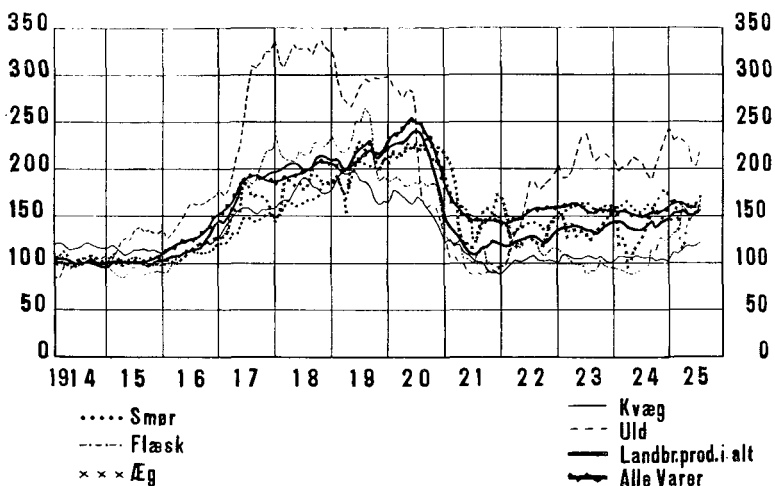
Ikke-Landbrugsprodukter er beregnet til ca. 170. Landbrugsvarernes relative Købeevne er altsaa betydelig mindre nu end før Krigen, hvilket fremtræder endnu tydeligere, naar man tillige tager Hensyn til Stigningen i Skatter, Renter og Arbejds løn, idet Indextallet for Landbrugsprodukternes Købekraft sammenlignet med Tiden før Krigen da kommer helt ned paa 75¹).

Det bedste Overblik over Prisbevægelsen under og

¹) G. F. Warren and F. A. Pearson: The Agricultural Situation. New York 1924.

efter Verdenskrigen faar man ved Betragtning af Indextallene for hele Perioden 1914—24. Paa nedenstaaende Tavler er disse Indextal fremstillet grafisk for de vigtigste Landbrugsprodukters Vedkommende, og Materialet til disse Fremstillinger er i Hovedsagen taget fra Publikationer udsendt af den landøkonomiske Afdeling ved Cornell University, der ledes af Dr. G. F. Warren¹⁾.

Indextal for Varepriser i U.S.A. 1910-14 = 100

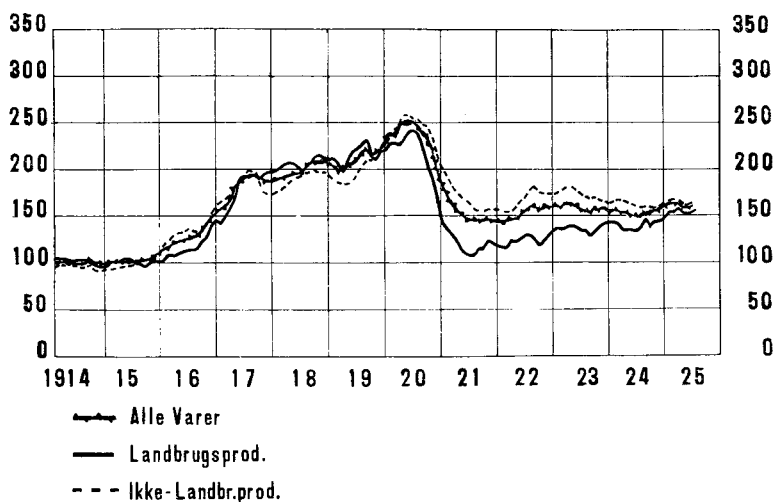
Tavle 2.

Ser vi først paa Tavle 1, som omfatter Hvede, Majs, Kartofler og Bomuld, fremgaar det klart af denne, at der for disse Planteavlsprodukters Vedkommende er to Maksima, før det store Prisfald kommer i 1920. Det første ligger i 1917—18; men efter Krigens Slutning gaar Priserne straks noget ned, indtil den sidste voldsomme Stigning i 1919—20 bringer navnlig Kartoffelprisen op til svimlende Højder, hvorfor ogsaa Faldet for denne Vare

¹⁾ Foruden fra forannævnte Bog tillige fra et Kvartalsskrift: *Farm Economics*, udsendt fra Cornell University.

som tidligere nævnt bliver særlig stærkt. Prisen hæver sig ganske vist noget igen i sidste Halvdel af 1921, men falder atter i 1922 og holder sig ligesom for Hvede og Majs betydeligt under det almindelige Prisniveau lige indtil 1924, medens Kurven for Bomuld allerede i 1922 skærer begge de svære, sorte Linier og holder sig højt de følgende Aar.

Indextal for Varepriser i U.S.A. 1910-14=100

Tavle 3.

Paa Tavle 2 er tegnet Indexkurver for Smør, Flæsk og Æg samt Slagtekvæg og Uld, og det vil ses, at naar undtages Ulden, hvis Indextal som nævnt er meget stærkt svingende, følger de 3 Hovedprodukter Smør, Flæsk og Kød nogenlunde det almindelige Prisniveau, omend de gennemgaaende ligger noget lavere og da navnlig siden 1920. Smørret danner dog en Undtagelse, idet Smørkurven i 1923 passerer den svære, sorte Linie for Opadgaaende, og det samme gælder forøvrigt Æg i 1924.

Tager man alle Landbrugsprodukter under eet til

Sammenligning med Ikke-Landbrugsprodukter og Kurven for det almindelige Prisniveau, viser Tavle 3, at de tre Kurver følges ganske pænt indtil 1919; dog kniber det i 1916 og 1917 for Landbrugsprodukterne at følge med, og i 1920 ligger de betydeligt under andre Varer, hvilket Forhold yderligere understreges i de følgende 3 Aar. Først i Slutningen af 1923 og yderligere i 1924 og 25 sker der atter en Tilnærmelse mellem de 3 Kurver, saaledes at de ved Udgangen af 1925 ligger hinanden ret nær.

2. Aarsagerne til Prisfaldet.

Spørger man om Grunden til det uforholdsmæssige stærke Prisfald paa Landbrugsprodukter efter Krigen, saa kan der nævnes forskellige Aarsager.

Før det første naturligvis den almindelige Deflation. Amerika havde tiltrods for dets Fastholden ved Guldindtøseligheden under hele Krigsperioden en kraftig Inflation. Den samlede Pengecirkulation steg fra 1913 til 1920 med over 2000 Mill. Dollars eller ca. 60 pCt. Samtidig steg dog Guld­mængden omtrent i samme Forhold, ja i de første Krigsaar var der endog en betydelig stærkere Stigning i Guldbeholdningen end i den cirkulerende Penge­mængde; men efter Amerikas Inddragelse i Verdenskrigen forandre­des dette Forhold fuldstændigt, idet Guldbeholdningerne fra 1917 til 1920 forblev omtrent uforandrede, ja endog formindskedes lidt, dels paa Grund af væsentlig mindre Tilførsler og dels som Følge af, at stedse større Guld­mængder inddroges i Pengeomsætningen, der netop i disse Aar øgedes kolossalt. Aarsagen her­til var først og fremmest de mægtige Krav, som Krigens Financiering stillede, og dernæst Europas umættelige Varehunger efter Krigen, som Amerika selvfølgelig anstrengte sig for at tilfredsstille. Det var i den første Del af denne Periode, at Dollarkursen gik helt ned i 3,20, medens den for Danmarks Vedkommende begyndte at stige allerede i Efteraaret 1918 og vedblev at stige indtil September 1920, da den naaede 7,20.

Samtidig kom det store Omslag i Amerika. Medens Guldet atter strømmede til i store Mængder, navnlig i 1921, aftog Overskudseksporten af Varer, saaledes at den allerede i 1921 var nede paa under Halvdelen af Værdien i 1919, og Nedgangen fortsattes endnu stærkere i de to følgende Aar paa Grund af manglende Efterspørgsel.

Og her er vi da ved den anden Aarsag til Prisfaldet: den svigtende Købeevne i Europa og andre importerende Landomraader. Nedgangen i Eksporten og den deraf følgende Tilbagegang i Produktion og Omsætning formindsker Kravet til Omsætningsmidler, og Pengeomsætningen gaar ned fra 5650 Mill. Dollars i 1920 til 4730 i 1922. Denne Nedgang svarer dog langt fra til den samtidige Prisnedgang, som gennemsnitlig for alle Varer udgjorde ca. 38 pCt. og for Landbrugsvarer som tidligere anført betydelig mere (ca. 50 pCt.).

Forklaringen hertil ligger dels i, at Landbrugsproduktionen var steget relativt stærkt under Krigen, og samtidig var der en mægtig Stigning i Eksporten af en Række vigtige Landbrugsprodukter; men da Krigen først var sluttet og Europas værste Hunger stillet, gik Efterspørgslen atter tilbage, og den herskende Overproduktion virkede som et stærkt Tryk paa Priserne. For at nævne et Par Eksempler: Amerikas Hvedeareal steg under Krigen, efter Angivelse af Warren, med $28\frac{1}{2}$ Mill. Acres eller ca. 4 Gange det dyrkede Areal i Danmark. Alene fra 1918 til 1919 udgjorde Stigningen over 50 pCt., og samtidig var der en betydelig Stigning ogsaa for de andre Kornarter; Rugarealet blev saaledes mere end fordoblet fra 1913 til 1919.

Hvad den dyriske Produktion angaar, var der ligeledes en stærk Stigning i Bestanden af Kvæg fra $56\frac{1}{2}$ Mill. i 1914 til $68\frac{1}{2}$ Mill. i 1919, og Svinebestanden steg samtidig fra 59 til $74\frac{1}{2}$ Mill., altsaa en Fremgang paa henholdsvis 21 og 26 pCt., medens vi i de samme Aar havde en Tilbagegang paa henholdsvis 20 og 75 pCt. Ogsaa Ægproduktionen steg meget stærkt under Krigen, fra ca.

1350 Mill. Dussin i 1910—13 til 1645 Mill. Dussin i 1920, og Stigningen er fortsat siden.

Med Hensyn til Eksporten af Landbrugsprodukter skal jeg blot nævne nogle faa Tal efter Agricultural Yearbook for de paagældende Aar:

	Eksport pr. Aar...	1911—13	1918—20
Hvede og Hvedeprodukter, Mill. Bushels.....		97,3	213,3
Ris og Risprodukter, Mill. Pounds		36,2	291,2
Sukker, Mill. Pounds		59,5	1045,4
Tobak, do.		384,6	522,2
Oksekød og Kødprodukter, Mill. Pounds.....		223,3	520,0
Flæsk og andre Svineprodukter, do.		978,5	2053,1

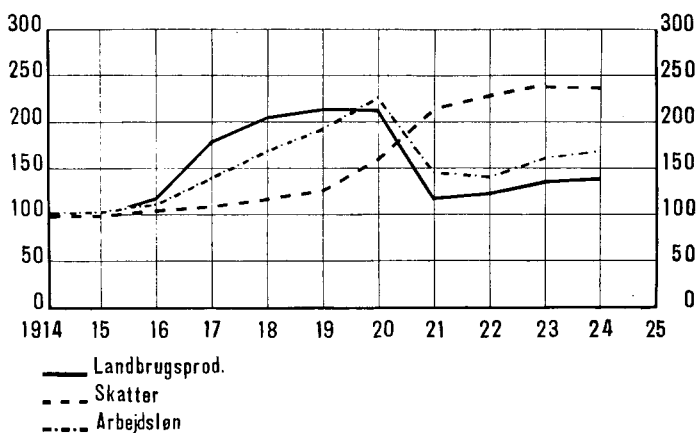
Det er dog ikke alle vigtige Eksportvarer, der viser en saadan Fremgang. Eksporten af Majs og Bomuld var saaledes aftagende under Krigen, og for en Del af de her nævnte Produkter begynder Tilbagegangen allerede i 1920, medens den for andre først kommer senere. I Gennemsnit for de sidste 3 Aar 1922—24 udgør Eksportværdien af alle Landbrugsprodukter kun 1860 Mill. Dollars imod 3443 Mill. Dollars i Aarene 1918—20; men her maa det dog erindres, at en væsentlig Del af Nedgangen skyldes Prisfaldet.

Det var imidlertid ikke de lave Priser alene, der førte til en Krise for Landbruget. Samtidig havde dette som altid under en Deflationsperiode at kæmpe mod relativt høje Produktionsudgifter. Arbejdslønnen for Mænd paa Gaardens Kost steg fra Aarene forud for Verdenskrigen indtil 1920 med 130 pCt., noget forskelligt i de forskellige Stater; i 1921 faldt den ganske vist i omtrent samme Forhold som Produktionspriserne, men i de følgende Aar steg den atter og laa for 1923 omtrent 64 pCt. over Lønnen før Krigen, medens Indextallet for Landbrugsprodukter som nævnt kun var 132, hvorefter der var en fortsat Stigning i 1924, stærkere for Arbejdslønnen end for Landbrugsprodukter.

Endnu værre er dog Forholdet, naar man ser paa Skatter og Prioritetsrenter. Skatterne steg i Begyndelsen

kun langsomt, men efter Krigens Slutning kom der en mægtig Stigning, som fortsattes uafbrudt indtil 1924 trods Prisfaldet, og Indextallet naaede for dette Aar over 230, medens det for de vigtigste Landbrugsprodukter (Fødevarer) kun var 128. Alene Ejendomsskatterne steg fra ca. 340 Mill. Dollars i 1914 til 850 Mill. i 1924.

Indextal for Arbejdsløn, Skatter og Landbrugsprod. i U. S. A. 1910-14 = 100

Tavle 4.

En tilsvarende Statistik for de samme Aar foreligger ikke for Prioritetsbyrden; men i Aarene 1910—20 steg efter Angivelse af *Warren* og *Pearson* den samlede Prioritetsgæld for Landejendomme i Staterne fra ca. 1700 til 4000 Milliarder Dollars svarende til 135 pCt., altsaa omtrent samme Stigningsprocent som for Skatterne. Der er imidlertid den Forskel paa disse to Udgiftsposter, at medens Nedgangen i Skatter, som begyndte 1924, føles som en ubetinget Lettelse, saa vil en tilsvarende Nedgang i Gælden til en Begyndelse nærmest komme til at virke

som et forøget Tryk, fordi den skyldes forholdsvis store Afdrag paa kortvarige Laan til høj Rente.

3. Følgerne af Krisen.

Virkningerne af det mægtige Prisfald i 1920—21 viste sig i Løbet af meget kort Tid. Allerede i 1921 var der mange Landmænd, som maatte sælge deres Ejendomme, fordi de var kørt fast, og Fallitternes Antal tiltog i det følgende Aar. Warren og Pearson angiver for de tre Aar 1920—22 og i Gennemsnit for 15 Stater Antallet af Farmere, som var tvungne til at sælge deres Ejendomme, til 10—11 pCt., varierende fra 7—8 pCt. i de østlige Vinterhvededistrikter til 15—16 pCt. i Vaarhvededistrikterne, ja i en enkelt Stat, Montana, skulde Antallet endog være oppe paa 28 pCt. Samtidig angives Antallet af forgældede Landmænd, der kun fik Lov at blive siddende paa Gaardene af Kreditorernes Naade, til 16—17 pCt. og i Vaarhvededistrikterne endog til 30—40 pCt. Forholdet er næppe synderligt gunstigere for Forpagterne; men der er den væsentlige Forskel, at Ejerne jo i mange Tilfælde finder sig i en lavere Afgift fremfor at jage Forpagterne bort, og desuden er de anvendte Forpagtningssystemer ofte af en saadan Art, at Ejer og Forpagter hjælpes ad at bære Tabet i nedadgaaende Tider. Fra de Stater, hvor der foreligger Tal, synes Forholdene at have været værst i det nordvestlige Vaarhvededistrikt, men ogsaa den østlige Vinterhvede-Region rantes ret haardt, medens Mejeristaterne (Wisconsin, Michigan og New York State) klarede sig noget bedre.

Paafaldende er det dog at iagttage, at selv i denne sidstnævnte Stat, hvor Afsætningsforholdene gennemgaaende er meget gunstige, er der Tusinder af Acres, som tidligere har været under landbrugsmæssig Kultur, der nu ligger øde hen, fordi der ingen Købere findes, som vil betale de høje Skatter og afse de Penge, som er nødvendige for at bringe de forfaldne Bygninger i nogenlunde Stand samt forsyne Ejendommen med Besætning og In-

ventar. Selvfølgelig er det ikke de bedste Ejendomme, hverken hvad Jordens Beskaffenhed eller Beliggenhed angaar, men det er dog Jorder, som har været under Kultur i omtrent 100 Aar, medens det nu er sandsynligt, at i hvert Fald de fjernest liggende og daarligste Arealer igen vil blive anvendt til Skovkultur.

Denne Bevægelse var allerede i fuld Gang før Kri-gen, og den forklares ved, at efterhaanden som de gode Jorder i Vest- og Centralstaterne bringes i Kultur, kan de daarligere Jorder i Østen ikke klare sig i Konkurren-cen, hvorfor Landmændene forlader disse Egne og dra-ger Vest paa eller til Byerne. Og selvfølgelig satte Land-brugskrisen yderligere Fart i denne Bevægelse; alene i 1922 var der over $1\frac{1}{4}$ Mill. Mennesker, som fra Landet vandrede ind til Byerne, hvilket selvfølgelig betyder en Svækkelse af Landbrugets Produktionskraft. I New York State er saaledes Antallet af Ejendomme fra 1880 til 1925 gaaet ned med ca. 22 pCt. og det dyrkede Areal med ca. 19 pCt. Alene fra 1920 til 1925 andrager Nedgangen 4440 Farms med 1.4 Mill. Acres.

Det er saaledes ikke alene den enkelte Landmand, der har lidt store Tab under Krisen, men Landbruget er i flere Stater gaaet tilbage, dels ved, at det dyrkede Areal er indskrænket og dels ved, at Besætningerne er formindsket.

Efter Agricultural Yearbook gik Høstarealet ned med ca. 6 Mill. Acres fra 1919 til 1920; og selv om der siden atter har været nogen Stigning, mangler der endnu i 1924 3—4 Mill. Acres i, at Arealet har naaet samme Størrelse som i de sidste Krigsaar. For den dy-riske Produktion er Nedgangen mest iøjnefaldende for Kød- og Flæskeproduktionen, medens Mælkeprodukti-onen har været jævnt, omend ikke stærkt stigende siden Krigen, og for Ægproduktionen har der ligeledes, som tidligere omtalt, været en meget betydelig Fremgang ind-til 1924.

Medens Antallet af Malkekøer saaledes er gaaet frem

fra 23,5 Mill. i 1919 til 24,8 i 1924, er Antallet af andet Kvæg gaaet tilbage fra 45,1 til 41,7 Mill., og denne Bevægelse synes at fortsættes i 1925. Antallet af Svin var oppe paa Maksimum i 1919, 74,5 Mill., men faldt til 56 Mill. i 1921; senere kom der atter en betydelig Stigning under de lave Majspriser i 1922—23, men i 1925 anslaaes Tallet kun til ca. 54 Mill. — altsaa 20 Mill. mindre end i 1919. Den voldsomme Stigning i Ægproduktionen synes ogsaa foreløbig at være standset, idet Antallet af Høns er nedadgaaende i 1925.

Endelig skal anføres, at medens der selvfølgelig i de værste Krigsaar og efter Krigen indtil 1920 var en stærk Stigning i Ejendomspriserne, ca. 100 pCt., saa er Prisfaldet siden 1920 atter meget betydeligt. I Dollars pr. Acre udgør det i de 5 Aar 1920—24 omtrent samme Beløb, som Stigningen i de 5 forudgaaende Aar, men procentvis er Faldet selvfølgelig mindre, og det synes i de fleste Stater at være standset i 1924, da Indextallet med 1910—14 som Basis var 141, altsaa paa det allernærmeste samme Indextal som for Landbrugsprodukter. Men ligesom Stigningen var betydelig langsommere i de første Krigsaar og først for Alvor blev mærkbar ved Krigens Slutning, saa foregik Faldet ogsaa i et langsommere Tempo, hvilket i nogen Grad mindskede Tabet for dem, som var tvunget til at sælge straks. Alligevel blev dette meget føleligt for alle, som havde købt dyrt, og da navnlig i de Egne, hvor Udbudet af Landejendomme i Forvejen var stort, og hvor Prisfaldet som Følge heraf blev betydeligt større end det anførte Indextal angiver.

4. Foranstaltninger til Imødegaaelse af Krisen.

Da de forenede Staters Landbrugsproduktion for en meget væsentlig Del er baseret paa Hjemmemarkedet, og da der desuden for en Række Landbrugsvarers Vedkommende efterhaanden har udviklet sig en betydelig Import, er det ganske naturligt, at Tanken om en Beskyttelse af den hjemlige Landbrugsproduktion gennem for-

højede Toldsatser vandt Tilslutning under den foran omtalte Krise.

Navnlig efter at Republikanerne i 1920 atter var kommet til Magten, fik denne Bevægelse Vind i Sejlene. Det republikanske Parti har altid været en Tilhænger af Told, først og fremmest paa færdige Industrivarer, medens Demokraterne, der oprindeligt havde betydelig Tilslutning blandt Farmerne, navnlig i de sydlige Stater, var imod en saadan Toldpolitik og i det hele taget imod al Told udover, hvad Staternes finansielle Forhold krævede. Da derfor Spørgsmaalet om Landbrugstold i Begyndelsen af det 20de Aarhundrede begyndte at blive aktuelt, gik Demokraterne imod denne Politik og mistede herved efterhaanden Tilslutning fra en Del af deres tidligere Tilhængere blandt Farmerne, medens de til Gengæld fik Tilgang fra Arbejderbefolkningen i Byerne og i de store Industricentre.

Samtidig fandt der en Tilnærmelse Sted mellem Republikanerne og den Del af Landbrugsbefolkningen, som navnlig var interesseret i Produktion for Hjemmemarkedet. Forklaringen til denne Forskydning i Vælgerbefolkningen ligger ganske naturligt i de ændrede Markedsforhold. Omkring Aarhundredskiftet havde Amerika endnu en anseelig Eksport af Korn, Kvæg og Kvægprodukter. Ved Verdenskrigens Udbrud var denne Eksport omtrent fuldstændig standset for levende Kreaturer, og Kødeksporten var gaaet ned til 160 Mill. Pounds samtidig med, at Flæskeeksporten ogsaa var reduceret meget stærkt, fra 1400 til 950 Mill. Pounds, og Udførselen af Mejeriprodukter var ganske uden Betydning.

Ja selv for Kornvarer, Hvede og Majs, skete der i Løbet af disse faa Aar mere end en Halvering af Eksporten, og gaar vi nogle Aartier længere tilbage, da Amerikas Hvedeeksport var oppe paa over 1 Milliard Bushels, betyder de ca. 100 Mil. Bushels, som eksporteredes ved Verdenskrigens Udbrud, endnu mindre, saa meget mere, som der samtidig var en stigende Import af andre Kornvarer,

f. Eks. Ris og Risprodukter, hvoraf der i 1912—13 importeredes over 260 Mill. Pounds mod 118 Mill. i 1901. For visse dyriske Produkter var Stigningen endda stærkere, f. Eks. Smør, Fløde og Ost samt i noget mindre Grad Uld, Huder og Skind.

Saa længe Amerikas Overskudsproduktion af Landbrugsvarer fandt et aabent Marked i Europa under detes stærke industrielle Udvikling, var Landbrugstold af mindre Interesse; men den foran omtalte Udvikling i Forbindelse med den stigende Konkurrence fra andre Nybyggerlande (Australien, New Zeeland, Argentina og Canada), hvis Landbrugsproduktion var i stærk Udvikling, ændrede efterhaanden Farmernes Opfattelse af dette Spørgsmaal, og efter Verdenskrigens Afslutning blev Kravet om stærkere Beskyttelse efterhaanden saa højlydt, at Regeringen ikke kunde sidde det overhørigt.

Der var især to Argumenter, som førtes i Marken herfor: 1) Europas svigtende Købeevne, der i høj Grad vanskeliggjorde Eksporten, og 2) de valutasvage Landes paagaaende Konkurrence paa Hjemmemarkedet, som navnlig var følelig i Aarene 1920—22. Det var som bekendt i denne Periode, at Danmark fik en lille Chance paa det amerikanske Marked ved Salg af Smør, og andre Lande benyttede sig paa samme Maade af den høje amerikanske Dollarkurs.

Under disse Omstændigheder blev det muligt for de stærke amerikanske Farmerorganisationer at gennemtvinge en foreløbig Toldlov i Foraaret 1921, den saakaldte Emergency Tariff, som gav en kraftig Beskyttelse for en Række forskellige Landbrugsprodukter. Virkningerne heraf syntes til en Begyndelse gunstige og gav Landmændene Blod paa Tanden. Indenfor Organisationerne bredte den Opfattelse sig hurtigt, at man burde fortsætte paa den engang betraadte Vej, dels fordi man mente, at der ved tidligere Toldlove var gjort Landbruget Uret, og dels fordi det paastodes at være i hele Samfundets Interesse, at den foran omtalte Tilbagegang i den

indenlandske Landbrugsproduktion blev standset, før de billigere udenlandske Landbrugsprodukter fandt yderligere Fodfæste paa det amerikanske Marked.

Herom var Meningerne dog selvfølgelig delte; thi indenfor et Landomraade som De forenede Stater er Interesserne ikke alene forskellige i de forskellige Erhverv, men Interessfordelingen er ogsaa meget forskellig i de forskellige Stater. Hvad der gavner den ene Stat, vil let kunne komme til at skade den anden, og der maa derfor for at naas et Resultat handles og pruttes om disse Interesser. Men der er jo et gammelt Ord, der siger, at har man først givet en vis Person den lille Finger, vil han gerne have den hele Haand, og saaledes gik det ogsaa her. — De forskellige Staters Landbrugsorganisationer mødte frem hver med sine Krav. Californien f. Eks. ønskede Told paa Sydfrugter og andre Frugtvarer, de nordlige Hvedestater krævede højere Told paa Hvede og Hvedemel, de østlige Stater paa forskellige Havesager o. s. v., og skulde disse Krav imødekommes, var det vanskeligt at sige nej til Mejeristaterne, naar disse mødte frem med Kravet om forhøjet Told paa Fløde, Smør og Ost.

Derfor blev det endelige Resultat, som man enedes om i September 1922, den saakaldte *Fordney Tariff Bill*, en udpræget Beskyttelseslov, og det vil sikkert blive meget vanskeligt at komme bort fra denne Beskyttelse igen, bl. a. ogsaa fordi den giver Staterne en større Indtægt, end nogen tidligere Toldlov har gjort.

Det er vistnok umuligt at finde noget Landbrugsprodukt af Betydning, som ikke er taget i Betragtning ved Toldloven af 1922, og for mange Produkters Vedkommende er Satserne høje. Jeg skal blot nævne nogle faa Artikler, som kan siges at have nogen Interesse for os¹⁾:

- 1) Mejeriprodukter: Smør 8 Cents, Ost 5 Cents, kondenceret Mælk 1—2 Cents, Skummetmælkspulver 1½ Cents, Sødsmælkspulver 3 Cents, Flødepulver 7 Cents, alt pr. Pound.

¹⁾ Tariff Act of 1922 on Imports in the United States. Washington 1922.

- 2) Andre dyriske Produkter: Bacon 2 Cents pr. Pound, Oksekød og Kalvekød 3 Cents pr. Pound, Æg 8 Cents pr. Dozen, Fjerkræ, slagtet, 6—8 Cents pr. Pound.
- 3) Frøvarer: Kløverfrø 3—4 Cents, Græsfrø 2 Cents, Runkelroe-, Kaalroe- og Turnipsfrø 4 Cents, Kaalfrø 10 Cents, alt pr. Pound, og for mange Havefrøsorter betydeligt mere.
- 4) Kornvarer: Hvede 30 Cents, Byg 20 Cents, Majs, Havre og Rug 15 Cents, alt pr. Bushel, og Hvedemel 78 Cents pr. 100 Pounds.
- 5) Kartofler og Havesager: Kartofler 50 Cents pr. 100 Pounds, Kartoffelmel og tørrede Kartofler $2\frac{1}{2}$ — $2\frac{3}{4}$ Cents pr. Pound, ikke tilberedte Grøntsager 25 pCt. af Værdien etc.

Som det ses er dette i mange Tilfælde høje Satsler, men spørger man, hvorledes de har virket, er det vanskeligt at faa Klarhed derover. For det første maa det erindres, at Tolden sikkert i mange Tilfælde, hvor Importen er lille, kun bliver lidet effektiv, og for det andet har Forhøjelsen paa en Række Industrivarer, som Landmændene nødvendigvis skal købe, tildels ophævet de tilsigtede Fordele, saa Resultatet er blevet, at hvad der tages ind med den ene Haand, gives ud med den anden.

Det er en almindelig Opfattelse, at Farmerne i Vaarhvededistrikterne har haft en kendelig Fordel af den nye Tarif gennem den Beskyttelse, som den gav dem mod Importen fra Canada, og det samme gælder om Frødyrkerne i de nordlige Stater samt vel nok, omend i mindre Grad, om Farmerne i de egentlige Mejeridistrikter, hvor ogsaa Ægproduktionen spiller en betydelig Rolle, og Tolden saavel for Smør som for Æg er jo ret høj. Men ikke desto mindre er det en Kendsgerning, at der har været en kraftig Misfornøjelse i Mejeristaterne, og i 1924 rejstes navnlig fra Minnesota Kravet om en yderligere Forhøjelse bl. a. af Smørtolden.

Der er som bekendt den ejendommelige Bestemmelse i Toldloven af 1922, at Præsidenten uden Kongressens Medvirkning kan forhøje eller nedsætte Tolden paa de forskellige Varer med 50 pCt., hvis det efter nærmere

Undersøgelse skulde vise sig ønskeligt. Denne saakaldte Flexible Tariff Provision har været meget omstridt. Meningen med den var vistnok, at man derved skulde holde Toldspørgsmaalet mere fri af Partipolitik, idet de nævnte Undersøgelser lægges i Hænderne paa en permanent Tariff Commission paa 6 Medlemmer, hvoraf aldrig mere end 3 maa tilhøre samme politiske Parti. Denne permanente Kommission kan saa igen ned-sætte særlige Ekspertkomitéer, som skal foretage de specielle Undersøgelser, og siden Lovens Vedtagelse har ialt godt 30 Artikler været Genstand for Specialundersøgelser i de Lande, hvorfra der efter Kommissionens Skøn er særlig Fare for Konkurrence.

Ogsaa Danmark har som bekendt haft Besøg af saadanne Ekspertkommissioner; men for Smørrets Vedkommende har disse Undersøgelser endnu ikke ført til noget Resultat. Sagen ligger endnu i Kommissionens Haand, og ingen ved, om der kommer en Forhøjelse eller ikke. Hvis Importen i den nærmeste Tid skulde tiltage stærkt i Omfang, er det maaske mest sandsynligt, at der kommer en yderligere Forhøjelse af Smørtolden¹⁾). Men i det hele taget har Præsidenten, saavidt jeg ved, endnu kun i 4 Tilfælde benyttet sig af sin Ret til at ændre Toldsatserne, og der er fra flere Sider stor Misfornøjelse med den Stilling, som »The Tariff Commission« har indtaget, idet man for det første synes, at den arbejder alt for langsomt, og for det andet ogsaa mener, at den i mange Tilfælde har grebet fejl i Valget af de Lande, hvor den har foretaget sine Undersøgelser, bl. a. for Smørrets Vedkommende, idet man siger, at Opmærksomheden i langt højere Grad skulde have været rettet paa Lande som New Zeeland og Australien, hvor Produktionsudgifterne er lave, og hvor Produktionen er i stærk Tilvækst, end paa Danmark, som har relativt høje Produktionsud-

¹⁾ Denne Sandsynlighed er nu blevet til Virkelighed, idet Smørtolden sidst i Februar blev forhøjet til 12 Cents pr. Pound.

gifter, og som man ikke venter vil være i Stand til at forøge sin Produktion i særlig høj Grad.

I den Kritik, som er kommet til Orde fra forskellig Side, er der dog ogsaa noget, der tyder paa, at Farmerne i Amerika i mange Tilfælde er ved at tabe Troen paa de høje Toldsatsers Velsignelse, og blandt Økonomerne har der hele Tiden været stærkt delte Meninger om deres Hensigtsmæssighed, idet man med Rette hævder, at Beskyttelsen ikke i det lange Løb vil gavne det amerikanske Landbrug, fordi den virker hæmmende paa Udviklingen og forsinker de Fremskridt, der skulde gøre Landbruget virkelig konkurrencedygtigt.

Dertil kommer, at der selvfølgelig fra andre Samfundslag er en stærk Uvilje mod de høje Toldsatser paa Livsfornødenheder, og meget tyder paa, at det atter trækker op til voldsomme politiske Kampe om Toldspørgsmaalet. Man har altsaa heller ikke i den Henseende naaet det, som man bl. a. tilsigtede med *The Flexible Tariff Provision* — at drage Toldspørgsmaalet ud af den politiske Strømhvirvel.

5. Andelsbevægelsen under og efter Krigen.

Men er der saaledes nogen Uenighed om Toldspørgsmaalet og om Beskyttelsens Betydning for Landbrugets økonomiske Udvikling, saa er der til Gengæld kun een Mening om, at det andet store Hjælpemiddel, som man har søgt at bringe i Anvendelse efter Verdenskrigen — en videre Udvikling af Andelsbevægelsen, navnlig med Henblik paa andelsmæssigt Køb og Salg — er af den allerstørste Betydning.

Andelsbevægelsen i De forenede Stater er, naar undtages ganske enkelte Omraader, af ret ny Oprindelse. De ældste Oste- og Flødemejerier gaar ganske vist helt tilbage til 70erne og 80erne, ja det allerældste Ostemejeri blev endog startet i 1863; men det er først i Slutningen af det 19de Aarhundrede, at Flødemejerierne begynder at faa økonomisk Betydning, og samtidig vaagner ogsaa In-

teressen for kooperative Kornsalgsforeninger (Elevators), ligesom Andelsselskaber til Konservering og Salg af Frugt, Havesager samt forskellige Husdyrprodukter dukker frem saavel som Tyreholdsforeninger og Kontrolforeninger (Michigan 1906).

Nogen fuldstændig Statistik over Andelsbevægelsens Udvikling i U. S. A. foreligger ikke før 1905, da en Tælling gav til Resultat, at der i De forenede Stater fandtes 5424 Andelsselskaber med 651,000 Medlemmer og en Omsætning paa ca. 636 Mill. Dollars¹).

Halvdelen af disse Selskaber fandtes i de nordvestlige Centralstater, hvor den skandinaviske Befolkning har sin største Udbredelse, og ca. $\frac{1}{3}$ var knyttet til Fremstilling og Salg af Mejeriprodukter. Men de saakaldte *Corn elevators* kommer nær efter i Antal, og Frugtavlerorganisationerne var ligeledes i rask Udvikling, navnlig i Californien.

I 1919 blev der foretaget en ny Tælling, som imidlertid kun omfattede Salgs- og Indkøbsorganisationer. Vest-Centralstaterne som Minnesota, Iowa, Wisconsin og Michigan er fremdeles i Spidsen hvad Organisationernes Antal angaar; men Californien med sine store Frugtsalgsorganisationer har den største Omsætning, og der har ligeledes været en mægtig Udvikling i Sydstaternes Bomulds- og Tobaksdistrikter. Den samlede Omsætning ved andelsmæssigt Salg og Køb alene var i 1919 betydelig større end Omsætningen for alle Andelsorganisationer i 1915, nemlig tæt ved 900 Mill. Dollars.

Den næste fuldstændige Optælling blev foretaget i Aarene 1922—24, og en Sammenstilling af Tallene fra 1915 og 1924 viser følgende Resultat: (Se næste Side).

Fremgangen i Medlemstal og Pengeomsætning er langt stærkere end i Organisationernes Antal. Forklaringen er den, at man efter 1920 mere er gaaet over til

¹) R. H. Elsworth: Development and Present Status of Farmers Cooperative Business Organizations. Department Bulletin No. 1302. Washington 1925.

Andelsvirksomhed i U. S. A. 1915 og 1924.

	Antal Organisatio- ner		Antal 1000 Medlemmer		Samlet Omsætning Mill. Dollars	
	1915	1924	1915	1924	1915	1923
<i>Virksomheder omfattende:</i>						
Mejeriprodukter.....	1708	1966	141	200	89,0	400,0
Kornvarer.....	1637	3134	167	400	289,7	600,0
Frugt og Grønsager.....	871	1283	110	250	201,5	350,0
Bomuld.....	213	107	18	250	1,5	100,0
Tobak.....	43	25	18	290	6,5	150,0
Husdyrbrugsorganisationer	96	1598	13	250	5,6	250,0
Brugsforeninger.....	275	717	59	150	11,7	50,0
Alle andre Foreninger...	581	1330	125	235	30,3	300,0
Tilsammen...	5424	10160	651	2,025	635,7	2200,0

Dannelsen af store Organisationer, tildels ved Sammenslutning af tidligere eksisterende lokale Virksomheder, men dog hovedsagelig ved Nydannelse. Som Eksempel kan anføres, at 50 større, nydannede Organisationer i 1924 havde lige saa mange Medlemmer som alle Andelsorganisationer tilsammen i 1915.

Meget karakteristisk for denne Udvikling er som nævnt Sydstaternes Bomulds- og Tobakssammenslutninger. Her er Antallet af Foreninger gaaet ret stærkt tilbage, men samtidig er Medlemstal og Pengeomsætning gaaet mægtigt frem. Det samme gælder for Frugt og Grønsager, for Omsætningen af Husdyrprodukter, for andre Husdyrbrugsorganisationer og for forskellige Indkøbs- og Salgsforeninger, som er inkluderet i Tallene paa Tabellens sidste Linje, og som i 1924 figurerer med 1160 Organisationer, 170,000 Medlemmer og en Omsætning paa 230 Mill. Dollars.

Tallene er vel ikke særlig imponerende, naar man tager i Betragtning, hvilke Landomraader disse Organisationer omfatter; men Udviklingen i de 10 Aar er dog meget iøjnefaldende, og dette gælder baade med Hensyn

til Omsætningens Omfang og med Hensyn til Produkternes Fremstilling, Behandling og Forsendelse.

Det er ikke for meget sagt, at Studiet af saavel den tekniske som den økonomiske Side ved Andelsorganisationernes Virksomhed i Amerika er ved at udvikle sig til en fuldstændig Videnskab, og det er ikke mindst denne Side af Udviklingen, der har været særlig kraftig under og efter Krigen, som frembyder Interesse herhjemme.

Det vil imidlertid føre alt for vidt her at komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal. Jeg maa indskrænke mig til at nævne, at det videnskabelige Arbejde, som udføres paa dette Omraade, allerede er ved at give sig Udslag i en ret omfattende Lovgivning, saavel i de enkelte Stater som indenfor Unionen. Bl. a. kan nævnes den saakaldte Copper-Volstead Act af 18. Februar 1922, som trækker Hovedprinciperne op for moderne Andelsvirksomhed i De forenede Stater, forsaavidt denne omfatter Producentvirksomheder, der kommer ind under den af Unionen foranstaltede Kontrol med indenlandsk og udenlandsk Vareomsætning.

Der er 3 Hovedprinciper, som særlig fremhæves:

- 1) at hvert Medlem af saadanne Organisationer kun raader over 1 Stemme, uanset hvor mange Andele vedkommende har tegnet og indbetalt.
- 2) at Dividenden af den indbetalte Andelskapital (hvis Dividende overhovedet udbetales) ikke maa overstige 8 pCt.
- 3) at Selskaberne ikke maa omsætte Produkter for et større Beløb for Ikke-Medlemmer end det, som Medlemmernes Vareomsætning beløber sig til.

Det vil allerede af de her anførte Bestemmelser fremgaa, at Andelsvirksomhed i Amerika i flere Henseender former sig væsentlig anderledes end her i Landet, og dette gælder baade med Hensyn til Virksomhedens Start, dens

Gennemførelse og Maaden, hvorpaa Udbyttet fordeles. Kapitalen tilvejebringes ofte for en væsentlig Del gennem tegnede Andele eller Aktier, som indbetales fuldt ud, og som forrentes enten med en forud aftalt Rente eller i Forhold til Virksomhedens Udbytte. Som Regel er det kun en mindre Del af Kapitalen, der laanes, og det solidariske Ansvar for saadanne Laan er ikke gennemført i tilsvarende Grad som herhjemme. Naar de betingede Renter er betalt, henlægges som Regel betydelige Beløb til Reservefonden, før Udbyttedeling finder Sted, og det er de store Virksomheders Ærgerrighed saa hurtigt som muligt at konsolidere Virksomheden gennem Oparbejdelsen af en stor Reservefond.

En anden for det videnskabelige Arbejde paa Andelsvirksomhedens Omraade vigtig Lov vedtoges i 1924, den saakaldte Purnell Act. Da Præsidentvalget stod for Døren i 1924, afgav de forskellige Kandidater, og da navnlig Præsident Coolidge, gyldne Løfter om, hvad der skulde gøres for det betrængte Landbrug. Da han var genvalgt, sammenkaldte han den saakaldte »Presidents Agricultural Conference, en Forsamling af Mænd fra forskellige Stater, som skulde overveje, hvad der kunde gøres. Foruden flere mindre væsentlige Forslag, f. Eks: vedrørende lettere Adgang til kortvarige Laan, gav denne Conference Stødet til Gennemførelse af den forannævnte Lov til Støtte af videnskabeligt Arbejde paa Driftsøkonomiens, Husholdningsøkonomiens og Produktomsætningens Omraade. I Henhold til denne Lov blev der allerede i 1925 ydet indtil 20,000 Dollars til hver Stat, og Beløbet kan stige med 10,000 Dollars hvert Aar indtil 60,000 Dollars.

The Presidents Agricultural Conference fremsatte ogsaa Forslag om en særlig Lov vedrørende Landbrugets cooperative Markedsomsætning (The Cooperative Marketing Bill); men dette Forslag mødte stærk Modstand netop fra Andelsorganisationernes Side, fordi man var bange for for megen Indblanding fra

Washington. Senere er Spørgsmaalet atter taget op af den nuværende Landbrugsminister, Mr. *Jardine*, og der er opnaaet Enighed mellem Ministeren og de mest fremstaaende Ledere af de store Andelsvirksomheder, saaledes at Forslaget noget ændret rimeligvis kan ventes gennemført i en nær Fremtid, og andre vigtige Love vedrørende Forholdet mellem Centralregeringen i Washington og de enkelte Stater er ligeledes under Forberedelse.

Hvad de senere Aars videnskabelige Arbejde paa Landbrugsøkonomiens Omraade angaar, saa har man som nævnt med særlig Iver kastet sig over Andelsspørgsmaalet og specielt den andelsmæssige Omsætning af Landbrugsprodukter. Dette Arbejde er dels knyttet til Landbrugsministeriet i Washington og dels til de økonomiske Departments ved de forskellige Universiteter, specielt de landøkonomiske Afdelinger. For at faa en Forestilling om, hvilken Udvikling der har fundet Sted, navnlig efter Verdenskrigen, skal jeg tillade mig at anføre nogle faa Tal.

Med Hensyn til Centralkontoret for disse Undersøgelser i Washington, »Bureau of Agricultural Economics«, da gaar Oprindelsen af dette Bureau helt tilbage til 1839, da man begyndte de skønsmæssige Angivelser af Høstudbyttet (Crop Estimations), hvilke Undersøgelser senere blev udvidet til ogsaa at omfatte den dyriske Produktion og anden Landbrugsstatistik, medens et særligt Bureau tog sig af Produktomsætningen (Bureau of Markets). I 1904 paabegyndtes endelig de specielle driftsøkonomiske Undersøgelser, som fik deres særlige Afdeling i 1915. I 1922 blev alle disse forskellige Virksomheder slaaet sammen under Fællesbetegnelsen Bureau of Agricultural Economics, som i 1925 beskæftigede tæt ved 1800 Personer og for indeværende Finansaar har et Budget paa 4,7 Mill. Dollars.

Udviklingen siden Sammenslutningen har været følgende:

	Budget	Personale
1921—22	3 419 274 Dollars	1 648 Personer
1922—23	3 721 183 —	1 730 —
1923—24	4 181 853 —	1 816 —
1924—25	4 554 764 —	1 820 —
1925—26	4 738 056 —	1 795 —

Alene de Afdelinger, som beskæftiger sig med Markedsforhold og Produktomsætning har for indeværende Aar et Budget paa 1,861,000 og et Personale paa 476 Personer. Under en af disse Afdelinger er en speciel Underafdeling for Andelsvæsen under Ledelse af en ung Dansk-Amerikaner Mr. *Christensen*, som er født af danske Forældre, og som har faaet en Del af sin Uddannelse her i Landet. Skønt hans Afdeling først blev oprettet i 1923, er den allerede nu oppe paa et Budget af ca. 70,000 Dollars, og Virksomheden er fremdeles i rivende Udvikling, saaledes at der nu er Tale om Tilvejebringelse af en særlig Fond paa ca. $\frac{1}{4}$ Mill. Dollars for at imødekomme Kravet om Oplysning og Vejledning til de lokale Andelsvirksomheder i de forskellige Stater.

Som en anden ganske ny Institution paa Andelsvæsenets Omraade kan nævnes: The American Institute of Cooperation, som har til Opgave dels at samle og tilgængeliggøre Oplysninger vedrørende Andelsbevægelsens Udvikling i Amerika og andre Lande, dels at bidrage til Uddannelse af ledende Personer paa Andelsvirksomhedens Omraade samt endelig at støtte Landbrugsafdelingerne ved de forskellige Staters Universiteter i deres Bestræbelser for at forbedre Undervisningen og den videnskabelige Forskning paa Andelsvæsenets Omraade.

I Sommeren 1925 holdt denne Institution under Ledelse af den ansete Økonom Dr. *Nourse* (som for faa Aar siden besøgte Danmark) sit første 4 Ugers Kursus for Andelsfolk i Philadelphia, hvor jeg var indbudt til at holde Foredrag, og hvor jeg havde Lejlighed til at følge Forhandlingerne, som næsten udelukkende drejede sig om kooperativ Produktionsomsætning.

Ved Cornell University, hvor jeg opholdt mig i det

meste af 4 Maaneder, og ved forskellige andre Universiteter, som jeg besøgte paa mine Rejser, havde jeg dog endnu bedre Lejlighed til at se, i hvor høj Grad dette Spørgsmaal beskæftiger de økonomiske Afdelinger, og hvorledes denne nyskabte Virksomhed er organiseret, dels i Samarbejde med Landbrugsministeriet i Washington og dels under selvstændig Ledelse af Cheferne for de respektive økonomiske Afdelinger.

Da Afdelingen ved Universitetet i Cornell netop frembyder et udmærket Eksempel paa, hvorledes Tempoet paa dette Omraade er sat op derovre, skal jeg tillade mig at anføre nogle faa Tal herfra:

Da den nuværende Leder af den økonomiske Afdeling, Dr. Warren, kom til Cornell i 1907, var Driftsøkonomien endnu ikke udskilt som en særlig Afdeling, men knyttet sammen med et andet Department (Farm Crops), og det samlede Beløb til Undervisningen i Driftsøkonomi udgjorde kun ca. 5000 Dollars. I 1911 skiftede Afdelingen Navn og kaldtes Department of Farm Management. Samtidig ansattes yderligere en yngre Professor og en Instruktør samt 3 underordnede Personer til Hjælp ved de økonomiske Undersøgelser, der snart antog et betydeligt Omfang.

Allerede i 1919—20 var Budgettet for denne Afdeling oppe paa 33,415 Dollars, og Personalet var vokset til 2 Professorer og 5 Instruktører samt 11 Kontorfolk. I Mellemtiden var oprettet et nyt Department for Rural Economy, som bl. a. særlig skulde tage sig af Markeds-spørgsmaalet, og hvortil var knyttet 2 Professorer og 2 Assistentter foruden underordnet Personale. I 1920 blev disse to Afdelinger slaaet sammen under Navn af Bureau of Agricultural Economics and Farm Management med Dr. Warren som Leder. Det samlede Personale for denne Afdeling var i 1925 ca. 25 Professorer og Assistent-Professorer, ca. 25 Instruktører og Assistentter samt et stort Antal underordnede Kontorfolk. Men det maa dog her bemærkes, at under denne Afdeling kommer baade Rural Economy og Rural

E d u c a t i o n, som beskæftiger omtrent Halvdelen af Personalet, og at endvidere hele K o n s u l e n t v i r k s o m h e d e n paa Landbrugsøkonomiens Omraade ledes og delvis udføres af denne Afdelings Personale. Det samlede Budget var i 1925 128,375 Dollars, hvoraf 91,000 Dollars medgaar til Lønninger; i 1924 blev Bevillingen forøget med 45,000 Dollars alene til Udvidelse af Undersøgelsesarbejdet vedrørende Afsætningen af Landbrugsprodukter og den forretningsmæssige Side af Landbruget.

Hvad Arbejdsdelingen iøvrigt angaar, kan man i Cornell som ved de fleste andre amerikanske Universiteter sondre mellem 3 forskellige Virksomhedsomraader:

- 1) Den egentlige U n d e r v i s n i n g s v i r k s o m h e d (Teaching).
- 2) V i d e n s k a b e l i g F o r s k n i n g (Research Work).
- 3) K o n s u l e n t v i r k s o m h e d (Extension Work).

Paa alle tre Omraader spiller den Virksomhed, der omfatter Afsætningen af Landbrugsprodukter, en stedse stigende Rolle, og navnlig i de allersidste Aar er denne Virksomhed under Dr. Warrens energiske Ledelse bleven betydeligt forøget.

Meget omfattende Undersøgelser vedrørende Prisforhold og Fragtforhold er allerede gennemført og publiceret; det samme gælder specielle Undersøgelser vedrørende Afsætningen af Kartofler, og for en Række andre Produkter (Mælk, Æbler, Kaal, Ærter og Hø) er tilsvarende Undersøgelser i Gang, ligesom hele det finansielle Spørgsmaal vedrørende Starten og Driften af Andelsforetagender er Genstand for indgaaende Undersøgelser.

Jeg kan selvfølgelig ikke her komme ind paa en nærmere Omtale af disse Undersøgelser, men skal indskrænke mig til at sige, at man gaar meget detailleret til Værks, baade hvad de tekniske og økonomiske Sider af Omsætningen angaar, og der er ingen Tvivl om, at disse Undersøgelser har haft og vil faa stor Betydning for Landbrugs Økonomi i New York State, ligesaavel som tilsvarende Undersøgelser i andre Stater.

Jeg har derfor ment, at det kunde være af nogen Interesse under den nuværende Situation herhjemme at gøre opmærksom paa dette Arbejde, selv om jeg ikke mener, at vi paa alle Omraader bør efterligne Amerikanerne. Dansk Landbrug kæmper imidlertid for Tiden tildels med samme Vanskeligheder, som har præget Forholdene i De forenede Stater siden Verdenskrigen, og vi kan næppe her hjemme vente os nogen Lettelse gennem Toldforanstaltninger eller direkte Støtte af Staten.

Desto større Betydning har det, at alle de Midler, som Landbrugerne selv raader over, bringes i Anvendelse, og blandt disse mener jeg, at Undersøgelser og Oplysning vedrørende alle Spørgsmaal, der har Forbindelse med Landbrugets Produktomsætning og specielt Afsætningen af vore Landbrugsprodukter er af allerstørste Betydning.

For et Land som Danmark, hvor Eksporten spiller saa afgørende en Rolle for hele Landbrugets Økonomi, er det selvfølgelig først og fremmest Orientering med Hensyn til det udenlandske Marked, som tiltrænges, og et saadant Orienteringsarbejde har vi jo allerede forlængst organiseret, dels gennem vore udsendte Landbrugskonsulenter og de danske Konsulater i Udlandet, dels gennem den Virksomhed, som udfoldes af Landbrugets Erhvervsdirektorat og af Landbrugsraadet. Men ogsaa Omsætningen af Landbrugsprodukter paa det hjemlige Marked er af stor økonomisk Betydning, og hele den tekniske Side ved denne Omsætning saavel som ved Forsendelsen af Produkter til Udlandet trænger til langt mere indgaaende Undersøgelser, end der hidtil er foretaget.

Endvidere tiltrænges, Undersøgelser vedrørende den forretningsmæssige Side af vore Andelsvirksomheders Drift. Vi ved i det hele taget for lidt om, hvorledes mange af disse Virksomheder fungerer sammenlignet med private Virksomheder, og vi har ingen tilfredsstillende Statistik til Belysning af de forskellige Salgsmetoder, som anvendes inden for Andelsvirksomheder af samme Art

som f. Eks. Slagterier og Mejerier, eller til Belysning af den Betydning, som Virksomhedernes Størrelse har for det økonomiske Resultat, samt Betydningen af en stærkere Centralisering af Virksomhederne med Hensyn til Afsætningen.

Da dansk Landbrug for godt en Menneskealder siden sidst var ude i en svær økonomisk Krise, lærte vi den Kunst at slutte os sammen, hvad Produktionen af vore vigtigste Eksportvarer angaar, og vi staar i saa Henseende bedre rustet end de fleste andre Lande. Men med Hensyn til Afsætningen af Produkterne, saavel herhjemme som paa det udenlandske Marked, har vi endnu noget at lære, og et af de Lande, hvor vi i saa Henseende kan gaa i Lære, er Amerika.

Det skulde glæde mig, om de Bemærkninger, som jeg her har haft Lejlighed til at fremsætte, i nogen Grad kunde bidrage til, at systematiske Undersøgelser og Oplysning vedrørende saavel den tekniske som den økonomiske Side af Landbrugets Produktomsætning, maatte blive taget op i større Udstrækning, end det hidtil er sket.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Professor *B. Bøggild* udtalte sin Glæde over at have haft Lejlighed til at høre Professor *O. H. Larsens* Foredrag om Amerika. Det Syn paa Forholdene, der heri var fremsat, kunde han paa Grundlag af de Erfaringer, han selv havde gjort under Ophold i Amerika, i det store og hele tiltræde. Ogsaa han havde haft Lejlighed til at bemærke Forholdet med de forladte Farme i Øststaterne. Spurgte man om Grunden til, at Jorden saaledes blev forladt, lød Svaret, at der var drevet Rovdrift Aar efter Aar gennem lange Tider, og nu var Jorden ikke i Stand til at yde mere. Derfor var der ingen, der vilde have Jorden. Nogle forfaldne Huse vidnede om, at der havde været et Hjem; men de gamle, der maaske havde lagt et langt Livs haardt Arbejde paa dette Sted, var døde, og Børnene vilde ikke have med det slidsomme Landbrugsarbejde at gøre, men var draget ind til Byerne. Dette med, at Børnene saaledes flygter bort fra Landbruget, er en meget betænkelig Sag, men Forholdet er jo kendt fra mange andre Steder end Amerika.

Med Hensyn til Antallet af Andelsforetagender var Tallet — 1708 — sikkert rigtigt nok for Aaret 1915, men i 1908 var Antallet vistnok betydelig større, idet der sikkert i denne Periode havde været en Tilbagegang. Hvor der ikke er Leve-ringspligt, kan man heller ikke tale om egentlige Andelsforetagender, saaledes som vi kender dem i Danmark. Den store Vanskelighed for Andelsvæsenet i Amerika er de lange Afstande og de daarlige Veje.

Professor *O. H. Larsen* takkede for de supplerende Op-lysninger, Professor *Bøggild* havde givet. Med Hensyn til Transportforholdene maa man tage i Betragtning det store Arbejde, der i de senere Aar er gjort for at forbedre Vej-væsenet. Allerede ved sit første Ophold i Amerika i 1921 var Taleren bleven overrasket ved de mange gode Veje, der var anlagt, og i Aarene fra 1921—25 er der yderligere sket meget store Fremskridt. Man er stærkt inde paa at anlægge Betonveje, og detop disse gode Veje bidrager betydeligt til at fremme Andelsvirksomheden; navnlig for Dannelsen af Andelsmejerier spiller dette Forhold naturligvis stor Rolle.

Den store Fare, der ligger i Flugten fra Landet og ind til Byerne, har man jo længe været klar over, og der bliver saaledes som det vil være bekendt fra Statskonsulent *S. Sørensens* Beretninger, udført et stort Arbejde netop med den Opgave at vække Børnenes og Ungdommens Kærlighed til Jorden og til Arbejdet i Landbruget. Man kan maaske være tilbøjelig til at se med nogen Skepsis paa dette landøkonomiske Oplysningsarbejde mellem Børn, men naar man ser, med hvilken Iver disse flokkes om Konsulenter og Vejledere, hvor de kommer frem, tør man ingeniunde frakende dette Arbejde Betydning.

Med Hensyn til Leveringspligten til Andelsselskaberne er denne jo langt fra gennemført i samme Grad som her-hjemme. Tilslutningen til Andelsselskaberne er langt mere fri end her hjemme, og naar de vældige Foretagender allige-vel har kunnet vokse op, er en af Grundene dertil den, at man indenfor den store amerikanske Befolkning har lettere ved at finde virkelig fremragende Dygtigheder til de ledende Stillinger, hvilket ogsaa er en absolut Nødvendighed.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, sluttede derefter Mødet med en Tak til Professor *O. H. Larsen* for det udmærkede Foredrag.

Forholdet mellem Heste og Traktorer ved Jordbearbejdning.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 24. Februar 1926 af Statskonsulent, Docent *N. Balle*.

Forinden jeg gaar over til en Belysning af ovennævnte Forhold, vil det være rimeligt at kaste et Blik paa Traktorens Fortid for at se, om der heraf kan drages Slutninger for Fremtiden.

Skønt ung af Aar, særlig her i Landet, har Traktoren allerede en ret bevæget Fortid at se tilbage paa, og dette tyder jo som Regel ikke paa det bedste.

For mindre end en Snes Aar siden fandtes næppe en eneste Motorplov i Danmark, og endnu i 1910 saas den praktisk taget ikke.

Først ved Krigens Begyndelse, da Hestene vandrede til Tyskland, viste der sig nogen Interesse for Traktoren, og adskillige blev købt, mest paa store Gaarde.

Da Olietilførslen senere hen standsede, standsede Traktorerne ogsaa, og først efter at Krigen var forbi og Olien atter kunde skaffes, voksede Interessen for og Salget af Traktorer med rivende Fart.

Grunden laa lige for: paa Heste var der Mangel og iøvrigt ogsaa paa Arbejdere; Foderet var dyrt, og Landbrugets Produkter var i god Pris, og sidst, men ikke mindst, der var rigelig af Penge mellem Landmænd.

Begejstringen for Traktoren var dog kun sørgelig kort og afløstes i de nærmest følgende Aar af en udpræget Mistillid, og til Trods for stærkt faldende Priser, faldt Importen, som Tabellen viser, til et Minimum i 1922. Ja, Misfornøjelsen var saa stor og udbredt, at en Landmand

Import af Traktorer:

1919	733 Stk.	1923	357 Stk.
1920	476 »	1924	417 »
1921	154 »	1925	480 »
1922	97 »		

i ramme Alvor skal have foreslaaet at køre samtlige Traktorer i Mergelgravene for at slippe for yderligere Tab!

Hvad har nu været Grunden til en saa almindelig Misfornøjelse for saa kort Tid siden, og kan Forholdene siden da have forandret sig saa meget, at man allerede nu tør gøre sig Haab om at anskaffe Traktorer med Fordel?

Ja, af Aarsager til, at det gik galt og maatte gaa galt i første Omgang, er der mange; jeg skal lige nævne de vigtigste:

Indkøbet af Traktorer foregik paa en Tid, da alt, ogsaa i Amerika, var i højeste Krigspris; desuden var Assurancerne og Fragterne høje, og Melleghandleravancerne var vist som Regel glubske. — Der fortællendes i hvert Fald om Tilfælde, hvor en Traktor i Amerika blev købt til 3 à 4000 Kr. og senere solgtes i Danmark til 12 à 14,000 Kr.! Og naar man nu betragter en af den Tids Traktorer, synes Historien om Indkøbsprisen ikke usandsynlig.

De store Avancer fristede et meget stort Antal Forhandlere til at søge Agentur for amerikanske Traktorfirmaer; i 1919 fandtes vist over 20 Traktorforhandlere, og der solgtes vist over 30 forskellige Mærker. — Heraf fulgte, at den enkelte Forhandler kun fik en ringe Omsetning og umuligt kunde ligge inde med fornødent Lager af Reservedele. Resultatet blev langvarige Standsninger i Arbejdet og Reservedele til urimelige Priser, naar de endelig naaede frem.

Heller ikke de stedlige Reparatører var paa den Tid fortrolige med Traktoren, og Kendskabet til Motorer var ofte ret minimalt. Forhandlerfirmaets Rejsemontør maatte derfor ofte tilkaldes, og blev Reparationen efter

et saadant Besøg end ikke altid god, saa blev den i hvert Fald altid dyr!

Endnu kan tilføjes, at der paa den omtalte Tid var stærk Mangel paa dygtige Traktorførere, thi selv om man forholdsvis hurtigt kan lære at køre og manøvrere en Traktor og til Nød lære at indstille en Plov, saa vil det altid tage sin Tid at blive saa fortrolig med sin Traktor, at almindelig forefaldende Fejl hurtigt og let kan findes og afhjælpes.

Som det vil ses, var der mange Forhold, der medvirkede til det uheldige Resultat, og hertil kommer saa yderligere, at de fleste af de købte Traktorer rent maskinelt set var saare langt fra at være første Klasses Maskiner.

Vender vi os derefter mod Nutiden for at se, hvorledes Forholdene ligger i Øjeblikket, ja, da har disse i høj Grad forandret sig og praktisk taget overalt til det bedre.

Traktorer kan nu købes til Priser, der kun er det halve eller en Trediedel af Krigstidens Priser. De ret faa Typer, der forhandles, muliggør et saa betydeligt Salg af den enkelte, at Forhandlerne kan ligge med et tilfredsstillende Lager af Reservedele, og disse forhandles til meget rimelige Priser. Reparatørspørgsmaalet volder heller ikke saa store Vanskeligheder længere, thi dels bestaar Reparationerne som oftest simpelthen i at ombytte havarerede Dele med Reservedele, og dels har Automobilismens rivende Udvikling medført, at næsten enhver Landsbysmed og i hvert Fald alle Maskinværksteder, er blevet fortrolige med Motorer og Motorfejl.

Det vil ogsaa være langt lettere nu end tidligere at faa fat paa dygtige Traktorførere, vist mest blandt Ungdommen, idet baade Interessen for og Kendskabet til Motorer og til Motorers Behandling er vokset overmaade stærkt i de senere Aar.

Endnu kan tilføjes, at Prisen paa Brændsels- og Smøreolie er faldet til omtrent en Trediedel af Krigstidens Pris.

De ydre Forhold maa saaledes i det hele og store siges at være Traktorerne gunstige.

Det i Indledningen stillede Spørgsmaal deler sig nu i tre, nemlig:

- 1) Er Traktoren en i teknisk Henseende tilstrækkelig driftssikker og holdbar Maskine, er den en »færdig« Maskine, d. v. s. er Eksperimenternes Tid forbi?
- 2) Er Traktoren saa handelig og alsidig anvendelig, at den ved en Række almindelige Arbejder kan erstatte Heste?
- 3) Er Traktoren billigere end Heste pr. Arbejdsenhed, naar Hensyn tages til alle med hver især af de to Driftsformer følgende Udgifter?

Da den store Traktorprøve afholdtes i 1919, var der som før nævnt en myldrende Mangfoldighed af Konstruktioner. — Motorerne var liggende, staaende, 1-, 2- og 4-cylindrede, nogle med Glødehoved, men flest med elektrisk Tænding. Paa lignende Maade fandtes alle mulige Former af Udvekslinger — Tandhjul, Kædehjul, Snekke- og Friktionshjul. Kort sagt, alt tydede paa, at Eksperimenternes Tid endnu var inde, om end Udviklingen bort fra de tunge langsomtgaende 1- og 2-cylindrede Motorer i Retning af Automobiltypen med 4-cyl. hurtiggaaende Automobilmotor var tydelig.

Af disse sidste var der atter 3 Hovedformer, som ses paa vedføjede Billeder.

Paa Fig. 1 ses Motoren anbragt tværs paa Kørselsretningen hvilende i en svær U-Staals Ramme. Afbalanceringen er her ikke helt tilfredsstillende, men Transmissionerne bliver de simplest mulige, idet Bevægelsen overføres fra Gearhjulet paa selve Krumtapakslen til store Mellemhjul paa en Mellemaksel, der atter bærer Drev i Indgreb med store Tandhjul fastboltede paa Færdselshjulene. Som sagt, simplere kan det næppe gøres, men Konstruktionen var dog i flere Henseender uheldig, særlig var det vanskeligt for ikke at sige umuligt at

faa Drev og Tandhjul paa Bærehjulene indkapslede paa tilfredsstillende Maade. Indgrebet mellem Drevet og det

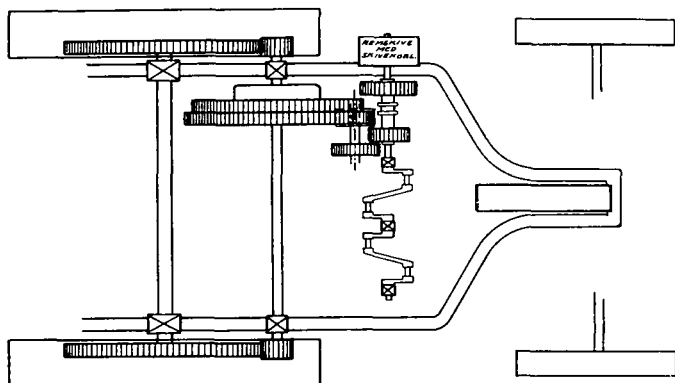

Fig. 1.

store Tandhjul paa Bærehjulet var ogsaa, paa Grund af uundgaaelige Vridninger mellem Bærehjul og Ramme, ofte mangelfuld, og hertil kom, at Udførelsen var mid-

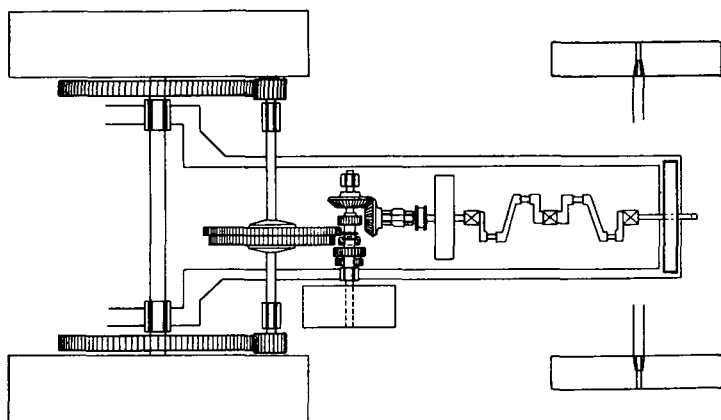

Fig. 2.

delmaadig og alle store Tandhjul af Støbejern — Resultatet blev derefter: stort Krafttab og ringe Holdbarhed.

Paa Figur 2 er skematisk antydnet en Traktor af noget fikser Form end den foregaaende. Motoren er som

ved Automobilet anbragt i Kørselsretningen, men dette medfører nødvendigvis Indskydelsen af et Par koniske Tandhjul, iøvrigt er Konstruktionen som før, hvorimod Udførelsen var en Del bedre, idet der var gjort Forsøg paa at indkapsle og beskytte det sidste Sæt Tandhjul mod Støv.

Først paa Fig. 3 træffer vi et fuldstændigt Brud med de hidtil anvendte Former, hvad Transmissionerne angaar. Disse er i højere Grad end tidligere laant fra Auto-

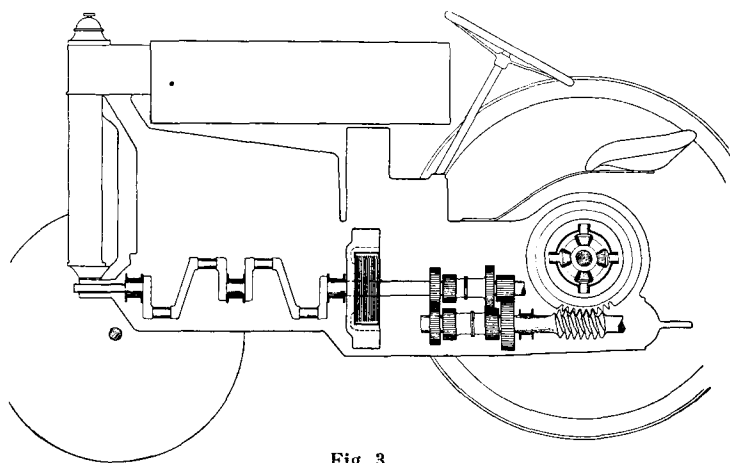

Fig. 3.

mobilet. Kobling og Gear med tre Hastigheder frem og 1 Bak, Kraftoverføring ikke til Mellemaksel med Drev og derfra til Baghjul, men direkte til Bagakslen, hvor, som ved Bilen, Differentialen indskydes.

Hvor der, som i det foreliggende Tilfælde, anvendes Snekke og Snekkehjul, kan hele den nødvendige Udveksling med Lethed erholdes mellem disse, og Gearhjulene kan derfor være smaa og kan følgelig fremstilles af Staal, fræses og hærdes.

Ved at overføre Kraften til Færdselshjulene gennem Bagakslen i Stedet for som før gennem store Tandhjul fastgjort til disse, opnaas meget let en fuldstændig støvet Indkapsling af alle Transmissionshjul. Den største

Fordel ved det sidstnævnte System ligger maaske endda i, at man har forladt Chassisrammen af Profilstaal og er gaaet over til at forene Gearkasse, Bagbro og Motor i en stærk Blok, saaledes at Vridninger og Forskydninger af Maskindele i Forhold til hinanden er fuldstændig undgaaede, samt at der overalt kan anvendes Kuglelejer og fuldstændig støvtæt Indkapsling.

Konstruktivt set stod denne Traktor saaledes særdeles højt. Heller ikke Udførelsen lod meget tilbage at ønske, og af Ydre var den af den Type, der gaar ind i Folk med Træsko paa, som man siger.

Til Trods for alle de her nævnte gode Egenskaber tør man dog langt fra kalde denne Traktor en ideel Maskine. — Den er let og bekvem at anvende, men til svære Jorder er den dog vist for let og udslides for hurtigt. Dens Smøresystem kunde være bedre, og paa løs Jord er den tilbøjelig til at »grave sig ned« (Baghjulene snurrer rundt paa Stedet, hvorved »Griberne« skraber Jorden bort fra Hjulene), kort sagt, der kan indvendes meget mod en »Fordson«, men Grundtanken i den er sikkert den rigtige, og dette Indtryk bekræftes yderligere, naar man ser, at ved næsten alle Nydannelser paa Traktorområdet træffer man de samme Hovedtræk som i »Fordson«. — Det svenske Maskinfirma »Munktell« omkonstruerede saaledes fuldstændig deres tidligere Traktor, og i dens nye Udgave fik den en slaaende Lighed med »Fordson«, kun at den var langt kraftigere, og at den maskinmæssigt set var bedre udført, men saa blev den ganske vist ogsaa meget dyrere.

International Harvester har ogsaa ved sin sidste Konstruktion tydelig nok haft »Fordson« til Forbillede, og Tyskerne, hvis Traktorer ellers har haft fuldstændig fra de amerikanske afvigende Konstruktionsformer, synes nu ogsaa at skulle kopiere Ford, i hvert Fald tydede adskilligt paa sidste Landwirtschaftlige Ausstellung i denne Retning, og ved sidste Automobiludstilling i Berlin, hvor Autofabriken »Daimler« foreviste en særdeles

smuk Traktor, saa jeg, at den i høj Grad i Ydre og Konstruktion mindede om »Fordson«. Paa min Bemærkning herom til Firmaets Repræsentant, svarede denne: »Ja, men denne her er bedre!« og det er saamænd meget muligt, men vel næppe bevist endnu.

Alt i alt synes det da, som om Traktoren er naaet over de famlende Eksperimenters Tid, og at man, som ved Automobiler, er naaet til en Grundform, der vel kan ændres og forbedres, men næppe vil blive helt forladt.

Trods alt maa det første af de stillede Spørgsmaal da nærmest besvares med et »Ja«, og vi vender os derefter til det næste Spørgsmaal: Om Traktorer er tilstrækkeligt »handlelige« og alsidig anvendelige, saa at de kan erstatte Hestene ved en Række almindelige Arbejder?

Lad os betragte hvert Slags Arbejde for sig:

Til Pløjning vil Traktoren fuldt ud kunne erstatte Heste under almindelige Forhold, men i Jord med mange jordfaste Sten vil Traktoren være Hestene underlegen; det samme maa siges, hvis Jorden er meget opblødt og fedtet oveni, Jorden sætter sig da let fast mellem Griberne, og Hjulene glider. Paa korte, uregelmæssige Agre samt paa stærkt hældende Agre er Traktoren heller ikke Hestene jævnbyrdig.

Til Kultivering lader Traktoren sig ogsaa anvende under ordinære og gunstige Forhold, men de samme Indskrænkninger som ved Pløjning vil i endnu højere Grad gælde for Kultivering.

Som Trækkraft for Bindere er Traktoren blevet meget anvendt og vist som Regel med godt Resultat; derimod synes dens Anvendelse som Trækkraft for Arbejdsvogne, f. Eks. til Transport af Roer, Gødning, Grus og lignende, i hvert Fald ikke endnu at spille nogen nævneværdig Rolle, men udelukket er det ikke, at den større Fortrolighed, som Landmanden efterhaanden faar til Traktoren, vil medføre en mere udstrakt Anvendelse af denne ogsaa til disse Arbejder. Særlig vil dette blive Tilfældet, hvis Vognene i Fremtiden bliver specielt indrettet

med Traktoren som Trækkraft for Øje, men dette er i hvert Fald Fremtidsmusik.

Af det foregaaende vil det da ses, at man egentlig ikke paa noget Omraade kan paastaa, at Traktoren under alle Forhold kan erstatte Hestene, men at dette dog vil være Tilfældet ved en Række vigtige Arbejder under ordinære Forhold, og at Traktorens nuværende Konstruktion i hvert Fald muliggør en mere alsidig Anvendelse af den i Fremtiden.

Det sidste Spørgsmaal, der derefter maa besvares, bliver da, om Traktorkraft eller Hestekraft er billigst at anvende, naar Hensyn tages til samtlige de med de to Driftsformer forbundne Udgifter.

Gennem de mange Traktorprøver, der er afholdt baade her i Landet og i Udlandet, har man et stort Materiale til Bedømmelse af Driftsudgifter ved givet Arbejde. Udgifter til Traktorfører vil i givet Tilfælde let kunne skønnes og ligeledes en passende Forrentning af Købesummen.

Langt vanskeligere er det at fastsætte en rimelig Afskrivningsprocent, idet man i høj Grad savner en Statistik over Traktorens Levetid. Helt uden Erfaringer staar man dog ikke længere, og fra Lastautomobiler kan desuden drages visse Paralleller. Man regner her almindeligt, at de stærkest udnyttede Lastautos bør afskrives paa 4 à 5 Aar, og ihvorvel de to Driftsformer byder paa store Forskelligheder, saa vil en lignende Afskrivning antagelig kunne anvendes ved de stærkest udnyttede Traktorer (forudsat at Arbejdet kun undtagelsesvis er stationært). Jo mindre Traktoren bruges, des mindre kan Afskrivningen naturligvis være, men det er indlysende, at man aldrig naar ned mod Nul, thi med den enorme Udvikling, Motoren stadig undergaar, vil denne i hvert Fald blive forældet inden saa farlig mange Aar, og da Traktoren desuden erfaringsmæssigt lider ved Henstand og ofte endda uforholdsmæssig meget, saa maa

mindste Afskrivning næppe sættes til mindre end 6 à 8 pCt.

Almindeligvis vil de Arbejder, en Traktor udfører i Aarets Løb, være af meget forskellig Art — let og svært Pløjearbejde, Kultivering, Kørsel med Binder, stationære Arbejder m. m.

Gælder disse Forhold for Traktorarbejdet, saa gælder de i endnu højere Grad for Hestenes Arbejde, og for at faa et Grundlag for Sammenligning mellem de to Driftsformer, maa man omregne de forskellige Arbejder til samme Arbejdsenheder. Vi kan vælge Antallet af Hestekrafttimer aarlig, men foretrækker pløjet Areal aarlig af middelsvær Jord under gunstige Forhold. Naar der i det følgende anføres pløjet ha, vil det altsaa ikke betyde en Gaard paa saa og saa mange Hektar, men simpelthen det Areal, der vilde være blevet pløjet, hvis alle de i et Aar forefaldende Arbejder var »omregnet« (reduceret til) i Pløjearbejde af middelsvær Jord.

Metoden har naturligvis sine Svagheder, men der findes næppe nogen bedre.

Det er umiddelbart indlysende, at en Traktor, der kun anvendes lidt, vil blive dyr pr. Arbejdsenhed. For at faa et Begreb om, hvorledes Udgiften pr. Arbejdsenhed varierer med Udnyttelsesprocenten, vil vi gennemregne nogle Eksempler, hvor vi lader den aarlige Arbejdsydelse variere fra 25 til 250 ha pløjet pr. Aar. Afskrivningen maa da rette sig efter Arbejdet, der udføres, og idet man regner, at en Traktor mindst maa afskrives med 8 pCt., og naar den udnyttes stærkest, med 24 pCt., for at den kan være fuldt afskrevet paa ca. 4 Aar, saa kan følgende Værdier for Afskrivningsprocenten vist forsvares:

25 Hektar	.....	10 %	Afskrivning p. a.
50 —	.....	12 %	»
100 —	.....	15 %	»
150 —	.....	18 %	»
200 —	.....	21 %	»
250 —	.....	24 %	»

Forinden en Kalkulation over aarlige Udgifter kan gennemføres, maa en Række Faktorer kendes eller anslaaes. Idet man i Eksemplet regner med en letbygget Traktor for 2 Stk. 12" Plovskær og iøvrigt med Dagspriser paa Olie m. m., lægges følgende Tal til Grund:

Traktoren	Kr. 4000.—
Renter	6 % p. a.
Arbejdsydelse	1/3 ha pr. Time
Forbrug af Petroleum.....	30 kg pr. ha
— » Smøreolie.....	2 » » »
Petroleum pr. kg.....	Kr. 0,20
Smøreolie » »	Kr. 1,00
Reparationer	Kr. 1,00 pr. ha
Traktorfører	Kr. 8,00 pr. Dag
Tillæg til effektiv Pløjetid ¹⁾	50 %

Udgifterne ved Anskaffelse af Plov og Vedligeholdelse af denne vil paa det nærmeste kompenseres af Udgifterne til Hesteplove, hvorfor de udelades af Regningen.

Under de nævnte Forudsætninger bliver de aarlige Udgifter som følger:

25 Hektar

Renter 6 %	Kr. 240.—
Afdrag 10 %	— 400.—
Petroleum 25 . 30 . 20	— 150.—
Smøreolie 25 . 2 . 1.....	— 50.—
Reparationer	— 25.—
Traktorfører $\frac{5.25}{8}$ .8+50 %	— 188.—

Kr. 1053.— pr. Aar

Kr. 42.12 pr. ha

Foretages tilsvarende Udregninger for alle de førnævnte Arealer findes:

Areal i ha	Aarlig Udgift	Udgift pr. ha
25	1053	42.12
50	1545	30.90
100	2490	24.90
150	3435	22.90
200	4380	21.90
250	5325	21.30

¹⁾ Der maa altid regnes med nogen Spild af Tid ved Arbejde med Traktor — Smøring, Rensning af Tændrør, Slibning af Ventiler, Vand paa Køler o. s. v. — Skønsmæssig er dette Tab anslaaet til 50 % af effektiv Pløjetid.

Indtegnes Resultaterne som en Kurve i et Koordinat-system (Fig. IV) med Pløjarbejde som Abscisse og Udgift pr. ha som Ordinat, ses det, at Udgifterne er uforholdsvist store, naar Traktoren kun anvendes lidt, og at Udgifterne falder hurtigt med Benyttelsesgraden, men at man allerede ved 100 ha Pløjarbejde pr. Aar er saa langt nede i Udgift, at en endnu stærkere Udnyttelse ikke vil bringe Udgifterne nævneværdigt ned.

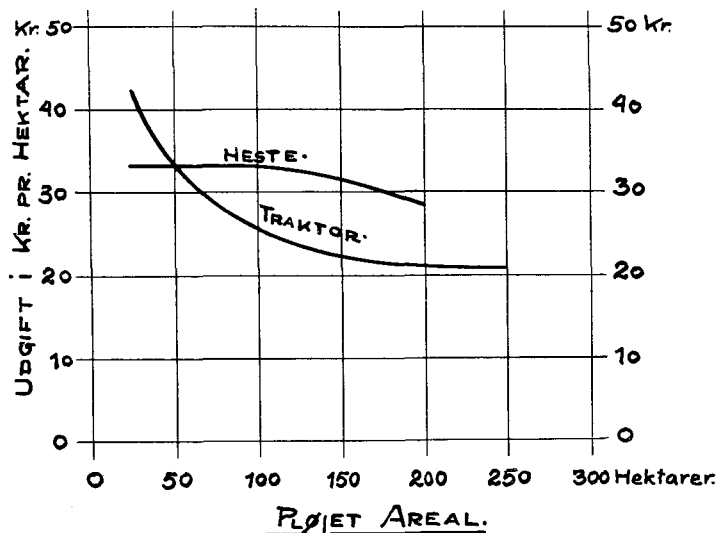

Fig. 4.

Efter at Udgifterne ved Pløjarbejde paa denne Maade er fastslaaet for Traktorens Vedkommende, skal vi nu prøve at udfinde Udgifterne ved Pløjarbejde med Heste under ganske tilsvarende Forhold.

Opgaven er her, i hvert Fald for mig, betydelig vanskeligere, men ved Hjælp af Tal hentede fra »Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold« (1923—24) samt fra officielle Plovprøver vil en Beregning paa forsvarligt Grundlag kunne iværksættes.

Som Udgift ved Hestehold er medregnet Kraftfoder, Grovfoder, Forrentning, Husleje, Pasning, Afskrivning og

Forsikring. Som Indtægt er medregnet Gødning, Tilvækst og Salg.

De aarlige Arbejdstimer varierer efter førnævnte Betingelse saaledes, at der paa mindre Ejendomme arbejdes færrest Timer aarlig, men til Gengæld er Udgiften pr. Arbejdshest ogsaa her den mindste. Ved Pløjning i Jord af samme Beskaffenhed som forudsat for Traktorens Vedkommende vil vi regne med, at et Spand Heste pløjer $\frac{1}{15}$ ha pr. Time, og da der kræves mindre af Intelligens og Indsigt af en Plovmand end af en Traktorfører, regnes her med 5 Kr. pr. Dag (Udgift til Kost iberegnet).

Idet der regnes med afrundede Tal findes:

Udgifter pr. pløjet Hektar med Heste:

Mindre Ejendom

1100 Arbejdstimer aarlig..... $\frac{1}{15} \cdot 1100 =$ ca. 73 ha pr. Spand
Aarlig Udgift pr. Spand.... Kr. 1724

1 Plovmand $\frac{1100}{8} \cdot 5 \dots \dots \approx 688$

Kr. 2412 $\sim$ Kr. 33.— pr. ha

Større Ejendom

1200 Arbejdstimer aarlig..... $\frac{1}{15} \cdot 1200 =$ 80 ha pr. Spand
Aarlig Udgift pr. Spand.... Kr. 1874

1 Plovmand $\frac{1200}{8} \cdot 5 \dots \dots \approx 750$

Kr. 2624 $\sim$ Kr. 32.80 pr. ha

Stor Ejendom

1500 Arbejdstimer aarlig..... $\frac{1}{15} \cdot 1500 =$ 100 ha pr. Spand
Aarlig Udgift pr. Spand.... Kr. 2006

1 Plovmand $\frac{1500}{8} \cdot 5 \dots \dots \approx 938$

Kr. 2944 $\sim$ Kr. 29.40 pr. ha

Indlægges nu en Kurve i det samme Koordinatsystem, som blev anvendt ved Traktoren, ses det, at Skæringspunktet mellem de to Kurver falder nær ved de 50 Hektar.

Dette vil altsaa sige, at Traktoren i det mindste skal udføre Arbejde, der svarer til

at pløje 50 ha aarlig, før den kan anskaffes med Fordel, og da som før nævnt Traktøren aldrig helt kan erstatte Heste, saa maa der foruden Arbejdet, svarende til 50 ha Pløjearbejde, desuden være Arbejde til mindst et Spand Heste, forinden man paa en Ejendom med Fordel kan anskaffe Traktor.

Først ved en Arbejdsydelse svarende til op mod 100 ha aarlig vil Fordelen ved Traktordrift dog være af virkelig Betydning, idet den her er ca. 20 pCt., og selv om Udnyttelsesgraden af Traktøren yderligere vokser, vil Besparselsen omtrent forblive uforandret.

Det maa her tilføjes, at da en Kalkulation af den her foreliggende Art altid maa anvende en Række skønnede Værdier, saa bør Beregningen kun betragtes som et Fingerpeg, og i hvert enkelt konkret Tilfælde bør den revideres ved at indføre de til enhver Tid foreliggende Værdier.

I hvert enkelt Tilfælde er der jo iøvrigt en Række Faktorer ud over de rent økonomiske, der maa tages i Betragtning, og som den almene Oversigt ikke kan beskæftige sig med.

Blandt Forhold, der som Regel vil være i Traktorens Favør kan nævnes:

Vigtigt Arbejde kan forceres færdigt, idet Arbejdstiden kan gøres længere.

Jorden kan blive behandlet dybere.

Traktoren kan anvendes som stationær Drivkraft rundt i Marken og Gaarden, hvor Elektricitet ikke findes. —

Blandt Fordele ved at anvende Heste frem for Traktor kan nævnes:

Større Anvendelighed ved alle mulige Arbejder.

Noget større Driftssikkerhed.

Noget mere uafhængigt af Føret end Traktoren.

I faa Ord maa Svaret paa de stillede Spørgsmaal da blive følgende:

- 1) Traktoren maa nu betragtes som en Maskine, der er over Forsøgsstadiet.
- 2) Den er anvendelig til en Række vigtige Arbejder i Landbruget under ordinære Forhold.
- 3) Den kan paa større Gaarde, hvis den udnyttes tilstrækkeligt, medføre en Besparelse paa ca. 20 pCt.

Alle de foranstaaende Betragtninger og Beregninger gælder dog kun, hvis Traktoren faar en forsvarlig Pasning og bliver ordentlig vedligeholdt, thi, som en meget dygtig svensk-amerikansk Montør en Gang udtalte: »En Traktor kan holde i 6 à 8 Aar, men den kan ødelægges paa færre Maaneder ved daarlig Pasning!«

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Proprietær *K. Worm*, Lille Birkholm, vilde gerne vide, hvor mange Timer om Aaret en Traktor normalt skulde anvendes, for at man kunde opnaa Fordelen paa de 20 pCt., og han bemærkede, at paa Birkholm anvendte de Traktoren ca. 400 Timer pr. Aar. Desuden vilde han henlede Opmærksomheden paa, at der udmærket kan sættes en Lygte paa Traktoren, derved opnaar man, at den kan gaa Nat og Dag. Man kan saa faa et Arbejde til Side meget hurtigere end med Hestekraft. Fra Fyn havde han saaledes hørt Eksempel paa, at Traktoren paa en Gaard havde været i uafbrudt Virksomhed 14 Døgn i Træk.

Professor *B. Bøggild* havde med stor Interesse hørt Statskonsulentens Foredrag og bemærket sig, at der havde været en Tid, hvor Traktorerne var i Miskredit, hvilket havde haft til Følge, at de paa en hel Del Gaarde var bleven sat til Side som mere eller mindre ubrugelige. Det var den samme Skæbne, som Malkemaskinerne havde haft. Iøvrigt stemte disse Udtalelser med de, som han modtog fra flere Storgodsejere i Ungarn paa Kongressen i Budapest 1909. Disse Godsejere havde megen Interesse for Traktorerne, men var dog meget forbeholdne i deres Udtalelser angaaende disse Maskiners praktiske Værdi. Siden da er Traktorerens Konstruktion bleven meget forbedret, hvilket vel nok har sin Grund i, at der under Krigen blev gjort en Mængde Opfindelser med Krigsvognene, og disse Opfindelser var sikkert kommen Traktorerne til megen Nytte.

Hvordan skal den dygtige og særlig vellønnede Traktorfører lønnes i den Tid af Aaret, da han ikke kan sidde paa

Traktoren. Paa de store Gaarde kan de sagtens holde en dygtig Traktorfører, paa de mindre Gaarde, hvor han skal bestille meget andet, bliver det vanskeligere. Derfor vilde det have været mere interessant at faa Aarslønnen opgivet for en saadan dygtig Mand end Lønnen pr. Hektar.

Statskonsulent *Anton Christensen* udtalte, at det ogsaa for hans Vedkommende havde været interessant at se de Tal, som Det landøkonomiske Driftsbureau havde beregnet som Prisen for Hestekraften i de forskellige Landbrug. Naar man har en Autoritet at holde sig til, maa man jo ogsaa benytte Resultaterne; men man kan sikkert med lige saa stor Sikkerhed beregne, hvad det koster at anvende Traktorer. De fleste Landmænd vilde vistnok blive ængstelige, hvis de kendte, hvad Hestene koster at bruge. I Tyskland blev før Krigen Damppløven meget anvendt til Udlejning, og man havde der ganske bestemte Takster for Pløjning til de forskellige Dybder; ca. 15—16 Kr. pr. Morgen var da en almindelig Pris. Iøvrigt skal man vistnok være i Besiddelse af en sjette Sans, hvis man eksakt skal kunne beregne Priserne for Trækraften i de forskellige Brug. Anvendelse af Traktorer har sine store indirekte Fordele, som ikke kan beregnes. Man kan saaledes ved Hjælp af disse forcere Arbejdet paa Tider, hvor dette er til særlig stor Nytte, f. Eks. ved at faa Stubben pløjet lige umiddelbart efter Afgrødens Fjernelse og derved opnaa at faa en god anden Afgrøde samme Aar. Den tyske Landøkonom Rimpau udtalte: »Hvor Leen gaar om Morgenen, maa Harven og Skrællepløven gaa om Middagen, og Saamaskinen gaa om Aftenen«. Et andet gammelt Ord siger: »Pløven skal følge Leen«. Begge Udtalelser giver Udtryk for denne Sandhed, at Bearbejdning maa følge hurtigst muligt efter Afgrødens Høstning, hvis man skal opnaa et godt Udbytte af en Efteraarsvegetation. Her har Traktoren sin store Betydning ved at kunne gøre Arbejdet færdigt paa kortere Tid, end hvis der anvendes Heste som Trækraft. Ved Hjælp af Traktoren kan der ogsaa ske en Arbejdsdeling, saaledes at Traktoren bruges til det sværeste Arbejde og Hestene til det lettere; derfor bliver det mere i dette, at man er Herre over Arbejdet, saa det kan blive gjort paa det rigtige Tidspunkt, end det bliver i en væsentlig Formindskelse i Arbejdshestenes Antal, man skal have Opmærksomheden henvendt paa, naar man skal bestemme sig for Anskaffelse af en Traktor.

Statskonsulent *N. Balle* takkede for de velvillige Udtalelser og vilde gerne til Proprietær Worm bemærke, at da der i Tabellen er opgivet, at der i Timen pløjes $\frac{1}{5}$ ha med Traktor, saa maa der regnes med en aarlig Arbejdstid med Traktor

af henvend 500 Timer, for at de 20 pCt. Besparelse kan naas. Taleren var enig med Professor Bøggild i, at der hos en Del Landmænd staar en Del ubrugte Traktorer, og at Grunden hertil var denne, at de var af gamle Typer, hvortil det nu var vanskeligt at skaffe passende Reservedele. Skal Reservedele fremskaffes til disse Typer ved at fremstille dem her i Landet, bliver de paa Grund af de høje Arbejds lønninger let saa dyre, saa de fleste foretrækker at lade Traktoren gaa, saa længe den kan, uden Reparation, og saa derefter kassere den. Inden man skrider til det sidste, vil det nok i mange Tilfælde være klogt at lade Traktoren undersøge af en Fagmand. Et Tilfælde, vi havde forleden Dag ved Teknologisk Institut, kan illustrere dette. Vi fik her Forespørgsel fra en sjællandsk Smed, om en udslidt Traktor var en Reparation værd. Vi sendte en Mand til Smeden, for at han kunde undersøge Traktoren, og han kom til det Resultat, at den vilde kunne laves fuldstændig i Stand for 1000 Kr. I dette Tilfælde kunde Reparationen altsaa bedst betale sig. Det er en given Sag, at en dygtig Traktorfører maa være en Forudsætning ved Anvendelse af Traktor. Paa de mindre Gaarde burde Manden selv eller en voksen Søn altid køre Traktoren. Med sin Kollega, Statskonsulent Anton Christensen, var Taleren i alt væsentlig enig; men den indirekte Fordel, der kan opnaas ved, at Traktoren kan bidrage til, at et Arbejde bliver færdigt i rette Tid, lader sig jo ikke angive i Kroner og Ører. Vi maa dog gøre os klart, at hvis Traktoren skal virke som »Hesteskaaner« og som Reservekraft til at sætte ind i travle Tider, og at der altsaa intet spares i Hestehold, saa vil den her opstillede Beregning ikke holde Stik. Med andre Ord: man kan, under de gjorte Forudsætninger, spare i Driftsudgifter ved at anvende Traktor, eller man kan skaane sine Heste og fremme Arbejdet i kritiske Tider, men man kan ikke baade og!

Statskonsulent *Anton Christensen* vilde antage, at de Traktorer, som staar som ubrugte eller som kasserede paa Gaardene, hører til de gamle Typer. De Traktorer, som nu er fremme i Handelen, er i fuldt Maal brugelige, og det er sikkert nok nu mere de Mennesker, som skal passe og bruge Traktoren, det gælder om at faa dygtiggjorte, og jeg mener, at vi har Grund til at tro, at der i saa Henseende i Fremtiden vil ske store Fremskridt.

Den ledende Præsident, Kammerherre *N. Juel*, bragte Statskonsulent Balle en varm Tak for det interessante Foredrag og takkede ligeledes de Herrer, som havde deltaget i Diskussionen.

Bog anmeldelse.

Land Settlement in England and Wales 1919 to 1924. Published by His Majesty's stationary Office. 150 Sider. London.

Den første Lov i England vedrørende Statsunderstøttelse til Oprettelse af Smaabrug kom i 1907. Dens Opgave var at holde Landboudommen tilbage paa Landet dels som Landbrugere og dels som Landarbejdere. Efter denne Lov blev der, indtil Krigen brød ud, oprettet ca. 13,000 Smaabrug med et Areal af 66,000 Hektar. I Krigsaarene var Antallet af nye Brug efter denne Lov kun ringe, ca. et Tusinde — i disse Aar gik det samlede Antal Smaabrug i England meget tilbage. Saa kom The Land Settlement (Facilities) Act af 19. August 1919, der havde som en Hovedopgave at give Anbringelse for de hjemvendte Soldater og Sømænd. I de paafølgende 5 Aar oprettes der nu herefter en Mængde mindre Landbrug i forskellige Størrelser fra under 1 Hektar til 50 Hektar. De mindste var til Lønarbejdere, der ønskede saa meget Jord til deres Hus, at de kunde dyrke til eget Brug af Grøntsager og Kartofler samt holde Høns og Gris. De større Brug var til Familier, der vilde have deres fulde Underhold deraf. Siden Vaabenstilstanden har denne Lov givet Anledning til Oprettelse af Husmandsbrug til ca. 22,000 Mænd. Størsteparten af Jorden til disse Brug er købt gennem Grevskabsraadene, der søger at oprette Brugene saa økonomisk som muligt, og Landbrugsministeriet skal i et nærmere Aaremaal betale Forskellen imellem Indtægt — den Lejeindtægt Brugerne skal betale — og Udgifterne ved Fremskaffelse af Brugene. Denne Forskel har indtil nu været ret betydelig, da Lejen ikke beregnes af den i Bruget bundne Kapital, men efter Overslag over, hvad Bruget kan indbringe til Husmanden.

Tiderne har ikke været gode for disse nye Husmænd, i 1921 den tørre Sommer og i 1922 den stærke Nedgang i Produktpriserne, hertil kom saa ogsaa, at disse hjemvendte Soldater ikke alle var lige dygtige som Landbrugere, hvilket har medført, at 10 à 12 pCt. har maattet afstaa deres Brug. Alt i alt har Loven dog virket tilfredsstillende, ikke mindst naar Hensyn tages til dens Hovedformaal: at give en Haandsrækning til de hjemvendte Krigsmænd.

N. S.

Udkomne Bøger.

Aarboeg for Gartneri. 7de Aargang, 1925. Redigeret af *A. M. Danvig* og *P. Chr. F. Borregaard*. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. 184 Sider. (N. C. Roms Forlag. Københ.)

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1925. Samlet og bearbejdet af de samv. sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent *L. Rasmussen*. 326 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. jydskes Husmandsforeninger. 1925. Samlet og udarbejdet af Planteavlsudvalget ved *H. P. Martekilde*. 260 Sider. (Aarhus).

En simpel Metode til Dyrkning af anaerobe Bakterier under Pyrogallol. Ved *M. Christiansen*. 10 Sider. **Undersøgelser vedrørende smitsomme Sygdomme hos Kalve.** Ved *M. Christiansen*. 25 Sider. **Undersøgelser vedrørende Kvægets smitsomme Kastning.** Ved *C. O. Jensen*. 16 Sider. **Undersøgelser vedrørende Kvægets smitsomme Kastning.** Ved *Axel Thomsen*. 16 Sider. **Typeinddeling af Mastitisstreptokokker fra Kvæg efter deres Forgæringsforhold.** Ved *E. Mejlbo*. 33 Sider. **Om nogle patogene Bakteriers Forhold overfor Opvarmning til 63° C. i 1/2 Time. (Lavpasteurisering).** Ved *C. W. Andersen*. 15 Sider. **Tuberkuløs Kastning hos Køer.** Ved *N. Plum*. 53 Sider. **Anvendelse af en modificeret Giemsa-Farvning til Paavisning af Abortbaciller i Efterbyrdsmateriale.** Ved *Svend Thorbjørnsen*. 5 Sider. **Om Fremstilling og Forbrug af Rekonvalescent-Serum under Mund- og Klovesyge-Epizootien i 1924—25.** Ved *C. W. Andersen* og *H. O. Schmit-Jensen*. 20 Sider. **Geflügeltuberkulose bei Saügetieren.** Ved *N. Plum*, 125 Sider. **Meddelelser fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium.** 84—93.

Om Bestemmelse af Nitratkvælstof i Regnvand, Drænvand og Jord. Ved *Frode Hansen*. 51 Sider. 193. **Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.** (G. B. N F. Københ.).

Konsulentvirksomheden i Danmark.

Foredrag holdt ved Konsulentmødet den 27. Februar 1926
af *Chr. Sonne*.

Det statistiske Departement angiver Danmarks gennemsnitlige Høstudbytte for Femaaret 1899—93 til 3,46 Mill. Afgrødeenheder. For de sidste 3 Aar — i hvilke Danmarks Jord formentlig tør regnes at have forvundet Følgerne af Krigsperiodens rationerede Gødningstilførsel — udgør Høstmængderne for samme Landomraade ca. $6\frac{1}{3}$ Mill. A. E., eller en Stigning med 84 pCt. For sidste Aars Høst endog en Stigning med fuldt 100 pCt.

Vi véd, at til denne Stigning medvirker et mægtig forøget Kunstgødningsforbrug. Men de anførte Tal kan alligevel tjene som et Slags Maal for vor Planteavl's Udvikling ved den sidste Menneskealders Arbejde.

Det er os endvidere alle bekendt, at i den paagældende Periode har Udviklingen været mindst lige saa stærk for vor dyriske Produktion. Til talmæssig Belysning heraf skal imidlertid lige nævnes, at vor gennemsnitlige Mælkeproduktion i Femaaret 1889—93 angives til ca. 1900 Mill. kg mod — for samme Landomraade — omkring det dobbelte Kvantum i det sidste Par Aar.

Det Slægtled, hvis faglige Arbejde har skabt og baa-ret denne Udvikling gennem den sidste Menneskealder, synes mig at have sin Samvittighed i Behold med Hensyn til sit Bidrag til de faglige Fremskridt, der frem gennem Tiderne udfældes af menneskelig Stræben og Virken. Det bliver utvivlsomt endog det eneste Slægtled i dansk Land-

brugs Udviklingshistorie, som i Løbet af 35 à 40 Aar — eller i det Aaremaal, som nu ved Menneskenes længere Levelid vel tør regnes for en Menneskealder — bliver Vidne til en Produktionsfordobling.

Efter mit Skøn er Talen derfor her om et Udsnit af vort Landbrugs Udviklingshistorie, som altid vil bevare et Særpræg som en Periode, hvor den faglige Landvinding foregik i et enestaaende rask Tempo, og hvor der tillige gennem en Nyorientering af vor Landbrugsproduktion blev brudt nye Baner samt lagt en Grund, der tør regnes at kunne bære ogsaa Videreførelsen af Arbejdet og Udviklingen.

Ogsaa i kommende Tider vil man derfor sikkert med særlig Interesse analysere og udrede det Sammenspil af Kræfter, som særprægede denne Periode, hvis faglige Foreteelser vi har haft Adgang til at følge paa nærmeste Hold.

Det er saa min ærefulde Opgave ved denne Lejlighed nærmere at søge belyst den Betydning, som vore Landbrugskonsulenter har haft og har som Led af de gode Kræfter, hvis harmoniske Samvirken gjaldt og gælder vor landbrugsfaglige Udvikling.

Den ydre Foranledning til, at netop dette Tidspunkt vælges til et Slags Opgørelse af Konsulentinstitutionens Konto, er jo den, at Institutionen hævdes nu — eller rettere allerede ifjor — at have tilbagelagt en halvhundredaarig Virksomhed og altsaa har en Jubilars Adkomst til at se Billedet af sit præsterede Arbejde udformet ved Anvendelse af lys Farvelægning.

Ved Skildringen af Konsulentvirksomheden, som denne hidtil har formet sig, forekommer det mig imidlertid, at man er henvist til at benytte lyse Farver, ganske uanset om Skildringen gælder en jubilerende eller ikke-jubilerende Institution. Og dette er forsaavidt heldigt, som jeg har Indtrykket af, at medens man nu henlægger Institutionens Tilbliven til 1875, kunde man med i hvert

Fald samme Ret udpege 1860 som det egentlige Fødselsaar.

I 1860 begyndte her i Landet nemlig den egentlige landbrugskonsultatoriske Virksomhed, ved at *Segelcke* traadte i Forbindelse med Landhusholdningsselskabet. En halv Snes Aar senere virkede tre af ham uddannede »Mejeriassistenter« som Konsulenter i henholdsvis »Maribo Amts økonomiske Selskab«, »Horsens Landbrugsforening« og »Randers Amts økonomiske Selskab«, hvilket Eksempel snart fulgtes af flere andre Landboforeninger. Konsulentvirksomheden var saaledes i Gang og Udvikling, da vi ved *P. Jessen's* Ansættelse i 1876 under Landhusholdningsselskabet fik vor første Husdyrbrugskonsulent. efter at »Maribo Amts økonomiske Selskab« Aaret forud havde ansat Landbrugskandidat *M. Dall* som Mejeriassistent og Vandrelærer.

Imidlertid har det kun underordnet Betydning, til hvilket Aar vi henlægger Konsulentinstitutionens Tilbliven. Divergerende Anskuelse herom anfægter nemlig ikke den Kendsgerning, at Institutionen har en saa lang Levetid og en saa betydningsfuld Virksomhed at se tilbage paa, at der er al Anledning til at gøre denne og dens Frugter til Genstand for et Tilbageblik og en Omtale, som tilsigtet ved at opføre Emnet paa Mødets Dagsorden.

Maaske bør det her fremholdes, at jeg selvfølgelig er opmærksom paa, at jeg personlig savner indgaaende Kendskab til Konsulentgerningens Varetagelse, til dens Vanskeligheder og til dens mangesidige Krav til faglige og elementære personlige Egenskaber, saaledes som dette Kendskab vindes indefra som Medlem af Konsulentstaben. Imidlertid har jeg ikke af denne Omstændighed ment mig diskvalificeret til at behandle det foreliggende Emne. Det forekommer mig nemlig, at Vurderingen af Konsulentgerningens Betydning og Arbejdsfrugter rettest bør afgives ikke af selve Gerningens Udøvere, men af den Landbrugspraksis, i hvis Tjeneste Konsulenterne virkede og virker. Og hvad iøvrigt angaar min Kompetence til at

forsøge afgivet den paagældende Vurdering, trøster jeg mig til at have min Adkomstberettigelse forsaavidt i Orden, som jeg dels har modtaget Opfordring hertil af rette Vedkommende og dels har følt en stærk indre Tilskyndelse til overfor vore Landbrugskonsulenter ved Behandlingen af dette Emne at fungere som Ordfører for den Landbrugspraksis, som drog Nytte af deres Virksomhed. —

Konsulenternes Arbejdsopgave er vel kortelig udtrykt den: i videste Omfang at sprede god og sund faglig Oplysning og Vejledning. Og som det gaar med Sædekorret, hvis Fremvækst og Trivsel i første Række betinges af Jordbunden, saaledes ogsaa med den faglige Kundskabsspredning. Det er nemlig Modtageligheden for denne, og den Spirebund, som Befolkningens Indstilling afgiver til Nyttiggørelse af Oplysningen og Vejledningen, som er væsentlig bestemmende for, om Gerningen vil bære de tilstræbte Frugter.

Og i saa Henseende har Konsulentgerningen her til Lands haft — jeg fristes til at sige gunstigst tænkelige Arbejdsvilkaar. Som Vejledere og Kundskabsspredere mødte jo nemlig Konsulenterne en Kundskabstrang, som skabte en i høj Grad medgaaende Konjunktur for deres Virksomhed. Her var altsaa en fortræffelig egnet Jordbund for denne. Og en meget stor Del af Æren herfor tilkommer Højskolen og dennes faglige Tilbygning: Landbrugsskolen. Jo ældre jeg er bleven og jo klarere Linjerne tegner sig for de Enkeltfaktorer, som i den sidste Menneskealder har udformet vor nutidige landbrugsfaglige Produktionsorganisme, jo mere har jeg vundet Erkendelse af, at man ikke for stærkt kan fremhæve og ikke for varmt kan paaskønne Højskolens og Landbrugsskolens Betydning i saa Henseende. Thi naar man paa Højskolerne sang *Grundtvigs*: »Hvad Solskin er for det sorte Muld, er sand Oplysning for Muldets Frænde«, blev for Højskolernes Ungdom det saaledes fremholdte til en gylden Leveregel. Og samtidig trænedes ved Undervis-

ningsformen denne Ungdoms Sans for »det levende Ord« eller for den Oplysning, der gives i Foredragsform, hvorved uvilkaarlig vækkes Trang og Evne til ogsaa at benytte Læsning som Oplysningskilde.

Jeg tør tro, at vore Landbrugskonsulenter med Paa-skønnelse vil vidne om danske Landbrugerens stærkt udviklede Sans og Modtagelighed for den i Foredragsformen umiddelbart givne Oplysning og Vejledning. Der skabtes herved en i høj Grad befrugtende Vekselvirkning mellem Foredragsholdere og Tilhørere. Til nærmere Præcisering af hvad jeg hermed har for Øje, skal jeg anføre de stærke Indtryk, jeg fra min første Foredragsvirksomhed modtog af Tilhørernes levende Interesse og Modtagelighed. Da jeg for mere end 40 Aar siden i 24 Aars Alderen holdt mine første Foredrag i en Række Landboforeninger, hørte jeg til den Kategori af Landbrugets Vejledere, om hvem daværende Redaktør af »Landbovennen« *Riegels* ironisk skrev, at de nybakte Landbrugskandidater drager ud med Kollegiehefterne i Lommen for at byde Landbrugets gamle erfarne Praktikere Frugterne af Kundskabens Træ paa godt og ondt. Iøvrigt kan jeg her indskyde, at en forudgaaende femaarig Virksomhed som Forvalter og selvstændig Bestyrer gav mig Følelsen af at have noget fastere faglig Grund under Fødderne, end Kollegiehefterne alene kunde have bibragt mig. Men lige fra første Færd blev det gennem Tilhørerkredsens Aarvaagenhed og Lydhørhed klargjort for mig, at man som Foredragsholder skyldte et saa modtageligt og forstaaende Auditorium — og dermed tillige sig selv — at yde det bedste, man evnede, idet man iøvrigt jævnligen maatte vedgaa for sig selv, at det bedste ikke var for godt. Det er altsaa denne Vekselvirkning mellem Vejledere og Vejlede, eller den Opmuntring og Tilskyndelse som de sidstes Modtagelighed giver Vejlederen til fuldt ud at bruge sin Evne, som jeg her har villet fremholde som et Moment af største Betydning for Konsulentgerningens Triv-

sel. Og jeg føler mig overbevist om, at et Flertal af d'Hrr. Konsulenter véd at tale med herom.

Det her anførte Forhold anfægter ikke den Honnør, som tilkommer Konsulenterne for deres konsultatoriske Virksomhed. Thi Udnyttelsen af en selv nok saa god Spirebund betinges af, at Vækstbetingelserne tages i Brug paa rette Maade. Og overensstemmende hermed kræver en selv nok saa god Udsæd, at den Jordbund, hvori den saas, ejer gode Vækstbetingelser. Fordringen til baade god Udsæd og god Jordbund maa altsaa være fyldestgjort, for at der kan vindes rige Frugter. Konsulenten virker som Sædemanden. Og vore Konsulenters Iver efter at virke som saadanne har kun kunnet styrkes ved Bevidstheden om, at deres gode Udsæd vil, som foran fremhævet, forefinde fortræffelige Vækstbetingelser paa det dem anviste Virkefelt. —

Som almindelig bekendt indenfor denne Kreds har Konsulentsagen to Gange tidligere været opført som Forhandlingsemne paa Konsulentmødernes Dagsorden, dels nemlig i 1911 ved et Foredrag af Kammerherre *Carl Bech* om »Konsulentvirksomheden og dens Fremtid« og dels i 1903 ved en af 4 Foreningskonsulenter indledet Forhandling om »Hvorledes har den lokale Konsulentinstitution udviklet sig, og hvilke Erfaringer er indvundne, der kan lægges til Grund for den fremtidige Virksomhed?«

Den sidstnævnte Udredning af Emnet foretoges saaledes under Konsulenternes egen Synsvinkel. Og det har for mig frembudt megen Interesse nærmere at beskæftige mig med denne af Konsulenterne selv foretagne Analyse af den dem paahvilende Arbejdsopgave, og foretaget paa Grundlag af de paa Arbejdsmarken indvundne Erfaringer.

Mit første stærke Indtryk af den paagældende Redegørelse paa Konsulentmødet 1903 er, at Konsulentvirksomheden allerede da mødtes med den Tillid hos Befolkningen, som vidnede om, at Konsulenterne havde for-

staaet at gribe Sagen rigtigt an, og som endvidere varslede Virksomhedens gode Vækst og Trivsel, saaledes som denne ogsaa er bleven manifesteret ved, at et stedse øget Antal Konsulenter er bleven taget i Brug som saadanne.

Det er værd at fæste sig ved som et baade karakteristisk og let forstaaeligt Forhold, at ved Iværksættelsen af det Oplysningsarbejde, som efterhaanden fuldtud beslaglægger Konsulenternes Arbejdsevne, var erfarne Praktikere væsentlig medvirkende til at bryde Banen. Jeg behøver i denne Forbindelse blot at nævne Navne som *Friis*, *Lindersvold*, *Hempel-Syberg*, *Lindholm*, og *Dyrlægerne H. Sørensen* og *Richard Jensen*. Der kan derhos mindes om, at man da i vid Udstrækning henlagde Fællesledelsen af Kvægavlsforeningerne under ældre erfarne Landbrugspraktikere, fornemmelig Gaardejere. Det var altsaa saadanne Mænd, som i Forbindelse med de efterhaanden ansatte fagligt fuldt rustede Statskonsulenter gav Stødet til Udløsning af de almene Landbrugeres Trang til at søge faglig Vejledning, medens Menigmand endnu ved Konsulentinstitutionens Tilbliven nærde Tvivl om, hvorvidt saadanne unge Konsulenter, der væsentlig støttede sig til de førnævnte Kollegiehefter, ogsaa virkelig besad en Vejlederevne, der stod Maal med en utvivlsomt god Villie.

Denne Skepsis bortvejredes efterhaanden, fordi det i stigende Grad blev erkendt, at ogsaa de unge Konsulenter gennemgaaende gik ud til Gerningen med et fagligt Udstyr og med en Arbejdsenergi, som skaffede dem Befolkningens Sympati og Tillid, hvortil ogsaa bidrog den Omstændighed, at de, selv opvoksede paa Landet og indlevede med den Befolkning, de skulde vejlede, havde let ved at faa denne i Tale og vinde dens Øre.

Det turde være af Interesse her at fremholde de Krav, som fra første Færd stilledes til Udøverne af Konsulentvirksomheden, saaledes som disse Krav formuleredes i en af Landhusholdningsselskabet under 17. Aug. 1877 til Indenrigsministeriet afgiven Betænkning.

Det anføres her, at for at kunne gøre nogenlunde god Fyldest maa Konsulenten bl. a. besidde baade praktisk og teoretisk Uddannelse — dernæst en ad Erfaringens Vej erhvervet grundig Indsigt i det praktiske Agerbrugs forskellige Grene og Arbejder samt i den Maade, hvorpaa alle Bedriftens Faktorer griber ind i hinanden og samvirker — endvidere et nøje Kendskab til vedkommende Egn's Agerbrugsforhold, Husdyrhold, Afsætningsvilkaar, Arbejderbefolkning o. s. v. — yderligere et grundigt Kendskab til Agerbrugets og Husdyrbrugets Teorier og til de Grundvidenskaber, hvorpaa deres rette Forstaaelse hviler — og endelig, at Konsulenten maa kunne paavirke andre, besidde en af moden Overbevisning og af varm Interesse præget Fremtræden samt have let ved at tale.

Under Forhandlingerne paa Konsulentmødet i 1903 blev det fra flere Sider fremhævet, at den paagældende i 1877 udfærdigede Formulering af Kravene røber klar Forstaaelse af, hvad Befolkningen vilde kræve af Konsulentinstitutionen, naar Tanken om denne blev virkeliggjort, idet man henviste til, at den til 1903 indvundne Erfaring havde godtgjort, at det netop var disse Krav, som Landbrugets Praksis stillede til Konsulenterne.

Imidlertid synes disse Krav mig unægtelig meget strenge, hvilket navnlig gælder Fordringen om, at den unge Mand skal kunne gaa ind til sin Konsulentgerning med den erfarne og modne Praktikers afklarede mangesidige faglige Indsigt og dertil med en Sum af almen Livsvisdom, som man ved Begyndelsen af sin Manddomsgerning kun i sparsomt Maal kan have erhvervet.

Saafermt imidlertid disse Krav virkelig — som hævdedet paa Konsulentmødet i 1903. — udtrykker, hvad Befolkningen krævede af Konsulenterne, saa tjener det disse til største Hæder, at de har evnet at fyldestgøre disse, saaledes som dels Befolkningens almindelige Dom over Konsulentinstitutionen og dels dennes jevne Vækst og Udvikling gennem Aarene ubestrideligt godtgør.

Ved de her omhandlede Forhandlinger paa tidligere Konsulentmøder blev det saa iøvrigt ogsaa fremhævet, at Konsulenterne vel skulde fungere som Lærere overfor Befolkningen, men at de ikke maatte forsømme ogsaa selv at lære af denne. Dette turde være forstandig Tale. Og jeg føler mig overbevist om, at Konsulenterne under Udøvelsen af deres Gerning og under deres Færden i Praksis i vid Udstrækning har brugt baade Øjne og Øren til at samle nyttig Belæring, og derved efterhaanden er vokset op til at kunne honorere ethvert rimeligt Krav til fuldgod Konsulenttjeneste.

Et andet bestemt Indtryk, som fremgaar af Forhandlingerne paa Konsulentmødet 1903, skyldes den Kendsgerning, at det er Husdyrbruget og den Konsulenttjeneste, som særlig gælder dette, der samlede saa godt som al Interesse.

Selve Dagsordenen for Mødet omfattede nemlig ikke et eneste Emne med Tilknytning til Planteavl, og denne blev under Forhandlingen om Konsulentsagen kun løselig strejft. Det var jo i det hele taget Husdyrbruget som i overvejende Grad afgav det første Arbejdsfelt for Konsulentvirksomheden. Denne begyndte i 1866 med *Se-gelcke's* Virksomhed for Udvikling af Mejeribruget. I 1876 ansattes *P. Jessen* som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Husdyrbrug, særlig for Kvægavlen. Ti Aar senere, i 1886, knyttedes *J. Jensen* til Landhusholdningsselskabet som dets Konsulent i Hesteavl; for 3 Aar senere at ansættes som Statskonsulent i Hesteavl, medens *P. A. Mørkeberg* og *A. Appel* fik Ansættelse som Statskonsulenter i Husdyrbrug fra henholdsvis Efteraaret 1889 og Foraaet 1890, hvorhos ogsaa *J. Arup* fra Efteraaret 1889 ansattes som Veterinærkonsulent med Domicil i England.

Medens saaledes Husdyrbrugets Interesser overvågedes og dets Udvikling lededes af de her nævnte Konsulenter, havde Planteavlens herhjemme kun én beskikket Vejleder, nemlig *P. Nielsen*, Tystofte, som i 1882 ansattes som Konsulent under Landhusholdningsselskabet, men i

1886 overgik til at virke som Statskonsulent. P. Niensens eminente Dygtighed og Nidkærhed til Trods var imidlertid det konsultatoriske Arbejde for Planteavl ubestridelig stillet i anden Række, og først i 1893 skete der heri en betydende Ændring ved *K. Hansen's* og *Fr. Hansen's* Ansættelse som Statskonsulenter.

Der er maaske Plads for divergerende Meninger om, hvor vidt vort Landbrug havde været bedre faren, hvis den konsultatoriske Virksomhed fra første Færd i Stedet for i overvejende Grad at virke til Fremme af Husdyrbruget, havde med væsentlig større Styrke optaget et Arbejde for Udviklingen af vor Planteavl, som dog er og bliver det grundlæggende Led af Landbrugets Produktion. Ved en umiddelbar Betragtning kan det nemlig hævdes, at da den dyriske Produktion bygger paa vor hjemlige Planteavl, maatte det ligge nærmest først at søge denne sidste bragt i Orden. Imidlertid er Vekselvirkningen mellem Planteavl og dyrisk Produktion saa intim, at ved den herhjemme fulgte Produktionslinie vil Udviklingen af det ene af disse Hovedled automatisk virke til Fremme af det andet. Og den Betragtning lader sig ikke afvise, at paa det Tidspunkt, hvor vor hjemlige konsultatoriske Virksomhed sattes i Værk som en betydningsfuld Udviklingsfaktor, foreskrev Verdenskonjunkturen dansk Landbrug at gøre det mulige for at opnaa god Driftsøkonomi ved Udvikling af den dyriske Produktion. Og at der paa dette Arbejdsfelt tiltrængtes Vejledning, er ubestrideligt.

Erkendes maa det i hvert Fald, at den fra første Færd valgte Form for det konsultatoriske Arbejde har baaret rige Frugter. Om man imidlertid mulig kunde været naaet videre ved tidligere og i større Omfang at have inddraget Planteavl under Konsulenternes Arbejdsfelt er et Spørgsmaal af forsaavidt underordnet Interesse, som det kun kan behandles hypotetisk, hvortil kommer, at man ikke kan afvise den Betragtning, at konsultatorisk Vejledning i Planteavl i den her omhandlede Periode savnede det faste Fodfæste, som vor hjem-

lige Forsøgsvirksomhed i Planteavlens Tjeneste senere har givet den.

Behandlingen af Konsulentsagen i 1903 røbede altsaa ikke nogen vaagen Erkendelse af Planteavlens Betydning. Enkelte Bemærkninger om, at ogsaa dette Led af Landbrugsproduktionen er underlagt Landboforeningskonsulenternes Virksomhed og iøvrigt Paatale af Planteavlens stedmoderlige Behandling var al den Omtale, der ved den Lejlighed skænkedes Planteavlen. Iøvrigt var det Husdyrholdet med Drøftelse af Eksteriør, Afstamning med Stambogsføring, Kvægavls- og Kontrolforeninger, Svineavlsforeninger, Svineavlscentre og Hesteavl, der ifølge Forhandlingen fremtraadte som det alt overvejende Virkefelt for Konsulenterne.

Bedømt under vor nutidige Synsvinkel vækker det Forundring, at Interessen for Planteavlen endnu i 1903 ikke gav sig stærkere Udslag. Imidlertid var utvivlsomt netop paa det Tidspunkt denne Interesse i stærkt tiltagende Vækst. Der aflægges et talende og glædeligt Vidnesbyrd derom i den af Statskonsulent *K. Hansen* til Konsulentberetningen afgivne Redegørelse for sin Konsulentvirksomhed i 1903. Det anføres saaledes her, at Statskonsulenten af Planteavlsforedrag har holdt: i 1899 10, 1900 19, 1901 14, 1902 49, men i 1903 68, altsaa en meget stærk Stigning i de 2 sidstnævnte Aar, og en Stigning, der skyldes udefra rejste Krav. Da Beretningen endvidere oplyser, at Hr. *K. Hansen* i 1903 har deltaget i 66 Forhandlings- og Udvalgsmøder, medvirket ved et stærkt voksende Antal Planteavlsudstillinger samt i Egenkab af Konsulent og Forsøgsleder har haft 214 Rejse-dage, turde heraf fremgaa, at paa den Ager, hvor Hr. *K. Hansen* virkede, var der bragt Liv og Grøde i Planteavls-sagen. Iøvrigt var det her fremdragne Forhold i god Harmoni med den Interesse for Planteavlen, som det henimod det anførte Tidspunkt var lykkedes Professor *Westermann* at vække ved sit bekendte Foredrag paa det sjællandske Landbodelegertmøde den 16. Novbr. 1897.

Afgørende for al menneskelig Virksomhed er, at man magter den Arbejdsopgave, man paatager sig. Og blandt alle de Krav, der, som før nævnt, normeredes for Landbrugskonsulenterne, synes det ubetinget mest afgørende mig at være, at Konsulenternes faglige Viden og Evne til at bruge denne er i Orden. Thi med al Respekt for Taleevne, vindende Fremtræden og paagaende Arbejdsmod, er det min Overbevisning, at ogsaa paa Konsulenternes Arbejdsfelt bærer Arbejdsenergien sin Mand længst, naar den virker med solid faglig Viden i Forbindelse med sund praktisk Sans.

Det er jo paa Landbohøjskolen, at Konsulenterne har lagt Grunden til den teoretiske Del af den faglige Viden, der skulde ruste dem til at magte deres fremtidige Gerning som Vejledere. Landbohøjskolen fungerede altsaa som deres »*alma mater*«, hvis Kundskabsmeddelelse skulde sætte dem i Stand til gennem Selvstudium at følge med og at holde sig paa Bølgetoppen af den faglige Viden, som gælder deres særlige Arbejdsomraade.

Imidlertid véd vi alle, at Landbohøjskolens Kundskabsmeddelelse har i Tidernes Løb udviklet sig fra mindre til mere vidtgaaende. Og sammenlignet med Omfanget af den Undervisning, som Højskolen nu byder vordende Landbrugskonsulenter, maa unægtelig det, den bød de studerende af min Aldersorden, betegnes som langt mindre vidtgaaende.

Og dog har jeg egentlig altid haft Indtrykket af, at selv hine Dages Landbohøjskoleundervisning har vist sig fyldestgørende for de Landbrugets Vejledere, som med den som fagvidenskabeligt Grundlag skulde virke i Fagudviklingens Tjeneste. Jeg har nemlig altid skønnet, at vore Landbrugskonsulenter paa fortræffelig Vis magtede det supplerende Selvstudium, som nødvendig maa til for ikke blot at følge med, men for selv at kunne gaa foran og vise Vej i Udviklingen. Og jeg fremsatte lejlighedsvis paa Konsulentmødet i Fjor et Par hertil svarende Be-

mærkninger, som iøvrigt mødte Modsigelse fra Konsulenternes saavel som fra anden Side.

Imidlertid finder ogsaa jeg det ganske i sin Orden, at der nu er normeret en langt fyldigere Kundskabstignelse paa Landbohøjskolen, end den de ældre Landbrugskonsulenter maatte nøjes med. Det kræves simpelthen af Tiden og Udviklingen. Som Medlem i sin Tid af Landbohøjskolekommissionen har jeg nemlig ingensinde ønsket nogen Afkortning i den Studietid, der fra fagkyndig Side krævedes fastlagt for Landbrugets vordende faglige Vejledere. Nej, hvad jeg i min nævnte Egenskab gjorde mig til Talsmand for, gjaldt Opretholdelsen for Landbrugets ordinære Praktikere af et Kursus som det hidtidige, af kun $1\frac{2}{3}$ Aars Varighed. Forskellen mellem vore Landboskolers 9- eller 12-Maaneders Kursus og Landbohøjskolens forlængede Kursus forekom mig nemlig at blive saa stor, at adskillige af dem, som søger Landbrugsundervisning for at virke som Driftsledere eller Brugere af en Landbrugsbedrift, ikke vilde kunne afse den krævede lange Studietid til et Landbohøjskolestudium og dermed vilde være afskaarne fra at søge dennes Undervisning.

Paa Konsulentmødet i Fjor rejste jo Professor *Westermann* med Styrke Kravet om en yderligere Udvidelse af Landbohøjskolens Undervisningsplan for Landbrugere, og saaledes, at den nu normerede Studietid af $2\frac{2}{3}$ Aar, efter foretagen Tillempning af Undervisningen, opretholdes for egentlige Landbrugspraktikere, medens der for Landbrugets faglige Vejledere tilrettelægges et Kursus paa $3\frac{2}{3}$ Aar og med en derved aabnet Adgang til »en saadan Fordybelse i Undervisningsstoffet og Grundighed i dets Tilegnelse, at det med Rette kan kaldes en højere Undervisning«.

Disse Tanker fandt paa Konsulentmødet fra flere Sider principiel Tilslutning. De er saaledes ført frem med betydelig Vægt. Og selvfølgelig staar det ogsaa mig klart, at det er Landbrugets Vejledere, som bedst selv kan dømme om, hvorvidt deres Faggening kræver en videregaa-

ende Uddannelse. Imidlertid synes den Betragtning mig nærliggende, at i samme Grad som et Krav om en yderligere forlænget Landbohøjskoleuddannelse for Landbrugskonsulenterne maatte erkendes berettiget, i samme Grad tjener det til Ære for de noget ældre Konsulenter, som maatte nøjes med et forholdsvis spinkelt fagvidenskabeligt Grundlag som Udstyr, at de ved Selvstudium og gennem deres Praksis faktisk har formaaet at virke saaledes, at der i de Kredse, i hvis Tjeneste de arbejdede, ikke følte nogen Brist i deres Evne til at lede Udviklingen ad de rette Baner.

Det synes berettiget heraf at drage den Slutning, at Evnen til Selvstudium og Evnen til med aabne Øjne og Øren at drage Lære af den Problemernes brogede Mangfoldighed, man møder under sin Gerning paa Arbejdsfeltet og blandt oplyste Praktikere, kan i væsentlig Grad afbøde, hvad der ved Starten manglede i fuld Udformning af det fagvidenskabelige Grundlag. Medens selv et nok saa bredt og solidt udbygget videnskabeligt Fundament ikke kan raade Bod paa manglende Evne til at tilegne sig og nyttiggøre, hvad Fagudviklingen i Tidernes Løb baade byder paa og kræver. Og herhen hørende Betragtninger forekommer mig ikke helt uberettigede, naar Talen er om den fagvidenskabelige Uddannelse, der kræves for at fungere som Landbrugskonsulent.

Overvejelser vedrørende Undervisningsproblemet indebærer jo ingen Kritik over Landbohøjskolen som saadan. Thi den og dens Lærekræfter har altid vidst at gøre det bedst mulige ud af den foreskrevne Undervisningsplan. Og alle har vi venlige Følelser for Landbohøjskolens Undervisning — baade vi mindre kloge, som maatte nøjes med den rationerede $1\frac{2}{3}$ Aars Undervisning, og de mere kloge, som fik Adgang til gennem et længere Tidsrum dér at samle fagvidenskabelig Ballast.

En bestemt Anke over Højskolen kan man jo ganske vist nu og da høre fremført i Landbrugskredse, nemlig den, at den hedder: Den kgl. *Veterinær-* og Landbohøj-

skole, altsaa med Veterinærvidenskaben i Forgrunden og med Tilhold til Landbrugsvidenskaben om at hygge sig bedst mulig i Ly af denne. Dette mener jeg imidlertid, at man kan tage sig let, idet man med Rette kan anlægge Synspunktet: man sætte Veterinær for — man sætte Veterinær bag — Landbohøjskolen vil dog i Landbrugernes Øjne altid beholde sin Smag.

Landbohøjskolens Undervisning skabte altsaa det faglige Fundament, hvorpaa Landbrugskonsulenterne byggede videre, bl. a. ved under Udøvelsen af deres Virksomhed i Praksis selv at lære samtidig med, at de lærte andre. Men yderligere har vi jo og har gennem en Aarrække haft en overmaade betydende Hovedkilde for Konsulenternes Indsamling af den Kundskab, der skal sætte dem i Stand til med rund Haand at sprede god og nyttig Vejledning. Der sigtes hermed til de af vor hjemlige omfattende Forsøgsvirksomhed fremgaaede Resultater. Efterhaanden som disse blev fast udformede, indgik de naturligt som Led af Landbohøjskolens Undervisningsstof. Men fra Landbrugets Forsøgsomraade foreligger jo stadig yderligere Resultater, der fortjener at udnyttes i videste Omfang, og som stiller til Raadighed for Konsulenterne et Oplysningsstof af vidtrækkende Betydning for Praksis og dermed til værdifuld Støtte for Konsulentvirksomheden. Thi for paa rette Maade at kunne fungere som Sædemand eller Kundskabsspreder er det nødvendigt at have Udsædsmateriale nok til Raadighed. Det er imidlertid ubestrideligt, at vor hjemlige Forsøgsvirksomhed har afgivet et righoldigt Materiale til Konsulenternes Kundskabsspredning. Og det har tilmed gennemgaaende været et let haandterligt Materiale og vel egnet til fuldt ud at forelægges Praksis.

Jeg mindes i denne Forbindelse, hvorledes jeg en Gang i mine yngre Dage med Beskæmmelse maatte gribe i min egen Barm ved at høre vor nu afdøde udmærkede Fagfælle, *P. Feilberg*, i Egenskab af Forhandlingsleder ved en Landbrugskongres udtale om et netop holdt Fore-

drag, at man havde en velgørende Følelse af, at de af Foredragsholderen givne interessante Meddelelser forholdt sig til hans omfattende grundige Viden om det paa-gældende Emne som den synlige Del af Isbjerget til dettes usynlige Del. Isbjergets usynlige Del er som bekendt 9 Gange saa stor som den synlige. Jeg véd ikke, om det falder i d'Hrr.s lykkelige Lod at virke under en tryk Følelse af at eje en Fagviden, 9 Gange saa stor som den, der lægges for Dagen under Udøvelsen af den faglige Gerning. Men derimod véd jeg for mit eget Vedkommende, at selv om jeg qua Foredragsholder skraber Bunden tæt — saaledes at ogsaa det, der skulde være den usynlige Del af Isbjerget, er taget i Brug — har jeg ofte en utryk Følelse af, at min Viden er saare mangelfuld i Forhold til, hvad Opgavens gode Løsning kræver.

Vi har her beskæftiget os med Omtalen af den Kundskabstilegnelse, som er den uundværlige Underbygning for Konsulenternes Virksomhed. Som et overmaade vigtigt herhen hørende Led maa imidlertid endnu omtales Konsulenternes indbyrdes belærende Paavirkning. Det vil her i Følge Sagens Natur fornemmelig være de unge og yngre, som kan hente Belæring hos deres ældre erfarne Fagfæller, og som ved at lytte til og følge de Iagttagelser og Erfaringer, der indvandt gennem mangeaarig Praksis, dels kan undgaa det Spild af Arbejdskræfter, som den unge uerfarne let er udsat for, og dels kan indhente gode Raad og Anvisninger, der tjener til direkte værdifuld Forøgelse af den Fagviden, der skal anvendes i Vejledningens Tjeneste. Men udelukket er det vel heller ikke, at de unge, som gaar ind til Konsulentgerningen med en netop afsluttet Gennemtrawling af den nyeste Fagvidenskab, ogsaa kan byde deres ældre Fagfæller en og anden nyttig og befrugtende faglig Oplysning.

Vor fortræffelige Fagpresse, som har sin store Del af Æren for den sidste Menneskealders Kundskabsspredning indenfor vort Landbrug, virker ogsaa for vore Konsulenter som Meddelelsesorgan til gensidig Belæring og Paa-

virkning. Men ogsaa det personlige Samkvem er her af stor Betydning. Det er Erkendelsen heraf, som har skabt og opretholdt de aarlig tilbagevendende to Dages Konsulentmøder. Og det vilde efter min Opfattelse vidne om en Undervurdering baade af disse Møders Betydning for Konsulenternes faglige Stræben og af selve Konsulentgerningen som uundværlig Befordrer af vor landbrugsfaglige Udvikling, hvis der heri skulde ske nogen indskrænkende Ændring.

Som Maal for Konsulentinstitutionens Udvikling har det sin Interesse at sammenligne det nuværende Antal Konsulenter og deres faglige Virkefelt med Forholdene i en tidligere Periode. I saa Henseende er her valgt Aaret 1903, altsaa det Tidspunkt, da Konsulentsagen første Gang drøftedes paa Konsulentmødet. Og paa Grundlag af de i »Landøkonomisk Aarbog« indeholdte Oplysninger har Aarbogens Redaktør, Hr. *H. M. Knudsen* godhedsfuldt udarbejdet omstaaende Talsammenstilling, sikkert saa nær det absolut rigtige, som opnaaeligt ved det foreliggende Materiale.

Af Oversigten fremgaar, at Konsulenternes Antal nu er 231 mod 72 i 1903. Antallet af Husdyrbrugskonsulenter har, som det ses, holdt sig saa at sige uforandret: 47 i 1903 mod nu 48. Helt anderledes med Antallet af Planteavlskonsulenter, der fra 6 i 1903 er steget til 61 i 1926. Og medens der nu er 48 Konsulenter i Regnskabsføring fandtes ingen saadanne i 1903.

Det er de lokale Landbo- og Husmandsforeninger, som beskæftiger det største Antal Konsulenter, nemlig ialt 150. Ogsaa vil det ses, at det overvejende Flertal af Konsulenterne — ca. 85 pCt. af disse — har Virkefeltet afgrænset til een Fagbranche, enten Planteavl eller Husdyrbrug eller Regnskabsføring, idet kun forholdsvis faa varetager flere saadanne. Allerede i 1903 var Forholdet udformet paa tilsvarende Vis, og den nærliggende Aarsag hertil er dels de Krav, der stilles til dybtgaaende Indsigt i den en-

Antallet af Konsulenter, ansatte under:

	Staten		Provinssielle Fælles-, Landb.- og Håndforen.		Landbo- foreninger		Husmands- foreninger		Organis. for Mejeri-, Heste- Kvæg- Fjerkræ- og Havebrug		Fællesledelse af Kvægavls- & Kontrol- foreninger. (Ikke opført andetsteds)		Ialt	
	1903	1926	1903	1926	1903	1926	1903	1926	1903	1926	1903	1926	1903	1926
Plantavl	2	1	2	18	2	35	2	5	2	2	2	2	6	61
Husdyrbrug	3	5	4	16	24	20	2	2	5	3	11	4	47	48
Mejeribrug	4	5	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	7	7
Regnskabsføring	2	2	2	1	2	44	2	2	1	1	2	2	2	48
Grundforbedring	2	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2	2	2	4
Hb. & Pvl.	2	2	2	2	3	13	2	2	2	2	2	2	2	13
Pvl. & Rf.	2	2	2	2	2	10	2	6	2	2	2	2	2	16
Hb. & Rf.	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Hb. Pvl & Rf.	2	2	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	4
Havebrug	1	2	2	4	2	5	2	1	2	4	2	2	1	16
Diverse (bl. a. Maskindr.) ..	4	4	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	4	7
Ferøerne & Udlandet	4	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	5
Ialt ...	18	22	6	42	29	136	2	14	8	13	11	4	72	231

kelte Fagbranche, og dels at Antallet af disponible Konsulenter er stort nok til at lade den enkelte virke som Specialist og da med et Arbejdsomraade, afpasset efter det overkommelige. Dette er ogsaa sikkert en god og praktisk Ordning. I Konsulentinstitutionens første Arbejdsaar var det paa sine Steder væsentlig anderledes — jvfr. f. Eks. Konsulent *Lindholm's* Redegørelse paa Konsulentmødet i 1903 for den af ham udøvede mangesidige konsultatoriske Virksomhed i Maribo Amt. Denne spændte nemlig over hele Landbrugets Arbejdsfelt paa Planteavlens og Husdyrbrugets Omraade, herunder til en Begyndelse ogsaa omfattende Assistance i Mejeridriften, Afholdelse i Vinterhalvaaret af henimod et halvthundrede Diskussionsmøder samt Besigtigelse af Hundreder af Husmandslokker.

I sit nævnte Indlæg udtaler Konsulent Lindholm, at »det bedste Vidnesbyrd, Konsulenterne kunde faa, vilde vel være det, at nu var Udviklingen ført saa vidt frem, at de snart var overflødige«.

Hvis imidlertid denne Betragtning var rigtig, vilde Konsulenterne hverken faa det bedste eller det næstbedste Vidnesbyrd, eftersom de saa langt fra at være bleven overflødige tværtimod i stigende Grad har vist sig uundværlige, jvfr. deres stærkt stigende Antal. Sandheden er vel imidlertid her den, at Konsulentvirksomhedens gode Vækst og Trivsel tilfulde dokumenterer, at Konsulenterne har forstaaet at løse den dem stillede Opgave paa saa fortjenstfuld Vis, at Landbruget derved er bleven tilskyndet til at tage end flere Konsulentkræfter i Brug.

Og ubestridelig har Landbruget heri handlet ret. Thi den økonomiske Baggrund for Landbrugskonsulenternes Virksomhed er en Landbrugsproduktion, om hvilken jeg paa Grundlag af Høsten 1923 og dennes Udnyttelse udtalte ved det fynske Delegeretmøde i 1924, at »ved den i selve de enkelte Landbrug foretagne Udnyttelse af Planteavlen er der saaledes næppe Tvivl om at denne — efter

Dækning af indførte Produktionsmidler — udbringes til rundt og fuldt 2 Milliarder Kroner«.

At en Produktion af de Dimensioner kan bære en endog omfattende konsultatorisk Virksomhed synes klart, og vort Landbrug har jo netop vidst at handle i Overensstemmelse hermed.

Jeg tror ikke paa, at Konsulentinstitutionen nogensinde bliver overflødiggjort. Thi alt strømmer — alt er i Udvikling. Og der foreligger ingen Symptomer paa, at Udviklingen vil sagne Farten, tvertimod. For den paa-gældende Virksomhed er der og vil der sikkert altid være taknemlige Arbejdsopgaver nok.

Maa jeg her pege paa blot en af disse, som synes mig at frembyde en rummelig og taknemlig Arbejdsmark. Den gælder Husdyrbruget. Og naar kun denne nævnes, ligger deri absolut ingen Underkendelse af Planteavlens, hvis Betydning som Landbrugsproduktionens fundamentale Hovedled ligger klart for Dagen.

Jeg sigter til den konsultatoriske Virksomhed, der synes mig at være Brug for til videst mulig Udnyttelse af de nu foreliggende Anvisninger til Malkekvæggets Fodring. Vor hjemlige Forsøgsvirksomhed har her praktisk taget fuldt ud klarlagt Lovene for baade Vedligeholdelses- og Produktionsfoderet. Og Professor *Lars Frederiksen* har paa fortrinlig Maade løst den Opgave at udfærdige saa almenfattelige og lettilgængelige Fodringsanvisninger for Praksis, som Emnets noget komplicerede Beskaffenhed muliggør.

Vi turde her i de allerseneste Aar være naaet overmaade langt frem. Og det staar for mig, som om der hermed er ydet et uvurderligt Bidrag til vort Landbrugs Driftsøkonomi. Naar vi nu efter Prof. L. F. véd, at Grovfoderet udgør ca. 85 pCt. eller ca. $\frac{5}{6}$ af det danske Kvægs samlede Foderforbrug — at hver Øre, Kvæget betaler mere eller mindre pr. hjemmeavlet F.-E. i Grovfoder betyder 30 à 35 Mill. Kr. for Landet som Helhed (ca. 20 Kr. pr. Ko) — samt endvidere, at en Ko paa ca. 480 kg Le-

gemsvægt kræver ca. 1400 F.-E. til Vedligeholdelse — til Maskinens Tomgang, som Prof. F. træffende betegner det — saa turde det ubestridelig melde sig som en taknemlig Opgave at virke hen til, at den foreliggende Fodringsanvisning finder rigtig Anvendelse i saa godt som hvert eneste mælkeproducerende dansk Landbrug.

Sker dette imidlertid i den Udstrækning, som Sagen fortjener! Er her ikke endnu en vid Arbejdsmark for konsultatorisk Virksomhed! Ja, her spørges blot. Saa fremt imidlertid Svaret gaar ud paa, at der virkelig her tiltrænges forøget lokal Vejledning, kunde jeg tænke mig, at man paa sine Steder under Hensyn til de disponible Konsulentkræfter med Fordel kunne ræsonnere saaledes: Malkekvægets Fodring er et saa afgørende Led af vort Landbrugs Driftsøkonomi, at der maa gøres det mulige for at bringe denne i fulgdod Orden. Vor Planteavlskonsulent har som normal Arbejdsopgave at fremskaffe meget og billigt Grovfoder. Men som Forholdene stiller sig, kommer vi til at beslaglægge hans Vejlederevne ogsaa under den Form, at han hjælper til med ogsaa at faa Grovfoderet bedst mulig udnyttet gennem Medvirkning ved Udarbejdelsen af en rationel Foderplan for de enkelte Landbrug.

Har jeg Ret i min Opfattelse af, at der paa dette vigtige Omraade tiltrænges al den konsultatoriske Virksomhed, der kan præsteres, har vi jo her et yderligere Vidnesbyrd om, at der fuldt ud er Brug for alle gode disponible Konsulentkræfters Tjeneste til Fremme af vort Landbrugs Udvikling.

Det er Konsulenternes betydningsfulde Opgave at være med at bære Sten til Landbrugets faglige Bygning. I den Periode, i hvilken Konsulentinstitutionen har ført en livskraftig Tilværelse, er dette Bygningsværk ført langt frem og udformet som en Fagbygning med Adgangsberettigelse for alle samt taget i Brug i videste Udstrækning af saavel smaa som større Landbrugere.

Det skyldes ikke mindst Konsulenternes samvittig-

hedsfulde og dygtige Arbejde, at dette er Tilfældet, og at derfor vore Dages danske Landbrug med dets stærkt gennemførte Ejendomsfordeling har i fremtrædende Grad Præg af en producerende Enhed, med en tilbunds ført faglig Udvikling og med derved vundet internationalt Omdømme for vort Hjemland som landøkonomisk Foregangsland.

Et Tilbageblik over Konsulentinstitutionens hidtidige Virksomhed, og de derved givne lykkelige Varsler for dens Videreførelse maa derfor munde ud i en levende Erkendelse af, at i stort Maal og paa hæderfuld Vis har Konsulenterne været med i den sidste Menneskealders Arbejde til Fremme af vor landbrugsfaglige Udvikling.

For betydningsfuld Medvirkning i dette Opbygningsarbejde skylder dansk Landbrug Konsulenterne oprigtig Hyldest og Tak.

Og ved hermed at fremføre denne nærer jeg fuld Fortrøstning til, at Anerkendelsen og Takken finder uforbeholden Tilsutning hos den Landbrugspraksis, som i Tidernes Løb i vid Udstrækning drog Nytte af Konsulenternes fortjenstfulde Arbejde.

Mælkeribruget i Danmark 1925.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

I

Der kan jo ikke sættes nye Rekorder hvert Aar, lige saa lidt paa Mælkeribugets Omraade som andet Steds; men dette er heldigvis heller ikke nødvendigt for at naa et Resultat, der er tilfredsstillende saavel for de direkte Interesserede som for Samfundet som Helhed.

Vel kommer Resultatet af Mælkeribruget i 1925 ikke op paa Siden af Rekordaaret 1924, og vel har der været Vanskeligheder at notere, som til Tider var svære nok. Som Helhed betragtet kan Aaret trods de mørke Sider dog betegnes som et godt Mejeriaar, og Mælkeribruget har alter dokumenteret sin værdifulde Betydning for det danske Landbrugs, ja for hele Landets Økonomi.

Forinden jeg gaar over til en nærmere Udredning angaaende Enkeltheder i Aarets Mælkeridrft, finder jeg Anledning til at omtale det Grundlag for samme som forrige Aars Høst gav, idet det hjemmeavlede Foder selvfølgelig spiller en ganske overvældende Rolle for Mælkeribugets Resultater baade med Hensyn til Produktionsmængde og Rentabilitet, selv om vi med Fordel anvender stadig større Mængder af indkøbte Fodermidler.

Paa Grundlag af »Statistiske Meddelelser« skal her opføres følgende Tal vedrørende Høsten af Fodermidler i 1924. For Sammenligningens Skyld medtages de nærmest forudliggende Aar:

(Millioner Tons).

Høsten i 1920—24 i Afgrøde-Enheder

	Kærneafgrøder	Foderroer	Hø	Halm
1920.....	2,219	1,489	0,662	0,568
1921.....	2,372	1,600	0,662	0,565
1922.....	2,556	1,809	0,547	0,645
1923.....	2,715	1,984	0,663	0,945
1924.....	2,582	1,990	0,610	0,885
1924 naar 1909—13 sættes = 100...	104	134	75	116

Som det fremgaar af Tallene, har Planteavlen ikke ydet saa store Afgrøder anvendelige for Mælkeproduktionen i 1925, som stod til Raadighed for 1924, idet baade Kærneafgrøder saavel som Hø og Halm var tilstede i mindre Mængder, hvorimod Roerne viser en lille Stigning.

I Sammenligning med Femaaret 1909—13 maa Høsten dog karakteriseres som god, idet alle Afgrøder er en Del større end det femaarige Gennemsnit med Undtagelse af Høavlen, der var betydelig mindre.

Paa Trods af, at Høsten faldt meget sent, idet Afgrøderne paa Grund af et sent og koldt Foraar var saa at sige forsinket i Fødselen, var Kvaliteten af de indbjergede Afgrøder gennemgaende god, saa de kunde afgive et sundt og godt Vinterfoder for Dyrene. Den store Røehøst blev ogsaa bjerget under gode Forhold, og navnlig kan det fremhæves, at den i det store og hele indbjergedes uden Frostskade, som de forudliggende Aar har haft rigelig af.

Foruden det hjemmeavlede Foder er der ogsaa i 1925 anvendt stigende Mængder af indkøbte Foderstoffer, navnlig i Form af Oljekager, hvilket tyder paa en glædelig Forstaaelse af, at Dyrene kun yder det bedste Udbytte i det Øjeblik, de ikke savner Materiale at arbejde med. Desuden breder sig vist ogsaa Forstaaelsen af, at vore hjemmeavlede Foderemner udnyttes bedst, naar vi giver et Tilskud af de indkøbte proteinrige Foderstoffer.

Ifølge Statistisk Departements Opgørelse over Vareomsætningen med Udlandet i 1925 stiller Indførselen af Kraftfoder sig saaledes:

		1925	1924
Oljekager (Overskudsindførsel).....	Mill. kg	745	711
Oljekagemel	» »	58	64
Hvedeklid.....	» »	69	77

Disse Tal giver jo et godt Begreb om den store Om-sætning, der har fundet Sted; men hertil kommer des-uden en ikke ringe Mængde f. Eks. af her i Landet frem-stillede Oljekager eller Oljekagemel. Hvor meget dette drejer sig om, tør jeg ikke nævne Tal for, da jeg savner det dertil nødvendige Kendskab til Oljeindustrien; men jeg skal dog nævne, at Statistiken for Indførsel af Hørfrø, Solsikkefrø, Sojabønner, Kopra og andre Emner til Olje-presning viser et ikke helt lille Tal, selv om det er min-dre end for 1924, nemlig 204 Mill. kg mod 295 Mill. kg.

Vintervejret var usædvanlig mildt, saa Kreaturerne behøvede ikke at anvende nogen særlig stor Part af Fode-ret for at holde Legemstemperaturen vedlige. En rask lille Vinter i Marts Maaned med saa lav Temperatur som ÷ 10 Gr. R. tjente nærmest kun til at understrege, at Vinteren havde været blid. Foraaret kom tidligt, saa der blev saaet meget tidligt, og i Midten af April saa man mange Ungkreaturer i Fennerne. Sidst paa Maaneden var Køerne saa at sige allevegne paa Græs, der var frodigt og saftigt, saa det gav udmærkede Betingelser for en stor Mælkeproduktion. Allerede i Maj Maaned havde vi Høj-sommer, hvad Vejret angaar, og Sommeren i det hele var jo ualmindelig varm og straalende. Den stærke Varme uden rigelig Nedbør foraarsagede, at Genvæksten paa Græsmarkerne lod vente paa sig, og hvor Køerne ikke kunde følge med Græssets hurtige Vækst i første Omgang, blev dette for tørt og groft, hvilket snart virkede uheldigt paa Mælkemængden. Sidst i Juli var Græsmarkerne over det meste af Landet lidet bevendt, og mange Steder maatte man gribe til at fodre med Hø af den rigelige Afgrøde, der var bragt i Hus, hvis der da ikke fandtes en Lucerne-mark, der kunde yde det tiltrængte Foder. Først i August blev der igen Liv i Græsmarkerne, efter at der var faldet

en stærkt tiltrængt Regn, men August Maaned blev dog ikke nogen god Græsmaaned. Først hen i September blev der rigtig Liv i Græsmarkerne; men da vi samtidig havde fugtigt og koldt Vejr, kunde Græsset ikke udnyttes saa godt gennem Mælkeproduktionen som ønskeligt, idet Køerne paa Grund af Vejret for en stor Del maatte fodres inde. Hen i Midten af Oktober var Køerne saa at sige overalt bundet ind.

Ifølge Kvægtællingen i Juli 1925 var Antallet af Malkekøer 1,390,157, hvilket Tal er omkring 22 Tusind større end det for 1924 eller en Fremgang paa 1,6 pCt. mod en Fremgang paa 2,2 pCt. fra 1923 til 1924. De sønderjydske Amter viser en lille Nedgang i Antallet, og trækker man de her hjemmehørende godt 96 Tusind fra, faar man for det gamle Land 1,294,000 Stk. eller 16 Tusind mindre end vi havde i 1914.

Den producerede Mælkemængde for Aaret som Helhed har nærmest været lidt større end for 1924. Dansk Mejeristforenings Formand anslog i sin Beretning ved Foreningens Delegeretmøde i Oktober Stigningen til omkring 4 pCt., mindst paa Øerne og størst i Jylland. Efter mit Indtryk er det navnlig de magre Egne i Jylland, der viser den største Stigning. Landets samlede Mælkeproduktion skulde herefter have udgjort ca. 43,5 Mill. Hektoliter.

Den store Mælkeproduktion er som tidligere nævnt i høj Grad tilvejebragt ved Hjælp af en udstrakt Anvendelse af indkøbt Kraftfoder, og naar Brugen af dette har været saa omfattende, skyldes det ikke mindst, at Prisforholdet mellem Smør og Kraftfoder har været gunstigt. Tager man de første fire og de tre sidste af Aarets Maaneder, der er den Tid, den store Kraftfodermængde er anvendt, kan man regne, at 1 kg Smør har kunnet løse godt 17 kg Bomuldsfrøkager hjem, hvilket er et usædvanlig gunstigt Forhold. I 1924 kunde man kun faa 16 kg Kager for 1 kg Smør.

Selv om nævnte Gennemsnitstal er gunstigt, blev

Landmændene dog sidst paa Aaret meget betænkelige ved Situationen, da Smørprisen gik saa langt ned, og som Gennemsnit for December svarede et kg Smør ogsaa kun til 14 kg Kager.

Dette Prisforhold skulde dog endnu ikke være særlig daarligt, og naar det kan knibe med Rentabiliteten, ligger det i, at de fleste andre af Landmandens Udgifter ikke er gaaet ned i samme Forhold som Kraftfoderprisen.

Kvaliteten af den producerede Mælk har gennemgaaende været meget tilfredsstillende, selv om den varme Sommer har virket noget i uheldig Retning. Det er jo nu saaledes, at de mest betydende Mælkefejl er af bakteriologisk Art og derfor særlig viser sig sammen med de høje Varmegrader. Imidlertid har vi efterhaanden naaet glædelige Fremskridt paa Mælkebedømmelsens Omraade, især gennem Brugen af Reduktaseprøven, der navnlig om Sommeren gør udmærket Fyldest, især hvor den er forøget med Afdrag i Prisen for de daarlige Kvaliteter. Betegnende for de naaede Fremskridt er det, at det efterhaanden hører til Sjældenhederne, at man paa de Mejerier, der bruger Reduktaseprøven, selv i den varmeste Sommertid maa standse Skumningen for at rengøre Centrifugen, der, naar Mælken er syrlig, hurtig stoppes til med Slam, saa den nægter at gøre Tjeneste. Hvor man ikke har systematisk Mælkebedømmelse med eller uden Reduktaseprøven, har man ret naturlig haft de gammelkendte Kvaler med Mælkens Kvalitet og dens Indflydelse paa de færdige Produkter.

Mælkens Fedme var meget tilfredsstillende i Vinterhalvaaret, hvorimod Sommeren paa dette Omraade skuffede meget, vel nok væsentligst paa Grund af den stærke Varme. Det er jo nemlig en Erfarings sag, at stærk Varme sædvanligvis giver tynd Mælk.

Den store Mælkemængde er produceret paa Trods af, at Landet i 1925 har været i meget høj Grad hærget af Mund- og Klovesyge, der maaske ogsaa har paavirket Mælkefedmen i uheldig Retning.

Den mindre tilfredsstillende Mælkefedme er forhaabentlig kun af forbigaaende Art. I hvert Fald er Arbejdet for saavel Mælkefedmens som Mælkemængdens Højnelse gennem Kontrollforeningsarbejdet fortsat og udvidet paa sædvanlig Vis. Ifølge Lommebog for Mejerister havde vi her i Landet den 1. Oktober 1925 1099 Kontrollforeninger med 31,939 Medlemmer og 424,756 Køer, hvilket er en Fremgang fra 1924 paa 63 Foreninger, 2933 Medlemmer og 30,575 Køer.

Det er jo meget godt, at der stadig er Fremgang i dette Arbejde; men der er endnu meget at gøre paa dette Omraade, saalænge kun knap en Tredjedel af de danske Køer er under Kontrol. Ganske vist gavner Arbejdet vel nok flere end de, der tager direkte Del deri, da en stor Del af Kontrollforeningsmedlemmerne vel nok er Tyreholdere, der har Kunder udenfor Foreningerne; men det er dog først, naar alle kommer direkte med i Arbejdet, at de store Fremskridt kan komme.

For at belyse, hvad man gennem Mejerierne har været i Stand til at bringe ud af den producerede Mælk, har jeg atter i Aar henvendt mig til de Mejerier, hvis Regnskaber nu gennem en lang Aarrække har været omtalt i Tidsskriftets Mælkeriberetning, og jeg har med sædvanlig Velvilje faaet overladt de Regnskaber, som nedenfor skal omtales. Jeg vil ikke undlade her at udtale en Tak til de Mejeribestyrere, der har sat mig i Stand til at gøre Beretningen mere værdifuld herigennem.

Regnskabsresultater fra et fynsk Andelsmejeri.

Aar	Mælkemængde	Forbrug
1914	4,377,500 kg	25,5
1919	2,290,800 -	25,15
1924	4,881,358 -	24,19
1925.....	4,891,926 -	24,56

Mælkemængden er her større end nogensinde paa Trods af Mund- og Klovesyge, som Mejeribestyreren skriver. Forbruget af Mælk pr. kg Smør har været stigende, hvilket Mejeribestyreren mener i nogen Maade skyldes

Mangler paa Kølemateriellets Omraade, idet Isen til Kølerummene allerede slap op 1. August, og det var ikke let at behandle saa stor en Smørmængde uden Kølemateriale.

Ostelavningen er betydelig udvidet i Forhold til 1924, idet der er anvendt 95 Tusind kg Sødmælk og 393 Tusind kg Skummetmælk mere til Ostelavning end i 1924, hvilket er en Fordobling. Dette har delvis sin Aarsag i, at Mejeriet i 1924 solgte en Del Mælk til en Kondenseringsfabrik.

Det specielle Osteregnskab viser følgende Resultater:

Udgift.

Anvendt til Ost 173,100 kg Sødmælk à 20,97 Øre	Kr. 36,299.07
— - — 785,359 - Skummetmælk à 5,1 Øre	- 40,812.03
Omkostninger	- 4,500.00
Beholdning d. 1. Novbr. 1924	- 15,791.60
Fortjeneste	- 12,774.41
	<u>Ialt . . . Kr. 110,177.11</u>

Indtægt.

Der er solgt Ost for	Kr. 84,246.06
— - — Valle for	- 8,966.05
Beholdning d. 1. Novbr. 1925	- 16,945.00
	<u>Ialt . . . Kr. 110,177.11</u>

I Betragtning af de vanskelige Afsætningsforhold for Ost sidst paa Aaret maa det betegnes som meget tilfredsstillende, at der er indtjent godt 12,000 Kr. paa Ostelavningen eller dobbelt saa meget som i 1924.

Den opnaaede Smørpris har gennemsnitlig været 488 Øre pr. kg, og Nettoprisen pr. kg Sødmælk 20,97 Øre eller ca. 2 Øre mindre pr. kg end i 1924. Andelshaverne har betalt den tilbageleverede Skummetmælk med 2 Øre pr. kg.

Angaaende de opnaaede Resultater skriver Mejeribestyrelsen følgende:

»Ser vi tilbage paa Aaret, der svandt, da maa man betegne det som meget godt. Det begyndte med høje Priser paa saavel Smør som Ost, og for første Halvaars Ved-

kommende var det vel nok et af de bedste, vi nogensinde har haft — stor Produktion og gode Priser. — For sidste Halvaar stiller det sig noget anderledes. Priserne veg fra Uge til Uge, og for Mejerier, der slutter 1. November, er Resultatet derfor ikke saa godt, som for de, der allerede afsluttede 1. Oktober, da vi maatte tage det stærke Prisfald i Oktober Maaned med. Ligeledes har det i sidste Halvaar været vanskeligt med Ostesalget. For de Mejerier, der har ligget med ret store Lagre, betyder det et ret stort Tab. Fra 1. Oktober standsede Eksporten saa godt som fuldstændig, og Hjemmemarkedet tager kun en forholdsvis lille Part. Skal det vedblivende gaa i den Retning, maa vi helst indstille Osteproduktionen og anvende Skummetmælken til Kalve og Grise.«

Regnskabsresultater fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Omsætning.

Fra dette meget store Mejeri har jeg modtaget følgende Regnskab omfattende Tiden fra 31. Oktober 1924 til 30. Oktober 1925.

Hovedresultaterne kan sammenfattes i følgende:

Forbrug pr. kg Smør	24,0 kg Mælk
Pris pr. kg Smør	487 Øre
Samtlige Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk	1825 Øre
Pris pr. kg Sødsmælk incl. Afdrag paa Laan	23,81 Øre
Pris » » — udbetalt	23,76 Øre.

For at give et Indtryk af de Svingninger, der har været raadende gennem en længere Aarrække, omfattende Tiden før, under og efter Krigstiden, opføres nedenstaaende Tal:

Aar	kg Mælk	Forbrug
1914	5,674,838	25,4
1919	2,697,358	24,6
1923	6,374,826	24,5
1924	6,997,090	24,48
1925	7,359,408	24,0

Ogsaa her har Mælkemængden været stigende, og det endda ganske væsentligt, idet der er modtaget godt 5 pCt.

mere end i 1924, saa den siden Krigsaarene paabegyndte Stigning stadig er fortsat saaledes, at dette Mejeri nu omtrent har 2 Mill. kg Mælk mere end i 1914. Her er desuden den glædelige Kendsgerning at notere, at Forbruget stadig synes at gaa nedad, for sidste Aar endog med omtrent $\frac{1}{2}$ kg.

Nedenstaaende Oversigt over Driftsudgifterne viser en lille Stigning i Forhold til 1924. De eneste Poster, der viser Nedgang, er Brændsel og Inventarets Vedligeholdelse samt Renter og Skatter.

Foruden de her opførte Udgifter er anvendt 10,500 Kr. til Afdrag og Nyanskaffelser, hvilket bliver 142 Øre pr. 1000 kg Mælk.

For Sammenligningens Skyld er Tallene pr. 1000 kg medtaget for 1914, da vi havde de gamle Priser, og for 1919, da Tallene var særlig høje, dels paa Grund af det høje Prisniveau, men navnlig paa Grund af den lave Mælkemængde.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk			
		1925	1924	1919	1914
Kørsel	29,238.64	397,0	392,2	1030,0	243,8
Brændsel	16,057.81	218,0	244,3	599,4	83,0
Dritler og Pergament	16,645.12	226,0	206,2	87,2	21,6
Olie	700.00	9,0	10,0	15,8	3,8
Salt, Farve, Løbe m. m.	19,071.18	259,0	253,7	270,6	30,8
Kontorudgifter	1107.65	15,0	14,2	33,2	11,0
Diverse	1117.20	15,0	—	31,7	42,8
Inventarets Vedligeholdelse.	10,042.88	137,0	148,9	240,2	38,6
Bygningernes —	810,07	11,0	—	26,2	5,6
Voggenes —	7,271.10	99,0	85,8	71,2	26,6
Lønninger	30,566.67	415,0	408,3	613,3	152,0
Renter og Skatter	1,723.62	24,0	51,3	275,8	105,2
Ialt ...	144,851.94	1825,0	1814,9	3294,6	764,8

Hovedopgørelsen over Indtægterne viser følgende:

Salg af Smør 326,637 kg	1,152,159	Kr. 03 Øre
— - Ost 335,134	503,966	— 76 —
Andelshaverne 2,824,736 kg Sk.- og Kærnemælk	143,963	— 67 —
— 4,317,955 - Valle	21,605	— 18 —
Salg af Mælk og Fløde.....	63,201	— 01 —
Andre Indtægter	7,341	— 08 —
	<u>Ialt... 1,892,236</u>	<u>Kr. 73 Øre</u>

Nedenstaaende Oversigt oplyser om det endelige Driftsresultat:

Der er ialt indvejet 7,359,408 kg Sødmælk, altsaa er

Mælken udbragt i	25,71	Øre pr. kg
Der er udbetalt til Andelshaverne.....	19,18	— —
	<u>Forskel .....</u>	<u>6,53 — —</u>
	<u>Driftsudgift... 1,97</u>	<u>— —</u>
	<u>Overskud... 4,56</u>	<u>— —</u>

Som det allerede fremgaar af ovenanførte Tal for Salg af Ost, der viser, at der i Aarets Løb er solgt Ost for over $\frac{1}{2}$ Mill. Kroner, er Ostelavningen paa dette Mejeri af meget stort Omfang og Betydning, og her skal yderligere gennem nedenstaaende Tal gives Oplysninger om Osteproduktionen:

Anvendt til Ost 1,509,875 kg Sødmælk à 24,21 Øre =	365,616	Kr. 75 Ø.
— - — 2,547,755 - Skum.- og Kærnemælk		
à 5 Øre	= 126,136	— 75 —
Lønninger, Renter, Forbrugsartikler	25,000	— 00 —
Overskud	30,393	— 31 —
	<u>Ialt... 547,146</u>	<u>Kr. 31 Ø.</u>

Der er solgt Ost for.....	503,966	Kr. 76 Ø.
Beregnet Vallepris	43,179	— 55 —
	<u>Ialt... 547,146</u>	<u>Kr. 31 Ø.</u>

Som det fremgaar af Osteregnskabet, har Ostelavningen givet et Overskud paa godt 30 Tusind Kroner, efter at saavel Sødmælk som Skummet- og Kærnemælk er beregnet til en Pris, der ligger ikke saa lidt over Mælkenoteringernes Gennemsnit for Aaret. Dette Overskud synes

jo ikke saa ringe en Sum, men er dog ikke halvt saa stort som Osteregnskabets Overskud for 1924, paa Trods af, at der er anvendt godt 130 Tusind kg Sødsmælk og omtrent 200 Tusind kg Skummetmælk mere til Ostelavning i 1925 end i 1924. Man faar gennem disse Tal et Indtryk af, hvilke Vanskeligheder Osteproduktionen har været ude for.

I det store og hele maa det her opnaaede Udbytte dog siges at være særdeles godt, og Mejeribestyreren skriver da ogsaa følgende:

»Som Helhed har det været et godt Aar. Kronestigningen og de faldende Ostepriser præger jo Osteregnskabets; men vi har ingen Grund til Klage. Aaret, vi har begyndt, tegner derimod alt andet end lyst.«

Regnskabsresultater fra et stort vestjydsk Andelsmejeri.

Fra ovennævnte Mejeri har jeg modtaget efterfølgende Regnskab, omfattende Tiden fra 1. November 1924 til 1. Oktober 1925.

Indtægt.

Solgt 232,297 kg Smør à 484,62 Øre	1,125,770 Kr. 37 Øre
— 6,838 » Fløde	12,411 » 48 »
— 20,310 » Sødsmælk	6,092 » 40 »
— 8,770 » Ost	9,630 » 19 »
— 5,731,075 » Skummet og Kærnemælk	177,519 » 03 »
Andre Indtægter	7,147 » 37 »
Ialt... 1,338,570 Kr. 84 Øre	

Udgift.

	Kr.	Ø.	Øre pr. 1000 kg Mælk
Kørsel af Mælk	65,035	12	1078,5
Andre Kørsler	545	41	9,1
Lønninger	13,480	14	223,4
Brændsel	12,220	41	202,6
Emballage for Smør	15,603	60	258,4
Olie og Fedt	453	51	7,6
Salt, Farve, Kontor og Rengøringsartikler	3,729	82	61,9
Inventar, Bygninger og Vej	5,952	44	98,8
Andre Udgifter	588	20	9,8
Ialt... 117,608			65 1950,1

Der er indvejet ialt 6,030,046 kg Sødmælk, som er			
udbragt i	22,198 Øre pr. kg		
Der er udbetalt Andelshaverne 1,078,835 Kr. 85 Øre,			
altsaa	17,886 » » »		
	Forskel.	4,312 » » »	
	Driftsudgifter.	1,951 » » »	
	Overskud.	2,361 » » »	

Ogsaa her har Mælkemængden været stigende, nemlig med godt 239 Tusind kg eller ca. 4 pCt.

Forbruget har været usædvanlig højt, nemlig 25,62 mod 24,93 i 1924.

Nettoprisen, som Leverandørerne har faaet udbetalt, beløber sig til 20,28 Øre pr. kg. Til yderligere Oplysning angaaende denne Pris nævnes, at Leverandørerne har betalt Skummetmælken med 3 Øre pr. kg.

Driftsudgifterne har været lidt opadgaaende, idet der pr. 1000 kg Mælk har været en Stigning paa 85,1 Øre i Forhold til 1924.

Angaaende det opnaaede Resultat skriver Bestyreren følgende: »Det første halve Aar mødte jo med særdeles store Smørpriser, hvorfor der vel nok fodredes stærkt med købte Foderstoffer, og da Rocavlen her paa Egnen var ret god, er Mælkemængden saa højt oppe som aldrig før. Sommerhalvaaret gav ogsaa megen Mælk, da Græsningen var ualmindelig god. I Mejerikredsen har der i dette Aar ikke vist sig Mund- og Klovesyge.«

I Betragtning af den Betydning, Fremstilling af Mælk-konserves efterhaanden har faaet for vort Mælkeri-brug, har jeg i Lighed med de to foregaaende Aar henvendt mig til et Mejeri, der sælger omkring en Fjerdedel af den indvejede Mælkemængde til en Kondenserings-fabrik, for at faa belyst, hvilke Priser Kondensindustrien betaler for Mælken.

Til Forstaaelse af de opførte Priser maa holdes i Erindring, at dette Mejeris Regnskab omfatter Tiden fra 9. August 1924 til 8. August 1925, og saaledes er afsluttet

forinden vi fik de lave Priser, som var gældende i Kalenderarets sidste Maaneder.

Den af Kondensfabriken betalte Pris beløber sig til 27,38 Øre pr. kg Sødmælk og 5,14 Øre pr. kg Skummetmælk. Den leverede Fløde har holdt omkring 30 pCt. Fedt og er betalt med 187,2 Øre pr. kg.

Der er til Kondensfabriken leveret følgende Kvanta:

494,246	kg Sødmælk
206,508	» Skummetmælk
73,603	» Fløde.

Følgende Tal giver et Indtryk af de opnaaede Resultater:

Mælkeforbrug pr. kg Smør.....	24,8	kg
Gennemsnitspris pr. kg Sødmælk.....	26,21	Øre
Nettopris pr. kg Sødmælk ...	24,54	»
Driftsudgifter pr. 1000 kg Mælk.....	1781, 0	»
Udgift til Brændsel » » »	192,00	»
— » Mælkek. » » »	570,00	»

Naar undtages det sidst omtalte Mejeri, der paa Grund af det tidlige Tidspunkt for Regnskabets Afslutning har en højere Nettopris end i 1924, ligger den opnaaede Nettopris omkring et Par Øre pr. kg lavere end i 1924. Dette Resultat maa kaldes meget tilfredsstillende, især i Betragtning af de lave Priser, Regnskabsaaret sluttede med. Det kan i fuldt Maal siges, at de anførte Regnskaber bekræfter, hvad der er udtalt i Begyndelsen af denne Oversigt, at 1925 maa betegnes som et godt Mejeri-aar.

(Sluttes.)

Udkomne Bøger.

Mælkerilære i Grundtræk af C. C. Larsen, til Brug ved Mælkeri- og Kontrolkursus paa Landbrugsskoler. 77 Sider. (Aug. Bangs Forlag. København.)

Denne lille Bog paa 77 Sider med 21 Billeder ligner i sin Disposition tidligere Lærebøger i Mejerifaget, men det angives dog i Forordet, at den ikke er skrevet for Mejerister, men for vordende Landmænd.

Den behandler følgende Afsnit: Mælkens Egenskaber, Mikroorganismer og bakteriologiske Mælkefejl, Mælkens Hjemmebehandling, Mælkebedømmelse og Mælkens Kvalitetsbehandling. Mælkens Centrifugering, Mælkens Kontrollering og Betaling efter Fedtindhold, Pasteurisering, Smørflavning, Smørhandel og Smørekspert, Ostelavning og Osteekspert. Tilsidst findes kortere Afsnit, som bl. a. omtaler vore Mejeriorganisationer.

Nic. Hørlyck.

Arbejdsprøve med Vadskemaskiner, Husholdningsredskaber m. m. 95 Sider. 1. Arbejdsprøve med Maskiner til Optopning og Optagning af Kaalroer. 2. Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 72 Sider. — 38. og 39. Beretning fra »Statens Redskabsprøver«. (Aug. Bangs Boghandel. København.)

Beretning om Arbejdet for Planteavlén paa Bornholm 1925 indenfor Bornholms landøkonomiske Forening. Af Konsulent *Aage Brandt*. 47 Sider. (Rønne.)

Bornholms landøkonomiske Forenings Arbejde for Planteavlén paa Bornholm indtil 1924. Udarbejdet i Anledning af Landboforeningens Planteavls-Udvalgs 25 Aars Virksomhed. Ved *Aage Brandt*. (Rønne.)

Tabeller og Tavler til Brug ved Beregning af Malkekvægets Vinterfoder. Udarbejdet af *Lars Frederiksen*. 2. forøgede Oplag. 92 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. København.)

Stambog over Heste af Frederiksborg-Race og svært Halvblod. Bind XV. Ved Statskonsulent *A. L. Søndergaard*. 221 Sider. Udarbejdet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring. (Slagelse.)

Lokale Gødningsforsøg paa Færøerne 1925. Ved *Ejnar Knudsen*. 3. Beretning fra Statens Landbrugsforsøg paa Færøerne. 27 Sider. (København.)

Beretning om det 39. Delegeretmøde i De samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift 1925. Udarbejdet af Foreningernes Sekretær. 137 Sider. (Odense.)

Beretning om Foreningen af jyske Landboforeningers 51. Delegeretmøde i Aarhus 1925. Samlet af Foreningens Sekretær. 167 Sider. (Aarhus.)

Den lukkede Skov. Af *L. A. Hauch*. Udgivet med Understøttelse af Landbrugsministeriet. 100 Sider. (G. B. N. F. København.)

Elite-Stambog over Heste af jysk Race. Bind I. Hopper Nr. 11465—11679. Hingste Nr. 1716—1725. Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring over Heste af jysk Race. 166 Sider. — Stambogen faas ved Henvendelse til det nævnte Udvalg, Rolfsgade 20, Kongsvang, Aarhus. Prisen pr. Stk. er 5 Kr. frit tilsendt. (Aarhus.)

Kontrolberegningstabel for Mælk, Smør og Mælk med 1 pCt. Fedt. Af *J. C. Christensen*. 4 Sider. (Konrad Jørgensens Bogtrykkeri. Kolding.)

Kontrollære. Haandbog for Kontrolassistenter ved Uddannelse og i Praksis. Af *A. M. Christensen*. 4. Udgave ved *Moritz Hansen*. 80 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense.)

Anvendelsen af Landbrugsarealet og Kreaturholdet 1925. Udgivet af Det Statistiske Departement. 82 Sider. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 74. Bind, 3. Hefte.) (G. B. N. F. Københ.)

Anden Beretning om Forsøg med kombinerede Kærner, Kærningstemperaturens og Flødefermens Indflydelse paa Renkærningen m. m. 120. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 55 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)

Mindre Meddelelser.

Forsøgslaboratoriets Aarsoversigt over de lovbefalede Smørbedømmelser for 1925 er udkommet. 1595 Mejerier har indsendt Smør til Bedømmelse, nemlig 1349 Andels- og 246 Fællesmejerier. Kun 7 pCt. af Smørproduktionen hidrører fra Fællesmejerierne. 93 pCt. af alt vort Smør maa efter Forsøgslaboratoriets Bedømmelser betragtes som 1. Klasse. Af de resterende 7 pCt. udgør det ringe Smør 6 pCt. og det daarlige 1.0 pCt. Som sædvanlig viser det sig ogsaa i 1925, at Fællesmejerierne i høj Grad ophober sig i de nederste Grupper — af de Mejerier, der har leveret det ringeste Smør, er ikke mindre end 79 pCt. Fællesmejerier.

Der har i 1925 været indkaldt 5459 Mærker Smør, som med Hensyn til Vandprocent fordeler sig i følgende Grupper:

med under 13 pCt Vand..	278 Mærker eller	5.09 pCt.
med 13.1—16.0 pCt. Vand..	5132	— — 94.01 —
med over 16 pCt. Vand ...	49	— — 0.90 —

Smør med over 16 pCt. Vand forekommer altsaa stadig i meget ringe Mængde, men — det forekommer! Gennemsnitsprocenten for alle 5459 Mærker var 14.31 pCt.

Der er i Aarets Løb konstateret 17 Tilfælde af Mug (7 for Andelsmejerier, 10 for Fællesmejerier).

Den samlede Mælkemængde beregnes i 1925 til 3766 Mill. kg og den samlede Smørmængde til 141 Mill. kg. Da der imidlertid findes nogle Mælkerier, som gaar helt udenfor Smørbedømmelserne, fordi de ikke benytter Lurmærket, og som altsaa ikke indgaar i de opførte Tal, skulde disse egentlig være lidt større; det kan dog for Smørrets Vedkommende kun dreje sig om forholdsvis ganske lidt.

Da der i 1925 er udført 123 Mill. kg Smør, skulde der være tilbage til Hjemmeforbrug 18 Mill. kg, hvilket udgør ca. 13 pCt. af hele den producerede Smørmængde. Selvfølgelig er disse Tal, bl. a. efter den Maade, de er fremkomne paa, behæftede med en Del Usikkerhed, men Grundlag for et Skøn kan de dog vistnok afgive. (I 1924 blev Hjemmeforbruget beregnet til 17 Mill. kg og i 1923 til 20 Mill. kg.)

I 1925 fik danske Købmænd Smørret fra 525 Mejerier, udenlandske Opkøbere fra 455 og danske Eksportforeninger fra 538. Smørret fra 77 Mejerier solgtes i Detailsalg. (Fløde- og Mælkesalg fandt Sted fra 7 Mejerier.)

Arbejdsløshedsprocenten i Landarbejderforbundet i 1925.

Statistisk Departement har udarbejdet en interessant Oversigt over Arbejdsløsheden i 1925, dels i al Almindelighed, dels over Arbejdsløshedsprocenten i de større Fag. Hvad Landarbejderforbundet angaar, kan det anføres, at det gennemsnitlige Antal Arbejdere i dette var 10027 i 1925. Arbejdsløshedsprocenten indenfor Forbundet var selvfølgelig mindst i Maanederne Maj—Oktober, den har vekslet mellem 0.9 pCt. (August) og 29.8 pCt. (December). For hele Aaret og for de foregaaende 4 Aar var Arbejdsløshedsprocenten følgende: 1925: 8.2, 1924: 6.6, 1923: 6.5, 1922: 7.6 og 1921: 4.3.

Landbrugsarealet den 15. Juli 1925. Af den fornylig offentliggjorte Beretning om Landbrugsarealet i 1925 fremgaar det, at Arealets Benyttelse i Fjor og i de foregaaende 3 Aar var følgende:

	1925	1924	1923	1922	Tilvækst fra 1924—25	
					ha	pCt.
Øerne						
Kornareal	478591	471557	479301	484477	7034	1,5
Rodfrugtareal	171946	167586	162628	152641	4360	2,6
Andre Høstarealer	19992	16631	16413	16349	3361	20,2
Grønfoder- og Græsningsareal	237467	244528	244594	245394	÷ 7061	÷ 2,9
Brakareal	53280	56321	53464	58824	÷ 3041	÷ 5,4
Dyrket Areal ialt	961276	956623	956400	957685	4653	0,5
Jylland						
Kornareal	796807	782979	791589	766102	13803	1,8
Rodfrugtareal	310308	306203	302158	290132	4120	1,3
Andre Høstarealer	11190	10555	11403	9735	635	6,0
Grønfoder- og Græsningsareal	628950	633885	618792	644888	÷ 4870	÷ 0,8
Brakareal	55509	60072	52437	58693	÷ 4563	÷ 7,6
Dyrket Areal ialt	1 802764	1 793694	1 776379	1 769550	9125	0,5
Hele Landet						
Kornareal	1 275398	1 254536	1 270890	1 250579	20837	1,7
Rodfrugtareal	482254	473789	464786	442773	8480	1,8
Andre Høstarealer	31182	27186	27816	26084	3996	14,7
Grønfoder- og Græsningsareal	866417	878413	863386	890282	÷ 11931	÷ 1,4
Brakareal	108789	116393	105901	117517	÷ 7604	÷ 6,5
Dyrket Areal ialt	2 764040	2 750317	2 732779	2 727235	13778	0,5

Kreaturholdet den 15. Juli 1925 var i hele Landet og i de foregaaende 5 Aar følgende:

	Heste	Hornkvæg		Svin	Faar	Haner, Høns og Kyllinger
		i alt	Heraf Køer			
	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.
1925.....	536	2 758	1 391	2 517	261	20 093
1924.....	548	2 667	1 369	2 868	302	20 284
1923.....	562	2 523	1 339	2 855	374	20 029
1922.....	576	2 525	1 311	1 899	442	19 184
1921.....	598	2 591	1 272	1 430	522	17 803
1920.....	602	2 504	1 196	1 116	540	14 395

Det fremgaar af Oversigten, at Hestebestanden, der siden 1920 har været i jævn Tilbagegang, ogsaa i 1925 er gaaet tilbage. Den samlede Hornkvægbestand, der aftog fra 1921—23, er fra 1924—25 forøget en Del, men knap saa meget som fra 1923—24. Tilvæksten i Antallet af Malkekøer, der har været meget jævn siden 1918, blev ogsaa fortsat i det sidst forløbne Aar. Svineholdet, hvis kraftige Fremgang blev standset i 1924, er nu gaaet noget tilbage, Høsebestanden var i det væsentlige uforandret. Endelig er Antallet af Faar ved denne Tælling atter formindsket. Ved en Sammenligning af Husdyrholdet nu og i 1914 viser det sig, at Antallet af Heste, Malkekøer, Svin og Faar er mindre i 1925, medens det samlede Antal Hornkvæg er lidt større og Høseholdet meget større end i 1914.

Indtryk af Roeforædling i Tyskland og Sverige.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 10. Marts 1926 af Assistent ved Statens Rodfrugtforsøg *J. C. Lunden*.

I gennem Det kgl. danske Landhusholdningsselskab blev jeg i Sommeren 1925 tildelt Forsøgsleder *L. Helwegs* Mindelegat til en Rejse i Tyskland og Sverige for at gøre mig nærmere bekendt med Arbejdsmetoder, som anvendes der ved Forædling af Foderroer og Sukkerroer, og det er i Hovedsagen Iagttagelser og Oplysninger derfra, som jeg her i Korthed skal have den Ære at omtale.

Inden jeg gaar over til Emnet, vil jeg gerne tillade mig at takke det høje Præsidium for Tildeling af den første Understøttelse af min afdøde Chefs, Forsøgsleder *Helwegs* Mindelegat. — I Tilknytning dertil vil jeg gerne minde om, at det i Aar den 14. April er 40 Aar siden, at *Helweg* holdt Foredrag her i Landhusholdningsselskabet om: »Stamfrøavl af Runkelroer«, der kan betragtes som Indledningen til hans banebrydende Arbejde paa Roeforædlingens og Rodfrugtdyrkningens Omraade i Danmark.

Som Indledning skal nævnes de Virksomheder, som jeg besøgte paa Rejsen.

I Tyskland besøgte jeg Forædlingsvirksomhederne: Zuckerfabrik Kleinwanzleben og Gebr. Dippe, Quedlinburg i Provins Sachsen, Friederichswerth i Thyringen, Eckendorf i Westphalen og Criewen i Brandenburg. Endvidere Professor *Bauers* Institut for Arvelighedsforskning og Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft i Berlin samt Forsøgsstationen ved Universitetet i Halle og Georg He-

rings Fabrik for Maskiner m. v. til Røeundersøgelse i Quedlinburg. Endelig havde jeg Lejlighed til at se Runkelroefrøavl efter dansk Stamfrø paa flere Godser i Tyskland.

I Sverige besøgte jeg Sveriges Udsædesforening i Svaløf, Weibullsholms Vækstforædlingsanstalt og Svenske Sukkerfabrikers Sukkerroeforædling paa Hilleshøg ved Landskrøna.

Ved flere af de nævnte Virksomheder gennemføres Roeforædlingen imidlertid paa omtrent samme Maade, og jeg har derfor valgt som Eksempler at omtale Sukkerroeforædling ved Kleinwanzleben og Hilleshøg og Foderroeforædling ved Eckendorf og Friederichswerth samt Svaløf og Weibullsholm.

I Betragtning af, at Forædlingsarbejdet er gennemført i en lang Aarrække ved de fleste af disse Virksomheder, finder jeg Anledning til at nævne lidt om Udviklingen og lejlighedsvis at sammenligne med Forholdene herhjemme. Da Sukkerroeforædlingen i mange Henseender har været Forbillede for Forædling af Foderroer, skal den omtales først.

Sukkerroeforædling.

I Omegnen af Byen Klein-Wanzleben vest for Magdeburg opgives Dyrkning og Forbedring af den Schlesiske Røe til Sukkerfabrikation at være begyndt for omtrent 100 Aar siden. Her blev »Zuckerfabrik Kleinwanzleben« oprettet, og midt i forrige Aarhundrede begyndtes der en planmæssig Forædling af Sukkerroen.

I Begyndelsen udvalgte Moderroerne kun efter Vægt og Form, men fra 1859 sorteres Roerne tillige efter Vægtfylde i Saltopløsninger af forskellig Styrke, og kun Roer med højeste Vægtfylde anvendtes til Videreavl. Det var dog ikke nogen tilfredsstillende Metode, og allerede i 1862 indførte Rabbethge — først af alle Steder — direkte Bestemmelse af Sukkerindholdet i Roerne ved Hjælp af et Polarisationsapparat. Her-

med indledes et nyt og vigtigt Afsnit for Sukkerroeforædlingens Udvikling. Ved Hjælp af Polarisationsapparatet blev man i Stand til at bestemme Sukkerindholdet ret nøjagtigt i et meget stort Antal Roer enkeltvis. I Begyndelsen blev Sukkerindholdet bestemt i Roesaften, men senere i Roepulp, som udbores af Roerne ved Hjælp af en speciel Boremaskine. Roerne kan derefter benyttes til Frøavl. Ligeledes gik man ved Undersøgelserne fra den noget omstændelige Alkoholmetode over til at anvende Varmtvandsmetoden og senere den hurtige Koldtandsmetode til Individundersøgelser. I Begyndelsen blev de udvalgte Moderroer udplantet ved Siden af hinanden, men senere blev Eliteroerne udplantet i Grupper efter Sukkerindholdet, Roevægt eller Sukkerudbytte og saaledes holdt adskilt under Blomstringen. Frøet efter de forskellige Grupper blev prøvet i Forsøg, men Resultaterne svarede ikke til Forventningerne. Efter et saadant Masseudvalg af Eliteroer var det ikke saa nær alle Roerne, der nedarvede de fremragende Egenskaber, hvorefter de var udvalgt, idet Fortrinene ofte skyldtes Dyrkningskaarene. Man gik derfor over til Familieavl, d. v. s. Udvalg af Individuer og Bedømmelse af Afkommet ved Markforsøg og Laboratorieundersøgelser. Efter Resultaterne herfra blev de Familier udvalgt, som skulde benyttes til Videreavl.

Overgangen til Afkomsbedømmelsen af Familierne betegnes som det vigtigste Fremskridt efter Indførelsen af Polarisationsapparatet. Men skønt Udviklingen af Metoder til Undersøgelse af Enkeltroer havde krævet overordentlig store Anstrængelser, saa regnes de som ringe i Forhold til de Fordringer, som Gennemførelse af nøjagtige Markforsøg stillede, idet man ved Markforsøg er afhængig af Jordens Ensartethed, Klima, Skadedyr m. v. — For at imødegaa de forskellige Vanskeligheder blev der allerede i 1890erne udsaaet flere Fællesparceller af hver Familie, og for at kunne sammenligne de forskellige

Familier blev der efter Prof. *Maerckers* Eksempel indlagt en *Maaleprøve* (Standard) imellem Familierne.

Eliteroerne isoleredes paa forskellig Maade, men man blev hurtig opmærksom paa Faren for Degeneration efter Indavl, og man imødegik den ved »Blodopfriskning« d. v. s. Krydsning imellem Familier af forskellige Aargange, hvorved der ogsaa ofte opnaaedes en Forøgelse i Ydeevne.

Efter indgaaende Undersøgelser gaar man nu ud fra, at selv de bedste Roer i Reglen gaar tilbage i de værdifulde Egenskaber i Løbet af 2—3 Generationer, og af Hensyn dertil arbejdes der stadig paa Forædling af flere Tusinde Familier samtidig.

Til Familieavl høstes der et stort Antal Enkeltplanter. Med en mindre Del af Frøet udføres der første Aar smaa forberedende Forsøg, og de bedste Familier udsaaas næste Aar paa een stor Parcel sammen med *Maaleprøve*. Optagning af Familierne foretages ad flere Gange og begynder allerede først i September. Roerne vejes og undersøges for Sukkerindhold enkeltvis.

Foruden den almindelige Familieavl har man store Marker med Sukkerroer, saaledes at der i alt bliver avlet ca. 7 Mill. Sukkerroer aarligt, og deraf bliver over 1 Mill. udvalgt, vejjet enkeltvis og undersøgt for Sukkerindhold. Af de undersøgte Roer bliver kun 5 af hver 1000 anvendt som Eliteroer til Videreforædling, medens et større Procenttal af de bedste Roer anvendes til Stamfrøavl.

Da *Bestøvningsforholdene* for Eliteroerne kan varieres paa forskellig Maade, er der i *Tavle 1* givet en skematisk Fremstilling af Udplantning af Eliteroerne til: *Fri Bestøvning*, *Søskendebestøvning*, *Selvbestøvning* og *Parvis Bestøvning*.

Under *Fri Bestøvning* skelnes der mellem: 1) Udplantning i *Stamfrømark*, hvorefter der i Reglen opnaas et godt Frøudbytte af god Kvalitet, men samtidig nedsættes Udvalgets Virkning, og 2) *Familievis Udplantning* af Eliteroerne ved Siden af hinanden.

Table I.
Bestøvningsmaader for Eliteroer.

Fri Bestøvning		Søskende Bestøvning				Selvbestøvning							
Udplantning i Stamfrømark		Afstandsisolering				Blomstringshus							
						(Soloisolering)							
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
+	+	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	I	I
Familievis Udplantning													
Fam. A.	*	*	*	*	*							I	I
	*	*	*	*	*							I	I
	*	*	*	*	*							I	I
	*	*	*	*	*							I	I
	*	*	*	*	*							I	I
B.	*	*	*	*	*							X	X
	*	*	*	*	*							X	X
	*	*	*	*	*							X	X
	*	*	*	*	*							X	X
C.	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	X	X
	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	X	X
	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	X	X
	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	X	X

* = Eliteroer. + = Stamroe. | Gren af Eliteroer. X = Grene af to Eliteroer.

Ved Søskendebestøvning udplantes Elite-roerne familievis i stor Afstand fra andre Familier: Afstandsisolering, eller forskellige Familier udplantes ved Siden af hinanden og isoleres ved Hjælp af Blomstringshus af tæt Stof.

Ved Selvbestøvning isoleres hele Planten eller enkelte Grene deraf.

Ved Parvis Bestøvning isoleres 2 Planter eller Grene fra 2 Planter sammen.

Ved Kleinwanzleben udplantes Eliteroerne i Grupper inde i Stamfrømarkerne til fri Bestøvning. — Efter det mægtige omfattende Arbejde, der er forbunden med Undersøgelse af over 1 Mill. Roer, tænker man uvilkaarlig paa Isolering af de udvalgte Eliter, da der jo ellers til Dels maa begyndes forfra hvert Aar, men Erfaringerne fra kunstig Isolering skræmmer vel nok.

Ved Forædling arbejdes der i forskellig Retning, og der føres tre Mærker af Sukkerroefrø: Mærke E., N. og Z.

Mærke E., Ertragreiche, er den sildigste og giver højst Masse- og Sukkerudbytte, men Sukkerindholdet er lidt lavere end i N. og Z. Det Mærke anbefales til lette, varme og tørre Jorder.

Mærke N., Normale, er Hovedretningen for Forædlingen og giver et temmelig højt Masseudbytte med meget højt Sukkerindhold. Det er det Mærke, der anvendes af A/S De danske Sukkerfabriker.

Mærke Z., Zuckerreiche, er den tidligste og giver højst Sukkerindhold i Roerne. Z. anbefales, hvor Klimaet er ret koldt og vaadt, eller Vegetationstiden er kort.

I de senere Aar er der ogsaa begyndt paa Forædling af flere andre Kulturplanter ved Kleinwanzleben.

Endelig skal jeg nævne nogle faa Tal fra den omfattende Virksomhed.

Til Kleinwanzleben hører der 11 Godser med tilsammen 6500 ha. Der beskæftiges 3300 Arbejdere og 300 Funktionærer. Der undersøges som nævnt over 1 Mill.

Roer aarligt i et Laboratorium med 4 Arbejdssale, som tilsammen har en Grundflade af 3000 m². Der arbejdes med 16 Boremaskiner, og der undersøges gennemsnitlig 200 Roer enkeltvis daglig. Til Sammenligning med disse Tal skal nævnes, at Kleinwanzleben har Sukkerroefrøavl paa ca. 10,000 ha aarlig. Med et Middeludbytte af 1000 kg Frø pr. ha bliver det en Avl paa 10 Mill. kg Frø, hvilket svarer til ca. 15 Gange Danmarks Forbrug af Sukkerroefrø. Da Udbyttet kan variere en Del fra Aar til Aar, sikres Leveringsforpligtelserne ved et betydeligt Lager. — Det er en Foranstaltning, som man burde drage Lære af herhjemme for Foderroefrøets Vedkommende.

De svenske Sukkerfabrikers Forædling af Sukkerroer paa Hilleshøg ved Landskrona er af langt nyere Dato, idet den er begyndt i 1910 under Ledelse af Dr. Tjebbes. Der blev begyndt med Masseudvalg i bestaaende gode Sukkerroestammer. Efter Undersøgelse af Sukkerindholdet i et stort Antal Roer udvalgte et mindre Antal af de allerbedste til Familieavl og et større Antal af de næstbedste til Stamfrøavl.

I Begyndelsen blev der anvendt Boremaskine til at udtage en Prøve af Roerne til Sukkeranalyse, men da Sukkerindholdet er forskelligt i de forskellige Dele af Roerne, og Roerne desuden har forskellig Form, saa kan Prøveudtagningen give Anledning til usikre Resultater, og i Stedet for Boremaskine benyttes der nu en Segmentrasper eller -rive, som udtager et Snit af Roen i hele dens Længde. Ved Sukkerbestemmelse anvendes Varmtvandsmetoden. — I 1925 var det endvidere Meningen at undersøge Tørstofindholdet i Roesaften ved Hjælp af Refraktometer. Det er en meget hurtig og billig Maade at undersøge Roesaften paa, idet der kun skal anvendes en Draabe Saft i Apparatet til Bestemmelse af Tørstofindholdet.

I de første Aar blev Eliteroerne isoleret i Lærredshætter, men da de ikke kunde gøres helt sikre, blev Iso-

lering med Pergaminposer prøvet, derved fik man imidlertid for lidt Frø. I 1925 blev der forsøgt Isolering i specielle Blomstringsrum. — Det overvejende Antal Elite-roer bliver dog udplantet familievís — Søkende og ² sökendebørn — til fri Bestøvning, men afstands isoleret fra andre Familier (se Tavle 1). Derved opnaas mere og bedre Frø, som er velegnet til Forsøg.

I Markforsøgene udsaas Familierne kun paa faa Fællesparceller, men for hver Parcel indlægges der Maaleprøve, og der opnaas derved en ret sikker Sammenligning.

I Forbindelse med Forædlingsarbejdet er der nu en ret betydelig Sukkerroefrøavl i Sverige, og i Forhold til Arealet med Sukkerroefrø er det et omfattende Arbejde, der udføres paa Forædlingen.

Efter Omtalen af Kleinwanzleben og Hilleshøg kan der være Grund til at nævne et Par Ord om Resultatet fra nogle af de sidste Aars Forsøg med Sukkerroestammer derfra.

Forsøgsstationen i Halle har i Samarbejde med Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft, D. L. G., gennemført 5 Aars Forsøg, 1920—24, med forskellige tyske Sukkerroestammer, og man kan vist regne med, at Forsøgene i Halle er nogle af de bedst gennemførte Stammeforsøg med Roer i Tyskland. Efter disse Forsøg er der kun en Stamme fra Dippe, Quedlinburg, som har været jævnbyrdig med Kleinwanzleben Mærke Z. i Sukkerudbytte, og Kleinwanzleben Mærke E. har givet fra 5—15 pCt. højere Sukkerudbytte end samtlige Stammer i Forsøgene. I Forsøg paa 4 danske Forsøgsstationer i 1922 stod Kleinwanzleben N. blandt de bedste Stammer i Sukkerudbytte, og Svenske Sukkerfabrikkers Stamme stod omtrent paa Højde med disse.

Foderroeforædling.

Under Forædling af Foderroer skal Tiltrækning af Runkelroesorten Eckendorf omtales først.

Denne Sort er tiltrukken af *W. v. Borries* paa Godset Eckendorf og Hovedissen ved Bielefeld i Westphalen, og Arbejdet er begyndt i 1849. Efter at der var prøvet et stort Antal Varieteter af Runkelroer, som ikke var tilfredsstillende, blev der udvalgt nogle Sorter, som udplantedes ved Siden af hinanden til Krydsning, og deraf skal Eckendorferroen være udvalgt.

Maalet var fra først af at tiltrække en Roe, der gav et stort Masseudbytte af valseformede Roer, som var lette at tage op og omtrent rene for Jord og holdbare, endvidere blev der lagt Vægt paa, at Roerne havde en lille Top, som let kunde afhugges og uden at der fulgte ret meget Topskive med. I 1888 begyndtes Undersøgelse af Enkeltroer, og fra 1893 arbejdes der efter den højeste Næringsværdi pr. Arealenhed i Forbindelse med det store Masseudbytte.

I Aaret 1900, da *Helweg* besøgte Eckendorf, anvendtes der Masseudvalg. De største og pæneste Roer blev udvalgt i Marken, og derefter blev de sorteret efter Vægtfylde. Af de bedste Roer udboredes der en Prop, hvoraf Halvdelen benyttedes til Tørstofbestemmelse, og af Roer med højeste Tørstofindhold benyttedes den anden Halvdelen af Proppen til Bestemmelse af Aske, Raaprotein, Fedt, Kulhydrater og Cellestof. Paa Grundlag af Roens Vægt og Indhold beregnedes et Værdital, og derefter udtoges nogle faa Eliteroer, endvidere udtoges 4 Roer med det største Sukkerindhold, 4 med det største Indhold af Raaprotein og 4 med størst Tørstofindhold. Under Blomstringen blev disse Grupper omgivet af Isoleringkasser, men der blev udført kunstig Krydsning mellem de tre sidstnævnte Grupper. For at faa Rede paa Roernes Nedarvningsforhold gik man imidlertid snart over til Familieavl, som nu gennemføres efter følgende Plan:

1. Aar udsaas 200—300 Familier paa en Parcel hver. Efter Masseudbytte og Tørstofindhold udvælges et mindre Antal Familier til Videreavl. De pæneste Roer undersøges enkeltvis. Først bestemmes Tørstofindholdet i Saften med Refraktometer, — Metoden skal være anvendt

først i Eckendorf ved Foderroeforædling, nemlig i 1921 — og de Roer, som har højest Indhold, undersøges derefter for Sukkerindhold ved Polarisation.

De fleste af Eliteroerne afstandsisoleres familievis, men nogle Eliteroer bliver kunstigt isoleret.

3. Aar udføres Forsøg med 30—40 Familier paa 4 Fællesparceller af hver Familie. De bedste Familier formeres i 4. og 6. Aar, og 8 Aar efter, at Familieavlen er begyndt, avles der original Eckendorfer Brugsfrø derefter paa flere Godser. Forædlingen omfatter baade Gul og Rød Eckendorfer.

Som Modsætning til Eckendorferroen, der benævnes som en »Masseroe«, skal omtales Tiltrækning af en »Indholdsroe«, nemlig: »Friederichswerther Zuckerwalze«. Denne Stamme er tiltrukket af *E. Meyer* paa Domæne Friedrichswerth i Thyringen. Forædlingen er begyndt i 1893, og Udgangsmaterialet har været den valseformede Gul Eckendorfer og den kortere, omtrent kugleformede Gul Oberndorfer, med det Formaal gennem Krydsning at forene stort Masseudbytte og højt Indhold. Der er imidlertid lagt særlig Vægt paa højt Indhold af Tørstof og især Sukker i Stammen.

Familieavl gennemføres paa lignende Maade som i Eckendorf. Roerne udvælges først efter Form og Farve; derefter undersøges Roerne enkeltvis for Tørstofindhold i Saften ved Hjælp af Refraktometer, og i Roer med højest Indhold bestemmes tillige Sukkerindholdet.

Eliteroer med over 10 pCt. Sukker kaldes A. Roer og udplantes afstandsisoleret til Søkendebestøvning, medens Roer med 8—10 pCt. Sukker, B. Roer, udplantes i forskellige Grupper efter Egenskaber. A. Roerne høstes enkeltvis til Familieforsøg, og B. Roerne høstes gruppevis til Forsøg. Af de bedste Familier udvælges nye A. og B. Roer, og de bedste B. Grupper benyttes til Stamfrøavl. Forædlingslederen Dr. *Westermeyer* havde iagttaget, at der var stor Forskel paa Sukkerindholdet i enkelte Roer,

selv om de havde samme Tørstofindhold, og han udvalgte fortrinsvis Roer, hvori en forholdsvis stor Del af Tørstof-fet var Sukker.

Ser man derefter paa, hvorledes de to Roetyper har klaret sig i tyske Forsøg, saa finder man, at i D. L. G.s Forsøg 1904—10 stod Gul Eckendorfer fra Eckendorf og fra *v. Arnim*, Criewen, som de bedste, medens Friederichswerther Zuckerwalse og Kirshes Ideal, der ogsaa er en »Indholdsroe«, stod lidt tilbage i Udbytte. — Efter de senere Aars Forsøg er Forholdet omvendt. I Forsøg ved Halle 1920—24 har Indhold og Udbytte af Tørstof og Sukker i Gennemsnit været følgende for de nævnte Stammer samt for Heinr. Mettes Rød Eckendorfer og Sukkerroe Kleinwanzleben E.:

	Indhold		Forholdstal for Udbytte ¹⁾	
	Tørstof	Sukker	Tørstof	Sukker
Eckendorfer, gul, Criewener...	8,7 pCt.	5,2 pCt.	98	91
— rød, Mettes	9,8	6,0	107	101
— gul, Original	10,1	6,5	100	100
Kirsches Ideal	12,2	8,9	113	125
Friedrichswerther Zuckerwalze	12,3	9,1	109	123
Kleinwanzleben E, Sukkerroe..	23,3	18,2	132	158

Tørstofindholdet i Kirsches Ideal og Friederichswerther Zuckerwalse var herefter ca. 2 og 3,5 pCt. højere end i henholdsvis Original- og Criewener Eckendorfer, og Sukkerindholdet følger omtrent Tørstofindholdet. I Sukkerroen var Indholdet 2—3 Gange saa højt som i Runkelroesorterne.

I Tørstofudbytte staar Friederichswerther Zuckerwalse og Kirsches Ideal omkring 10 pCt. over Original- og Criewener Eckendorfer og godt 20 pCt. højere i Sukkerudbytte, bestemt ved Polarisation, og D. L. G.s øvrige Forsøg og Forsøg, udført i Schweiz, peger i samme Retning. Sukkerroen har givet endnu langt højere Tørstof- og navnlig Sukkerudbytte. Af Eckendorfer har Heinr. Mettes Stamme givet højest Tørstofudbytte.

¹⁾ Eckendorfer, gul, Original = 100.

I Sverige er Forædlingen af Foderroer centraliseret ved de to store Virksomheder for Planteforædling: Sveriges Udsædsforening i Svaløf og Weilbullsholms Vækstforædlingsanstalt ved Landskrona. Forædlingen omfatter begge Steder de fire Foderroearter: Runkelroe, Kaalroe, Turnips og Gulerødder og herunder de fleste af de Sorter, som dyrkes almindeligt i Danmark. Som Udgangsmateriale er der i flere Tilfælde benyttet danske 1. Klasses Stammer.

Forædling af Foderroer er begyndt med Masseudvalg i Slutningen af forrige Aarhundrede. I Begyndelsen var Udvalget nærmest en Frasortering af Roer med uheldige Egenskaber, saasom daarlig Form, Stokløbere og grenede Roer, men senere udvalgte kun de mest typiske Roer, og blandt disse foretoges igen Udvalg efter Vægtfylde eller Tørstofindhold.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede begyndte saavel Svaløf som Weilbullsholm at anvende Familieavl ved Forædling af Foderroer. Paa Svaløf har Erfaringerne fra Kornforædlingen nok været medvirkende dertil.

Paa den Tid havde *L. Helweg* bragt Familieavl i Anvendelse herhjemme ved Forædling af Foderroer, og allerede i 1903 kunde han fremlægge Stambøger fra Avlscentre ved et Foredrag derom i Landhusholdningsselskabet.

Ved Svaløf og Weilbullsholm gennemføres Familieforsøgene i Hovedsagen paa en lignende Maade som tidligere og tildels endnu i Danmark. Der begyndes i Reglen med et stort Antal Familier, som første Aar prøves paa faa Fællesparceller, her udvælges et mindre Antal Familier, som efterprøves i større sammenlignende Forsøg paa 4—6 Fællesparceller. — I Forbindelse med Bedømmelse af Familiernes ydre Egenskaber udføres der Udbyttebestemmelse i Marken og udtages Roer til Tørstofbestemmelse. Ved Svaløf bestemmes — ligesom tidligere ved Weilbullsholm — Sukkerindholdet i Runkel-

roer ved Polarisation. Roepulp til Analyse udtages af Roerne ved Hjælp af Helwegs Roesav.

I Danmark udplantedes Eliteroerne i Avlscentrenes første Aar efter *Helwegs* Anvisning saaledes, at de kunde isoleres familievist til Søkendebestøvning i Blomstringshus for at undgaa Krydsning med andre Familier (Tavle 1), men Anvendelsen af Blomstringshus blev snart opgivet, idet Udbyttet af Familierne ofte blev mindre end af Maaleprøven. Siden er Eliteroerne almindeligvis udplantet paa samme Maade i adskilte Familier ved Siden af hinanden til fri Bestøvning. Aarsagen til den Udbyttedgang efter Frøavl i Blomstringshus forklares nu som Indavlsvirkning (Degeneration eller Depression) i Forbindelse med daarlig Udvikling af Frøet paa Grund af Isoleringen.

Ved Svaløf og Weibullsholm blev der ligeledes en Tid anvendt Isolering af Familierne enten i Blomstringshus eller i cylindriske Telte, men senere er der særlig anvendt Afstandsisolering for Familierne, hvorved nogle af Ulemperne fra Teltisolering formindskes eller undgaaes. Paa de store Arealer — flere Herregaarde —, som Svaløf og Weibullsholm raader over, har der været udmærkede Betingelser for at anvende Afstandsisolering og fri Søkendebestøvning for Familierne, og det anvendes ogsaa i stor Udstrækning der. Elitefamilierne udplantes almindeligvis i Vintersædsmarkerne.

Forædlingsarbejdet omfatter flere Sorter af de forskellige Foderroearter, og der prøves aarlig flere Hundrede Familier og Stammer i Forsøgene hvert Sted.

Nogle af de vigtigste Sorter (og Stammer), som i en Aarrække er leveret fra Svaløf og Weibullsholm, er angivet paa næste Side.

Rubra er Lyserød Fodersukkerroe, og Alfa og Særimer er Grønhovedede Fodersukkerroe. — Barres halvlang og Barres rødgul svarer nærmest til den danske Sludstrup Barres, og Barres oval og Cylinder Barres nærmest til den danske Taarøje Barres.

	Svaløf	Weibullsholm.
Runkelroe:	Rubra, Fodersukkerr.	Lyserød Fodersukkerr.
—	Alfa —	Særimner —
—	Barres halvlang	Barres rødgul
—	Barres oval	Cylinder Barres
—	Rød Eckendorfer	Rød Eckendorfer
—	Gul —	Gul —
Kaalroe:	Gul svensk	Svensk Slæt
—	Bangholm	Bangholm
Turnips:	Bortfelder	Pedigree Bortfelder
—	Yellow Tankard	Markbortfelder
Gulerod:	Champion	Gul Jætte

Det er de samme Sorter, der er opført lige overfor hinanden fra de to Virksomheder, men skønt Forædlingen er gennemført i en lang Aarrække, og der for nogle Sorter er skiftet Forædlingsgrundlag, saa leveres de tiltrukne Stammer i Reglen fremdeles kun under Sortsnavn i Forbindelse med Forædlingsvirksomhedens Navn, f. Eks.: Svaløfs Rubra, Fodersukkerroe; Weibulls Bangholm, o. s. v. I Tyskland gaar man gennemgaaende frem paa samme Maade. Dette staar nok i Forbindelse med, at Sverige og Tyskland ikke har en Ordning, som kan sidestilles med Statens Stammeforsøg i Danmark, hvor Stammerne afprøves og klassificeres, og hvorefter de bedste Stammer tildeles et Navn og Mærke (Romertal), som angiver i hvilken Periode Stammen har været i 1. Klasse, saaledes at Forbrugerne til enhver Tid kan faa Oplysning om, hvilke Stammer, der er de bedste.

Efter Gennemsnitstal, navnlig fra Malmøhus Lens Husholdnings-Selskabs mangeaarige Forsøg, svarer Svaløf og Weibull-Sorterne gennemgaaende ret nær til hinanden, men efter de senere Aars Forsøg, navnlig i »Stokløberaaret« 1923, har flere af Weibulls Sorter givet størst Tørstofudbytte. Efter disse og Virksomhedernes egne Forsøg med Runkelroer giver Barresstammerne og Lyserød Fodersukkerroe højest Tørstofudbytte; og Tørstofindhol-

det følger den Rækkefølge, hvori Stammerne er opført. Ved Svaløf har Barres halvlang i Gennemsnit af 12 Aars Forsøg givet ca. 10 pCt. højere Sukkerudbytte end Foder-sukkerroe, Barres oval og Eckendorfer.

I Betragtning af, at Jordbunds- og Klimaforholdene er saa forskellige i det udstrakte Sverige, har Svaløf siden 1908 udført Forsøg med de vigtigste Foderroesorter og Stammer paa ialt 41 forskellige Steder. Resultaterne er opgjort landsdelsvis efter Trævæksten: Bøgeregionen, Ege-regionen, Nedre- og Øvre Naaletræsregion, og det fremgaar deraf, at der findes bestemte heldigste Dyrknings-omraader for Runkelroer, Kaalroer og Turnips og endvidere for flere af Sorterne, og det berettiger til at fortsætte Forædlingsarbejdet paa disse Sorter.

Endelig skal nævnes, at der tidligere, navnlig ved Weibullsholm, er udført et ret omfattende Arbejde med Krydsning af forskellige Sorter, men der er vist ikke tiltrukket Stammer derefter, som har faaet Betydning.

Foruden den almindelige Forædling af Rodfrugter ved Familieavl paa Svaløf har Professor *N. Hjalmar Nilsson* i 1914 begyndt »Isoleringsforædling« af Runkelroer og Sukkerroer, og han har for et Par Aar siden gjort Rede derfor i en Afhandling om Roeforædling efter nye Linier paa Svaløf. *Hj. Nilsson* indleder med at nævne, at den Gang, da han omkring 1890 skulde tage Stilling til Vækstforædlingsproblemet, da stod Sukkerroeforædling ved Masseudvalg som det fornemste Mønster for Planteforædling, men i Løbet af faa Aar blev han klar over, at denne Metode ikke bragte noget Fremskridt ved Anvendelse paa Selvbestøvere som Havre, Byg og Hvede, og han gik derfor med Held over til Enkeltplanteudvalg og Liniekultur.

Efter de Resultater, der opnaaedes ved Benyttelse af denne Metode, undrede det ham at se, at der ved Sukkerroeforædling gennemgaaende fortsattes med aarligt

Masseudvalg for at holde Varieteten oppe, medens der ikke fremkom virkelige karakteristiske Sorter med en vis systematisk Selvstændighed, Ensartethed og Konstans.

Familieavl havde nok været forsøgt med Sukkerroer, men af Hensyn til Vanskeligheder ved Regulering af Befrugtningen angiver han, at de tyske Sukkerroeforædlere gennemgaaende er gaaet tilbage til Masseudvalg og fri Bestøvning. Paa Grund af Roernes særegne Blomstrings- og Bestøvningsforhold er man kommen til den Anskuelse:

- 1) at der ikke findes nogen gennemførlig Isoleringsmaade, og
- 2) at der i hvert Fald faas for lidt og daarligt Frø, og deraf følger igen
- 3) Degeneration, som nedsætter Kvantitet og Kvalitet.
- 4) Variationerne af de forskellige Plantedele kunde der ikke findes Regler for, og
- 5) dette i Forening med utilfredsstillende Korrelation med de praktisk vigtige Egenskaber forhindrede Dannelse af virkelig særprægede Sorter, som man kender fra andre Plantearter.

Med Bevidstheden om, at andre »fastslaaede« Anskuelser tidligere var bleven kuldkastede ved Undersøgelser paa Svaløf, begyndte *Hj. Nilsson* med at undersøge to Spørgsmaal:

- 1) Om der hos Beden findes karakteristiske og selvstændige Racer, som det kan lønne sig at arbejde med, og
- 2) om en Kontrol med Befrugtningen gennem paalidelig Isolering var gennemførlig.

Ved Studier i 1907 og ved senere Undersøgelser fandt han, at der kunde findes forskellige arvelige Formgrupper af Frøplanternes Førgrening og Frøhoveder, men da Forskellighederne først blev helt typiske, efter at Blomstring og Befrugtning havde fundet Sted, maatte Studierne og Udvalgsarbejdet udføres paa 1. Aars Roerne, og det paabegyndtes i 1914 med Sukkerroer.

Medens det er almindeligt at udvælge efter Roernes

Form og Indhold, saa blev her fra først af udvalgt efter Roens Top. — Efter et indgaaende Studium af de forskellige Typer blev der i 1914 og 1915 udvalgt henholdsvis 86 og 94 Sukkerroer, og i 1915 113 Runkelroer af de mest forskellige efter Bladform, Farve og Bladstilling.

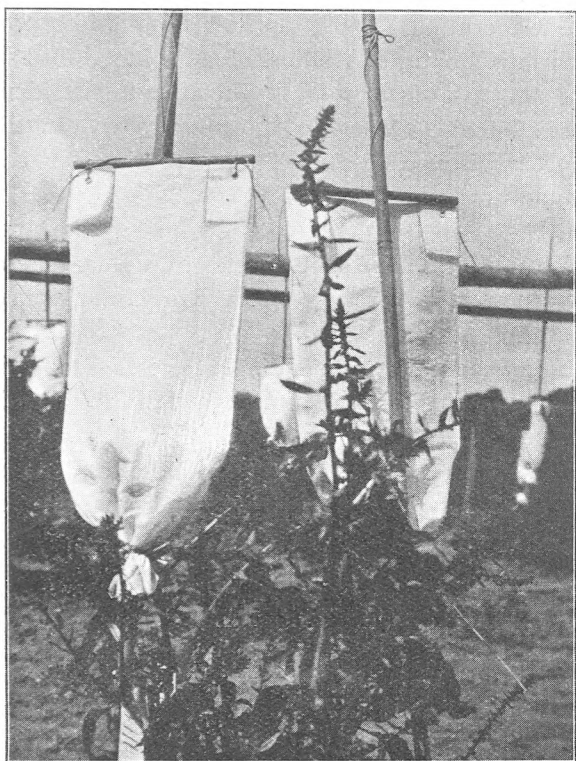

Fig. 1. Isolerede Eliteroer, Svalöf 1925.

Moderplanterne blev fotograferet paa Marken, og der opbevaredes typiske Blade, saaledes at Afkommet kunde sammenlignes dermed.

I Frøavlssaaret blev hele Planten i k k e isoleret, men kun nogle Grene af hver Plante, og der har ikke foreligget Selv-Ufrugtbarhed i et eneste Tilfælde, men derimod mere eller mindre Selvfrugtbarhed. Til Isolering

har man fundet, at Pergamin- eller Pergamentsposer var bedst anvendelige, se Fig. 1 og 2.

Efter Selvbestøvning (Soloisolering) (Tavle 1) avles der ikke ret meget Frø, især af Runkelroer, og for at faa det avlede Frø udnyttet bedst muligt, udsaaes det i smaa Kasser, og Planterne udplantes senere derfra.

I 1. Generation i 1916 var der allerede en uventet stor Konstans hos alle Afkomsholdene, idet indtil Halvdelen af alle Afkomsforhold tilsyneladende var identiske med deres Ophavsplanter, og i en større Dyrkning i 1922 var der flere Numre af 3. og 4. Generation, som i Bladtype havde bevaret fuldstændig Konstans.

Ved Bestemmelse af de enkelte Liniers Konstans har det været muligt indenfor Linierne at udtage identiske Planter (Roer), der Aaret efter som Frøplanter ogsaa har vist sig at svare til hinanden.

Ved saaledes at kunne udtage flere identiske Planter af samme Linie er man kommen uden om Soloisolering og den deraf følgende usikre Selvbefrugtning.

Det praktiseres ved at plante to identiske Planter saa nær ved hinanden, at Grene deraf kan isoleres i samme Pose (Samisolering) (Tavle 1) til Krydsbefrugtning, herved opnaas mere og bedre Frø.

Naar der gennem Indavl en er opnaaet tilfredsstillende Konstans, saa der kan udtages et større Antal identiske Roer, udplantes Roerne afstandsiseret til fri Søskenbestøvning. Derved kan der snart avles tilstrækkeligt Frø til en Afprøvning i større Forsøg.

I 1922 blev tre af de nye Linier — to Sukkerroer og en Runkelroe — sammenlignet i Forsøg med de gamle og kendte Svaløf Sorter. Under Væksten kunde Parcelterne med de nye Sorter kendes fra de andre Sorter paa stor Afstand. I Udbytte stod den ene Sukkerroe lavt, medens den anden Sukkerroe blev Nr. 4 blandt 14 Numre, og Runkelroen var middelgod.

Hj. Nielsson nævner derefter, at dette Resultat ikke

kan siges at tale for den befrygtede Degeneration af isolerede Linier.

Igennem de omfattende og vist ofte brydsomme Undersøgelser mener *Hj. Nilsson* at have vist, at der ved en rigtig gennemført Isolering kan opnaas den fornødne Kontrol ved Formering af karakteristiske Linier og en værdifuld Hjælp for Bedømmelse af deres Avlsværdi. Endnu vigtigere finder han, at det er, at der herigennem er Mulighed for et indgaaende Studium af Bedens Arve-

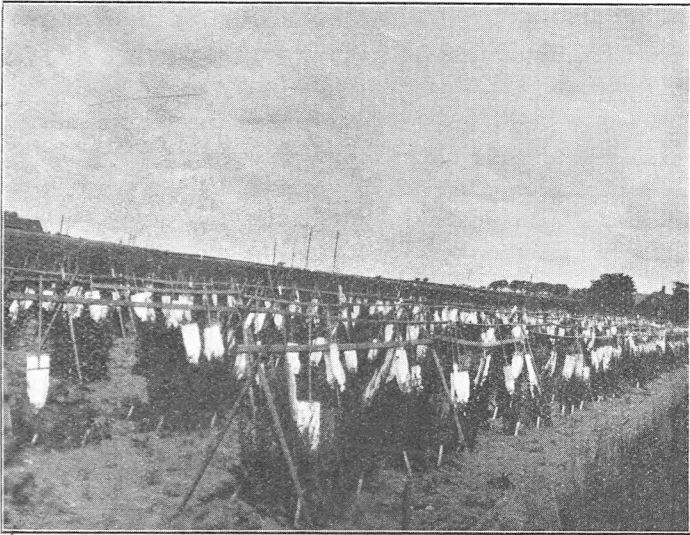

Fig. 2. Isolerede Eliteroer. Svalöf 1925.

lighedsforhold, de forskellige Egenskabers teoretiske og praktiske Værdi, og for et fuldt moderne Kombinationsarbejde med konstante og kendte Linier.

Endnu er der ikke tiltrukket mere yderige Sorter ved denne Metode, som er kostbar at gennemføre og kræver lang Tid, og det vil nok være for tidligt at dømme om Metodens direkte praktiske Værdi, men for Roeforædlingens Teori maa man i hvert Fald vente, at den vil faa Betydning.

Ved Siden af Familieførædling og Isoleringsførædling arbejder *G. Sundelin* med »Krydsningsførædling« ved Svaløf. — Den stimulerende Indflydelse, som Krydsning kan have paa Afkommets Yppighed, har været kendt længe, og efter nyere Undersøgelser viser den sig stærkest i 1. Generation efter Krydsning af indavlede Linier. — Paa Grundlag heraf og med *Shull* og *East's* Metode for Majsførædling og *Heribert-Nilssons* Metode for Rugførædling som Forbillede, udføres der nu omfattende Arbejder med Sammenkrydsning af forskellige Rodfrugtlinier ved Svaløf. — Her gælder det om at finde de rette Forældre og saa benytte dem ved Brugsfrøavl.

I Danmark har *Helweg* for flere Aar siden tilraadet at prøve denne Metode paa Roestammerne, og det er praktiseret af enkelte.

Ved Weibullsholm arbejder *C. Hallqvist* med en ny Metode for Roeførædling, men den er ikke officiel endnu.

Ser man herefter paa Roeførædlingen under et ved de Virksomheder, som jeg har omtalt, og sammenligner med Forholdene herhjemme, saa er det iøjnefaldende, at skønt Arbejdet er begyndt til forskellig Tid, saa er Uviklingen i Hovedtrækkene den samme. — Der er begyndt med Masseudvalg efter Form, Vægt, Vægtfylde og senere Udvalg efter Indhold. Før at faa Rede paa de enkelte Individens Nedarvningsforhold er man derefter gaaet over til Afkomsbedømmelse gennem Familieavl.

Men under Betegnelsen Familieavl skjuler der sig ofte store Forskelligheder baade i Udvalgs- og Avlsmaade.

I Tyskland, hvor Førædlerne i Reglen har været Kemikere, er det navnlig det mægtige Arbejde med Individualanalyser ved Hjælp af Polarisationsapparatet, som har ført Sukkerroeførædlingen frem til den fremragende Stilling, som den indtager, og selv om det særligt har været Maalet at forhøje Sukkerindholdet i Roen, saa overgaar

Sukkerroen dog under mange Forhold Runkelroesorterne ogsaa i Tørstofudbytte.

I Sverige og Danmark har Roeforædlingen navnlig bygget paa Familieforsøgene i Marken i Forbindelse med Bestemmelse af de enkelte Familiers Indhold, og det vil nok blive ved at være det bærende Grundlag.

Ved Foderroeforædlingen har Maalet imidlertid hidtil været ret enkelt, nemlig størst mulig Tørstofudbytte pr. Arealenhed, uanset om det blev naaet ved et stort Masseudbytte eller et højt Tørstofindhold. Efterhaanden som der anvendes et større og større Roefoder, kunde jeg tænke mig, at Kreaturerne vilde være bedre tjent med at optage det i en mere koncentreret Form, men Spørgsmaalet er kun sparsomt og ikke tidsvarende belyst gennem Fodringsforsøg.

Hvis det imidlertid viser sig fordelagtigere at anvende Roer med højere Tørstof- eller eventuelt Sukkerindhold, saa er der en Grund mere til at tage Individundersøgelsen til Hjælp ved Foderroeforædling, og her ser det ud til, at Refraktometret er et fortrinligt Hjælpemiddel. Til Prøveudtagning af Enkeltroer kan efter Forholdene anvendes Boremaskine eller Segmentrasper.

De nævnte Hjælpemidler benyttes ogsaa paa et eller flere Steder herhjemme.

Med Hensyn til Avlsmaaden for Elitefrøet da finder man, at Isolering i Blomstringshus er prøvet baade i Tyskland, Sverige og Danmark, og Vanskelighederne og Skuffelserne har vist været de samme. Fra Blomstringshusene gaar Fremgangsmaaden i forskellig Retning. Ved Kleinwanzleben og her i Landet opgives Isoleringen, og Eliteroerne udplantes enten i Stamfrømarken eller familievis til fri Bestøvning. Andre Steder i Tyskland og i Sverige benyttes Afstandsisolering for Familieerne, og selv om Krydsningsfaren kan være større ved denne Metode, saa finder jeg, at der vil være Grund til at prøve Afstandsisolering nærmere herhjemme, selv om der i Reglen ikke raades over saa store Arealer til Forædlings-

arbejde som i Udlandet. I øvrigt synes det mærkeligt, at Afstandsisolering ikke har været mere almindeligt anvendt herhjemme, især da *Helweg* allerede i 1900 i en Indberetning fremhæver Afstandsisolering fremfor Isoleringsskasser. I Avlscentre, som under *Helwegs* Ledelse oprettedes i de nærmest følgende Aar, isoleres Familierne dog i nogle Aar i Blomstringshuse mod indbyrdes Bestøvning og Krydsningsfare.

I de senere Aar søger man flere Steder, ogsaa herhjemme, igen at anvende kunstig Isolering af Eliteroerne, men det er endnu paa Begynderstadiet og kræver megen Agtpaagivenhed af sin Udøver.

Med det Omfang, som Roedyrkningen har naaet herhjemme, er Roeforædlingen selvsagt af stor økonomisk Betydning, og selv om der igennem Forædling og Stamme-forsøg — takket være *Helwegs* banebrydende og ihærdige Arbejde — er naaet langt frem i den sidste Menneskealder, saa kan man regne med, at der fremdeles vil være talrige Opgaver paa dette Omraade. Jeg skal her kun nævne Tiltrækning af Stammer, som er modstandsdygtige overfor Angreb af Sygdomme og Skadedyr — som Eksempel skal blot nævnes det, der er naaet i Danmark ved Tiltrækning af Stammer, som er modstandsdygtige mod Kaalbroksvamp — og endvidere Stammer til forskellige Jordbunds- og Klimaforhold, herunder mere vinterfaste Stammer af Hensyn til Froavlens samt mere holdbare Stammer og Stammer med højere Indhold af Næringsstoffer.

Selv om det altid er ønskeligt at se et økonomisk Resultat af Forædlingsarbejdet saa hurtigt som muligt, saa maa man regne med, at der i Reglen vil kræves lang Tid for at opnaa væsentlige Fremskridt, og man maa haabe, at der ogsaa herhjemme i Fremtiden maa være Betingelser for et Forædlingsarbejde paa længere Sigt og mere specialiseret, saaledes at der altid efter de forskellige givne Forhold maa være de bedst mulige Stammer til Raadighed for Roedyrkerne.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Professor *E. Linhard* udtalte sin Glæde over at have haft Lejlighed til at høre Assistent Lundens interessante Foredrag. Taleren skulde ikke komme ind paa Enkeltheder med Hensyn til de forskellige Forædlingsmetoder, der var bleven omtalt, da dette vilde føre for vidt, men han ønskede gerne nærmere Oplysninger angaaende de Stammebetegnelser, man anvendte ved de svenske Forædlingsanstalter.

Forsøgsleder *H. N. Frandsen*, Øtoftegaard, bemærkede, at der navnlig var et Spørgsmaal, der for ham var af særlig Interesse, nemlig de Formaal vi skal arbejde efter ved Forædling, om vi som hidtil udelukkende skal arbejde efter Tørstofindholdet, eller om vi ogsaa skal tage Kvaliteten af dette med i Betragtning. Med Hensyn til Sukkerindholdet havde Foredragsholderen været noget inde paa Spørgsmaalet, og det var ogsaa Talerens Opfattelse, at Sukkersaftens Tørstofindhold maa tages med i Betragtning. Det er et Forhold, som ikke alene faar Betydning af Hensyn til Rodfrugternes Anvendelse, det forøger ogsaa paa anden Maade Værdien, idet de Stammer, der har et højt Sukkerindhold i Saften, er i Besiddelse af større Modstandskraft mod Vinteren. Taleren vilde spørge Foredragsholderen, om der fra andre Lande forelaa Oplysninger til Bedømmelse af Spørgsmaalet om Sukkerindholdets Betydning for Roernes Modstandskraft mod Frost.

Assistent *Lunden* meddelte, at man ved de svenske Forædlingsanstalter, Svaløf og Weibullsholm, vedblivende anvendte de samme Sortsnavne, selv efter at der var skiftet Stamme inden for Sorten. Imidlertid er man klar over, at dette er uheldigt, idet Folk kan faa den Opfattelse, at der ikke udføres noget Forædlingsarbejde. Naar man ikke er gaaet over til at anvende Stammebetegnelse, er det vel nok fordi, man ikke har en tilfredsstillende Ordning for Stammeforsøgene. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt vi i Fremtiden vedblivende alene skal tage Hensyn til Tørstofindholdet, troede Taleren, at det maa blive Fodringsforsøgene, der kommer til at angive Retningen. Vi maa igennem Fodringsforsøg have Rede paa, om ikke Stammer med højt Tørstofindhold er de bedste og mest fordelagtige at anvende. Forholdet er i Virkeligheden det, at Tørstofindholdet i Runkelroerne er lavere nu, end det var for en Snes Aar siden. Men samtidig giver man et langt større Roefoder, hvorved Køerne maa optage en stor Vandmængde for at udvinde en bestemt Tørstofmængde; man

skulde tro, at Køerne vilde være bedret tjent med et højt Tørstofindhold i Roerne, hvorved selve Roemængden kunde blive noget mindre. — I Tyskland regner man med Sukkerindholdet i Saften og stræber efter at naa et højt Sukkerindhold, og det anføres, at Roer med det høje Sukkerindhold baade er af større Foderværdi og i Besiddelse af mere Holdbarhed. Ved Svaløf er det forsøgsmæssigt paavist, at et højt Sukkerindhold er meget heldigt af Hensyn til Overvintringen.

Forsøgsleder *H. N. Frandsen* henstillede, at man prøvede de Stammer fra Udlandet, der staar i første Række, f. Eks. de tyske, sammen med de danske. Den Lejlighed til at sammenligne vort eget Arbejde med det, der er naaet i Udlandet, der derved vilde blive, kunde være af stor Interesse.

Professor *E. Lindhard* meddelte, at der i de sidste danske Forsøg var engelske Stammer med, men det er meget muligt, vi bør gaa videre endnu i denne Retning. Det kunde være meget formaalstjenligt at faa Fodringsforsøg med Roer med højt Tørstofindhold, men det vil næppe for Tiden kunne ske paa anden Maade end ved en Sammenligning mellem de almindelige 12 pCt.s Roer med Fabrikssukkerroen, som har ca. 24 pCt. Tørstof. Der har jo i Aar været en Del Tale om Kvælstofindholdet i Roerne, et Spørgsmaal, der har vakt en Del Interesse; men det synes at være saaledes, at et højt Kvælstofindhold staar i omvendt Forhold til Sukkerindholdet, altsaa til Tørstofprocenten.

Forsøgsleder *Viggo Lund* gjorde nogle Bemærkninger om tekniske Forhold ved Bestemmelse af Saftens Sukkerindhold. Med Hensyn til Spørgsmaalet stort eller lille Tørstofindhold i Roerne, fandt han, at man burde tilstræbe et passende Tørstofindhold i Roerne, saaledes at Tørstofindholdet og dermed Roernes Fasthed ikke blev saa stort, at Køernes Tyggearbejde blev for stort. Tal. mente, at der i Løbet af faa Aar kunde tiltrækkes Roer med 19—20 pCt. Tørstofindhold, uden at disse blev for faste.

Der veksledes derefter nogle Bemærkninger angaaende Refraktometrets Anvendelse mellem Forsøgsleder *Lund*, Professor *Lindhard*, Forsøgsleder *Frandsen* og *Foredragsholderen*.

Grosserer *H. Hennings* spurgte, om det forholdt sig rigtigt, at Barresroen i de senere Aar vinder mere og mere Indpas paa Bekostning af Eckendorfer. Han fandt det mærkeligt, at man i Udlandet vedblivende holder saa stærkt paa den sidstnævnte Roe.

Assistent *Lunden* oplyste, at Svaløf-Forsøgene viste, at Eckendorfer ikke kan staa Maal med Barres i de fleste Egne af Sverige. I det sydlige Sverige gaar man vist ogsaa mere og mere over til at anvende Barres, medens man i de andre Egne af Landet holder mere paa Eckendorfer. Man har den Opfattelse, at denne bedre passer til Forholdene, men Forsøgene viser ikke dette. Udviklingen gaar jo imidlertid ret langsomt, og blandt Landmændene er det ofte saaledes, at man udelukkende tager Hensyn til Masseudbyttet og ikke tager Hensyn til det forskellige Tørstofindhold. I Tyskland gør det samme Forhold sig gældende; det er hidtil saa godt som udelukkende Masseudbyttet, man har taget Hensyn til. Med Hensyn til Sammenligning mellem danske og udenlandske Stammer vilde Taleren meget tilraade, at udenlandske Stammer igen blev optaget i danske Forsøg, og der var allerede truffet Aftale derom.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Fr. Moltke*, Bregentved, sluttede derefter Mødet med en Tak til Foredragsholderen for det udmærkede og oplysende Foredrag og til Deltajerne i Diskussionen.

Mælkeribruget i Danmark 1925.

Af Statskonsulent *Th. J. Brask.*

(Sluttet fra S. 247).

II

Angaaende Smørproduktionen, der som den i overvældende Grad mest betydende Gren af vort Mælkeribrug har et naturligt Krav paa at blive omtalt først, skal jeg anføre følgende:

Smørrets Kvalitet kan betegnes som gennemgaaende meget tilfredsstillende. Selvfølgelig er der som sædvanlig fremstillet Smør med Fejl eller med mindre god Holdbarhed; men det er heldigvis kun i Undtagelsestilfælde, at der er noget væsentlig at anke over. Saavel ved Bedømmelserne hos Eksportørerne som ved Bøtteudstillingerne i de enkelte Kredse og ved de provinsielle Mejeriudstillinger er Smørrets gode Kvalitet konstateret. Ved de sidstnævnte Udstillinger viste der sig en ret stor Fremgang i Jylland, en mindre Fremgang paa Fyn og nogen Tilbagegang paa den østlige Øgruppe.

Aaret skulde dog ikke forløbe uden alarmerende Toner Smørkvaliteten vedrørende, idet der sidst paa Sommeren raabtes højt om, at det danske Smør var ødelagt af Mug. Navnlig i Dagbladenes Spalter antog denne Ulykke ret fantastiske Former. Virkeligheden var dog knap saa uhyggelig, selv om det maa indrømmes, at der i nogen Maade var Grund til Klage. Det skal her siges, at en saadan Grund absolut ikke burde findes, da Midlerne mod Mug paa Smør er saa simple og maa forudsættes at være saa almindelig bekendt, at alle danske Mejerier burde kunne undgaa nævnte Fejl.

Naar den imidlertid viste sig i større Udstrækning end normalt, har ogsaa dette sin naturlige Aarsag, der maa søges deri, at Sommeren var meget varm. Mikroorganismer — ogsaa Skimmelsvampe — kan godt lide Sommervarme, navnlig naar denne er parret med Fugtighed. Nu var Sommeren jo imidlertid ikke fugtig; men den stærke Sommervarme foraarsagede Fugtighed paa Steder, hvor Skimmelsvampene kunde udnytte den.

Der findes jo endnu Mejerier, som ikke har Kølemaskine, men som slaar sig til Taals med et Ishus og et dermed i Forbindelse staaende Kølerum. Mange af disse Ishuse er i visse Henseender præget af deres høje Alder, der navnlig giver sig Udslag i, at Isolationsmaterialet helt eller delvis har mistet sin isolerende Evne. Vinteren 1924—25 var meget mild, og som Følge deraf naaede mange Mejerier ikke at faa Ishuset fyldt. Den stærke Sommervarme tærede stærkt paa de smaa og tit daarlig isolerede Isbeholdninger, og mange Mejerier havde opbrugt Isen midt paa Sommeren. Et fra Ishus afkølet Rum kan være velegnet til Opbevaring af Smør, saa længe der er Is i Ishuset; men naar denne slipper op, bliver Kølerummet en Karikatur af sig selv, idet det bliver et lunt, fugtigt og derfor ogsaa meget let et skimmelbefængt Rum, hvori Smør aldrig burde hensættes. Jeg er tilbøjelig til at tro, at en Del af de Tilfælde, hvor dansk Smør fremkom med Mugpletter, kan føres tilbage til saadanne Kølerum som ovenfor beskrevet.

Angaaende Størrelsen af den her i Landet producerede Smørmængde haves som sædvanlig ikke udtømmende Oplysninger, da vi ingen Produktionsstatistik har desangaaende. Gaar vi imidlertid ud fra, at Hjemmeforbruget nogenlunde er af samme Størrelse hvert Aar, kan man gennem Statistikken over Ind- og Udførsel faa et troværdigt Billede af Produktionens Størrelse i Forhold til tidligere Aar, hvorfor der i nedenstaaende Tabel gives en Oversigt over Ind- og Udførsel af Smør gennem en Aarrække.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Ind-førsel	Udførsel				Over-skuds-ud-førsel	Værdi i Mill. Kr.
		i Dritler og Kasser	i Daaser	i Fløde	Ialt		
1914	9,66	101.40	2.21	5.56	109.17	99.51	212.00
1915	3.73	102.95	2.05	0.08	105.08	101.35	273.80
1916	0.22	94.01	1.85	0.25	96.11	95.89	296.00
1917	—	60.23	1.17	0.01	61.41	61.41	221.45
1918	—	14.11	0.47	—	14.58	14.58	61.04
1919	0.31	35.64	1.04	0.17	36.85	36.54	207.57
1920	0.05	73.18	1.68	0.27	75.13	75.08	480.39
1921	0.39	91.62	0.64	0.09	92.35	91.96	433.27
1922	1.25	94.60	0.90	0.02	95.52	94.27	363.23
1923	1.83	110.33	1.30	0.01	111.64	109.81	483.62
1924	3.85	122.11	1.28	0.10	123.49	119.64	625.04
1925	2.09	121.53	1.24	0.13	122.90	120.81	540.62

Som det fremgaar af Tabellen er Overskudsudførelsen en lille Smule større end i 1924, og vi maa derefter slutte, at Produktionen i 1925 har været den største, Landet nogensinde har frembragt. Det ses, at Udførselen knap er saa stor som i 1924; men da Indførelsen er $1\frac{3}{4}$ Mill. kg mindre, bliver det endelige Resultat, at Overskudsudførelsen er steget med godt 1 Mill. kg. Den opførte Værdi af Overskudsudførelsen er paa Grund af den lavere Kronepris for Smørret godt 84 Millioner Kroner lavere end for 1924, men er dog endnu betydelig højere end for noget af de forud for 1924 liggende Aar. Denne Værdi giver sig ikke ud for at være det Beløb, der er kommet hjem for Smørret, idet den er fremkommen ved en simpel Multiplikation af Kvantum og Gennemsnittet af Smørnoteringen; men som Sammenligningsgrundlag mener jeg, den kan kaldes brugbar.

Statistisk Departement opgiver den samlede Værdi af de i 1925 udførte indenlandske Mælkeriprodukter Smør, Fløde, Mælk og Ost til godt 616 Mill. Kroner eller godt 100 Mill. Kroner mindre end i 1924. Ikke desto

mindre udgør denne Sum i 1925 ligesom den tilsvarende i 1924 godt en Tredjedel af Værdien af den samlede Ud-førsel af indenlandske Varer.

Som sædvanlig er ogsaa i 1925 langt den største Part af vort eksporterede Smør gaaet til Storbritannien; men som nedenstaaende Oversigt viser, er der sket visse For-skydninger i Afsætningen af Smørret, som ikke er uden Interesse.

Oversigt over Eksportens Fordeling i 100 kg.

(Smør i Dritler og Kasser).

	1921	1922	1923	1924	1925
Til Tyskland	5,443	2,328	15,483	257,266	335,634
- Storbritannien	613,154	669,870	922,093	862,001	832,871
- Norge	36,704	30,548	24,071	4,392	3,306
- Sverige	41,477	5,739	1,364	422	0,10
- Holland	7,768	1,149	797	—	—
- Belgien	33,673	72,700	18,382	3,369	3,715
- Frankrig	45,102	62,725	14,022	2,219	840
- Schweiz	77,202	56,643	40,993	49,122	29,977
- Forenede Stater	51,437	12,491	39,101	28,072	2,172
- Tjecoslovakiet	—	28,238	24,204	10,230	2,344
- Andre Lande	189,606	—	—	—	—

Som Oversigten viser har Storbritannien knap taget saa meget som i 1924; men der er dog ikke nogen særlig stor Forskel. Procentvis udgør nævnte Kvantum 67,8 pCt. af den samlede Eksport mod 69,1 pCt. i 1924 og 82,6 pCt. i 1923.

Den Række af andre Lande, som i de nærmeste Aar efter Verdenskrigens Afslutning aftog en ret stor Part af vor Smørekseport, synes efterhaanden at blive Selvfor-synere eller at tage deres Behov andet Steds fra. I hvert Fald viser Tabellen, at Sverige næsten fuldstændig er gleden ud som Køber, og i samme Retning gaar det for Frankrigs, Forenede Staters, Tjecoslovaikiets og Norges Vedkommende. Belgien har faaet en lille Smule mere

end i 1924. Schweiz har aftaget et ret betydeligt Kvantum, selv om der er nogen Tilbagegang. Det eneste Land, der har aftaget betydelig mere end sædvanlig, er Tyskland, der har faaet omtrent 8 Mill. kg mere end i 1924. Dette Kvantum har været nogenlunde jævnt fordelt over Aarets Maaneder. Fra 1. Oktober paalagde Tyskland Smørret en Indførselstold af 22½ Mark pr. 100 kg; men dette syntes ikke at øve nogen stærk hemmende Indflydelse paa Samhandelen, hvad denne Vare angaar. Det skal dog bemærkes, at Udførselen til Tyskland, der i de sidste Maaneder før Toldpaalægget laa lidt over 3 Mill. kg maanedlig, i Aarets sidste 3 Maaneder var knap 2½ Mill. kg maanedlig. At Tolden maatte forhøje Prisen i Tyskland er jo ret naturligt, og det er jo ogsaa muligt, at Begæret efter dansk Smør vilde være blevet større i Aarets sidste Del, hvis Tolden ikke var kommen.

I Betragtning af, at England stadig er vort Hovedmarked, er det af stor Interesse for os, at vi holder os underrettet om dette Lands samlede Smørindførsel, hvorfor nedenstaaende Oversigt gives til Belysning deraf.

Englands Indførsel af Smør i cwts

(1 cwt. = 50,8 kg).

Fra	1914	1921	1922	1923	1924	1925
Rusland	613,380	—	—	—	—	292,226
Finland	—	65,211	117,274	116,076	134,004	169,696
Sverige	270,138	808	16,554	39,202	57,654	81,436
Danmark	1,749,072	1,250,176	1,423,796	1,862,295	1,734,161	1,658,052
Holland	183,999	63,065	78,605	174,493	92,109	76,034
Frankrig	273,819	542	21,157	94,389	13,739	30,996
Forenede Stater .	7,844	1,910	34,354	10,578	35,015	11,966
Argentina	55,704	401,354	356,158	491,256	538,754	484,503
Irske Fristat . . .	—	—	—	—	461,311	403,111
Australien	433,802	928,006	901,467	509,181	630,068	1,161,238
New Zealand . . .	357,920	709,381	1,103,444	1,130,765	1,086,667	1,255,544
Canada	3,151	43,138	154,532	39,834	131,374	163,137
Andre Lande . . .	32,092	60,407	61,270	657,218	377,345	66,562
Ialt	3,983,921	3,523,998	4,268,561	5,125,297	5,292,761	5,854,501

Som Oversigten viser, er Danmark endnu det Land, der enkeltvis leverer England det største Kvantum Smør; men baade Australien og New Zealand viser for 1925 stor Fremgang. Bemærkelsesværdig er det ogsaa, at Rusland igen i den engelske Statistik optræder selvstændig med et ret anseeligt Kvantum. Fremgang er der desuden for Finland, Sverige, Frankrig og Canada, medens der er Tilbagegang for Holland, Forenede Stater, Argentina og den irske Fristat.

Ialt har Storbritannien indført ca. 562 Tusind cwts. mere Smør i 1925 end i 1924, og der har været en stadig voksende Indførsel gennem alle Aarene efter Verdenskrigens Afslutning. Danmarks Andel i Indførselen har i 1925 været 28,3 pCt. mod 32,8 pCt. i 1924, 36,3 pCt. i 1923 og 43,9 pCt. i 1914.

Det ses, at der er Fremgang for alle de engelske Koloniers Vedkommende. Hvorvidt dette Forhold har nogen Forbindelse med den Propaganda, der ved Hjælp af de dertil bevilgede 1 Million Pund Sterling gøres for Brugen af Levnedsmidler fra de oversøiske Dele af det Britiske Empire, tør det vel endnu være for tidlig at have nogen bestemt Mening om. Men i hvert Fald ligger Forholdene saadan, at vi her i Danmark mere og mere maa sætte vor Lid til, at vi vil være i Stand til stadig at ligge i Spidsen med Kvaliteten. I den Henseende kan det maaske blive til nogen Fordel for os, at det engelske Sundhedsministerium gennem Bekendtgørelse af 13. August har forbudt Anvendelse af Borsyrepræparater i Levnedsmidler. At Ministeriet hælder til den Anskuelse, at det kan volde Vanskeligheder for en Del af den interesserede Levnedsmiddelindustri at efterkomme nævnte Bestemmelse, kan man se deraf, at Tidspunktet for dens Ikrafttræden er udsat til 1. Januar 1927 og for Smør og Flødes Vedkommende til 1. Januar 1928.

New Zealand nævnes jo stadig som vor værste Konkurrent paa det engelske Marked; men for saa vidt vi maa tage de betalte Priser som Udtryk for Varens Kvalitet, staar vi endnu ret godt over for dette Land.

Ifølge »Landbrugsraadets Meddelelser« er der stadig en ret stor Forskel i vor Favør paa den betalte Pris for new zealandsk og dansk Smør. Navnlig i Begyndelsen af Aaret var Forskellen stor ogsaa i Forhold til 1924. I de første fire af Aarets Maaneder betaltes der fra 40 til 58 Shillings mere pr. cwt. for dansk end for new zealandsk Smør mod fra 10 til 42 Shillings mere i 1924. Resten af Aaret var Overprisen mere svingende baade i det hele taget (fra 0 til 30 Shillings), men ogsaa i Forhold til 1924, og var gennemgaaende knap saa stor som da; herfra maa dog undtages September Maaned, da Overprisen ikke var saa lidt højere end i 1924.

Det er jo almindelig anerkendt, at et af de bedste Kort, vi har paa Haanden, naar Talen er om Konkurrencen paa det engelske Marked, er den regelmæssige Afskibning Aaret rundt. Imidlertid var vi her i Landet en Tid ved at slaa os selv dette Vaaben ud af Haanden. Det er jo saadan, at ingen har Fred længere end hans Nabo vil, og paa Trods af, at Landbruget forholdt sig neutralt under de store Arbejdsstridigheder i Foraaret 1925, blev Arbejdet med Indladning af Landbrugsprodukterne dog standset. Det lod sig imidlertid gøre at faa Indladningen udført ved Hjælp af frivilligt Mandskab; men saa søgte Dansk Arbejdsmandsforbund at faa de danske Landbrugsprodukter boycottet i England. Om disse smukke Planer kunde gennemføres blev dog næppe rigtig prøvet, idet de stridende Parter forligtes, men nogen Forstyrrelse og Tab var dog foraarsaget.

Den opnaaede Smørpris var det meste af Aaret udmærket; men paa Grund af Kronens stigende Værdi fik vi dog stadig nedadgaaende Noteringer i den sidste Del af Aaret. Københavns Smørnotering er i 1925, som nu i en længere Aarrække, sat af de samarbejdende Udvalg valgt af Grosserersocietetet og Statistikudvalget, og i nedestaaende Oversigt er Noteringens Bevægelser udtrykt i maanedlige Gennemsnit.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.
(Øre pr. kg).

	1921	1922	1923	1924	1925	Kronens Guld- værdi i Øre
Januar	523,00	343,25	450,25	521,20	519,80	66
Februar	464,75	330,00	475,75	544,00	562,25	66
Marts	512,50	343,00	469,80	519,00	562,00	67
April	537,80	349,50	396,50	414,25	465,60	69
Maj	410,00	344,75	348,20	473,80	432,25	70
Juni	410,00	375,80	360,00	438,25	454,25	72
Juli	512,40	403,25	385,50	519,20	417,60	77
August	558,00	399,60	412,60	559,50	418,50	90
September	453,40	429,75	487,50	550,25	411,25	91
Oktober	444,50	444,00	488,75	586,60	416,80	92
November	475,00	435,20	505,00	555,00	395,25	92
December	358,20	422,50	511,75	585,50	335,00	93
Gennemsnit for hele Aaret	471,15	385,31	440,42	522,44	447,50	79,6

Aarets første tre Maaneder fremviser en meget høj Smørpris, der, paa Trods af at Kronen allerede i Marts var stegen en Del, er særlig gunstig i denne Maaned i Sammenligning med 1924. Et lignende, ja endnu mere udpræget Billede i Forhold til 1924 viser April paa Trods af, at Kronen nu var stegen fra 67 til 69. Noteringens Hovedbevægelse er nu Resten af Aaret jævnt nedadgaaende, selv om den ogsaa af og til søger at komme noget tilvejs. Denne Bevægelse kan se ret alarmerende ud, hvis man ikke holder Kronens samtidige Stigning fast i Erintringen.

Kronens Guldværdi var medio Januar 66, og medio December var den kommen op paa 93. For bedre at kunne bedømme Smørprisen er Kronens Guldværdi medio hver Maaned opført i Tabellen ud for samme Maanedes Gennemsnits-Smørpris, ligesom Aarets Gennemsnits-Kroneværdi staar opført ud for Aarets Gennemsnits-Smørpris. Selv om det ser ud, som om Aaret slutter med en meget lav Smørpris, 335 for December Maaned, forandres dette Indtryk noget, naar man sammenholder det

med, at Kronens Værdi i Løbet af Aaret steg med 41 pCt., medens Noteringen for December 1925 er knap 43 pCt. lavere end for December 1924. Et lignende Indtryk faar man ved at betragte Shillingprisen paa Smørret. Denne var i Gennemsnit for Januar Maaned 207 Shillings pr. cwt. og for December 189.

Som Oversigten viser, var Aarets Gennemsnits-Smørpris 447,5 Øre pr. kg, hvilket maa siges at være en meget tilfredsstillende Smørpris. Ogsaa i det forløbne Aar har der været en Del af de for Omsætningen kedelige store Svingninger i Noteringen. Allerede Aarets anden Uge møder med et Fald paa 46 Øre pr. kg, og fra 4. til 5. Uge er der en Stigning paa 44 Øre. Fra 12. til 13. Uge er der et Fald paa 36 Øre og fra 14. til 15. Uge endog et Fald paa 50 Øre, og naar Noteringen svinger saaledes, at der i 3 Uger noteres henholdsvis 417, 426, 448, men den saa pludselig dumper ned paa 412, kan man nok forstaa, at dette kan bringe Utilfredshed baade hos Køber og Sælger.

Aarets højeste Pris noteredes den 5. Marts med 590 og den laveste den 24. December med 303. Dette giver jo en meget stor Forskel paa 287 Øre; men denne formindskes jo ganske betydeligt, naar vi tager Valutaprisen i Betragtning.

De nævnte Tal er den noterede Smørpris; men ogsaa i det forløbne Aar er der Forskel paa den noterede og den betalte Pris. Den betalte Overpris har i Aarets Løb ikke været underkastet store Svingninger, men har Aaret igennem været noget større end i 1924, hvilket fremgaar af nedenstaaende Oversigt, hvor de opførte Tal viser Gennemsnittet af Overpriserne for de enkelte Maaneder.

Maaned Nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Overpris	1923 8,95	8,69	9,06	10,96	0,67	0,55	0,64	1,12	1,37	1,63	2,27	2,66
i Øre pr. kg	1924 2,44	2,89	3,25	3,23	4,02	4,10	4,37	4,70	5,00	5,17	5,53	5,59
	1925 5,62	5,91	5,79	5,74	5,51	5,58	5,44	5,30	5,56	5,49	5,43	5,06

Som Gennemsnit for Aaret er betalt en Overpris paa 5,54 Øre pr. kg Smør mod 4,19 i 1924. Lægges dette Tal til Noteringens Gennemsnit, faar man en Gennemsnits-Smørpris for Aaret paa 453,04 Øre pr. kg.

Osteproduktionen har i 1925 frembudt ret store Vanskeligheder, idet Afsætningen paa Grund af faldende Priser til Tider voldte mange Bekymringer. Produktionen var stor, ja man kan vel kalde den for stor, for saa vidt som den ikke indskrænkedes i Forhold til de faldende Priser, der som Følge heraf yderligere faldt.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds Udførsel	Kasein Udførsel
1914.....	480	500	20	348
1915.....	385	4,300	3,915	51
1916.....	145	4,460	4,315	17
1917.....	18	5,934	5,916	106
1918.....	—	3,113	3,113	76
1919.....	256	2,597	2,341	34
1920.....	130	9,706	9,576	26
1921.....	246	12,541	12,295	8
1922.....	550	8,924	8,374	23
1923.....	331	5,458	5,127	85
1924.....	356	8,860	8,504	124
1925.....	387	8,520	8,133	83

Som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt over Ind- og Udførsel af Ost, har vi indført lidt mere Ost end i 1924 og udført lidt mindre. Overskudsudførselen beløber sig til godt 8 Millioner kg eller knap 400 Tusind kg mindre end i 1924. Osteeksporten er i det forløbne Aar i endnu højere Grad end tidligere gaaet til Tyskland, der paa Trods af, at hele Udførselsmængden er gaaet tilbage, har faaet omtrent 300 Tusind kg mere. Eksporten til England er godt og vel halveret, og Sverige og især Østrig er omtrent helt gleden ud som Aftagere. Eksporten til

Tyskland var i god Fremgang i Aarets tre første Kvartaler, idet der indtil 1. Oktober var gaaet godt 1 Mill. kg mere Syd paa end i 1924. Den tidligere omtalte tyske Toldlov greb særlig forstyrrende ind i Osteeksporten, idet der gennem den paalagdes Osten en Told af 30 Mark pr. 100 kg, hvilket jo i Forhold til Ostens Værdi er en meget høj Sats. Resultatet var da ogsaa, at Eksporten straks efter 1. Oktober gik stærkt tilbage, og Priserne gik stærkt nedad.

Kvaliteten af den producerede Ost har været jævn god, og Produktionen synes mere og mere at samle sig om de mellemfede Blandinger i Goudaform, der særlig er den Vare Tyskerne synes at have Brug for, ligesom det hjemlige Forbrug ogsaa væsentligst dækkes deraf. Produktionen af Roquefort-Ost har nærmest været i Tilbagegang, hvilket hænger sammen med den formindskede Eksport til England, der særlig har aftaget denne Ost.

Kaseinudførselen, der i 1924 var forholdsvis stor, er ogsaa gaaet tilbage, og der er udført et Kvantum af lignende Størrelse som i 1923.

Ostepriserne var som allerede nævnt Genstand for store Svingninger og gik sidst paa Aaret saa langt ned, at det blev en bedrøvelig Forretning at anvende Mælk til Fremstilling af Ost.

Det er efterhaanden ikke saa faa Mejerier, der benytter Mælkenoteringen som Grundlag for Afregningen af Skummetmælken, og da nævnte Notering vist nærmest er anlagt paa at give Oplysning om den højeste Pris, Skummetmælken ved en eller anden Anvendelse i Øjeblikket kan udbringes i, er det klart, at dens Anvendelse paa Mejerierne som almindelig Afregningsgrundlag i hvert Fald ikke kan virke regulerende paa Ostelavningen. Da Skummetmælk har en meget forskelligartet Anvendelse, er det selvsagt en vanskelig Sag til enhver Tid at afgøre, hvad dens egentlige Værdi er, og det kunde vist være Overvejelse værd endnu engang, om ikke det var rigtigst at lægge en enkelt afgrænset Anvendelse til

Grund for Noteringens Ansættelse. Hvis Ostelavningen var brugt som Grundlag for Skummetmælks-Noteringens Ansættelse, vilde Osteproduktionen sandsynligvis paa et tidligt Tidspunkt være bleven indskrænket og Prisfaldet og Tabene paa Lagrene ikke saa stort.

For at give et Overblik over Aarets Ostepriser, er i nedenstaaende Tabel opført maanedlige Gennemsnit for de to sidste Aar af de i Mælkeritidende ugentlig offentliggjorte betalte en gros-Priser for de tre mellemfede Oste typer.

Ostepriser i 1924 og 1925.

(Øre pr. kg.)

Maaned	pCt. Fedt i Ostens Tørstof					
	30		20		10	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Januar	183	200	143	150	113	112
Februar	185	190	145	139	112	108
Marts	176	172	135	122	101	97
April	156	156	116	115	84	90
Maj	142	152	102	112	74	90
Juni	148	161	102	119	72	89
Juli	162	170	117	128	85	96
August	184	161	142	127	102	96
September	192	151	151	116	107	91
Oktober	192	145	151	109	108	84
November	200	138	157	101	114	74
December	205	123	154	90	114	67

I Modsætning til den i de seneste Aar stedfundne Udvikling i den danske Mælkekondenseringsindustri maa der paa dette Omraade for 1925's Vedkommende meldes om Tilbagegang, hvilket vel nok mere har sin Aarsag i Fortidens Synder end i de øjeblikkelige Konjunkturer for denne Industri. Ser vi hen til de Priser, som staar opført i denne Beretning Side 247, og som virkelig er betalt, kan man i hvert Fald ikke hævde, at Mejerierne ikke kan være tjent med den Pris, Kondensindustrien kan betale.

Noget bestemt om den anvendte Mælkemængdes Størrelse kan ikke her oplyses; men da man vel kan gaa ud fra, at Hjemmeforbruget er ret uvæsentligt, kan Tallene for Eksporten nok bruges som Udtryk for Kondenseringens Omfang.

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves i 100 kg.

	1922	1923	1924	1925
Mælk og Fløde, kondenseret, steriliseret m. m. hermetisk.	224647	299621	315610	261904
Kondens. Mælk, ikke hermetisk med Sukker	2109	3588	6502	4952
Uden Sukker	1371	561	1272	31
Ialt...	228127	303770	323384	266887
Mælkepulver	6097	10225	18724	1807

Det fremgaar af Oversigten, at Eksporten af Kondensmælk (og Fløde) i Forhold til 1924 er gaaet tilbage med op imod 7 Mill. kg, og at Eksporten af Mælkepulver er gaaet tilbage med 1,7 Mill. kg eller næsten er ophørt.

Det er jo ogsaa almindelig bekendt, at »Mejeriernes Mælkeeksport« i Løbet af Aaret traadte i Likvidation paa Trods af de ihærdige Bestræbelser, der fra Ledelsens Side foretoges for at redde den synkende Skude.

Først maatte den nye Fabrik i Nørre Sundby lukke paa Grund af manglende Mælk, idet de indtegnede Mejerier ikke var tilstrækkelig bundne, saa Leveringspligten kunde gøres effektiv. Dernæst maatte Fabrikkerne i Horsens og Stege standse paa Grund af, at Andelsbanken nægtede fortsat at financiere disse, før der var truffen en tilfredsstillende Ordning for Afvikling af Selskabets gamle Gæld. Da en saadan Ordning ikke syntes at kunne tilvejebringes, besluttede Andelsbankens Ledelse at lægge Sag an mod de danske Mejeriers Fællesorganisation til Betaling af Mælkeeksportens Gæld til Trods

for, at Mælkeeksporten var et selvstændigt Selskab. Nu maatte ogsaa Fabrikkerne i Nykøbing F. og Fredericia standse, endda Driften af disse Virksomheder var bortforpagtet til »Crown Butter«. Mælkeeksporten traadte nu i Likvidation først i Februar Maaned; men faa Dage efter satte »Crown Butter« Fredericia-Fabrikken i Gang for egen Regning.

Fabrikken i Nykøbing blev senere solgt til A/S »Den danske Mælkekondenseringsfabrik«, og Fabrikken i Fredericia blev overtaget af et Aktieselskab, der dannedes af de leverende Mejerier i Forbindelse med et nydannet Aktieselskab under »Crown Butter«, der kaldes »Det forenede danske Mælkeeksportkompagni«, og Fabrikken er nu i fuld Sving under Navnet A/S »Fredericia Mælkekondenseringsfabrik«. Ovennævnte A/S »Det forenede danske Mælkeeksportkompagni« driver desuden den af »Crown Butter« oprettede Kondenseringsfabrik i Hjørring.

At Eksporten af Mælkepulver har været saa lille skyldes, at Fabrikken i Stege ikke er kommen i Gang igen, og denne Fabrikation drives nu kun af et Par Mejerier.

At Andelsbanken senere maatte træde i Likvidation og paaførte mange Mejerier Tab skal her kun nævnes.

Den danske Mælkekondenseringsfabrik, der nu omfatter Fabrikkerne i Nakskov, Maribo, Nykøbing F. og Horsens, har for 1925 udbetalt 8 pCt. i Dividende med 144,000 Kroner og udbetalt i Efterbetaling til Mælkeleverandørerne 36,000 Kroner.

Statskonsulent Niels Pedersen.

(Født 20. August 1872 — død 1. Maj 1926.)

Det var en Lammelse, der begyndte i det ene Ben, men efterhaanden bredte sig og naaede Hjertet, der overskar *Niels Pedersens* Livstraad. Dødsbudskabet fremkaldte Sorg eller Deltagelse i store Kredse af vort Landbrug. Vel havde han ligget syg i nogle Maaneder først i sit Hjem i Struer og senere paa en Klinik i København, men man haabede, at den kraftige

kun 54 Aar gamle Mand skulde staa Sygdommen igennem, og at han endnu skulde have en lang Arbejdsdag i vort Mejeribrug, til hvis kyndigste og mest afholdte Raadgivere han hørte.

Niels Pedersen var en Husmandssøn og fødtes i Bramdrup nær Kolding. Han tog Præliminæreksamen 1889, kom samme Aar i Mejerilære paa Ladelund Landbrugsskoles Mejeri, hvor han forblev, til han i 1891 indkaldtes som værnepligtig, i 1893 hjemsendtes han som Sekondløjtnant og tog derefter paa Vinterskolen for Mejerister paa Ladelund, efter endt Kursus arbejdede han som Undermejerist den følgende Sommer, fik om Efteraaret 1894 Plads under Landhusholdningsselskabet som Instruktør i fersk Smør, efter først i 8 Uger at være uddannet hertil under Konsulent *Nissen Dalls* Vejledning.

Der arbejdede den Gang i Mejeribruget 3 af Staten ansatte Konsulenter: *S. Chr. Buhl*, *J. Nissen Dall* og *P. B. Segelcke*, men der var mer end Arbejde nok for en 4. Konsulent, og efter Landhusholdningsselskabets Indstilling ansattes Niels Pedersen i November 1895 som lokal Mejerikonsulent for Ringkøbing, Viborg og Thisted Amter samt et Par Herreder i Ribe og Hjørring Amter, dog paa Betingelse af, at han i den kommende Vinter fulgte Professor *Segelckes* Forelæsninger i Mejerilære paa Landbohøjskolen. Dette gjorde han og underkastede sig om Foraaret den sædvanlige Prøve i Faget, samtidig benyttede han Vinteren til at studere Kemi og Bakteriologi, og i April 1896 tiltraadte han Stillingen som Mejerikonsulent med Bopæl i Struer.

Af vid Udstrækning var det Distrikt, der tilfaldt den unge Mand, og et stort Arbejde ventede paa ham. Den Gang var Mejeribruget langt tilbage i Vestjylland, og da der første Gang var Tale om at afholde en Mejeriudstilling i Holstebro, rystede mange paa Hovedet, thi de kunde ikke tænke sig at holde en saadan »ude blandt Studene«. Naar Forholdet nu har ændret sig og store Dele af Distriktet er bleven fremragende Mejeriegne, havde Niels Pedersen en meget væsentlig Andel heri. Han ejede Evnen til at indgyde Tillid — Sindets Ro og Karakterens Ligevægt var fremherskende Egenskaber hos ham, dansk var han lige til Bunden, ogsaa i sin danske Farimag, der dog ikke var ensbetydende med flegmatisk Lige-gyldighed, han kunde, selv om det kun galdt om at faa gennemført en Bagatel til det bedre, sindigt, men udholdende arbejde for den, til den var gennemført. Hans bramfri Opræden, hans vindende Person med det aabne, kønne Ansigt vandt ham Venner, og han hørte vistnok til de ikke mange Mennesker, der ikke har nogen Uven. Der udviklede sig efterhaanden mellem ham, Mejeribestyrerne og Mejeribestyrelserne et sjældent Tillids- og Venskabsforhold, de fulgte gerne hans Raad og Anvis-

ninger, overbeviste om, at de aldrig vilde føre bort fra den farbare Vej og ud i Hængemosen.

I nogle Oplysninger, Niels Pedersen engang fremsendte til Brug ved Udarbejdelsen af en lille Biografi af ham i »Salmonsens Leksikon«, udtalte han, at han ikke havde noget Speciale. Et saadant havde han dog. Med usvækket Energi arbejdede han fra første Færd af og til det sidste for Fremskaffelsen af saa god Mælk som mulig til Mejerierne, blandt andet ved Oprettelsen af Mælkebedømmelsesforeninger, hvis Vugge stod i Ringkøbing Amt, og der i hans Distrikt har naaet deres frodigste Udvikling. Det var Sager af praktisk Natur, som særlig interesserede ham, og han fik i de 30 Aar, han virkede som Konsulent, et stort Antal Mejerier ny- eller ombygget efter Tidens Krav. Af hans aarlige Beretninger, offentliggjorte her i Tidsskriftet, faar man et Begreb om, hvor omfattende hans Virksomhed var — i den sidste Beretning (for Aaret 1924) meddeler han t. Eks., at han i Aarets Løb havde været 250 Dage paa Rejser, paa disse besøgt 95 Mejerier, været Dommer ved 52 Udstillinger, deltaget i 142 Lager- og Holdbarhedsprøver hos forskellige Smørfirmaer, holdt 29 Foredrag, deltaget i 21 Møder og været Censor paa Ladelund og Dalum Mejeriskoler. Saa omfattende som hans Virksomhed var, levnede den ham kun ringe Tid til litterære Arbejder, og der foreligger kun et noget større Værk af ham, Skriftet om »De samvirkende jyske Mejeriforeninger« i Anledning af disses 25 Aars Jubilæum i 1920.

Den Anseelse og Respekt, Niels Pedersen efterhaanden vandt sig, steg ham aldrig til Hovedet, og til sin Død bevarede han sit beskedne, jævnmødige Sind. Selvfølgelig kunde han blive vred og vise, at han var det, men Vreden drev hurtig over, og han bar ikke paa Nag. Hans Eftermæle som Fagmand og Menneske er udelt smukt.

H. Hertel.

Prisopgave for Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Mineraljorders Indhold af Fosforsyre og Kali i Forbindelser, der er tilgængelige for Kulturplanterne.

Efter at det, særlig gennem de her i Landet udførte Undersøgelser, er lykkedes at anvise forholdsvis simple Metoder til Bestemmelse af Jordens Reaktionsforhold, saaledes at man ved passende Mergel- eller Kalktilførsel kan bringe disse i Overensstemmelse med Kulturplanternes Krav, og der samtidigt sættes et betydeligt Arbejde ind paa ved Afvanding af dertil trængende Jorder yderligere at forbedre disses Sundhedstilstand, samt i Betragtning af den meget stærke Stigning i Tilførslen af kvælstofholdig Plantenæring, bliver det mere og mere magtpaaliggende for Jordbrugerne at anvende netop passende Mængder af Fosforsyre- og Kaligødninger.

Da der imidlertid ikke hidtil foreligger tilfredsstillende Fremgangsmaader til med Landbrugets Plantedyrkning for Øje at bestemme Jordens Indhold af disse to Plantenæringsstoffer, udsætter Det kgl. danske Landhusholdningsselskab paa Foranledning af Foreningen af jydsk Landboforeningers Planteavlsudvalg en Præmie paa indtil 2000 Kr. for det bedste fyldestgørende Arbejde vedrørende Metoder til Bestemmelse af de her i Landet forekommende Mineraljorders (Ler- og Sandjorders) Indhold af henholdsvis Fosforsyre og Kali i Forbindelser, der er tilgængelige for de vigtigste af vort Landbrugs Kulturplanter, og til Bestemmelse af de samme Jorders Trang til Tilførsel af de to nævnte Plantenæringsstoffer.

En fyldestgørende Besvarelse af Fosforsyrespørgsmaalet alene eller Kalispørgsmaalet alene vil kunne ventes belønnet med indtil Halvdelen af ovennævnte Præmiebeløb.

De analytiske Fremgangsmaader og andre Laboratorieundersøgelser, der maatte blive anvist som brugbare for Formaalet, og af hvilke der skal gives detailleret Beskrivelse i Prisaafhandlingen, skal være prøvede og deres Brugbarhed til Vejledning for den praktiske Jordbruger kontrollerede gennem mindst 3 Aars Markforsøg paa saavel Ler- som Sandjorder, for hvilke Forsøg der ligeledes skal gives detailleret Redegørelse.

Til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet (Medhjælp, Kemikalier, Instrumenter, Tegninger m. v.) kan der ydes Præmietageren et Beløb af indtil 2000 Kr. for hele Opgaven eller indtil 1000 Kr. for en enkelt af Opgavens forannævnte to Dele.

Besvarelserne, der skal være affattede i det danske Sprog, maa, for at komme i Betragtning, være indsendt til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab inden 31. December 1931 og maa ikke overstige 7 Ark; de betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Motto og ledsages af en lukket Konvolut, der bærer samme Motto og indeholder Oplysninger om Forfatterens Navn, Stilling og Adresse. Prisbelønnede Besvarelser forbliver Landhusholdningsselskabets Ejendom. Ved eventuel Trykning betales Forfatteren et Honorar af 100 Kr. pr. 16-sidigt Ark.

Maj 1926.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Bog anmeldelse.

Ugress i Nutidens Jordbrug. Af *Emil Korsmo*. Biologiske og praktiske Undersøgelser. (J. W. Cappelens Forlag, Oslo).

I over en Menneskealder har Professor *Emil Korsmo* virket i det norske Landbrugs Tjeneste paa sit særlige Omraade — Ukrudtet og dets Bekæmpelse. Korsmo har været den store Agitator for denne Sag, men samtidig den grundige Forsker. Igennem Aarene foreligger der da ogsaa fra hans Haand mange Beretninger, Bøger og Skrifter om Resultater fra Forsøg og Undersøgelser vedrørende Ukrudt. I intet andet Land har man ofret saa meget paa denne overmaade vigtige Sag. Professor Korsmo har nu samlet ikke alene sine egne Erfaringer, Undersøgelser og Forsøg, men ogsaa mange udenlandske, i en fyldig og fortrinlig Bog: »Ugress i Nutidens Jordbrug«. I denne Bog, der omfatter ca. 700 Sider og hvori findes ca. 400 Tekstbilleder, er samlet en rig Skat af Viden om Ukrudt, dets Skade og Bekæmpelse. Da dette Værk ogsaa i allerhøjeste Grad har Interesse for danske Læsere, skal jeg i det efterfølgende ganske kort omtale det for Tidsskrift for Landøkonomi's Læsere.

Bogen er inddelt i 10 Afsnit. Først omhandles i mindre Afsnit Ukrudtets Inddeling (biologiske Grupper) og Vokseomraader; videre Ukrudtets Skade, Formeringsmaader, Spredningsmaader, Spredningsveje og Ukrudtsfrø samt Ukrudtsrødder i Kulturjord. Der findes her mange interessante Ting, navnlig i Afsnittene om Ukrudtets Skade og Spredningsmaade.

Dernæst kommer Bogens Hovedafdeling, et stort og fyldigt Afsnit paa 450 Sider med udførlig Beskrivelse og ypperlige Billeder (for største Delen originale Tegninger) af de enkelte Ukrudtsarter — ialt 165 af de mest udbredte og ondartede. Inddelingen er her holdt i biologiske Grupper, og dette Afsnit rummer en Fylde af Viden om de enkelte Ukrudtsarter, en fyldig Beskrivelse af Planternes Udseende, Livsvilkaar, Ud-

bredelse og Midler til Bekæmpelse. Ingen anden i hele Norden kunde skrive dette Afsnit saa fyldigt og godt, som Korsmo har gjort det.

Videre følger et vigtigt Afsnit om Bekæmpelse af Ukrudtet, dels forebyggende og dels direkte under Væksten, og en Del Resultater fra norske Forsøg med Bekæmpelse af Ukrudt under Væksten. Der findes her Sammendrag af Resultater fra over 1600 Forsøg i Vaarsæd og Rodfrugter. Forsøgene har omfattet mange forskellige Spørgsmaal — Ukrudtsharvning, Behandling med kemiske Midler (Jærnvitriol, Svovlsyre, Salpetersyre, Cyanamid), Lugning, forskellig Renholdelse m. v. Dette Materiale er et storslaet Udtryk for det mægtige Arbejde, der er udført i Norge paa Ukrudtforskningens Omraade.

Endelig giver Korsmo i nogle Slutningsbemærkninger et kort Overblik over de Tab, Ukrudtet forvolder, og kommer her ud fra norske Forsøg til det Resultat, at det samlede Tab for Norges Vedkommende udgør ca. 190,000 Tons F.-E. Til Sammenligning har Korsmo beregnet Tabet for Danmarks Vedkommende (ud fra de norske Forsøg) og faar her et Tab paa ca. 637,000 Tons F.-E. Disse Tal, der selvfølgelig ikke maa tages altfor bogstaveligt, viser tydeligt, hvor store økonomiske Værdier det gælder. Det er ofte store Tab Ukrudtet foraarsager, og navnlig hvor Rodukrudtet faar Magten. Kemiske Analyser af Kvik, Følfod og Agertidsel viser, at det er store Mængder Plantenæring, der er optaget og bundet alene i de underjordiske Organer. Omregnes det fundne Indhold af Kvælstof, Fosforsyre og Kali til Kunstgødning bliver det pr. ha for

Kvik (1102 Lysskud pr. m²): 290 kg 13 pCt. Norgesalpeter, 136 kg
20 pCt. Superf. og 137 kg 40 pCt. Kaligødning.
Følfod (84 Lysskud pr. m²): 291 kg 13 pCt. Norgesalpeter, 98 kg
20 pCt. Superf., 373 kg 40 pCt. Kaligødning.
Agertidsel (27 Lysskud pr. m²): 326 kg 13 pCt. Norgesalpeter, 74 kg
20 pCt. Superf. og 89 kg 40 pCt. Kaligødning.

Det ses heraf, at det undertiden kan være klækkelige Mængder Plantenæring, der herigennem berøves Kulturplanterne. Dette er blot et Eksempel af de mange, som Korsmo anfører i sin Bog.

Endelig findes en god Litteraturfortegnelse og sluttelig gode Registre, bl. a. ogsaa en dansk Navneliste over alle de beskrevne Ukrudtsarter.

Prisen for Bogen, der udgives med Støtte fra den norske Stat, er 10 Kr.

Landmanden maa føre en stadig og energisk Kamp mod

Ukrudtet og bliver i Grunden aldrig færdig. Slappes Energien blot en enkelt Gang, melder Fjenden sig igen med fornyet Styrke. Men i denne Kamp gælder det om at kende Fjenden — de enkelte Ukrudsarter, — vide Besked med, hvornaar og hvordan de bedst og mest virkningsfuldt kan rammes. Her er det Korsmos Bog giver saa megen rig Viden. De mange fortrinlige Billeder virker tillige ofte meget illustrerende og overbevisende.

»Ugress i Nutidens Jordbrug« er først og fremmest en fortrinlig Haandbog for alle Landbrugslærere, Forsøgsfolk og Konsulenter, men mange interesserede praktiske Landmænd vil ogsaa med stort Udbytte kunne læse den. Den være hermed anbefalet Læsere af Tidsskrift for Landøkonomi.

Odense, d. 5. Maj 1926.

Kr. Kristensen.

Dansk-belgisk Stambog over Heste af belgisk Race. Hingste Nr. 130—196 og Hopper Nr. 421—849. Bind II. Udgivet af Holbæk Amts økonomiske Selskab, Belgisk Opdrætterforening for Sjælland og Fyns belgiske Hesteavl. Udarbejdet af Sekretær *Martin Jensen* og Sekretær *A. Jensen*. 180 Sider. (Odense).

Stambog over Køer af rød dansk Malkerace. VI. Bind Nr. 2515—2888. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne *N. Bonde* (Jylland), *Kr. Frydenlund* (Lolland-Falster), *K. A. Jensen* (Bornholm), *L. Hansen-Larsen* (Sjælland) og *Jørgen Fr. Pedersen* (Fyn). 461 Sider (Odense). — De i nærværende Bind optagne 374 Køer har i Gennemsnit (af 1524 Regnskabsaar) givet 4778 kg Mælk, 4,19 pCt. Fedt, 224,4 kg Smør og 200,08 kg Smørfedt. Selvfølgelig er der store Afvigelser i Gennemsnitstallene, men de bidrager dog til at vise, paa hvilket Standpunkt Eliten af Avlsmaterialet (Hundyrene) af den røde danske Malkerace paa det givne Tidspunkt befinder sig, ligesom Tallene har historisk Interesse.

Lærebog om Mælk. Udarbejdet til Brug for Mejerister og Landbrugsstuderende. Af Stadsdyrlæge, Dr. med. vet. *H. M. Høyberg*. 79 Sider. (G. E. C. Gads Forlag, Københ.).

Mindre Meddelelser.

† Proprietær Peter Nielsen, tidligere Ejer af Thorslundegaard pr. Taastrup, afgik ved Døden den 26. April, omtrent 68 Aar gammel. Ved hans Bortgang har Sjællands Landbrug mistet en dygtig Foregangsmand. Thorslundegaard, som han købte 1880, drev han fra en vanrøgtet Ejendom op til en Mønstergaard, der i Aarenes Løb blev besøgt af mange Hundrede Mennesker fra Ud- og Indland. Saaledes har Landhusholdningsselskabets landøkonomiske Rejsebureau sendt mange til Thorslundegaard, og Proprietær Nielsens Gæstfrihed blev aldrig slidt tynd, men altid modtog han de Besøgende paa en Maade, saa de fik Udbytte af at se hans Mønsterejendom. — Særlig paa Svineavlens Omraade var Nielsen en saare kyndig Mand, han var en af de 5 Landmænd, der i 1895 fik oprettet de første Avlscentre for Yorkshiresvin her i Landet, og i Hundredevis er udmærkede Avlsdyr udgaet fra hans Center, og han benyttedes paa Avlscenterejernes Vegne til at indkøbe Yorkshireorner i England. — Proprietær Nielsen var en elskværdig, beskeden Mand, der havde mange Venner, og Husmandsforeningerne og andre Sammenslutninger af smaa Jordbrugere nød ofte godt af hans store Hjælpsomhed. Paa hans praktiske, nøgterne Forretningssans blev der lagt Beslag i de ikke faa Tillidshverv, der blev ham betroet. Saa længe det af Landhusholdningsselskabet nedsatte »Udvalg til Fremme af Gedeavl« bestod, var P. Nielsen et interesseret Medlem af det.

Husdyrbruget i 1925

med særligt Henblik paa Kvægbruget og Kvægavl.

Af Forstander N. *Bredkjær*, Tune Landboskole.

Dansk Landbrugs særlige og ejendommelige Karaktertræk er det store Husdyrbrug, igennem hvilket den overvejende Part af den aarlige Avl af Planteafgrøder omsættes sammen med en betydelig Fødermængde indkøbt fra Udlandet. Hovedmængden af de frembragte Husdyrprodukter afsættes til Udlandet, og forædlede Husdyrbrugsprodukter bliver ikke blot Landbrugets, men Landets dominerende Eksportartikel.

Disse velkendte Forhold gør, at en Skildring af Husdyrbrugets Vilkaar i Løbet af et svundet Aar til Baggrund maa faa de erhvervsmæssige, økonomiske og handelspolitiske Begivenheder, der i dette Aar har udfoldet sig. Thi fra og til Arnestederne for Landets største Industri fører mange Traade. Kommer de til at dirre og svinge, mærker den danske Husdyrbruger det i sin daglige Gerning.

Saaledes ogsaa i Aaret 1925, hvor der ikke har været saa ganske lidt af dirrende Uro, der har paavirket Produktionen i Husdyrbruget og ikke mindst det økonomiske Udbytte deraf. Indenfor Landets Grænser kendetegnes det ved Navne som Valutaproblemet, Arbejds-kamp og Mund- og Klovesyge samt ved en Række Sammenbrud ogsaa indenfor de landøkonomiske Organisa-tioner. Og ude fra den vide Verden mærkedes Følgerne af Toldforanstaltninger og voksende Konkurrence overfor vore Varer.

En indgaaende Skildring og Udredelse af disse Foreteelser ligger imidlertid udenfor denne Artikels Rammer. De er tilmed alle belyst i Artiklen: »Landbruget i 1925« af *H. Hertel*, der findes i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1. Hefte 1926. — Men de danner, som før nævnt, Baggrunden — og en ikke helt lys Baggrund — for den enkelte Husdyrbrugers Arbejde i 1925 og maa derfor nævnes; thi naar Tiderne ændres i ugunstig Retning, faar vi en særlig Paamindelse om, hvilken betydningsfuld Rolle der er tildelt Husdyrbruget i Nutids dansk Landbrug. Svinger Priserne, bliver Afsætningen vanskelig, svækkes Formidlingen af Planteproduktionen, da mærkes det af den praktiske Landbruger, som om en af de vigtigste Grundpiller i vort Landbrug rokkes.

Noget af dette bar 1925 i sit Skjold. I Aarets første Halvdel hærgede Sot og Syge de danske Kvægbesættninger, og i sidste Halvdel af Aaret bevægede Priserne sig stedse mere nedad, særlig paavirket af de ændrede Valutaforhold.

Men faldt der end fra en Husdyrbrugers Synspunkt mørke Slagskygger over 1925, hører det til det lyse ved Aarets Karakteristik, at Produktionskraften trods disse Vanskeligheder næsten stod paa Højde med Aaret forud, hvor der dog ellers blev fremvist høje Rekordtal.

Og naar Fortjenesten i Aarets sidste Maaneder muligvis forekom mangan Husdyrbruger lovlig ringe, bør det anføres, at den økonomiske Alen fra de gyldne Aar endnu hos en og anden Husdyrbruger kan sidde lovlig fast i Bevidstheden; thi ganske vist synes den os maaske med Henblik paa Skatter, Renter m. m., netop at være af det rette justerede Maal, som det kunde være ønskeligt at bruge endnu en Tid — men den almindelige Nedgangens Lov maa jo ogsaa Husdyrbrugerne følge, og en vis Revision af, hvad der maa anses for at være et passende økonomisk Resultat af Husdyrbrugsarbejdet, har muligvis et og andet Sted været paakrævet, naar der ikke skulde lides altfor store Skuffelser af Fremtiden. Det forløbne

Tidsrum af 1926 har jo vist tilfulde, at det ikke nyttede at møde med de højstemte Forventninger. —

I det følgende vil Betragtningerne over Husdyrbruget i 1925 blive behandlet under Afsnittene: Husdyrbestandens Størrelse, Ernæring og Pleje, Produktion og Afsætning, Priser og Rentabilitet samt Avlsarbejdet.

Husdyrbestandens Størrelse.

Gennem Kreaturtællingen hvert Aars 15. Juli gives der et saare interessant Billede af det første fornødne Produktionsgrundlag: Husdyrenes Antal. Taget for en længere Aarrække giver Tællingsresultaterne utvivlsomt Udtryk for en vis Tilpasning af hver enkelt Husdyrgruppe efter de skiftende Vilkaar og Betingelser, de forskellige Tidsafsnit maatte bringe. Fra Aarhundredskiftet til 1914 kendetegnes det ved en aarlig ret jævn og sikker Stigning af Bestanden indenfor alle Husdyrgrupper med Undtagelse af Faarene. I Krigsaarene bevares Hestebestanden, medens Hornkvæget undergaar en følelig og Svinene en næsten katastrofal Reduktion. Særlig lærerigt har det imidlertid været i Aarene efter Verdenskrigens Afslutning at iagttage, hvorledes det i det danske Husdyrbrug omtrent har ladet sig gøre at overvinde Svækkelsen fra de stærke Reduktioner af Hornkvægs og Svinebestanden i Krigens to sidste Aar, medens Hestenes Antal mere og mere synes at afpasses efter den Brug, der i Indlandet er for dem, og Faaregruppen stadig fortsætter Nedgangen, medens Fjerkræholdet bevarer Størrelsen efter en ret stærk Fremgang fra 1920 til 1923.

Landets Husdyrantal i 1000 Stkr. i 1925.

	Heste	Hornkvæg		Svin	Faar	Høns
		ialt	heraf Køer			
1925.....	536	2758	1391	2517	261	20093
1924.....	548	2667	1369	2868	302	20284
1918.....	578	2303	1106	669	495	—
1914.....	605	2717	1416	2715	533	15495
1903.....	519	2056	1177	1539	922	11836

I omstaaende Tabel er Tallene indtil 1918 for de sønderjydske Landsdele opgjort efter preussiske Kilder og indbefattet i de danske samlede Tællingsresultater.

Hestene: Sammenlignet med 1924 er der en Nedgang paa 2,1 pCt. Mest bemærkelsesværdig er en stærk Formindskelse af Plagens Antal fra 63,197 til 36,059 Stkr. eller 42,9 pCt. færre. Derimod er Føllene forøget med ca. 4700 Stkr. eller 18,4 pCt.s Fremgang. Det lille Antal Plage vil sandsynligvis bevirke, at Antallet af fuld-voksne Heste af dansk Opdræt med Tiden vil formindskes. Der er i 1925 indført 12,518 fremmede Heste og udført 11,385 danske. Føltillæget i de sidste Aar svinger omkring 30,000 Stkr. aarlig, medens det før og under Krigen var paa ca. 50,000 Stkr.

Hornkvæget: Praktisk talt har denne Gruppe genvundet sin Størrelse fra før Krigen, selvom der endnu mangler 25,000 Malkekøer i Sammenligning med 1914; men rimeligvis vilde dette Tal være bleven indvundet, hvis Mund- og Klovesygens ødelæggende Virkninger var undgaaet.

Hornkvægbestanden 1924 og 1925.

	Tyre	Stude	Køer	Kvier	Kalve under 1 Aar
1925.....	73.393	89.200	1.390.925	481.120	723.556
1924.....	67.125	80.239	1.368.548	497.771	652.901
Tilvækst, pCt....	9,3	11,2	1,6	÷ 3,3	10,8

Gruppen Køer omfatter alle Husdyr, der har kælvet. Mest iøjnefaldende er det forøgede Tillæg af Kalve, der tyder paa, at en Udvidelse af Hornkvægbestanden er under Udvikling.

I Aaret mellem Tællingerne 1924 og 25 er paa Grund af Ufrugtbarhed, Kastning eller Overløbning udsat 103,031 Køer eller 7,4 pCt., samt udsatte af andre Grunde 76,925 Køer eller 5,5 pCt., hvilket tilsammen giver næsten 180 Tusinde udsatte Køer mod knap 145 Tusinde i Aaret forud. Det er utvivlsomt atter Mund- og Klovesygens Hærgning, der gennem disse Tal spores.

Svineholdet var den 15. Juli 1925 ca. 2,5 Mill. Stkr. eller 12,2 pCt. mindre end i 1924. Nedgangen findes saavel indenfor Avlssvinenes som Fedesvinenes Grupper, stærkest dog hos Gruppen: Grise fra 2—4 Mdr., der er aftaget med næsten 200 Tusinde eller 18,4 pCt. Som Aarsag hertil kan Mund- og Klovesygen atter føres i Marken, men antagelig er ogsaa de høje Kornpriser i Halvaaret forud for Tællingen medvirkende, thi har Sygdommen nødvendiggjort, at mange Svinebesætninger en Overgang blev indskrænket, har det sidste Forhold muligvis tilskyndet ikke saa ganske faa til foreløbig at drive Svinefedningen i noget formindsket Omfang. — Af særlig foruroligende Natur er den relativt store Nedgang i Svineantallet ikke, da Somaterialet omtrent er bevaret.

Faarene formindskes stadig i Antal. Det er i Virkeligheden en ganske voldsom Tilbagegang paa godt 70 pCt., der er sket siden 1903, da der fandtes ca. 877 Tusinde. Den er fortsat baade i Jylland og paa Øerne, og uvilkaarligt spørger man, om der ikke længere er Brug for dette Husdyr under Nutidens mere intensive Driftsformer; man skulde dog ellers mene, at der stadig fandtes Arealer af saa daarlig Beskaffenhed, at Faareholdet her fremdeles kunde finde sin berettigede Plads.

Hønsbestandens har de sidste 4 Aar ligget støt paa ca. 20 Mill. Stkr.

Ernæring og Pleje.

Høstudbyttet i Mill. hkg.

	1925	1924	1923	1922
Korn.....	28,6	25,8	27,2	25,4
Foderroer.....	190,0	171,9	171,8	150,0
Halm.....	48,0	44,2	47,2	32,2
Hø.....	23,5	15,3	16,6	13,9

Vinteren 1924—25 var mild. Hvis ikke Mund- og Klovesygen havde stillet sig hindrende, vilde der næsten hele Vinteren have været udmærkede Betingelser for at gennemføre noget mere Friluftsliv for Husdyrene. At dette vilde have stor Betydning for Husdyrenes Sundheds-

tilstand, turde være hævet over al Tvivl, men vort danske Vejrligs Ustædighed gør det i Reglen vanskeligt at føre Teorien ud i Praksis. Og selv der, hvor vedvarende Græsmarker findes nær ved Staldene, er det endog under milde Vejrforhold en vanskelig Sag; thi Markerne vil ofte være for oplødte. Skal Sagen gribes praktisk an, maa der de fleste Steder indrettes en grusbelagt Plads med gode Læforhold. Det er her som saa ofte smaa praktiske Omstændigheder, der maa ordnes, før en god Tankes Realisation kan finde Sted.

I store Træk var Fodringsforholdene gunstige gennem hele Vintertiden. I en Del Besætninger, hvor Mund- og Klovesygen optraadte sent paa Foraaret, kunde det knibe med at faa Roer og Halm til at strække saa længe til, saa Dyrene var raske nok til Udbinding, og her kunde Stillingen derfor være kritisk nok en Overgang.

Udbindingen kunde allerede paabegyndes sidst i April, og i første Uge af Maj blev den ret almindelig, og Græsningen i Maj var god.

I Løbet af Sommeren var Vilkaarene for Græsvæksten en Del varierende for Landets forskellige Egne. Jylland var bedst stillet med rettidig Væde; men selv her kom der en Tørkeperiode, og paa Øerne var Græsmangelen en Tid meget følelig, saa der i Juli Maaned var store Fodringsbesværigheder. Man maatte i betydelig Udstrækning ty til Høet og øge Tildskudet af Kraftfoder.

Det er imidlertid uhyre vanskeligt at give et nogenlunde paalideligt Billede af Ernæringsforholdene om Sommeren. Vilkaarene er Landet over saa forskellige, Tordenbygerne falder saa tilfældigt, og Dispositionerne med Hensyn til Lucerne eller andet Staldfoder ret afvigende fra Egn til Egn og fra Landbrug til Landbrug. Rundt om i Landet kunde man derfor paa samme Tid træffe Steder nær hinanden med yderst forskellige Fodringsvilkaar. Græsmarker, der saa sørgelige ud ikke langt fra Marker med rigeligt Græs.

Ogsaa i Eftersommeren og Efteraaret maatte Hø og

Kraftfoder ofte bøde paa de vekslende Grøntfoderafgrøder. — Indbinding omkring 1. Oktober var almindelig, og regelmæssig ligelig Ernæring kunde uden Vanskeligheder praktiseres Resten af Aaret.

Der stillede paa Grund af Mund- og Klovesygen gennem hele Aaret stærke Krav til en gennemført omhyggelig Pleje af Dyrene. Lykkelige de Besætningsejere, der havde Fodermestre, der forstod dette Tidens Krav til dem! Naar Sygdommens Ødelæggelser var saa vidt forskellige fra Besætning til Besætning, vil en Del af Aarsagerne hertil kunne tilskrives mer eller mindre omhyggelig Pleje og Pasning.

Sygdommen rasede faktisk hele Aaret, dog aftagende i Aarets sidste Halvdel, hvor den særlig havde sat sig fast i Jylland. Over en Fjerdepart af Landets ca. 200,000 Kvægbesætninger blev angrebet.

Særlig for Kvægbruget er det en uhyggelig Svøbe. Det fik endda gaa med Tabet under Sygdommen; men det, der følger i dens Kølvand af Utrivelighed, Kastning, Overløbning, nedsat Mælkeydelse og Forstyrrelse i Avlsarbejdet, er af uberegnelig, økonomisk Omfang. Ikke helt faa Besætninger af dem, der havde Sygdommen 1920, blev nu atter bragt i Uorden. — Og desværre begyndte allerede i de sidste Dage af 1925 nogle Besætninger at blive angrebet for anden Gang i Aarets Løb. Det var Tilfældigheder, blev der sagt! Tiden har desværre vist, at i store Strækninger af vort Land blev det ikke ved Undtagelsestilfældene, men snarere Reglen, at Besætningerne efterhaanden maatte føle ogsaa »anden Omgang«, ligesom Sygdommens Væsen og Karakter syntes noget ændret.

Skal dette gentage sig i Fremtiden, staar vi overfor intet mindre end kriseagtige Situationer for Kvægbrugsarbejdet.

At de fra Lovgivnings- og Veterinærmyndighedernes Side paabudte Foranstaltninger og Reglementer mod Sygdommens videre Udbredelse har givet Anledning til mange Bryderier, er velkendt. Det er nu en Gang ikke

let hverken for Videnskaben altid at forstaa, hvad der virkelig i Praksis lader sig gennemføre, eller for Praksis altid at kunne gennemskue Bevæggrundene til de paa- budte Foranstaltninger. De Forhandlinger, Landbrugs- ministeriet, Veterinærmyndighederne og Landbrugets Or- ganisationer imellem, der blev indledet i 1925, og som gentagne Gange har affødt Ændringer i Reglerne, vil for- haabentlig blive fortsat under den videre Udvikling af Kampen mod Sygdommen; thi kun et forstaaende Sam- arbejde mellem disse Parter har Betingelser for at kunne afføde Foranstaltninger, der har Mulighed for at blive gennemført og respekteret.

Kampagnen i 1925 synes saaledes at have godtgjort, at Foranstaltninger, der kan være paa deres Plads under en Epidemis Opblussen, maa ændres og tillempes, naar Sygdommen er saa almindelig udbredt, at f. Eks. Halv- delen af en Egns Kvægbesætninger er angrebet. Livet skal jo leves, og Landbruget skal jo drives trods Mund- og Klovesygen. Det er sikkert en komplet Misforstaaelse at mene, at der ude i Landbrugets Praksis er Ligegyldighed eller Uvillie overfor paa budte fornuftige Foranstaltning- er; thi dertil har de sørgelige og smertelige Tab, Enkelt- mand har lidt, gjort Sagen for alvorlig; men det er for- staaeligt, at man vender sig imod, hvad der kan møde af uforstaaende Pedanteri under saa alvorlige Forhold.

Produktion og Afsætning.

Et fyldigt og paalideligt Billede af Landbrugsproduk- tionens Omfang kan kun faas ved en Sammenlægning af Udførselsmængderne, Salget i Indlandet samt Hjemme- forbruget; men desværre har vor Landbrugsstatistik endnu ikke magtet at give fuld Besked om de to sidst- nævnte Omraader. En Sammenligning af Produktionen i de enkelte Aar maa derfor hovedsagelig hvile paa Vare- mængden, der er eksporteret, og forhaabentlig begaas der heller ikke nogen større Fejl ved at karakterisere de en-

kelte Aar ud fra, hvad der fra det danske Land er bleven til overs til Afsætning i det Fremmede.

Saa vel Høsten 1924 som 1925, der begge øver Indflydelse paa Produktionen i Kalenderaaret 1925, maa betegnes som gode, og Indførselen af Raavarer fra Udlandet har uindskrænket kunnet foregaa. Som efterfølgende Tabel udviser, er der da ogsaa i 1925 opnaaet næsten samme Udførselsmængder som i Rekordaaret forud. Med Mund- og Klovesygen in mente kan der ikke være Tvivl om, at under mere normale Forhold vilde Rekordtallene fra 1924 være bleven slaaet i 1925.

Udførsel af indenlandske Husdyrprodukter.

	1925	1924	1923	1913
Smør, Mill. kg	122,7	123,4	111,6	91,0
Ost, —	8,5	8,8	5,5	0,3
.Æg, Mill. Snese	40,3	41,6	40,0	22,7
Bacon og Flæsk, Mill. kg..	191,5	197,2	173,6	126,2
Levende Svin, Stkr.....	12.597	205.707	163.661	—
Slagteriaffald, Mill. kg	22,1	24,7	22,6	21,6
Kød, Mill. kg	25,9	3,8	12,8	15,1
Levende Hornkvæg, Stkr..	81.681	172.873	128.585	152.364
Heste	11.391	12.558	11.005	25.278

Ved ovenstaaende Tabel maa dog erindres, at for 1913 er de sønderjydske Landsdele ikke medregnet.

De største Ændringer af Tallene forekommer med Hensyn til Eksporten af levende Svin. Denne fra 1923 og 24 opblussende Udførselsartikel er atter indskrænket til en relativt ubetydelig Størrelse. Betydelige Interesser knytter sig til Forskydningen af Eksporten af levende Hornkvæg over til Eksport af Kød. De paa Grund af Mund- og Klovesygen paaførte Restriktioner af forskellig Art medførte den store Slagtning her hjemme, og selv om man ved en Omregning af den eksporterede Kødmængde til levende Kreaturer finder, at Udførselen af »Kød Hornkvæg« derved bliver noget lignende som i Fjor, er der jo desværre sikkert lidt et ikke ringe Tab ved denne Ændring af Eksportforholdene.

En anden — og desværre ikke forbigaaende Skygge — har de tyske Toldforanstaltninger kastet over Udførselen, og trods sin Mestbegunstigelsesret synes Danmark at blive ramt fuldt saa haardt som andre Lande. Den tyske Toldlov øvede straks fra 1. September 1925 sin stærkt trykkende Virkning paa Kreaturpriserne og bragte omtrent Hesteudførselen til helt at standse.

De urolige Arbejdsforhold i Maj og Juni Maaned greb vel ikke stærkt ind i selve Produktionen, men bragte unægtelig store Vanskeligheder for Udførselen. Transportarbejderstrejken blev en Kendsgerning, og Landbrugget maatte ved frivillig Arbejdskraft gøre Udvej for Landbrugseksportens Opretholdelse. Kampen førtes til sidst fra en bestemt Side ud i et desperat Forsøg paa at boykotte danske Landbrugsprodukter paa det engelske Marked, og selv om Virkningen af denne landsskadelige Handling vel ikke var stor, paavirkede de uregelmæssige Tilførsler til England baade under og efter Strejken Markedet i uheldig Retning. — Danske Landmænd fik atter en Belæring om, at jævne, regelmæssige Tilførsler til vort Hovedmarked er det, som bør tilstræbes.

Endelig har Aaret bragt Meddelelser om stigende Bestræbelser i England for at bruge britiske Varer, ligesom den oversøiske Konkurrence paa Smørmarkedet — navnlig fra New Zealand, Australien og Argentina — er bleven fremholdt for os, særlig gennem de udførlige Beretninger fra Statskonsulent S. Sørensen, Washington.

Disse ovenfor nævnte Vanskeligheder er fra ledende Kredse herhjemme bleven besvaret med Parolen til Producenterne: jævne, normale Tilførsler, 1. Klasses Produkter, undgaa alt, hvad der kan svække vore Produkters Anseelse! Der er næppe heller Tvivl om, at der er Ørenlyd for denne Tale ude paa Bondelandet, hvor Produktionen foregaar — men den vilde have virket endnu stærkere, hvis ikke Prisforholdene lagde Beslag paa saa alvorlige Overvejelser.

Dog, forinden Afsnittet om Priser behandles, skal det

bemærkes, at hvad Aarets procentvise Fordeling af vor Udførsel angaar, da har England taget ca. 68 pCt. og Tyskland 28 pCt. af vor Smørudførsel, hvad der er gaact til andre Lande er i Sammenligning hermed ret underordnet, selv om Afsætning andre Steder nu og da kan øve en stimulerende Indflydelse paa Priserne. Af Æg gik 81 pCt. til England og godt 18 pCt. til Tyskland. England tog ogsaa i Aar 99 pCt. af Bacon og Flæsk, mens Tyskland tog alt vort levende Hornkvæg og levende Svin samt 91 pCt. af Hestene. — I Overensstemmelse med tidligere Aar giver denne Oversigt Besked om, at i Tyskland og England findes stadig de to Hovedmarkeder for danske Landbrugsprodukter.

Efterfølgende Tabel giver Oplysning om Danmarks Andel i den engelske Indførsel af Smør, Æg og Bacon.

	1925	1924	1913
Smør, Mængde	28 pCt.	33 pCt.	41 pCt.
— Værdi	32 —	36 —	44 —
Æg, Mængde	27 —	30 —	20 —
— Værdi	32 —	35 —	24 —
Bacon, Mængde.....	50 —	51 —	48 —
— Værdi	52 —	54 —	51 —

Danmark er stadig Hovedleverandør af Bacon; men trods en gennem Aarene stigende Udførselsmængde af Smør leverer vi dog nu kun 28 pCt. af dette. Med Glæde kan det konstateres, at der ogsaa i 1925 af Pengene tages en smuk Procentdel hjem.

I omstaaende Oversigt belyses nærmere Værdien af de udførte Husdyrprodukter. Tallene stammer fra Statistisk Departements »Statistiske Efterretninger«. — Omend man kun kan glædes over de mange Mill. Kroner, det danske Husdyrbrug har indkasseret, vanskeliggøres — ja næsten umuliggøres en Sammenligning mellem de anførte Aar, fordi Valutaforholdene har vekslet paa en saa indgribende Maade. Ikke mindst gælder dette jo for 1925, hvis økonomiske Billede i Løbet af Aaret komplet forandrede Karakter.

Derimod tegner sig ogsaa i 1925 med skarpe Linier den Betydning, Husdyrbruget har derigennem, at de 1405 Mill. Kroner udgør ca. 95 pCt. af den samlede Udførselsværdi fra det danske Landbrug og ca. 80 pCt. af Værdien af Danmarks hele Udførsel. Dette giver Stof til dyb Eftertanke i Tider, hvor Vilkaarene er strænge for dansk Husdyrbrug.

Udførselsværdien af indenlandske Husdyrprodukter (Mill. Kr.)

	1925	1924	1923	1913
Levende Dyr	49,7	138,7	92,1	68,7
Flæsk, Kød m. m.....	581,1	531,9	484,4	184,6
Smør, Fløde, Mælk, Ost ..	616,0	718,3	513,4	223,1
Æg	123,4	150,8	126,6	33,0
Skind, Huder.....	34,9	36,6	29,3	16,1
Tilsammen...	1405,1	1576,3	1245,8	525,5

Men til Forstaaelse af Oversigten hører det unægtelig ogsaa at kaste et Blik paa den Udgiftskonto, der rummer Værdien af importerede Fodermidler, thi vel er det Danmarks Høst af Foderafgrøder, der giver den naturlige Basis for Husdyrbrugets Udfoldelse, men i 1925 er der som i tidligere Aar givet betydelige Summer ud til importerede Raavarer til den danske Husdyrbrugsindustri.

Indførsel af Foderstoffer (÷ Genudførsel).

	1925	1924	1923	1913
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Uformalet Korn	454,9	616,7	614,2	459,7
Majs.....	456,7	424,6	334,1	403,3
Oliekager	744,6	711,5	609,7	600,3
Hvedeklid	69,1	77,2	58,5	45,1
Andre Kraftfoderstoffer .	67,8	79,1	38,8	10,5

Værdien af indførte Foderstoffer.

	1925	1924	1923	1913
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Uformalet Korn.....	244,0	278,8	214,2	97,2
Foderstoffer	221,1	243,0	171,1	83,2

Foruden Prisforholdene paa Markederne øver Krone­stigningen, som ofte før nævnt, sin store Indflydelse paa

de Noteringer, Aaret har givet paa Produkter og Raastoffer. En indgaaende Udredning af, hvad der skyldes Markedspris, og hvad der skyldes Valutabevægelser, skal ikke her forsøges; men der kan peges paa, at f. Eks. de fortrinlige ugentlige Oversigter i »Landbrugsraadets Meddelelser« giver gode Bidrag til Besvarelse af dette Spørgsmaal.

Her skal blot antydes, at det er fra Midten af Juni Maaned, at Kronestigningen særlig begynder. Prisen paa Sterling i det danske Marked ligger da omkring 25,60 Kr., men er den 1. September ca. 19,60, og efter nogle Svingninger omtrent det samme ved Juletid. Som det i sin Tid er paapeget i Landbrugsraadets Valutaudtalelse, betyder alene denne Stigning paa dette Tidspunkt ca. 1,25 Kr. mindre pr. kg Smør, ca. 82 Øre mindre pr. kg Bacon og 75 Øre mindre pr. kg Æg — for den danske Landmand. Vel kommer der samtidig en Nedgang i Udgifterne til Indkøb af Raavarer fra Udlandet, men da disse kun udgør en Brøkdel af Foderet til vore Husdyr, og ligeledes kun en Brøkdel af Husdyrholdets samlede Udgifter, formindskes alligevel Summerne, der bliver til Betaling af det hjemmeavlede Foder.

Gennemsnitspriser samt Prisen ved Slutningen af 1925 for en Række vigtige Produkter gengives i det følgende — hentet fra Opgørelserne i »Landbrugsraadets Meddelelser«:

	Ved Udg. af	1925	1924	1909-
	1925			14
Smør Kr. pr. 100 kg (Københavns Smørnotering).....	303	447	522	208
Sød Mælk, Øre pr. kg (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri).....	15	22,4	26,3	9,3
Sk. Mælk, Øre pr. kg (Mejeriforeningernes Notering ab Mejeri).....	3	4,5	5,4	—
Æg, Øre pr. kg (D A Æ.s Notering)....	280	238	298	120
Ost, — (Ostem. højeste Not. f. Ost)	100	127	146	57
Flæsk, Øre pr. kg sl. V. (Jydske Andels-slagteriernes Fællesn.).....	204	225	221	97
Slagtekvæg, Øre pr. kg lev. V. (Københ. Kvægtorv for unge Køer).....	58	76	93	55

	Ved. Udg. af 1925	1925	1924	1909- 14
Kælvækøer, Kr. pr. Stk. (Not. for 1. Kl. Odense Marked)	500	570	700	290
Handelsheste, Kr. pr. Stk. (Fynske Landhof. Not. for unge Heste)	800	1020	1076	730
Torvegrise, Kr. pr. Stk. (Fynske Slagteri- riers Notering)	44	43	35	—
Byg, Kr. pr. 100 kg (Københ. Kornmark.)	18,75	28,41	31,23	13,07
Texas Bomuldsfrøkager, Kr. pr. 100 kg (Øernes Andelss. Notering ab Lager)	22,50	26,30	34,36	14,71
Majs, Kr. pr. 100 kg (Københ. Kornm. La Plata)	19,25	24,06	26,66	11,27

De stærke Prisfald i Aarets sidste Halvdel andrager ofte op imod 40 pCt.

Dette er saaledes Tilfældet med Prisen paa Slagtekvæg. Produktionen af Fedekreaturer, særlig hvor der var indkøbt relativt dyre Kalve om Foraaret, maatte nødvendigvis derfor give et yderst daarligt Resultat. Store Tab er lidt i de sydlige og vestlige jydskke Egne, hvor delvis Græsfedning praktiseres.

Noteringerne for Flæsk er ret stabile i første Halvaar, men falder med op mod 20 pCt. ved Aarets Slutning.

Smørnoteringerne svinger! 5. Marts giver højeste Pris i Aaret: 5,90, men derefter gaar det i nogle ujævne Spring ned mod 4,22 den 22. Maj, saa atter lidt op, men fra først i Juli falder Priserne og er endog under 4,00 den 27. August. I September og Oktober gaar det lidt op og ned, men Prisen synes efterhaanden at faa et ret solidt Leje lidt under 4,00, indtil den i December Maaned falder, og Aarets næstsidste Notering er Aarets laveste: 3,03 Kr.

Prisfaldet paa Oliekager fordeler sig paafaldende jævnt over de første 10 Maaneder, dog med lidt stærkere Fart, da Kronestigningen indtræffer. De 2 sidste Maaneder er Noteringerne ikke stærkt vekslende; nærmest med en svag Stigning. Prisfaldet andrager dog for de fleste Sorter omkring 40 pCt.

Kornpriserne har særlig deres Fald i Aarets sidste Halvdel. Det samme gælder Majs.

Dersom Kronestigningen ikke havde spillet ind, faar man det Indtryk, at de to vigtigste Udførselsartikler: Flæsk og Smør vilde have holdt en pæn Pris i Aarets Løb. En Antydning heraf giver Tallene nedenfor, hvor den her i Danmark noterede Pris i første og sidste Kvartal er sammenstillet med Noteringspriser i England, saaledes som de i »Landbrugsraadets Meddelelser« opgives efter »The Grocer«.

	Flæsk		Smør	
	Øre pr. kg	sh. pr. cwt.	Øre pr. kg	sh. pr. cwt.
1. Kvartal.....	244	111	546	218
4. Kvartal.....	196	127	386	213

En Sammenligning mellem de engelske Noteringer i Aarene 1924 og 25 giver til Resultat, at der i 1925 bliver nær ved samme Priser for Smør og Æg, og noget højere Priser for Bacon end i 1924. Med andre Ord: Udviklingen paa det engelske Marked har været en god Hjælp under de uheldige Valutatilstande i Danmark. — Kun Smørmarkedet op mod Jul svigtede.

Prisen paa 1. Kl.s Kælvækøer ligger i store Dele af Aaret omkring 700 Kroner, men var ved Juletid nærmere omkring 500 Kr. — Hestene holdt sig indtil Midsommer oppe i 1000—1200 Kr. for gode fuldtandede Dyr; men faldt til ca. 800 Kr. — Pattegrisene har været dyre næsten hele Aaret, og Tendensen gik i Retning af at købe store Grise paa 6—8 Uger.

Naar praktiske Landmænd drøfter Priserne, ligger en Sammenligning meller Produkternes og Kraftfoderets Pris nær. Vel giver dette langt fra udtømmende Besked om Forretningens Økonomi, men det giver Vink, som kan have sin Betydning under Arbejdet i Praksis.

Forholdstal		1925	1909-14	Ved Udgangen af 1925
		17,0	14,1	13,5
9,4	8,6	10,6		

Efter dette var der ved Aarets Slutning en forholdsvis gunstig Situation for Flæskeproduktionen, mens det knob haardt for Smørproduktionens Økonomi. Og Stillingen var jo faktisk værre — og er ikke i den forløbne Del af 1926 bedret — end omstaaende Tal udviser; thi Lønningerne er ikke faldet forholdsmæssigt; Grovfoderet, som der opereres med i Vinteren 1925—26, var jo delvist produceret dyrt — og hertil kommer Renterne, Skatterne m. m.

1. Halvaar af 1925 hæver Rentabiliteten af Aarets Husdyrbrugsproduktion, saa det vil komme til at staa relativt gunstigt mellem de foregaaende Aar; men Stillingen ved Aarets Slutning gør det fuldt ud berettiget, at danske Landmænd ved Nytaarstide 1926 med bange Anelser saa hen til, hvad det nye Aar vilde bringe.

Avlsarbejdet.

For Hesteavlens var Tiderne vanskelige. Skal denne Avl i Fremtiden drives med den hjemlige Forsyning for Øje, bliver dens Betydning tilsyneladende ikke lidet forringet. Det er dog paa dette Omraade værd at gøre sig klart, at selv om de 20,000 Heste, vi tidligere i et normalt Aar udførte, vel indvirkede gavnligt stimulerende paa Avlsarbejdet og Hesteholdets Rentabilitet, var det dog ogsaa den Gang som nu Brugen herhjemme ved det danske Landbrug, der særlig angav Hestens Betydning blandt de danske Husdyr. — Naar der ogsaa i 1925 Gang paa Gang hævdede sig Røster for at tilpasse særlig den jydsk Hest mere efter Hjemmemarkedets Krav — gøre den mindre og mere velegnet for de mindre Brug — kunde det tyde paa, at Tiden maaske var inde til at underkaste Hesteavlens principperne en nærmere Drøftelse. Men det staar sikkert samtidig alle forstaaende Hesteavlere klart, hvor varsom man skal være med at ændre Kurs for ikke utidigt at slaa noget af det i Stykker, som er saa vanskeligt senere at arbejde op igen.

Kvægavlsforanstaltningerne synes at være bleven

holdt godt i Gang, men Mund- og Klovesygen har som alt berørt forstyrret meget. I 1925 blev der flere Steder gennemført en Regulering af Kontrolforeningerne indenfor bestemte Omraader (Amter) for at gøre det muligt, at flere kan komme med. Rent praktisk og brugsmæssigt maa man jo ogsaa sige, at det lidet nytter at bevæge Stortrommen for en rationel Fodringens Gennemførelse — saaledes som det baade i 1924 og 1925 er sket — naar endnu saa mange savner de Oplysninger, der skal tjene som Udgangspunkter ved Fodringens Planlægning.

Aarets Kontrolberetninger har desværre ikke agitationsmæssigt kunnet komme til at betyde det, de plejer; thi Sygdommen bragte for mange Huller i Regnskaberne, og Gennemsnitstallene mistede noget af den Soliditet, de skal have, naar de skal anvendes til Sammenligning.

I 1925 som i tidligere Aar holdtes mange Avlsdyrauktioner, hvorved særlig gode brugelige Tyre er bleven afsat. Priserne var ganske vist ikke paa disse Auktioner særlig høje, men for virkelig 1. Kl.s Tyre og Tyrekalve bragte Aaret derimod Eksempler paa Priser højere end nogen Sinde.

Af Landets Hoveddyrskuer maatte det jyske Ungskue paa Grund af Klovesygen indskrænkes til et Hesteskue. Ogsaa en Række mindre Skuer over hele Landet blev aflyst. De øvrige større Skuer i Landets Provinser blev afholdt under en efter Omstændighederne god Tilslutning, og efter de givne Beskrivelser at dømme ogsaa med en kvalitetsmæssig god Fremstilling af lovende Avlsdyr.

Paa Sjælland er i Aarets Løb paabegyndt en Konkurrence mellem gode Kvægbesætninger. Den har fundet god Tilslutning, men disse Konkurrencer har ogsaa hvilet nu i en Aarrække paa Sjælland. I Jylland og paa Lolland-Falster blev det i flere Aar praktiserede Tilsyn med Kvægbesætninger gennemført som sædvanligt.

En usædvanlig rig Tilvækst til Stambogslitteraturen bragte Aaret. Vistnok ikke mindre end 10 Stambøger og

Registerstambøger saa Dagens Lys. De mange provinssielle Kvægavls- og Kontrolforeningsberetninger bragte som sædvanlig en Rigdom af detaljerede Oplysninger om Avlsforholdene rundt omkring i Landet.

Som før nævnt har de senere Aar bragt stærkt Liv og Røre med Hensyn til vore Husdyrs, særlig Malkekvæggets Ernæring. Dette Røre er i 1925 trængt godt ud paa Bondelandet og har skabt en Interesse paa dette Omraade saa stærk, som den muligvis aldrig før er mærket. Det er utvivlsomt en Følge heraf, at saa mange Opdrættere, som Tilfældet er nu, kan møde op med »store« Udbyttetal. Det gælder indenfor alle vore Kvægracer, at der er afsløret Muligheder, som vi for blot 10 Aar siden ikke anede var til Stede. Forhaabentlig vil dette i Fremtiden kunne udnyttes bl. a. til et stadig sikrere Udvalgsarbejde.

I den rationelle Svineavl er Avlscentrene de solide Støttestrukturer. Det var en lykkelig og fremsynet Tanke, der i sin Tid førte til deres Oprettelse. Tiden — ikke mindst efter Krigen — har vist, at der var Brug for dem; og at det Materiale, der udgaar derfra, fremdeles kan gøre Nytte — ja er uundværligt — behøver man ikke at tale længe om, naar man gør sig klart, hvor ofte endnu den Dag i Dag Avlsarbejdet drives paa bedste Beskub med »hvad man har«, og naar man betænker, hvilke Resultater Forsøgsstationerne kan fremvise med Svin fra Avlscentrene. I 1925 kan derfor ogsaa spores stærke Bestræbelser for at udnytte dette Forsøgsmateriale, saaledes f. Eks. ved Dyrskuebedømmelsen af Svin.

Ligeledes er Fjerkræavlens efterhaanden kommen godt med. En mangesidig og vidt forgrenet Virksomhed rører sig ogsaa paa dette Omraade for at faa Avlen ledet efter de samme rationelle Principper og Metoder, som tilstræbes for de andre Husdyrgrene.

Forslaget om en Revision af Husdyrloven har i Aarets Løb været stærkt drøftet i de for Husdyrbruget interesserede Kredse. Det er muligt, at der tiltrænges visse Ændringer og Omlægninger af Posterne for Statens Til-

skud til Husdyrbrugsforanstaltningerne. Det maa i saa Fald haabes, at dette kan gennemføres, uden at det rokker eller svækker de Virksomheder, hvis Arbejde drives ikke blot med Henblik paa Dagen i Morgen, men paa det lange Sigt. Thi skal Husdyravlen drives rationelt og planmæssigt efter moderne Grundprincipper, da bygges der paa den fra Fortiden opsamlede Sum af Erfaringer og Viden, og da maa en væsentlig Del af Dagens Gerning gøres under en Synsvinkel, der rækker et godt Stykke ind i Fremtiden.

Det var langtfra under lyse Omstændigheder for Husdyrbruget, at Aaret ebbede ud. Priserne raslede ned. Staldene var fulde af Dyr, hvoraf en Del helst snarest skulde udsættes, hvis rimelige Handler kunde gøres. Landet over var der slemme Eftervirkninger af Mund- og Klovesygen og meget andet af Vanskeligheder — ikke blot specielt for Husdyrbrugeren, men for Landmanden i det hele taget — kunde nævnes.

Visse af Tidens Foreteelser har den enkelte Husdyrbruger som saadan ingen synderlig Indflydelse paa. Lykkeligt da for ham at vide, at der er Omraader, hvor hans personlige Herredømme og Indflydelse kan udfolde sig: Køerne kunde maaske malkes bedre, Svinene kunde kanske trives bedre ved en anden Pasning, Malkekøerne eventuelt fodres efter en anden Plan o. s. v.

Det er kanske under vanskelige Vilkaar den største Styrke at kunne trække det Skel, der indrammer Arbejdsfeltet, hvorpaa den personlige Indgriben og Ledelse kan øve sin Indsats til Højnelse af Nettoudbyttet i det kommende Aar.

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

Regnskabsresultater fra danske Landbrug.

Det er blevet en Regel, at man i hvert Aars December Maaned kan vente en Beretning fra »Det landøkonomiske Driftsbureau«, og det Materiale, som derigennem fremlægges for Offentligheden, har efterhaanden naaet et saadant Omfang, saa det giver et godt Billede af det danske Landbrugserhvervs produktionsmæssige og økonomiske Vilkaar i den forløbne Tid.

Det er en grundig »Kortlægning« af Landbrugets økonomiske Vej, den Vej, der er passeret — og heri ligger Beretningernes Styrke og deres Begrænsning. Deres Styrke har de deri, at alt det Materiale, der meddeles, er nøje gennemgaaet, suppleret og egaliseret, saa det er af forholdsvis høj statistisk Værdi; men deres Begrænsning er den, at en saadan grundig Behandling ifølge Sagens Natur tager ret lang Tid, saa Beretningerne allerede ved deres Fremkomst ca. 1½ Aar efter Regnskabernes Afslutning har mistet noget af Aktualitetens Interesse.

For at bøde paa sidstnævnte Forhold har Driftsbureauet de senere Aar foruden sin Hovedberetning udsendt en kortfattet Meddelelse, »Foreløbig Oversigt over Landbrugets Driftsresultater«, og denne foreløbige Oversigt, der kun omfatter et mindre, men skønsomt Udvalg af de tidligst indsendte Regnskaber, er udsendt samtidig med Hovedberetningen og er saaledes et Aar tidligere fremme end den endelige Bearbejdning.

Den sidst udsendte Beretning omfatter Regnskabsaaret 1923—24, medens den foreløbige Oversigt altsaa gælder for 1924—25.

I Beretningen findes Regnskabsresultater fra 586 Landbrug — det største Antal, der hidtil er bearbejdet noget Aar, og som det fremgaar af Tabel I er efterhaanden nu alle Landets Amter repræsenteret, om end ikke lige fyldigt.

Tabel I. Antal Regnskaber fra de enkelte Amter 1923—24.

Københavns	23
Frederiksborg	23
Holbæk	29
Sorø	21
Præstø	37
Bornholms	16
Maribo	24
Svendborg	36
Odense	68
Vejle	20
Aarhus	74
Randers	37
Aalborg	6
Hjørring	12
Thisted	24
Viborg	17
Ringkøbing	18
Ribe	73
Sønderjyllands Amter	28

Odense, Aarhus og Ribe Amter har forholdsvis flest Regnskaber, nemlig henholdsvis 68, 74 og 73, medens Aalborg, Hjørring, Viborg og Ringkøbing Amter er svagest repræsenteret med henholdsvis 6, 12, 17 og 18 Regnskaber. De fire sønderjydske Amter er her opført under et, da de jo hver for sig er af langt mindre Udstrækning end Landets øvrige Amter og tilsammen ikke større end et stort jydsk Amt. Forøvrigt er Haderslev og Tønder Amter hver kun repræsenteret med 1 Regnskab, Aabenraa med 8 og Sønderborg med 18.

Ved Materialets Indsamling har man fra første Færd haft for Øje at gøre Repræsentationen mere ligelig for Landets forskellige Egne og derigennem ogsaa for Landbrugets forskellige Driftstyper, idet man under den sta-

dige Udvidelse af Arbejdet væsentligst søger det forøgede Materiale fra de tyndt repræsenterede Egne.

Et andet men vanskeligere Maal, man har stræbt efter, er at faa de indsendte Regnskaber fra saadanne Landbrug, der saavel produktionsmæssigt som økonomisk er et Udtryk for Gennemsnitslandbruget, men her støder man paa den Hindring, at de regnskabsførende Landbrug, om de ikke just alle hører til Eliten, saa dog sjældent hører til den daarlige Del, hvorfor Middeltallene bliver noget højere end for Gennemsnitslandbruget. Økonomisk er dette vanskeligere at paavise, fordi man mangler Sammenligningsgrundlaget; men produktionsmæssigt fremgaar det af nedenstaaende Opgørelse over Kornhøsten pr. ha og Mælkeudbyttet pr. Ko.

Tabel II. Kornhøsten pr. ha.

Aar	Høstet kg Kærne pr. ha		Forskel i de undersøgte Ejendommers Favør	
	Paa de undersøgte Ejendomme	Ifølge den officielle Statistik	kg pr. ha	pCt.
1917.....	1984	1569	415	26.5
1918.....	2256	1937	319	16.5
1919.....	2364	2043	321	15.7
1920.....	2236	1991	245	12.3
1921.....	2368	2066	302	14.5
1922.....	2443	2154	289	13.4
1923.....	2610	2805	305	13.2

I Tabel II er Kornhøsten paa de regnskabsførende Landbrug sammenlignet med de respektive Amters Gennemsnitshøst ifølge den officielle Statistik, og derefter er Middeltallet for hele Landet udregnet. De første Aar, da Antallet af Regnskaber er mindre end senere, var Forskellen størst, d. v. s. det var mere udprægede Elitebrug, der da indsendte Regnskab, hvorimod de sidste Aar kunde tyde paa, at man nu nogenlunde var kommet til den opnaelige Grænse, naar man praktisk taget maa savne Repræsentanter for de daarligste Brug.

Tabel III. Aarligt Mælkeudbytte i kg pr. Ko.

Aar	Paa de undersøgte Ejendomme	Ifølge Mejeridrifs- statistikken	Forskel i de undersøgte Ejendommers Favør	
			kg Mælk	pCt.
1917—18....	2496	1984	512	25.8
1918—19....	2051	1808	243	13.4
1919—20....	2558	2292	266	11.6
1920—21....	2959	2653	306	11.5
1921—22....	3108	2700	408	15.0
1922—23....	3572	2870	702	24.5
1923—24....	3589	2998	591	19.7

Tabel III viser, med Undtagelse af det sidste Par Aar, et lignende Billede for Mælkeudbyttets Vedkommende. Den besynderlige stærke Stigning i Mælkeudbyttet for de regnskabsførende Brug fra 1922—23 kan næppe forklares paa anden Maade, end at den Bevægelse for en stærkere og mere rationel Fodring, der de sidste Par Aar er gaaet over Landet, har faaet forholdsvis stærkere Tag i de Landmænd, der indsender Regnskab, end i deres ikke-regnskabsførende Kolleger.

Skulde monstro Regnskaberne have belært dem om, at større Udbytte var nødvendigt for en god Økonomi?

Naar man nu ved, hvilken Rolle en stor Produktion pr. Enhed af Markafgrøder og Husdyrhold spiller for Økonomien, vil man umiddelbart forstaa, at det økonomiske Resultat, der fremgaar af Driftsbureauets Beretning, ogsaa ligger betydeligt over Middelresultatet for dansk Landbrug. Hvor meget, er vanskeligt at fastslaa, men antagelig svarer Økonomiens Overlegenhed i det mindste til Produktionens, d. v. s. 10 à 15 pCt.

Vi vil i det følgende væsentligst beskæftige os med Landbrugets Driftsresultater i Aarene efter Krigen. Det hidtil offentliggjorte Materiale omfatter jo en Periode,

der har fundet sin foreløbige Afslutning, selv om Døningerne efter den vil gaa stærkt og længe endnu.

Det drejer sig her om en Højkonjunktur- og Inflationsperiode, som ingen nulevende Landmand har kendt Magen til.

I Tabel IV findes en Oversigt over denne Periodes Prissvingninger belyst ved Noteringer for en Række salgsfærdige Landbrugsprodukter, Raastoffer og andre Driftsmidler.

For Kvæg og Heste falder »Højeste Aarspris« i Finansaaret 1918—19 og for Oliekager, Majs, Salpeter og Superfosfat i 1919—20, men for alle øvrige Posters Vedkommende kulminerer Priserne i Aaret 1920—21.

Højkonjunktoren de to sidste Aar skyldes dog udelukkende vore hjemlige Valutaforhold, der i disse Aar holder Virkningerne af det store Verdensprisfald udenfor vort Landomraade — det Prisfald, som i Virkeligheden andre Steder, f. Eks. i Amerika og England, sætter ind kort Tid efter Krigens Afslutning.

Den danske Krones Guldværdi var i disse Aar som Gennemsnit følgende:

Finansaaret 1918—19	106.5	Øre
— 1919—20	75.8	»
— 1920—21	59.0	»
— 1921—22	68.2	»
— 1922—23	76.7	»
— 1923—24	65.1	»
— 1924—25	63.7	»

Omregnes de i Tabel IV anførte Priser til Guldværdien, faar man et ganske andet Billede af Prissvingningerne. Denne Omregning er foretaget i Tabel V og viser, at det egentlige Prisfald, som nævnt, finder Sted i Aarene 1919—21, medens vi, som det fremgaar af Tabel IV, først direkte mærker det i 1921—22.

Man ser endvidere, at den nye Prisstigning i Aarene 1923—25 væsentligst kun er af indenlandsk Natur og i det store og hele er foraarsaget af vore hjemlige Valutasvingninger.

Tabel IV. Gennemsnitsnoteringer paa nogle Landbrugsprodukter, Foderstoffer, Kunstgødning og andre Driftsmidler.

Aarsnoteringer $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{3}$	Kr. pr. 100 kg								Forholdstal for 1924—25, naar 1909—14 sættes = 100
	1909—14	1918—19	1919—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24	1924—25	
Husdyrprodukter:									
Smør	208	523	564	611	430	417	456	527	253
Flæsk	97	227	290	354	269	226	208	231	238
Æg	120	356	501	506	322	242	271	278	232
Stude og Kvier, 1. Kl.	62	174	176	153	92	72	107	114	190
Kælvekøer, 1. Kl. pr. Stk.....	290	868	938	718	487	390	644	695	222
Unge Heste, pr. Stk.	730	3300	2600	2100	1219	877	875	1129	155
Planteprodukter:									
Hvede.....	14.08	26.60	29.00	38.67	24.88	25.02	25.86	34.10	242
Byg	13.07	23.60	32.20	41.30	27.64	22.16	24.92	33.80	259
Kartofler	4.12	13.04	12.30	18.85	14.00	9.98	14.36	—	—
Sukkerroer	2.02	4.95	5.23	6.00	3.20	6.07	6.10	4.57	226
Hundegræsfrø	99	200	175	235	150	87	156	164	166
Foderstoffer:									
Bomuldsfrøkager ...	14.71	49.02	52.30	48.28	32.02	29.89	32.01	33.55	228
Soyakager	12.90	47.41	48.75	45.20	31.33	27.42	27.96	31.33	243
Hvedekliid	11.16	24.96	29.59	34.90	21.71	18.81	19.45	24.00	215
La Plata Majs	11.27	—	38.08	32.03	21.95	19.83	23.56	27.41	243
Kunstgødning:									
Chilesalpeter.....	19.88	55.00	55.00	46.00	34.50	31.50	33.99	35.88	180
18 % Superfosfat ..	5.92	30.77	28.33	24.00	13.20	9.58	9.07	9.48	160
37 % Kaligødning ..	11.92	20.60	32.84	34.00	23.10	18.18	16.92	16.50	138
Indextal for:									
Landbrugsinventar .	100	212	250	282	280	195	194	219	219
Byggeomkostninger .	100	—	—	365	256	225	232	242	242
Arbejdsløn:									
Mandligt Tyende .	100	172	208	278	252	209	195	222	222
Faste Daglejere ..	100	178	224	291	310	243	229	227	227

Tabel V. Noteringerne i Tabel IV omregnede til Guldværdi.

Aarsnotering $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{3}$	Kr. pr. 100 kg								Forholdstallet, naar 1909—14 sættes = 100	
	1909—14	1918—19	1919—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24	1924—25	1918—19	1924—25
Husdyrprodukter:										
Smør	208	557	428	360	293	320	297	336	268	162
Flæsk	97	242	220	209	183	173	135	147	249	152
Æg	120	379	380	298	220	186	176	177	316	148
Stude og Kvier, 1. Kl. Kælvkøer, 1. Kl. pr. Stk.....	62	185	133	90	63	55	70	73	298	118
Unge Heste, pr. Stk.	290	924	711	424	332	299	419	443	318	153
	730	3515	1970	1239	831	673	570	719	482	98
Planteprodukter:										
Hvede.....	14.08	28.33	21.98	22.82	16.97	19.19	16.83	21.72	201	154
Byg	13.07	25.13	24.41	24.37	18.85	17.00	16.22	21.53	192	165
Kartofler	4.12	13.89	9.32	11.12	9.55	7.65	9.35	—	337	—
Sukkerroer	2.02	5.27	3.96	3.54	2.18	4.66	3.97	2.91	261	144
Hundegræsfrø	99	213	133	139	102	67	102	104	215	105
Foderstoffer:										
Bomuldsfrøkager ...	14.71	52.21	39.64	28.49	21.84	22.93	20.84	21.37	362	145
Soyakager	12.90	50.49	36.95	26.67	21.37	21.03	18.20	19.96	391	155
Hvedekliid	11.16	26.58	22.43	20.59	14.81	14.43	12.66	15.28	238	137
La Plata Majs	11.27	—	28.86	18.90	14.97	15.21	15.34	17.46	—	155
Kunstgødning:										
Chilesalpeter.....	19.88	58.58	41.69	27.14	23.53	24.16	22.13	22.86	295	115
18 % Superfosfat ..	5.92	32.77	21.47	14.16	9.00	7.35	5.90	6.04	554	102
37 % Kaligødning..	11.92	21.94	24.89	20.06	15.75	13.94	11.01	10.51	184	88
Indextal for:										
Landbrugsinventar .	100	226	190	166	190	150	126	140	226	140
Byggeomkostninger .	100	—	—	215	175	173	151	154	—	154
Arbejdsløn:										
Mandligt Tyende .	100	183	158	164	172	160	127	141	183	141
Faste Daglejere ..	100	190	170	172	211	186	149	145	190	145

Priserne i Guld kroner er jo for de senere Aar et nogenlunde korrekt Udtryk for de virkelige Priser paa Verdensmarkedet, og nævneværdig reel Prisstigning finder saaledes kun Sted for Kreaturers og Kornes Vedkommende — det sidste endda kun et enkelt Aar, medens der for Flæsk, Æg og Sukkerroer kan noteres et tilsvarende Prisfald.

Af Forholdstallene i Tabellens 2 bagerste Talrækker faar man et Indtryk af det virkelige Prislefald, der har fundet Sted siden Verdenskrigens Ophør, uanset Valutasvingningerne; men i det Aar, der er forløbet siden sidste Regnskabsafslutning, er dette Prislefald paa enkelte Omraader fortsat.

De øjeblikkelige Driftsresultater af Landbruget er dog udelukkende bestemt af de gældende Priser, uanset Aarsagen til disse, og den almindelige økonomiske Lov, at Produktionen har gode Kaar under et stigende Prisniveau og tilsvarende vanskelige under et faldende, afspejler sig da ogsaa tydeligt gennem Driftsbureauets Undersøgelser for disse Aar.

Tabel VI. Samlet Oversigt over Landbrugets Driftsresultat 1918—25.

	Kr. pr. Hektar					Nettoudbytte i pCt. af Landbrugs-kapitalen til	
	Landbrugs-kapital til		Bruttoudbytte	Drifts-omkostninger	Nettoudbytte	Bogført Værdi	Handels-værdi
	Bogført Værdi	Handels-værdi					
Alle Ejendomme							
1918—19	2405	3686	857	551	306	12.7	8.3
1919—20	2394	3819	1024	743	281	11.7	7.4
1920—21	2887	4038	1185	949	236	8.2	5.8
1921—22	2808	3607	831	798	33	1.2	0.9
1922—23	2568	3233	837	692	145	5.6	4.5
1923—24	2594	3463	1023	813	210	8.1	6.1
200 Ejendomme							
1924—25	2774	3912	1240	974	266	9.6	6.8

I sidst udkomne Beretning for 1923—24 findes den i Tabel VI gengivne Oversigt.

Resultatet for 1924—25 er dog hentet fra den førnævnte »Foreløbige Meddelelse«. Ved »Bogført Værdi« af Landbrugskapitalen forstaaes Ejendomsskyldværdien for fast Ejendom + en tilsvarende lav Vurdering af Besætning og Inventar + Værdien af Forraad.

Naar Nettoudbytte og Forrentningsprocent kulminerer allerede 1918—19 og ikke med det højeste Prisniveau 1920—21, er Aarsagen sandsynligvis at søge i den Forskydning af Kapital fra Anlægskapital til Omløbende Driftskapital og omvendt, der finder Sted i disse Aar, men som vanskeligt fuldtud afspejler sig i Driftsregnskaberne ved den forsigtige Vurdering af Anlægskapitalen, man af let forstaaelige Grunde praktiserer ved Regnskabsopgørelserne.

Resultaterne understreger den Kendsgerning, at det er Prisbevægelserne og ikke Prisniveauet, der skaber »gode« og »daarlige« Tider for Landbruget. I 1921—22 laa Prisniveauet trods alt adskilligt højere end før Krigen; men dog var Resultatet kummerligt. Noget lignende er Tilfældet i indeværende Aar; men herom vil en senere Beretning fra Driftsbureauet til sin Tid bringe tilstrækkelige Vidnesbyrd. 1922—23 er Prisnedgangen i det væsentligste standset, og Produktionsvilkaarene bedres gennem en Nedgang i Driftsomkostninger. I de 2 følgende Aar bringer de stigende Priser atter stigende Rentabilitet.

At Landbrugserhvervet som saadant ikke i Almindelighed yder nogen særlig stor Rente af den i Virksomheden bundne Kapital fremgaar deraf, at Forrentningsprocenten for ovennævnte 7 relativt gunstige Aar gennemsnitlig kun er 5,7 af en lavt ansat Handelsværdi, og hertil kommer, at vedkommende Landbrug, som tidligere paavist, ligger adskilligt over Middel; men selv inden for disse regnskabsførende Landbrug er der stor Forskel paa Rentabiliteten, hvilket belyses ved følgende Uddrag af

Beretningen for 1923—24, der angiver Antal Ejendomme i de forskellige Rentabilitetsklasser.

Ejendomme med Forrentningsprocent	Antal	Ialt Procent
15.0 og derover	30	5.1
10.0—14.9	136	23.2
5.0— 9.9	296	49.8
0.1— 4.9	116	19.8
0.0 og derunder.....	12	2.1

Den her anførte Forrentningsprocent er beregnet af den »Bogførte Landbrugskapital«. Forrentningsprocenten af Handelsværdien vil kun være ca. $\frac{3}{4}$ heraf (jævnfør Tabel VI).

Man ser, at selv i et saa relativt gunstigt Aar er der 12 Ejendomme, hvor Indtægten ikke har kunnet dække de almindelige Driftsomkostninger, endsige ydet noget til Forrentning af den i Virksomheden anbragte Kapital, og ikke mindre end 116 Ejendomme har kun kunnet svare mellem 0 og 5 pCt. Rente af den »Bogførte« Kapital, d. v. s. mellem 0 og ca. 3,75 pCt. af Handelsværdien — altsaa et ganske utilfredsstillende Resultat; men til Gælds er der 30 Landbrug med en Forrentningsprocent af 15 og derover, d. v. s. som har forrentet Handelsværdien med ca. 11 pCt. eller derover.

Hvis man af de af Driftsbureauet gennem Aarene undersøgte Landbrug vilde regne med et Rentekrav paa ca. 5 pCt. af Handelsværdien, faas følgende:

Aar	Nettoudbytte	Rentekrav	Netto-Overskud
1918—19	306	188	118
1919—20	281	192	89
1920—21	236	201	35
1921—22	33	177	÷ 144
1922—23	145	155	÷ 10
1923—24	210	166	44
1924—25	266	195	71

Det vil sige, at naar man i disse overvejende gode Aar som Udgift regner med en beskeden Løn til Driftslederen og med kun 5 pCt. Rente af Handelsværdien, har

disse i det væsentlige veldrevne Landbrug i en i økonomisk Henseende relativt gunstig Tid kun kunnet yde et Netto-Overskud paa 29 Kr. aarlig pr. ha. En Rentebelastning paa 6 pCt. har de gennemsnitlig ikke kunnet bære.

Af Beretningernes mange Detailopgørelser skal her endnu kun gøres nogle Uddrag til Belysning af den Produktionsforskydning, der har fundet Sted under og efter Krigen.

Perioden 1918 til 1925 begynder i det sidste egentlige Krigsjaar, da Begrænsningerne i Tilførsler og Produktion var allerstærkest, og inden Periodens Slutning var Produktionen atter i fuldt Sving, men med visse Omlægninger, der er en Følge af de ændrede Afsætningsforhold.

Dette belyses ganske klart gennem den Oversigt over Bruttoudbyttets og Driftsomkostningernes procentiske S sammensætning, der findes i omstaaende Tabel VII.

Man ser, at det direkte Salg af Planteprodukter, der 1918—19 udgør henimod Tredidelen af Bruttoindtægten, gradvis mindskes, saa det 1923—24 kun repræsenterer godt en Tiendedel. Det er Krigstidens Ristrikationer samt den delvise Importstandsning for en Række Forbrugsvarer, Mel, Gryn m. m., der midlertidigt maatte erstattes med hjemmeavlede Produkter, som fremkaldte det store direkte Salg af Planteprodukter. Og dertil kommer en ikke helt ringe Eksport af forskellige Planteprodukter — mest Havesager — til krigsførende Lande.

Den samlede Indtægt af Kvægholdet ligger for hele Perioden nogenlunde jævnt og varierer mellem 45—50 pCt. af Bruttoudbyttet, dog med en Antydning af Stigning det sidste Par Aar; men der er en karakteristisk Forskydning i Forholdet mellem Indtægten af Mælk og »Andet Udbytte af Kvæg«, hvilket sidste praktisk taget betyder Salg af Kreaturer. Man faar herigennem et tydeligt Billede af Mælkeproduktionens tiltagende og Kød-

Tabel VII. Bruttoudbyttet og Driftsomkostningers procentiske S sammensætning.

Aar	1918 —19	1919 —20	1920 —21	1921 —22	1922 —23	1923 —24
Bruttoudbytte fra:						
Planteavlén	31.5	26.5	20.0	16.9	12.1	10.9
Husdyrholdet:						
Mælk	30.3	32.4	35.4	37.1	37.6	39.4
Andet Udbytte af Kvæg ...	15.6	13.3	10.3	8.6	9.1	10.1
Svin	8.8	15.6	22.1	25.4	31.1	29.7
Heste	5.4	2.6	2.5	1.7	1.1	1.0
Fjerkræ	3.9	4.8	5.6	5.2	4.8	5.2
Ialt af Husdyrbruget...	64.9	69.5	76.3	78.2	83.9	85.6
Andet Udbytte.....	3.6	4.0	3.7	4.9	4.0	3.5
Driftsomkostninger:						
Arbejdsomkostninger:						
Folkehold	27.4	24.2	22.4	23.3	22.3	19.3
Familien	22.9	19.7	19.6	18.6	19.2	18.7
Vareindkøb:						
Kraftfoder	5.4	19.5	21.8	20.6	23.0	28.8
Andre Varer.....	19.3	16.8	17.7	18.4	15.9	16.1
Andre Omkostninger:						
Ejendomsskatter	4.5	3.9	3.5	4.4	4.5	3.4
Bygninger og Inventar....	11.5	9.3	9.0	8.6	8.9	8.2
Forskelligt.....	9.0	6.6	6.0	6.1	6.2	5.5

produktionens aftagende Betydning gennem dette Tidsrum.

Lignende divergerende Linier finder vi for Svine- og Hesteholdet. I 1918—19 er Hesteholdets Betydning for den direkte Indkomst ved at nærme sig stærkt til Svineholdets — 5,4 pCt. mod 8,8 — men 1923—24 er Forholdet som 1:29,7.

Oversigten viser ogsaa som i en Nøddeskal, hvor betydende en Rolle Mælke- og Flæskeproduktionen, ja hele Husdyrholdet for Tiden spiller i Gennemsnitslandbrugets Økonomi.

Blandt Driftsomkostningerne vil man særlig lægge Mærke til den forskellige Rolle, Kraftfoderindkøbet spiller, idet det fra at være Udgiftssidens næstmindste Post bliver saa langt den største. Forskydningen i alle de øvrige Omkostningers procentiske Andel er i det væsentligste kun en simpel Følge af det stærkt forøgede Kraftfoderindkøb. En Undtagelse herfra danner dog Ejendomsskatter, der, naar bortses fra de aarlige Variationer, som delvis kan forklares gennem den vekslende Størrelse af Bruttoomsætningen, har udgjort samme Procentdel Perioden igennem, hvilket kan være et Udtryk for, at Skatterne er steget forholdsvis stærkere end de øvrige Driftsudgifter, naar undtages Kraftfoderindkøbet.

Produktionsforskelligheder og Produktionsforskydninger for smaa og store Landbrug belyses gennem Tabel VIII.

Tabel VIII. Oversigt over Bruttoudbyttets procentiske Sammensætning i smaa og store Landbrug.

	1918—19 Ejendomme		1923—24 Ejendomme	
	under 10 ha	over 100 ha	under 10 ha	over 100 ha
Fra Planteavl	25.2	53.2	5.5	34.0
Fra Husdyrholdet:				
Mælk	28.7	26.0	39.1	38.6
Andet Udbytte af Kvæg	13.0	9.5	8.8	8.2
Svin	13.0	3.7	30.5	14.8
Heste	2.7	1.9	0.3	0.6
Fjerkræ	8.2	0.7	10.9	0.7
Ialt af Husdyrholdet . .	67.7	42.1	89.8	63.0
Fra andet Udbytte	7.1	4.7	4.7	3.0

Man ser det ret ejendommelige, men, naar man tænker nærmere derover, ganske naturlige Forhold, at Kvægholdet i hvert Fald sidste Aar spiller forholdsvis samme Rolle for de 2 Ejendomsstørrelser. Forskellen ligger paa den ene Side i Salg af Planteprodukter og paa den anden

i Indtægt fra Svin og Fjerkræ. Disse Tal er henholdsvis et Udtryk for Kornsalg og stort Kornforbrug, og dette forstærkes yderligere af Beretningen, der viser, at Kornsalget fra de smaa og store Brug udgør henholdsvis 1,2 og 19,9 pCt. af Bruttoudbyttet, medens Kraftfoderindkøbet tilsvarende repræsenterer 33,7 og 19,9 pCt. af Driftsomkostningerne.

I Smaabruget stammer 90 pCt. af Bruttoudbyttet fra Husdyrholdet mod kun 63 pCt. i de store Landbrug.

Forskydningen i Produktionen fra 1918—19 til 1923—24 gaar saa nogenlunde parallelt for de 2 Ejendomsstørrelser, men er dog størst for Ejendomme under 10 ha.

Vestjyderne har i særlig Grad maattet omlægge Driften fra Kødproduktion til Mælk og Flæsk. Dette viser følgende Oversigt over

Bruttoudbyttets procentiske Sammensætning for Vestjylland.

	1918—19	1923—24
Fra Planteavl.....	14.9	5.2
Fra Husdyrholdet:		
Mælk	28.4	40.3
Andet Udbytte af Kvæg	25.7	12.9
Svin	11.6	30.6
Heste	6.9	1.4
Fjerkræ	3.8	5.4
Ialt af Husdyrholdet...	80.6	90.9
Fra andet Udbytte	4.5	3.9

Medens Indtægten ved Salg af Kreaturer og af Mælk var omtrent lige stor i Aaret 1918—19, saa udgjorde Kreatursalget knap Fjerdeparten af Kvægholdets Udbytte 1923—24. At Svineholdet er kommet til at spille en saa meget større Rolle er kun en naturlig Følge af baade den forøgede Mælkeproduktion og det mindre Kalveopdræt. Ogsaa om Hesteopdrættets vanskelige Stilling bærer denne Oversigt Vidne.

Vi staar nu ved Afslutningen af en ejendommelig

bevæget Periode for dansk Landbrug, en Periode, der begyndte efter Aarhundredskiftet som en langsomt fremadskridende Opgangstid, der kunde betegnes ved en svagt, nogenlunde jævnt opadstigende Kurve, der i Krigens Aar fik et uroligt stærkt stigende Forløb, og i det følgende Par Aar efter Krigens Afslutning yderligere viste Stigning paa Grund af vore forkvaklede Pengeforhold.

Herefter kom i 1921 et meget hurtigt forløbende og stærkt Prisfald, der virkede delvis lammende paa mange af Erhvervets Udøvere; men Priserne stabiliseredes forholdsvis hurtigt og afløstes efter et Par Aars Forløb af en ny Stigning, atter fremkaldt af vore egne Valutaforhold.

Med Afslutningen af foran skildrede sidste Del af denne Periode begyndte et nyt og voldsomt Prisfald omtrent som for 4 Aar siden, og hvor langt der er igen nedad, før vi naar Bunden, ved ingen. Vi staar nu atter omtrent der, hvor vi i det væsentlige burde blevet staaende efter Nedgangen 1921—22, og denne Gang kan vi næppe hverken vente eller ønske en lignende hurtig Opgang af tilsvarende Aarsager som i 1923—25.

Det er heller ikke i og for sig den stedfundne Prisnedgang, der for Tiden er det store foruroligende Spørgsmaalstegn for dansk Landbrug, men derimod de usikre Afsætningsforhold, der af mange Grunde ikke ligger i saa godt og fast et Leje som før Krigen.

Den paaviste Produktionsændring i de senere Aar bærer jo Bud om et stærkt afsvækket Marked for Heste og Kvæg, og vor Landbrugsproduktion er for Øjeblikket mere ensidig end nogensinde. Og vil Markedet i England og andre Steder uden at reagere for stærkt kunne aftage den betydelige Forøgelse af Mælke- og Flæskeproduktionen, som allerede er i Gang, og som, hvis den ikke møder uoverstigelige Hindringer, vil fortsætte i de kommende Aar?

Dette er Tidens store foruroligende Spørgsmaal for dansk Landbrug.

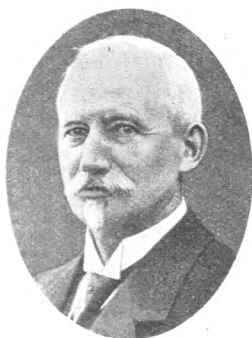
Ladelund, i Maj 1926.

J. C. Overgaard.

Statskonsulent Axel Appel.

(Født 13. Septbr. 1858. — Død 24. Maj 1926.)

Axel Appel var en Kraft af Betydning i det danske Landbrug. Allerede som ung viste han, at han baade kunde og vilde noget. Han havde et Navn at hævde og Evner dertil. Hans Samtidige paa Tune Landboskole og Landbohøjskolen mærkede, at han var en Førernatur. Da Konkurrencen i 1886 om Stillingen som Statskonsulent i Husdyrbrug var endt, var der da

heller ingen Tvivl om Axel Appels Ansættelse, han ansaaes vel egnet til at behandle de Opgaver, som forelaa. Og man tog ikke Fejl.

Men Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, som var førende i Konsulentsagen, ansaa det for nødvendigt, at Statskonsulenterne var særlig godt udrustede, inden de traadte i Virksomhed. Appel, som var Landbrugskandidat, maatte derfor yderligere uddanne sig, dels ved at tage Veterinæreksamen, dels ved Studierejser i Ind- og Udland.

Den 1. April 1890 var disse Arbejder til Side. Fra det Tidspunkt og indtil sin Død var Appel Statskonsulent i Husdyrbrug, altsaa i 36 Aar og i en Periode, da en mægtig Udvikling fandt Sted i det danske Landbrug, ikke mindst indenfor Husdyrbruget. Appel var imidlertid

Manden. Han var besjælet af en brændende Iver for at udrette noget, som kunde gavne Land og Folk, og han havde let ved at komme i Forbindelse baade med de førende og med Masserne. Hans venlige, tillidvækkende Væsen og hans umiddelbare Natur aabnede ham Adgang alle Vegne, og hans naturlige Veltalenhed samlede Tilhørernes Opmærksomhed. Dertil kom hans aabne Blik for Veje og Midler, hans Utrættelighed med at gentage Sandheden og hans medfødte Begavelse som Kender og Vurderer af Dyr.

Det var særlig den jyske Kvægrace, Kødkvægracerne og Faareavlens, som var betroet Appels Varetægt. Og alle disse Opgaver røgtede han med stor Nidkærhed. Som god Økonom saa han først og fremmest paa, hvad der kunde betale sig, ikke just ved at spinke og spare, men netop ved at udnytte Kræfterne.

Der er da heller ingen Tvivl om, at Appel har stor Lod og Del i den utvivlsomt betydelige kvalitative Fremgang i den jyske Kvæggraces Udvikling, ligesom den store Vægt, han lagde paa Udviklingen af det malkende Korthorn, har virket befordrende paa denne Races Forbedring og Udbredelse. Appel holdt sig imidlertid ikke ensidigt til disse Racer. Ogsaa for den røde danske Malke- race havde han stor Interesse. Og i Jylland, hvor han navnlig havde sin Gang, har han givet mange Opdrættere af denne Race en god Haandsrækning.

Kvægavls- og Kontrolforeningerne havde i Appel en god Ven. Han var en søgt Foredragsholder og glemte aldrig at fremhæve og forklare nævnte Hjælpemidlers Betydning for økonomisk Fremdrift. — Paa Dyrskuerne var Appel en Hovedfigur, som de besøgende fulgte og lyttede til. Hans Foredrag ved de ledende Dyrskuer om de fremragende Dyr og disses betydningsfulde Rolle i Racernes Udviklingshistorie samlede bestandig Folkets Interesse. — Paa sine talrige Rejser besøgte han særligt de fremragende Opdrættere og ansporede dem til yderligere Kraftudfoldelse i Bevidstheden om, at han her var

ved Kilderne til den økonomiske Fremgang, som han eftertragtede.

I Tidernes Løb har Appel da ogsaa været betroet mange betydningsfulde Hverv i Husdyrbrugets Tjeneste. Et af de væsentlige var hans Arbejde som Stambogsfører for Tyre af jydsk Race, for Korthornskvæg og for Faar. Det lykkedes ham her at finde og belyse Racernes væsentligste Stamdyr og at sammenkæde disse i vejledende Familiegrupper. En lang Række af Stambøger foreligger fra hans Haand. — Appels Dommervirksomhed ved Dyrskuer og ved Konkurrencer mellem hele Kvæghold i Jylland samt Arbejdet som Sekretær ved Avlscenterkonkurrencerne staar i frisk Minde. Indtil det sidste var han fremdeles Dommer ved Foreningen af jydsk Landboforeningers Tilsyn med fremragende Besætninger af forskellig Race. Flere Gange var Appel i Udlandet for at være behjælpelig ved Indkøb af Korthornstyre.

En Opgave, som interesserede ham særlig, var Stillingen som Formand i Foreningen af jydsk Landboforeningers Regnskabsudvalg, hvorunder de jydsk Kontrolforeninger henhører. Det faldt derfor i hans Lod at bearbejde disse Foreningers Regnskaber og hvert Aar ved et stort Møde at gøre Rede for Resultaterne. Disse Møder benyttede Appel stedse som Udgangspunkt for Betragtninger angaaende Husdyravlens Stilling som Helhed, hvortil saa knyttedes Bemærkninger om Midlerne til yderligere Fremgang. Denne Stilling medførte ogsaa, at Appel blev Formand for Landsudvalget, som forberedte og gennemførte ensartede Regler for Foderberegning m. m. i de danske Kontrolforeninger, et Arbejde af befordrende Betydning for økonomisk Fodring. Stillingen gav ogsaa Anledning til, at Appel paa den internationale Kvægavlskongres i Haag skildrede de danske Kontrolforeninger og disses Betydning for Landets Husdyravl og Husdyrbrug. Som Formand for Foreningen af jydsk Landboforeningers Regnskabsudvalg blev Appel tillige Medlem af De samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse, en

Stilling, som han var vel egnet til paa Grund af sin almene Interesser for Landbrugets Trivsel.

Det skal heller ikke glemmes, at Appel var Medlem af Statens Husdyrbrugsudvalg og af Statsdyrskuekommissionen, Hverv, som han udfyldte med stor Samvittighedsfuldhed. Appel var ogsaa et meget virksomt Medlem af den Kommission, som Landbrugsministeren nedsatte i 1924 til Forberedelse af en Revision af Husdyrloven.

Appel har ogsaa udfoldet en betydelig Virksomhed som Skribent. Stambøgerne er allerede omtalt. Hertil kan føjes den aarlige Beretning i »Tidsskrift for Landøkonomi« om Husdyrbruget, Afsnittet i »Kvægavl og Kvægopdræt« om danske og fremmede Kvægracer og Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Skrift om Faareavl og Faarehold. Et af de sidste Arbejder var Afsnittet om Kvægbrug i »Det danske Landbrugs Historie«.

Appel opnaaede at være populær, nyttig og skattet!
Ære være hans Minde!

Peter Aug. Mørkeberg.

Anton Bing.

(Født 8. April 1849 — død 31. Maj 1926.)

Anton Jacob Bing fødtes i København som Søn af Grosserer, Fabrikejer *J. H. Bing*. I det velhavende, kultiverede Hjem, i hvilket en Del af Datidens Intelligens færdedes, modtog han blivende Indtryk: en levende Interesse for Litteratur, Kunst og Teater, for Politik og Samfundsliv, Fordomsfrihed i Anskuelser, en aandelig Uafhængighed, der lod ham hæv-

de sine Særmeneringer overfor vanemæssige Anskuelser og Partidogmer, endelig borgerlig Selvfølelse, Respekt for kulturelt Væsen og chevaleresk Optræden. Livet igennem var der over hans Fremtræden et Præg, hvorved han adskilte sig fra de fleste, noget ejendommelig høvisk og formfuldendt.

Bings Barndom og første Ungdom faldt i National-liberalismens Glansperiode, da Sønnerne i de dannede Klasser helst skulde erhverve sig det akademiske Borgerbrev, der efter den almindelige Opfattelse først gav det rigtige blaa Stempel, og den velbegavede Dreng med den hurtige klare Opfattelse blev da ogsaa Student i 1866. Men hans Hu stod til Landbruget, og han fulgte sin Lyst, han lærte det først hos en af Datidens dygtige Landmænd, Forpagter *Bache* paa Fuirendal og derefter hos *Erhard Frederiksen* paa Nøbøllegaard.

Denne sidste overtog i 1866, kun 23 Aar gammel, Gaarden, og alt af Tidens Fremskridt, som den rigt be-

gavede unge Mand havde set og lært — paa Udenlandsrejser, ved Selvstudium, som Forvalter hos gamle *Tesdorpf* o. s. v. — det skulde nu helst gennemføres hurtigt og energisk. Hvor maa det ikke have været befrugtende for en Yngling, der selv havde alle Sanser opladte for at suge Viden ind, at komme i Lære hos en saa begejstret Foregangsmand, og mangfoldige Gange har Bing senere fremhævet, hvor meget han lærte af Erhard Frederiksen — ogsaa paa Omraader, hvor denne med sin voldsomme Energi gik for vidt. Saaledes har Bing engang udtalt, at paa Nøbøllegaard fik han Blikket aabent for »Begrænsningens Gave« netop derved, at Erhard Frederiksen savnede den i saa iøjnefaldende en Grad. Den levende Interesse for Landbruget og ærlige Vilje til at fremme dets Sager, den Ærbødighed for og Tro paa den videnskabelige Forskning og Kulturens Betydning for Landmanden og hans Gerning, som besjælede Bing Livet ud og navnlig prægede hans Ledelse af »Ugeskrift for Landmænd«, er utvivlsomt bleven fæstnet og udviklet ved Samlivet med Erhard Frederiksen.

I Aaret 1871 tog Bing Landbrugseksamen og blev derefter først Forpagter senere Ejer af Mullerupgaard ved Slagelse indtil 1890. Den Anseelse han vandt blandt sine Kolleger viste sig bl. a. deri, at han blev Næstformand i Sorø Amts landøkonomiske Selskab, og da han havde solgt sin Gaard og var flyttet til København, blev han 1893 kaldt tilbage som Selskabets Konsulent og Redaktør af dets Medlemsblad; han varetog disse Stillinger til 1898 og blev endvidere Sekretær for »Forbundet af sjællandske Kvægavlforeninger« og Redaktør af »Kvægavlstidende«. 1899 skrev han et lille Skrift om »Kvægavlens Udvikling i Sorø Amt«, der udgaves af »De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift«. Bogen bærer Vidnesbyrd om Bings historiske Sans og stærke Pietetsfølelse, den giver en Fremstilling af det 19. Aarhundredes Arbejde for Kvægbrugets Udvikling: den saare ringe Interesse man til op i Trediverne nærrede for denne, den Famlen mod bedre

Tilstande, som karakteriserer Aarhundredets Midte, indtil Kammerraad *J. B. H. Andersen* bliver Fanebæreren, som efterhaanden flere og flere følger til Gavn for vort Kvægbrug.

Da Bing fratraadte Konsulentstillingen, flyttede han til København. Han var 1901—03 Folketingsmand for Slagelse, den 1. Januar 1901 tiltraadte han (med sin gamle Husbond og Ven Erhard Frederiksen ved sin Side) Redaktionen af »Ugeskrift for Landmænd«, fra 1903 var han Eneredaktør og ledede som saadan Bladet til den 1. April 1921, da det overgik til Landbrugskandidatforeningen. Bing ejede udmærkede Betingelser for at redigere Ugeskriftet: praktisk Landmandserfaring og omfattende Kundskaber, sikker Dømmekraft med Hensyn til Stoffets Sigtning og samtidig fordomsfri Forstaaelse af det nye, der var i Frembrud, endelig en sjælden Evne til at forme de Artikler, han skrev. Almindeligvis er det jo saaledes, at Korrekthed i Tanken og Korrekthed i Stil følges ad. Bings klare Tankegang viste sig i hans Stil, aldrig var hans Sprog dunkelt eller affekteret, men altid mandigt, klart og rent, og naar Emnet indbød dertil, kunde der over hans Fremstilling komme et lyrisk Sving, som gav den sin store Charme. Bings fremragende Egenskaber som Forfatter præger blandt andet hans Biografier i »Landbrugets Ordbog« af fortjente hedengangne Landmænd og Landøkonomer. Et meget stort Arbejde laa bagved disse Biografier: først den omhyggeligste Overvejelse af, hvem der burde medtages eller udskydes, dernæst et samvittighedsfuldt Studium af de førstes Liv og Gerning, endelig en fin og forstaaende Udformning af Biografierne, saaledes at hver af de skildrede fik netop det Særpræg, som Bing fandt var karakteristisk for vedkommende. Derfor har disse Biografier blivende Værdi, hvad der selvfølgelig ogsaa gælder om de fleste af hans Levnedsskildringer i Ugeskriftet.

Endnu kan af Bings *vita* fremhæves, at han i Aarene 1911—17 var Formand for »Foreningen af danske land-

økonomiske Tidsskrifter« og i en Aarrække stod som Landbrugspressens selvskrevne, myndige og formfuldendte Repræsentant. Paa Landhusholdningsselskabets Anmodning forestod han Udgivelsen af 4. Bind (Fyn) af *J. B. Krarups* »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 til Nutiden«, til hvilket Bind Materialet forelaa fra Krarups Haand, medens han paa Grund af sin nylig begyndte Rigsdagsvirksomhed mente det rigtigt at svare Nej til Selskabets Opfordring om at udarbejde Værkets 2 sidste Bind, et Hverv, Forstander *S. C. A. Tuxen* derefter paatog sig. I nogle Aar var han Medlem af Selskabets Lærlingeudvalg og ved sin Død af 2 af dets Udvalg og af dets Bestyrelsesraad, i hvilket han indvalgtes i December 1921.

Den Hjertesygdom og Nerverlidelse, der lagde Bing i Graven, begyndte at gøre sig stærkt gældende for et Par Aar siden, langsomt men sikkert gik det tilbage, og i det sidste Aarstid var han et Vrag af sig selv. Han bar Sygdommen med mandig Resignation uden at nogen Klage kom over hans Læber, og til det sidste bevarede han sin dybe Interesse for Landbruget og hvad der rørte sig i dette.

Som Menneske var Bing af sjælden Støbning. Med naturlig Selvhævdelse holdt han sin Ryg rank, at bukke og smigre var ikke hans Sag, men usnobbet gik han sin lige Gang gennem Livet. Fin var hans Følelse for, hvad der var vrangt og hvad der var ret, overfor det første kunde han være overlegen og affejende, men for ærlig Stræben og godt Arbejde havde han dyb Sympati, der kunde give sig de fineste Udtryk, i Raad og i Gerning. Hvad positive Tjenester angaar, kommer meget an paa, hvorledes de ydes, thi af Maaden kender man Hjertelaget. Og altid mærkede Bings Venner, naar de paakaldte hans Hjælp, bag hans korrekte og rolige Optræden hans varme og rige Hjertelag.

H. Hertel.

Lønnende Produktion af Slagtekyllinger og daggamle Kyllinger.

Medens der i gamle Dage ikke blev tillagt mange Vinterkyllinger, er denne Gren af Fjerkræavlen i Aarenes Løb blevet optaget i stor Udstrækning i andre Lande og har ogsaa i den senere Tid vundet en Del Fremgang herhjemme. I Frankrig og Belgien finder der saaledes paa visse Aarstider en stor Omsætning Sted med smaa Kyllinger af en saadan Størrelse, at Restaurationerne, der er gode og store Aftagere af disse, kan servere én til hver Person. I Belgien benævnes disse Kyllinger, som man regner er slagtefærdige fem à seks Uger gamle, »Poulets de Lait«, og i Frankrig »Petits Poussins«. Noget tilsvarende kendes i Tyskland, idet der i umindelige Tider har været opdrættet Vinterkyllinger paa Lüneburger Hede og i Delmenhorst. I Handel og Vandel gaar disse Kyllinger under Navn af »Hamburger Kyllinger«, der ogsaa er velkendte herhjemme, men som burde fortrænges af en dansk Vare. Ogsaa i England og Amerika produceres store Mængder Vinterkyllinger eller tidlige Foraarskyllinger, der benævnes henholdsvis »Milk Chickens« og »Squab-Broilers«. For at opnaa det bedste Resultat betjener man sig i de forskellige Lande i ret udstrakt Grad af særlige Racer, ofte Landracer, der er haardføre og som Kyllinger vokser hurtig til, saa den ønskede Vægt, ca. $\frac{1}{2}$ kg pr. Slagtekylling, snarest mulig kan naaes. I Tyskland benytter man saaledes for en stor Del Ramelslohare eller Krydsninger, hvor dette Blod gør sig mere eller mindre gældende, i Belgien Campinare eller Brasckels, i Frankrig

Houdans og Faverolles og i Amerika, hvor Masseproduktion af Slagtekyllinger særlig finder Sted, mest hvide Italienere. Dette hænger sammen med, at det er Affaldet, navnlig Hanekyllingerne, fra de kæmpemæssige Hønsrier, som mest omfatter hvide Italienere, der her bliver Tale om at faa afsat saa tidlig som mulig og senest bringes op til Slagtestørrelse i 7 til 8 Ugers Alderen.

Det er den udstrakte Anvendelse af Rugemaskiner, der særlig i de Forenede Stater har bevirket, at »Kyllingeindustrien«, som den kaldes, har udviklet sig med en saa rivende Hast som Tilfældet har været. Den falder i to Dele, nemlig Produktion af Slagtekyllinger og Udrugning og Salg af de saakaldte daggamle Kyllinger. Tidligere benyttede man sig af mange større og mindre Maskiner, der var dyre i Brugen og kostede meget Arbejde ved Pasingen; der kom derfor først rigtig Fart i Sagen, da man kom ind paa at frembringe de store sammenhængende Rugemaskinanlæg til adskillige Tusinde Æg. I Amerika saa jeg i sin Tid et saadant Anlæg beregnet til 45,000 Æg, men det er kun Smaating imod de Rugemaskinanlæg, der nu er i Brug og ved Hjælp af hvilke det er muligt for den enkelte Mand Uge efter Uge at faa frembragt Tusinde og atter Tusinde af Kyllinger. Senere kom hertil den uvurderlige Betydning, Indførelsen af de store Paraplymødre fik, idet man ved Hjælp af dette gode Hjælpe-middel lettere kunde opdrætte langt flere Kyllinger end tidligere, hvor man anvendte de almindelige saakaldte Kasse-mødre, i hvis Hjørner mange Kyllinger ofte blev klemt ihjel.

I de Forenede Stater drejer det sig nu om Frembringelsen af Millioner af Kyllinger, det er rene Kyllingefabriker, der her er Tale om, og nogle er endog oprettet af de enkelte Stater, altsaa offentlige. De nylig udrugede Kyllinger, der inden deres Indtrædelse i Livet har haft Lejlighed til at opsuge Æggeblomme, som det tager ca. 72 Timer at fordøje og optage, er derfor godt udrustede til at foretage lange Rejser i passende store, lette Kasser.

Naar den aarlige Værdi af de Forenede Staters Æg- og Fjerkræproduktion i Løbet af forholdsvis kort Tid er naaet op til at andrage henved ca. 1 Billion Dollars aarlig, da har sikkert det enorme Salg af daggamle Kyllinger været en af Grundene til, at Udviklingen har været saa betydelig som Tilfældet er. Men ogsaa i andre Lande, særlig England, er man kommet godt med paa dette Omraade, ja selv ogsaa herhjemme, hvor kunstig Rugning og Opdræt stod for de fleste som værende noget, man ikke skulde beskæftige sig med. Endnu har dette gode Hjælpe-middel herhjemme ikke nær faaet den Udbredelse, som det af flere Grunde fortjener, selv om man kan sige, at der er langt flere Rugemaskiner og kunstige Mødre i Brug end for blot 8 à 10 Aar siden og mere Forstaaelse for disses Nytte og Betydning. Det er mest Rugemaskiner paa fra 100 til 200 Æg, der anvendes; af store Anlæg har vi endnu kun ganske faa paa nogle Tusinde Æg hver, og Ejerne af disse har da dannet sig en Indtægt ved at sælge daggamle Kyllinger, slagtestore Kyllinger samt ruge for andre. Vi skal utvivlsomt længere frem ad denne Vej, thi den vil sikkert føre til en god og sund Udvikling af Hønsseavlens her i Landet.

W. A. Kock.

Bog anmeldelser.

Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer 1901 - 1926.
Et Bidrag til Foderstofhandelens Historie i Danmark. Udarbejdet af *A. Axelsen Drejer*. 99 Sider i Kvart (Københ.).

I en interessant Indledning skildrer Forfatteren de forskellige Forhold, der efterhaanden førte til Foderstofselskabernes Oprettelse: Husdyrbrugets stærke Udvikling i de 3 sidste Tiaar af forrige Aarhundrede og den deraf resulterende voksende Benyttelse af Handelsfoderstoffer, de Svindlerier, som fandt Sted i Handelen med disse og Vigtigheden af at skabe saa betryggende Forhold som mulig indenfor Handelen, i hvilken Henseende Loven af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer vel hjalp noget, men ikke nok. Allerede i 1890'erne optog forskellige Landboforeninger Indkøb til deres Medlemmer af Foderstoffer, men de købte disse hos en indenlandsk Forhandler og ikke i Udlandet. Dette var om end Begyndelsen til en bedre Ordning dog ikke tilstrækkeligt, men snart blev Skridtet taget fuldt ud. Jydske Bønder oprettede 1898 »Jydsk Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer«, der tog Sigte paa Import og Storhandel, og med Eksemplet fra Jylland for Øje stiftedes i 1901 »Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer«, »Fyns Andels-Foderstofforretning« og »Lollandske Mejeriers og Andelshaveres Fællesindkøb«¹⁾.

Øernes Andelsselskab afholdt en konstituerende Generalforsamling i Februar 1901, og samme Dag valgte Repræsentantskabet Gaardejer *P. Mortensen*, Hellebjerggaard, til Bestyrelsens Formand og Grosserer *H. Gjessing* til Direktør. I Juni begyndte Virksomheden, der var kun indmeldt 31 Lokalforeninger, og man var straks klar over, at det galdt om ikke at slaa et større Brød op, end man kunde bage, Parolen blev den rolige Udvikling fra neden, og efter denne Parole har Foreningen stedse arbejdet. Støt, sikkert og roligt foregik Udviklingen, fra 1906 under Direktør *M. Henrichsens* Ledelse, lige op til Verdenskrigen. Denne bragte Selskabet fra smult Vande ud paa oprørt Hav, og Virksomheden blev uundgaaelig præget af den Uberegnelighed og Risiko, som Krigsfor-

¹⁾ Alt i 1885 var der iøvrigt i Ringkøbing Amt oprettet en mindre Indkøbsforening for Foderstoffer.

holdene bragte med sig, navnlig efter Erklæringen af den uindskrænkede Undervandsbaadskrig. Der kom jo en Tid, da vi for Fodringens Vedkommende henvistes til de hjemlige Afrøder. Men da denne vanskelige Periode og det uventede, voldsomme Prisfald i Begyndelsen af Tyverne var overstaaet, gik Selskabet atter støt fremad og staar nu med en større Omsætning end i noget tidligere Aar, dets Medlemstal er ca. 275 Foreninger med 21,000 Medlemmer og 116,000 indtegnede Køer, og dets samlede Omsætning var i Aaret 1924—25 149 Mill. kg Foderstoffer til en Værdi af 44 Mill. Kr. Hvad der har bidraget til Fremgangen er bl. a. den stærkt forøgede Fodring hos Forbrugerne. Selskabets gennemsnitlige Omsætning pr. indtegnet Ko var i 1924—25 1159 kg, medens det i de første Aar undertiden kneb lidt med at faa alle Medlemmerne til at aftage det vedtægtsmæssige Kvantum, 300 kg pr. Ko.

Det er ved dygtigt, sindigt men maalbevidst Arbejde, at Andelsselskabet i de forløbne 25 Aar har arbejdet sig frem til den smukke Stilling, det har indenfor Andelsforeningerne. Dygtigt og interessant er der redegjort herfor i Hr. Axelsen Drejers Skrift.

Redskabslære. Landbrugets Redskaber og Maskiner. Af *Anton Christensen*. 219 Sider. (August Bangs Forlag. Københ.).

Der er gentagne Gange rettet Opfordring til Statskonsulent, Docent *Anton Christensen* om at skrive en mindre Redskabslære til Brug ved Undervisningen paa Landboskolerne. Det er forstaaeligt, at Anmodningen er rettet netop til ham, thi faa eller maaske ingen ejer som han Betingelserne herfor: han har paa Landbohøjskolen undervist i Maskinlære lige siden 1909, først som Vikar for Professor *Maar*, senere som fast ansat Docent, 1912 blev han Statskonsulent med Hensyn til Landbrugsredskaber og -Maskiner og 2 Aar efter Sekretær i Statens Redskabsudvalg, af hvis Maskinprøver han har ledet de fleste. Ved Siden af sin vidtomfattende praktiske Erfaring ejer han Evnen til at skrive klart og populært, og der foreligger fra hans Haand en Mangfoldighed af Afhandlinger om Maskinvæsenet, Beretninger om Redskabsprøverne, »Forelæsninger over Redskabslære« (1918) m. m.

Den nu udkomne rigt illustrerede Redskabslære er begrænset til kun at omfatte Landbrugets Arbejdsmaskiner, blandt andet fordi alle Emner vedrørende Landbrugets Maskinvæsen alt findes behandlet i den af »Udvalget for Af-

holdelse af Kursus i Maskinbrug for Landmænd« udgivne »Maskinbogen«. Redskabslæren er som sagt udarbejdet med Undervisningen paa Landbrugsskolerne for Øje, men ogsaa for det praktiske Landbrug vil den være en nyttig Raadgiver og Vejleder, bl. a. fordi den er bygget paa og bringer de vigtigste Resultater af Statens Redskabsprøver.

Register-Stambog over Kvæg af rød dansk Malke race. III. Tyre: 2745—3613. Køer og Kvier 1104—1316. Udarbejdet af De samvirkende danske Landboforeningers Registreringskontor for Kvæg af rød dansk Malke race. 316 Sider. (Odense). Mund- og Klovesygens Indvirkning paa Dyrskuevirksomheden i 1925 har medført, at der blev anmeldt færre Tyre til Register-Stambogens 3. Bind end til 2. Bind, nemlig 435 mod 635. Af de 435 Tyre stammer 205 eller 47 pCt. fra Kristoffer, Stbg. Nr. 651, og 178 Tyre eller 41 pCt. fra Taurus IV., Stbg. Nr. 194, medens 51 Tyre hører til andre kendte Tyreslægter. Kun een Tyr kan ikke i direkte fædrene Linie føres ind i nogen anerkendt Tyreslægt. Ogsaa af anmeldte Hundyr har der fundet Tilbagegang Sted, hvad der menes i væsentlig Grad skyldes, at det udenlandske Marked for Avlskvæg har været uden Betydning for os i 1925.

Vejledning ved Landbrugs-Regnskabsføringen i Tilslutning til det landøkonomiske Driftsbureau ved O. H. Larsen og Ivar Dokken, 50 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i 1925. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning. 370 Sider. (Københ.).

Stambog over Tyre af rød dansk Malke race. XXX. Stbg. Nr. 2022—2066. Forfattet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. Udsendt af De samvirkende danske Landboforeninger. 99 Sider. (Odense).

Sædskifte- og Gødningsforsøg paa Sandjord, 1903—1924. Ved *Josef Hansen*. 42 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Sorter og Stammer af Rødkaal.** 1922—1923. Ved *Edv. Christiansen*. 14 Sider. — **Sprøjtning af Frugttræer og Frugtbuske mod Snylte-svampe samt disses Biologi.** Ved *Anna Weber*. 101 Side. 194.—196. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. København).

Fællesregister over De samv. d. Landboforeningers Stambog over Tyre af rød dansk Malke race Bind I—XXIX. Stbg. Nr. 1—2021. Redigeret af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. 435 Sider. (Odense).

Hestene 1925.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær*, Kongsvang, Aarhus.

Som sine nærmeste Forgængere har Aaret 1925 været et Skuffelsens Aar for den danske Hesteavl, vel viste der sig som tidligere enkelte Lyspunkter, som syntes at varsle bedre Tider for Afsætningen, men snart taar-nede nye Forhindringer sig op, saa Udsigterne hen mod Aarets Slutning nærmest maatte betegnes som daarligere end nogensinde siden Verdenskrigens Afslutning. Dette virkede selvfølgelig nedsættende paa Landbrugernes i Forvejen stærkt afsvækkede Interesse for Hesteavl.

Kreaturtællingen den 15. Juli 1925 viser derfor ogsaa i Forhold til 1924 en Tilbagegang i den samlede Hestestyrke paa 11,602 Stk. eller 2,1 pCt. Vel er denne Tilbagegang lidt mindre end Aaret forud, men paa Baggrund af, at den samlede Hestestyrke her i Landet siden 1920 er dalet med 65,442 Stk., kan der nok være Grund til nærmere at søge klarlagt, hvilke Grupper, eventuelt Aldersklasser, der særlig er bleven ramt. Desværre giver Tællingen i 1925 ikke nærmere Oplysninger om Aldersfordelingen, men desuagtet vil omstaaende Tabel ikke savne Interesse.

Sammenlignet med 1924 viser 1925 en Stigning i Antallet af Føl paa ikke mindre end 4988 Stk., en Stigning, som overrasker mig og maaske ogsaa andre praktiske »Hestemænd«; thi vel opgaves Antallet af »drægtige Hopper« ved Tællingen i 1924 til 29,786, men hvilke Hoppejere kan den 15. Juli paa noget holdbart Grundlag ud-

Tabel I. Oversigt over Hestebestanden.

	Hele Landet					Hele Landet undtagen Sønderjylland										
	1925	1924	1923	1922	1921	1920	1925	1924	1923	1922	1920	1914				
Hingste, 3 Aar og derover	4251	4227	4572	4818	4906	4982	4088	4045	4386	4593	4765	4161				
Vallaker, 3—6 Aar	75701	82437	79594	81576	75448	69052	75284	72918	70265	53879	83151	74934	70469	66880	64690	
—, 6—11 -	83151	74934	70469	66880	64690	64690	77065	69371	65048	59942	80796	58123	59014	63951	66278	65955
—, 11 Aar og derover	58123	59014	63951	66278	65955	65955	55662	56689	61388	63248	54476					
Ialt Vallaker	221893	216975	216385	214014	214734	207093	206847	201779	201344	199354	193455	189151				
Hopper, 3—6 Aar	77934	84481	82309	84985	86228	86228	72373	78512	76804	81225	66435					
—, 6—11 -	99272	93827	89452	87337	86235	86235	93401	88245	83689	80381	97062					
—, 11 Aar og derover	59267	57588	61261	63154	62774	62774	56502	54908	58522	59872	73924					
Ialt Hopper	242079	236473	235896	233022	235476	235237	227783	222276	221665	219015	221478	237421				
Plage, 1—2 Aar	34807	39354	44250	55461	58348	58348	32031	36111	40417	54604	48938					
—, 2—3 -	28390	32063	41021	45124	41404	41404	26163	29385	37681	38695	38114					
Ialt Plage	36059	63197	71417	85271	100585	99752	33392	58194	65496	78098	93299	87052				
Føl, under 1 Aar	32053	27065	33679	38648	42287	54713	30032	25312	31299	35349	50470	49455				
Tilsammen	536335	547937	561949	575773	597988	601777	502142	511606	524190	536409	563467	567240				

tale sig om hans Hoppe eller Hopper er drægtige efter Bedækning i Tiden Marts—Juli s. A. Derfor saa jeg kun i Tallet en delvis Angivelse af det Antal Hopper, der var ført til Hingst. Men det er ikke endt med en betydelig Stigning i Antallet af Føl, samtidig er Antallet af Plage gaaet meget stærkt tilbage.

Ser vi nærmere paa Tabel I, viser denne for Aarene 1920 til 1924, at der i disse Aar har været et større Antal Plage mellem 1 og 2 Aar, end der den 15. Juli Aaret forud var talt Føl, samt at Afgangen blandt Plagene fra 1 til 2 Aar i den anførte Periode har været fra ca. 14,000 til 11,000 aarligt — i Tiden fra 1923 til 1924 saaledes 10,964 Stk. I 1924 havde vi 34,807 Plage mellem 1 og 2 Aar, og regnes der med en Afgang blandt disse til Aaret efter paa ca. 11,000 Stk., skulde vi den 15. Juli 1925 have haft ca. 23,000 Plage mellem 2 og 3 Aar, og da Følantallet den 15. Juli 1924 var 27,065, var der, hvis Forholdene havde været noget lignende som de foregaaende Aar, god Grund til at vente, at vi i 1925 havde mindst lige saa mange 1 Aars Plage som Føl Aaret forud. Efter dette maatte vi altsaa have ventet ca. 23,000 Plage mellem 2 og 3 Aar samt ca. 27,000 mellem 1 og 2 Aar, tilsammen ca. 50,000, men Tællingen viser kun ca. 36,000 Plage. Svindet har altsaa været foruroligende stort, saa stort, at der nok kan være Grund til at spørge om, hvor de er bleven af. Der blev nok i Efteraaret 1924 slagtet en Del Føl, men saa mange? Jeg ved heller ikke noget om, at Sygdomme har været værre ved Plagene end sædvanlig, men netop under saadanne Forhold synes det naturligt at tage en Smule Forbehold overfor eventuelle Fejl, thi saafremt flere Plage end sædvanligt er talt som Heste over 3 Aar eller Føl, vil de Slutninger, der drages af Bearbejdningen af Tællingsresultaterne, paavirkes i urigtig Retning. Det er imidlertid officielle Tal, der foreligger, og selv om de paa visse Punkter ser lidt »underlige« ud, saa giver det foran anførte ikke tilstrækkeligt Grundlag for at se bort fra dem, og hvis Aldersfordelingen ved næste Aars

Tælling gøres til Genstand for Undersøgelse, venter jeg, at der da kommer tilfredsstillende Svar paa det, der nu ser lidt underligt ud.

Følantallet er som anført steget stærkt i 1925, saaledes at »Følprocenten«, som det fremgaar af Tabel II, er steget til 6 mod 4,9 i 1924, men desuagtet er denne betydelig lavere end i Aarene før og lige efter Krigen.

Tabel II. Oversigt over Antallet af Føl samt »Følprocenten«s Størrelse i de forskellige Amter i Aarene 1920—25 og 1914.

	Antal Føl						Føllene udgjorde i % af Amtets Hestehold					
	1925	1924	1923	1922	1920	1914	1925	1924	1923	1922	1920	1914
Hovedstaden	15	11	8	12	35	36	0,2	0,15	0,1	0,13	0,3	0,29
Københavns Amt	613	460	569	808	1404	1282	3,3	2,3	2,8	3,8	6,2	5,4
Frederiksborg »	336	633	728	1046	1689	1471	4,6	3,4	3,7	5,5	7,7	6,7
Holbæk »	1814	1341	1445	1784	2946	2739	6,2	4,6	4,9	4,9	8,9	8,4
Sorø »	1236	923	890	1238	2231	1887	5,3	3,9	3,6	4,8	8,2	7,0
Præstø »	1359	891	1062	1270	2317	1989	5,1	3,3	3,7	4,3	7,5	6,5
Bornholms »	459	321	351	480	921	682	5,4	3,6	3,9	5,0	9,3	7,2
Maribo »	1031	804	922	1313	2413	2095	3,9	2,9	3,3	4,5	7,9	7,0
Svendborg »	1849	1653	1977	2287	3191	2959	6,7	5,9	6,8	7,7	10,3	9,4
Odense »	1895	1669	2053	2257	3261	3107	6,5	5,5	6,8	7,2	10,0	9,0
Vejle »	1035	897	1241	1456	2086	2203	3,9	3,3	4,4	5,1	7,2	7,5
Aarhus »	1774	1539	2094	2165	3113	3433	5,4	4,7	6,2	6,2	8,7	9,0
Randers »	2960	2666	3404	3642	4456	4606	8,5	7,7	9,5	10,2	11,8	12,0
Aalborg »	3085	2814	3348	3444	4325	4434	8,2	7,3	8,5	8,9	10,7	11,0
Hjørring »	2402	2132	2581	2689	3502	3521	7,2	6,3	7,4	7,7	9,8	9,8
Thisted »	1444	1183	1587	1578	2012	1911	6,8	5,5	7,2	7,3	8,9	8,6
Viborg »	2734	2307	3047	3328	4191	4366	7,5	6,2	8,2	8,9	10,6	11,3
Ringkøbing »	2016	1813	2409	2695	3680	4058	5,3	4,7	6,2	6,8	8,9	9,8
Ribe »	1475	1255	1583	1857	2697	2676	5,6	4,7	5,8	6,7	9,2	9,3
Haderslev »	659	510	659	852	1271		5,6	4,0	5,1	6,3	9,6	
Aabenraa »	368	296	434	601	873		5,5	4,2	5,7	6,8	11,4	
Sønderborg »	178	131	232	417	496		2,9	2,0	3,5	6,0	7,5	
Tønder »	816	816	1055	1429	1603		8,7	8,0	9,8	12,6	14,8	
							6,0	4,9	5,9	6,7	9,1	8,7

Tabel II viser paa iøjnefaldende Maade, hvorledes den vanskelige og lidet lønnende Hesteeksport har paa-
virket Tillæget af Føl i nedadgaaende Retning, hvorfor
det ligger nær at tro, at den ret livlige Udførsel af Heste,
der fandt Sted i Foraaret 1924 og til forholdsvis gode Pri-
ser, har paavirket Folk, saa der dette Aar blev holdt flere
Hopper til end i 1923. Selv om sikkert en Del af Skylden
for Stigningen maa søges her, saa tvinges jeg ved at sam-
menligne Tilvæksten i Føltillæget fra Amt til Amt uvil-
kaarligt til ogsaa at søge andre Aarsager.

Stigning. i Københavns Amt var 1925		153 Stkr. eller	25	% af Amtets Følbest.
»	i Frederiksborg	» » » 203	» » 24,3	— » » »
»	i Holbæk	» » » 473	» » 26,0	— » » »
»	i Sorø	» » » 313	» » 25,3	— » » »
»	i Præstø	» » » 468	» » 34,4	— » » »
»	i Bornholms	» » » 138	» » 30,1	— » » »
»	i Maribo	» » » 227	» » 22,0	— » » »
»	i Svendborg	» » » 196	» » 10,6	— » » »
»	i Odense	» » » 226	» » 11,9	— » » »
»	i Vejle	» » » 138	» » 13,3	— » » »
»	i Aarhus	» » » 235	» » 13,2	— » » »
»	i Randers	» » » 294	» » 9,9	— » » »
»	i Aalborg	» » » 271	» » 8,8	— » » »
»	i Hjørring	» » » 270	» » 11,2	— » » »
»	i Thisted	» » » 261	» » 18,1	— » » »
»	i Viborg	» » » 427	» » 15,6	— » » »
»	i Ringkøbing	» » » 203	» » 10,1	— » » »
»	i Ribe	» » » 220	» » 15,6	— » » »
»	i Haderslev	» » » 149	» » 22,6	— » » »
»	i Aabenraa	» » » 72	» » 19,6	— » » »
»	i Sønderborg	» » » 47	» » 26,4	— » » »
»	i Tønder	» » » 0	» » 0	— » » »

Rent talmæssig er Stigning ret ligelig for alle de
kongerigske Amter, men den er forholdsvis lille i de stærkt
tillæggende Egne, for hvilke Hesteeksporten hidtil har
haft saa stor Betydning. Dette, sammenholdt med, at
Stigningen er procentvis størst paa Sjælland, Lolland-Fal-
ster og Bornholm samt tildels i Sønderjylland, dér, hvor
Følprocenten er forholdsvis lav, bekræfter ikke Formod-
ningen om, at Stigningen skyldes de bedre Eksportfor-

hold i 1924, men drager derimod Tankerne hen paa, om det ikke er Frygten for den kommende Hestemangel, der netop indenfor de ellers kun lidt tillæggende Egne har skabt fornyet Interesse for Hesteavl. Hvis det er saaledes, synes det ikke underligt, saa meget mere som de kun lidet tillæggende Egne først og haardst vil blive ramt af en eventuel Hestemangel, og en saadan afværges absolut ikke, fordi vi et Aar har lagt ca. 5000 Føl til flere end Aaret forud, thi endnu ligger Følprocenten under det, der maa anses for passende for en fornuftig Fornyelse af vor Hestebestand. Føl og Plage tilsammen udgjorde i 1925 kun 12,7 pCt. af den samlede Hestestyrke mod 16,5 pCt. i 1924, 25,7 pCt. i 1920 og 24,1 pCt. i 1914, saa Muligheden for vor Hestestyrkes Rekrutering fra det hjemlige Tillæg vedblivende er meget stærkt truet, og Faren er saa meget større, som en nærmere Gennemgang af Tabel I viser, at til Trods for de Bestræbelser, der er udfoldet indenfor Landbruget gennem de senere Aar for at bringe Hesteholdet ned, viser Tællingen dog, at Hopper og Vallakker over 3 Aar er steget fra 453,448 Stk. i 1924 til 463,972 i 1925, altsaa med 10,524, og sammenlignet med 1920 er Stigningen i Løbet af 5 Aar 21,642 Stk. I denne Stigning ser jeg et Udtryk for, at Landets samlede Krav om dyrisk Trækkraft ligesom før Krigen er stigende til Trods for den stærke Anvendelse af »mekaniske Kræfter« gennem Automobiler, Traktorer o. s. v. Nogle vil sikkert i de for Heste daarlige Afsætningsforhold til Udlandet søge Aarsagen til denne Stigning i de »arbejdsføre« Hestes Antal, men saavel i 1925 som de foregaaende Aar er vi vist omtrent kommen af med de unge »fuldtandede« Heste, vi kunde undvære, og hvis Kvalitet tillod Eksport, herfor taler ogsaa, at Aldersklasserne 3—6 Aar i 1924 viste Tilbagegang, og selv om Tællingen i 1925 ikke har en saadan Sondring i Aldersklasser som i de foregaaende Aar, saa er der, naar Hensyn tages til Eksporten og Importens Størrelse samt Rekruteringens Mangelfuldhed fra det hjemlige Tillæg, al Grund til at tro, at Tendensen fra

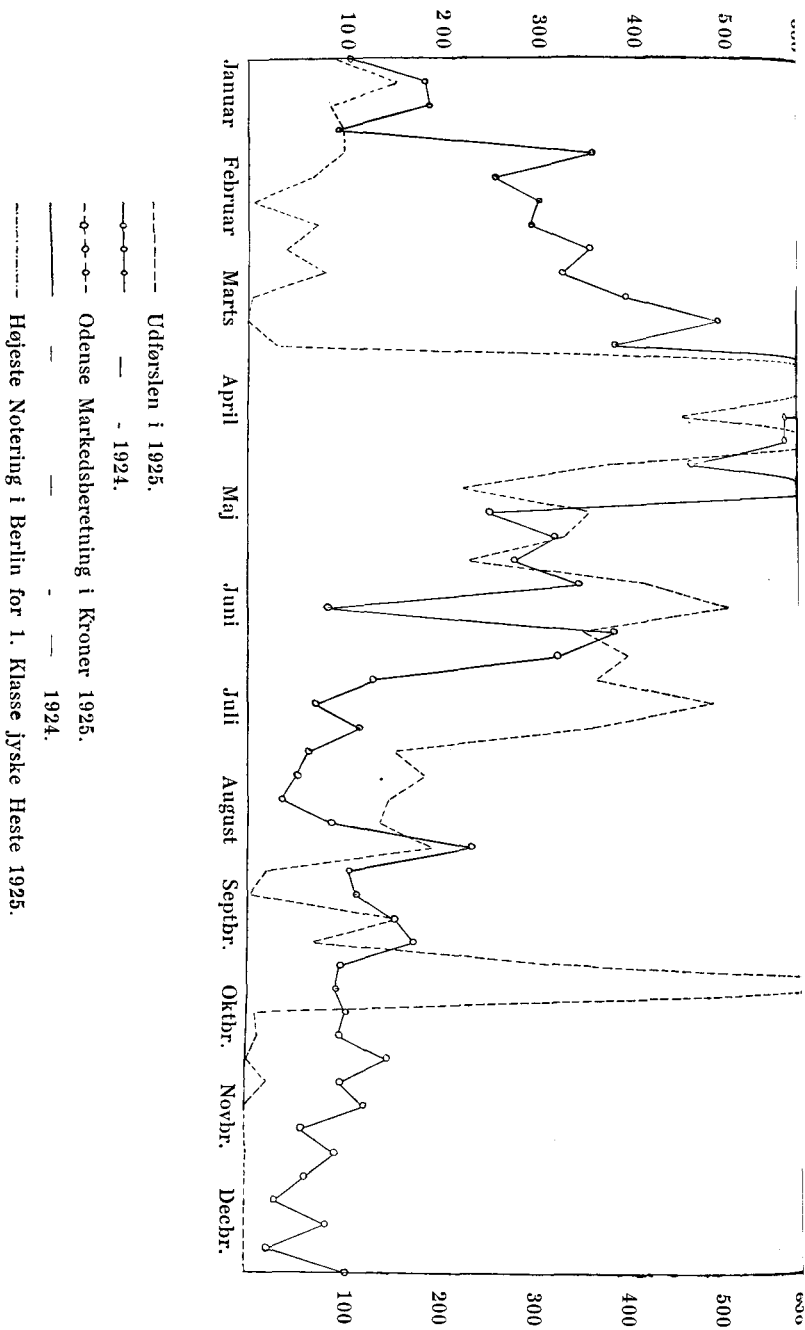

1924 har holdt sig i 1925. Derimod mener jeg absolut, at de lave Priser paa Heste har lettet disse Konkurrencen med de mekaniske Kræfter, og derved bevirket en større Anvendelse af Heste.

Selv om der saaledes er en betydelig Stigning i de arbejdsføre Hestes Antal, saa er denne dog ikke jævnt fordelt, men falder især paa Landdistrikterne, medens Antallet af Hopper og Vallaker over 3 Aar i Byerne er gaaet tilbage fra 24,294 i 1924 til 22,515 i 1925, en Nedgang paa 1779 Stk. Tilbagegangen falder særligt paa Hovedstaden med 1249 Stk. og derefter følger Vejle Amts Købstæder med 343, men ellers er Nedgangen i Provinsernes Købstæder kun ringe, ja i Byerne i Aarhus, Viborg, Ribe og Sønderborg Amter er der tilsammen en Fremgang paa 374 Stk.

Medens Købstæderne tilsammen viser Nedgang i den arbejdsføre Hestestyrke, er denne i Landdistrikterne steget med ca. 12,000 Stk. fra 1924 til 1925, en Stigning, der ikke taler til Gunst for, at Landbruget behøver mindre Hestekraft end tidligere.

Jeg har i det foregaaende skitseret de to Bevægelser, som Tællingsresultaterne bærer Bud om, at Tillæget er for ringe til i Længden at dække det hjemlige Forbrugs Krav, og at dette Krav tilmed er stigende. Indtræffer derfor intet uforudset, er vi altsaa bragt nærmere til det Punkt, hvor den Krise, der hidtil har knuget Hesteavl, kommer til at true Hesteholdet, og det sidste er adskilligt værre end det første, thi den Krise, der har ramt den danske Hesteavl, er ikke et isoleret Fænomen, men er af ret international Karakter, saaledes at Hestetillæget i de fleste Lande vist som Helhed er gaaet stærkt tilbage i de senere Aar. For Tysklands Vedkommende er Føltillæget saaledes i Treaaret 1922—25 gaaet ned med ca. $\frac{1}{6}$, og dér, som i adskillige Lande, er yderligere Nedgang at vente, og alt tyder paa, at den Dag den danske Hesteavl ikke i samme Udstrækning som hidtil er i Stand til at dække det hjemlige Behov, er der ingen Udsigt til, at det

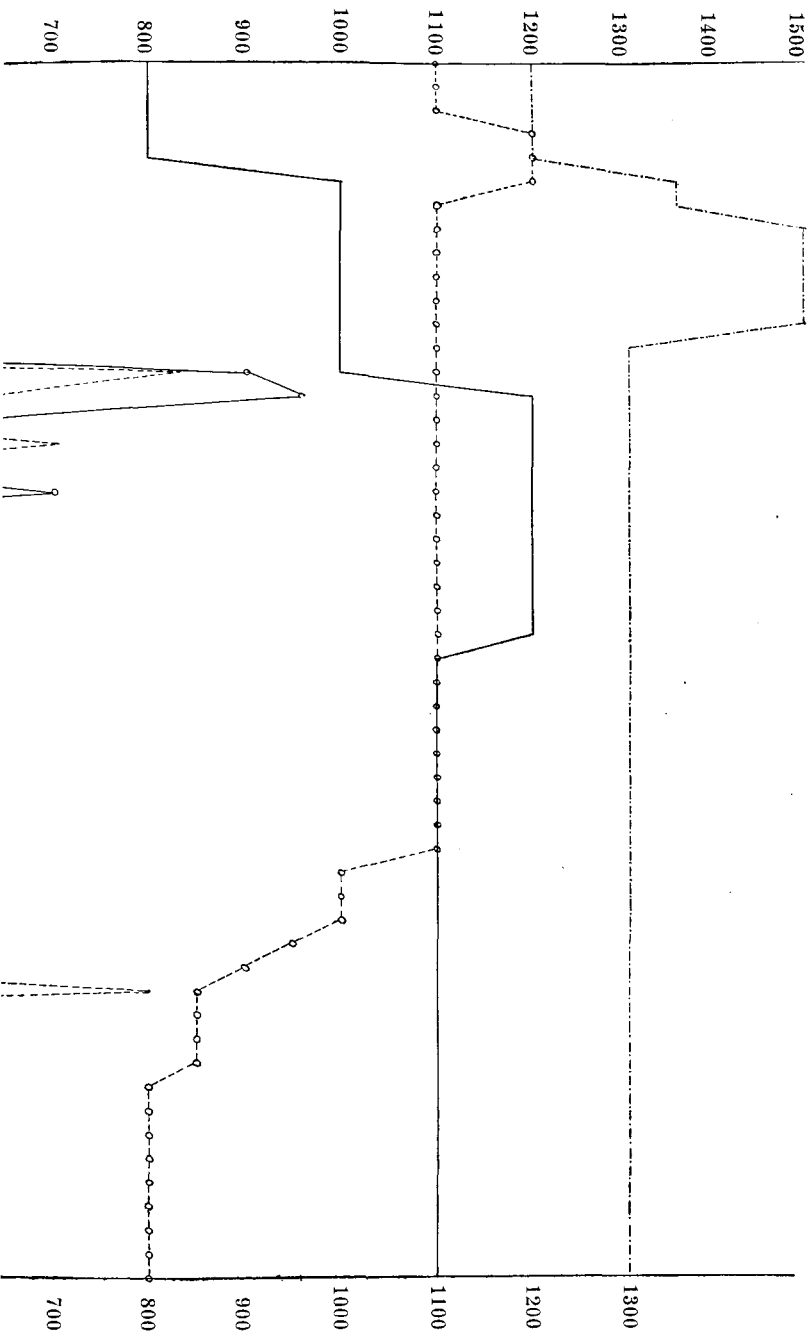
Uddørsten i 1925.

- 1924.

Odense Markedsberetning i Kroner 1925.

- 1924.

Højeste Notering i Berlin for 1. Klasse Jyske Heste 1925.

vil kunne dækkes med fremmede Heste til en i Forhold til Kvaliteten rimelig Pris. De Summer, der i 1925 betales for »Russere«, taler sit Sprog derom.

Vender vi os til Hingstene over 3 Aar, viser det sig, at disse er tiltaget med 24 Stk. Vel er Føltillæget steget i 1925, men en Stigning af Hingstens Antal var absolut ikke paakrævet af den Grund, saa meget mere som det nok er værd at erindre, at medens vi i 1914 havde 8,9 Hingste over 3 Aar for hver 100 Føl, har vi i 1925 for det samme Landomraade 13,6 Hingste for 100 Føl. Om den Ændring

Tabel III. Hingsteholdets Størrelse

i Forhold til Antallet af samme Aar fødte Føl i de forskellige Amter.

Amt	1925		Antal Hingste pr. 100 Føl				
	Hingste over 3 Aar	Føl	1925	1924	1923	1922	1921
Tønder	49	816	6,0	5,4	5,1	3,4	4,6
Aabenraa	29	368	7,9	11,5	7,4	9,5	7,4
Haderslev	54	659	8,2	12,1	8,8	8,5	5,5
Randers	300	2960	10,1	11,6	9,8	8,6	7,8
Ribe	155	1475	10,5	12,3	10,2	8,3	7,8
Hjørring	258	2402	10,7	12,0	11,0	10,4	10,4
Thisted	160	1444	11,1	13,2	10,1	11,2	10,2
Aalborg	353	3085	11,4	11,1	10,6	11,0	10,9
Ringkøbing	236	2016	11,7	13,2	11,4	9,2	10,4
Odense	222	1895	11,7	13,4	10,7	11,5	11,2
Svendborg	236	1849	12,2	13,2	11,7	10,1	9,5
Viborg	337	2734	12,3	15,5	13,0	12,0	10,5
Holbæk	249	1814	13,7	19,8	19,5	17,2	15,7
Bornholm	66	459	14,4	22,3	21,9	17,5	12,1
Vejle	167	1035	15,2	17,7	14,3	11,7	10,8
Sorø	191	1236	15,5	20,5	23,9	17,7	16,6
Aarhus	282	1774	15,9	15,8	12,2	13,6	11,4
Sønderborg	31	178	17,4	16,9	18,1	10,8	9,5
Maribo	180	1031	17,5	27,2	25,8	20,2	13,3
Præstø	239	1359	17,6	26,6	21,7	20,6	18,2
Frederiksborg	168	836	20,9	27,2	23,6	17,8	17,2
Københavns	253	613	41,2	51,1	42,9	29,7	29,2

til det gode i Forholdet mellem Antallet af Hingste og Føl, som Tabel III antyder, vil holde sig i de kommende Aar, kan være tvivlsomt nok, men et er givet, at der er langt endnu, inden vi naar ned til de 8,9 i 1914, hvor der absolut var rigeligt af Hingste, saa det paa dette Punkt er tidligt nok at tale om Bedring.

En nærmere Gennemgang af Tabel III viser, hvad man jo efter Stigningen i Føllægget ogsaa kunde vente, at det særligt er de østlige Øer, der har faaet tilvejebragt et bedre Forhold mellem Antallet af Hingste og Føl, hvori- mod Bedringen i de egentlige Opdrætteramter ikke er saa iøjnefaldende, men der er Stillingen jo heller ikke saa daarlig.

Vender vi os til de ved Statsskuerne i 1925 præmie- rede Hingste, har 212 saadanne i 1924 bedækket 13,343 Hopper eller 62,9 pr. Hingst, medens 222 i 1924 stats- præmierede Hingste i 1923 kun bedækkede 11,252 Hop- per eller 50,7 pr. Hingst. Medens jeg i flere Aar samtidig med, at jeg fremhævede den Luksus, vi udfoldede med Hensyn til Hingsteholdet, maatte pege paa, at Udnyttel- sen af de statspræmierede, der hørte til den bedste Del af vore Hingste, og som stod i deres kraftigste Alder, gik til- bage Aar for Aar, er det mig en Glæde i Aar at kunne konstatere, at der nu er sket et Omslag, og jeg vil haabe, at Opdrætternes sunde Fornuft maa føre dem videre frem ad den Vej, som de ovenanførte Tal antyder, thi naar det for de i 1925 i 2.—14. Skuekreds præmierede Hingste viser sig, at

1	Hingst i 1924 har bedækket mellem	155	og	159	Hopper
2	»	»	»	»	140 - 144 »
1	»	»	»	»	130 - 134 »
3	»	»	»	»	125 - 129 »
5	»	»	»	»	120 - 124 »
7	»	»	»	»	110 - 114 »
6	»	»	»	»	105 - 109 »
4	»	»	»	»	100 - 104 »
5	»	»	»	»	95 - 99 »
4	»	»	»	»	90 - 94 »

8 Hingste i 1924 har bedækket mellem	85 og	89 Hopper
7 » » » » »	80 -	84 »
11 » » » » »	75 -	79 »
15 » » » » »	70 -	74 »
7 » » » » »	65 -	69 »
19 » » » » »	60 -	64 »
4 » » » » »	55 -	59 »
13 » » » » »	50 -	54 »
12 » » » » »	45 -	49 »
8 » » » » »	40 -	44 »
8 » » » » »	35 -	39 »
5 » » » » »	30 -	34 »
4 » » » » »	25 -	29 »
1 » » » » »	20 -	24 »
6 » » » » »	15 -	19 »
1 » » » » »	10 -	14 »
3 » » » » »	5 -	9 »

saa bliver man snart klar over, at disse Hingste kunde og burde have bedækket endnu flere Hopper end de gjorde. Der er derfor langt frem endnu, thi ikke mindst i en for Hesteavlen saa kritisk Tid, som den nuværende, gælder det om, at den gode Del af vor Hingstebestand udnyttes adskilligt bedre, end det har været Tilfældet i de senere Aar.

Jeg har nok set, at det store Hingsteholds Skadelighed er bleven betegnet som en Mythe, da jyske Bønders sunde Fornuft vil afholde dem fra at holde til de daarlige Hingste. Der er jo foran stærke Antydninger af, at den sunde Fornuft — maaske fordi der blev kaldt paa den — har bevirket en' Bedring, men den, der, som jeg, Gang efter Gang stilles overfor dette, at gode, avledygtige — ogsaa for Afkom — højt anerkendte Hingste bedækker et ringe Antal Hopper, medens »ukastrerede Vallakker«, hvis fornemste Kvalifikationer bestaar i nominelt lave Bedækningspenge samt deres Ejeres Agitationsevner, bedækker op mod 100 Hopper og derover, maa uvilkaarligt paavirkes af Virkeligheden og kan end ikke nøjes med at ønske, at det store Hingsteholds Skadelighed var en Mythe, men føle det som en simpel Pligt at gøre et Stykke Arbejde for

at faa de gode Hingste udnyttet noget bedre og de daarligere adskilligt mindre, og jeg synes, at der er Antydninger af, at et saadant Arbejde kan hjælpe, nu gælder det om, at Fremgangen holder sig.

Med Hensyn til de for Hesteavlens saa vigtige Afsætningsforhold til Udlandet, da har de i 1925 været alt andet end gode og i højeste Grad vekslende. Ved Nytaarstid forelaa der gunstige Efterretninger fra Tyskland om, at der i Januar og Februar Maaned kunde forventes nye Indførelstilladelser, og paa de første af Aarets Hestemarkeder var Handlen derfor ret livlig og Priserne stigende. Glæden var imidlertid kun kortvarig, hurtigt kom der Kontraorder, og da Schweiz, der i Januar havde købt en Del Heste her, lukkede den 1. Februar, var Udførslen i Vinterens Løb kun ringe, da den tyske Regering, maaske af Hensyn til visse Traktatforhandlinger og til Dels af Hensyn til den hjemlige Hesteavl, viste sig uvillig til at give Indførelstilladelser, uagtet tyske Hestehandlere indsendte Masser af Ansøgninger og Forholdet mellem Priserne her og i Tyskland syntes gunstige for Eksport. Imidlertid gav Tyskland sidst i Marts Maaned fri Indførsel for Heste mod, at der erlagdes en Told paa 90 Rmk. pr. Stk. for Heste indtil en Værdi af 1000 Rmk., 180 Rmk. for Heste mellem 1000 og 2500 Rmk. og 360 Rmk. for Heste af en Værdi over 2500 Rmk.

Som det vil fremgaa af den efterfølgende grafiske Tavle var Udførslen fra April til hen i Juli ret jævn fra Uge til Uge, derefter gik Udførslen noget tilbage, for praktisk talt at gaa helt i Staa efter 1. Oktober, idet den nye, tyske Toldlov med en Afgift paa 500 Rmk. virkede som et absolut Forbud.

Den danske Hesteeksport har saaledes i 1925 været Genstand for en Modgang af en meget uheldsvanger Art, der virkede saa meget haardere, som Udførslen i de foregaaende Aar havde haft højst ublide Kaar, og Udsigterne ved Aarets Slutning var desværre alt andet en lyse for en snarlig Bedring. Thi selv om man maa gaa ud fra, at

Danmarks Mestbegunstigelsesret bliver anerkendt, maa vi være klar over, at Tyskland, der har været vor Hovedaf-tager af Heste, efter Krigen har oparbejdet sig en Hestebestand, som nu er større end før Krigen, og selv om Hestetillæget i Tyskland gaar tilbage, og det stadig hævdes, at der er en vis Mangel paa Trækheste, som nok skal fremkalde nogen Efterspørgsel, da vil Kronestigningen jo ikke gøre det lettere for os at konkurrere.

Udførslen udgjorde i Ugen fra

27/12— 2/1	90 Stkr.	4/7 —10/7	482 Stkr.
5/1 — 9/1	177 —	11/7 —17/7	362 —
10/1 —16/1	86 —	18/7 —24/7	152 —
17/1 —23/1	100 —	25/7 —31/7	193 —
24/1 —30/1	100 —	1/8 — 7/7	149 —
31/1 — 6/2	68 —	8/8 —14/8	139 —
7/2 —13/2	9 —	15/8 —21/8	192 —
14/2 —20/2	74 —	22/8 —28/8	22 —
21/2 —27/2	39 —	29/8 — 4/9	4 —
28/2 — 6/3	81 —	5/9 —11/9	152 —
7/3 —13/3	8 —	12/9 —18/9	69 —
14/3 —20/3	1 —	19/9 —25/9	359 —
21/3 —27/3	29 —	26/9 — 2/10	801 —
28/3 — 2/4	833 —	3/10 — 9/10	10 —
4/4 —10/4	614 —	10/10—16/10	14 —
11/4 —17/4	451 —	17/10—23/10	2 —
18/4 —24/4	711 —	24/10—30/10	23 —
25/4 — 1/5	379 —	31/10— 6/11	0 —
2/5 — 8/5	221 —	7/11—13/11	0 —
9/5 —15/5	354 —	14/11—20/11	2 —
16/5 —22/5	333 —	21/11—27/11	0 —
23/5 —29/5	231 —	28/11— 4/12	0 —
30/5 — 5/6	417 —	5/12—11/12	0 —
6/6 —12/6	508 —	12/12—18/12	0 —
13/6 —19/6	349 —	19/12—25/12	0 —
20/6 —26/6	392 —	26/12— 1/1	0 —
27/6 — 3/7	366 —		

Uagtet Forholdene for Hesteudførslen har været højst ugunstige i 1925, blev der dog udført ialt 11,385 Heste og 6 Føl mod 12,552 og 6 Føl i 1924, og de udførte Heste fordeltes som nedenfor angivet.

	1925	1924
Tyskland	10420	6977
Schweiz	303	3229
Frankrig.....	102	127
Czekoslovakiet.....	76	998
Andre Lande.....	484	1221

Tyskland har saaledes i 1925 været det Marked, der betød noget, medens de Markeder, vi haabede at have oparbejdet i Schweiz og Czekoslovakiet, har været af meget underordnet Betydning.

Med Hensyn til Priserne, da angives disse i »De samvirkende fynske Landboforeninger«s Notering for unge, gode Handelsheste til:

1100 Kr.... i Tiden	$\frac{20}{12}$	1924 til	$\frac{11}{1}$	1925
1200 —... - —	$\frac{12}{1}$	1925 —	$\frac{8}{2}$	—
1100 —... - —	$\frac{9}{2}$	— —	$\frac{23}{8}$	—
1000 —... - —	$\frac{24}{8}$	— —	$\frac{14}{9}$	—
950 —... - —	$\frac{15}{9}$	— —	$\frac{20}{9}$	—
900 —... - —	$\frac{21}{9}$	— —	$\frac{27}{9}$	—
850 —... - —	$\frac{28}{9}$	— —	$\frac{25}{10}$	—
800 —... - —	$\frac{28}{10}$	— —	$\frac{28}{12}$	—

Selv om Priserne i Aarets første Halvdel holdt sig ret godt, kom der hen mod Oktober et stærkt Prisfald, foruden at Omsætningen tillige gik ned til et Minimum, og Udførselstallet har ikke alene været lavere end i 1924, men det har Priserne vist som Helhed taget ogsaa været.

Den tyske Notering for 1. Kl.s jyske Heste var i Følge »Landbrugsraadets Meddelelser«:

$\frac{1}{1}$ — $\frac{31}{1}$	1200 Rmk.
$\frac{7}{2}$ — $\frac{14}{2}$	1350 —
$\frac{21}{2}$ — $\frac{21}{3}$	1500 —
$\frac{28}{3}$ — $\frac{31}{12}$	1300 —

I første Kvartal, hvor Indførslen til Tyskland var standset, steg Priserne for derefter at fæstne sig omkring 1300 Rmk., og til Trods for Kronestigningen holder den danske Notering sig paa de 1100 Kr., indtil Frygten for Toldloven og den ringe Omsætning tvinger de danske Priser ned. (Se forøvrigt den grafiske Tavle).

Selv om den frie Handel, der herskede i Tiden April-Oktober, ikke i Løbet af den korte Tid kunde gennemføre de samme Former for Omsætningen som før Krigen, saa synes Markederne dog at have haft lidt større Betydning, og særlig Hjallerup Marked først i Juni Maaned viste ret livlig Handel og ganske gode Priser.

Selv om der ikke foreligger nogen Statistik derover, er den overvejende Del af de udførte svære Heste og særlig af jysk Race, og som Aaret forud synes Skimler at være de mest søgte, og selv om det lød, at Belgierne og Belgier-Blandinger var de foretrukne og betaltes med en Overpris, saa mumledes der ogsaa om, at den skimlede Farve alene ofte var i Stand til at betinge en saadan.

Medens Udførslen gik i Staa til 1. Oktober, fortsattes Indførslen af Heste, saaledes at denne blev større end Aaret forud, nemlig 12,518 Heste og 459 Føl mod henholdsvis 9105 og 52 i 1924, altsaa en Forøgelse paa 3413 Heste og 407 Føl. Hvad Følindførslen angaar, da har vi som sædvanligt faaet godt et halvt Hundrede fra Sverige, men Stigningen i 1925 skyldes først og fremmest Indførsel af Føl fra Oldenborg, hvor Priserne var meget lave og muliggjorde god Fortjeneste ved Import hertil. Imidlertid syntes Priserne her i Jylland for disse Føl ikke sjældent at have ligget uforholdsmæssigt højt i Forhold til, hvad der betaltes for de hjemlige, saa man maa forbavses over, at Folk, der vilde have »Luksusføl«, ikke tog dem af de lette, hjemlige Racer.

Til Trods for den vigende Eksport er Importen af Heste her til Landet steget ganske betydeligt, og ved at gennemgaa hvilke Lande, de indførte er kommen fra, maa ca. 10—11,000 af de indførte anses for at være Heste af »Russer-Typen«. Saaledes fik vi 3095 fra Letland, 2239 fra Polen, 2135 fra Litauen, 877 fra Danzig, men kun 105 fra Island og 38 fra Norge, derimod fik vi 2052 Heste fra Tyskland, men hvor mange af disse der var Smaaheste, savner jeg Midler til at afgøre, men i hvert Tilfælde er det givet, at Indførslen af Smaaheste er taget stærkt til i

1925, og Grunden hertil maa sikkert søges i den stærke Udstykning til Smaabrug, der har fundet Sted i de senere Aar. Selv om vor Indførsel af Heste i 1925 staar betydeligt under, hvad der var Tilfældet før Krigen, i 1906 indførtes saaledes ialt 23,970, 1907: 24,169, 1908: 16,726, 1909: 10,661, 1910: 13,099, 1911: 14,675, 1912: 15,169, 1913: 17,778 og 1914: 19,440, saa er det ganske naturligt, at det Spørgsmaal gentagne Gange er bleven rejst, om en Indførsel af en saadan Størrelse ikke kunde undgaas under en for vor Hesteavl saa kritisk Situation som den, der foreligger, og mange er de Forslag, der i den Anledning er bleven fremsat. At nogle vil forbyde eller i væsentlig Grad besværliggøre og fordyre Indførslen gennem strenge Sundhedsbestemmelser eller Toldpaalæg, skal jeg her se bort fra, men derimod holde mig til dem, der kræver, at den danske Hesteavl ogsaa maa søge at fremstille Heste, der kan tage Konkurrencen op med »Russerne« og derved spare Landet for Udgifter ved denne Indførsel.

Som bekendt bæres den danske Hesteavl af Gaardmandsbrugene, medens Føltillæget i de store Landbrug er ringe og endnu mindre i Smaabrugene, og indenfor enhver Landhesteavl, hvor der stilles Krav om, at den skal give økonomisk Udbytte, anser jeg det for givet, at de Individer, der frembringes, maa egne sig særlig godt for Arbejdet indenfor de Bedrifter, hvor Tillæget sker. Er dette ikke Tilfældet, maa der under almindelige Forhold forventes et Underskud, hvis dette ikke dækkes gennem Salg af kostbare Handelsheste eller Avlsdyr. Paa Grund af de senere Tiders Ugunst har det jo været meget vanskeligt at fremskaffe et Overskud gennem Salg af Eksportheeste, ligesom Handlen med Avlsdyr kun har været ringe, og da ingen vel tør paastaa, at Udsigterne for en stor og lønnende Eksport i den nærmeste Tid er særlig lyse, ligger det nær, at man netop indenfor de tillæggende Brug spørger om andre Afsætningsmuligheder end de, der nu — forhaabentlig kun foreløbigt — har svigtet.

Hvis Smaabrugene skal lægge Heste til, mener jeg det

givet, at de maa passe for disse Brug, men som Forholdene for Hestetillæg er i den overvejende Del af de mindre Landbrug, kan det ikke forventes, at Hestetillæg dér vil være lønnende, hvorfor der ikke derfra vil kunne ydes noget videre Kontingent af Smaaheste. Nej, skal det blive til noget, maa man i Gaardmandsbrugene tage sig af Sagen, men der har Avlsformaalet vel nok i Almindelighed været at frembringe en stor og god Eksporthest, hvorved man tillige fik en for det hjemlige Forbrug ret egnet Hest. Men en Hest af »Russer-Typen« vil ikke egne sig for de danske Gaardmandsbrug og endnu mindre for de større Gaarde, derfor vil en Avl med det Formaal at frembringe den Slags Heste være urentabel, hvis der ikke betales Overpriser, og saadanne er der ingen Grund til at tro, at Smaabrukerne kan eller vil betale. Derfor bør al Tale om, at den danske Hesteavl Formaal skal ændres til at fremstille »Russere« snarest høre op. Men skal vi da roligt lægge Hænderne i Skødet, medens Importen stiger og Eksporten tager saa stærkt af, at Danmark i 1925 blev et Land med en Overskudsindførsel af Heste, og hertil maa jeg svare et absolut Nej, thi der er for mig ingen Tvivl om, at der allerede heri Landet er et betydeligt Antal danskfødte Heste, som egner sig udmærket til Anvendelse i de mindre Brug, og de vil sikkert forøges i den kommende Tid, da man indenfor alle Avlsretninger, uden derfor at opgive Haabet om en kommende lønnende Eksport, er mere villig end forhen til at slaa lidt af paa Fordringerne med Hensyn til Størrelse, selv om det ikke er anderledes end, at Maalet vedblivende er en stor, god Hest.

Efter min Mening er der ikke nogen Anledning til at

foretage store Ændringer i Kursen indenfor vor Hesteavl, men det, der trænges til, er, at Producenter og Forbrugere bringes i nærmere Føling, og her maa Husmands- og Hesteavlsorganisationerne gennem fornuftigt Samarbejde søge at ordne Sagen paa formaalstjenlig Maade. I Tidsskr. f. Landøk. Nr. 4 1925 Side 169—70 har jeg paavist, at man i Smaabrugene i stigende Grad benytter danske Heste, og Sagen er i Virkeligheden ikke et Avls-, men et Handelsspørgsmaal.

Selv om de indførte Heste ikke kan betegnes som kostbare, saa er de dog i Forhold til deres Kvalitet dyre Heste, og det maa anses for et Gode om danske Jordbrugere — store saavel som smaa — i videst mulig Grad anvender danske Heste, derfor maa vi, saa vidt gørligt, i vor Hesteavls Anlæg og Organisation søge at opretholde Muligheden af at udnytte den Fremtid, som Hesteavlen har til Trods for alle Hindringer og Erstatningsmuligheder, og her er det jo, at Avlsarbejdet netop faar sin Betydning.

(Sluttes).

Den VII internationale Mejerikongres i Paris 1926.

Af A. P. Hansen, Forstander for Statens Forsøgsmejeri.

Til de Forhold, der kan medvirke til Fred og Harmoni mellem Samfundene, hører ogsaa de internationale Sammenkomster, hvad enten disse er af praktisk, videnskabelig eller faglig Art, idet de fremmer Kendskabet til og Forstaaelsen af de mange fælles Interesser, som er tilstede. I Bevidstheden herom er saaledes ogsaa det Internationale Mælkeriforbund dannet, og det har nylig afholdt sin VIIde internationale Kongres i Paris.

Den første internationale Mejerikongres afholdtes i Bryssel 8.—10. September 1903, paa Initiativ af og under Forsæde af det belgiske Landbrugsministerium, 15 forskellige Lande var her repræsenterede, og man enedes ved denne Lejlighed om at danne et internationalt Mejeriforbund (Fédération internationale de laiterie) med det Formaal at virke for Mejeribrugets tekniske og videnskabelige Udvikling. Dette Forbund har nu Afdelinger i de forskellige Lande hver med sin nationale Ledelse, af hvilken 1 Medlem har Sæde i den af Forbundet nedsatte permanente Kommission, der administrerer Forbundets Anliggender, herunder ogsaa Afholdelsen af internationale Mejerikongresser. Af saadanne har Forbundet siden Stiftelsen i 1903 afholdt følgende:

II.	Intern. Mejerikongres	i 1905	i Paris
III.	»	—	i 1907 i Schweningen
IV.	»	—	i 1909 i Buda-Pest
V.	»	—	i 1911 i Stockholm
VI.	»	—	i 1914 i Bern
VII.	»	—	i 1926 i Paris.

Desuden har Forbundet været medvirkende ved og deltaget i den af Amerika i 1923 foranstaltede Verdens-Mejeri-Kongres, hvor ogsaa Danmark var repræsenteret.

Tilslutningen til disse Kongresser har gennem Aarene været stigende, og ikke mindst i 1914 i Bern talte Kongressen mange Deltagere, og da Danmarks Repræsentant Prof. *Bøggild* ved denne Lejlighed indbød Kongresdeltagerne til at deltage i den næste Kongres i København 1917, blev denne Indbydelse modtaget med Acclamation.

Imidlertid udbrød Krigen kort efter i 1914, og dermed afbrødes det internationale Samarbejde ogsaa paa Mejeribrugets Omraade i en Aarrække, og som Forholdene udviklede sig blev det klart, at Danmark foreløbig maatte træde i Baggrunden som Mødested for de kommende internationale Mejerikongresser. Det tør vel imidlertid haabes, at vi atter vil blive i Stand til at gentage Indbydelsen.

Med Hensyn til den nu afholdte VII. Internationale Mejerikongres, som afholdtes i Paris i Dagene 16.—19. Maj, skal i korte Træk meddeles følgende:

Kongressens Afholdelse var organiseret af Internationalt Mælkeriforbunds franske Afdeling, under den franske Regerings Protektorat og med Tilslutning fra de lokale Landbrugsinstitutioner og fra Komitéen for den paa samme Tid afholdte Industriudstilling og Varemesse, hvortil ogsaa var knyttet en International Udstilling af Mejeriprodukter og Maskiner.

Kongressens Aabning fandt Sted Søndag den 16. Maj Kl. 4 under Forsæde af en Repræsentant for Landbrugsministeriet, samt Kongressens Præsident Mr. *Paul Mercier* og Præsidenten for Internationalt Mælkeriforbund Mr. *Maenhaut*.

Efter at D'Herrer havde budt Kongresdeltagerne velkommen og udtalt de bedste Ønsker for Kongressens Forløb, Virksomhed og Udbytte, holdt Prof. *Bordas* fra College de France et Foredrag, hvori han redegjorde for de tidligere internationale Kongressers Arbejde og Resulta-

ter heraf, og fremlagde sluttelig den endelige Dagsorden for Kongressens Arbejde.

Efter at Aabningsmødet dermed var sluttet blandede Kongresmedlemmerne sig for at opsøge og forny Bekendtskaber, hvilket fortsattes ved den senere paa Aftenen afholdte Reception.

Programmet for Kongressens Arbejde omfattede 3 Afdelinger, nemlig:

1. Afdeling, der saa at sige kun beskæftigede sig med Mælkens Produktion, Behandling og Udnyttelse, set fra hygiejniske, videnskabelige og økonomiske Synspunkter, samt Lovgivning vedrørende Mælk.
2. Afdeling. Beskyttelse af Ostemærker i den internationale Handel.
3. Afdeling. Oprettelse af et internationalt Mejerikontor i Bryssel.

1. Afdeling var paa Grund af de mange Forhold, som henhørte herunder, delt i 7 Sektioner for henholdsvis: Produktion, Hygiejne, Videnskab, Undervisning, Foreningsvæsen, Økonomi samt Storbyers Forsyning med Mælk.

I alt væsentligt var det disse under 1. Afdeling hørende Spørgsmaal, hvorom Kongressens Forhandlinger drejede sig, og om hvilken der var indsendt en Række skriftlige Afhandlinger (ialt 57) fra forskellige Lande. For at spare Tid og gøre det lettere for Kongresdeltagerne at følge med, var disse Afhandlinger forud gennemsete og deres Indhold sammenfattet i en kortfattet almindelig Oversigt, for hvilken der blev redegjort af specielle Ordførere, en Ordning, der maa siges at være særdeles praktisk.

Kongressens Forhandlingsmøder afholdtes Mandag, Tirsdag og Onsdag hver Dag fra Kl. 9 til 12 og fra 2¹/₂ til 4, og af de Spørgsmaal, som særlig gav Anledning til Forhandling, kan nævnes Kontrolforeningsarbejdet, Kvægavlen — herunder forskellige Kvægracer — samt Mælkens Pasteurisering.

Med Hensyn til Kontrolforeningsarbejdet var Forhandlingerne for saa vidt af Interesse for os, som det fremgik deraf, at man i Frankrig har baseret dette Arbejde paa det her i Skandinavien gennemførte Grundlag, dog med den Forskel, at man, for at lette Kontrolassistentens Arbejde med at flytte fra Sted til Sted, anvender Høybergs Fedtbestemmelsesmetode, der ikke kræver nogen Centrifuge. Om denne Metodes Anvendelighed var der iøvrigt fra dansk Side indsendt en Afhandling.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om Kvægracerne afholdtes 3 Foredrag med Demonstrationer af de 3 Hovedracer, som benyttes i Frankrig, nemlig: race Flamande, race de Montbeliard og race Hollandaise. Til dette Øjemed var der i Forbindelse med den internationale Mejeriudstilling indrettet en Stald, hvor et Antal særlig typiske Dyr af disse Racer var indstallerede og demonstreredes.

Under Drøftelsen af Spørgsmaalet om Mælkens Pasteurisering gik Bølgerne ofte højt, idet Forkæmperne for Anvendelsen af raa Mælk hævdede, at al Konsummælk burde sælges raa, og at man gennem forskelligartet Kontrol paa Produktionsstedet skal sikre sig god Mælk; hvortil naturligvis Forkæmperne for Pasteureringen svarede, at da mangeaarig Erfaring viser, at saadan Kontrol er kostbar uden at kunne skaffe fornøden Sikkerhed for god Mælk, saa bør man tage de tekniske Hjælpemidler i Brug, som staar til Raadighed, herunder Pasteurisering af Mælken paa en eller anden Maade.

Hvad disse Pasteuriseringsmaader angik, var der betydelig Enighed om, at man burde foretrække Langtidspasteureringen, men samtidig blev omtalt en ny Metode, som skulde være særdeles effektiv uden at forandre Mælken. Der forelaa dog ikke nogen nærmere Rapport, som gør det muligt at danne sig nogen bestemt Mening herom, men det blev sagt, at Metoden i længere Tid havde været anvendt ved en større Mælkecentral og vist sig at fungere tilfredsstillende.

Det var Hensigten at faa en Resolution angaaende det saa omstridte Pasteuriseringssspørgsmaal vedtaget, men det viste sig ikke muligt. Fra Prof. *Barthel*, Stockholm, fremlagdes et Forslag, som i Korthed gik ud paa, at Kongressen skulde udtale, at al Konsummælk, som ikke var fremskaffet under betryggende Garanti, skulde pasteuriseres. Skønt dette naturlige Forslag havde stor Tilslutning, var det dog ikke muligt at faa en Resolution formet og vedtaget.

Som sidste Spørgsmaal under 1. Afdeling stod Storbymernes Forsyning med Mælk, og herunder blev redegjort for de forskellige Transportmaader, som alt efter Afstandene bedst kunde bringes til Anvendelse, saasom Automobiltransport og Jernbanetransport med Benyttelse af isolerede Vogne eller Kølevogne.

2. Afdeling omhandlede Beskyttelse af originale Ostenavne i den internationale Handel, men affødte ikke nogen særlig Diskussion, idet man sluttede sig til det Forslag, som var udarbejdet af den internationale Ostekommission i Forbindelse med Mejeriforbundets permanente Bureau.

Dette Forslag gik ud paa, at Ostenavne, som stammer fra det oprindelige Tilvirkningssted, saasom: Cammenbert, Cheddar, Edam, Gouda, Parmasan, Rouquefort o. s. v. maa alene kun anvendes paa Ost, som produceres i Oprindelseslandet.

Naar saadanne Ostesorter laves i andre Lande, skal Navnet have en Tilføjelse, der angiver Produktionslandet, f. Eks. finsk Emmenthaler, dansk Cammenbert, norsk Edam, kanadisk Cheddar o. s. v. Endvidere maa disse Betegnelser kun anvendes, naar Osten laves af samme Slags Mælk som i Oprindelseslandet, og ligeledes maa Etiketter paa Osteimitationer ikke trykkes i Oprindelseslandets Sprog. Har et Land derimod allerede indført Garantimærker for sine Oste, skal disse i Handelen kunne tjene som Oprindelsesbevis.

Til Fedtbestemmelse i Osten foresloges anvendt Smid-

Bondzynski-Ratzlaffs Fedtbestemmelsesmetode. Dette Forslag vedtoges af Kongressen.

3. Afdeling beskæftigede sig med Spørgsmaalet om Oprettelse af et internationalt Mejerikontor i Brüssel, men heller ikke herom førtes nogen videre Forhandling, idet man efter de med det internationale Landbrugsinstitut i Rom førte Forhandlinger enedes om indtil videre at lade dette Institut oprette et saadant særligt Kontor, hvis Opgave foreløbig nærmest vil blive af statistisk Art.

Kongressens Møder sluttede Onsdag den 19., hvorefter Prof. *Porcher* fra Veterinærskolen i Lyon i et vel tilrettelagt Foredrag resumerede Kongressens Arbejde og de vedtagne Beslutninger, hvorpaa Præsident *Mercier* sluttede Kongressen med Tak til alle, som havde været nærværende.

I Forbindelse med Kongressen afholdtes en Del smukt arrangerede Festligheder og Sammenkomster med Underholdning, hvoraf skal nævnes Fremførelsen af en Række Film vedrørende Mejeribruget. Disse Optagelser var foranledigede af Landbrugsministeriet og gengav paa fortrinlig Maade Fremstilling af forskellige Ostesorter m. m.

Som foran nævnt holdt Kongressen sine Møder i Lokaler, som Komitéen for den store Varemesse »la Foire de Paris« havde stillet til Raadighed. Denne Varemesse afholdes aarlig og har til dette Formaal store Bygningskomplekser. I Forbindelse hermed afholdtes som tidligere anført ligeledes en international Mejeriudstilling omfattende Mejeriprodukter som Smør, Ost, Condensmælk, Mælkepulver, etc. Endvidere Præparater og Hjælpstoffer samt Maskiner og Redskaber.

Fra Danmark havde Firmaerne *Chr. Hansen* samt *Reymann & Løvengren* udstillet Præparater som Smørfarve, Ostefarve og Osteløbe m. m., og Silkeborg Maskinfabrik havde en Udstilling af Maskiner. Andelselskabet »Valio« i Finland havde en smuk Udstilling af Emmen-thaler Ost og Kondensmælk. Fra Sverige udstillede »Se-

parator« og »Baltic« Centrifuger og andre Maskiner. Hoi-land havde ligeledes Produkter udstillede, og endelig kan nævnes, at det bekendte franske Firma »Maggi« havde arrangeret en Udstilling af forskellige videnskabelige Hjælpemidler af Betydning for Mejeribruget.

Som det sædvanligt er Tilfældet ved de internationale Mejerikongresser, var ogsaa her planlagt forskellige Ekskursioner, som skulde give Kongresdeltagerne Lejlighed til at gøre sig bekendt med Mejeribrugets praktiske og teoretiske Virksomhed i Frankrig. To af disse Ekskursioner blev gennemført, hvorimod en tredje maatte udgaa af Programmet paa Grund af manglende Tilslutning. Af de 2, som gennemførtes, gik den ene til Normandiet for at se Cammenbertost- og Smørproduktion. Den anden gik til Sydfrankrig over Roquefort for at se Oste-produktionen her.

Der udtales undertiden Tvivl om de internationale Kongressers Betydning, vel sagtens ud fra den Betragtning, at de praktiske Resultater deraf ikke straks giver sig tilkende, og dette er for saa vidt rigtigt nok, men det maa ikke glemmes, at det, som disse Kongresser kan befordre, det er Fællesarbejde imod de samme Maal, derigennem at de forskellige Landes Repræsentanter lærer andre Landes Forhold og Syn paa Tingene at kende, hvilket kan medføre gode Resultater, naar — vel at mærke — de enkelte Lande selv vil medvirke dertil. Som et saadant Resultat af denne Kongres kan nævnes Vedtagelsen af Bestemmelserne om den internationale Ostehandel, disse betyder en Fordel og Betyggelse, naar de enkelte Lande er rede til at medvirke ved Gennemførelsen. Ved Siden heraf betyder Kongresserne en værdifuld Mulighed for Deltagerne til at stifte og vedligeholde saadanne Bekendtskaber mellem Landene indbyrdes, som kan være til overordentlig stor Nytte, fordi det giver Mulighed for til enhver Tid at skaffe sig Oplysninger og nyttig Assistance i Spørgsmaal, hvor man maaske ellers var vanskeligt stillet.

At dette Forhold er almindeligt anerkendt, kan man med en vis Berettigelse slutte deraf, at der f. Eks. til den nu afholdte Kongres forelaa over 400 Indmeldelser fra 28 forskellige Lande spredte over hele Verden.

Efter Indbydelse af England afholdes den 8. internationale Mejerikongres i London og Reading 1928.

Landbrugsøkonomisk Konsulentvirksomhed i England og Wales.

Af Landbrugskandidat, stud. polit. *Aksel Milthers.*

Undersøgelser over Landbrugets Økonomi er i de seneste Aartier taget op paa systematisk Maade i de fleste mellem- og nordeuropæiske Lande og i Nordamerika. Det fælles Grundlag for disse Undersøgelser er organiseret Regnskabsføring foruden Indsamling af Oplysninger ved Hjælp af Spørgeskemaer, og de udnyttes dels direkte til Gavn for de enkelte, deltagende Landmænd, dels indirekte til Gavn for større Kredse gennem den Oplysning, der kan gives paa Grundlag af en statistisk Behandling af Materialet.

I de forskellige Lande er Sagen ofte grebet an paa meget forskellig Maade, baade hvad Organisation og de anvendte Fremgangsmaader angaar. Nogle Steder udøves Virksomheden af private Organisationer med eller uden Statsstøtte, andre Steder af Statsinstitutioner. Af Hensyn til Sammenligningen mellem Resultaterne fra de forskellige Lande har der været udfoldet Bestræbelser for at skabe mere Ensartethed i de anvendte Principper ved Undersøgelserne, men et Samarbejde som det, der er skabt mellem de skandinaviske Lande, er ikke opnaaet andre Steder, og længere end til indbyrdes Kendskab til hinandens Arbejdsmaader kan nok ikke naas foreløbig.

Virksomheden i England*), som det først i de seneste

---

*) Smlgn. *O. H. Larsen*: Undervisnings- og Undersøgelsesarbejde paa Driftsøkonomiens Omraade i England og Nordamerika. Nordisk Jordbrugsforskning. 1922 S. 249. *J. A. Venn*: En kort Beskrivelse af den i England fornylig paabegyndte af Staten organiserede Regnskabsføring i Landbruget. Ugeskrift for Landmænd. 1924. S. 362.

Aar efter en Del Vanskeligheder er lykkedes at bringe ind under en fastere Organisation, er i flere Henseender ejendommelig.

I 1913 oprettedes det kendte Institut for landbrugsøkonomiske Undersøgelser ved Universitetet i Oxford, Institute for Research in Agricultural Economics, der under Ledelse af Direktør *Orwin* har udført et betydningsfuldt Arbejde.

En landsomfattende Virksomhed blev dog først paa-begyndt i Aarene straks efter Krigen som et Led i de Foranstaltninger til Landbrugets Forbedring, de vanskelige Forhold da gav Anledning til. I 1918 nedsattes Agricultural Costings Committee, der i godt et Aar særlig virkede for at fremskaffe Produktionsregnskaber, som kunde danne Grundlag for Fastsættelse af Minimums-priser paa Landbrugsprodukter. Virksomheden standses paa Grund af dens Kostbarhed i Forhold til det indsamlede Materiale, og i Stedet udarbejdedes en ny Plan, der traadte i Virksomhed i 1922 ved Udnævnelsen af 5 Konsulenter i Landbrugsøkonomi. I de faa Aar, man har arbejdet paa dette Grundlag, har man bestræbt sig for at faa gennemført et systematisk Undersøgelser- og Raad-givningsarbejde, men paa væsentlige Omraader staar man endnu paa Forberedelsernes Stadium.

Organisationen. Hovedtrækkene ved den nuværende Ordning for England og Wales er, at der under Landbrugsministeriet er skabt en Konsulentvirksomhed i Landbrugsøkonomi svarende til det almindelige System for det engelske Konsulentvæsen, hvor det første Led, som staar i nærmest Forbindelse med de praktiske Landmænd, er de under Grevskaberne ansatte Konsulenter, County Organizers, der beskæftiger sig med Landbrugets Praksis i Almindelighed. Det næste Led, som har Opgaver af mere speciel Natur, er Landbrugsministeriets Konsulenter for de enkelte Provinser. England og Wales er inddelt i 12 Provinser, der hver omfatter 5

Grevskaber, og i hver Provins er en Landbohøjskole Hovedcentral for Oplysningsarbejdet. Bortset fra en Del særlige Husdyrbrugskonsulenter er Provinskonsulenterne som Regel Lærere ved Landbohøjskolerne. Videregaaende videnskabelige Undersøgelser varetages af de specielle Instituter og Forsøgsstationer.

For Landbrugsøkonomiens Vedkommende oprettes nu en Central i hver Provins under Ledelse af en Økonomikonsulent (*Advisory Economist*). Centralen er knyttet til Provinsens Landbohøjskole uden dog at være underordnet denne, og Konsulenterne er i flere Tilfælde, men ikke altid, valgt blandt Skolens Lærere i de økonomiske Fag. Endnu er dog enkelte af disse betydningsfulde Stillinger ubesatte.

Som Tilfældet er inden for andre Fag, har ogsaa Landbrugsøkonomien sit særlige Institut for videnskabelige Undersøgelser, idet Institutet i Oxford er knyttet til Konsulentvirksomheden som Hovedcentral for hele Arbejdet.

For at fremme Samarbejdet er der nedsat en Komité (*Committee on Agricultural Economics*) bestaaende af Institutets Direktør, samtlige Konsulenter og en Repræsentant for Landbrugsministeriet. Den samles 4 Gange om Aaret for at forhandle om Arbejdet og virke for ensartede Fremgangsmaader, men man lader dog de enkelte Medlemmer have meget frie Hænder i deres Virksomhed.

Regnskabsføring. Flertallet af Konsulenterne anser Regnskabsføring som Grundlag for driftsøkonomisk Vejledning for at være deres Hovedopgave. Ved hver Central føres Regnskab for ca. 20 Gaarde, flest, ca. 60, har Centralen i Leeds i Yorkshire under Ledelse af Dr. A. G. *Ruston*. Til Hjælp ved dette Arbejde er der ved hver Central ansat indtil 4 Assistenten. Sammenlignet med danske Regnskabsforeninger raades der saaledes over megen Arbejdskraft, men det maa ses i Forbindelse med, at Distrikterne er større, at Regnskaberne gennemgaaende

stammer fra større Ejendomme end vore og ogsaa er noget mere detaillerede, idet man ikke nøjes med Konti for Hovedafgrøder, men fortrinsvis anlægger en Konto for hver Mark. Landmændene fører som Regel Penge-, Arbejds- og Foderregnskab paa Ugelister, der afhentes af Regnskabsførerne ved deres Besøg paa Gaardene eller indsendes til Centralen, hvor man foretager den videre Bogføring og Aarsopgørelsen.

De anvendte Principper er præget af den stærke Vægt, man lægger paa Bestemmelsen af Produktionsomkostningerne for de forskellige Produkter. Af denne Grund søger man ved Vurderingen at gennemføre Anvendelsen af Anskaffelses- eller Produktionspriser baade ved Statusopgørelsen og ved Bogføringen af den indre Omsætning af Produkter mellem Landbrugets forskellige Driftsgrene; men i nogle Tilfælde maa man dog finde sig i Afvigelser derfra. Det gælder navnlig Vurderingen af eget Opdræt samt Staldgødningens Vurdering*). Trods disse Afvigelser fra den konsekvente Gennemførelse af Princippet giver det dog de engelske Regnskaber visse Fordele sammenlignet med vore almindelige danske Driftsregnskaber, naar der ved denne Sammenligning tænkes paa Regnskabstyper som de, der særlig er kendt gennem Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs og Det landøkonomiske Driftsbureaus Virksomhed; men det bør i denne Forbindelse fremhæves, at lignende Principper som de i England anvendte ogsaa hævdes og anvendes af Forkæmpere for Regnskabssagen i Danmark.

Forskellen ved engelske og danske Driftsregnskaber fremkommer navnlig ved den forskellige Maade, hvorpaa man betragter de enkelte Driftsgrenes Stilling til hinanden i de Tilfælde, hvor de ikke er sideordnede, men

---

*) Paa lignende Maade som her i Landet gaar man ved Staldgødningens Vurdering ud fra Foderets Indhold af Plantenæringsstoffer, der vurderes til Erstatningsværdi i Forhold til Kunstgødning, men man undlader at tage Hensyn til, at Svindet ved Opføringen varierer meget ved de forskellige Arter af dyrisk Produktion.

Led i samme Produktion, f. Eks. ved Foderproduktion og Husdyrbrug. I England gennemfører man det Princip, at saadanne Driftsgrene skal behandles som sammenhørende, og det opnaas ved at vurdere de hjemmeavlede og hjemmeforbrugte Produkter til Produktionspris. Det i Fællesskab tilvejebragte Over- eller Underskud fremkommer da udelt paa Regnskabet over Produktionens sidste Led, medens de samlede Produktionsomkostninger bliver analyserede, og Regnskabet umiddelbart viser den rigtige Produktionspris paa saavel Planteavls- som Husdyrbrugsprodukter.

I danske Driftsregnskaber anvendes sædvanlig to Principper. Hvor det kan lade sig gøre, holdes de enkelte Driftsgrene, ogsaa saadanne, som her er Tale om, helt adskilte, idet man vurderer Produkterne i den indre Om sætning til Handelspris. Hvert af Produktionens forskellige Led, f. Eks. Korn- og Flæskeproduktionen, fremtræder da med sin Del af Over- eller Underskudet. Hvor derimod Grovfoderet spiller en overvejende Rolle som ved Kvægholdet, er det ikke muligt ved Hjælp af Handelsprisen at foretage denne skarpe Adskillelse mellem Plante- og Husdyrproduktion paalideligt, og de to Led betragtes da ogsaa ligesom i England som sammenhørende; men her foretages Opgørelsen saaledes, at Kvægets Konto bringes til at balancere, uden at vise noget Over- eller Underskud, idet Grovfoderet ansættes til den Værdi, hvortil det er blevet udnyttet. Resultatet af den samlede Produktion bringes derved til at træde frem paa Grovfoderproduktionens forskellige Konti, og Kvægholdets Økonomi maa da bedømmes ud fra Udnyttelsesprisen paa Grovfoderet, medens alle Afgrødekonti, baade for Salgs- og Foderafgrøder, fremtræder med Over- eller Underskud. De forskellige Afgrøders Økonomi kan derfor gøres til Genstand for en direkte Sammenligning, der dog maa drages med noget Forbehold. De samlede Omkostninger ved Salgsvarernes Produktion kan ogsaa beregnes

ud fra disse Regnskaber, men Typen er, hvad dette Formaal angaar, mindre rationel.

Med Hensyn til Statusopgørelsen giver Anvendelsen af Produktionsværdien i de engelske Regnskaber en mindre virkelighedstro Oversigt over Kapitalforholdene, og endvidere medfører denne Forskel i Vurderingsprincipper, at i engelske Regnskaber kommer Fortjenesten ved en Produktion til Syne i det Regnskabsaar, da Produktets Pengeværdi realiseres ved Salg, medens Fortjenesten i de danske Regnskaber paa Grund af Beholdningernes Vurdering til Handelsværdi fordeles paa de Regnskabsaar, i hvilke Produktionen finder Sted, idet man her regner en Fortjeneste for reel, selv om den kun er til Stede som Beholdning og endnu ikke er gjort i Penge.

Angaaende Fordeling af Omkostningerne paa de forskellige Driftsgrene er der endnu en Del Uenighed, og de vedtagne Regler viser, at man paa forskellige Punkter af Hensyn til Simpelhed ved Regnskabsføringen har slaaet af paa Fordringerne om mere rationelle Fremgangsmaader. Det kan saaledes nævnes, at alle Udgifter ved Landbrugets Bygninger ligesom Skatterne fordeles udelukkende paa Arealet med et ligeligt Beløb pr. Arealenhed. De øvrige faste Driftsudgifter, herunder Inventaromkostninger, fordeles i samme Forhold som Arbejdslønnen. Den meget nøjagtige Fremgangsmaade ved Fordeling af Arbejdsudgifterne, hvor man tog Hensyn til de enkelte Arbejdsdages forskellige Pris, er nu forladt, og i Stedet anvendes en Gennemsnitspris for alle Aarets Arbejdsdage. Vedrørende Omkostningerne ved Jordens Renholdelse er man gaaet et Skridt videre end her i Landet, idet de paa lignende Maade som den anvendte Staldgødning fordeles over en Række af Aar. Grundlaget for denne Fordeling er dog rent skønsømmæssigt. Et Spørgsmaal af saa stor Betydning i de engelske Produktionsregnskaber som Fordelingen af Græsningsomkostningerne paa de forskellige Grupper af Dyr, der har græsset paa de samme Jordstykker, løses paa den Maade, at et

Faar regnes som Enhed, hvortil de andre Dyr omregnes, men det gøres saa summarisk, at f. Eks. 1 Ko regnes lig 6 Faar uden Hensyntagen til dens Størrelse eller Mælkeproduktion.

Fra Produktionsomkostningerne udelades helt Kapitalrente og Driftslederløn. Hvor der virkelig er betalt Rente af Laan eller Løn for Driftens Ledelse, bliver disse Poster ikke fordelt, men direkte ført til den afsluttende Konto for Tab og Vinding.

Driftskritik. Gennemgaaende holder Regnskabsførerne sig i nøje Forbindelse med Landmændene, og de bestræber sig meget for at følge Driften hvert enkelt Sted ved Selvsyn og Samtaler med Lederne for derved at bidrage til, at Regnskabsføringen bliver udnyttet i Praksis. Nogle af de mest fremtrædende Konsulenter, f. Eks. Dr. *Ruston* i Leeds, nøjes ikke med at tilbagesende det afsluttede Driftsregnskab, men knytter dertil en omfangsrig og indgaaende, skriftlig Kritik af Driften.

Ved en saadan Driftskritik benytter Konsulenten sig af det Regnskabsmateriale, han har til Raadighed, og sammenligner den paagældende Ejendom Punkt for Punkt med andre Ejendomme, enkeltvis eller gruppevis, og paaviser Mangler og Muligheder for Forbedringer. Først undersøges Udbyttet i Forhold til den anvendte Kapital, og derefter analyseres Kapitalforholdene; særlig prøves om den omløbende Kapital er passende stor i Forhold til den faste Kapital. Omsætningens Størrelse sammenlignes med Kapitalen, og Bruttoudbytte og Driftsomkostninger analyseres. Navnlig er Arbejdsforholdene hyppig Genstand for grundig Undersøgelse. I Lighed med, hvad vi plejer at betegne som samfundsmæssigt Udbytte, beregnes det samlede Udbytte, der bestaar af 1) Forpagtningssargift til Jordejeren, 2) Løn til Arbejderne, 3) Udbytte til Landmanden. Som et vigtigt Kendetegn paa god Økonomi regnes det Tal, der viser hvor stor en Del af

dette samfundsmæssige Udbytte, der tilfalder Landmanden.

De enkelte Driftsgrene undersøges hver for sig baade med Hensyn til de forskellige Omkostninger, Produktions Størrelse og dens Afsætning. Ofte gives Oplysninger og Vejledning angaaende den bedste Udnyttelse af Markedsforholdene.

Den praktiske Værdi af en saadan Driftskritik er vel i en Del Tilfælde ringe, fordi Misforhold ved Driften ofte hidrører mere fra Brugernes Mangel paa Kapital i Forhold til de store Arealer, der raades over, end fra deres Mangel paa Forstaaelse, men man har dog ogsaa megen Erfaring for, at saadan Kritik og Raadgivning fra en erfaren Konsulent har været til betydelig økonomisk Fordel for baade ældre og yngre Landmænd.

Driftsstatistik. De enkelte Centraler bearbejder det indsamlede Regnskabsmateriale statistisk, men man har endnu ikke udarbejdet ensartede Regler for Bearbejdningen og Resultaternes Publicering*). Hovedsagelig bliver det udnyttet af Konsulenterne ved deres Foretagsvirksomhed og i nogen Grad gjort tilgængeligt gennem Artikler spredt i en Række forskellige Tidsskrifter. Kun undtagelsesvis udsendes regelmæssige Beretninger om Virksomheden, saaledes som Lektor *J. A. Venn* har paabegyndt ved Centralen i Cambridge. Fornylig har man vedtaget, at Konsulenterne, uden at opgive noget af deres hidtidige, selvstændige Virksomhed, aarlig skal indsende visse Uddrag af deres Materiale til Institutet i Oxford, der da skal foretage den tiltrængte samlede Bearbejdning, og det kan i denne Forbindelse ogsaa blive betydningsfuldt, at man omgaas med Tanken om at skabe

*) Nogle af de nyeste Resultater findes i: *C. S. Orvin*: The work of the Agricultural Economics Research Institute. Oxford 1925. *J. A. Venn*: An Economic and Financial Analysis of Fourteen East Anglian Farms in 1923—24. Cambridge University Agricultural Society Magazine, 1925. *A. G. Ruston*: Agricultural Costings. Journal of the Land Agents' Society, 1925.

et særligt Organ for Offentliggørelsen af landbrugsøkonomiske Afhandlinger.

Regnskabsforeninger. For Økonomikonsulenterne saavel som for Konsulenter paa andre Omraader i England gælder det, at de ikke har let ved at faa et stort Antal Landmænd i Tale. Mange ser ikke gerne regnskabsmæssige Oplysninger om Landbrugets Økonomi overladt til en Institution under Staten. Direkte gennem Centralernes Regnskabsføring kommer Konsulenterne kun i Forbindelse med et — ogsaa i Sammenligning med andre Lande — meget ringe Antal Landmænd, og for at virke for Regnskabsføringens Udbredelse i videre Kredse gives der nu rundt om i Distrikterne Kursus for praktiske Landmænd, og enkelte Steder har man med Held afholdt Konkurrencer i Regnskabsføring.

Endvidere har man i de seneste Aar optaget Tanken om Regnskabsforeninger, delvis efter dansk Mønster. Landbrugsministeriet og Flertallet af Konsulenterne ønsker Sagen fremmet, og en medvirkende Grund dertil er Ønsket om at faa et fyldigere Materiale til Brug ved driftsøkonomiske Undersøgelser. Statstilskud kan imidlertid ikke ventes, og baade blandt Konsulenter og praktiske Landmænd frygter man derfor, at det vil blive for bekosteligt at føre detaillerede Produktionsregnskaber, og mere simple Regnskaber venter man sig for lidt praktisk Nytte af. Enkelte Steder, f. Eks. i Egnen omkring Bristol, har man dog vundet fornøden Tilslutning til at realisere Tanken ved Samarbejde med Grevskabskonsulenterne, ligesom ogsaa enkelte lokale Afdelinger inden for den store landsomfattende *National Farmers Union* har støttet Sagen.

Ved Sammenligning med de danske Regnskabsforeninger er det særlig bemærkelsesværdigt at se fremhævet, at Foreningernes Formaal er ikke blot at virke for Udbredelsen af Regnskabsføring, men ogsaa for Anvendelsen af Regnskaber som en Hjælp til god Driftsledelse, og Foreningerne vil derfor ogsaa bistaa Landmænd, der

selv fører deres Regnskaber, med Vejledning vedrørende Driftsledelsen.

Surveys. Foruden ved Hjælp af Regnskabsføring foretages der driftsøkonomiske Undersøgelser ved den ogsaa fra Amerika kendte Survey-Metode, der særlig er bleven taget i Brug ved Institutet i Oxford. Her tilrettelægges Arbejdet i Reglen paa den Maade, at det overdrages en eller to af Medhjælperne at undersøge en Række Spørgsmaal i et bestemt Omraade. De udsender Spørgeskemaer til et stort Antal Landmænd, og efter nogen Tids Forløb tager de ud for at indsamle Oplysningerne og ved lagttagelse af Forholdene og personlige Samtaler at supplere Materialet, der derefter gøres til Genstand for statistisk Bearbejdning. Besvarelsernes store Antal bøder paa Oplysningernes manglende Nøjagtighed og gør det muligt ad denne Vej at opnaa gode Bidrag til Klarlæggelse af mange Forhold ved Landbrugets Drift. Som Eksempel kan nævnes, at ved en Undersøgelse, der endnu var i Gang i Egnen omkring Oxford i Sommeren 1925, søgte man at klarlægge Ejendomsstørrelsens Indflydelse paa 1) Forbruget af Arbejde og Trækkraft, 2) Produktionens Størrelse pr. Arealenhed og pr. Arbejder, 3) Forsyning med Inventar, 4) Behov af Driftsledelse, 5) Produktionsretningen, 6) Mælkeydelsen, og endvidere Driftstypens Indflydelse paa 1) Forbruget af Arbejdskraft, 2) Produktion pr. Arbejder, 3) Forbrug af Gødning samt Spørgsmaal vedrørende Kapitalforhold, Arbejdsforhold og Afsetningsforhold.

Andre landbrugsøkonomiske Spørgsmaal. Set i Forbindelse med de Vanskeligheder, som moderne Oplysningsarbejde har at kæmpe med for at vinde Indpas i den engelske Landbrugsbefolkning, er det meget forstaaeligt, at den nye økonomiske Konsulentvirksomhed i saa høj Grad, som det fremgaar af det foregaaende, har set som sin Opgave at gavne de forholdsvis faa Landmænd, man kan komme i direkte Forbindelse

med, ved at være dem til Hjælp i deres praktiske Driftsledelse. Foruden det gode Studiemateriale vinder Konsulenterne paa den Maade en Sympati for deres Arbejde, der efterhaanden kan blive en værdifuld Støtte for den Udvidelse af Virksomheden, som nu møder Vanskelighed, dels i Retning af at komme til at øve Paavirkning paa større Kredse, dels i Retning af at tage andre Opgaver op indenfor Landbrugsøkonomien end de, der løses paa Grundlag af Regnskabsføring.

Navnet Økonomikonsulent peger paa mere omfattende Opgaver end Regnskabsføring alene, og mellem Konsulenterne har navnlig *A. W. Ashby*, tidligere Medarbejder ved Institutet i Oxford, nu Konsulent for Wales, gjort sig til Talsmand for, at Konsulenterne ogsaa bør tage andre Opgaver op. Regnskabsføringen berører kun Forhold ved Driften samt i nogen Grad det vigtige Sammenspil mellem de tre Faktorer: Jord, Kapital og Arbejde, men den er uden Forbindelse med en Række økonomiske Spørgsmaal af stor Vigtighed for Landbrugserhvervet. Det hævdes, at det ogsaa paahviler Konsulenterne indenfor deres Distrikter at undersøge saadanne Spørgsmaal som Ejendoms- og Forpagtningsforhold, Kredit-, Forsikrings- og Skatteforhold, Handel med Landbrugsprodukter, Transport o. a. for ogsaa paa disse Omraader at kunne give Oplysning og Vejledning.

Saadanne Undersøgelser har hidtil været foretaget af Institutet i Oxford, af Lærere i de økonomiske Fag ved Landbohøjskolerne og af Studenter paa videregående Kursus, der har valgt Landbrugsøkonomi som Speciale.

Den ejendommelige Maade, hvorpaa Virksomheden er blevet udformet i England ved at overdrage den til en Række statsansatte, frit og selvstændigt arbejdende Konsulenter, vil sikkert vise sig at være en heldig Løsning, naar man engang overvinder den Vanskelighed, som Decentralisationen medfører i Retning af manglende samlet Udnyttelse af Undersøgelserne. Englænderne har

i denne Henseende meget at lære i Landene paa Kontinentet, hvor et lignende Arbejde udføres.

Lærerigt for andre er det derimod at se, hvordan der i England arbejdes sammen med de praktiske Landmænd. Ligesom de danske Foreningskonsulenter, kommer de engelske Konsulenter i direkte Forbindelse med de deltagende Landmænd, hvis Antal endnu ganske vist er alt for ringe, men i højere Grad end her i Landet arbejdes der paa at hjælpe de enkelte Landmænd til at udnytte Regnskabsresultaterne ved den praktiske Driftsledelse ved systematisk at tage denne Side af Sagen med som et Led i Konsulentens Virksomhed. Med Interesse maa man ogsaa følge Bestræbelserne for at udvide Konsulentvirksomheden fra at omfatte Landbrugets Driftsforhold til at omfatte Landbrugets Økonomi i videre Betydning.

Hollands Produktion og Afsætning af Æg.

Efter at Holland, der indtil Aaret 1907 var ægimporterende, begyndte at indtræde i de ægeksporierende Landes Række, har der Aar for Aar kunnet spores stor Fremgang med de hollandske Ægs Kvalitet, saaledes at disse er naaet op til at henregnes blandt de bedste, der importeres til England, ligesom de ogsaa værdsættes højt i Tyskland, som Holland i Aarenes Løb har haft stor Æg- og Fjerkræomsætning med. Vel kendes der i Holland, hvor der lægges mere og mere Vægt paa at fremme Hønseavl og stadig ophjælpe Æggenes Kvalitet, en Form for Andelssystem paa dette Omraade, men om Gennemførelsen af rene Andelsprincipper, som det kendes herhjemme, er der ikke Tale. Hovedmængden af Æggene sælges stadig til private Handlende, til Opkøbere og i stor Udstrækning, som Udslag af gammel Sædvane, paa ugentlige Markeder, og Følgen af denne Omsætning bliver da let, at Æggene i alt Fald i nogen Udstrækning paa visse Tider af Aaret holdes tilbage for det opadgaaende Marked til Skade for Kvaliteten, et Forhold, vi desværre ogsaa har kunnet tale med om herhjemme.

Karakteristisk for Holland er de mange, i forskellige Byer afholdte, ofte store ugentlige Ægmarkeder, hvor Købere og Sælgere træffer hinanden, ligesom Tilfældet er med de gammelkendte ugentlige Fjerkræmarkeder i Nabolandet Belgien. Særlig bekendt er Lørdags-Ægmarkederne i Roermond i Provinsen Limburg, i Arnheim, Barneveld, og den nogle Mil syd for denne liggende lille By Epe i Gelderland samt i Zwolle i Overijssel, der er bekendt for

sin Ægekspert. Ogsaa i den i Provinsen Nordholland liggende smukke gamle By Alkmaar finder der i en særlig Markedshal, foruden Ost og Smør, en stor Omsætning af Æg og Fjerkræ Sted. Det unge Fjerkræ købes af Federne fra Omegnen af Volendam og Landsmeer, hvor der ikke alene holdes Høns, men ogsaa Ænder i stor Udstrækning, udelukkende for Ægproduktion. Ægmarkederne afholdes som oftest paa Torvene, hvor der i lange Rækker langs dettes Sider ses den ene Ægsælger ved Siden af den anden. Særlig interessant er det at besøge det store Ægmarked i Barneveld c. 16 km fra Amersfoort, idet det danner Midtpunktet for en af Hollands bedste ægproducerende Egne. Paa en saadan ugentlig Markedsdag, hvor der hersker stor Travlhed, vil man i den gamle By Barneveld lige fra tidlig Morgen, thi Markedet begynder allerede Kl. 7 og slutter Kl. 9, i de snævre Gader og Stræder træffe adskillige, mest tohjulede Karrevogne med Landboere, mest Koner, der er taget til Torvs for at falbyde deres Æg. Nogle har kun en Snes, andre fire à fem Snes og derover, men for saa godt som for alle Æggene gælder det, at de er store og rene samt har en dyb brunlig Skalfarve. Paa Ægmarkedet møder Opkøbere og Æghandlerne for at foretage Opkøb. Det er et livligt Folkelivsbillede, der her udfolder sig. Den Handlende gaar rundt paa Torvet for at tage de udbudte Varer i Øjesyn, der bydes og tinges om Prisen og den ene Handel afsluttes efter den anden. Købesedler udstedes til Sælgerne, der da snarest maa bringe Æggene til Pakkeriet, som den paa-gældende Eksportør har i Byen, og her optælles og betales Æggene. Ved at betragte disse nøjere, undres man over den ensartede, stærke Farve de har, saa man fristes til at tro, at kunstig Farvning, som i Frankrig, har fundet Sted. Forklaringen er imidlertid en ganske anden, idet det er den Hønsrace, kaldet Barnevelder, som findes meget spredt i Egnen, der lægger disse store, mørktfarvede Æg, der af Eksportørerne regnes for at være af den bedste Kvalitet. Man har i denne velhavende Egn af

Holland stor Indtægt af Hønsene, der gaar meget frit, og ofte er der over Stalden eller Laden indrettet Hønehuse, hvortil der fører lange, kunstfærdig udskaarne og malede Hønestiger. Barnevelders, som er meget gode Vinterlæg-gere, forekommer i mange Farver og er ret uensartede i Typen, men man bryder sig kun saare lidt om Udseendet. Rugning og Opdræt sker paa den gammeldags Maade ved Hjælp af Høns.

At det er store Mængder Æg, der tilføres Torvene, faar man Indtryk af, naar det anføres, at det i Roermond i flere Uger kan dreje sig om henved 3 Millioner Stk., i Arnheim over 2 Millioner, i Barneveld mellem 25,000 og en halv Million Stk., alt efter Aarstiden, og i Amersfoort fra 20,000 til 400,000 Æg ugentlig.

Efter Modtagelsen lyses, sorteres og pakkes Ægene straks, de brunskallede for sig, beregnet til England, hvor der opnaas en særlig god Pris for udelukkende brunskallede Sorteringer, og de hvidskallede til det nære Tyskland, der ligeledes er Aftager, ikke mindst fra Barneveld, af gode, store levende og slagtede Høns. Æg, bestemt til England, afgaar saa vidt mulig samme Dag til Rotterdam og afskibes om Aftenen med Great Eastern Railway Company's Damper via Harwich til London Marked, medens andre Sendinger særlig gaar til Hull og Leith.

En meget stor Del af Æren for de opnaaede Fremskridt skyldes Det nederlandske Fjerkræ-Organisations-selskab, der arbejder over hele Holland saavel for at fremme selve Avlen som Afsætningen af Produkterne. Denne Landsorganisation »V. P. N.«, som den i daglig Tale kaldes, har c. 58,000 Medlemmer og store Underafdelinger i de 11 Provinser, særlig i Friesland, og disse omfatter igen flere Hundrede lokale Kredsföreninger. Betalingen af Medlemsbidrag giver Ret til at sende Æg og Fjerkræ saavel til den lokale Ægförening som til de store kooperative Ægauktioner, hvor c. 25 pCt. af Produktionen afsættes. Medlemmerne stempler Ægene med Medlems- og Kredsnummer, og Bøder idømmes for Levering af daarlige Æg.

Paa Pakkerierne stemples Æggene, som Medlemmerne skal levere ugentlig til Ægsamlingsstederne, med Varemærket V. P. N., og ved Lysningen anvendes særlige Lysningsborde, hvorved 5000 à 6000 Æg kan lyses i Timen. Medlemmerne er ansvarlige i Tilfælde af Tab, ligesom der ikke finder nogen Overskudsudbetaling Sted ved Aarets Slutning. Af eventuelt Overskud dannes derimod Reservefond.

Auktioner, hvor Æggene sælges pr. 100, afholdes bl. a. i Roermond og Maastricht, hvor nævnte Andelsægforeninger er vokset hurtig op, endvidere i Hengelo, Rotterdam samt ligeledes en Gang ugentlig paa Amsterdams gamle Fiskemarked. Ogsaa Fjerkræsalget er betydeligt i Amsterdam, hvor der i og omkring Byen boer mange Jøder, der aftager en Mængde store, fede, levende Høns, som sælges enkeltvis fra smaa Forretninger i de Kvarterer, hvor Jøderne særlig holder til.

W. A. Kock.

Bog anmeldelser.

Vejledning ved Landbrugs-Regnskabsføring i Tilslutning til det landøkonomiske Driftsbureau ved *O. H. Larsen og Ivar Dokken.*

Det landøkonomiske Driftsbureau har nu virket i 10 Aar, og de for 10 Aar siden i »Plan og Regler for Landbrugs-Regnskabsføring« angivne Metoder er paa flere Omraader bleven ændret og suppleret under Paavirkning af den Viden og Erfaring, de 10 Aars Arbejde har givet.

Den foreliggende ny Udgave er derfor ogsaa præget af den Sikkerhed, som Erfaring giver. Fyldig og grundig giver den Anvisninger paa Affattelsen af Landbrugsregnskaber til Brug for Bureauets Undersøgelser over Driftsforholdene i danske Landbrug.

Vejledningen er et 50 Sider stort Hefte med Stoffet godt inddelt i Afsnit, hvorved Brugen er gjort let.

Under Afsnittet »Regnskabets Form og Omfang« mærker man Følingen med det praktiske Arbejde ude i Landet. Selvfølgelig tilstræbes der med Vejledningen størst mulig Ensartethed og størst mulig Fuldkommenhed, men heller ikke mere end størst mulig. Den simple A. Form, som omtales, er overalt praktisk overkommelig, og angaaende B. Formen nævnes under Opgørelsen, at den skal give Oplysning om Enkeltheder i den Udstrækning, de daglige Optegnelser muliggør. Under »Formueregnskabet« omtales Metoder for Vurdering af de forskellige Ejendele. I Afsnittet »Pengeregnskabet« er givet udførlig Vejledning til Fordeling af Indtægter og Udgifter paa de forskellige Konti.

»Vare- Arbejds- og Markregnskab« har sit Afsnit med de fornødne Anvisninger. Under »Besætningsregnskaber« er givet Regler for Foderenhedsberegning og Græsberægning m. m. Afsnittet »Aarsopgørelsen« er det mest omfattende. Herunder er omtalt Beregning af Driftslederlønnens Størrelse, Staldgødningsens Værdiberegning, Afskrivninger og Metoder til Fordeling af de forskellige Omkostninger mellem Landbrugets forskellige Driftsgrene. I et Tillæg er givet Anvisning paa Beregning af Landbrugets Bruttoudbytte og Driftsomkostninger.

I 1910 nedsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab et Regnskabsudvalg, hvis Arbejde resulterede i en Betænkning 1913, hvori Oprettelse af et landøkonomisk Driftsbureau foreslaas.

I enkelte Landboforeninger var man allerede da i Gang med Regnskabsføring, og Sagen vandt i de følgende Aar stadig stigende Tilslutning. 1916 kunde det landøkonomiske Driftsbureau oprettes, og nu ti Aar efter er der stærk Brug for den udkomne Vejledning til Hjælp ved Affattelsen af i hvert Fald de ca. 600 Landbrugsregnskaber, som det landøkonomiske Driftsbureauaarlig benytter.

P. K. Thordal.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. 29. Aarsberetning (Regnskaber for 1925). Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer*. 282 Sider. (Odense)

856 Andelsmejerier har indsendt Regnskaber mod 861 i 1924 — et Forhold som naturligtvis ikke behøver at være Udtryk for nogen typisk Bevægelse, men i og for sig maa beklages, fordi det betegner Afbrydelsen af en i flere Aar fortsat stigende Tilslutning.

Der findes i Indledningen en kort Karakteristik af det forløbne Mejeriaar (Nvbr. 1924—Nvbr. 1925): dette er præget af en fortsat Stigning i den indvejede Mælkemængde pr. Mejeri, saaledes at denne i Aar er større end nogensinde tidligere. Tildels af denne Grund, men tildels ogsaa af rent specielle Aarsager er Driftsudgifterne nedadgaaende, om end i ringe Omfang. Forbedringen paa disse Omraader for Mejeribrugets Økonomi modvirkes dels af, at Forbruget af Mælk pr. kg Smør er steget, men navnlig af, at Smørprisen i den her omhandlede Periode har udvist et ikke ringe Prisfald. Enderesultatet af Mejeriernes Drift bliver derfor en Nedgang paa et Par Øre i Netto-Indtægten pr. kg indvejet Sødsmælk, omend i denne Forbindelse den stigende Bevægelse vel maa erindres, som samtidig den danske Krone har gennemgaaet.

Nogle Hovedtal belyser Forholdene i 1925 sammenlignet med det foregaaende Aar:

Antal Andelshavere pr. Mejeri var i 1925 141 mod 142 i 1924 og Antal Køer pr. Mejeri var henholdsvis 937 og 911.

Aarlig Mælkemængde pr. Ko var i Fjor og i Forfjor 2846 kg og 2848 kg, medens den indvejede Mælkemængde pr. Mejeri var henholdsvis 2.71 Mill. kg og 2.80 Mill.

Driftsudgifterne pr. 1000 kg Sødsmælk udgjorde 1893 Øre i 1925 mod 1918 Øre i 1924.

Forbruget af kg Mælk pr. kg Smør er gaaet lidt op, fra 24.4 kg i 1924 til 24.7 kg i Fjor.

Smørprisen pr. kg, der i 1924 var 517.8 Øre, er faldet til 482.4 Øre.

Nettofortjenesten pr. kg anvendt Mælk til Ostelavning (udover Sødsmælkens Nettopris som Smørmælk og Skummetmælkens ansatte Værdi) var i Fjor kun 0.88 Øre mod 1.18 Øre i 1924 og 1.43 Øre i 1923.

Nettoindtægt pr. kg Sødmælk er faldet fra 24.4 Øre i 1924 til 22.5 Øre i 1925.

Naar Mælkemængden pr. Ko er gaaet en lille Kende ned, er antagelig Mund- og Klovesygen Hovedgrunden dertil. Paa Grundlag af forskelligt til Raadighed staaende Materiale anslaar Statistiken den samlede Mælkemængde i Danmark i Mejeriaaret 1925 til 4.07 Mill. Tons. Den normale aarlige Mælkemængde ansloges før Krigen til ca. 3.5 Mill. Tons, og dette Tal er altsaa nu overskredet, selv om det tages i Betragtning, at den nu foretagne Opgørelse omfatter et større Omraade. Af den indvejede Mælkemængde er 1.7 pCt. solgt en gros eller til direkte Forbrug som Detailsalg, 1.9 pCt. til Ostelavning og 96.4 pCt. til Smørproduktion.

Driftsudgifterne er gaaet lidt ned, men er endnu omtrent dobbelt saa høje som i 1914, da de udgjorde 902 Øre pr. 1000 kg Mælk; de synes nu at ligge ret fast omkring 1.9 Øre pr. kg. Kørselsudgifterne er stegne ret betydeligt i 1925, de andre Udgifter er gaaede ned.

Det højere Forbrug af kg Mælk pr. kg Smør i Forbindelse med den lavere gennemsnitlige Mælkemængde pr. Ko giver et Smørudbytte pr. Ko paa 115.2 kg, medens Smørudbyttet i 1924 var 116.7 kg. Og da Gennemsnitsprisen pr. kg Smør i Fjor var 35 Øre lavere end i 1924, bliver det pengelige Udbytte af Smørproduktionen pr. Ko i 1925 ca. 555 Kr. mod ca. 604 Kr. i 1924.

Af de indberettende Mejerier er 46 pCt. eller 395 Ostemejerier. Den samlede Osteproduktion er steget noget. Det er kun et lille Nettoudbytte, mindre end i 1924, Ostelavningen har givet Mejerierne.

Det sidste Tal i nedenstaaende Tabel viser, at Mejeriernes Nettoindtægt pr. kg indvejet Mælk var 22½ Øre i 1925. Dette Tal er i Virkeligheden Driftstatistikens Hovedresultat, et Udtryk for hvad den behandlede Mælkemængde som Helhed er udbragt i, eller, set fra den enkelte Leverandørs Standpunkt, hvad den af ham leverede Mælk hjembringer ham ved Behandling paa Mælkeriet til Dækning af hans Udgifter ved Mælkens Produktion. Nettoindtægten var i Øre pr. kg:

I Gennemsnit af 1909-13	1914	1920	1921	1922	1923	1924	1925
	9.3	9.5	31.0	24.9	17.4	20.4	24.5
						24.5	22.5

Af de indberettende Mejerier var 258 (eller 30 pCt.) Medlem af en Mælkebedømmelsesforening; 61 pCt. afregnede efter Flødeenheder og 31 pCt. efter Fedtenheder mod i 1924 henholdsvis 67 pCt. og 23 pCt.

Mindre Meddelelser.

Nye Medlemmer af Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab, optagne i Juni Maaned 1926:

1. Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard pr. Snekkersten, indmeldt af Professor *Westermann*.
2. Grosserer *P. L. Jørgensen*, Gothersgade 105, København, K. indmeldt af Sekretariatet.
3. Gaardejer *Bertel Bjerre*, Guldager pr. Hæstrup, ved Sekretariatet.
4. Dr. phil., Kulturtekniker *V. Bagger*, Frederiksborg-gade 43, København, K., ved Sekretariatet.
5. Proprietær *K. Kiær*, Helgenæs pr. Nakskov, ved Proprietær *V. A. Henriques*, Landsledgaard.
6. Hofjægermester *H. Bruun de Neergaard*, Skjold-næsholm pr. Jydstrup, ved Baron *H. Wedell-Wedells-borg*, Jungshovedgaard.
7. Hofjægermester *Bent Lensgreve Holstein*, Holsteinborg pr. Rude, ved Forpagter *Chr. Sonne*.

Sukkerroearealet i Evropa er af det internationale Land-brugsinstitut i Rom opgivet til følgende:

	Sukkerroearealet (i 1000 acres).	
	1926	1925
Tyskland	905	916
Belgien	136	178
Danmark	74	91
Frankrig	556	531
England og Wales.....	128	55
Ungarn.....	158	164
Italien	205	128
Nederlandene	156	163
Polen	460	425
Sverige	11	100
Czekoslovakiet	648	770
	<hr/>	<hr/>
	Ialt... 3,437	3,521
Rusland	1,558	1,190
	<hr/>	<hr/>
	Ialt... 4,995	4,711

Stigningen i Frankrigs og Italiens Arealer skyldes Toldændringer og i Englands Areal Anlæg af flere nye Fabrikker. Medtages ikke Rusland er Sukkerroearialet i Evropa mindre i Aar end i Fjor, men medregnes Rusland — Tallene herfra er dog vist meget problematiske —, er i 1926 Evropas samlede Sukkerroearial ca. 6 pCt. større end i 1925.

Antallet af Studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har i de sidste 5 Aar været følgende:

	19 ²⁰ / ₂₁	19 ²¹ / ₂₂	19 ²² / ₂₃	19 ²³ / ₂₄	19 ²⁴ / ₂₅
Veterinærer	233	193	191	215	243
Landbrugere	215	147	172	159	144
Mejerbrugere	—	9	14	14	12
Landinspektører	29	32	36	39	49
Havebrugere	15	11	14	13	17
Skovbrugere	51	49	51	41	43
Andre Studerende	13	5	12	13	3

Af de 243 Veterinærer, der studerede i Undervisningsaaret 19²⁴/₂₅, var 80 fra Norge og 2 fra Finland, medens af de 144 Landbrugsstuderende 4 var fra Island, 2 fra Lithauen og 1 fra Norge, 1 fra Sverige og 1 fra Rusland.

Hestene 1925.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær*, Kongsvang, Aarhus.

(Sluttet fra S. 367).

Afsætningsforholdene har i 1925 været alt andet end gode, hvilket naturligt har øvet nogen hæmmende Indflydelse paa Avlsarbejdet og dets Omfang, hvilket i højeste Grad maa beklages, thi ikke mindst i de trange Tider gælder det om at benytte og udnytte alle til Raadighed værende Hjælpemidler for at fremme Produktionen af Kvalitetsheste, der ikke alene baader Opdrætteerne bedst til eget Brug, men ogsaa er lettest at afsætte og med det bedst mulige økonomiske Resultat. Alle vore offentlige Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme har til Formaal at virke til Kvalitetens Fremgang, og gennem disse Foranstaltninger er der skabt en paa Frivillighed hvilende Avlsledelse, hvis Nødvendighed netop er størst i Nedgangstider, hvor Interessen uvilkaarlig afslappes, og hvor det da gælder om paa stærkest mulig Maade at fremhæve Nødvendigheden af at udvælge og benytte de bedst mulige Avlsdyr. Her har vore offentlige Foranstaltninger hidtil øvet en betydningsfuld Indsats, og som ikke vil være mindre nødvendig i den kommende Tid. Enhver Ændring, der forringer disse Foranstaltningers Indflydelse, og det vil ogsaa bevirkes af en Nedsættelse af de Beløb, der er knyttet til dem, og som jeg har hørt afdøde Statskonsulent *Appel* træffende karakterisere som det Kit, der bandt det hele sammen, vil netop i Tider som de indeværende ramme Hesteavlens uforholdsmæssig haardt og yderligere forøge den Afslappelse, som de daarlige Af-

sætningsforhold har fremkaldt. Med den Betydning som vort Hestehold og derigennem vor Hesteavl har for dansk Erhvervsliv og især for dansk Landbrug, og som det sikkert vil have ogsaa i den kommende Tid, gælder det om, at de offentlige Foranstaltninger, der skaber Rammerne for Avlsledelsen, ikke forringes i deres Evne til paa tilfredsstillende Maade at retlede den Nedskaering i vort Føltillæg, som det maa befrygtes, at den nærmeste Fremtid vil bringe, saaledes at det bliver de ringeste Individuer, der drages ud af Avlen, medens de gode til Gavn for Fremtiden stadig bringes »til Art at bekomme«. I saa Henseende har Dyrskuerne en betydningsfuld Rølle, og i Særdeleshed Statsskuerne, hvor ikke mindst Afkomspraemieringen er nyttig og belærende. Derfor er det beklageligt, at Tilslutningen til disse Skuer ogsaa for 1925 er gaaet tilbage, idet der kun var anmeldt 274 Hingste, hvoraf 234 praemieredes mod henholdsvis 305 og 244 i 1924, saa meget mere, som Antallet af Hingste jo ikke er blevet mindre. Heldigvis møder de bedste frem, men det vilde sikkert være en Fordel for Avlen om Tilslutningen var langt større, thi selv om Antallet af praemierede ikke steg særligt, vil det sikkert bevirke, at de afviste Hingste fik færre og de »anerkendte« flere Hopper tilført.

I 1925 er Statsskuerne som sædvanligt afholdt i Tiden fra sidst i Juni til først i August Maaned, saa der er heller ikke i dette Aar til Gavn for Hingstenes Levedygtighed og Frugtbarhed sket nogen Ændring i Tidspunktet, men hvor længe har vi Raad til at betale den dyre og store Afgift, der er Følgen heraf?

Af det til Raadighed for samtlige 14 Statshingstskuer stillede Beløb 30.000 Kr. blev 18,940 Kr. uddelt til Afkomspraemier, 8835 Kr. til Individspiraemier og 125 Kr. for god Mønstring, medens 2100 Kr. er medgaaet til Dækning af Udgifter ved Skuernes Afholdelse; det maa derfor med Glæde konstateres, at Omkostningskontoen er gaaet ned, omend kun lidt, medens det samlede Praemiebeløb

er steget tilsvarende, det kan nok være tiltrængt, thi det er desværre ikke Reglen, at Præmiebeløbet kan dække Udgifterne ved Fremstillingen.

Som sædvanlig har Præmiebeløbenes Størrelse varieret ret stærkt fra Kreds til Kreds, saaledes har 1. Afkomspræmie svinget mellem 140 og 250 Kr., 1. B. mellem 160 og 300 Kr., 2. A. mellem 125 og 325 Kr., 2. mellem 140 og 240 Kr., 2. B. mellem 100 og 275 Kr., 3. mellem 70 og 225 Kr. og 4. Afkomspræmie mellem 75 og 100 Kr. Hvad Individspræmierne angaar, da har 1. svinget mellem 125 og 200 Kr., 2. mellem 75 og 200 Kr., 3. mellem 50 og 110 Kr. samt 4. mellem 50 og 75 Kr. Det er som sædvanlig lidt for store Forskelligheder, der her kommer frem, men det Grundlag, hvorefter Beløbet fordeles til

Præmier til Hingste af jysk Race.

Skue- kreds	Afkomspræmie							Individspræmie					Brugbar	I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.	2.B	3.	4.	1.	1.B	2.	3.	4.		
1.....			1		1	1		1		1	1	1		7
2.....	2	1			3	2	1			4		1		14
3.....			1		3	2				3	4			13
5.....	1				2	2	1			2	1		2	11
6.....	1	1	1	2	2	7		2			1		1	18
7.....				2		2		1		4	1			10
8.....					3	1				1	2		1	8
9.....	2			1	2	4					4	1		14
10.....	1			2	2	2		1			1	2		13
11.....		2	1		1	3				1	1	2		9
12.....		2		2	2	2				2		2		12
13.....			1	1	5	7		1	1	2	2	3		23
14.....			2		4	2	2			1	2			13
Ialt	7	6	7	10	30	37	4	6	1	21	20	12	4	165
Frem- gang fra 1924	+1	÷1	÷7	+2	+15	÷13	0	+2	+1	+3	+2	÷13	0	÷9

de enkelte Kredse, er jo et saadant, at man ikke kan forvente andet, derfor bør det ændres saa snart ske kan.

I 1925 har i Hovedsagen de samme 4 Racer eller Hestetyper været Genstand for Bedømmelse, og Præmiefordelingen vil fremgaa af nedenstaaende Oversigter, der ogsaa vil give nogen Antydning af Racernes Fordeling.

Det samlede Antal Præmier til jyske Hingste viser saaledes en ringe Tilbagegang, som næsten udelukkende falder paa jyske Skuekredse. Med Hensyn til Afkomspræmier staar Racen forholdsvis fint, der er saaledes uddelt 1. Afkomspræmie til »Boldrup Karmark« for stor Samling, »Massa«, »Ull«, »Vendelbo Dux«, »Hjørring Dux, »Dux Højby« og »Østfyns Dux« har faaet Udmærkelsen for 12 pCt. Samling, medens »Absalon«, »Ning Herreds Karmark«, »Sejr«, »Pax«, »Nørager Karmark« og »Haastrup Høvding« erhvervede 1. Afkomspræmie B., alle med Undtagelse af »Massa« Decendenter af »Høvding«, Stbg. Nr. 1055. 1. Præmie som Individ er tilkendt 6 Hingste, nemlig de 5-aarige »Nørre Herreds Dux«, Reg. Nr. 240, og »Klitgaard Dux, Reg. Nr. 212, samt de 4-aarige »Lunde Dux«, Reg. Nr. 268, »Fjandbo«, Reg. Nr. 277, »Sydhimmerlands Dux«, Reg. Nr. 288, samt »Sydsjællands Karmark«, Reg. Nr. 270, medens »Plovmand«, Reg. Nr. 278, tilkendtes 1. Pr. B. Foruden den femaarige »Nørre Herreds Dux«, hvis Udvikling fra ifjor har været særdeles god, er der Grund til at berømme de to firaarige »Lunde Dux« og »Fjandbo«, der nu som tidligere konkurrerer om Førstepladsen blandt de jyske Hingste, og til hvis Avlsværdi der stilles store Forventninger.

Hvad Belgierne angaar, da har disse i 1925 erhvervet et større Antal Præmier end Aaret forud, og særlig i 1. Skuekreds (Sjælland) har Tilslutningen været iøjnefaldende, ligesom ogsaa flere Hingste end Aaret forud erholdt Afkomspræmie, hvortil Grunden kan søges i den ret livlige Import af belgiske Hingste i de efter Fredsslutningen følgende Aar. 1. Afkomspræmie B. blev tilkendt »Drinker de Aude« for en Samling bestaaende af 5 Hop-

per og 3 Vallaker, hvoraf alle Hopperne ansaas for meget lovende Avlsdyr. Afkomsfremstillingen opfylder saaledes ikke de Forventninger, der fra flere Sider var stillet til denne betydelige Hingst om, at der nu var tilført Belgieravlens paa Sjælland en i høj Grad tiltrængt Hingstefader, men muligvis kan de kommende Aar bringe Resultater i saa Henseende. Af de 17 belgiske Hingste, der erholdt Afkomspræmie, var de 9 »Hjemmefødninger«, medens 3 var født i Belgien og 5 i Holland.

Præmier til belgiske Hingste (herunder Blandinger af svær Race).

Skue- kreds	Afkomspræmie						Individspræmie				I alt præ- mierede
	1.	1B	2A	2B	3.	4.	1.	2. ¹	3.	4.	
1.....		1	2	2	1			1	1	2	10
2.....			3	5			1	2	1	1	13
3.....					3						1
4.....				1	1					1	3
Ialt		1	5	8	3		1	3	2	4	27
Fremg. fra 1924		+1	+3	+6	÷1		0	0	0	+2	+11

Individspræmie blev tilkendt 10 Hingste, hvoraf den danskfødte »Baron Elia« tilkendtes 1. Pr. i 2. Skuekreds (Fyn). Det er ingen stor, 1 m 73 cm høj, men tung, reel og tiltalende Hingst, hvis Racepræg imidlertid kunde ønskes mere fremtrædende. Ud over denne samt »Peder Skram«, der har en Del jysk Blod i sine Aarer og bærer noget Præg deraf, synes der ikke blandt de statspræmierede 4- og 5-aarige belgiske Hingste at være nogen, der lover særligt. Alle med Individspræmie belønnede Hingste er fødte her i Landet, og 4 af dem er Sønner af »Baron de Knoche«, D. B. Stbg. Nr. 88, der ogsaa er Fader til 3 af dem med Afkomspræmie udmærkede. Belgieravlens her i Landet synes saaledes i ikke ringe Grad at hvile paa denne Hingst, men hvor er den, der kan løfte Arven

efter og eventuelt raade Bod paa de Mangler, som »Baronerne« er behæftede med?

Præmier til Hingste af Frederiksborg Race.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.	2.	3.	4.	
1.....		2	2	2	4	3	5	4	4	26
4.....			2	2			1		2	7
		2	4	4	4	3	6	4	6	33
Fremgang fra 1924		÷3	+1	÷1	+3	+3	+2	÷6	+1	0

Hvad Frederiksborg-Hingstene angaar, er Antallet af præmierede det samme som i Fjor, men Antallet af 1. B. Afkomspræmier er gaaet tilbage, til Gengæld møder 1. Skuekreds med ikke mindre end tre Hingste, der tilkendtes 1. Individspræmie, nemlig »Rex Hamlet«, »Alladin« og »Juvel Horns Herred«, og paa Baggrund af, at det hidtil ikke har været noget større Antal 1. Pr., der er bleven Racen til Del, kan tre saadanne i et Aar og indenfor een Skuekreds vel nok give Anledning til at stille det Spørgsmaal, om Racen staar overfor en Renæssance. eller det kun er noget forbigaaende, men herom maa Fremtiden give Besked.

Præmier til Hingste af svært og lettere Halvblod.

Skuekreds	Afkomspræmie					Individspræmie				I alt præmierede
	1.	1.B	2.A	2.B	3.	1.	2.	3.	4.	
1.....			1	1			1	1	3	7
2.....							1		2	3
			1	1			2	1	5	10
Fremgang fra 1924			÷1	+1	÷2	÷3	÷1	÷5	+2	÷9

Oldenborgerne og det lettere Halvblod viser en Tilbagegang paa henimod 50 pCt., men der var heller ingen »Travere« mellem de præmierede som Aaret før, og blandt de fremstillede 4 og 5 Aars synes ingen særligt fremragende. Højeste Afkomspræmie, 2. A., fik »Greiner« for en Samling bestaaende af 7 Hopper og 1 Vallak, og denne af Eksteriør saa betydelige Hingst har saaledes ikke endnu indfriet Løfterne om at blive Hingstefader.

Medens Statsskuerne saaledes koncentrerer sig om de firaarige og ældre Hingste, tager Dyrskuerne sig som bekendt af Ungdommen samt Hopperne over 4 Aar, og blandt Dyrskuerne træder de store Skuer, der afholdes af de provinsielle Fællesforeninger, selvfølgelig frem i første Række. Det jyske Ungskue afholdtes i Randers og havde for Hingstenes Vedkommende vundet ret god Tilslutning, hvorimod Hoppernes Antal var forholdsvis ringe, men Grunden hertil maa for en Del søges i, at Ungskuet først var fastsat til Afholdelse i Viborg den 17.—20. Juli, hvilket Skue paa Grund af Mund- og Klovesygens Hærgen blev aflyst. Efter indtrængende Henstilling fra de samvirkende jyske Hesteavlforeningers Repræsentantmøde blev det paa et sent Tidspunkt bestemt at afholde et Hesteskue i Randers den 6. og 7. Juli. Denne Fremrykning af Skuet umuliggjorde at udnytte den Stemning, som havde givet sig til Kende paa Repræsentantmødet, i Agitationen for nye Indmeldelser, hvilket maatte beklages, da jeg ikke nærer nogen Tvivl om, at saafremt Skuet var blevet afholdt til sædvanlig Tid, og der var aabnet for nye Indmeldelser, vilde det være lykkedes at faa et Skue, der ogsaa for Hoppernes Vedkommende paa en bedre Maade havde været et Udtryk for de 2- og 3-aariges Standpunkt.

Af de anmeldte 26 treaarige Hingste præmieredes 18, og selv om Holdet, hvad der var at vente efter Ungskuet Aaret forud, ikke var »blændende«, saa er der dog Grund til at fremhæve, at Udviklingen siden Kaaringen havde været særdeles god, saa Holdet fremtraadte som en Sam-

ling ensartede, tiltalende og gennemgaaende typiske Heste. Paa Fløjen stod »Skjalden«, Søn af »Værum Dux«, Stbg. Nr. 1669, og en Stbg.-Hoppe efter »Karmark Høvding«, Stbg. Nr. 1263. Det er en meget tiltalende, dyb, kort og velpræget Hingst, hvis Udvikling siden 2-Aars Alderen maa siges at have været særdeles god, saa den var selvskreven til 1. Pr. 2. Præmie tilkendtes »Nordsalling Dux« og »Kjellerup Karmark«, begge brune, og som »Skjalden« Sønner af »Værum Dux«. Det var begge store og betydelige Hingste, men knap saa regelmæssige som den forannævnte. Derefter fik seks 3., fem 4. og fire 5. Præmie. Samtlige præmierede med Undtagelse af de to sidste i Præmierækken var kaarede.

Af 2 Aars Hingste var anmeldt 70, hvoraf 51 gav Møde, og 41 præmieredes. Holdet var som Helhed de treaarige overlegent, mindre ved en eller flere »Spidser« end gennem 2. og 3. Pr.-Hingstenes gode Kvalitet. Var end 1. og 2. Pr.-Hingstene ikke store, var til Gengæld Typen, Præget og Reelliteten i Bentøjet samt Bevægelsen bemærkelsesværdig, og langt ned i Præmierækken fandtes Hingste, der med god Udvikling kunde forventes at blive kaarede som 3 Aars. Der uddeltes to 1. Pr., og paa Fløjen kom »Mazeppa«, tilhørende Værum og Omegns Hesteavlsforening. Denne Hingst er Helbroder til »Fjandbo«, Reg. 277, altsaa falden efter »Massa«, Stbg. Nr. 1675. Den var ikke stor, men kæk og velpræget samt med god Brystdybde og god Bagpart, føre, laadne Ben og god Bevægelse, men Lysken var lidt let og Bagkoderne lidt rette. Som Nr. 2 med 1. Pr. kom »Toke« efter »Hjørring Dux«, Stbg. Nr. 1663, en passende stor, meget dyb og forbenet Hingst med lidt snævre Hoffer, gode Laar og ret god Bevægelse. Derefter tilkendtes 4 Hingste 2. Pr., og af disse finder jeg særlig Grund til at fremhæve »Ulrik«, nu tilhørende Højby Hesteavlsforening paa Fyn og falden efter »Ull«, Reg. Nr. 122. Det var en meget tiltalende, før og velpræget Plag med lidt hasede Bagløb, der ligesom den, der fulgte efter — en Søn af »Nørager

Karmark«, Reg. Nr. 112 — endnu var noget uudviklet. Saafremt disse to vilde udvikle sig godt, var der al Grund til at tro, at de kunde blive haarde Konkurrenter til 1. Pr.-Hingstene. Men foruden disse 4 fulgte der adskillige meget lovende, og Kaaringerne i 1926 viste ogsaa, at Løfterne gennemgaaende var holdt.

I Modsætning til Hingsteholdene var Udstillingen af 3- og 2-aarige Hopper ikke tilfredsstillende, da de paa Grund af deres ringe Antal ikke gav et blot nogenlunde Udtryk for, hvad der findes i Jylland af gode Hoppeplage. Paa flere af Skuerne fandt jeg ogsaa senere adskillige fortrinlige, der kunde have hævdet en fin Plads ved Ungskuet. Maa det derfor beklages, at de blev borte, saa maa Trøsten til Gengæld søges i, at vi har dem, og at de forhaabentlig i Avlen vil kaste den Glans over Racen, som de nu forskertse ved deres Fraværelse.

De treaarige Hopper var knap saa gode som de toaarige, og paa Fløjen stod en meget betydelig, dyb, bred og velpræget Hoppe med føre Ben, men lidt rette Haser og noget kort Bevægelse. Den var Datter af »Ull«, Reg. Nr. 122. Derefter fik fem 2., to 3. og fem 4. Præmie.

Til de 2-aarige Hopper uddeltes to 1., fire 2., fire 3. og tre 4. Præmier. Paa Fløjen stod en stor, betydelig, dyb, bred og førbenet Hoppe med godt Præg, men med lidt uregelmæssig Forbevægelse; den var Datter af »Gulman«, Reg. Nr. 254. Nr. 2 var en meget smuk, reel og velpræget Datter af »Ning Herreds Karmark«, Stbg. Nr. 1545, men knap saa betydelig som Nr. 1. 2. Præmie-Hopperne var gode.

Det fynske Fællesskue afholdtes som sædvanligt i Odense og omfattede ældre Hopper samt Hingst- og Hoppeplage af jysk, belgisk og Oldenborg-Race, og ligesom de fleste andre Skuer var ogsaa dette mindre i Omfang, en Undtagelse dannede Hingstplagene af de fremmede Racer, der var talrigere repræsenteret end Aaret forud.

Hvad de jyske Heste angaar, da var de kun mødt

ret faatalligt frem, og ingen, der kender noget til den fynske Hesteavl, tør paastaa, at Fællesskuet giver et tilnærmelsesværdigt Udtryk for denne Avls kvalitetsmæssige Stilling og Udbredelse paa Fyn.

Var de jyske Heste end mindre i Antal end Aaret forud, var Kvaliteten i nogle af Holdene til Gengæld bedre end sædvanlig.

Af 3-aarige Hingste var kun fremstillet 2, der begge fik 1. Pr., nemlig »Skjalden« og »Hadbjerg Pax«. Den første er tidligere omtalt, den anden, der ogsaa fik 1. Pr. ved Fællesskuet i 1924, og var kaaret, havde udviklet sig godt. Det er en passende stor, velpræget og velformet Hingst, der kunde ønskes lidt førere af Forpiber, Bevægelsen kraftig i Trav, lidt kort i Skridt. Var de 3-aarige faa, men gode, var de 2-aarige flere i Tal, men paa en enkelt Undtagelse nær ikke fremragende; denne ene, en Søn af »Boldrup Karmark«, Stbg. Nr. 1607, var en stor, stærkt, noget ujævn, men førbenet Plag, der havde udviklet sig særdeles godt siden den var fremstillet paa det jyske Ungskue, hvor den fik 3. Pr., her erholdt den 1.

Hoppeplagene var forholdsvis faa i Antal og med Undtagelse af den 2 Aars samt de to 3 Aars, der fik 1. Pr., ikke fremragende.

I de senere Aar har de ældre, jyske Hopper været en ret utilfredsstillende Afdeling paa det fynske Fællesskue, og selv om Antallet af de i Aar fremmødte ikke var særlig stort, var til Gengæld Kvaliteten des bedre. I Spidsen stod 4 typiske og særdeles gode Hopper med velfortjente 1. Pr., og de efterfølgende i Præmierækken sluttede godt op.

Til de 3-aarige belgiske Hingste uddeltes tre 2., en 3. og en 4. Pr. Holdet savnede Ensartethed, og der var ingen særligt bemærkelsesværdige. Til de 2-aarige uddeltes tre 1., tre 2., tre 3. og tre 4. Pr., og Holdet var de 3-aarige betydeligt overlegent, og da alle de præmierede paa en enkelt Undtagelse nær var skimlede, syntes det for en overfladisk Betragtning ret ensartet. Paa Fløjen stod 3

store, førbenede Plage, der med god Udvikling kunde blive til en hel Del, men Typen var mangelfuld, og i hvilken Grad de vilde falde i Type og Slag, maatte Fremtiden give Besked om. Hoppeplagene var gennemgaaende gode, og særligt er der Grund til at fremhæve de 2-aarige, til hvilke der uddeltes fem 1. Pr., og tillige er der Anledning til at nævne de ældre Hopper, der maatte betegnes som særdeles gode.

Den belgiske Hesteavl paa Fyn synes mere end de andre Avlsretninger at være bleven »Stutteriavl«, det var derfor ogsaa naturligt, at Hesseldals belgiske Stutteri ydede et meget stort Kontingent af de fremstillede og erhvervede ikke mindre end 16 Præmier af de 48, der uddeltes. Fremstillingen af Oldenborg-Heste var som Helhed mindre end Aaret forud, og særligt Følhopperne var faatallige, omend gode, derimod syntes der ingen fremragende at være mellem Hingstplagene.

Det sjællandske Fællesskue, der afholdtes i Ringsted, omfattede ikke mindre end 4 forskellige Racer, saa man med en vis Ret kan sige, at her var noget for enhver Smag.

Hvad Anmeldelserne angaar var Frederiksborg-Hestene de øvrige betydeligt overlegne, ligesom Kvaliteten, særlig af Hopperne, syntes god. Oldenborgerne — her var kun anmeldt een Hingst — var ellers særdeles godt repræsenteret. I det hele taget var Udstillingen af lette Heste god. Hvad Trækhestene angaar var Belgierne godt repræsenteret gennem Hopperne, hvorimod den mødte Hingst ikke var fremragende. Af Følhopper var der kun mødt een, en typisk og velformet Hoppe med lidt flade Hove og mindre god Bevægelse (2. Pr.). Goldhopper og 3 Aars-Hopper var gode Individider og af god Type, men bedst var de toaarige Hoppeplage. Naar Belgierne med Hensyn til Antal, Kvalitet og Type gjorde sig saa godt i Ringsted, uagtet denne By ligger udenfor den egentlige Belgiereg, saa skyldes det vel nok, at belgisk Opdrætterforening »Sjælland« havde foranle-

diget, at de bedste af de ved Belgier-Skuet i Jyderup fremstillede Goldhopper og Hoppeplage blev udstillede i Ringsted, og der er Grund til at komplimentere Foreningen, fordi den bragte det Offer, og gjorde det Arbejde, der krævedes for at faa disse Individier frem, men det foranlediger mig ogsaa til at henstille til »Raceforeningerne« hele Landet over, at de hvert Aar gør et Stykke Arbejde for, at der paa de provinsielle Fællesskuer kommer den bedst mulige Repræsentation for »deres Race« indenfor den paagældende Landsdel, gør de det, da vil meget være vundet, ikke blot for Racerne, men ogsaa for Avlen i Almindelighed, thi Skuerne vil da helt anderledes end nu kunne udnyttes i Avlsarbejdet. Naa, tilbage til de toaarige belgiske Hopper, der som allerede omtalt udgjorde en meget god Samling, men naar man sammenlignede Opstillingen i Ringsted med den i Jyderup, da var »Bøtten bleven vendt«, og hvad mere var, adskillige spurgte vist som jeg, hvorfor?

Af jyske Heste var der anmeldt et ret ordentligt Antal, deriblandt 6 Hingste, hvoraf 1 Treaars og 5 Toaars. Den treaarige, »Pax Vejgaard«, havde udviklet sig særdeles godt siden Kaaringen, og fik 1. Pr., medens en rød 2 Aars Hingst, Katl. Nr. 611 og falden efter »Duxen«, Stbg. Nr. 1714, tilkendtes 1. og Ærespræmie. Det var en stor, ret dyb og betydelig Hingst med lidt ujævn Overlinie, føre, laadne Ben, stejle Bagkoder, meget god og kraftig Trav, men foruden denne fandtes der enkelte i Holdet, der ikke var uden Muligheder som Hingste. De jyske Følhopper var ikke betydelige nok, men ellers rare og velformede, de 3 Aars ikke fremragende, hvorimod de 2 Aars var en Del bedre, særlig var der to meget gode Hopper paa Fløjen med 1. Pr., den ene efter »Sjællands Dux«, den anden efter »Værum Dux«.

Det fjerde af de provinsielle Skuer — det lollandfalske — havde ganske god Tilslutning, og blandt

de fremstillede Hingste glimrede den 3-aarige »Værum Dux-Søn«, »Helsted Dux«, som en Sol. Det var en meget dyb, ualmindelig tung — Vægt ca. 1100 kg —, bred Hingst med lidt kort Hals, føre Ben og meget god Bevægelse. Blandt de 2 Aars fik en mørkbrun Søn af »Bruno Karmark«, og tilhørende Kammerherre *Fr. Tesdorpf*, Ourupgaard, 1. Pr., det var en meget tiltalende, bred og dyb Hingst af særdeles godt Slag, velstillede, reelle, men ikke særligt føre Ben samt god Bevægelse. Følhopperne var gode, ligesom der blandt de 3-aarige Hopper fandtes flere meget gode, hvorimod de 2-aarige Hopper ikke stod paa Højde med de ældre.

Men foruden disse Skuer har ogsaa en Del Landboforeninger holdt Skue i Samlag, og blandt disse Skuer finder jeg særlig Anledning til at fremhæve Fællesskuerne i Esbjerg og Jyderup. Fremstillingen af jyske Heste det førstnævnte Sted var god, dog var Hingstplagene ikke fremragende, derimod var Følhopperne meget gode, 3 Aars Hopperne særdeles gode, og de 2-aarige en meget smuk Samling med nogle fremragende Plage i Spidsen. Desuden var der fremstillet nogle fortrinlige Hoppefamilier.

Skuet i Jyderup omfattede alle 4 Hesteracer, men jeg skal her holde mig til Belgierne, af hvilke der var fremstillet fra hele Sjælland. For Hunkønnets Side var Repræsentationen meget god, og der er Grund til at fremhæve, at Typen hos det overvejende Flertal var god. Hvad Hingstene angaar, da var der fremstillet et forholdsvis stort Antal ældre Hingste, af hvilke »Drinker de Aude« kom paa Fløjen, ligesom ogsaa »Faro de Rohde« og »Vainqueur de Grubben« erholdt 1. Pr. Blandt de ældre Hingste var adskillige gode, hvorimod Ungdommen ikke var paa Højde dermed. Skuet bar ikke alene Bud om, at der paa Sjælland findes mange gode belgiske Hopper, men ogsaa om, at det i høj Grad er tiltrængt, at man som Afløser for de gamle »Profeter«, direkte fra Belgien indfører en eller flere virkelig gode, typiske Hingste og af

god Afstamning, thi der er ingen Tvivl om, at adskillige af de gode Belgier-Hopper paa Sjælland fortjener at blive bedækket af bedre Hingste end nu er Tilfældet.

Landboforeningernes Dyrskuer har af og til været aflyst paa Grund af Mund- og Klovesygen, og ikke faa har saa sluttet sig sammen og afholdt et Hesteskue. Det er desværre kun et Faatal af de mindre Skuer jeg kan faa Tid til at overvære, men da der saa ofte lyder Udtalelser om, at de smaa Skuer har for lidt Betydning, finder jeg Anledning til at fremhæve, at selv om de ikke er eller kan være af samme Vigtighed som de store Skuer, saa danner de dog et nødvendigt Led i Avlsarbejdet, saalænge at der kun møder et mindre Antal af Avlsdyr og Opdrætttere ved de store Skuer. Derfor bør man være lidt forsigtig med at gøre de mindre Skuer til noget ubetydeligt, men til Gengæld maa man ogsaa ved de smaa Skuer forstaa det Ansvar, der paahviler dem, og derfor søge at gøre Bedømmelsen saa belærende og saa retningsgivende som muligt ved at sortere ordentligt og faa godt og mindre godt i passende Afstand fra hinanden, samt faa Bedømmelsen i god Overensstemmelse fra Skue til Skue. Paa Fyn og Sjælland har man gennem Fællesdommerinstitutionen opnaaet meget i den Retning; burde man ikke andet Steds drage Lære deraf?

Det er beklageligt, at Fremstillingen af Heste paa vore Dyrskuer er gaaet saa stærkt tilbage, og det netop i en Tid, hvor Dyrskuerne og lignende Foranstaltninger, der dels direkte foretager Udvalg af Avlsdyr, dels virker belærende i Udvalgets vanskelige Kunst, er saa paakrævede som aldrig før, thi des mere omfattende Skuerne er, des mere Belæring kan de give. I Tider, hvor Konjunkturerne bærer med, er Interessen for at fremstille gerne stor, saa meget mere som den Ære, der høstes dér, ofte kan omsættes i klingende Mønt gennem forøget og

bedre Salg af Avlsdyr, anderledes i Modgangstider som nu, naar Udgifterne ved at fremstille og Præmiernes Størrelse staar i Misforhold til hinanden. Æren, der høstes, er meget vanskelig at faa omsat i Valuta, hvorfor et meget stort Antal Opdrættere holder sig tilbage og Skuerne taber stærkt i Betydning og netop nu, hvor de er mere tiltrængt end i de gode Tider. Nu, hvor det som før, koster lige meget at opdrætte en god og en daarlig Hest, men hvor Salgsprisen og Brugsværdien af en god praktisk taget altid er betydelig højere end af en daarlig, hvorfor det er i højeste Grad paakrævet at faa Produktionen af Kvalitetsvarer stærkere i Forgrunden. Men en Betingelse herfor er, at de gode Avlsdyr udvælges, benyttes og udnyttes fuldt ud, medens de daarlige holdes ude af Avlen, og hertil kan Dyrskuerne og lignende Foranstaltninger yde en virksom Hjælp, en Hjælp til hele Samfundshusholdningens Bedste, saa sandt som Heste endnu er og sikkert i lange Tider vil vedblive med at være en Nødvendighed for vort Erhvervsliv. Men med de nugældende Priser paa Heste er det en Selvfølge, at der finder en stærk Nedskæring Sted i Antallet af Avlsdyr. Skal Fremtiden udnyttes og de Fremskridt bevares, der er naaet, da maa den gode Del af vore Avlsdyr stadig bibeholdes i Avlen, og til Udpegning af dem har vi jo netop de Midler, som Husdyrloven danner Grundlag for, og som nu gennem en lang Aarrække har staaet sin Prøve og bragt vor Hesteavl frem til det Stade, hvorpaa den nu staar. De gennem Husdyrlovens Bestemmelser iværksatte Foranstaltninger til He-

steavlens Fremme skaber Rammerne for dennes Ledelse paa frivilligt Grundlag, en yderligere Formindskelse af disse Foranstaltningers Kapacitet, det gælder saavel Skuer, hvor Udvalget og Belæringen finder Sted, som Avlsforeninger, der paa en vis Maade fører det af Skuerne ydede ud i Praksis, vil svække Ledelsen i højeste Grad, og netop i en Tid, hvor i Sandhed Ledelse er nødvendig, om ikke den danske Hesteavl fra en maalbevidst Avl skal glide ud i det planløse. Derfor maa alle Parter, saavel Opdrættere som de, der sætter Foranstaltningerne i Værk, forstaa de offentlige Foranstaltningers Betydning ikke mindst i Øjeblikket og støtte dem, Opdrætterne ved at tage deres Del, her tænker jeg ikke mindst paa at udstille, og Organisationerne og Staten ved efter Evne at gøre den økonomiske Basis for disse Foranstaltningers Virken saa god som muligt

Dyrskuerne, der som bekendt afholdes af Landboforeningerne, er imidlertid ikke de eneste, der tager sig af det offentlige Udvalgsarbejde, men Hingste- og Hoppekaaringerne, der foranstaltes af Hesteavlsforeningerne, yder ogsaa en betydningsfuld Indsats i Avlsarbejdet, og da de som Regel afholdes forud for Bedækningstiden, og er bedre Handelspladser end Dyrskuerne, forøges deres Betydning i ikke ringe Grad. Da jeg imidlertid kun har kunnet følge Kaaringerne for svære Heste, finder jeg det naturligt her at holde mig til disse.

Tilslutningen har altsaa været noget større end Aaret forud, omend betydeligt under hvad Tilfældet var før, under og lige efter Krigen, og som de foregaaende Aar var Randers den Kaaringsplads, der dominerede med Hensyn til Antallet af anmeldte og kaarede, og selv om

Hingste af jydsk Race.

Kaaringsplads	Anmeldte								Kaarede							
	1921		1923		1924		1925		1921		1923		1924		1925	
	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars	3 Aars	4 Aars
Tønder	38	17	9	6	9	7	7	5	8	4	—	—	1	3	1	2
Varde	9	6	12	7	4	5	5	6	3	3	2	2	1	1	—	2
Holstebro	25	13	12	5	7	1	9	1	4	2	4	—	3	—	3	1
Thisted	13	8	9	7	6	5	11	7	2	2	1	—	—	—	3	1
Brønderslev	13	6	—	—	2	4	5	2	1	3	—	—	1	2	—	2
Aalborg	9	8	23	9	5	5	8	2	2	—	3	2	2	2	1	1
Viborg	8	12	—	—	3	6	7	5	1	2	—	—	1	2	1	2
Randers	50	19	45	25	30	11	35	13	9	5	7	6	7	3	8	5
Aarhus	19	9	—	—	5	4	10	5	3	1	—	—	3	2	2	2
Horsens	16	6	21	8	8	6	6	3	3	1	4	—	3	2	3	3
Vejle	5	2	—	—	—	—	7	1	2	—	—	—	—	—	1	—
Odense	11	9	9	6	12	2	9	6	3	3	2	2	5	—	4	3
Slagelse	6	3	3	4	1	3	2	2	—	—	—	1	—	1	1	2
Nykøbing F.	4	5	3	2	4	2	2	4	—	—	—	2	—	1	1	1
Hobro	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt	231	125	146	79	96	61	123	62	41	26	23	15	27	19	29	27

der blandt de dér kaarede 3 Aars ikke fandtes nogen »Spids«, var de dog som Helhed af særdeles god Kvalitet. Tages det 3-aarige Hold som Helhed, da stod det ikke fuldt ud paa Højde med de 3 Aars Aaret forud, men desuagtet finder jeg Anledning til at fremhæve, at de to bedste af Holdet, »Skjalden« og »Helsted Dux«, begge tillagte i Jylland, men solgte til Fyn og Lolland, var de øvrige betydeligt overlegne, og maa betegnes som særdeles gode Hingste.

Hvad de 4 Aars angaar, da er der Grund til at fremhæve deres gode Kvalitet, der kaaredes ikke mindre end 27 af denne Aargang, hvilket er et usædvanlig stort Antal, og det fastslaar Berettigelsen af den Ros, der gentagne Gange har lydt over dem. »Spidserne« var som

Aaret forud »Lunde Dux« og »Fjandbo«, der begge, men især den sidstnævnte, havde udviklet sig godt, saa Forskellen mellem dem var betydeligt mindre end tidligere, men foruden disse fandtes der adskillige meget gode Hingste i Holdet.

Vender vi os fra den rent eksteriørmæssige Side til Afstamningen, viser det sig, at alle de anmeldte er Munkedalere og paa 2 nær Aldruper, men desuden hører alle de kaarede til den sidstnævnte Hovedgren. Hvad Afstamningen angaar, viser Fordelingen til de enkelte Slægter og Familier sig som nedenfor anført.

Munkedal-Stammen	Aldrup-Grenen	Prins-Slæggt, Høvd.-Slægt	Karmark'er	anmeldt 84	kaaret 20
			Dux'er	— 41	— 19
	Aldrup Høvdinger		— 14	— 1	
	Skipper Clemen'er		— 5	— 1	
	Andre Høvdinger'er		— 13	— 1	
	Kran'er		— 8	— 3	
	Andre Prins'er		— 17	— 10	
	Andre Aldruper		— 1	— 1	
	Lejfer		— 2	— 0	

Høvd.-Slægten er saaledes den førende, men gennem »Massa« synes »Prinserne« at love en ny Renæssance, om det skal blive til mere end Løfter, maa Tiden vise; kommer der en Opblomstring af denne Slægt, der en Overgang syntes at have tabt noget af sin Livskraft, saa rokkes der stærkt ved det gamle Dogme: »En Stamholder falder altid efter en Stamholder«, thi Massa's Fader »Rolf Krake«, Stbg. Nr. 1267, kan endnu mindre end dens Farfader »Atlas«, Stbg. Nr. 1123, gøre Fordring paa denne Betegnelse. Som Tiden gaar, og Erfaring lægger sig til Erfaring, viser det sig, at der ogsaa kan komme Rystelser blandt de hippologiske Urokkeligheder, det er kun godt, at Muligheden for, at de gamle Stubbe kan skyde nye og kraftige Skud, er til Stede, lad saa end andre kalde det Nydannelser, som de berømte Forfædre kun har Formerelsens Andel i, thi Kendsgerningen har for den praktiske Husdyrbruger adskillig større Interesse

end Aarsagen. Ikke mindst for den jyske Hesteavl, der har været henvist til at drive ret stærk Indavl, er det af Betydning, at der nu indenfor Racen findes flere livskraftige, ikke for nær beslægtede Hingstefamilier; det maa derfor haabes, at »Massa« og hans Sønner maa være i Stand til paa ny at faa Prins-Slægten til at blomstre op.

Som sædvanligt har enkelte Hingste vist særlig Evne til at give Sønner, saaledes har:

Værum Dux.....	Stbg. Nr. 1669	5	treaar. og 4	firaar. I alt 9	kaarede Sønner
Massa	» -	1675	5	» - 2	» » 7 » »
Sønderherr. Karmark. »	-	2	» - 3	» » 5	» »
Ning Herreds Karmark »	-	1	» - 2	» » 3	» »
Pax.....	» -	2	» - 1	» » 3	» »
Boldrup Karmark ... »	-	2	» -	» » 2	» »
Løsning Kran	» -		2	» » 2	» »
Dux	» -		2	» » 2	» »
Bredsten Dux.....	» -	2	» -	» » 2	» »
Alling Dux.....	» -	1	» - 1	» » 2	» »
Guldaks	» -	1	» - 1	» » 2	» »

»Værum Dux« hævder sig her paa en fremragende Maade, ikke alene med Hensyn til Antallet, men ogsaa gennem Kvaliteten af de kaarede Sønner, desværre er denne »Matador« død i Sommeren 1924, og der er ingen Tvivl om, at den jyske Hesteavl derved har lidt et meget stort Tab, thi dens Afkom var særdeles godt og gennemgaaende kortere end Faderen, med god Rejsning, meget god Bredde og stærkt udviklet Muskulatur paa Krop og Ben, føre, laadne Ben, meget god og kraftig Bevægelse, men hos enkelte er Gjordstedet lidt fladt bag Albuerne, Haserne kraftige, men noget stærkt bøjede, ligesom Halsen undertiden er lidt kort og grov.

Der er ingen Tvivl om, at det Arbejde, der paa forskellig Maade gøres for den jyske Hesteraces Fremgang i Kvalitet, bærer Frugt, og intet Steds faar man saa godt et Indtryk heraf som ved Hingstekaaringerne, der for 1925's Vedkommende viser, at der indenfor Racen er en Ungdom blandt Hingstene, som der er Grund til at vente vil kunne give yderligere Fremgang. Men foruden dette

finder jeg Anledning til at fremhæve, at der netop ved disse Kaaringer lægges den største Vægt paa Typen, derfor er de kaarede prægede af en Ensartethed, der bærer Bud om, at man er klar over, hvad der stiles efter, noget, der ikke alene viser sig gennem de kaarede, men ogsaa de afviste, hvis Kvalitet ellers ikke er tilfredsstillende, bærer nu mere end tidligere Præg af at høre til samme Familie.

Vender vi os til »Belgierne«, da er disses Indførsel og nuværende Stilling her i Landet i ikke ringe Grad baseret paa en Kritik over, at den hjemlige Trækrace ikke gav tilfredsstillende Resultat for Avlsarbejdet. Kritik er berettiget og kan gøre Gavn ogsaa overfor det, der kritiseres, men almindelig Moral kræver, at det, der sættes i Stedet for det kritiserede, giver bedre Resultater og af varig Natur, ellers bliver Kritiken kostbar, da Ændring i Avlsretning koster Penge, og Arbejdet for at føre den hjemlige Race frem til det eftertragtede Maal afsvækkes. Den belgiske Hest er ubestrideligt i Tiden Modehesten blandt Trækracerne, og den har i de sidste Aartier trængt sig frem i mange Lande. Der er ingen Tvivl om, at Belgierne ogsaa i 1925 har vundet Terræn herhjemme. Hvorvidt denne Fremtrængen her i Landet vil være af varig Natur, er der delte Meninger om, men blandt de Faktorer, der her vil være afgørende, finder jeg særlig Anledning til at nævne en, nemlig den, om Racen under vore Forhold vil være i Stand til at give Avlsdyr — her tænkes særligt paa Hingste — af tilfredsstillende Kvalitet, thi skal den danske Belgieravl hovedsagelig baseres paa en stadig Indførsel af Avlsdyr fra Racens Hjemland, bliver dens Kaar under Forhold som de nuværende højst ublide i det lange Løb. Uagtet Kaaringerne for belgiske Hingste, som det fremgaar af nedenstaaende Tabel, har haft bedre Tilslutning end tidligere, vil det vist være en meget ovovet Paastand at hævde, at de har givet bekræftende Svar paa, at man paa Grundlag af det tilstedeværende selvtillagte Avlsmateriale vil være i Stand til at opretholde

en virkelig stedegen Avl, der giver Fremskridt fra det indførte Materiale. For mig staar det som utvetydigt, at Hingstekaaringerne for belgiske Hingste i 1925 giver Udtryk for, at det endnu er meget paakrævet, at der tilføres virkelig gode og typiske Hingste af godt Blod fra Belgien, hvis Tilhængerne af den belgiske Avl her i Landet ønsker at arbejde med Fremtiden for Øje og ikke vil slaa sig til Taals med at udnytte en øjeblikkelig Situation, men det maa være virkelig gode, »Styrvolter« er der kommen nok af. Og skal Avlen af belgiske Heste sikres her i Landet, maa Typen — den belgiske Avlstype og ikke Markedstypen — overalt drages frem og hævdes som det først fornødne. Jeg ved vel, at der blandt de ivrigste Forkæmpere for Belgierne findes mange Handelsfolk, der lader haant herom, men det viser sig indenfor alle Avlsretninger, at kun hvor Typeavlen er sat i Højsædet — den Type, der er Udtryk for de indhøstede Erfaringer i Avlsarbejdet og for et enigt Samarbejde mod et bestemt Maal — har man Lov til at vente Fremskridt.

Medens der hidtil kun har været afholdt Kaaringer for belgiske Hingste paa Øerne, havde den nydannede Forening for belgisk Hesteavl i Jylland foranstaltet Kaaring i Kolding i November Maaned, og Tilslutningen her til var ret god.

Hingste af belgisk Race.

Kaarings- plads	Anmeldte									Kaarede															
	1921			1923			1924			1925			1921			1923			1924			1925			
	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	3 Aars	4 Aars	Ældre	
Odense	9	11	2	5	1	1	12	4	—	15	5	2	2	1	1	—	—	—	1	3	1	—	4	2	—
Slagelse	5	5	1	—	2	1	1	—	1	5	4	—	—	3	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—
Nykøbing F.										1	—	—													
Kolding										10	5	2											5	1	—
Ialt	14	16	3	5	3	2	13	4	1	31	14	4	2	4	2	—	—	—	2	3	1	1	11	3	—

I Odense og Kolding blev der kaaret i to Klasser — A og B —, hvorvidt denne Forandring fra det almindelige vil virke gavnligt for Avlen, maa Tiden vise; er det for yderligere at fremhæve de gode blandt de kaarede, saa vil Foranstaltningen nok være paa sin Plads og gøre Gavn, er det derimod for at sænke Niveauet og faa flere kaarede, da tror jeg, at den som al anden »Rovdrift« vil give Bagslag.

I Klasse A kaaredes i Odense den 4-aarige »Baron Elia«, der tidligere er omtalt, og den indførte 3-aarige »Marcheur de Raeulx«, en typisk, betydelig, meget før og reel Plag, der nok kunde ønskes lidt dybere og bredere, men den var alle de andre fremstillede Belgiere betydelig overlegen. Den solgtes tilbage til Belgien igen, hvor dens Bane imidlertid ikke blev saa rosenstrøet som ventet.

I Kolding kaaredes i Klasse A to indførte 3 Aars, nemlig »Indigo« efter »Indigene de Fosteau« og »Germinal de Driesen«, den førstnævnte en lille Hingst af god Kvalitet, den anden en stor, stærk, noget flad og ikke særlig bred Hingst med mindre god Baggang.

Af de til alle fire Kaaringspladser anmeldte var samtlige ældre Hingste fødte her i Landet, og af dem kaaredes der ingen, af de 4-aarige var 8 fødte her i Landet og 6 indførte, der kaaredes henholdsvis 1 og 2, og af de anmeldte 3-aarige var 18 Hjemmefødninger og 13 indførte, Høsten blev her henholdsvis 5 og 6.

Foruden Hingstekaaringerne har Hesteavlforeningerne som sædvanlig ladet afholde H o p p e k a a r i n g e r i en Del Foreninger, og Tilslutningen har, som man kunde vente, ligget en Del under, hvad der var Tilfældet før og under Krigen. Selv om jeg ikke i Enkelthederne kan følge disse Kaaringer, har jeg dog ved Samtaler med Kaaringsmedlemmerne faaet det Indtryk, at de gode Hopper stadig møder ganske godt frem. Hoppekaaringerne virker mere i det stille end mange af de andre Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme, men derfor er deres Betydning ikke at foragte, og netop fordi de kommer

Opdrætterbefolkningen nærmere ind paa Livet, virker paa en ret bred Basis og for en stor Del danner Grundlaget for Optagelsen i Stambogen, bliver deres Betydning større end de fleste tror.

For Hesteavlforeningerne har 1925 været et strængt Aar, og adskillige af disse er i Aarets Løb bleven opløst, medens ikke faa arbejder med nedsat Kraft som Følge af Forholdenes Ugunst, og kun de Foreninger, der er i Besiddelse af fremragende Hingste, er i Stand til at holde Pengekassen i Orden uden direkte Tilskud fra Medlemmernes Side.

Stambogsføringen har i 1925 været iværksat under samme Former som Aaret forud, og selv om Tilslutningen fra Opdrætternes Side har været mindre end tidligere, saa er der dog i Aarets Løb udkommen II Bind af Registerstambog for Heste af jysk Race omfattende 89 Hingste og 1115 Hopper, og II Bind af Registerstambog for lettere Heste, omfattende 27 Hingste og 232 Hopper af Frederiksborg Race samt 4 Hingste og 55 Hopper af svært Halvblod. Selv om der saaledes foreligger anselige Resultater af Stambogsarbejdet, maa det dog beklages, at Tilslutningen ikke har været endnu større, thi alt for mange gode Dyr, der opfylder Betingelserne for Optagelse, holdes udenfor paa Grund af Ejernes afsvækkede Interesse for Hesteavl. Af Hensyn til den fremtidige Avl maa jeg derfor henstille til alle Opdrættere, der er i Besiddelse af saadanne Dyr, at de støtter Stambogsarbejdet gennem en bedre Tilslutning, saa meget mere som jeg ikke nærer nogen Tvivl om, at de under kommende bedre Tider vil fortryde deres Efterladenhed.

Det havde været forstaaeligt, om den danske Literatur vedrørende Hesteavl ikke havde faaet nogen særlig bemærkelsesværdig Forøgelse i 1925 ud over de sædvanlige Beretninger i Tidsskrifter o. l., men fra Statskonsulent *J. Jensens* Side foreligger nu som en Del af det danske Landbrugs Historie en Oversigt over den danske Hesteavl gennem Tiderne, og jeg finder Anledning til —

uden at komme ind paa nogen Anmeldelse — at pege paa dette udmærkede Værk, thi i vor Tid, hvor fremmede Racer søger at fortrænge de stedegne hjemlige, er der Grund til at søge Erfaring om, hvilke Resultater tidligere Forsøg af den Slags har givet her i Landet, ogsaa herfor gøres der Rede i den danske Hesteavls Historie, og der bydes derigennem rigeligt Stof til Eftertanke.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1925.

Af Konsulent *Ivar Dokken.*

Nærværende Oversigt over Landbrugets Vareomsætning med Udlandet i Aaret 1925 danner en Fortsættelse af den i Tidsskriftet for 1925, Side 412—434, givne Oversigt for 1924 og støtter sig hovedsagelig paa Uddrag af Det statistiske Departements Grundmateriale til det endnu ikke trykte Tabelværk over Danmarks Vareindførsel og -udførsel i 1925. For Sammenligningens Skyld er der ogsaa medtaget Tal for Perioderne 1909—13, 1914—16, 1917—19 og 1920—24 samt for Aarene 1923 og 1924, idet en saadan Sammenligning stadig maa antages at være af nogen Interesse, ikke blot med de nærmest foregaaende Aar, men ogsaa med tidligere Aarsperioder.

I Tabel 1—3 er der meddelt en samlet Oversigt over Værdien af henholdsvis Udførselen af indenlandske Landbrugsprodukter, Indførselen til Forbrug af fremmede Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget samt endelig Overskudsudførselen eller Forskellen mellem Udførsels- og Indførselstallene for de enkelte Varegrupper. For de Varer, hvor Indførselen har været større end Udførselen, er Tallene i Tabel 3 angivet med negativt Fortegn.

Under den i Tabel 2 opførte Indførsel til Forbrug af fremmede Varer er først og fremmest medregnet indførte Hjælpestoffer for Landbruget (Korn, Foderstoffer, Frø og Gødningsstoffer) samt Landbrugsinventar; men her er ogsaa medregnet en Del fremmede Landbrugspro-

Tabel 1. Udførsel af indenlandske Varer. (Mill. Kr. aarlig.)

	1909/13	1914/16	1917/19	1920/24	1923	1924	1925
Smør	189,4	270,2	188,1	504,2	504,5	660,6	577,0
Fløde og Mælk	16,1	5,6	5,7	2,3	0,1	1,2	0,5
Kondensret Mælk og Mælkpulver	1,2	2,4	3,4	27,2	34,6	40,7	25,8
Ost og Kasein	0,5	4,5	10,5	15,8	9,0	16,2	12,9
Fæg, Eggehvite og Eggeblomme	28,5	50,6	76,8	144,4	126,6	150,9	123,4
Flæsk	130,1	206,8	68,5	356,6	450,4	507,3	520,0
Svin og Grise	—	—	—	16,5	25,9	33,2	3,0
Heste	18,4	43,0	44,5	23,2	10,0	15,0	10,8
Hornkvæg	37,3	113,9	81,4	61,5	56,1	90,4	35,9
Faar og Lam	—	0,2	—	0,1	—	0,1	—
Kød af Hornkvæg	12,9	33,0	34,1	24,8	20,1	6,6	41,5
Kød af Faar	0,1	0,3	0,2	0,4	0,2	0,1	—
Kød af andre Dyr; Slagterafald	7,3	9,2	9,2	11,5	13,7	18,9	19,9
Kødkonserver	0,6	27,7	19,5	2,8	3,5	6,0	5,8
Pedstoffer	4,1	18,8	4,7	11,0	13,7	18,4	18,7
Huder og Skind; Talg m. m.	15,3	19,3	18,5	21,2	21,8	22,8	27,3
Uformalet Korn (herunder Malt)	10,7	7,2	4,5	16,3	7,4	25,9	19,9
Formalet Korn	0,9	2,0	4,3	3,9	2,4	5,2	7,3
Foderstoffer	0,4	0,1	0,1	1,4	0,6	0,4	0,6
Hø og Halm	0,8	0,1	—	0,2	0,5	0,1	—
Kartofler og Kaal	1,2	3,7	16,9	10,3	1,5	2,3	0,5
Frø til Udstød	1,9	5,4	18,9	14,1	9,2	12,9	8,7
Tilsammen	477,7	824,0	609,8	1269,7	1311,8	1635,2	1459,5

Tabel 2. Indførsel til Forbrug af fremmede Varer. (Mill. Kr. aarlig.)

	1909/13	1914/16	1917/19	1920/24	1923	1924	1925
Smør	5,1	1,2	0,3	1,9	2,7	4,0	3,3
Fløde og Mælk	0,4	0,4	—	—	—	—	—
Ost og Kasein	1,0	0,8	0,3	0,9	1,0	1,0	1,1
Æg, Æggehvite og Æggeblomme	1,6	1,2	—	1,7	1,6	3,0	1,6
Fiæsk	0,7	1,4	4,7	2,9	0,9	0,6	0,3
Svin og Grise	0,1	0,2	—	0,2	—	—	—
Heste	6,0	6,2	2,5	5,9	1,7	4,5	5,3
Hornkvæg	2,4	2,4	0,3	0,9	0,2	—	0,1
Faar og Lam	0,1	—	—	—	—	—	—
Kød af Hornkvæg	0,4	0,5	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1
Kød af Faar	0,8	0,4	0,4	0,6	0,9	0,8	1,1
Kød af andre Dyr; Slagteriafald	1,7	2,0	2,1	1,7	2,0	2,0	3,7
Kødkonserver	0,3	—	0,1	0,2	0,1	0,1	0,7
Fedtstoffer	11,3	9,6	7,7	7,5	7,7	9,2	8,6
Huder og Skind; Talg m. m.	6,2	6,4	4,5	9,2	11,9	16,2	12,4
Uformalet Korn (herunder Malt)	84,9	124,1	59,2	168,6	211,1	274,1	236,4
Formalet Korn	15,3	13,1	7,3	17,7	21,3	18,8	20,7
Foderstoffer	68,6	97,1	38,2	162,7	170,2	242,4	220,6
Hjemmeproducerede Olekager	5,0	22,9	14,7	36,0	35,3	39,2	26,0
Hø og Halm	—	—	—	0,2	0,6	—	0,1
Kartofler og Kaal	0,3	0,2	0,1	0,8	1,0	1,3	1,8
Frø til Udsæd	6,9	8,1	11,3	14,4	13,1	16,1	8,9
Fremmede Gødningsstoffer	14,0	23,3	40,7	61,5	55,8	65,5	74,0
Landbrugsinventar	4,6	5,9	8,6	8,3	7,3	9,4	12,3
Tilsammen	237,7	327,4	203,4	503,9	546,5	708,3	639,1

Tabel 3. Overskudsudførsel i Mill. Kr. aarlig.

	1909/13	1914/16	1917/19	1920/24	1923	1924	1925
Smør	184,3	269,0	187,8	502,3	501,8	656,6	573,7
Fløde og Mælk	15,7	5,2	5,7	2,3	0,1	1,2	0,5
Kondenseret Mælk og Mælkepulver	1,2	2,4	3,4	27,2	34,6	40,7	25,8
Ost og Kasein	0,5	3,7	10,2	14,9	8,0	15,2	11,8
Æg, Æggshvide og Æggeblomme	26,9	49,4	76,8	142,7	125,0	147,9	121,8
Flæsk	129,4	205,4	63,8	353,7	449,5	506,7	519,7
Svin og Grise	0,1	0,2	—	16,3	25,9	33,2	3,0
Heste	12,4	36,8	42,0	17,3	8,3	10,5	5,5
Hornkvæg	34,9	111,5	81,1	60,6	55,9	90,4	35,8
Faar og Lam	0,1	0,2	—	0,1	—	0,1	—
Kød af Hornkvæg	12,5	32,5	33,7	24,7	20,0	6,5	41,4
Kød af Faar	0,7	0,1	0,2	0,2	0,7	0,7	1,1
Kød af andre Dyr; Slagteraffald	5,6	7,2	7,1	9,8	11,7	16,9	16,2
Kødkonserves	0,3	27,7	19,4	2,6	3,4	5,9	5,1
Fedstoffer	7,2	9,2	3,0	3,5	6,0	9,2	10,1
Huder og Skind; Talg m. m.	9,1	12,9	14,0	12,0	9,9	6,6	14,9
Uformalet Korn (herunder Malt)	74,2	116,9	54,7	152,3	203,7	248,2	216,5
Formalet Korn	14,4	11,1	3,0	13,8	18,9	13,6	13,4
Foderstoffer	68,2	97,0	38,1	161,3	169,6	242,0	220,0
Hjemmeproducerede Oliekager	5,0	22,9	14,7	36,0	35,3	39,2	26,0
Høj og Halm	0,8	0,1	—	—	0,1	0,1	0,1
Kartofler og Kaal	0,9	3,5	16,8	9,5	0,5	1,0	1,3
Frys til Udsæd	5,0	2,7	7,6	0,3	3,9	3,2	0,2
Fremmede Gødningsstoffer	14,0	23,3	40,7	61,5	55,8	65,5	74,0
Landbrugsinventar	4,6	5,9	8,6	8,3	7,3	9,4	12,3
Tilsammen	240,0	496,6	406,4	765,8	765,3	926,9	820,4

dukter, der indføres til Erstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør, Æg, Kød og Flæsk, animalske Fedtstoffer, Heste og andre Husdyr m. v.). Endelig er der opført en Post for hjemmeproducerede Oliekager til Forbrug i Landet, nemlig Forskellen mellem Oliemøllernes samlede Produktion af Oliekager og Oliekagemel (særlig Soyaskraa) i Kalenderaaret, og hvad der i samme Tidsrum er udført af disse Foderstoffer. Udførselen af Oliekager og Oliekagemel er saaledes ikke medregnet i Foderstofudførelstallene i Tabel 1. Endvidere kan nævnes, at Uld ikke er medtaget i Tabellerne, idet Industriomsætningen her spiller for stor Rolle, ligesom Udførselen og Indførselen af Sukker heller ikke er medregnet i Oversigten.

Følgende Opstilling af Summerne for de 3 Tabeller giver et mere samlet Overblik over Udførselens og Indførselens samlede Værdi i 1925 sammenlignet med de foregaaende Aar:

Aar	Millioner Kroner		
	Udførsel af Landbrugs- produkter	Indførsel af Landbrugs- varer	Udførsels- overskud
1909—1913	477,7	237,7	240,0
1914—1916	824,0	327,4	496,6
1917—1919	609,8	203,4	406,4
1920—1924	1269,7	503,9	765,8
1923	1311,8	546,5	765,3
1924	1635,2	708,3	926,9
1925	1459,5	639,1	820,4

Den samlede Udførsel af Landbrugsprodukter har i 1925 indbragt 1459,5 Mill. Kr., hvilket er 175,7 Mill. Kr. mindre end i 1924, men 147,7 Mill. Kr. mere end i 1923. Nedgangen fra 1924 andrager saaledes 10,7 pCt. og fordeles sig paa følgende Maade mellem de vigtigste Varegrupper:

	Udførselen af Land- brugsprodukter Mill. Kr. mindre i 1925 end i 1924
Smør.....	83,6
Andre Mælkeriprodukter.....	18,9
Æg.....	27,5
Flæsk og Svin.....	17,5
Kvæg og Kød af Hornkvæg.....	19,6
Andre Varer.....	8,6
Ialt...	175,7

Nedgangen i Udførselsværdien skyldes næsten udelukkende lavere Priser end i 1924, idet Udførselsmængderne for de fleste Varegrupperes Vedkommende har været omtrent af samme Størrelse som i 1924. Kun for levende Svin og for Mælk og Fløde samt kondenseret Mælk er der en mere betydelig Nedgang i Udførselsmængderne. For levende Kvæg har der dog ogsaa været en stor Nedgang i Udførselen, men her opvejes denne af en tilsvarende Stigning i Udførselsmængden af Kød. Prisfaldet har i Gennemsnit for Kalenderaaret 1925 været størst for Heste, nemlig godt 20 pCt., og for de mest betydende Udførselsartikler følger derefter levende Kvæg med 16 pCt., Æg med knapt 16 pCt., Smør med godt

Tabel 4. Det statistiske Departements Prisindekstal samt Vekselkurserne for Sterling og Dollars.

Aar	Det statisti- ske Departe- ments Pris- indekstal	Vekselkurser		Danske Kroners Værdi i pCt. af Pariteten i Forhold til	
		Sterling	Dollars	Sterling	Dollars
1909—1913..	124	18,22	3,73	99,7	100,0
1914—1916..	191	17,97	3,77	101,1	98,8
1917—1919..	378	17,03	3,70	106,6	100,8
1920—1924..	308	23,51	5,67	77,2	65,8
1923 ...	240	24,94	5,47	72,8	68,2
1924 ...	291	26,43	6,00	68,7	62,1
1925 ...	241	23,29	4,84	78,0	77,1

12 pCt. og Kød af Hornkvæg med 8 pCt. Nedgang i Udførselsprisen sammenlignet med 1924. Flæskepriserne har derimod været 6 pCt. højere end i 1924, og dette har bidraget godt til at forhale Nedgangen i den samlede Udførselsværdi. Naar Flæskepriserne har holdt sig saa godt, maa det imidlertid bl. a. ses paa Baggrund af, at medens Priserne for de fleste andre Udførselsvarer i 1924 var væsentlig højere end det foregaaende Aar, saa var Flæskeprisen i 1924 tværtimod lidt lavere end i 1923.

Den samlede Prisnedgang for Udførselsvarerne i 1925 skyldes hovedsagelig Forbedringen af den danske Kro- nes Værdi; thi som anført i Tabel 4 var denne i Gennem- snit for 1925 steget til 77,1 Øres Guldværdi, medens den i Gennemsnit for 1924 kun havde en Guldværdi af 62,1 Øre. Stigningen i Kronekursen og det heraf følgende Prisfald har været særlig føleligt i sidste Halvdel af 1925 og vil mærkes endnu i lang Tid, idet Landbrugets Drifts- omkostninger ikke nær er gaaet ned i tilsvarende Grad. I Tabel 4 er ogsaa anført Det statistiske Departements Prisindekstal, der næsten udelukkende er beregnet paa Grundlag af Priserne fra den udenlandske Vareomsæt- ning og omfatter saavel Landbrugsvarer som andre Va- rer (baade Udførsels- og Indførselsvarer). Naar Gennem- snitspriserne for Aarene 1891—1900 sættes lig 100, faar man for Aaret 1925 et Indekstal af 241, hvilket praktisk talt er det samme som i 1923, men 17.2 pCt. lavere end i 1924.

Det almindelige Prisfald har ret naturligt ogsaa medført en Nedgang i Indførselsværdien, saa meget des mere, som der i 1925 blev indført ca. 175 Mill. kg Korn og Foderstoffer mindre end i 1924. Men Nedgangen i den samlede Værdi af indførte Landbrugsprodukter og Hjælpstoffer for Landbruget beløber sig dog kun til 69,2 Mill. Kr., idet Indførselsværdien i 1925 var 639,1 Mill. Kr. mod 708,3 Mill. Kr. i 1924, og Nedgangen an- drager saaledes 9,8 pCt., medens Formindskelsen af Ud- førselsværdien samtidig beløber sig til 10,7 pCt. Prisfal-

Tabel 5. Landbrugsudførselen sammenlignet med Landets samlede Vareudførsel. (Mill. Kr. aarlig.)

Aar	Landets saml. Udførsel af indentl. Varer (Specialudf.)	Udførselsværdien af Landbrugsprodukter		Landbrugets Overskudsudførsel	Landets Mer-samlede Mer-indførsel	Landets Mer-indførsel af andre Varer end Landbrugsvarer
		Mill. Kr.	i pCt. af Landets samlede Specialudf.			
1909—1913 .	541,0	477,7	88,3	240,0	115,7	355,7
1914—1916 .	978,8	824,0	84,2	496,6	20,1	516,7
1917—1919 .	806,7	609,8	75,6	406,4	635,9	1042,3
1920—1924 .	1538,4	1269,7	82,5	765,8	473,9	1239,7
1923	1538,6	1311,8	85,3	765,3	368,8	1134,1
1924	1976,1	1635,2	82,7	926,9	242,4	1169,3
1925	1788,7 ¹⁾	1459,5	81,6	820,4	151,3 ¹⁾	971,7 ¹⁾

det for Indførselsvarerne er saaledes kommet lidt senere end for Udførselsvarerne samtidig med, at Indførselen i højere Grad er foregaaet i første Halvdel af Aaret, end hvad Tilfældet har været for Udførselens Vedkommende. Den største Nedgang i Indførselsværdien falder paa Korn og Foderstoffer, nemlig 70,8 Mill. Kr. (heraf Korn 35,8 Mill. Kr. og Oliekager og andre indførte Foderstoffer samt hjemmeproducerede Oliekager og Oliekagemel 35,0 Mill. Kr.), medens Indførselen af Frø til Udsæd er gaaet ned med 7,2 Mill. Kr. Indførselen af Landbrugsinventar er derimod steget med 2,9 Mill. Kr. og af Gødningsstoffer med 8,5 Mill. Kr.; men for sidstnævntes Vedkommende er der ogsaa sket en tilsvarende Forøgelse i de indførte Mængder, saaledes at Indførselen af Gødningsstoffer har været større end nogensinde tidligere.

Da Udførselsværdien i 1925 sammenlignet med det foregaaende Aar er faldet stærkere end Indførselsværdien, er Udførselsoverskudet nødvendigvis gaaet ned. Nedgangen beløber sig til 106,5 Mill. Kr., idet Udførselsoverskudet i 1925 var 820,4 Mill. Kr. mod 926,9 Mill.

¹⁾ Det nøjagtige Tal for 1925 er endnu ikke beregnet, men det opførte Tal vil ikke afvige ret meget fra det endelige.

Kr. i Rekordaaret 1924; men Udførselsoverskudet i 1925 er dog 55,1 Mill. Kr. større end i 1923, hvor det var 765,3 Mill. Kr.

Som det fremgaar af Tabel 5, har Landbrugsudførselen i 1924 og 1925 ikke udgjort fuldt saa stor en Part af den samlede Udførsel som i 1923 (og forøvrigt heller ikke som i 1921 og 1922), hvilket skyldes en ret stærk Stigning i Udførselen af Automobiler og andre Industri-varer. Men Udførselen af Landbrugsprodukter udgør dog fremdeles mere end 80 pCt. af den samlede Udførselsværdi, og dette Tal alene giver et tydeligt Indtryk af Landbrugseksportens overordentlig store Betydning for Landets hele Økonomi. Landbrugets Overskudsudførsel giver da ogsaa langt det største Bidrag til Dækning af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer, hvilket nærmere fremgaar af følgende Oversigt:

Aar	Af Landets Merindførsel af andre Varer end Landbrugsvarer dækkedes Antal pCt. ved Overskudsudførsel af	
	Landbrugsvarer	Andre Betalingsmaader
1909—1913	67,5	32,5
1914—1916	96,1	3,9
1917—1919	39,0	61,0
1920—1924	61,8	38,2
1923	67,5	32,5
1924	79,3	20,7
1925	84,4	15,6

I 1925 har Landbrugets Overskudsudførsel saaledes kunnet dække 84,4 pCt. af Merindførselen af andre Varer end Landbrugsvarer, medens de tilsvarende Tal i 1924 og 1923 var henholdsvis 79,3 og 67,5 pCt. Samtidig hermed behøvede i 1925 kun 15,6 pCt. af nævnte Merindførsel at søge Dækning ved andre Betalingsmaader, nemlig Fortjeneste paa Skibsfart og Transithandel, Udbytte af udenlandske Foretagender og andre Kapitalanbringelser i Udlandet, Forsikringspræmier samt Eksport af Værdipapirer, Hjembringelse af udenlandske Tilgodehaven-

der og Optagelse af Laan. I 1924 og 1923 maatte disse Betalingsmaader derimod dække henholdsvis 20,7 og 32,5 pCt. af den paagældende Merindførsel.

Efter denne mere almindelige Oversigt skal der i det følgende gives en nærmere Omtale af nogle af de vigtigste Varegrupper.

(Sluttes).

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925.

I.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

1925 har nærmest givet mig forøget Arbejde, saaledes at jeg ikke alene har været jævnt optaget, men har været saa meget paa Rejse, at det nødvendige Hjemmearbejde ikke altid har kunnet udføres til den Tid, det gerne skulde, ligesom det ogsaa til Tider har voldt mig Vanskeligheder at faa foretaget ønskede Rejser saa hurtigt, som jeg gerne har villet; ja af og til kommer det ene i Vejen for det andet, og der maa saa skønnes over, hvad der er mest nødvendigt, for da at tage fat paa det væsentlige og lade det mindre væsentlige ligge.

Ialt har jeg været i Virksomhed uden for mit Hjem i 264 Dage, der er anvendt til følgende Arbejde:

Mejeribesøg. Af Mejeribesøg har jeg aflagt 59 i højst forskellig Anledning. De fleste Besøg har taget Sigte paa en Forbedring i vedkommende Mejeris Smørproduktion, hvad enten denne har været saa utilfredsstillende, at der var Fare for Fortabelse af Retten til at benytte Lurmærket, eller den tilstedeværende Fejl var af mindre indgribende Art. Af og til har en og anden Mejeribestyrer ønsket min Bistand paa Trods af, at der egentlig ikke var noget særligt i Vejen med Produktionen, kun syntes Vedkommende, at Bedømmelsesresultaterne ikke i saa høj Grad som ønskeligt laa i Spidsen. I saadanne Tilfælde er det selvfølgelig vanskeligere at naa store

Fremskridt, end hvor Kvaliteten lader mere tilbage at ønske.

I ikke saa faa Tilfælde har min Bistand været ønsket i Anledning af Planer om Om- eller Nybygning af Mejerier. Dette nødvendige Arbejde for stadig at holde den rent tekniske Side af Mejeridriften i Orden har jo i stor Udstrækning været hvilende i de vanskelige Krigsaar og den navnlig i Henseende til Pengenes Værdi usikre Tid derefter. I mange Tilfælde har man imidlertid tvungen af de tilstedeværende Forhold maattet gaa i Gang med Arbejder paa dette Omraade, og naar Priserne paa Penge og Varer har fæstnet sig, vil sikkert mange Mejerianlæg blive underkastet en længe tiltrængt Modernisering.

Af og til er Mejeribesøgene forenet med Afholdelse af Foredrag for Mejeriernes Leverandører angaaende et eller andet Spørgsmaal, der har trængt sig paa og ønskes belyst.

Udstillinger. 36 Gange har jeg været Dommer ved de saakaldte Bøtteudstillinger i de forskellige Foreningskredse. Disse Udstillinger er stadig et virksomt Led i Bestræbelserne for at vedligeholde og forbedre Smørrets Kvalitet, især nu, da man saa godt som overalt har indrettet sig paa at lade Smørret henstaa ved en Varmegrad, der betinger, at tilstedeværende Spirer til Fejl faar Lejlighed til at udvikle sig. Paa Trods af »Fællesregler for Bøtteudstillingerne«, hvori staar, at Smørret under Henstanden indtil Bedømmelsen ikke maa underkastes en lavere Temperatur end 10 Gr. Celsius, var det nemlig Reglen, at Smørret henstod i Kølerum, og Resultatet heraf var, at Karaktererne ved Bedømmelsen trak sig sammen imod Midten, idet daarligt Smør saa godt som ikke forekom, og det særlig gode Smør kunde paa Grund af den lave Temperatur ved Bedømmelsen ikke gøre sig tilstrækkelig gældende, da den fine Lugt og Smag vanskelig opdages af Dommerne, naar Smørret er meget koldt. Denne Form for Smørbedømmelse kan i nogen Maade betegnes ved Udtrykket »at putte sig selv Blaar i Øjnene«, og det

var da heller ikke sjældent, at det kneb med at faa Overensstemmelse mellem Bøtteudstillingerne og det Skudsmaal, Smørret blev tildelt af f. Eks. den udenlandske Køber, eller den Bedømmelse samme Smør fik ved de lovbefalede Bedømmelser paa Forsøgslaboratoriet.

Saa vidt min Tid har tilladt det, har jeg bistaaet forskellige Eksportfirmaer ved ugentlige Holdbarhedsbedømmelser. Jeg kan i denne Forbindelse nævne: »Dansk Andels Smørekseportforening«, »Maypole Dairy Co.«, »Pollock & Co.«, »V. Stilling Andersen« og »Wholesale«, alle af Esbjerg. Disse Firmaer lader ugentlig foretage Bedømmelse af 14—21 Dage gammelt Smør, og det er min Opfattelse, at denne Bedømmelse øver en udmærket Indflydelse i Retning af at opretholde og forbedre Smørrets Kvalitet.

Ved de lovbefalede Smørbedømmelser paa Forsøgslaboratoriet har jeg været tilstede som Dommer 8 Gange, ligesom jeg var Dommer ved de provinsielle Mejeriudstillinger i Fredericia, København og Odense.

Efter Anmodning af Hr. Grosserer G. Mai i København har jeg 23 Gange i Vamdrup undersøgt Smørforsendelser bestemt for Schweiz, idet »Butterimport Bureau« i Bern, der foretog samlet Opkøb af Smør her i Landet, ønskede at sikre sig, at Smørret var frisk, fuldstændig fersk og fri for Mug. Dette samlede Opkøb ophørte til 1. December 1925.

Jeg skal ogsaa nævne, at jeg har deltaget i Ostelagerbedømmelsen i Sydøstjylland.

Som sædvanlig har jeg deltaget i en Del Møder saavel i lokale Foreninger som i forskellige Hovedorganisationer, Mejeri- og Landbrug vedrørende.

Som Fællesensor har jeg overværet Afgangsprøven for Mejerister paa Mejeriskolerne i Dalum og Ladelund.

Min Korrespondance pr. Brev og Telefon har været i Tiltagen, og jeg har modtaget en Del Henvendelser i mit Hjem saavel fra Ind- som Udlændinge.

II.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

I 1925 har jeg været paa Rejse 280 Dage, idet jeg har besøgt 87 Mejerier og været Dommer i Amtskredsene ved 56 Udstillinger af Smør og Ost. Endvidere har jeg været Dommer ved Forsøgslaboratoriets Udstillinger, og saa vidt min Tid har tilladt det, har jeg været Dommer ved Ugebedømmelserne hos Maypole Dairy, Co-operative Wholesale og Østjydske Smøreksporforening. Som Censor har jeg været tilstede ved Eksamen paa Mejeriskolerne, og jeg har overværet de aarligt tilbagevendende Delegeretmøder. Jeg har holdt Foredrag ved »Kort Kursus« samt i »De samvirkende Smøreksporforeninger« og paa nogle Mejerier og Smørudstillinger. I Mælkenoteringssudvalget har jeg givet Møde saa ofte, min Tid har slaaet til, og nogle Gange har jeg givet Møde i Statens Mejeriudvalg. Endnu skal kun nævnes, at jeg har deltaget i alle Møder angaaende Overtrædelse af Osteloven.

Mejeribesøg. Den varme Sommer gav flere Mejeribesøg end sædvanlig; navnlig var Varmen slem for Mejerier med mangelfuld Afkøling, for desværre er det jo saaledes, at endnu en Del Mejerier ikke har Afkølingen i Orden. Ishusene fortrænges efterhaanden af Maskinkøleanlæg, og hvis disse er store nok og bruges rigtigt, maa de ogsaa foretrækkes for selv de bedste Ishuse. Men desværre er mange Anlæg for smaa, og det gode Kølerum, som i mange Ishuse var indrettet til Flødens Syrning, giver de mange Maskinkøleanlæg ikke. Man hjælper sig da igennem med Blokis til Brug i Fløden. Men der burde baade være et Kølerum for Fløden og rigelig Blokis, og navnlig er et Kølerum for Fløden at anbefale, naar det indrettes saaledes, som man nu er begyndt at slaa ind paa, at der fra Refrigeratorrummet, som i dette Tilfælde helst maa ligge mellem de to Kølerum for Smør og Fløde, med en Ventilator blæses kold Luft ind til begge Rum. Det kunde paa den Maade lade sig gøre selv i de varmeste

Dage sidste Sommer at indlede Flødens Syrning ved 19 Grader. Til Aften var Temperaturen nede paa 12, og herved stod Fløden jævnt om Natten. Ved den høje Temperatur opnaar man, at Syrningen hurtigt indledes, og ved den lange Henstand ved ret lav Temperatur venter man at paavirke Renkærningen i heldig Retning. Og der kan næppe være Tvivl om, at man paa den Maade er i Stand til at opnaa en Ensartethed i Syrningens Forløb, som vil være meget gavnlig for Smørrets Kvalitet. Men iøvrigt kan der ikke være Tvivl om, at vore Køleanlæg paa Mejerierne bør bruges stærkere end nu. Mange Mejerier stopper Kølemaskinen om Efteraaret og sætter først i Gang igen om Foraaret. Men ogsaa om Vinteren har man Fordel af at køre med sit Køleanlæg saavel for Kvalitetens som for Økonomiens Skyld. Som Kølemaskinerne bruges mange Steder, faar man ikke det fulde Udbytte af dem.

For de Mejeriers Vedkommende, der ifølge de lovbestemte Smørbedømmelser tilkaldte Hjælp, var det i Almindelighed ikke vanskeligt at bringe Kvaliteten op, men der gives stadig nogle Tilfælde, hvor navnlig Fejlen »ostesur« er vanskelig at faa Bugt med. Til disse Vanskeligheder bidrager maaske vore Flødebassiners noget uheldige Form med for stor Overflade, men større Skyld har sikkert vore ellers saa udmærkede Kærner. Kommer først en Fejl ind, og bliver den maaske for sent opdaget, faar den Tid til at sætte sig fast navnlig paa Steder, hvor man ikke har en glat Flade. Kærnen er da det Sted, hvor Fejlen sætter sig mest fast, og der skal en grundig Desinfektion til, saa god som man i Praksis kan gennemføre den; den almindelige Rengøring er ikke nok, selv om den iøvrigt maa kaldes god.

Men iøvrigt maa det om Aarets Smørproduktion siges, at Kvaliteten har været god, og intet bidrager saa meget hertil som Ugebedømmelserne. Disse er vel ikke overalt lige gode, men de følges med vaagen Interesse og bidrager derfor stærkt til at fremme den gode Quali-

tet. Efterhaanden tages ved disse flere Spørgsmaal op. Til at begynde med bedømte man kun Kvaliteten, men flere Steder bedømmes nu tillige Drittmateriale og Pakning, saa man kan sige, at intet forsømmes for at naa det bedst mulige Resultat. Vel fik vi i Efteraaret en kortere Periode med Mug, som dog næppe var værre end tidligere Aar; men snart maa vel Mejerierne være kommen saa langt frem i Viden paa dette Omraade, at denne aarligt tilbagevendende Plage helt undgaas.

Smørudstillinger. De almindelige Amtsudstillinger af Smør og Ost gaar deres Gang, selv om Ugebedømmelserne kan siges tildels at have overflødiggjort dem i hvert Fald for Smørrets Vedkommende. Fremdeles er de dog det naturlige Samlingssted, hvor Tidens Mejerispørgsmaal drøftes. Af den Grund vil man ikke kunne undvære dem, men det er endnu paakrævet at minde om, at det vil være rigtigt at søge at faa Nytte af dem ogsaa paa anden Maade, som Forsøgsudstillinger.

Om det øvrige Arbejde er kun at sige, at det har formet sig som i tidligere Aar.

III.

Beretning fra Statskonsulent Chr. H. Ibsen.

Mit Arbejde har i 1925 væsentlig formet sig som i de foregaaende Aar.

Mejeribesøgen e. Disse har udgjort 185 og har følgelig været Hovedarbejdet. Tilkaldelserne har fortrinsvis hidrørt fra Mejerier, hvor man i en eller anden Retning havde Vanskeligheder med Smørproduktionen, og ikke mindre end 18 har hidrørt fra Mejerier, hvor der var Fare for Lurmærket. De Smørfejl, der særlig har været til Stede, er »sur« og »ostesur«, men i alle Tilfælde viste det sig, at Fejlene kunde ophæves ved blot at foretage en kraftigere Syrning af Fløden og en stærkere Skylning af Smørret; hvor Smørret har været »tættet« eller

»oljet«, har Aarsagen oftest været den, at den varme eller syrnede Fløde kom i direkte Berøring med ufortinnet Jern eller Kobber. Paatænkte og igangværende Ombygninger eller Nybygninger af Mejerier har dog ogsaa givet Anledning til mange Besøg, idet man belært af Erfaringerne vilde sikre sig imod at foretage noget, der kunde blive en Hindring for senere tilkommende Omforandringer og Udvidelser. En Del Mejerier trænger haardt til en Ombygning og Modernisering, men den forventede Prisnedgang i Byggeomkostningerne har dog gjort, at man søger at komme igennem med det gamle en Tid endnu. Paa eget Initiativ har jeg som sædvanlig foretaget en Del Besøg paa Mejerier, hvor jeg vidste, der var Vanskeligheder med Smørkvaliteten, og til Mejerier, hvor min Vej faldt forbi.

Foredrag. Om specielle Emner har jeg holdt Foredrag ved Konsulentmødet i København, ved »Kort Kursus« paa Ladelund og ved Maskinkursus for Landmænd paa Teknologisk Institut. De fleste Foredrag — ialt har jeg holdt 33 — har drejet sig om Sødmælkens eller Skummetmælkens Afregning og Mælkens Behandling. Interessen for sidste Emne er igen i Tiltagen.

Møder. Jeg har været indbudt til og deltaget i 47 Møder, hvoriblandt Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening, Fællesorganisationen og Jydske Mejeriforeninger m. fl.

Smørbedømmelser. Jeg har deltaget i Bedømmelsen ved de tre store, provinsielle Mejeriudstillinger, ved 7 Bedømmelser paa Forsøgslaboratoriet, ved 48 Bøtteudstillinger i Kredsene og ved 17 Holdbarhedsbedømmelser hos Firmaet »Wholesale« i København. Bøtteudstillingerne har formet sig som i de foregaaende Aar. I en enkelt Kreds har man forsøgsvis indført Spørgetavler, Produktionsskemaer, vedrørende det udstillede Smør, men er gaaet fra det igen; Spørgetavler er ikke i høj Kurs, og deres Nytte er maaske ogsaa omtvistelig. Fra forskellig Side anbefales det at gøre vore Bøtteudstillinger

til Forsøgsudstillinger. Disse kan have sin Berettigelse nogle Steder, men da vi her paa den østlige Øgruppe endnu mig bekendt kun har tre Smørfirmaer, der har gennemført Bedømmelse af Holdbarhedsprøver, vil det efter min Mening være for tidligt at lade Bøtteudstillingerne alene være til Forsøg; de har her endnu deres Hovedopgave i at vise Smørrets Holdbarhed ved Henstand, men desværre er Smørrets Henstandstemperatur endnu ikke, hverken Sommer eller Vinter, i alle Kredse saaledes, at det fulde Udbytte naas.

Ostebedømmelser. Jeg har medvirket ved 5 Osteudstillinger, som har været afholdt i Kredsene sammen med Bøtteudstillinger, og ligeledes har jeg 2 Gange deltaget i Bedømmelsen af Forsøgsoste paa Forsøgsmejeriet.

Ostelagerbedømmelser. Ved Bedømmelse af Osteproduktion og Lager har jeg medvirket 2 Gange i Maribokredsen paa henholdsvis 20 og 21 Mejerier, 2 Gange i Holbækkredsen paa 12 og 7 Mejerier og 1 Gang i det sydlige Jylland paa 15 Mejerier.

Endvidere har jeg medvirket ved 4 Bedømmelser af Kondensmælk m. v. paa Forsøgslaboratoriet, været Censor ved Afgangsprøven for Mejerister paa Dalum og skrevet en mindre Beretning (119. Beretning fra Forsøgslaboratoriet) om »Mug paa Smør og Pakning«. Paa Rejse har jeg været i 318 Dage.

Bog anmeldelser.

Paa Cappelens Forlag, Oslo, har den flittige Arvelighedsforsker og frugtbare Forfatter, Statskonsulent *Wriedt*, udgivet et interessant Skrift: **Arvelæren og den økonomiske Husdyravl**, idet han deri gør et velment Forsøg paa atter at bringe Liv i den nu hensygnende »Mendelisme« i Husdyravlen, og han er en af de faa, der har Betingelser for at gøre det. Da den nye Arvelighedslære kom op for en Menneskealder siden, var det ved videnskabelige Botanikere, der som usagkyndige i Husdyravlen uden Skrupler overførte Resultaterne fra de selvbefrugtende Planter til Husdyrene og det med en saadan Suffisance, at det duperede selv tvivlende Praktikere; men som det gaar med Teorier i det hele taget, gik det ogsaa denne, overført paa Husdyrene, at Resultaterne ikke svarede til, hvad Reklamen lovede, saa »Mendilismen« ikke er i Kurs længere blandt rigtige Husdyravlere. Men alligevel har den, ret forstaaet, dog haft nogen Betydning, hvilket Forfatteren her søger at fremdrage, saa som i de aktuelle Spørgsmaal om Slægtskabsavl, stedegne Husdyrslag, »Formalisme«, Afstammingsbedømmelse, Nedarvning af Fejl, Størrelse o. l. Men direkte Brugsanvisninger i Avlsspørgsmaal, altsaa praktisk Belysning i specielle Tilfælde, giver Bogen ikke, da den nærmest er et videnskabeligt Arbejde, der dog derfor nok med Udbytte kan læses af almindelige Mennesker, uagtet den lider af den desværre for Lægmænd kedelige Fejl at være pyntet med det videnskabelige Kunstsprog, der i adskillige Tilfælde kan synes ret uheldigt, idet det af og til blot er en uforstaaelig Omskrivning af gamle bekendte Sager.

J. Jensen,

forhenv. Statskonsulent.

Dansk Andels Gødningsforretning 1901—1916—1926. Udarbejdet af Konsulent *M. K. Kristensen*. 150 Sider (København).

Der er i Aar usædvanlig mange Foreningsjubilæer indenfor Landbruget, blandt de jubilerende Foreninger er oven-

nævnte, som har udgivet et anseligt, smukt udstyret Festskrift vedrørende sin Virksomhed. Da Foreningen blev stiftet i Aaret 1901, var Brugen af Kunstgødning bleven ret almindelig i vort Landbrug, men dette stod uden sikker Viden om de forskellige Kunstgødningers rette Anvendelse og var udsat for ikke faa Svindlerier i Gødningshandelen. Nogle Fællesindkøb var oprettede — det ældste af disse var den endnu bestaaende »Landmandsforeningen i Jylland til Indkøb af kunstig Gødning« (1869) —, ikke faa Landboforeninger sluttede sig efterhaanden til Fællesindkøbene, en Mængde Brugsforeninger tog Handelen med Kunstgødning op og en Del Foderstofforeninger blev efterhaanden Fordelere af denne. Selvfølgelig var dette et Fremskridt, der var stærk Rift om at komme til at levere Gødning til Fællesindkøbene, disse blev i Stand til at skaffe deres Medlemmer Gødning med det garanterede Indhold, eller Erstatning for Underindhold, og de var ikke udsatte for at blive narrede af smarte Agenter. Der-til kom, at før Aar 1900 var der fri Konkurrence paa Gødningsomraadet mellem Handelshuse i Ind- og Udland, og Pri-serne var derfor forholdsvis lave.

Da det 19. Aarhundrede stundede mod sin Udgang, havde 3 ansete Forretninger overtaget Førerskabet her i Landet med Hensyn til Produktion af og Handel med Kunstgødning, nemlig Fredens Møllers Fabrikker, Dansk Svovlsyre- og Superphosfat-Fabrik samt Beckett & Meyer. Disse sluttede sig nu sammen i et fælles Handelsselskab, Det danske Gødningskompagni, som søgte at lægge hele Gødningshandelen ind under sig. Dette vakte Uro i Landbruget, det frygtede, at den fri Konkurrence i Gødningshandelen skulde ophøre og Landbruget blive afhængigt af det energisk ledede Gødningskompagni. I Begyndelsen af Aaret 1901 fremsatte Forsøgsleder *N. J. Nielsen*, nu Studsgaard, Tanken om en Sammenslutning af Fællesindkøbene til Værn for Friheden i Gødningshandelen. Sagen blev livlig diskuteret, blandt andet i Andelsudvalget, hvor den rejstes af Gaardejer *Anders Nielsen*, Svejstrup Østergaard, og den 5. December 1901 dannedes Dansk Andels Gødningsforretning paa et Møde, hvor 22 af de største Indkøbsforeninger var repræsenterede. Love vedtoges, og mellem de 20 Foreningers Repræsentanter opnaaedes der fuld Enighed. En Andelsforening var dannet, stor nok til at optræde selvstændigt paa Gødningsmarkedet, indhente Tilbud fra Ind- og Udland og skaffe dens Medlemmer billig Kunstgødning under Kontrol og Garanti. Støt og sikkert voksede den nye Sammenslutnings Virksomhed, dens Omsætning steg

i Tiden 1902—14 fra 11,000 Tons til 78,000 eller i Værdi fra 600,000 Kr. til 5,3 Mill. I Krigsaarene aftog selvfølgelig Omsætningen og naaede i 1917 kun 14,000 Tons.

I Aarene 1914 og 15 blev Spørgsmaalet om Opførelsen af en Gødningsfabrik ofte drøftet, men Andelsforeningen nærede Betæneligheder ved at gaa til Oprettelsen, blandt andet fordi endnu de færreste af Medlemmerne var indtegnet med personlig Købepligt. Imidlertid var Misfornøjelsen med Gødningskompagniet voksende, dets Fortjeneste var navnlig under Krigen bleven meget stor, og nu rejste det Krav til Kunderne om, at de for overhovedet at kunne faa Kunstgødning skulde binde sig for 5 eller 10 Aar til at tage hele deres Forbrug fra Kompagniet. Da besluttede man sig til omdanne D. A. G., eventuelt optage Produktion af Kunstgødning, indføre en personlig Købepligt for Andelshaverne for et Tidsrum af 10 Aar og med en Hæftelse for den enkelte Andelshaver overfor Foreningen af $\frac{1}{2}$ pCt. af Ejendomsskylden, dog ikke over 5 Kr. pr. Td. Ld. Den 27. Januar 1916 vedtoges Vedtægterne for det nye Andelsselskab, for hvilket D. A. G. af 1901 stillede sin Reservefond til Raadighed. Til den 1. Juli 1916 havde der indmeldt sig 1353 Lokalforeninger med 67,000 Andelshavere. I de 10 Aar, der er gaaet siden D. A. G. af 1916 blev stiftet, er Antallet af indmeldte Foreninger vokset til 1535, af Andelshavere til godt 76,000; den samlede Omsætning var i 1925 stegen til 197,000 Tons til en Værdi af 31 Mill. Kr. Endnu har Foreningen ikke opført Superfosfatfabrikker, men, hedder det i Skriftet, Mulighederne maa holdes aabne, »Andelsgødningsforretningen maa opretholde sin faste Organisation og efterhaanden gøre sig saa kapitalstærk, at den kan bygge Fabrikker, naar den maatte finde det formaalstjenligt. Thi med denne Mulighed ihænde er den i Stand til at skabe sig gunstige Vilkaar paa Superfosfatmarkedet.«

Festskriftet gør Rede for D. A. G.s Stilling i Krigsaarene, dens Omsætning af de forskellige Gødninger, dens Delta-gelse i Oplysningsarbejdet, dens Forbindelser i Udlandet, dens Forhold til Gødningskompagniet, der ikke blot har været et Modsætningsforhold, men ogsaa et godt Forretningsforhold (i Skriftet bliver Kompagniet baade slaet og klappet, jvfr. saaledes S. 81) samt forskellige andre Forhold. Endvidere findes der i Bogen Skildringer af flere af de Mænd, der har betydet mest for Gødningsforeningen, og med stærkt anerkendende Ord omtales særlig 4 Mænd: dens første Formand og dens første Leder, Gaardejer *Anders Nielsen* og Direktør *Chr. S. Nielsen*, dens nuværende Formand og Leder, Klit-

inspektør *V. Pinholt* og Direktør *I. E. Suell*. Den jyske Fællesforenings Planteavlskonsulent *M. K. Kristensen* har siden 1917 tillige været Konsulent for Andelsforeningen.

Den 10-aarige Købepligt udløb i Juli i Aar. Udmeldelserne, som skulde være indsendt inden September f. A., har ikke været væsentlige, skyldes i særlig Grad Dødsfald og Fraflytning, og der er al Grund til at formode, at Tilgangen af Medlemmer og Forbruget af Gødning mindst vil afbalancere Afgangen. Der ligger da forhaabentlig en smuk Fremtid for dette store og nyttige Andelsselskab.

Vejle Amts Landboforening 1851—1926. Udgivet i Anledning af Foreningens 75-Aars Jubilæum af Foreningens Bestyrelse. 148 Sider (Vejle).

Det er forstaaeligt, at naar Landboforeningerne har naaet et Mærkeaar, det 25., det 50. o. s. v., føler de Trang til at se tilbage paa Tiden, der svandt, og udgive et Skrift med Redegørelse for, hvad de har udrettet. Thi Dag for Dag og Aar efter Aar foregaar Landboforeningslivet i Reglen under rolige Forhold, og Fremskridtene falder ikke umiddelbart i Øjnene, men har man en samlet Oversigt over en længere Aarrække, er de skete Fremskridt øjensynlige. De mange Jubilæumsskrifter, som ikke blot Landboforeninger, men ogsaa andre landøkonomiske Sammenslutninger har udsendt i Nutiden, naar de har naaet Skelsaar og Alder, har selvfølgelig først og fremmest Interesse for de respektive Foreninger, som faar deres Arbejde bogført, deres Virksomhed anskueliggjort i Række og Geled, men dernæst ogsaa Interesse for Landbrugs-historien. Naar Nutiden er bleven Fortid og dennes Historie skal skrives, vil Festskriftlitteraturens mangfoldige landøkonomiske Brudstykker, samlede og bearbejdede, indeholde væsentlige Momenter til Belysning af vor Tids Landbrugs-historie.

Ikke en enkelt Forfatter, men 8 Mænd, der har staaet Vejle Amts Landboforening nær, har skrevet dens Historie. Dette medfører, at de forskellige Afsnit er behandlet mere eller mindre indgaaende, og i nogle af dem er ikke blot Foreningens Arbejde fremstillet, men der er tillige givet en historisk Redegørelse af Udviklingen indenfor den paagældende Gren af Landbruget. Skriftet giver et fyldigt Indtryk af det omfattende og betydningsfulde Arbejde, Foreningen har udført i de forløbne 75 Aar, thi dygtige Folk har ledet den og en vaagen Befolkning har sluttet sig om den: i Aaret 1900 naaede Medlemstallet ca. 1100 og i 1925 ca. 2200; den hører

altsaa til vore største Landboforeninger. Landboforeningens Formænd har været: *Orla Lehmann* (der 1851 var Amtmand i Vejle Amt), den fremragende Læge og Kirurg *Cl. Boye* (han ejede en Landejendom i Jelling Sogn) og Etatsraad *Chr. Eckardt*, Ørumgaard, der fratraadte Stillingen som Formand 1891, fordi Bønderne nu vilde have en af deres egne paa Formandspladsen, og de følgende Formænd har alle været Gaardejere: *Peder Jensen*, St. Lysholt, *Anders Johnsen*, Højgaard, *J. P. Jensen*, Gl. Sole, *Peder Nielsen*, Nordbygaard, og *Aage Johnsen*, Højgaard. Foreningens første Konsulent var nuværende Statskonsulent *S. Sørensen* i Washington, dens nuværende Konsulenter er *K. V. Kristoffersen* og *D. Westergaard*. Justitsraad, Sparekassedirektør *Johs. Schiødt* har i 30 Aar, fra 1890 til 1920, været Landboforeningens Sekretær og Kasserer. Foruden af disse Mænd findes der ogsaa gode Portrætter af andre Mænd, der har arbejdet i og for Foreningen, og Førstelærer *Edsen Johansen*, Jelling, har tegnet nogle nydelige Billeder til Bogen. I Indhold og Udstyr er denne den ansete Landboforening værdig.

Svinestambog XIII. Svin af Landrace og Yorkshirerace. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger, udarbejdet af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. 285 Sider. (Odense).

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1925. Udarbejdet af Sekretariatet. 150 Sider. (Frederiksberg).

Høsten i Danmark i Aaret 1925. (Statistiske Meddelelser. 4. Række. 74. Bind. 6 Hefte). Udgivet af Det statistiske Departement. 56 Sider, (G. B. N. F. København).

Dansk Andels Gødningsforretning 1901—1916—1926. Udarbejdet af *M. K. Kristensen*. 150 Sider. (København).

Vurderingen til Ejendomsskyld pr. 1. Januar 1924. Udgivet af Det statistiske Departement. Statistisk Tabelværk. 5. Række, Litra E Nr. 14. (G. B. N. F. København).

Fodringsforsøg med unge Haner. Ved *N. O. Hofman-Bang*. 121. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 55 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. København).

Stambog over Kvæg af jysk Race XXXIII. Bind. Udarbejdet af Konsulent *Nic. Bonde*. Udgivet af De samvirk. danske Landboforeninger. 170 Sider. (Aarhus).

Kortfattet Vejledning i Anlæg og Behandling af varige Græsmarker. Udgivet af De sjællandske Landboforeningers Græsmarksudvalg ved *Frits Olsen*. 36 Sider. (København).

Afsvampnings-Undersøgelser. II. Forsøg med Runkelroe- og Sukkerroefrø 1920—1925. Ved *Ernst Gram*. 65 Sider. — Forsøg med forskellig Række- og Planteafstand til Køkkenurter: Hvidkaal, Rødbeder, Ærter, Bønner og Selleri. 1920—23. Ved *Hakon Sørensen*. 41 Sider. — Forsøg med Sorter af høje Marvæarter. 1923—1924. Ved *Hakon Sørensen*. 18 Sider. 197.—199. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. København).

Statistisk Aarbog 1926. Udgivet af Det statistiske Departement. 266 Sider. (G. B. N. F., København). — Aarbogen bringer som sædvanlig en Rigdom af let overskueligt statistisk Materiale til Belysning af de Forhold, der lader sig behandle talmæssigt, vedrørende Areal og Befolkning, Erhvervslevet, Samfærdsel, Priser og Penge, Forsikringsvæsen, Socialordningen, Rets- og Undervisningsvæsen, offentlige Valg, Kommunernes og Statens Finanser, Vejrliget m. m. Mangfoldige af de Spørgsmaal, som man i Aarets Løb bliver stillet overfor, kan man finde Svar paa i Aarbogen, og denne er en Haandbog, som det er godt at have paa sin Boghylde, naar det gælder om i et givet Øjeblik at hente en Oplysning, man har Brug for. Prisen for Aarbogen er i Forhold til dens Størrelse overordentlig billig, kun 2 Kr.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift 1926. Aarsskriftet er helt beslaglagt af en Beskrivelse af Højskolens Indretning; Beskrivelsen er ledsaget af 47 Tekstbilleder, Situationsplan og 10 Tavler. 159 Sider. (København).

Om Mælkens Infektion gennem Vand og Forebyggelse heraf.

Af *Søncke Knudsen*,

Professor ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

At der kan tilføres Mælk og Mælkeriprodukter skadelige Mikroorganismer fra det Vand, der direkte eller indirekte kommer i Berøring dermed, er langt fra noget nyt. Det omtales i alle Haand- og Lærebøger i Mejeribrug. I *Orla-Jensens* Mælkeribakteriologi nævnes saaledes bl. a. et Eksempel paa, hvorledes en herværende Mælkeforsyning fra et Mejeri modtog pasteuriseret Fløde, der ved Modtagelsen var god, men blev tættet, før den blev brugt, og hvorledes man slap for denne Fejl, da man gik over til at vadske Transportspandene med kogt Vand.

Skønt Faren saaledes er velkendt, synes der ikke at være tilstrækkelig mange, der foretager sig noget videre for at skaffe bakteriefrit Vand.

Jeg har særlig sidste Vinter truffet en stor Mængde Mælkefejl, der kunde føres tilbage til en Infektion fra Vand, og hvor Fejlen har fortaget sig, saa snart man har sørget for at Spande, Sier og hvad Mælken ellers er kommen i Berøring med, udelukkende er vadsket med kogt Vand.

Flere Gange har det vist sig, at kun Aftenmælken fejlede noget, og Forklaringen er den simple, at Bakterierne ikke har haft Tid til at udvikle sig saa stærkt i Morgenmælken, at de har kunnet fremkalde nogen Smagsforandring, før Mælken var brugt. Ved Henstand viste der sig selvfølgelig den samme ubehagelige Smag i Morgenmælken som i Aftenmælken.

Et andet Tilfælde, jeg har undersøgt, drejer sig om et Landmejeri, der solgte noget Fløde til København. Denne Fløde fik, skønt den henstod ved lav Temperatur, en ubehagelig tættet Smag. Samtidig fik jeg ad anden Vej at vide, at det paagældende Mejeris Smør ved Henstand blev tættet.

I de Tilfælde, jeg har undersøgt, har jeg baade fra Mælken (Fløden) og fra Vandet paa det paagældende Sted kunnet isolere en stavformet Bakterie, der ikke danner Sporer og ikke smelter Gelatine. Men skønt denne Bakterie saaledes fandtes baade i Fløden og i Vandet paa det omtalte Mejeri, fandtes den ikke i det tællede Smør. Der fandtes derimod en Mængde Gærsvampe i Smørret. Bakterierne maa derfor antages at være uddøde ret hurtigt, efter at de har fuldført Ødelæggelsen.

Noget ganske tilsvarende fandt *C. O. Jensen*¹⁾ ved sine bekendte Undersøgelser paa Duelund, ogsaa der forsvandt den Bakterie, der ødelagde Smørret, hurtigt fra dette. Jeg nævner særlig dette Forhold for at vise, hvor vanskeligt det er at finde Aarsagen til en saadan Fejl, hvis man ikke kan følge alle Trin af Fremstillingen.

Naar der synes at have været særlig mange Fejl, der skyldes Vandbakterier, i Vinter, hænger det sikkert sammen med den store Regnmængde og det milde Vejr.

Disse Bemærkninger vil forhaabentlig være tilstrækkelige til at vise, at Vandet stadig er Aarsag til, at meget Mælk og Smør fordærves eller dog forringes, og jeg skal derfor gaa over til at omtale Vandets bakteriologiske Forhold nærmere.

I de øverste Jordlag bliver Vandet inficeret med Bakterier af mange forskellige Slags. Her træffer man nemlig ikke alene de egentlige Jordbakterier, men ogsaa en Mængde, der kan holde sig i Live meget lang Tid i Jord, selv om de ikke kan udfolde nogen kraftigere Livsvirkosomhed der. *Barthel*²⁾ benytter sig heraf til Fremstilling

¹⁾ 22. Beretning fra Forsøgslab. S. 51.

²⁾ Med. Nr. 267 fra Centralanstalten før forsøkvæsenet paa jordbruksomraadet. Stockholm 1924.

af Opbevaringskulturer, idet Bakterierne podes i steril Jord, og man kan herved spare en Del af den bekostelige og tidsspildende Ompodning, som de bakteriologiske Laboratorier ellers plages med.

Da Vandet opløser forskellige Stoffer fra de øverste Jordlag, bliver der derved gode Vækstbetingelser for mange Bakterier. Overfladevand og alt Vand, der findes i de øverste Jordlag, i Vandhuller og i Brønde, der ikke er ret dybe, vil derfor ofte være meget bakterieholdigt, og i mange Tilfælde vil det dreje sig om Bakterier, der kan ødelægge Mælk og Smør.

Naar Vandet synker ned i Jorden, vil nogle af de opløste Stoffer adsorberes (holdes tilbage), og Bakterierne vil, ligesom uopløste Stoffer i det hele taget, filtreres mere eller mindre fuldstændigt fra. Hvor hurtigt Vandet trænger ned i Jorden afhænger som bekendt af dennes Beskaffenhed. Man taler om vandførende Lag og om vandstandsende Lag, og det vil være saaledes, at Vandet fortrinsvis følger de vandførende Lag. I hvert Fald vil det kun være disse, der i en rimelig Tid kan tilføre f. Eks. en Brønd større Mængder Vand.

I de Lag, der har en blot nogenlunde antagelig vandførende Evne, er der selvfølgelig ikke Tale om, at Porerne kan være saa smaa, at Bakterierne af den Grund holdes tilbage, men Filtreringen sker ved, at Bakterierne lejlighedsvis »støder imod« og derved bliver hængende. Det er paa samme Maade, de Vatpropper, man i bakteriologiske Laboratorier bruger til at lukke Flasker og Glas med, virker.

Som Følge af denne Virkemaade skal der et ret antageligt filtrerende Lag til, for at give et bakteriefrit Vand.

Man regner sædvanlig, at Vandet er bakteriefrit i en Dybde af ca. 4 Meter, men noget bestemt er det umuligt at angive, da det afhænger af Jordens Beskaffenhed, og ganske særlig af, om der er Kanaler, der fra Overfladen fører direkte ned i de dybere Lag, saaledes at Vandet kan naa der ned uden nogen egentlig Filtrering. Saa-

danne Kanaler kan fremkomme paa mange Maader, f. Eks. ved Rødder af udgaaede Træer.

Hvorom alting er, saa finder man, at Vandet i Jordens dybere Lag er bakteriefrit, og hvad enten det drejer sig om en Landejendom eller et Mejeri, saa vil det som oftest være det billigste at skaffe sig det gode Vand ved at hente det op fra et dybtliggende vandførende Lag.

Med en almindelig Brønd kan man sædvanlig ikke komme væsentlig under Vandspejlet; hvor man derfor træffer Vand tæt under Overfladen, kan man ikke regne med at faa bakteriefattigt Vand fra en saadan.

Er man kommen saa langt ned, at Vandet er bakteriefrit, maa man sørge for, at dette Vand ikke bliver blandet med Vand fra højere liggende Lag, eller at der løber urent Vand direkte i Brønden. Københavns Sundhedsvedtægt foreskriver derfor, at »enhver Brønd til Husbrug skal være muret i Cement

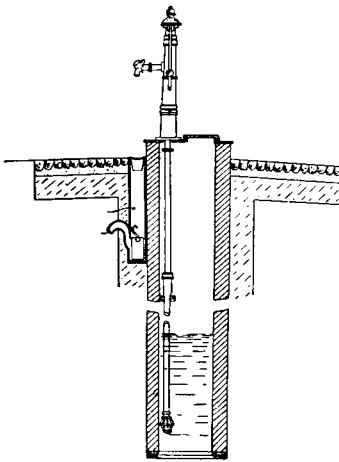

Fig. 1.

indtil 2,5 til 5 Meters Dybde efter Jordbundens Beskaffenhed og forsynet med forsvarlig Omgærdning eller vandtæt Dæksel. Dens nærmeste Omgivelser skal være 20 Centimeter højere end det omliggende Jordsmon og brolagt i Cement eller belagt med et andet for Fugtighed uigennemtrængeligt Materiale i en Bredde af mindst 1 Meter, og den skal holdes fri for ethvert Tilløb fra oven. Ingen Brønd maa findes i mindre end 5 Meters Afstand fra Møddinger, Latriner, Svinestier og Spildevandsafløb.«

Fig. 1 viser en god Konstruktion af en Brønd.

Ved en Boring er man i Stand til at komme ned gennem de øvre Lag, hvad enten de er vandførende eller

ej. Man er derfor langt bedre i Stand til at faa fat i det virkelig bakteriefattige Vand paa denne Maade, end man sædvanlig er det ved almindelige Brønde. Desuden er man ved en Boring langt mere sikker paa at faa Vandet op uden at det inficeres paa Vejen.

Fig. 2 viser en skematisk Fremstilling af en saadan Boring eller artesisk Brønd. (Betegnelsen »artesisk« anvendes dog noget forskelligt).

Ved Anlæg af saadanne Boringer er det af den største Betydning, at man kommer i Forbindelse med virkelig dygtige og paalidelige Folk, da Arbejdet er vanskeligt baade at udføre og navnlig at kontrollere. Men hvor man ad denne Vej kan faa tilstrækkeligt godt Vand, bliver det det mest betryggende og i Længden gærne det billigste.

I mange Tilfælde indeholder saadant Vand Jærn, der under Luftens Paavirkning fældes ud og gør Vandet gult. Ofte kan dette være generende nok, men i Reglen kan det dog forholdsvis let skaffes bort ved Udluftning og Filtrering, som jeg om lidt skal komme tilbage til.

Spørger man, hvorledes det forholder sig med Vandforsyningen paa de Steder, hvor man ikke har egentlige Vandværker, maa Svaret blive, at i de fleste Tilfælde vil en større eller mindre Del af Vandet stamme fra de øverste Jordlag. Derfor behøver Vandet ikke at indeholde skadelige Bakterier, de aller fleste Bakterier er jo ganske harmløse, men man maa gøre sig klart, at i saadant Vand kan der hvad Dag det skal være komme Bakterier, der kan ødelægge Mælk og Smør.

At saadant Vand er forskelligt i bakteriologisk Hen-

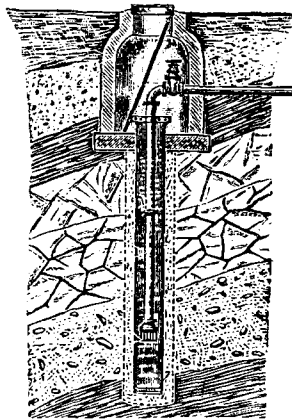

Fig. 2.

seende fra Dag til Dag, er selvfølgelig en Fare mere. Man tør saaledes ingenlunde slaa sig til Taals med, at man en enkelt Gang har faaet Vandet undersøgt med godt Resultat. Blot et Regnskyl kan bevirke, at Vandet kan blive stærkt bakterieholdigt. Et Tegn paa, at det ikke staar godt til med Brøndvandet, er, at man for det meste let kan paavise Nitrat deri. Nitratet skader i og for sig ikke, men det vil i de fleste Tilfælde være Bevis paa, at en Del af Vandet stammer fra de øverste Lag, hvorfra der saa at sige kan komme skadelige Bakterier hvad Øjeblik det skal være. Det første, Folk bør gøre, er at lade deres Vand undersøge bakteriologisk. Da der, som jeg har nævnt, kan være Forskel fra Dag til anden, bør man udtage Prøven efter en Regnperiode. Prøven maa tages i en Flaske, der er godt udkogt i en Gryde med Laag, og lukkes med en Prop, der ligeledes er kogt, og hvis nederste Del man ikke maa berøre med Fingrene. Er man ikke sikker paa at kunne gøre disse Ting tilstrækkelig akkurat, maa man rekvirere en steril Flaske fra det Laboratorium, hvor man vil lade Undersøgelsen foretage. De fleste Laboratorier medsender da en nøjagtig Forskrift for Prøveudtagningen.

Ved bakteriologiske Undersøgelser af Vand plejer man gerne at bestemme den samlede Mængde af Bakterier samt Mængden af gelatinesmeltende Bakterier.

Hvor det drejer sig om at faa afgjort, om Vandet kan skade Mælken, bør man dog ikke lade sig nøje hermed, men man skal faa undersøgt, hvorledes disse Bakterier virker i Mælk. Simpelt kan det ske ved at blande nogle faa Procent af Vandet i steril Mælk, og efter nogen Tids Henstand undersøger man da, hvorledes Mælken har forandret sig. Ved Steriliseringen faar Mælk desværre en saa branket Smag (velkendt fra Eksportfløde), at man daarligt kan mærke, om Vandets Bakterier fremkalder Smagsforandringer eller ej. Man har derfor i mange Tilfælde mere Fornøjelse af at sætte Vandet til Mælk, der er pasteuriseret i en Flaske lukket med Vatprop, men

man maa da have en ekstra Flaske som »Kontrol«, da den pasteuriserede Mælk fordærves ved længere Tids Hensstand. Er man bleven klar over, at Vandet ikke er, som det skal være, bliver Spørgsmaalet, hvad skal man gøre ved det?

Jeg skal indskyde, at selv om jeg her kun omtaler den Skade, der kan ske med Mælken, saa er det klart, at saadant Vand ogsaa paa andre Omraader kan gøre Skade. Der er saaledes den Risiko, at nogle af Bakterierne kan være patogene. Særlig Tyfus og lignende Tarmsygdomme kan let spredes gennem Vand.

Det er allerede nævnt, at det bedste i mange Tilfælde vil være at bore efter Vand, men adskillige Steder er det jo ikke muligt at løse Spørgsmaalet paa den Maade.

Der kan da være Tale om at filtrere Vandet eller at desinficere det. Begge Dele anvendes i stor Stil ved Byers Vandforsyning. Ældst er Anvendelsen af de saakaldte langsomtgaende Sandfiltre, allerede i 1839 blev et saadant anlagt ved Londons Vandforsyning. De stammer altsaa fra en Tid, hvor man endnu ikke kendte noget videre til Bakteriologi.

Selv ved Anvendelse af meget fint Filtersand (c. 0,3 mm), bliver Porerne selvfølgelig langt større end Bakterierne, og et saadant Filter bliver da ogsaa først virksomt, naar det har været i Gang nogen Tid. Der danner sig efterhaanden en tynd Bevoksning af forskellige Organismer, og det er i Virkeligheden denne saakaldte »Filterhud«, der holder den væsentligste Del af Bakterierne tilbage. Efterhaanden som Filtret bruges, stoppes Porerne mere og mere, Filtret giver altsaa mindre og mindre Vand, og paa et givet Tidspunkt maa man afbryde Filtreningen og skrabe et tyndt Lag af Filtersandet. Det er dog ikke Filterhuden alene, der er virksom, ogsaa i selve Sandet bliver Bakterier holdt tilbage, og det filtrerende Lag maa derfor være 40—60 cm tykt. Naar der er skrabet saa meget af, at Tykkelsen er kommen ned til 30 cm, maa der nyt Sand paa. Sandet skal være fint og saa ens-

artet som muligt, f. Eks. 1 mm i Diameter. Undertiden anvendes flere Lag med Sand af forskellig Kornstørrelse. Naar et saadant Filter skal virke godt, skal Vandet stadig passere det i en jævn og rolig Strøm. Filtret kan virke lang Tid uden nogen Påsning, ved godt Vand f. Eks. 2—3 Maaneder, men jo flere Urenheder Vandet indeholder, desto tiere maa det selvfølgelig renses. En jævn Gennemstrømning af Vandet er nødvendig, for at der ikke skal komme »Stød« i Filtret, thi herved kan »Filterhuden« let beskadiges. Svagheden ved dette Filter er, som det frem-

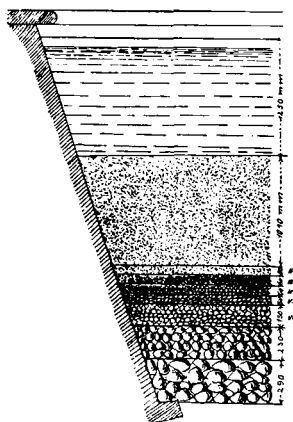

Fig. 3.

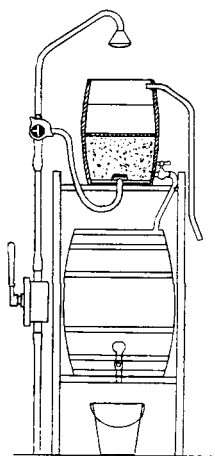

Fig. 4.

gaar af Navnet, at Filtreringen foregaar langsomt. Vandets Hastighed maa kun være 100—300 mm i Timen. En Kvadratmeter Filterflade vil saaledes kun give 100—300 Liter i Timen. Saadanne Filtre anvendes stadig meget ved Vandværker, og de kan sikkert ogsaa med Fordel anvendes i mange Landbrug, men til Mejerier, hvor man i kort Tid skal anvende store Mængder Vand, egner de sig ikke.

Disse Sandfiltre giver ikke sterilt Vand, men Bakterieindholdet nedsættes til en ret konstant ringe Mængde, ca. 10—20 Kim pr. ccm. Ved saa faa Bakterier bliver i hvert Fald Risikoen betydelig nedsat. Det saa man saa-

ledes ved den store Koleraepidemi i Hamborg i 1892, hvor Smittekilden var Drikkevandet, der blev taget fra Elben uden at underkastes nogen ordentlig Rensning. I Altona, hvor Vandet ogsaa blev taget fra Elben, endda efter at denne havde passeret det kolerasmittede Hamborg, udbrod ingen Kolera, fordi Vandet blev sandfiltreret efter den lige omtalte Metode. Besværligheden ved de langsomt-gaaende Sandfiltre er, at de tager saa megen Plads. Anlæg og Pasning bliver paa Grund af Størrelsen ikke helt billig, og de maa opstilles frostfrit. Fig. 3 og 4 viser saadanne Sandfiltre.

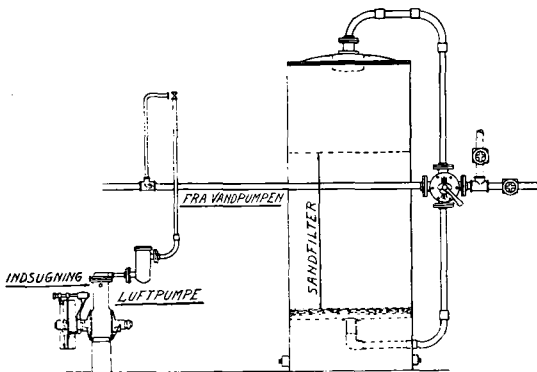

Fig. 5.

Det har ligget nær at prøve at faa hurtiggaaende Filtre, der kunde gøres tilsvarende mindre. Særlig i Amerika er disse Filtre meget anvendt, men efterhaanden vinder de ogsaa Indpas andre Steder, saaledes her i Landet.

Et saadant Filter bestaar af en lukket Jernbeholder, hvori Filtermaterialet findes. Vandet pumpes under ret stort Tryk ind i Beholderen og presses derved gennem Filterlaget. Disse Filtre kaldes af den Grund ofte Tryk-filtre. I mange Tilfælde sættes Kemikalier (f. Eks. Aluminiumsulfat) til Vandet, saaledes at der fremkommer et Bundfald, der i nogen Grad erstatter de førstnævnte Filtres »Filterhud«. Ogsaa en Luftning kan finde Sted i

Beholderen, saa Jern derved udfældes. Saadanne Filtre bruges meget ogsaa i Mejerier som »A fjerningsanlæg«. De tager ikke meget Plads, og kræver ikke som de førstnævnte Filtre en ekstra Pumpe. De kræver heller ingen videre Pasning, idet de renses ved at lade Vandet løbe en kort Tid igennem i modsat Retning. Bakterier holdes ret godt tilbage af mange af disse Filtre, men selvfølgelig

maa man ved Køb gøre sig klart, om det særlig er Bakterier eller det særlig er grovere Urenheder, man vil have skaffet bort.

Saadanne Filtre forhandles af mange forskellige Firmaer, Fig. 5 viser et Anlæg fra De danske Mejeriers Maskinfabrik, der anvendes paa en Del Mejerier. Man har mange Eksempler paa, at Smørfejl er bleven rettede ved Installation af et saadant Filter, kaldet Afjærningsanlæg, men der er meget, der tyder paa, at den gode Virkning i mange Tilfælde mere skyldes, at Vandet er renses for Bakterier end for Jern.

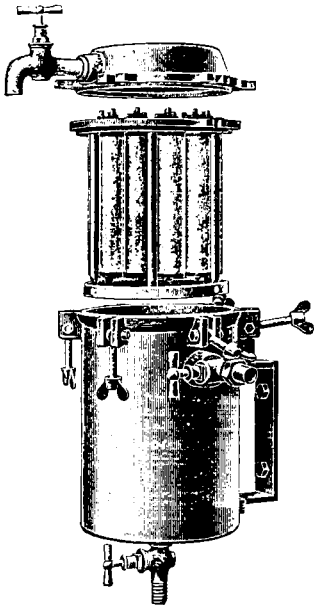

Fig. 6.

For mindre Vandmængder er der forskellige Specialfiltre i Handelen, der rigtigt benyttet kan give sterilt Vand.

Ved Berkefeld Filtrene¹⁾ foregaar Rensningen ved at Vandet presses gennem Cylindre af Kiselgur. En saadan Cylinder giver rundt regnet 1 Liter Vand i Minuttet, og Cylindrene samles i Batterier efter den Vandmængde, man har Brug for. Fig. 6 viser et saadant Filter. Filtercylindrene maa børstes af en Gang imellem og for

¹⁾ Repræsentant for Danmark: Hans Sommer, Ny Kongensgade 21, København.

Sikkerheds Skyld skoldes daglig med kogende Vand eller Damp. Paa et Mejeri vil en Dampning ikke volde nogen Vanskelighed, da man ved Opstillingen fører et Damprør til Filtret, men hvor der ikke findes Damp, er Berkefeldt-Filtret ikke saa let at anvende. For Mejerier, der har meget daarligt Vand, mener jeg, et saadant Filter vil være meget fordelagtigt at anvende. Et Berkefeldt-Filter, der giver ca. 2400 Liter Vand i Timen, koster 750 Kr., hvortil dog kommer Opstilling og eventuelt en ekstra Pumpe.

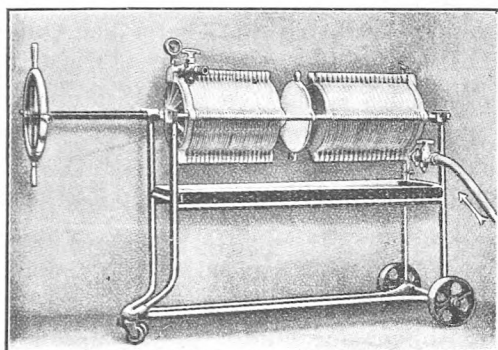

Fig. 7.

Af andre Filtre maa nævnes Seitz-Filtrene¹⁾, der bestaar af en Slags Filterpresse. Et saadant Filter er vist Fig. 7. Filtringen foregaar gennem nogle særligt præparerede Asbest-Papskiver, der en Tid lang holder Bakterierne udmærket tilbage. Efter nogen Tids Forløb maa Skiverne kasseres og nye indsættes. Hvor det drejer sig om mindre Mængder Vand, er denne Metode baade bekvem og sikker, den vil uden Tvivl egne sig godt for mange Landejendomme.

Foruden Filtring anvender man i de senere Tider mere og mere Sterilisering af Vand. Man har anvendt Ozon og ultraviolet Lys, men det er dog Klorbehandling, der har faaet den store Betydning. Ogsaa denne Fremgangsmaade er først anvendt i stor Stil i Amerika,

¹⁾ Repræsentant for Danmark: Carl Nielsen, Fjords Alle 22, Kbh.

men den vinder mere og mere Terræn. I de senere Aar er saaledes ogsaa en mindre Del af det Vand, der tilføres København, behandlet med Klor. Man kan anvende frit Klor, der forhandles komprimeret paa Staalflasker. Dette kræver ret kostbare Apparater og egner sig derfor kun for større Vandværker.

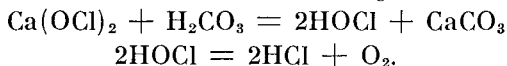
Skal man i Mejerier og Landbrug behandle Vand med Klor, maa man anbefale at anvende det i Form af Klorkalk. Klorkalk er sammensat Ca(OCl)_2 , og den virksomme Del er Kalciumhypoklorit Ca(OCl)_2 .

Den desinficerende Virkning beror paa Omsætningen

$$\text{Ca(OCl)}_2 = \text{CaCl}_2 + \text{O}_2.$$

Det er saaledes ikke selve Klorret, der virker desinficerende, men Ilt *in statu nascendi*.

En saadan Afgivelse af Ilt finder kun Sted, naar der er noget til at tage Ilten. Er der f. Eks. Kulsyre, som i det Vand, man træffer i Naturen, foregaar Omsætningen:

Saltsyren bliver dog ikke fri, men omsætter sig med noget af Vandets Kalciumkarbonat.

En Mængde andre Forbindelser kan paa lignende Maade tage Klorkalkens Ilt, og særlig er det Tilfældet med organiske Forbindelser, hvoraf jo ogsaa Mikroorganismerne bestaar. Som Følge af denne Omsætning forsvinder altsaa Desinfektionsmidlet samtidig med selve Behandlingen.

Skønt Klorkalk, som det er almindelig bekendt, lugter saa ubehageligt, at man skulde tro, det var umuligt at anvende det til Drikkevand, saa er Forholdet altsaa det, at det rigtigt anvendt kun efterlader en Ubetydelighed af nogle ganske uskyldige Forbindelser, der iøvrigt i Forvejen findes i almindeligt Vand. Da det er de Stoffer, der er opløst i Vandet, der omsætter sig med Klorkalken, bliver det forskellige Mængder Klorkalk, man maa anvende i forskellige Tilfælde. Paa den ene Side maa der ikke tilsættes mere, end der kan omsættes i Løbet af ca.

15 Minutter, men paa den anden Side skal der ogsaa være saa meget, at det virkelig kan faa Bugt med Bakterierne, og det sker ikke, hvis Kloret, eller rettere sagt Ilten straks »sluges« af Vandets kemiske Forbindelser.

Man maa derfor tilsætte saa meget Klorkalk, at »Kloret« netop er borte efter ca. 15 Minutters Forløb, saa kan man ved Drikkevand regne med, at Bakterierne er dræbt.

Som Eksempel paa, hvilke Mængder Klor det drejer sig om, skal jeg nævne, at jeg fandt, der i et Døgn blev bunden følgende Mængder:

Københavns Ledningsvand.....	0,9	Milligram	pr. Liter
Vand fra en Dam i Landbohøjskolens Have..	5,25	—	—
Ledningsvand + 0,5 % Mælk.....	30,0	—	—

Det Vand, der sædvanlig bliver Tale om at behandle paa denne Maade, skal gerne tilsættes ca. 1 Milligram aktiv Klor pr. Liter. Klorkalkens Sammensætning svinger en Del. Dersom den er udsat for Indvirkning af Luftens Fugtighed og Kulsyre, vil den afgive Klor. Sædvanlig kan man regne med et Indhold af 30—33 pCt. aktiv Klor i Klorkalk. Man laver hver Dag en frisk Opløsning paa f. Eks. 1 pCt. aktiv Klor, d. v. s. paa ca. 3 pCt. Klorkalk. Der røres godt rundt, og man lader det hestaa, indtil Bundfaldet har sat sig. Man anvender hertil bedst Beholdere af Træ; bruges Jernbeholdere, maa de i Forvejen overstryges med en rustbeskyttende Farve. Hvor man kun anvender ganske smaa Mængder, kan man opbevare Opløsningen i en stor Glasflaske f. Eks. en Syreballon, hvor den holder sig bedre end i en aaben Beholder, og hvor man ikke generes saa meget af Lugten.

Har man fundet ud af, at man skal bruge 1 mg aktiv Klor pr. Liter Vand, skal man altsaa tilsætte 0,1 Kubikcentimeter af den omtalte 1 pCt. holdige Opløsning til hver Liter Drikkevand.

Denne Indblanding skal ske, saa den bliver saa jævn og regelmæssig som muligt; Fig. 8 viser et automatisk Anlæg hertil fra Firmaet Harvey & Jarvis, København.

Hvor det drejer sig om saa smaa Mængder som paa

de fleste Landejendomme og Mejerier, kan man dog nøjes med ganske simple Midler. Tænker man sig, at der pumpes 10 Kubikmeter Vand op i Timen, saaledes som det vil være Tilfældet paa mange Mejerier, skal der her-

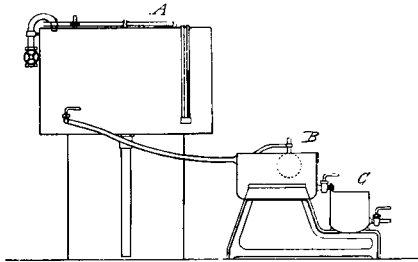

Fig. 8.

A er Beholderen med Klorkalkopløsning, i Beholderen B findes en Regulator, der bevirker at Opløsningen løber fra denne med konstant Hastighed til Beholderen C, hvorfra det ledes til Vandbeholderen.

til sættes 1 Liter af Opløsningen. Man indstiller da en stor Mariottes Flaske (Fig. 9) saaledes, at den tildrypper denne Mængde saa nær ved Vandrørets Udløbsaabning som muligt, saa der straks finder en Blanding Sted. Naar

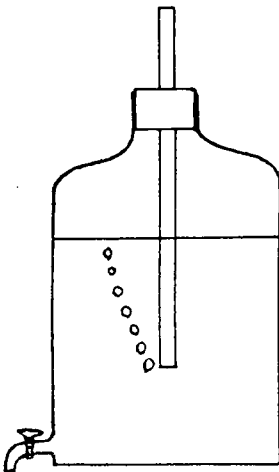

Fig. 9.

Vandpumpen standses, maa man selvfølgelig ogsaa lukke for Klorkalkopløsningen.

Da Kloret skal indvirke c. 15 Minutter paa Vandet, maa man ved Hjælp af nogle Skillevægge sørge for, at det tager saa lang Tid for Vandet at gaa fra Indløbet til Udløbet af Vandbeholderen. Hvor det drejer sig om at rense Beholdere m. v., hvori der findes Rester af Mælk eller andre Ting, der indeholder organiske Stoffer, saa fremgaar det af det foregaaende, at saa smaa Klormængder som 1 mg pr. Liter intet nytter. Hertil kan man anvende den 1

pCt. holdige Opløsning, og saa skylle efter med det Vand, der kun indeholder 1 mg aktiv Klor pr. Liter. Paa denne Maade kan man faa en meget effektiv Rensning af Mælkespande, og Fremgangsmaaden kan anbefales de Leverandører, der ikke vil anskaffe et Dampningsapparat. At Klorkalk paa Grund af sin Lugt er ubehagelig at arbejde med, lader sig ikke nægte, Klornatron, hvoraf den virksomme Bestanddel er Natriumhypoklorit, og som virker paa samme Maade, er langt behageligere at anvende, da det ikke lugter noget videre. Det gaar i Handelen i en Opløsning med c. 7 pCt. aktiv Klor, ofte under Betegnelsen Eau de Javelle. Desværre gør Forsendelsesvanskeligheder og den ringe Efterspørgsel, at Prisen pr. kg aktiv Klor bliver ca. 30 Gange større end for Klorkalk. Skulde Efterspørgslen stige kan Klornatron sikkert laves ret billigt ved Elektrolyse.

Kalciumhypoklorit, der sælges i Originalpakninger paa 1 kg under Navnet Caporit, kan maaske være noget behageligere at anvende end Klorkalk, det er saaledes ikke hygroskopisk, og ved de smaa Mængder, der skal bruges, spiller det ingen Rolle, at det er lidt dyrere. Særlig hvor der kun anvendes ganske smaa Mængder, er det en Fordel, at Præparatet er ensartet. Caporit koster 4 Kr. pr. kg og indeholder ca. 75 pCt. aktiv Klor. Alm. Klorkalk koster ca. 35 Øre pr. kg og indeholder ca. 30 pCt. aktiv Klor. I Stedet for Hypokloritter er man i nogen Grad gaaet over til at bruge Kloramin af Sammensætningen $C_6H_4.CH_3.SO_2.NNaCl$, det virker paa ganske samme Maade som Hypokloritterne.

Det har den Fordel ikke at lugte noget videre, at give en neutral Opløsning og at have en konstant Sammensætning, men det er meget dyrere at bruge end Klorkalk. Det sælges under Betegnelser som Kloramin-Heyden, Aktivin, Miamin, Salasenyl o. fl.

Det er ikke uden Betæneligheder, jeg er gaaet til at anbefale at bruge Klorforbindelser paa de Steder, hvor man har med Mælk at gøre, selv om det bruges meget i

andre Lande. Da Virkningen er en Iltning, vil det fremme Rustdannelsen, og daarligt fortinnede Spande vil derfor ogsaa angribes stærkere end naar der bruges almindeligt Vand. Er Fortinningen som den skal være, sker der ingen Skade ved Anvendelsen af disse Opløsninger. Som Fødevand til Kedlen skal man ikke bruge det.

I Mælk er der ikke Tale om, at det er muligt at smage de Mængder, der ved et Uheld kan blive hængende i Spandene, idet Klorret, som omtalt foran, meget hurtig omsætter sig med den

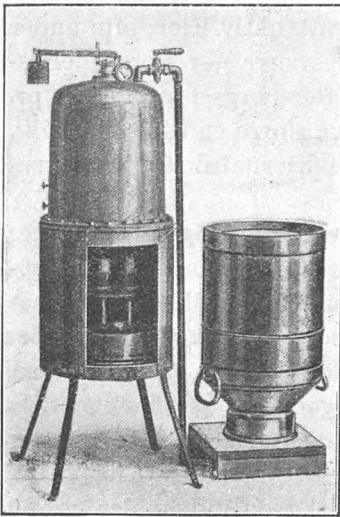

Fig. 10.

store Mængde organiske Stoffer. Af samme Grund er disse Forbindelser ikke meget værd som Konserveringsmiddel i Mælken, men det er vel kun godt, da de ikke frister til Misbrug.

Størst Betænkelse maa man nære ved at sætte klorholdigt Vand til Smørret, men hverken ved Laboratorieforsøg eller ved nogle Forsøg, der er udført paa Statens — Forsøgsmejeri¹⁾, har man fundet, at Smørret tog nogen Skade hverken i frisk eller i lagret Tilstand.

Ved det sidstnævnte Forsøg gik man saa højt som til 4 mg aktiv Klor pr. Liter Vand, skønt Vandet paa Forsøgsmejeriet er af en saadan Beskaffenhed, at det kun binder meget lidt Klor. Dette Smør tillige med Kontrolprøver bedømtes ved Forsøgslaboratoriet saaledes:

¹⁾ Jeg takker ogsaa her Hr. Forstander A. P. Hansen for villigt at have foretaget disse Forsøg.

Smørrets Alder c.....	2 Uger	3 Uger
Smør vasket med Vand med 1% aktiv Klor.....	10,8	10,8
Kontrol.....	11,2	10,1
Smør vasket med Vand med 2% aktiv Klor.....	11,3	10,7
Kontrol.....	10,9	10,1
Smør vasket med Vand med 4% aktiv Klor.....	10,6	11,0
Kontrol.....	10,6	11,3

Anvendt med Omtanke kan disse Klorforbindelser paa en meget billig Maade afhjælpe de Vanskeligheder, der stammer fra bakterieholdigt Vand. De kan ligeledes være til stor Nytte ved Rengøring af Spande og hvad der ellers kommer i Berøring med Mælken.

Alligevel bliver den mest tiltalende Maade til Desinfektion af Spande dog nok Dampning, og jeg skal derfor slutte med at gøre opmærksom paa det Spandedampningsapparat¹⁾, der er vist i Fig. 10, hvor Opvarmningen sker med et Primusapparat.

Jeg er klar over, at det havde været bedre, om jeg havde kunnet anvise en enkelt Fremgangsmaade, der kunde benyttes overalt, hvor man har daarligt Vand. Hertil er Forholdene de forskellige Steder imidlertid alt for forskellige; det er et Spørgsmaal, hvis Løsning mange Steder kræver den største Agtpaaagivenhed.

Der er imidlertid ingen Tvivl om, at daarligt Vand baade paa Mejerierne og paa Gaardene i mange Tilfælde forringer Kvaliteten af Mælk og Smør, og alle er jo enige om, at vi er inde i en Periode, hvor ingen Anstrengelse maa skyes, naar den kan hjælpe med til at bevare den Plads vore Mejeriprodukter indtager paa Verdensmarkedet.

¹⁾ Fra Maskinfabrikken »Taarup«, Kerteminde.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1925.

Af Konsulent *Ivar Dokken.*
(Sluttet fra Side 430.)

Mælkeriprodukter. Som det fremgaar af Tabel 6, har Udførselen af Mælkeriprodukter i 1925 været knapt saa stor som i 1924; men Nedgangen falder næsten udelukkende paa Mælk og Fløde, saavel den friske som navnlig den kondenserede. Udførselen af Smør og Ost har derimod praktisk talt været den samme som i 1924, nemlig for Smørrets Vedkommende 122,8 Mill. kg eller 0,6 Mill. kg mindre end i 1924, og af Ost 8,5 Mill. kg, hvilket er 0,3 Mill. kg mindre end det foregaaende Aar. Af alm. Fløde og Sødme blev der udført 1,8 Mill. kg eller ca. halvt saa meget som i 1924, og af kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver udførtes der i 1925 26,9 Mill. kg, hvilket er 7,3 Mill. kg mindre end det foregaaende Aar. Den store Nedgang i Udførselen af kondenseret Mælk og Fløde skyldes for en stor Del, at de fleste Mælkekondenseringsfabriker paa Grund af finansielle Vanskeligheder var ude af Drift en stor Del af Aaret.

I Lighed med sidste Halvdel af 1924 var Smørprisen i de 3 første Maaneder af 1925 meget høj, nemlig Kr. 5,47 i Gennemsnit for Januar Kvartal. I April faldt Prisen imidlertid med ca. Kr. 1,00 pr. kg, og i Løbet af Sommeren og Efteraaret gik Prisen paa Grund af den stærkt stigende Kronekurs yderligere ned, saaledes at Smørret i Gennemsnit for November Maaned noteredes til Kr. 3,95 pr. kg. I de første Uger af December begyndte

Tabel 6. Udførselen af Mælkeprodukter.

Aar	Kvantum, Mill. kg			Værdi, Mill. Kr.					Gennemsnits- pris pr. kg Smør Kr.
	Smør	Alm. Fløde og Sødmælk	Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	Smør	Alm. Fløde og Sødmælk	Kondenseret Mælk og Fløde samt Mælkepulver	Ost	Ialt	
1909—1913..	88,7	29,2	2,3	189,4	16,1	1,2	0,5	207,2	2,14
1914—1916..	97,6	7,3	3,2	270,2	5,6	2,4	4,5	282,7	2,77
1917—1919..	37,6	4,9	1,8	188,1	5,7	3,4	10,5	207,7	5,00
1920—1924..	99,5	3,0	22,5	504,2	2,3	27,2	15,8	549,5	5,07
1923.....	111,7	0,2	31,4	504,5	0,1	34,6	9,0	548,2	4,49
1924.....	123,4	3,5	34,2	660,6	1,2	40,7	16,2	718,7	5,35
1925.....	122,8	1,8	26,9	577,0	0,5	25,8	12,9	616,2	4,69

Smørret fra Kolonierne at gøre sig gældende paa det engelske Marked, og der kom da et nyt, stærkt Prisfald, saaledes at Smørnoteringen i Gennemsnit for December 1925 kun blev Kr. 3,35 pr. kg mod Kr. 5,86 pr. kg i December 1924. I Gennemsnit for Aaret 1925 var den opnaaede Pris for det udførte Smør 12,3 pCt. lavere end i 1924, og da Prisen for den udførte kondenserede Mælk og Fløde samt Ost laa henholdsvis 19,3 og 17,4 pCt. lavere end i 1924, ligesom Udførselsmængden af kondenseret Mælk og Fløde var gaaet en Del ned, er det let forstaaeligt, at den samlede Udførselsværdi af Mælkeprodukter har været 102,5 Mill. Kr. mindre i 1925 end i 1924.

Til Belysning af den Regelmæssighed, hvormed Eksporten af Mælkeprodukter finder Sted paa de forskellige Tider af Aaret, kan følgende kvartalsvise Oversigt for de sidste 3 Aar muligvis have nogen Interesse:

Smør:	Udført Mill. kg i de enkelte Aar		
	1923	1924	1925
Januar Kvartal	25,0	30,1	29,5
April —	30,3	32,4	32,2
Juli —	28,8	32,3	31,7
Oktober —	27,6	28,6	29,4
Ialt...	111,7	123,4	122,8

Kondenseret Mælk og Fløde samt				
Mælkepulver:				
		1923	1924	1925
Januar Kvartal	.....	7,8	10,4	7,0
April	—	8,9	7,0	6,0
Juli	—	7,2	8,9	7,5
Oktober	—	7,5	7,9	6,4
	Ialt...	31,4	34,2	26,9
Ost:				
Januar Kvartal	.....	1,2	1,9	2,1
April	—	1,5	1,7	2,2
Juli	—	1,0	2,5	2,9
Oktober	—	1,8	2,7	1,3
	Ialt...	5,5	8,8	8,5

Smørudførselen er størst i April og Juli Kvartaler; men nogen særlig stor Forskel i Udførselsmængden mellem disse og de andre to Kvartaler har der ikke været i 1925. Denne Regelmæssighed i Smørudførselen maa tillægges en meget stor Betydning, idet den i det lange Løb betinger en bedre Pris, end hvis Udførselen foregik mere stødvis. For Osteudførselens Vedkommende er det iøjnefaldende, at medens der i sidste Halvdel af 1924 og i de 3 første Kvartaler af 1925 udførtes ca. 2,5 Mill. kg i Kvartalet, er Udførselen i Oktober Kvartal 1925 paa Grund af de forhøjede Toldsatser i Tyskland og tildels paa Grund af den stigende Kronekurs gaaet ned til 1,3 Mill. kg.

Af Smørudførselen er Hovedparten stadig gaaet til Storbritannien, idet der dog i 1925 er udført 2,9 Mill. kg mindre hertil end i 1924 og 8,9 Mill. kg mindre end i 1923, som staar med den højeste Udførselsmængde til Storbritannien. Til Gengæld har Udførselen til Tyskland været 7,9 Mill. kg større end i 1924, og Tyskland er nu i Løbet af 2 Aar fra kun at aftage rent minimale Mængder naaet op paa at konsumere 27,4 pCt. af Danmarks Smørudførsel, samtidig med, at Storbritannien aftager de 67,8 pCt. Udførselen til andre Lande end de to nævnte andrager saaledes 4.8 pCt. af den samlede Smørudførsel, hvilket er noget mindre end i de foregaaende Aar; i 1923

og 1924 var de tilsvarende Tal henholdsvis 16,0 og 9,3 pCt. af den samlede Udførsel. Medens Udførselen til disse andre Lande i 1924 havde holdt sig bedst til Schweiz og til U. S. A., saa er Smørudførselen til U. S. A. i 1925 praktisk talt ophørt, og Udførselen til Schweiz er ogsaa svundet meget betænkeligt ind. Fordelingen af Udførselsmængden til de enkelte Lande var i Femaarene 1909—13 og 1920—24 samt i de sidste 3 Aar følgende i Mill. kg:

	1909—13	1920—24	1923	1924	1925
Storbritannien	81,1	69,5	92,2	86,2	83,3
Tyskland	3,1	6,1	1,6	25,7	33,6
Østrig m. v.	2,2	1,4	2,7	1,0	0,6
Norge	—	2,6	2,4	0,4	0,3
Sverige	—	2,5	0,1	—	—
Belgien	—	3,1	1,8	0,3	0,4
Frankrig	—	2,7	1,4	0,2	0,1
Schweiz	—	5,7	4,1	4,9	3,0
Forenede Stater	—	4,3	3,9	2,8	0,2
Andre Lande	2,3	1,6	1,5	1,9	1,3
Ialt ...	88,7	99,5	111,7	123,4	122,8

Udførselen af hermetisk Smør er i denne Sammenstilling indbefattet i Udførselen til »andre Lande«, idet hermetisk Smør hovedsagelig udføres til et stort Antal oversøiske Lande. For den kondenserede Mælk og Fløde gælder det ligesom for Smørret, at langt den overvejende Del er gaaet til Storbritannien og Tyskland, og af Osteudførselen er Størsteparten gaaet til sidstnævnte Land.

Som man kan slutte sig til af Udførselstallene, har Mælkeproduktionen været af omtrent samme Størrelse i 1925 som i 1924. Fodringen har været lige saa rigelig som det foregaaende Aar; men paa Grund af Mund- og Klovesygeangrebene har Mælkemængden pr. Ko været lidt lavere, og da Mælkefedmen samtidig ogsaa er gaaet lidt ned, har den paa Andelsmejerierne oparbejdede Smørmængde været ca. 2 kg mindre pr. Ko end i 1924. Da Koantallet imidlertid er forøget med ca. 22,000 Stkr., er Nedgangen i den samlede Smørproduktion kun bleven rent forsvindende.

Som allerede nævnt, har Smørudførselen til Tyskland i 1925 været saa stor, at den ikke blot har kunnet dække Nedgangen i Udførselen til alle andre Lande end Storbritannien, men den har ogsaa kunnet aflaste det engelske Marked for ca. 3 Mill. kg sammenlignet med det foregaaende Aar og derigennem bidraget til at stive Prisen noget af. Det engelske Marked er dog stadig langt det vigtigste, idet over $\frac{2}{3}$ af Smørudførselen gaar til Storbritannien, og det vil derfor være af stor Interesse at følge Bevægelserne i dette Lands samlede Smørindførsel. Paa Grundlag af de i »Landbrugsraadets Meddelelser« angivne Tal for Indførsel af Smør til England er der i det følgende for de 3 sidste Aar meddelt en saadan Oversigt, idet de engelske Vægtangivelser er regnet om i Mill. kg:

Fra	Englands Indførsel af Smør angivet i Mill. kg		
	1923	1924	1925
Danmark	93,4	88,1	84,2
Rusland	1,5	14,4	14,8
Finland	5,9	6,9	8,6
Sverige	2,0	2,9	4,1
Holland	8,8	4,7	3,9
Frankrig	4,8	0,7	1,6
Forenede Stater	0,6	1,8	0,6
Argentina	24,9	27,4	24,6
Irsk Fristat	25,0	23,4	20,5
Australien	27,1	33,4	59,0
New-Zealand	57,5	55,0	63,8
Canada	2,0	6,6	8,3
Andre Lande	5,4	3,3	3,4
Ialt...	258,9	268,6	297,4
Danmarks Andel heraf:			
i pCt. af Mængden	36,1	32,8	28,3
i — - Værdien	37,9	36,5	32,2

I 1925 har Englands Smørindførsel været betydeligt større end tidligere, nemlig 28,8 Mill. kg større end i 1924 og 38,5 Mill. kg større end i 1923, og denne Stigning i Indførselen er væsentlig kommen fra Australien og New

Zealand, der i 1925 tilsammen har leveret 41,3 pCt. af hele Indførselen mod ca. 33 pCt. eller et lignende Kvantum som Danmark i de to foregaaende Aar. De andre vigtigste Konkurrenter til Danmark er Argentina og den Irske Fristat, fra hvilke Lande der hver for sig indføres 20 à 25 Mill. kg Smør aarlig; i 1925 har Indførselen fra disse Lande dog været noget mindre end de to foregaaende Aar. Endvidere maa bemærkes, at England i de to sidste Aar har indført 14 à 15 Mill. kg Smør aarlig fra Rusland; i 1923 var Indførselen derfra kun 1,5 Mill. kg.

Indførselen fra Danmark er i de to sidste Aar gaaet noget ned, idet Danmark har kunnet finde en stærkt forøget Afsætning i Tyskland, og da den samlede Smørindførsel i samme Tidsrum er forøget meget betydeligt, er Danmarks procentvise Andel i Smørindførselen til Storbritannien gaaet ret kendeligt ned. Skønt Indførselsmængden fra Danmark i 1925 kun var 9,2 Mill. kg mindre end i 1923, saa er Danmarks Andel i den engelske Smørindførsel dog samtidig gaaet ned fra 36,1 pCt. i 1923 til 28,3 pCt. i 1925. Det danske Smør er imidlertid en Kvalitetsvare, som betales med en højere Pris end Smørret fra de fleste andre Lande, og da denne Overpris har været relativ større de to sidste Aar end i 1923, er Danmarks Andel i den samlede Indførselsværdi ikke gaaet fuldt saa stærkt ned, nemlig fra 37,9 pCt. i 1923 til 32,2 pCt. i 1925. Konkurrencen fra Koloniernes Side er imidlertid stor, og for at Danmark skal kunne bevare sin gunstige Stilling paa Verdensmarkedet for Smør, maa det danske Mejeribrug vedblivende anstrenge sig til det yderste for at holde Kvaliteten oppe.

Æg. Udførselen af Æg har praktisk talt været af samme Størrelse som de to foregaaende Aar, nemlig 40,3 Mill. Snese mod 41,6 Mill. Snese i 1924 og 40,0 Mill. Snese i 1923, og Udførselen til de forskellige Lande fordeles sig paa tilsvarende Maade som i 1924, idet 32,7 Mill. Snese er gaaet til Storbritannien og 7,3 Mill. Snese

til Tyskland, medens kun 0,3 Mill. Snese har fundet Af-sætning i andre Lande.

Prisfaldet for de udførte Æg har sammenlignet med 1924 været lidt større end for Smør, nemlig 15,7 pCt., og medens Smørprisen i 1925 dog var Kr. 0,20 højere pr. kg end i 1923, saa har Prisen for de udførte Æg været Kr. 0,11 mindre pr. kg i 1925 end i 1923. Som det fremgaar af Tabel 7, er den samlede Udførselsværdi for Æg her-ved bleven 123,4 Mill. Kr., hvilket er 27,5 Mill. Kr. mindre

Tabel 7. Udførselen af Æg.

Aar	Udført Mill. Snese til						Værdi	
	Stor-britannien	Tyskland	Norge	Sverige	Andre Lande	Ialt	Ialt Mill. Kr.	Kr. pr. Snese
1909—1913.....	19,8	0,7	—	—	0,1	20,6	28,5	1,38
1914—1916.....	14,6	8,9	—	—	0,2	23,7	50,6	2,13
1917—1919.....	7,7	7,0	1,2	2,3	0,3	18,5	76,8	4,15
1920—1924.....	30,7	1,6	1,6	1,2	0,5	35,6	144,4	4,05
1923.....	37,3	0,1	1,0	1,5	0,1	40,0	126,6	3,17
1924.....	32,8	7,7	—	1,1	—	41,6	150,9	3,63
1925.....	32,7	7,3	—	0,2	0,1	40,3	123,4	3,06

end i 1924 og 3,2 Mill. Kr. mindre end i 1923.

Til Belysning af Udførselens Størrelse paa de forskellige Aarstider tjener følgende Opstilling for de 3 sidste Aar:

		Udført Mill. Snese i		
		1923	1924	1925
Januar	Kvartal.....	6,6	6,4	9,5
April	—	11,4	12,6	10,7
Juli	—	11,6	13,1	12,6
Oktober	—	10,4	9,5	7,5
Ialt...		40,0	41,6	40,3

Udførselen har saaledes været størst i April og Juli Kvartaler; men i 1925 har Udførselen i Modsætning til

de to foregaaende Aar ogsaa været stor i Januar Kvartal, hvorimod Udførselen i Oktober Kvartal er gaaet stærkere ned end tidligere.

Da England i endnu højere Grad er den vigtigste Aftager af Ægudførselen end af Smørudførselen, skal i det følgende med »Landbrugsraadets Meddelelser« som Kilde anføres en Oversigt over Storbritanniens samlede Indførsel af Æg fra forskellige Lande i de sidste 3 Aar. De engelske Antalopgivelser er omregnet i Mill. Snese:

Indført Mill. Snese fra:	1923	1924	1925
Danmark.....	40,5	36,3	35,0
Litauen.....	2,9	1,8	1,3
Polen (inkl. Danzig).....	7,7	4,4	6,4
Holland.....	8,6	7,4	10,2
Frankrig.....	8,0	0,4	1,4
Italien.....	2,5	2,5	3,1
Jugoslavien.....	2,5	0,3	0,4
Egypten.....	7,3	9,8	7,0
Kina.....	6,7	6,2	6,6
Forenede Stater.....	1,4	0,8	0,5
Irsk Fristat.....	20,1	28,1	27,4
Canada.....	2,3	1,6	1,5
Andre Lande.....	9,8	22,1	31,0
Ialt...	120,3	121,7	131,8
Danmarks Andel:			
i pCt. af Mængden.....	33,7	29,8	26,6
i — - Værdien.....	39,7	35,5	33,0

Storbritanniens samlede Indførsel af Æg var saaledes i 1925 godt 10 Mill. Snese større end i de to foregaaende Aar. Men her er det gaaet paa tilsvarende Maade som for Smørret, nemlig at Danmarks Andel er gaaet ned saavel absolut som navnlig procentvis, medens nogle andre Landes og herunder ikke mindst den Irske Fristats Andel er gaaet op. De danske Æg er imidlertid ligesom det danske Smør en Kvalitetsvare, der betales med en ret betydelig Overpris, og medens Danmarks Andel i Mængdeindførselen i 1925 beløb sig til 26,6 pCt., repræsenterede den samtidig 33,0 pCt. af Indførselsværdien af Æg.

Flæsk og Svin. Som det fremgaar af Tabel 8, har Udførselen af Flæsk og Skinker samt Slagteriaffald været lidt mindre end Rekordudførselen i 1924, og Udførselen af levende Svin og Grise, der i 1923 og 1924 var kommen op paa usædvanlig høje Tal, svandt i 1925 paa Grund af flere Landes Foranstaltninger mod Mund- og Klovesygefarens ind til ca. 12,600 Stkr. eller kun 6 pCt. af Udførselen i 1924.

Tabel 8. Udførselen af Flæsk og Svin.

Aar	Kvantum			Værdi, Mill. Kr.				Gennemsnitspris pr. kg Flæsk Kr.
	Levende Svin og Grise 1000 Stk.	Flæsk og Skinker Mill. kg	Slagteri- affald Mill. kg	Levende Svin og Grise	Flæsk og Skinker	Slagteri- affald	Ialt	
1909—1913.....	—	112,0	19,4	—	130,1	7,3	137,4	1,16
1914—1916.....	—	129,3	16,9	—	206,8	9,2	216,0	1,60
1917—1919.....	0,2	28,5	7,3	—	68,5	9,2	77,7	2,40
1920—1924.....	88,4	122,0	16,3	16,5	356,6	11,5	384,6	2,92
1923.....	163,7	173,6	23,8	25,9	450,4	13,7	490,0	2,59
1924.....	205,7	197,2	25,4	33,2	507,3	18,9	559,4	2,57
1925.....	12,6	191,5	22,8	3,0	520,0	19,9	542,9	2,72

Flæskepriserne var i første Halvaar 1925 lige saa høje som i andet Halvaar af 1924, og en Stigning i Flæskepriserne paa det engelske Marked ophævede Stigningen i Kronekursen til langt hen paa Sommeren. Kronens Stigning i andet Halvaar blev dog for stærk til, at Flæskeprisen kunde holde sig oppe, og i Oktober Maaned gik Slagteriernes Flæskenotering derfor ned til Kr. 1,90 à Kr. 2,00 pr. kg, medens den i de to første Kvartaler af Aaret havde været Kr. 2,40 à Kr. 2,50 pr. kg. I Gennemsnit for 1925 har den opnaaede Pris for det udførte Flæsk været Kr. 0,15 højere pr. kg end i 1924, og skønt Udførselen har været 5,7 Mill. kg mindre, er Udførselsværdien af Flæsk alligevel steget med 12,7 Mill.

Kr. For Slagteriaffald samt Hoveder og Tæer af Svin er Prisen ogsaa steget, og skønt Udførselsmængden heraf ogsaa er gaaet lidt ned, er Udførselsværdien forøget med 1.0 Mill. Kr. For levende Svin er Udførselsværdien imidlertid gaaet ned med 30,2 Mill. Kr., hvilket ikke blot ophæver Stigningen for Flæsk og Slagteriaffald, men tillige bevirker en Nedgang i den samlede Udførselsværdi af Produkter fra Svineholdet med 16,5 Mill. Kr.

I Lighed med de nærmest foregaaende Aar er praktisk talt hele Flæskeudførselen gaaet til Storbritannien; kun 2.0 Mill. kg er gaaet til Tyskland, og en ren Ubestydelighed er gaaet til andre Lande. Danmark er da ogsaa Leverandør af ca. Halvdelen af Englands samlede Flæskeindførsel, idet England iflg. »Landbrugsraadets Meddelelser« har indført følgende Mængder Bacon fra forskellige Lande i de sidste Aar:

Indført Mill. kg fra:	1923	1924	1925
Danmark.....	179,4	202,6	189,9
Forenede Stater.....	143,7	93,2	75,7
Irsk Fristat.....	15,6	30,2	23,5
Canada.....	42,4	60,5	64,4
Andre Lande.....	14,8	13,5	26,9
Ialt...	395,9	400,0	380,4
Danmarks Andel:			
i pCt. af Mængden.....	45,3	50,6	49,9
i — — —	51,4	54,3	52,5

Det danske Flæsk tilfredsstiller i højere Grad Markedets Fordringer til Kvaliteten end det amerikanske Flæsk, og derfor betales det ogsaa med en noget højere Pris. Det sidste Aar har Prisforskellen ikke været saa stor som tidligere; men medens Indførselen fra Danmark i 1925 beløb sig til 49,9 pCt. af den samlede Indførselsmængde, repræsenterede den dog 52,5 pCt. af hele Indførselsværdien for Bacon. Topprisen for irsk Flæsk er imidlertid noget højere end for det danske.

Da Indførselen fra Danmark saaledes er ret dominerende paa det engelske Flæskemarked, vil Markedet ret hurtigt paavirkes af store Svingninger i Udførselen

fra Danmark, og i 1925 har disse Svingninger flere Gange i Sommerens og Efteraarets Løb været for store og derigennem haft en ugunstig Indflydelse paa Prisdannelsen. Til Belysning af Flæskeudførselens Størrelse i de enkelte Kvartaler anføres følgende Oversigt for de sidste 3 Aar:

Udført Mill. kg i:	1923	1924	1925
Januar Kvartal	40,6	45,4	52,5
April —	39,5	53,4	49,1
Juli —	44,1	51,1	44,7
Oktober —	49,4	47,3	45,2
Ialt...	173,6	197,2	191,5

I de to sidste Kvartaler af 1925 har Flæskeudførselen saaledes været ca. 10 pCt. mindre end i de to første Kvartaler, hvilket staar i meget nær Forbindelse med, at Svinebestandens Størrelse paa Grund af de høje Kornpriser Vinteren 1924—25 er bleven reduceret med ca. 12 pCt.

Kød og levende Kvæg. Motiveret med Faren for Mund- og Klovesyge lukkede Czekoslovakiet og Schweiz i Slutningen af 1924 for Indførselen af levende Kvæg fra Danmark, og umiddelbart efter Nytaar 1925 udstedte Preussen et Forbud, der ikke blot var rettet mod Indførselen, men ogsaa mod Gennemførselen af levende Kvæg fra Danmark. Danmark mistede herved indtil videre den vigtigste Del af sit Marked for levende Kvæg, og man maatte da gaa over til i stor Udstrækning at foretage Slagtningerne hjemme og udføre Kødet. Udførselens Størrelse i de enkelte Kvartaler fremgaar af følgende Oversigt for de 3 sidste Aar:

Levende Kvæg, Tusinde Stkr.:	1923	1924	1925
Januar Kvartal	25,6	45,2	21,7
April —	43,9	46,6	26,1
Juli —	21,9	38,3	18,8
Oktober —	37,2	42,8	15,1
Ialt...	128,6	172,9	81,7

Kød af Hornkvæg, Mill. kg:		1923	1924	1925
Januar Kvartal	.....	8,5	1,4	8,7
April	—	2,2	0,9	8,8
Juli	—	1,3	0,4	4,1
Oktober	—	0,8	1,1	4,3
	Ialt...	12,8	3,8	25,9

I de to første Kvartaler af 1925 var Udførselen af levende Kvæg kun ca. halvt saa stor som i samme Tidrum af 1924, men til Gengæld steg Udførselen af Kød meget stærkt, saaledes at Udførselen af Kød og levende

Tabel 9. Udførselen af dansk Kød og levende Hornkvæg.

Aar	Kvantum			Værdi, Mill. Kr.				Gennemsnitspriser	
	Levende Kvæg Tusinde Stkr.	Kød af Hornkvæg Mill. kg	Konserves Mill. kg	Levende Kvæg	Kød af Hornkvæg	Konserves	Ialt	Kr. pr. Stk. levende Kvæg	Kr. pr. kg Kød
1909—1913..	139,4	17,2	0,4	37,3	12,9	0,6	50,8	268	0,75
1914—1916..	248,5	21,8	13,4	113,9	33,0	27,7	174,6	458	1,51
1917—1919..	148,8	13,2	5,7	81,4	34,1	19,5	135,0	547	2,58
1920—1924..	115,8	12,4	0,7	61,5	24,8	2,8	89,1	531	2,00
1923.....	128,6	12,8	1,0	56,1	20,1	3,5	79,7	436	1,57
1924.....	172,9	3,8	1,5	90,4	6,6	6,0	103,0	523	1,74
1925.....	81,7	25,9	1,5	35,9	41,5	5,8	83,2	439	1,60

Kvæg tilsammen blev noget større i første Halvaar af 1925 end i det tilsvarende Halvaar 1924. I Eftersommeren blev Markedet væsentlig daarligere, og dette i Forbindelse med den stigende Kronekurs bragte kun smaa Priser hjem. Efter at den ny tyske Toldlov var traadt i Kraft fra 1. Oktober, sank Priserne paany meget stærkt, og i den sidste Del af Aaret var Priserne praktisk talt de samme som Gennemsnittet for de sidste 5 Aar før Krigen.

Som det fremgaar af foregaaende Opstilling samt af Tabel 9, var den samlede Udførsel af levende Kvæg i 1925 ca. 91,200 Stkr. mindre end i 1924, medens til Gen-

gæld Kødudførselen var 22,1 Mill. kg større. Naar det udførte Kød af Hornkvæg omregnes til Antal Stkr. levende Kvæg, vil man imidlertid finde, at Stigningen i Kødudførselen paa det aller nærmeste har dækket Nedgangen i Kvægudførselen, saaledes at Nedgangen for Kød og Kvæg tilsammen kun svarer til ca. 1700 Stkr. Kreaturer. Udførselen af Kødkonserves har været den samme som i 1924, nemlig 1,5 Mill. kg. De opnaaede Priser er i Gennemsnit for hele Aaret gaaet saa stærkt ned, at de omtrent er kommen til at svare til Gennemsnitspriserne for 1923, og den samlede Udførselsværdi af Kvæg og Kød er derved bleven 19,8 Mill. Kr. mindre end i 1924, hvilket betyder en Nedgang paa godt 19 pCt.

Heste. I Lighed med de to nærmest foregaaende Aar var Udførselen af Heste i 1925 meget lille, nemlig ca. 11,400 Stkr., hvorimod Indførselen af udenlandske Heste (hovedsagelig mindre Heste til Husmandsbrug) har været større end i noget andet enkelt Aar siden 1914, nemlig ca. 12,500 Stkr. Udførselen er næsten udelukkende gaaet til Tyskland, og da her har været en betydelig Told, som fra 1. Oktober blev yderligere meget stærkt forhøjet og derved bragte Hesteindførselen fra Danmark til næsten at standse, er de opnaaede Priser bleven ca. 20 pCt. lavere end i 1924.

For de indførte Hestes Vedkommende har der ogsaa været en ret betydelig Prisnedgang, nemlig ca. 15 pCt.; men da Indførselen har været ca. 3400 Stkr. større end det foregaaende Aar, er Indførselsværdien bleven forøget, saaledes at Merudførselsværdien for Heste (som angivet i Tabel 10) i 1925 kun har beløbet sig til 5,5 Mill. Kr. mod 10,5 Mill. Kr. i 1924 og 8,3 Mill. Kr. i 1923. Endnu har Danmark altsaa været et hesteeksporterende Land; men som Følge af den overordentlig høje Told paa danske Heste i Tyskland og den herved foranledigede ringe Udførsel er der i 1926 stor Fare for, at Udførselsværdien vil blive langt mindre end Værdien af de indførte Heste.

Tabel 10. Udførselen og Indførselen af Heste og Føl.

Aar	Udførsel		Indførsel		Udførsels-overskud		Gennemsnitspriser	
	Antal Tusinde Stkr.	Værdi Mill. Kr.	Antal Tusinde Stkr.	Mill. Kr.	Antal Stkr.	Mill. Kr.	Kr. pr. udført Hest	Kr. pr. indført Hest
1909—1913 ...	26,0	18,4	14,3	6,0	11,7	12,4	707	418
1914—1916 ...	37,4	43,0	10,4	6,2	27,0	36,8	1151	596
1917—1919 ...	21,6	44,5	2,4	2,5	19,2	42,0	2061	1062
1920—1924 ...	17,4	23,2	6,9	5,9	10,5	17,3	1333	861
1923	11,0	10,0	3,4	1,7	7,6	8,3	912	508
1924	12,6	15,0	9,1	4,5	3,5	10,5	1194	488
1925	11,4	10,8	12,5	5,3	÷ 1,1	5,5	949	413

Kornvarer og Foderstoffer. I første Halvdel af 1925 var Korn- og Majspriserne meget høje, hvori- mod Oliekagepriserne var mere rimelige i Forhold til Produktpriserne, og dette har paavirket Efterspørgselen saaledes, at Kornindførselen i 1925 er bleven væsentlig mindre end i 1924, medens Oliekageindførselen til Gen- gæld er bleven noget større.

Som det fremgaar af Tabel 11, har Merindførselen af saavel formalet som uformalet Korn og Majs i 1925 været ialt 885,6 Mill. kg, hvilket er 142,7 Mill. kg mindre end i 1924 og 95,3 Mill. kg mindre end i 1923. Indførselen af Oliekager blev derimod forøget med 26,1 Mill. kg; men da Hjemmeproduktionen af Oliekager til Forbrug i Landet samtidig gik ned med 22,1 Mill. kg, blev den samlede Mængde Oliekager og Oliekagemel til Forbrug ialt 922,9 Mill. kg, hvilket er 4,0 Mill. kg mere end i 1924 og 155,3 Mill. kg mere end i 1923. Af Klid og andre Foderstoffer end de allerede nævnte har Merindførselen i 1925 været 110,4 Mill. kg, svarende til en Formind- skelse paa 26,7 Mill. kg fra det foregaaende Aar.

Tabel 11. Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer.
(Mill. kg aarlig.)

Aar	Uformalet Korn og Majs	Formalet Korn	Oliekager og Oliekagemel til Forbrug		Klid og andre indførte Foderstoffer	Samlet Merindførsel af Korn og Foderstoffer	Landets Høstudb. af Korn, Halm, Rod- frugter og Hø omregnet til Foder værdien af Mill. kg Korn
			Indført	Hjemme- pro- duceret			
1909—1913 ...	654,9	96,5	495,9	37,3	54,7	1339,3	5387
1914—1916 ...	668,8	40,5	514,1	124,5	38,2	1386,1	5115
1917—1919 ...	182,8	1,0	95,7	44,7	8,6	332,8	4476
1920—1924 ...	653,6	29,0	506,5	121,5	58,4	1369,0	5993
1923	932,0	48,9	617,0	150,6	85,8	1834,2	6698
1924	998,5	29,8	776,9	142,0	137,1	2084,3	6364
1925	854,3	31,3	803,0	119,9	110,4	1918,9	7292

I 1925 har Merindførselen af Korn og Foderstoffer saaledes ialt været 1918,9 Mill. kg, hvilket er 165,4 Mill. kg mindre end i 1924, men 84,7 Mill. kg mere end i 1923. Da Gennemsnitspriserne i Aaret har ligget nogenlunde midt imellem Priserne i 1924 og 1923, er Merindførselsværdien af Korn og Foderstoffer (ekskl. Hø og Halm) bleven 475,9 Mill. Kr. mod 543,0 Mill. Kr. i 1924 og 427,6 Mill. Kr. i 1923. Trods det overordentlig store Høstudbytte i 1925 svarer Nedgangen i Indførselsværdien af disse Varer altsaa ikke paa langt nær til Nedgangen i Udførselsværdien af Husdyrprodukter; dette Forhold, der er nærmere belyst i de bagerste Kolonner af Tabel 12, vil ogsaa være et Vidnesbyrd om den betydelige Forringelse, der er sket i Landbrugets Rentabilitet i Løbet af Aaret 1925.

Som det fremgaar af Tabel 13, fordeler Indførselsformindskelsen af uformalet Korn sig paa alle andre Kornarter end Majs, af hvilken der i 1925 er indført 32,0 Mill. kg mere end det foregaaende Aar. Af Byg har Indførselen saaledes kun været halvt saa stor som i 1924.

Tabel 12.

Merindførselen af Kornvarer og Foderstoffer sammenlignet med Overskudsudførselen af Husdyrprodukter. (Mill. Kr. aarlig.)

Aar	Merindførselsværdien af Kornv. og Foderstoffer						Overskudsudførselsværdien af Husdyrprodukter	Sidstnævnte større Merindførselsværd. af Foderstoffer	
	Uformalet Korn og Majs	Formalet Korn	Oliekager og Oliekagemel til Forbrug		Klid og andre indf. Foderstoffer	Hø og Halm			Ialt
			Indført	Hjemme-pro-duceret					
1909—1913 .	74,2	14,4	62,1	5,0	6,1	÷ 0,8	161,0	423,7	262,7
1914—1916 .	116,9	11,1	91,8	22,9	5,2	÷ 0,1	247,8	772,8	525,0
1917—1919 .	54,7	3,0	35,3	14,7	2,8	—	110,5	541,8	431,3
1920—1924 .	152,3	13,8	151,2	36,0	10,1	—	363,4	1189,8	826,4
1923	203,7	18,9	155,2	35,3	14,4	0,1	427,6	1259,4	831,8
1924	248,2	13,6	213,7	39,2	28,3	÷ 0,1	542,9	1546,9	1004,0
1925	216,5	13,4	197,4	26,0	22,6	0,1	476,0	1384,2	908,2

og Udførselen af denne Kornart er ogsaa gaaet en Del ned. Nedgangen i Merindførselen for de enkelte Kornarter fordeler sig derefter med 50,2 Mill. kg paa Hvede, 30,5 Mill. kg paa Rug, 68,3 Mill. kg paa Byg, 11,1 Mill. kg paa Havre og 16,5 Mill. kg paa andre Slags uformalet Korn. Af det formalede Korn har Merindførselen praktisk talt været den samme som i 1924, og af Rugmel har der som sædvanlig været større Udførsel end Indførsel.

For Oliekageindførselens Vedkommende er der sket den Forskydning fra det foregaaende Aar, at Indførselen af Bomuldsfrøkager er bleven forøget med ca. 108 Mill. kg, medens Indførselen af Solsikkekager, Jordnødkager og enkelte andre Slags Oliekager samt Soyaskraa er gaaet lidt ned. Den samlede Indførsel af Oliekager og Oliekagemel samt Hjemmeproduktionen heraf til Forbrug i Landet har i 1925 fordelt sig mellem de forskellige Slags som anført øverst paa Side 478.

Tabel 13. Indførsel og Udførsel af uformålet Byg samt Indførselsoverskud af de enkelte Kornarter og Majs. (Mill. kg aarlig.)

Aar	Indførselsoverskud af														
	Uform. Byg		Uformålet Korn og Majs								Formålet Korn				Ialt Korn og Majs
	Indførsel	Udførsel	Hvede	Rug	Byg	Havre	Andre Kornarter	Majs	Ialt	Hvede	Rug	Formålet Korn			
												Andre Kornarter	Ialt		
1909—1913.....	71,1	61,6	98,7	178,9	9,5	64,2	14,5	289,1	654,9	51,0	13,8	31,7	96,5	751,4	
1914—1916.....	61,4	24,6	62,0	85,5	36,8	18,3	÷ 2,4	468,6	668,8	37,3	÷ 1,9	5,1	40,5	709,3	
1917—1919.....	15,8	3,5	10,3	2,8	12,3	2,9	7,9	146,6	182,8	6,3	÷ 7,2	1,9	1,0	183,8	
1920—1924.....	92,4	36,1	84,6	111,9	56,3	10,2	9,2	381,4	653,6	32,7	÷ 6,9	3,2	29,0	682,6	
1923.....	229,7	16,1	149,4	217,6	213,6	8,6	8,7	334,1	932,0	48,1	÷ 3,2	4,0	48,9	980,9	
1924.....	160,9	62,7	187,1	225,8	98,2	32,6	30,2	424,6	998,5	30,8	÷ 5,7	4,7	29,8	1028,3	
1925.....	79,5	49,6	136,9	195,3	29,9	21,5	13,7	456,6	853,9	30,0	÷ 3,3	5,0	31,7	885,6	

	Mill. kg i 1925 Hjemmeproduceret		
	Indført	til Forbrug i Landet	Ialt
Bomuldsfrøkager	282,8	} 10,0	511,2
Solsikkekager	218,4		
Jordnødkager og Sesamkager ..	69,5	} 83,3	208,7
Soyakager og Soyaskraa	55,9		
Kokoskager	32,1	} 17,2	71,5
Palmekager og Palmekærnemel	22,2		
Hørføkager	79,6	} 9,4	112,8
Rapskager	23,8		
Hampefrøkager	5,8	—	5,8
Andre Slags Oliekager og Olie- kagemel	12,9	—	12,9
Ialt...	803,0	119,9	922,9

Bomuldsfrøkager og Solsikkekager repræsenterer saaledes tilsammen 55 pCt. af den samlede Indførsel og Hjemmeproduktion til Forbrug i Landet, medens Jordnødkager, Soyakager og Soyaskraa omfatter ca. 23 pCt., Hørføkager og Rapskager ca. 12 pCt. og Kokoskager og Palmekager ca. 8 pCt. af den samlede Mængde til indenlandsk Forbrug.

Gødningsstoffer. Den i de sidste Aar stedfundne Stigning i Indførselen af Kvælstofgødninger har

Tabel 14. Indførselen af Gødningsstoffer.

Aar	Mill. kg aarlig				Samlet Værdi Mill. Kr.
	Kvælstof- gødninger	Fosfor- syre- gødninger	Kali- gødninger	Gødnings- kalk og Mergel	
1909—1913 ...	30,7	129,4	19,6	15,5	14,0
1914—1916 ...	45,3	161,7	30,0	44,7	23,3
1917—1919 ...	54,6	46,9	54,7	2,0	40,7
1920—1924 ...	115,4	181,4	26,6	4,5	61,5
1923	123,2	223,5	43,2	3,8	55,8
1924	141,9	246,1	45,5	2,6	65,5
1925	173,0	282,6	47,5	4,4	74,0

i 1925 været endnu stærkere end de to foregaaende Aar. Medens Indførselen i 1923 var 20,8 Mill. kg større end i 1922, og den i 1924 voksede med yderligere 18,7 Mill. kg, steg Indførselen i 1925 til 173,0 Mill. kg, hvilket er 31,1 Mill. kg mere end i 1924 og omtrent 6 Gange saa meget som før Krigen. Denne store Stigning i Anvendelsen af Kvælstofgødninger maa særlig søge sin Forklaring i, at der i Lighed med de nærmest foregaaende Aar ogsaa i Foraaret 1925 var et meget gunstigt Forhold mellem Priserne paa Kvælstofgødninger og Planteprodukter. At Priserne paa Planteprodukterne vilde gaa saa overordentlig stærkt ned til Efteraaret, kunde man ved Kunstgødningsindkøbet i Foraaret 1925 ikke vide ret meget om.

Det sidste Aars Stigning i Indførselen af Kvælstofgødninger falder for en overvejende Del paa svovlsur Ammoniak; Indførselen heraf er i Løbet af de sidste to Aar kommet op paa betydelige Mængder, thi medens der i 1923 knapt blev indført 1 Mill. kg heraf, er Indførselen i 1925 steget til 39 Mill. kg. De øvrige indførte Kvælstofgødninger er Salpetergødninger og Kalkkvælstof (Kalciumcyanamid). Ogsaa Indførselen af Fosforsyre-gødninger er steget ret betydeligt, hvorimod Indførselen af Kaligødninger kun har været 2 Mill. kg større end i 1924. Da den indførte Raafosfat i sin Helhed er medregnet i den indførte Fosforsyre-gødning, er den udførte Superfosfat af indenlandsk Tilvirkning til Gengæld trukket fra igen i Indførselstallene. Som Følge af den betydelige Stigning i Indførselen af Kvælstofgødninger og Fosforsyre-gødninger er den samlede Indførselsværdi af Kunstgødning i 1925 bleven 8,5 Mill. Kr. større end i 1924.

Harald R. Christensen.

(7. Maj 1879 — 27. Aug. 1926).

Det siges saa ofte, at Ingen er uerstattelig. Og det er maaske ogsaa saaledes, at Undtagelserne blot bekræfter denne Regel. Men i saa Fald var Laboratorieforstander *Harald R. Christensen*, der døde saa pludselig den 27. August, en af disse Undtagelser.

Det er i hvert Fald umuligt i Øjeblikket at udpege en Mand, der foreløbig vil kunne udfylde hans Plads, ikke alene som Chef for det store Statens Planteavlslaboratorium, som blev rejst ved hans Initiativ og Dygtighed, men ogsaa som Repræsentant udadtil for den Videnskab, han dyrkede, og som Bindeled indadtil mellem denne og det praktiske danske Landbrug — for ikke at tale om Mennesket Harald Christensen, der var saa meget for sine nærmeste og sin talrige Vennekreds.

Han var i Grunden som et Symbol paa hele vort danske Landbrugs Forsøgsvæsen indenfor Planteavl. Som dette havde han jævnt og støt arbejdet sig op »nede fra«, eller som et Sædekorn, lagt i den gode danske Jord, havde han sundt og harmonisk udviklet sig til en usædvanlig frodig Personlighed, hvis Arbejde gennem Aarene havde baaret de fuldgode Frugter. Han kom ikke fra den højeste Videnskab for at lære Landbruget Teori, men han kom fra Praksis, lærte selv Teori og var med til at skabe

Teori i Form af videnskabelig Forskning, som straks kunde udnyttes af Praksis. Derved kom han i en inderlig Kontakt med den arbejdende danske Landmand uden at slaa af paa nogen af de strænge Fordringer, Videnskaben stillede til ham, saa begge Parters Krav fuldt honoreredes. Men han valgte, fuldt bevidst, sin egen Retning, fulgte den trods talrige Hindringer uden at bøje af for disse, og naaede videre frem end de fleste, skønt hans Bane blev saa brat afbrudt, just da han stod i Færd med at løse nye, store Opgaver. Han var i sjælden Grad en »selfmade man«, og dette paa et Omraade, hvor det ikke er saa ganske let at blive sin egen Lykkes Smed.

Paa sin Fædrengaard, Frammerslevgaard i Salling, var han vokset op ved Landbruget og havde deltaget i det praktiske Arbejde, til han blev 17 Aar. Derefter kom han ind paa Landbohøjskolen og tog Eksamen som Landbrugskandidat 2 Aar efter (1898), i en Alder af kun 19 Aar. Efter endnu et Par Aars Arbejde ved Praksis hjemme paa Fædrengaarden vendte han tilbage til Landbohøjskolen for at studere videre paa Fortsættelseskursus, og 2 Aar efter (i 1902) aflagde han da igen en Eksamen som Afslutning paa disse Studier.

Det var i denne sidste Studietid han var bleven opmærksom paa og fængslet af Bakteriernes store Betydning for Stofomsætningerne i den naturlige Gødning og i Jordbunden, og da der paa dette Tidspunkt ikke gaves nogen speciel Undervisning i Landbrugsbakteriologi paa Landbohøjskolen, maatte han for Størstedelen skaffe sig sine Kundskaber ved Selvstudium af Litteraturen. Senere skaffede han sig nogen Uddannelse i bakteriologisk Teknik ved at deltage i et af de Kursus, nu afdøde Professor *Carl Jul. Salomonsen* den Gang gav de medicinske Studenter. Derefter uddannede han sig paa egen Haand til en særdeles habil Bakteriolog og blev en af Pionererne for Jordbundsbakteriologien herhjemme.

Fra 1903 til 1905 var han Assistent ved Askov Forsøgsstation, men da en ny Forsøgsstation blev op-

rettet i Aarslev paa Fyen i 1905 med det særlige Formaal at udføre Forsøg med Staldgødningens Tilvejebringelse, Opbevaring og Anvendelse, blev som særlig Sagkyndig Harald Christensen antaget som Assistent »for at udføre de i Forbindelse med Staldgødningsforsøgene forefaldende kemiske og bakteriologiske Undersøgelser« — dog uden at der samtidig blev stillet noget Laboratorium til Raadighed for ham. En Arbejdsplads fandt han imidlertid som Gæst paa Landbohøjskolens agrikultur-bakteriologiske Laboratorium, der var oprettet i 1904, men indtil videre kun raadede over 1 Værelse. Og først i 1909 fik han sit eget beskedne Laboratorium i en lille 3-Værelses Lejlighed paa Henrik Steffensvej under det pompøse Navn af »Statens Planteavlslaboratorium«, der først i 1923 fik sin egen Bygning ude i Lyngby.

Det har i det hele taget været »trange Kaar«, hvorunder Harald Christensen har arbejdet lige indtil de sidste Aar, og ikke destomindre har han præsteret et imponerende Arbejde i den forholdsvis korte Tid, han fik Lov til at leve. Herom vidner den virkelig store videnskabelige Produktion, han har efterladt sig, en Mængde trykte Foredrag og andre mere populære Fremstillinger, Deltagelse i Forhandlinger og Planlægninger paa en Mængde Møder og i de talrige Udvalg, han sad som Medlem af, en meget omfattende Korrespondance med Udlandet og i det hele taget en livlig Deltagelse i det internationale videnskabelige Samarbejde, der i saa høj Grad appellerede til ham, efter at han havde skabt sig en Position som en af de førende paa sit Omraade.

Paa en mere begrænset Plads er det ikke let at gøre Rede for Harald Christensens videnskabelige Arbejder og den Betydning, disse har haft. Bjærgtgen, som enhver let bliver, af Bakteriologiens forunderlige Resultater var det ikke mærkeligt, at han først kastede sig over bakteriologiske Arbejder. Et af hans første Arbejder angaar den kvælstofbindende Bakterie *Azotobacters* Forekomst i danske Jorder (1906), hvori han straks beskæftiger sig

med den Opgave at benytte denne Bakterie som et biologisk Reagens paa Jordens Reaktion eller Indhold af kulsur Kalk, idet han allerede da angiver en Metode hertil, som han senere uddyber og forbedrer. Og efter at denne saakaldte »Azotobacterprøve« var bleven gennemarbejdet og kontrolleret ved et overordentlig stort Tal af Jordundersøgelser og Kulturforsøg, blev denne Metode til Bestemmelse af Jordens Reaktion eller »Kalktrang« den dominerende og bedre end alle hidtil anvendte, indtil det lykkedes omkring 1920 at tillæmpe Brintionkoncentrationsmaalingerne ogsaa for Undersøgelse af Jordprøver. For hele det praktisk vigtige Kalknings- og Merglings-spørgsmaal fik imidlertid denne geniale Metode (Azotobakterprøven) en ganske overordentlig stor Betydning. I hvilken Grad den systematisk gennemførte Kalkning af danske Landejendomme har forbedret disses Økonomi, er ikke let at opgøre, men det var altid Harald Christensen en særlig personlig Glæde i saa høj Grad at være medvirkende hertil.

Han arbejdede imidlertid med flere andre — denitrificerende, urinstofforgærende, Pepton, Cellulose og Mannit sønderdelende — Bakterier, og dette saa at sige altid i Forbindelse med Bestræbelser for at løse vigtige praktiske Opgaver. Det var i det hele taget Udredningen af det fine Sæmmentilstand, der finder Sted mellem Jordbundens Mikroorganismer og de forskellige kemiske og fysiske Faktorer i Forhold til de dyrkede højere Planter, som interesserede ham. Og heri saa han en af Vejene til at finde simple og anvendelige Maal for Bestemmelsen af Jordens Frugtbarhedstilstand samt Midler til at forbedre denne. Naturligvis maatte han da ogsaa ind paa Undersøgelsen af andre Frugtbarhedsfaktorer som Jordbundens fysiske Egenskaber (dens Hygroskopicitetsevne som Udtryk for dens Findelingsgrad) og dens Indhold af, Udpinning for og Forsyning med de nødvendige Plantenæringsstoffer. Mange af hans Arbejder blev derved at rent fysisk eller kemisk Art, bl. a. vedrørende de mange forskellige Slags Kunstgødninger, der anvendes i Praksis. Hvorledes han stadig

fulgte det praktiske Livs Krav, finder Udtryk i Arbejder om Luftens Sammensætning i Roekuler, om Sammenhængen mellem visse Plantesygdommes som Kaaibroksvampens Udbredelse i Forhold til Jordbundens Reaktion (hvor han samarbejdede med afdøde Prof. *Kölpin Ravn*), i en Undersøgelse over Vejrligets Indflydelse paa Afgrødernes Udnyttelse af tilførte Gødningsstoffer og ikke mindst ved i storstilet Maalestok at efterkomme Trangen til Baktieriekulturer til Podning ved Dyrkning af Lucerne og andre Bælgplanter, som udsendtes fra hans Laboratorium.

Til sidst voksede hans Virksomhed da ogsaa i den Grad, at han maatte have en stor Stab af Medarbejdere for at tilfredsstille de store Krav, der stilledes til hans Laboratorium udefra, og disse Medarbejdere forstod han tillige at stimulere, dels til at udføre hans egne Idéer, dels til mere selvstændigt videnskabeligt Arbejde, saa han skabte et Forskningsinstitut af høj international Anseelse. Om den store Anseelse, han nød i Udlandet, og som Udtryk for hvilken han bl. a. blev udnævnt til Æredoktor ved Universitetet i Königsberg, er der i Anledning af hans Død skrevet saa meget andetsteds, at det ikke behøver at gentages her.

Selv vedblev han at være Bindeleddet mellem Videnskab og Praksis baade ude og hjemme, og i fremtrædende Grad virkede han som Raadgiver, som Foredragsholder og som Lærer for de mange, der søgte hans kyndige Bistand.

Som Menneske kunde han tilsyneladende virke noget tungt, men han var i Virkeligheden rig paa Humør og Lune, hyggelig og fornøjelig. Hans Karakter var uplettet, i sjælden Grad retlinet og fintfølede, hvorfor han ogsaa led meget, naar han følte sig personlig forurettet. Men den usædvanlig store Kreds af Venner og Beundrere, han efterlod sig, er ogsaa et af de talende Vidnesbyrd om, at med ham gik en Mand af ikke almindelig Valeur bort.

Fr. Weis.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925.

IV.

Beretning fra Statskonsulent Joh. Jensen.

Det sønderjydske Mejeribrug har i 1925 været præget af Mund- og Klovesygen.

Denne Landeplage tog for Alvor fat indenfor mit Distrikt i Foraaret 1925 i Egnene nær den gamle Grænse, hvor Sygdommen ubetinget har været mest ondartet. Her paa Sommeren bredte den sig til Als, hvor Flertallet af Besætningerne var angrebne, men hvor til Gengæld Sygdommen ikke var saa ondartet; og i Aarets sidste Maaned er bredte Farsoten sig i Egnene langs Sydgrænsen. Der er saaledes praktisk talt ingen Egn indenfor Landsdelen, som er bleven forskaanet for Mund- og Klovesygen, og den har derfor ikke alene paavirket Mælkeproduktionen, men præget selve Mejeridriften og vanskeliggjort denne.

Koantallet. Medens der siden Krigens Ophør har været en stadig Fremgang i Koantallet i de sønderjydske Landsdele, viser Kreaturtællingen den 15. Juli 1925 en Nedgang paa 0,5 pCt. Ved en nærmere Undersøgelse af Statistikken viser det sig, at denne Reduktion af Koantallet er fremkaldt af en betydelig Forøgelse af Studeholdet, idet Studenes Antal er steget med ikke mindre end 31 pCt. fra 22,629 i 1924 til 29,666 i 1925.

Denne stærke Tilgang kan ikke forklares ud fra det Synspunkt, at Kødproduktionen har været mere lønnende end Mælkeproduktionen i de sidste Aar. Efter min Mening har der siden Genforeningen næppe noget Aar været

Mulighed for at faa et økonomisk Udbytte af Kødproduktionen, naar man ser bort fra Konjunkturgevinsten. Forklaringen maa udelukkende søges i det sønderjydske Landbrugs tidligere Produktionsforhold. Det er gamle Vaners Magt, der her har gjort sig gældende og ført store Dele af de sønderjydske Landmænd bort fra Køerne og over til Studene, saa snart der øjnedes en lille Bedring for Kødproduktionen. Mange Landmænd var ved Overgangen til danske Produktionsforhold kommen noget hovedkulds ind i en forceret Mælkeproduktion, som de næppe har magtet at gennemføre, hvorfor de økonomiske Resultater ikke har været tilfredsstillende.

Af efterfølgende Tabel ser man Forskydningen indenfor Kvægbestanden i Sønderjylland og ser, hvorledes Forholdet mellem Stude og Køer har formet sig i de sidste 6 Aar.

Antallet af Stude og Køer i de sønderjydske Landsdele i 1920—25.

Aar	Stude	Køer og Kvier der har kælvet	Antal Stude for 100 Køer
1920	27,259	82,770	33
1921	37,358	87,479	43
1922	31,899	91,766	34
1923	20,861	94,635	22
1924	22,629	96,475	23
1925	29,666	96,004	31

Mælke mængden er trods Mund- og Klovesygen og Nedgangen i Koantallet steget med ca. 3 pCt. Stærkest er Fremgangen i Aabenraa og Tønder Amter, hvor den er over 6 pCt., i Sønderborg Amt er Fremgangen 4,4 pCt., og for Haderslev Amts Vedkommende er der en Tilbagegang paa 0,6 pCt., hvilket svarer godt til den stærke Nedgang i Koantallet paa 700 Stkr. og de haarde Angreb af Mund- og Klovesygen. Sidstnævnte Forhold er selvfølgelig en af Aarsagerne til Koantallets Tilbagegang. Selvom Mælkeproduktionen saaledes har haft ret vanskelige Kaar, har Interessen for Mejeridriften dog været meget

tilfredsstillende, naar undtages Aarets sidste Maaneder, hvor Prisfaldet paa alle Landbrugsprodukter har kastet sin mørke Slagskygge ind over alle Landbohem. Interessen for Mejeribrugget har fra Landbrugets Side givet sig Udslag paa forskellig Maade. Først paa Aaret afholdtes en Række gode Mejerigeneralforsamlinger (Flertallet af de sønderjydske Mejerier slutter Regnskabet pr. 31. December), hvor der blev vedtaget Forbedringer baade med Hensyn til den rent tekniske Mejeridrift og Afregningsforholdene (68 pCt. af de sønderjydske Mejerier afregner Mælken efter Fedtenheder), og vedtaget Forholdsregler til Forbedring af Mælkens Kvalitet. Til mange Mejerigeneralforsamlinger er der knyttet Foredrag af landøkonomisk Art, idet man gaar ud fra, at her er Stedet, hvor alle Landmænd samles. En Del Mejerier er blevet ombyggede, og flere har foretaget gennemgribende Ommonteringer eller Tilbygninger. Ved saa godt som alle disse større Forandringer har jeg været taget med paa Raad, og jeg har i Aarets Løb besøgt disse Mejerier et betydeligt Antal Gange.

Konsulentarbejdet. Mit Arbejde har iøvrigt formet sig paa sædvanlig Vis. Jeg har haft 277 Rejsedage eller lidt mindre end Aaret forud; men da mit Hjemmearbejde selvfølgelig ogsaa kræver sin Tid, naar man ellers skal følge med i Udviklingen, mener jeg, at Rejsedagene snarere er for mange end for faa.

I Aarets Løb har jeg besøgt 93 Mejerier og af disse nogle indtil en halv Snes Gange.

Jeg har været Dommer og som Regel holdt et ganske kort Foredrag ved 44 Bøtteudstillinger i mit Distrikt samt været Dommer ved de provinsielle Udstillinger i København, Odense og Fredericia. Seks Gange har jeg været Dommer ved Forsøgslaboratoriets Bedømmelser. Det mest omfattende Bedømmelsesarbejde har jeg dog foretaget ved Eksportørernes Lagerbedømmelser, hvor jeg saa ofte, min Tid har tilladt det, har været medvirkende ved efterfølgende Firmaers ugentlige Bedømmelser: Sønderjydske

Smøreksporthforening i Vojens, Haderslev Smøreksporthforening, Sønderjydske Landmænds Smøreksporthforening i Sønderborg, Dansk Andels Smøreksporthforening i Esbjerg, Maypoole Dairy Co., Esbjerg, The Co-operative Wholesale, Esbjerg, Pollock & Co., Esbjerg, og Forp. V. Stilling-Andersen i Esbjerg.

Disse Ugebedømmelser bliver mere og mere Udgangspunkterne for den Kvalitetsforbedring, vi stedse maa have for Øje; og naar det sønderjydske Smør har haft en saa pæn Fremgang i Kvaliteten, skyldes det ikke mindst, at 65 pCt. af det sønderjydske Smør er solgt gennem de stedlige Smøreksporthforeninger, hvis Lager ligger saa centralt for Mejeribestyrerne, at de jævnligt har kunnet følge Bedømmelserne og altid har været à jour med Smørproduktionen. Og naar saa den rette Kappelyst i Arbejdet er til Stede, da nøjes man ude paa Mejerierne ikke gerne med en Gennemsnitskarakter for Smørret, men arbejder stedse frem mod højere Maal. Jeg har da ogsaa været tilkaldt til Mejerier ikke alene for at afhjælpe Smørfejl, men lige saa ofte for om muligt at give Fingerpeg til en yderligere Forbedring af en Produktion, hvis Kvalitet nærmest maa betegnes som Gennemsnit.

Af Foredrag har jeg i Aarets Løb holdt 41. De fleste er holdt ved Mejeriernes Generalforsamlinger eller ved Møder indenfor en Mejerikreds. Desuden har jeg holdt Foredrag ved Undervisningsmødet paa Ladelund, ved Fyns Mejeriforenings Repræsentantskabsmøde og ved et Møde i Sønderjydske Smøreksporthforening.

Jeg har deltaget i 18 Møder inden for Sønderjydske Mejeriforening, hvis Sekretær- og Kassererpost jeg i Lighed med tidligere Aar har varetaget. Desuden har jeg deltaget i 14 andre Møder, bl. a. et Møde i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Konsulentmødet i København og flere Land- og Mejeriorganisationers Aarsmøder.

Da Gerbereringen paa Mejerierne vinder saa hurtigt Indpas, har jeg ledet 5 Gerbereringskursus paa Mejerierne i forskellige Distrikter.

I enkelte Tilfælde har jeg været tilkaldt ude paa Gaardene for i Samraad med den stedlige Mejeribestyrer at give Vejledning til Indretning af et praktisk Mælkeafkølingsanlæg.

Ved Mejeristernes Afgangseksamen paa Ladelund og Dalum Mælkeriskoler har jeg som i tidligere Aar været Fællescensor i Fysik.

Efter Indbydelse fra Sønderjyllands Højspændingsværk i Aabenraa foretog jeg en Rejse sammen med Værkets Repræsentant til Haslev Højspændingsværk for inden for dette Omraade at se Elektriciteten anvendt som Drivkraft paa Mejerierne.

Efter de Oplysninger, der kunde faas, synes Elektriciteten selv til den meget lave Pris, Højspændingsværket leverer den til, næppe at have Muligheder for at kunne konkurrere med Dampen, hvad Prisbilligheden angaar.

Kun som Nødhjælp, hvor Damp- eller Kraftanlægget er for lille, kan det tilraades at bruge Elektriciteten for en kortere Tid, og saa maa Prisen endog reduceres betydeligt under de sædvanlige Forbrugspriser.

Mit Hjemmearbejde har været ret omfattende. Navnlig er Telefonsamtalerne talrige, og selv om en saadan ikke kan erstatte noget Mejeribesøg, kan der dog træffes Aftaler og Ændringer i Produktionen, hvis Resultater senere kan bedømmes.

Som sædvanlig har jeg redigeret Mejeriteksten i »Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende« og staar paa denne Maade i udmærket Kontakt med Bladets ca. 2000 Læsere.

V.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

Medvirken ved Oprettelsen af nye Elektricitetsværker, Udvidelse af bestaaende Værker og Overgang af Jævnstrømsværker til Højspænding har atter i Aar beslaglagt en Del af min Tid.

Ogsaa paa mange andre Omraader har jeg været raadspurgt, ikke mindst om mindre Vandforsyningsanlæg, men her føles, som tidligere omtalt, i høj Grad Savnet af sammenlignende Undersøgelser og Forsøg med de mange forskellige Systemer, der efterhaanden er fremkommet paa dette Felt. Skønt det Beløb, der antagelig vil medgaa til saadanne Undersøgelser, næppe vil andrage mere end nogle faa Tusinde Kroner, saa er det desværre endnu ikke lykkedes at faa det fremskaffet.

En ikke uvæsentlig Del af min Tid er endvidere medgaaet til de tidligere omtalte Forsøg med Sprit og Spritblandinger som Motorbrændsel. Først paa Aarets sidste Dag lykkedes det at faa Forsøgene afsluttede.

Resultaterne af disse var, om ikke overraskende, saa dog i mange Henseender interessante. Hensigten med Forsøgene var at udfinde, hvilke Blandinger (Sprit med henholdsvis Benzin, Benzol og Æter samt ren Alkohol med Benzin), der egner sig bedst til og kan anvendes med størst Økonomi i almindelige Automobil- og Traktormotorer, samt hvilke Forandringer, der i givet Tilfælde bør foretages ved disse.

Da Prøverne maatte foretages ved forskellige Belastningsgrader, Omdrejningstal og Kompressionsforhold med hver af de undersøgte Blandinger, blev Arbejdet meget omfattende, hvilket maaske bedst fremgaar af, at der blev foretaget over 500 Bremseforsøg med tilhørende Udregning af Forbrug og Hestekraft, foruden Indstillings- og Starteforsøg.

Som Hovedresultat af Forsøgene kan anføres, at Sprit og Spritblandinger giver bedre termisk Nyttevirkning end Benzin, særlig naar Kompressionen forøges noget. At forøge Kompressionen ret meget i en for Benzin bygget Motor vil dog ikke være tilraadeligt. Forbruget i Kilogram ligger derimod som venteligt betydeligt højere ved Sprit end ved Benzin paa Grund af den førstes langt lavere Brændværdi.

Forbrændingsluften maa opvarmes meget stærkt

(150 à 180° C.), og Tændingen bør ske tidligere end ved Benzin.

Motorens Hestekraft og Drejningsmoment vil gaa noget ned, naar der anvendes Sprit eller Spritblandinger (10 à 20 pCt.), og under særlige Forhold (stærk Belastning og pludselig Standsning) kan der afsætte sig Rust paa Cylindervæggen, hvilket kan være farligt, men Faren kan dog uden større Besvær undgaas ved Hjælp af særlige Foranstaltninger. Smøreolien maa være sværere og Smøringen mere intensiv ved Sprit end ved Benzin.

Startning af kold Motor med Sprit er ugørlig, men ved Tilsætning af 25 pCt. Benzol, Benzin eller Æter lykkes Startningen uden større Besvær, om end ikke saa hurtigt og let som ved Benzin.

Sprit og Spritblandinger lader sig saaledes anvende i almindelige Benzinmotorer, uden at disse behøver at undergaa større Ændringer, og Spørgsmaalet om, hvad der bør foretrækkes, er da nærmest et Prisspørgsmaal. Som bekendt er Prisen for Benzin dog for Tiden saa lav, at enhver Mulighed for med Fordel at bruge Sprit er udelukket, men vi ved alle, hvor hurtigt Toldforanstaltninger, Trustdannelser, Krigsforhold og meget andet kan forandre Priserne, og derfor kan i et Land som Danmark, hvor Sprit i rigelig Mængde altid vil kunne fremstilles af Landets Produkter hvorimod enhver anden Art Brændsel maa tilføres ude fra, Spørgsmaalet om Sprittens mest formaalstjenlige Anvendelse til Motorer før end anet faa aktuel Interesse, ikke alene for Motorfolket, men ogsaa for Landbruget.

Forsøgene foretoges paa Teknologisk Institut, og De Danske Spritfabriker afholdt de direkte dermed forbundne Udgifter.

Som i tidligere Aar har jeg atter i Aar været Leder af de Maskinkursus, der paa Landbrugsorganisationernes Foranstaltning afholdes paa Teknologisk Institut i Januar—Februar Maaned.

Mine skriftlige Arbejder indskrænker sig i Aar til spredte Artikler i Blade og Tidsskrifter.

VI.

Beretning fra Statskonsulent W. A. Kock.

Som jeg tidligere har paapeget, er Interessen for at faa vor Fjerkræavl udviklet mest muligt i praktisk og økonomisk Retning stadig voksende, og man erkender nu mere og mere Nytten af det Arbejde, der er udrettet og stadig gøres for at fremme selve Avlen. Det virker tilfredsstillende at se, at der nu afholdes den ene Konkurrence mellem hele, vellede og lønnende Hønseshold efter den anden, ligesom Dannelsen af Avlscentre og Oprettelsen af Fremavlssteder i de forskellige Sogne, et Udslag af Husmandsforeningernes Bestræbelser, griber mere og mere om sig. Som Medlem af Fællesudvalget for Fjerkræavlens Bedømmelsesudvalg har jeg nøje Føling med de bedste Hønsesætninger, der anerkendes som Avlscentre, idet jeg har Lejlighed til at tilse disse et Par Gange aarlig og tillige udarbejde Beretningen. Ogsaa til den Stedbedømmelse af Hønseshold paa Falster, der foranstaltes af Det Classenske Fideicommis, har jeg stadig Tilknytning, og har desuden paa dette Omraade vejledet andre Organisationer. Hvilket praktisk Arbejde, der end optages til Avlens Fremme, gælder det først og fremmest om, at Kræfterne ikke spredes over for mange Racer, hvad der er Tilbøjelighed til, men at man holder sig til de faa anerkendte Nytteshønsracer.

Medens kunstig Rugning og Opdræt i sin Tid blev betragtet næsten som noget, man helst skulde lade være med at beskæftige sig med, er der sket store Fremskridt paa dette vigtige Omraade. Særlig Indførelsen af de saakaldte Paraplymødre har haft stor Betydning, idet de er meget praktiske og lette i Brugen. Den forøgede Interesse for kunstig Rugning og Opdræt, som forøvrigt kan spores hele Verden over, har givet Stødet til, at flere Fjerkræholdere optager Produktion af tidlige Slagtekyllinger, som forhaabentlig mere og mere vil konkurrere de udenlandske ud. Ogsaa Salg af daggamle Kyllinger vinder til Gavn for Sagen stadig Fremgang.

Indenfor flere Racer, og da ikke mindst Italienerne, har vi et udmærket Materiale fuldt ud paa Højde med, hvad der ses i Udlandet af denne Race. Særlig i England har de danske Italienerhøns et godt Navn, og af og til, saaledes ogsaa i det forløbne Aar, er der eksporteret Høns af nævnte Race til England, hvortil der sikkert kunde af-sættes flere, om vore Opdrættere averterede i de engelske Fagblade. Der kræves Oplysninger om Afstammingsforholdene saavel paa fædrene som mødrene Side, og det samme gjorde den russiske Kommission, som jeg fik Ordre til at ledsage, og som opkøbte over 700 Stkr. Avlsfjerkræ til et Beløb af godt 19,000 Kroner. Efter de senere fremkomne Udtalelser synes man at have været godt tilfreds med det opkøbte Avlsfjerkræ, der hovedsagelig blev fordelt i Nordrusland. En Del kom saaledes til den tidligere kejserlige Ejendom Zarskoje Selo og til et levende Museum paa en af Øerne i Neva Deltaet.

For Gaaseavl er der stadig Interesse, og særlig paa et Tidspunkt lige før Jul var Priserne i Modsætning til forrige Aar, hvor Markedet fuldstændig brød sammen, meget høje. Produktion af »Grønne Gæslinger«, hvorved forstaas slagtefærdige 3 à 3½ Maaneder gamle Gæslinger, der kan naa en Vægt af fra 3 til 6 kg og derover, drives flere Steder med Held, men der er for disse saavel som for Vinterkyllinger og fedede unge Haner, hvad jeg ofte har henledt Opmærksomheden paa, kun et begrænset Hjemmemarked. En mulig Eksportvare kræver for at kunne gøre sig gældende i Konkurrencen en udsøgt Behandling og sidst, men ikke mindst, maa Kvaliteten være ekstra fin. I Lighed med Udlandets store Gaaserier har man paa en Gaard i Nordsjælland indrettet en saadan større Bedrift, hvor der i Aar er tillagt ikke mindre end ca. 500 Gæslinger, der for en stor Del fandt Afsætning tidlig paa Aaret som »Grønne Gæslinger«. Særlig i Tyskland danner disse en søgt Spise, maaske de ogsaa kan blive det hos os, naar Smagen udvikles mere i denne Retning.

I Aarets Løb blev Forbudet mod Indførsel her til Landet af levende Gæs udvidet til ogsaa at omfatte det øvrige Fjerkræ.

Min Virksomhed har været fortsat i samme Spor som tidligere Aar. Jeg har saaledes som sædvanlig deltaget i en Del Forhandlinger og Møder, bl. a. i Statens Husdyrbrugsudvalg, Fællesudvalget for Fjerkræavl, Landhusholdningsselskabet samt Landbo- og Husmandsforeningerne, afgivet Erklæringer i tilstillede Sager og haft en omfattende Korrespondance. Hertil kan føjes Besøgene i mit Hjem og de mange Udlændinge, der har søgt mig, hvilket ofte kan have Betydning, selv om det lægger Beslag paa nogen Tid. I særlig Grad har jeg været optaget af Hjemmearbejde, idet jeg foruden mit Bidrag til Landbrugets Historie, Udfærdigelse af Beretninger og Affattelse af nye Skemaer til Hønsseavlskonkurrencen og Spredningen af Rugeæg, der iøvrigt er en Opgave, der lægger meget Beslag paa Tiden, har udarbejdet et Skrift om »Hønsseavl og Hønssehold«. Dette udgives af Fællesudvalget for Fjerkræavl. Endelig har jeg Tid til anden været beskæftiget med forskellige Forarbejder til min nye store illustrerede Haandbog i Fjerkræavl samt skrevet en Del Artikler til Landbrugspressen saavel om praktisk Fjerkræavl som om, hvad der foregaar i andre Lande paa Fjerkræavlens Omraade. Saavidt muligt har jeg efterkommet de til mig rettede Anmodninger om Foredrag. Ved et af Aalborg Amts Landboforening afholdt Kursus i Fjerkræavl har jeg holdt Foredrag og ligesaa ved et Kursus for Lærere og Skoleelever paa Ellekilde ved Lyngby samt ved forskellige Kursus paa Husmandsskolen ved Høng. Endvidere har jeg medvirket ved en Radioudsendelse over Københavns Radiofonistation samt holdt i Lighed med tidligere Aar en Række Foredrag for Eleverne paa Landboskolen ved Lyngby og deltaget i det paa Husmandsskolen ved Odense afholdte store Aarsmøde for de fynske Fjerkræavlere.

Udkomne Bøger.

Register-Stambog over Korthorn. IV. Tyre 631—770. Køer 5801—7000. Udarbejdet af Stambogskontoret for Korthorn ved *C. Hedegaard*. 271 Sider. (Aarhus.)

Beretning om „Fællesudvalget for Fjerkræavlens Virksomhed i 1925—26. Ved Statskonsulent *W. A. Kock*. 16 Sider i Kvart. (København.)

Fællesudvalgets Virksomhed omfatter navnlig Præmiering af hele, velledede og lønnende Høsehøld, Oprettelse af Avlscentre samt Spredning af billige Rugeæg fra de kontrollerede Avlscentre.

De 3 Høsehøld, der i Konkurrenceaaret 1. Novbr. 1924 til 31. Oktober 1925 modtog Ærespræmie og 1. Præmie, tilhørte: 1. Husmand *Knud Sørensen*, Rosminde pr. Odder, 2. Høseriejer Frk. *Marie Hansen*, Dømmestrup pr. Fangel, og 3. Husmand *Jørgen Greve*, Horne Taastebjerg, Faaborg. Forholdet var henholdsvis for hver af dem:

	Antal Høner i Gennemsnit	Gennemsnits- lægning pr. Høne	Nettoudbyttet af Besætningen
1	106	182	2493 Kr.
2	88	183	2436 —
3	132	191	2154 —

Fra de ialt 38 præmierede Høsehøld er der i Konkurrenceaaret leveret ialt 83.035 Rugeæg, 16.224 nylig udrugede Kyllinger og 1641 Avlsdyr mod henholdsvis 60.067, 11.424 og 1006 Stkr. det foregaaende Aar.

Vejledning i Hestens Brug og Pleje. Forspænding, Kørsel, Uddannelse af Kuske, Tilkørsel, Longering, Ridning, Røgt og Pleje. Af Løjtnant *Orlow-Andersen*, Lærer i Hestens praktiske Brug og Behandling ved Dalum Landbrugsskole. 61 Sider. (Holbæk Eksprestrykkeri.)

Aalborg Amts Andels-Smørsalgstovning gennem 25 Aar. 1901—1926. 12 Sider i stort Kvart. I dette lille Jubilæumsskrift gøres der ganske kort Rede for Foreningens Stiftelse og Virksomhed. Da Foreningen blev startet, talte den 8 Mejerier, nu 30. I det første Regnskabsaar havde den ca. 381 000 kg Smør til et Afregningsbeløb (+ Efterbetaling) af ca. 721 000 Kr., i 1925 var Tallene 2.8 Mill. kg og 12.6 Mill. Kr.

Der findes Billeder af de Mænd, som paa forskellig Maade har været knyttet til Foreningen. (Aalborg.)

Nogle Fodringsforsøg med Malkekøer.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Onsdag d. 24. Marts 1926 af *Lars Frederiksen*.

Den Forsøgsserie, som jeg ved denne Lejlighed skal give nogle Oplysninger om, har til Formaal at kaste Lys over visse Spørgsmaal vedrørende saakaldt »stærk« og »svag« Fodring af Malkekøer.

Forsøgene blev paabegyndt i Vinteren 1922—23 og har været gennemført hver Vinter siden. Hvis indeværende Vinters Forsøg medregnes, er der i denne Serie i 4 Aar gennemført ialt 26 Forsøg omfattende 667 Køer.

I de samme 4 Aar er der, under Husdyrbrugsafdelingens Medvirken, tillige udført 2 Forsøg vedrørende Kokos-, Babassu- og Palmekagers Indflydelse paa Mælkenes Fedtindhold, 1 Høforsøg og 3 saakaldte Sommerforsøg samt 1 Forsøg med modne Lupiner og 2 Forsøg med Bærme, endvidere er nogle tidligere planlagte Forsøg med Ensilage fortsatte og delvis afsluttede.

De under Medvirken af Husdyrbrugsafdelingen i de sidste 4 Aar gennemførte 35 Forsøg omfattende 867 Køer er udført paa følgende Gaarde:

<i>Brattingsborg</i>	7	Forsøg	med	ialt	192	Køer
<i>Frederikshøj</i>	2	—	—	44	—	
<i>Hollufgaard</i>	1	—	—	18	—	
<i>Holmegaard</i>	1	—	—	24	—	
<i>Jernit</i>	2	—	—	57	—	
<i>Lundsgaard</i>	4	—	—	102	—	
<i>Lungholm</i>	1	—	—	32	—	

<i>Næsgaard</i>	2	Forsøg med ialt	39	Køer
<i>Rosenfeld</i>	4	—	—	93 —
<i>Rosenholm</i>	1	—	—	27 —
<i>Sanderumgaard</i>	5	—	—	125 —
<i>Taarupgaard</i>	3	—	—	60 —
<i>Visborggaard</i>	1	—	—	24 —
<i>Wedellsborg</i>	1	—	—	30 —

Medregnes de inden Husdyrbrugsafdelingens Opretelse planlagte Forsøg, som er udført paa *Faurholm*, *Lerchenfeldt* og *Tranekjær* (Pæregaard) siden 1922, saa bliver Malkekvægforsøgenes Fordeling med Hensyn til Landsdele for Aarene 1922—26 følgende:

5 Forsøgsgaarde	paa Fyn
4 —	i Jylland
4 —	paa Sjælland
1 Forsøgsgaard	» Falster
1 —	» Langeland
1 —	» Lolland
1 —	» Samsø,

og alle Laboratoriets Forsøg med Malkekvæg omfatter i disse 4 Aar op mod 1000 Køer ialt, naar de Køer paa *Ourupgaard*, som var med i Opdrætningsforsøgene medregnes.

Forsøgene vedrørende »stærk« og »svag« Fodring er delt i 4 Rækker:

I 1. Forsøgsrække gives der Køerne i Forhold til Mælkemængde og Legemsvægt lige store Fodermængder, men Produktionsfoderets Proteinindhold varieres for de forskellige Hold (Konstant Fodermængde — varierende Proteinmængde i Forhold til Ydelsen).

I 2. Forsøgsrække holdes Foderets Proteinindhold saa vidt muligt konstant i Forhold til Forsøgs-køernes Mælkeydelse og Legemsvægt, men Produktionsfoderets Størrelse (udtrykt i F. E.) varieres i Forhold til Mælkeydelsen (Konstant Proteinmængde — varierende Fodermængde i Forhold til Ydelsen).

I 3. Forsøgsrække varieres Produktionsfoderet ligesom i 2. Forsøgsrække i Forhold til Mælkeydelsen, men Foderets Proteinindhold holdes uændret, hvilket medfører at baade Foderets Mængde (F. E.) og Proteinindhold (g Protein) varieres i Forhold til Mælkeydelsen (Varierende Fodermængde og varierende Proteinmængde i Forhold til Ydelsen — konstant Proteinindhold pr. F. E. i Produktionsfoderet).

I en 4. Forsøgsrække søgte man belyst, hvilken Indflydelse Tidspunktet for Foderændringen (Nedgang — eller Opgang i Foder i Forhold til Ydelsen) havde paa Mælkeydelsen.

I det følgende vil kun de 3 første Forsøgsrækker blive nærmere omtalt, Tiden tillader ikke at komme ind paa en Omtale af 4. Forsøgsrække eller paa de i de senere Aar udførte andre Forsøg eller Prøvefodringer med Malkekøer.

Holdinddelingen er foretaget i Hovedsagen efter samme Principper som ved de af Forsøgslaboratoriet tidligere udførte Forsøg med Malkekøer. Holdene betegnes med Bogstaver: A, B og C. De saakaldte »normalt-fodrede« Hold eller Kontrolhold, som fodres efter samme Plan i hele den Tid Forsøget strækker sig over, betegnes i alle Tilfælde ved Bogstav A, de »svagt« eller mindre stærkt fodrede Hold betegnes ved B, og de »stærkt« eller stærkere fodrede Hold ved C. I et enkelt Forsøg (K 227) er C Holdene delt i flere Grupper, disse betegnes da ved C_I, C_{II} og C_{III}, hvor C_I faar den mindste og C_{III} den største Proteinmængde.

Hele Forsøgstiden deles i 3 Afsnit:

- 1) Forberedelsestiden,
- 2) Tiden paa Forsøgsfoder,
- 3) Eftertiden.

I Forberedelsestiden og Eftertiden fodres alle Hold ens i Forhold til Mælkeydelse og Legemsvægt. I Tiden paa Forsøgsfoder indtræder den planlagte Foderændring

for B og C Holdene, medens A Holdene fodres efter samme Plan som i Forberedelsestiden. De første 1 à 2 14-Dages Perioder i Tiden paa Forsøgsfoder og i Eftertiden betegnes som Overgangstider.

I de følgende Tavler findes en grafisk Fremstilling angaaende de i 1.—3. Forsøgsrække i Aarene 1922—25 gennemførte ialt 16 Forsøg. Tavlerne er delt i 3 Afsnit: Forberedelsestid (Forb.tid), Tid paa Forsøgsfoder og Eftertid. Der er paa hver Tavle angivet, hvor mange Dage det paagældende Tidsrum har strakt sig over; dernæst følger Bogstavbetegnelsen for Holdene. For hvert Hold findes en skraatskraveret Søjle, hvis Længde svarer til Holdets gennemsnitlige daglige Mælkeydelse i det paagældende Tidsrum.

Mælkeydelsen er i alle Tilfælde omregnet til saakaldt 4 pCt. Maalemælk, der findes ved at multiplicere den absolutte Mælmængde med 0,4 og hertil lægges Fedtmængden ganget med 15. (Se Side 7 og 8 i 2. Meddelelse fra Forsøgslaboratoriets Husdyrbrugsafdeling).

Nederst i hver af de skraatskraverede Søjler er for Forberedelses- og Eftertiden anført et Tal, som angiver kg 4 pCt. Maalemælk i Gsnit. pr. Ko daglig.

I det Afsnit, som omfatter Tiden paa Forsøgsfoder, er ved Siden af Mælkesøjlen anbragt en uskraveret Søjle, hvis Højde svarer til Produktionsfoderets Størrelse udtrykt i F. E. (P.-F. E.).¹⁾ Tilvækst eller Tab i Huld er angivet ved et henholdsvis lodret skraveret eller et helt sortfarvet Felt, anbragt over »Mælke-« eller »Fodersøjlen«, saaledes at Tilvækst altid er anbragt i Forlængelse af »Mælkesøjlen«, og Tab i Huld i Forlængelse af »Fodersøjlen«. De nederst i »Fodersøjlerne« anførte Tal angiver Antal P.-F. E.

I Linien under Søjlerne er anført den gennemsnitlige Fedtprocent for hvert Hold.

¹⁾ De uskraverede »Fodersøjler« er tegnede i 2,5 Gange saa stor Maalestok som »Mælkesøjlerne«. Naar de to Søjler er lige høje, vil det altsaa sige, at der er produceret 2,5 kg 4 pCt. Maalemælk pr. P.-F. E.

Table 1.

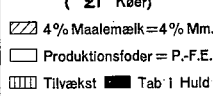
kg 4% Mm.	Forb.tid, 25-28 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 59 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,65	3,54	3,54	3,36	3,38	3,43	3,51	3,44	3,57	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				72,9	58,2	83,4	<i>Rosenfeld</i> Forsøg K 21 I. Forsøgsrække 1922-23 (21 Keer) 			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				157	127	188				
kg 4% Maalemælk daglig				13,1	13,0	13,4				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				070	+ 0,09	089				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				214	218	226				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				11,4	+ 1,5	14,9				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				131	132	138				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				7,0	+ 0,9	9,2				

Table 2.

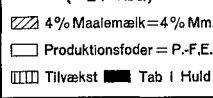
kg 4% Mm.	Forb.tid, 47-52 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 112 Dage			Eftertid, 57 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,73	3,79	3,66	3,62	3,65	3,66	3,66	3,77	3,65	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				69,7	55,8	82,2	<i>Taarupgaard</i> Forsøg K 115 I. Forsøgsrække 1922-23 (24 Keer) 			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				176	141	207				
kg 4% Maalemælk daglig				12,9	12,6	13,1				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				+ 0,21	0,63	+ 1,10				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				252	252	252				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				+ 4,0	12,5	+ 21,2				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				143	140	145				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				+ 2,3	7,0	+ 12,2				

Table 3.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 43-54 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 140 Dage			Eftertid, 62 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
% F.	3,51	3,57	3,52	3,47	3,25	3,31	3,85	3,79	3,85	% F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.	60,0			51,4			75,1			<i>Jernit</i> Forsøg K 224 I. Forsøgsrække 1922-23 (30 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld
g Prot. pr. Produktions-F.E.	146			118			176			
kg 4% Maalemælk daglig	12,4			11,6			11,8			
kg Tilvækst pr. Kø i 10 Dage	1,70			0,81			1,23			
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.	244			229			234			
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.	33,6			16,1			24,3			
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt	136			128			130			
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt	18,7			9,0			13,6			

Table 4.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 25-54 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98-140 Dage			Eftertid, 57-62 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
% F.	3,61	3,64	3,57	3,47	3,38	3,43	3,68	3,68	3,70	% F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.	65,7			54,3			79,1			<i>Sammen drag af</i> Forsøg K 21, 115 og 224 I. Forsøgsrække 1922-23 (75 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld
g Prot. pr. Produktions-F.E.	156			126			187			
kg 4% Maalemælk daglig	12,7			12,2			12,5			
kg Tilvækst pr. Kø i 10 Dage	0,99			0,54			0,58			
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.	238			231			236			
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.	18,5			10,3			10,9			
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt	136			132			136			
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt	10,6			6,9			6,3			

Table 5.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 21 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 56 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	3,52	3,45	3,66	3,44	3,54	3,63	3,47	3,60	3,64	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				51,0	42,1	59,9				
g Prot. pr. Produktions-F.E.				113	92	134				
kg 4% Maalemælk daglig				131	12,2	137				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				1,07	0,91	1,22				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				222	218	224				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				181	16,2	20,0				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				134	129	138				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				10,9	9,6	12,3				

Rosenfeld
Forsøg K 25
1. Forsøgsrække 1923-24
(24 Køer)

▨ 4% Maalemælk = 4% Mm.
□ Produktionsfoder = P.-F.E.
▤ Tilvækst   ■ Tab i Huld

Table 6.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 42 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 58 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	3,46	3,57	3,49	3,69	3,83	3,63	3,96	4,13	3,98	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				48,5	38,4	57,1				
g Prot. pr. Produktions-F.E.				119	96	141				
kg 4% Maalemælk daglig				136	137	136				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				(2,47)	(3,99)	(3,21)				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				245	250	247				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				(44,6)	(72,7)	(58,4)				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				142	142	142				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				(25,8)	(41,5)	(33,4)				

Lundsgaard
Forsøg K 119
1. Forsøgsrække 1923-24
(24 Køer)

▨ 4% Maalemælk = 4% Mm.
□ Produktionsfoder = P.-F.E.
▤ Tilvækst ikke medregnet; Sammenlæg (mangeltud Vejrning)

Table 7.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 42 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 84 Dage			Eftertid, 47 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,26	3,42	3,34	3,67	3,55	3,63	4,14	3,89	4,01	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				51,8	41,6	60,3				
g Prot. pr. Produktions-F.E.				123	101	145				
kg 4% Maalemælk daglig				13,6	13,6	13,6				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,91	0,97	1,43				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				237	242	241				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				15,9	17,3	25,4				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				140	141	142				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				9,4	10,1	14,9				

Jærupgaard
Forsøg K 120
I. Forsøgsrække 1923-24
(18 Køer)

 4% Maalemælk = 4% Mm.
 Produktionsfoder = P.-F.E.
 Tilvækst Tab i Huld

Table 8.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 37 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 70 Dage			Eftertid, Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,27	3,32	3,24	3,41	3,32	3,33				%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				47,7	38,1	55,6				
g Prot. pr. Produktions-F.E.				113	91	134				
kg 4% Maalemælk daglig				11,8	11,7	12,4				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				1,81	0,56	1,98				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				237	238	242				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				36,3	11,4	38,6				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				130	129	133				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				19,8	6,2	21,3				

Jærnit
Forsøg K 225
I. Forsøgsrække 1923-24
(24 Køer)

 4% Maalemælk = 4% Mm.
 Produktionsfoder = P.-F.E.
 Tilvækst Tab i Huld

Table 9.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 42 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 112 Dage			Eftertid, 4-5 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,82	3,96	3,83	3,90	4,15	3,96	4,13	4,33	4,22	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				51,6	41,4	59,5	<i>Brattingsborg</i> Forsøg K 226 I I. Forsøgsrække 1923-24 (30 Køer) 4% Maalemælk=4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				125	105	151				
kg 4% Maalemælk daglig				135	133	135				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				078	023	081				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				242	255	253				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				140	4,4	152				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				140	145	146				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				8,1	2,5	8,7				

Table 10.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 21-42 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 70-112 Dage			Eftertid, 45-58 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,49	3,57	3,52	3,65	3,75	3,68	3,92	4,01	3,97	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				50,3	40,5	58,6	<i>Sammendrag af</i> Forsøg K 25, 119, 120, 225, 226 I. Forsøgsrække 1923-24 (123 Køer) 4% Maalemælk=4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				120	98	143				
kg 4% Maalemælk daglig				132	129	134				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				1,09	0,60	1,26				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				238	242	243				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				19,5	11,2	22,8				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				138	138	141				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				11,4	6,4	13,3				

Table 11.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 53 Dage						Tid paa Føsegsfoder, 98 Dage						Eftertid, 56 Dage						P.- F.E.
	A		B		C		A		B		C		A		B		C		
	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	C _I	C _{II}	
20,0	17,0	3,79	3,84	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79
17,5																			
15,0																			
12,5																			
10,0																			
7,5																			
5,0																			
2,5																			
%F.E.	17,0	3,79	3,84	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79	17,0	16,9	3,82	3,79
	3,79	3,84	3,82	3,79	3,73	3,86	3,81	3,84	3,70	3,53	3,89	3,92	3,96	3,85	3,76				
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.	4,94	3,90	58,0	69,9	80,1														
g Prot. pr. Produktions-F.E.	12,5	9,9	14,9	17,8	20,0														
kg 4% Maalemælk daglig	14,3	13,8	14,5	14,6	13,5														
kg-Tilvækst pr. Ko i 10 Dage	0,17	0,99	1,94	1,03	0														
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.	2,53	2,55	2,57	2,54	2,50														
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.	2,9	18,3	34,3	18,1	0														
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt	14,8	14,8	14,9	15,0	14,3														
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt	1,7	10,6	19,9	10,6	0														

Sebring's forsy

Forsøg K 222¹

I. Føsegsrække 1924-25

(40 Køer)

▨ 4% Maalemælk = 4% Mm.

□ Produktionsfoder = P.-F.E.

▣ Tilvækst ■ Tab i Huid

Table 12.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 35 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 56 Dage			P.- F.E.
	B	C _I	C _{III}	B	C _I	C _{III}	B	C _I	C _{III}	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5	5									
10.0	4									
7.5	3									
5.0	2									
2.5	1									
%F.	3,89	3,87	3,75	3,70	3,70	3,51	4,09	3,86	4,04	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4 % Mm.				42,7	62,6	84,7	<i>Drattingsborg</i> Forsøg K 227 ^{II} I. Forsøgsrække 1924-25 (18 Køer) 4% Maalemilk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				104	154	207				
kg 4 % Maalemilk daglig				14,6	15,9	15,0				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,02	1,09	0,53				
kg 4 % Mm. pr. 100 P.-F.E.				243	247	244				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				0,3	16,9	8,6				
kg 4 % Mm. pr. 100 F.E. ialt				14,5	15,3	14,8				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				0,2	10,5	5,2				

Under Afsnittet for »Tid paa Forsøgsfoder« er foruden Linien med Oplysninger om Mælkens Fedtindhold anført 2 × 4 Linier. I de første 2 Linier gives Oplysning om: g Prot. i Foder pr. kg 4 pCt. Maalemilk og g Prot. pr. P.-F. E.

Antallet af P.-F. E. og g Prot. til Produktion er Resten af det samlede Foder, efter at der er fradraget 4 F. E. og 250 g Prot. til Vedligeholdelse af en Ko paa 500 kg lev. Vægt. For hvert kg Koen vejer over eller under 500 kg tillægges eller fradrages 0,005 F. E. og 0,5 g Prot. De anførte Tal for g Protein er beregnet fordøjeligt Renprotein.

I de næste 2 Linier er anført: kg 4 pCt. Maalemilk i Gsnit. pr. Ko daglig samt kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage.

I de følgende 2 Linier: kg 4 pCt. Maalemilk pr. 100 P.-F. E. samt kg Tilvækst pr. 1000 P.-F. E.

I de nederste 2 Linier er anført: kg 4 pCt. Maalemilk pr. 100 F. E. ialt, (I.-F. E. = Vedligeholdelses- + Produktions-F. E.) og kg Tilvækst pr. 1000 I.-F. E. Naar Tilvæksten er anført i et 10 Gange større Antal Dage og

Antal F. E. end Mælkemængden, er det for derigennem at lette Sammenligningen, hvis man vil regne med, at der af det Foder, som medgaar til 1 kg Tilvækst, kan produceres ca. 10 kg 4 pCt. Maalemælk.

1. Forsøgsrække.

(Tavlerne 1—13).

I 1922—23 er 1. Forsøgsrække gennemført paa:

<i>Rosenfeld</i>	Forsøg K 21 med 21 Køer (Tavle 1)
<i>Taarupgaard</i>	— K 115 ¹⁾ — 24 — (— 2)
<i>Jernit</i>	— K 224 — 30 — (— 3)

I 1923—24 er 1. Forsøgsrække gennemført paa:

<i>Rosenfeld</i>	Forsøg K 25 med 24 Køer (Tavle 5)
<i>Lundsgaard</i>	— K 119 — 24 — (— 6)
<i>Taarupgaard</i>	— K 120 — 18 — (— 7)
<i>Jernit</i>	— K 225 ²⁾ — 27 — (— 8)
<i>Brattingsborg</i>	— K 226 ^I — 30 — (— 9)

I 1924—25 er 1. Forsøgsrække gennemført paa:

<i>Brattingsborg</i>	Forsøg K 227 ^I med 40 Køer (Tavle 11)
—	— K 227 ^{II} — 18 — (— 12)

Der er gennemført og foreløbig opgjort 10 Forsøg omfattende 256 Køer i 1. Forsøgsrække. I Vinteren 1925—26 gennemføres 1. Forsøgsrække paa 3 Gaarde, nemlig: *Holmegaard*, *Lungholm* og *Sanderumgaard*. Naar disse sidstnævnte 3 Forsøg afsluttes, er 1. Forsøgsrække gennemført med 336 Køer tilhørende 8 forskellige Gaarde.

Paa Tavle 4 findes et Sammendrag af de 3 Forsøg, som gennemførtes i 1922—23.

Hold A gav 12,7 kg 4 pCt. Maalemælk (0,99) 65,7 g Prot.
— B — 12,2 — — (0,54) 54,3 g —
— C — 12,5 — — (0,58) 79,1 g —

Tallet i Klamme angiver Tilvækst pr. Ko i 10 Dage. Sidst i Linien for hvert Hold er anført g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

¹⁾ 2 A Hold.

²⁾ Ingen Eftertid. Der er fejlagtig opført 24 Køer paa Tavle 8.

Hold A har haft den største Mælkeydelse og Tilvækst, Hold C den næststørste og Hold B den mindste Mælkeydelse. Tilvæksten er omtrent ens for Hold B og C. Det ser altsaa ud, som om den foretagne Ændring i Foderets Proteinindhold har medført en Ændring i Ydelsen. Hvor stor Betydning A Holdets højere Ydelse i Tiden paa Forsøgsfoder skal tillægges, er ikke helt klart, da dette Hold ogsaa i Eftertiden viser en højere Mælkeydelse end B og C Holdene. Det lader sig ikke med Sikkerhed afgøre, om B og C Holdenes lavere Ydelse i Eftertiden er en Eftervirkning fra Tiden paa Forsøgsfoder, eller om Holdene har været for svage, hvad Forberedelsestiden dog ikke tyder paa.

Ændringerne i Proteinmængden er opnaaet ved i Tiden paa Forsøgsfoder at ombytte Oliekager og Korn.

Eksempelvis kan anføres, at Foderet, i Tiden da Holdene stod paa Forsøgsfoder i 1922—23 paa *Jernit*, i Gennemsnit pr. Ko og Dag var sammensat saaledes:

Hold A:	2,00 kg Oliek.,	1,31 kg Korn	(3,44 F.E. 746 g Prot.)
— B:	1,38 - - -	2,13 - - -	(3,40 - 597 g -)
— C:	2,60 - - -	0,41 - - -	(3,40 - 888 g -)

Kørerne paa alle Hold paa *Jernit* i 1922—23 fik til lige daglig ca. 35 kg Roer (3,7 F. E.), 2,5 kg Hø og ca. 4 kg Halm.

Paa Tavle 10 findes et Sammendrag af Resultaterne fra de 5 Gaarde i 1. Forsøgsrække i 1923—24.

Proteinmængderne pr. kg 4 pCt. Maalemælk var i 1923—24 mindre end i det foregaaende Aar.

Hold A	gav 13,2 kg 4 pCt. Maalemælk	(1,09) 50,3 g Prot.
— B	- 12,9 - - - - -	(0,60) 40,5 g -
— C	- 13,4 - - - - -	(1,26) 58,6 g -

I dette Tilfælde har Hold C den største Mælkeydelse og Tilvækst, og Hold B staar lavest. Det bemærkes, at Hold C i 1923—24 fik en mindre Proteinmængde pr. kg 4 pCt. Maalemælk end Hold A fik i 1922—23.

Som Eksempel paa Fodringen i Tiden paa Forsøgsfoder kan fra *Lundsgaard* i 1923—24 anføres:

Hold A:	1,69 kg	Oliek.,	1,80 kg	Korn	(3,51 F.E.	544 g	Prot.)
— B:	0,98	-	—	2,72	-	—	(3,56 — 421 g —)
— C:	2,38	-	—	0,99	-	—	(3,55 — 670 g —)

i Gennemsnit pr. Ko daglig. Endvidere ca. 3,5 kg Lucernehø, ca. 35 kg (3,8 F. E.) Roer og ca. 3 kg Halm pr. Ko daglig. Holdenes Mælkeydelse syntes paa *Lundsgaard* at være saa godt som upaavirket af den foretagne Ændring i Foderet. Hold B gav gennem hele Forsøgstiden lidt mere Mælk end Holdene A og C. Forskellen var dog mindst i Tiden paa Forsøgsfoder. Sammenligner man den halve Sum af Mælkeydelsen i Forberedelsestid og Eftertid med Ydelsen i Tiden paa Forsøgsfoder, saa viser Hold B den største Nedgang.

Om Forsøget paa *Lundsgaard* maa iøvrigt bemærkes, at de anførte Tal for Tilvækst, paa Grund af Mangler ved den i Forsøgets første Tid anvendte Vægt, ikke er medtaget ved Sammendraget i Tavle 10.

I 1924—25 gennemførtes 1. Forsøgsrække kun paa een Gaard, *Brattingsborg* (se Tavlerne 11 og 12) med 58 Køer i 2 Forsøg.

Forsøg K 227^I paa *Brattingsborg*:

Hold A	gav	14,3 kg	4 pCt. Maalemælk	(0,17)	49,4 g	Prot.
— B	-	13,8	-	—	(0,99)	39,0 g —
— C _I	-	14,5	-	—	(1,94)	58,0 g —
— C _{II}	-	14,6	-	—	(1,03)	69,9 g —
— C _{III}	-	13,5	-	—	(0,00)	80,1 g —

Dette Forsøg viser ligesom Flertallet af de tidligere omtalte den største Mælkeydelse og Tilvækst, naar Proteinmængden udgør 60 à 70 (i dette Tilfælde 58 og 69,9) g pr. kg 4 pCt. Maalemælk. Forsøg 227^{II} (Tavle 12) viser ogsaa den største Mælkeydelse og Tilvækst for det Hold (C_I 62,6 g Prot.), som fik om ved 60 g Prot., og en mindre

Mælkeydelse for henholdsvis 42,7 og 84,7 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

Det bør dog i denne Forbindelse bemærkes, at Mælkenes Fedtindhold for begge C_{III} Hold paa *Brattingsborg* i 1924—25 var væsentlig lavere end for nogen af de øvrige Hold, hvilket antagelig skyldes Oliekagefoderets Sammensætning. Det lavere Fedtindhold i Mælken medfører en tilsvarende Nædgang i Tallet for kg 4 pCt. Maalemælk.

Forsøg udført paa *Sanderumgaard* i Vinteren 1922—23 og 1923—24 har vist, at Fodring med Kokos-, Palme- og Babassukager kan virke højnende paa Mælkenes Fedtindhold, samt tillige, at man, ved at ombytte de nævnte Kagesorter med samme Antal F. E. og samme Proteinmængde i andre Fodermidler, kan sætte Mælkenes Fedtindhold ned. Hold C_{III} paa *Brattingsborg* skulde i Henhold til Planen have et meget proteinrigt Foder, og der blev derfor ikke til disse Hold, saaledes som til de øvrige Hold i samme Forsøg, anvendt Kokos- og Palmekager, hvilket sikkert har medvirket til det i Tiden paa Forsøgsfoder lavere Fedtindhold i Mælken. Belært af de nævnte Forsøg paa *Sanderumgaard* samt af Erfaringen fra *Brattingsborg* er det i Vinteren 1925—26 ordnet saaledes, at alle Forsøghold paa samtlige Gaarde faar lige mange Kokos- og Palmekager i Forhold til den daglige Ydelse udtrykt i 4 pCt. Maalemælk.⁹

Som tidligere nævnt gennemføres 1. Forsøgsrække i 1925—26 paa 3 Gaarde, nemlig *Holmegaard*, *Sanderumgaard* og *Lungholm*.

Under Hensyntagen til Resultaterne fra de 3 foregaaende Aars Forsøg er Planen for *Holmegaard* og *Sanderumgaard* lagt saaledes, at

Hold A skal have ca. 60 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk

— B	—	- 50 -	—	—	—	—
— C	—	- 75 -	—	—	—	—

Paa *Lungholm* gennemføres Forsøget med lige saa store Variationer som paa *Brattingsborg* i 1924—25.

Hold A skal have ca. 60 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk

— B	—	- 40 -	—	—	—	—
— C	—	- 80 -	—	—	—	—

Resultaterne af indeværende Vinters Forsøg foreligger ikke endnu, men de hidtil opnaaede Udslag synes at bekræfte, at man har Sandsynlighed for som Regel at opnaa den højeste Ydelse i Forsøgstiden, naar Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk ligger op mod 60 g.

Ser man paa Resultaterne fra de enkelte Gaarde i 1. Forsøgsrække, viser der sig nogen Uoverensstemmelse, f. Eks. har Hold C paa *Rosenfeld* 1922—23 (Tavle 1), som fik 83,4 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk, en højere Mælkeydelse og større Tilvækst end de Hold, som stod paa mindre Proteinmængder.

Paa *Taarupgaard* (Tavle 2), hvor der var 12 Køer paa Hold A, har Hold B, som stod paa den laveste Proteinmængde, den største Tilvækst, altsaa ganske det omvendte af, hvad der var Tilfældet paa *Rosenfeld* samme Aar.

Paa *Jernit* (Tavle 3) havde det Hold (A), som fik 60 g Prot., den største Tilvækst.

I Tavle 13 er der foretaget en Sammenstilling af alle Forsøgsholdene fra 1. Forsøgsrække, dog med Undtagelse af Forsøg K 225 (*Jernit* 1923—24) som grundet paa manglende Eftertid ikke har kunnet medtages. Sammenstillingen er foretaget paa den Maade, at der for hvert Hold er udregnet, hvor mange kg 4 pCt. Maalemælk Holdet har givet mere (+) eller mindre (÷) i Tiden paa Forsøgsfoder end i Gennemsnit af Forberedelses- og Eftertiden. Som Eksempel paa Udregningsmaaden kan fra Forsøg 227¹ (Tavle 11) anføres:

$$\text{Hold A: } 14,3 \div \frac{17,0 + 12,4}{2} = 14,3 \div 14,7 = \div 0,4$$

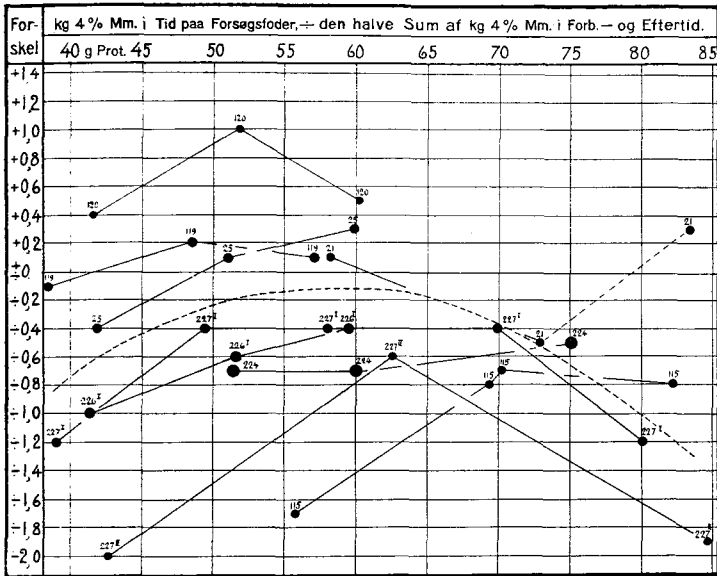
$$\text{Hold B: } 13,8 \div \frac{17,0 + 13,0}{2} = 13,8 \div 15,0 = \div 1,2$$

$$\text{Hold CI: } 14,5 \div \frac{16,9 + 12,9}{2} = 14,5 \div 14,9 = \div 0,4$$

$$\text{Hold CII: } 14,6 \div \frac{16,9 + 13,0}{2} = 14,6 \div 15,0 = \div 0,4$$

$$\text{Hold CIII: } 13,5 \div \frac{17,0 + 12,4}{2} = 13,5 \div 14,7 = \div 1,2$$

Table 13.

De til samme Forsøg hørende Hold er paa Tavle 13 forbundne med lige Linier. Hvert Hold, som er angivet ved en sort Plet, er forsynet med Forsøgets Nr. Det vil af Tavle 13 fremgaa, at alle Hold, der har faaet under ca. 50 (48 à 52) g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk, har haft en større Nedgang i Ydelsen i Tiden paa Forsøgsfoder (maalt i Forhold til Ydelsen i Forberedelses- og Eftertiden) end de Hold, der fik om ved 50 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

Dette Forhold kunde iagttages, da de 2 første Aars Forsøg i 1. Forsøgsrække var foreløbig opgjort. I 2. Meddelelse fra Husdyrbrugsafdelingen er meddelt følgende:

Den foreløbige Opgørelse af de 2 Aars Forsøg med konstant Fodermængde (1 F. E. pr. ca. 2,5 kg 4 pCt. Maalemælk) og varierende Proteinmængde tyder paa, at man opnaar den største samlede Ydelse af 100 F.E. ialt for de Hold, som har faaet 50 g Prot. og derover pr. kg 4 pCt.

Maalemælk. 40 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk har i Forsøgstiden givet en tydelig Nedgang i Mælkemængden.

Anvendelsen af den Beregningsmaade, som ligger til Grund for Udarbejdelsen af Tavle 13, har tilfulde bekræftet den Antagelse, som de første 2 Aars Forsøg gav. I Praksis har man allerede udnyttet de indvundne Erfaringer paa den Maade, at det i de »Regler for Foderberegning i de danske Kontrolforeninger«, som udarbejdedes i 1924, blev anført, at der i Foderet til 1 kg Mælk med 4 pCt. Fedt bør findes *mindst* 50 g Prot.

Tavle 13 giver ikke et lige saa tydeligt Svar, naar det drejer sig om Proteinmængder væsentlig større end 50 g pr. kg 4 pCt. Maalemælk. I visse Tilfælde (227¹) har der ikke været nogen Forskel paa Mælkeydelsen (udregnet paa den anførte Maade) for de Hold, som fik mellem ca. 50 og ca. 70 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk. De udførte Forsøg siger ikke noget bestemt om, hvor den for Mælkeproduktion gunstigste Proteinmængde pr. kg 4 pCt. Maalemælk ligger, men peger dog i Retning af, at den findes mellem 50 og 70 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

Over 70 à 75 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk synes (bortset fra Forsøg 21) at medføre nogen Nedgang i Mælkeydelsen.

De anførte Slutninger maa ikke betragtes som endelige Resultater af 1. Forsøgsrække. Forhaabentlig bliver Billedet klarere, naar indeværende Vinters Forsøg er afsluttede. Ved Forsøgene i Vinter findes 2 Hold Køer, som efter Planen skal have 75 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk, 1 Hold, som skal have 80 g og 3 Hold med 60, 2 Hold med 50 og 1 Hold med 40 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

Hensigten med den i Tavle 13 punkterede Kurve har været at angive et omtrentligt Gennemsnit for de i Tavlen medtagne Forsøgshold. Alle Forsøgshold kan ikke tillægges lige stor Vægt, fordi Forsøgene har strakt

sig over ulige lang Tid og har omfattet et ulige stort Antal Køer. Den for Holdene anførte cirkelrunde, sorte Plets Areal svarer til Koantallet ganget med Antal Dage paa Forsøgsfoder for det paagældende Hold.

Opmærksomheden henledes paa, at der ikke ved Udarbejdelsen af Tavle 13 er taget noget Hensyn til Forsøgsholdenes Ændring i Legemsvægt (se Tabel 1, S. 31).

2. Forsøgsrække.

(Tavlerne 14—17).

I 1922—23 er 2. Forsøgsrække gennemført paa:

<i>Næsgaard</i>	Forsøg K 22	med 15 Køer	(Tavle 14)
<i>Sanderumgaard</i>	— K 117	— 18 —	(— 15)
<i>Rosenholm</i>	— K 223	— 27 —	(— 16)

Paa Tavle 17 findes et Sammendrag for 60 Køer i 2. Forsøgsrække. Paa Sanderumgaard var der ligesom paa Taarupgaard 2 A Hold, men da en Ko paa et af A Holdene paa Grund af Sygdom maatte udsættes, er de øvrige 5 Køer paa samme Hold ikke medtaget ved Udregningen af Tavlerne 15 og 17, men de er medtaget ved Udregningen af Tavle 22.

Hold A	gav 13,7 kg 4 pCt. Maalemælk (0,36)	5,78 P.-F. E.
— B	- 13,7 - — — (÷ 1,01)	5,02 —
— C	- 14,6 - — — (1,05)	7,24 —

Det sidst i Linien for hvert Hold anførte Tal angiver P.-F. E. pr. Ko i Gennemsnit daglig i Tiden paa Forsøgsfoder.

Hold A og B har givet lige meget Mælk. Hold C har i Tiden paa Forsøgsfoder givet 0,9 kg 4 pCt. Maalemælk mere end Hold A og B. Hold B har allsaa til Trods for Nedgangen i Produktionsfoder givet den samme Mælkemængde som Hold A, men har i Løbet af 10 Dage tabt i Gennemsnit ca. 1 kg i Legemsvægt pr. Ko, medens Køerne i Hold A i samme Tidsrum tog sig ca. $\frac{1}{3}$ kg, og Køerne paa Hold C godt 1 kg i Legemsvægt.

Table 14.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 26-33 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 55 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
	21,0	21,7	21,5	6,69	5,97	8,48	13,3	17,0	16,7	
%F.	4,11	4,21	4,02	3,72	3,96	3,94	4,04	4,19	4,15	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				59,8	56,8	54,6	<i>Næsgaard</i> Forsøg K 22 2. Forsøgsrække 1922-23 (15 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				144	170	117				
kg 4% Maalemælk daglig				16,1	17,8	18,2				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				1,18	+ 3,37	1,35				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				240	299	215				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				17,7	+ 56,4	15,9				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				149	179	145				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				11,0	+ 33,8	10,7				

Table 15.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 36-37 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 126 Dage			Eftertid, 59 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
	18,3	18,2	18,1	6,60	5,85	8,49	12,9	12,4	13,4	
%F.	3,78	3,70	3,61	3,65	3,44	3,52	3,84	3,53	3,67	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				65,5	69,4	66,0	<i>Sanderumgaard</i> Forsøg K 117 2. Forsøgsrække 1922-23 (18 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				152	181	127				
kg 4% Maalemælk daglig				15,3	15,3	16,4				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				+ 0,67	+ 2,01	+ 0,09				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				232	262	193				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				+ 10,2	+ 34,4	+ 1,1				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				145	157	132				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				+ 6,4	+ 20,6	+ 0,7				

Table 16.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 50-58 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 154 Dage			Eftertid, 63 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	374	364	377	370	336	381	388	365	397	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				58,1	62,6	54,7	<i>Rosenholm</i> Forsøg K 223 2. Forsøgsrække 1922-23 (27 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				138	169	111				
kg 4% Maalemælk daglig				11,9	11,4	12,4				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,63	0,37	1,57				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				237	269	203				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				12,5	8,7	25,6				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				133	139	121				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				7,0	4,5	15,3				

Table 17.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 26-58 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98-154 Dage			Eftertid, 55-63 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	381	380	377	369	352	374	391	378	393	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				60,9	63,4	58,3	<i>Sammendrag af</i> Forsøg K 22, 117 og 223 2. Forsøgsrække 1922-23 (60 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				144	173	118				
kg 4% Maalemælk daglig				13,7	13,7	14,6				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,36	+1,01	1,05				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				236	273	202				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				6,2	+20,1	14,5				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				140	153	130				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				3,7	+11,3	9,3				

Dette Resultat tyder paa, at man i Begyndelsen af Laktationsperioden kan sætte Produktionsfoderet noget ned, i dette Tilfælde er der kun Tale om ca. $\frac{3}{4}$ F. E. pr. Ko og Dag, uden at Køernes Mælkeydelse paavirkes deraf. Nedgangen i Foder har, i den Tid Køerne stod paa Forsøgsfoder, for Hold B givet sig Udslag i et Tab i Huld; Køerne har »malket af Kroppen«. Forsøget siger intet om, hvor længe eller med hvilket økonomisk Udbytte der kan produceres Mælk paa den Maade.

Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk var omtrent ens for alle Hold paa samme Gaard i 2. Forsøgsrække og laa i Gennemsnit for alle Forsøg ved godt 60 g; gik ikke for noget Hold under 54 eller over 70 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

For at holde Proteinmængden nogenlunde konstant pr. kg 4 pCt. Maalemælk, samtidig med at der foretoges Variationer i Produktionsfoderets Størrelse i Forhold til Mælkeydelsen, maatte der foretages Variationer i Foder sammensætningen for hvert Hold.

For *Næsgaard* kan eksempelvis anføres, at

Hold A fik	2,33 kg	Oliekager,	1,49 kg	Korn,	ca. 46 kg	Roer
— B -	2,67 -	—	0,59 -	—	44 -	—
— C -	2,10 -	—	2,96 -	—	52 -	—

samt 2,5 kg Hø og 2,5 kg Halm i Gennemsnit pr. Ko daglig i Tiden paa Forsøgsfoder.

I Praksis vil man som Regel ikke foretage saadanne Ændringer i Foderets Sammensætning, men simpelt hen give et større eller mindre Foder af samme Sammensætning (samme Proteinmængde pr. P.-F. E.). For at faa lidt Klarhed over, hvorledes Forholdene vilde stille sig, naar der foretoges Variationer i Foderets Størrelse i Forhold til Mælkeydelsen, samtidig med at Foderets Sammensætning holdtes uændret, iværksattes i Aaret 1924—25 en 3. Forsøgsrække.

3. Forsøgsrække,

(Tavlerne 18—21),

gennemførtes paa 3 Gaarde, nemlig

Rosenfeld . . . . . Forsøg K 27 med 24 Køer (Tavle 18)

Lundsgaard . . . . . — K 121 b — 24 — (— 19)

Sanderumgaard .. — K 122 — 36 — (— 20)

Ved 3. Forsøgsrække varieredes altsaa baade Antallet af P.-F. E. og Mængden af Protein pr. kg 4 pCt. Maalemælk i samme Forhold, idet Produktionsfoderets Proteinindhold holdtes ens pr. F. E. for alle Hold paa samme Gaard. I Gennemsnit for alle Hold laa Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk om ved 56 g og gik for intet Hold lavere end ca. 44 og ikke højere end 69 g pr. kg 4 pCt. Maalemælk.

I Tavle 21 findes et Sammendrag for 3. Forsøgsrække i 1924—25.

Hold A gav 14,0 kg 4 pCt. Mm. (0,40) 54,7 g Prot. 5,91 P.-F.E.

— B - 13,0 - — — ($\div 0,82$) 46,5 - — 4,71 —

— C - 15,3 - — — (1,57) 66,3 - — 7,84 —

De i Klamme anførte Tal angiver ligesom i de tidligere anførte Tilfælde kg Tilvækst pr. Ko i Gennemsnit i 10 Dage i Tiden paa Forsøgsfoder. Det efter Klammen først følgende Tal angiver g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk, og det i Linien for hvert Hold sidst anførte Tal angiver P.-F. E. i Gennemsnit pr. Ko daglig i Tiden paa Forsøgsfoder.

Hold B viser i 3. Forsøgsrække en tydelig Nedgang i Mælkeydelsen og Tab i Huld, medens Hold C staar med baade den højeste Mælkeydelse og den største Tilvækst.

Som Eksempel paa Fodringen i 3. Forsøgsrække kan for *Sanderumgaard* anføres:

Hold A fik 3,62 kg Oliekager 0,83 kg Korn ca. 51 kg Roer

— B - 2,92 - — — 0,66 - — - 44 - —

— C - 4,47 - — — 1,04 - — - 58 - —

samt 2,5 kg Hø og ca. 4 kg Halm pr. Ko daglig i Gennemsnit i Tiden paa Forsøgsfoder.

Table 18.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 28 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 98 Dage			Eftertid, 42 Dage			P. F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,48	3,53	3,55	3,43	3,46	3,35	3,63	3,57	3,38	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				53,7	46,1	66,1	<i>Rosenfeld</i> Forsøg K 27 3. Forsøgsrække 1924-25 (24 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				128	126	129				
kg 4% Maalemælk daglig				14,1	12,2	15,5				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,11	+1,20	1,43				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				239	274	195				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				2,0	+27,0	17,9				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				144	147	130				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				1,2	+14,5	12,0				

Table 19.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 21 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 84 Dage			Eftertid, 42 Dage			P. F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20,0										8
17,5										7
15,0										6
12,5										5
10,0										4
7,5										3
5,0										2
2,5										1
%F.	3,47	3,62	3,60	3,58	3,68	3,68	3,58	3,76	3,90	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				52,3	43,8	62,6	<i>Lundsgaard</i> Forsøg K 121 ^b 3. Forsøgsrække 1924-25 (24 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				129	129	129				
kg 4% Maalemælk daglig				12,0	12,0	14,2				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,25	+1,62	1,03				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				247	294	206				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				5,2	+39,7	15,0				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				135	150	130				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				2,9	+20,2	9,4				

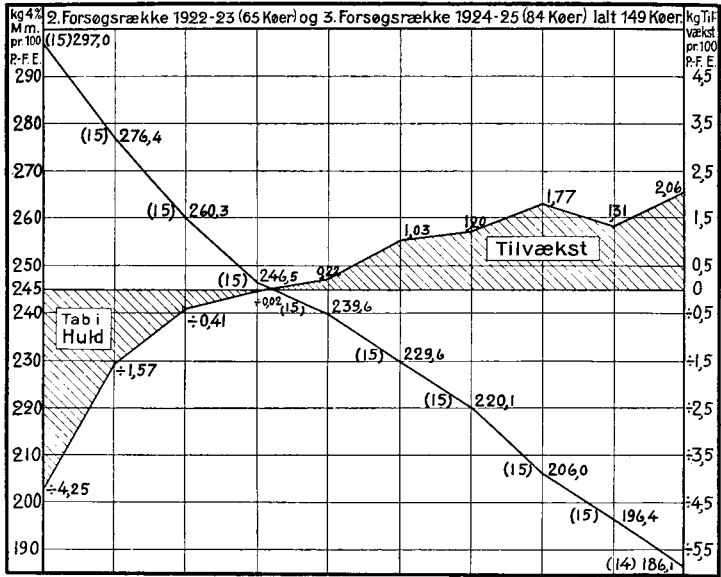
Tavle 20.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 28 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 70 Dage			Eftertid, 42 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	3,64	3,61	3,52	3,72	3,70	3,65	3,80	3,67	3,71	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				57,1	48,5	69,0	<i>Sanderumgaard</i> Forsøg K 122 3. Forsøgsrække 1924-25 (36 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				130	129	131				
kg 4% Maalemælk daglig				15,4	14,5	16,1				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,79	0,17	2,13				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				228	266	189				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				11,6	3,1	25,1				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				142	153	128				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				7,2	1,8	16,9				

Tavle 21.

kg 4% Mm.	Forb.tid, 21-28 Dage			Tid paa Forsøgsfoder, 70-98 Dage			Eftertid, 42 Dage			P.- F.E.
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
20.0										8
17.5										7
15.0										6
12.5										5
10.0										4
7.5										3
5.0										2
2.5										1
%F.	3,55	3,59	3,55	3,58	3,61	3,55	3,70	3,67	3,67	%F.
g Prot. i Foder pr. kg 4% Mm.				54,7	46,5	66,3	<i>Sammendrag af</i> Forsøg K 27, 121 ^p og 122 3. Forsøgsrække 1924-25. (84 Køer) 4% Maalemælk = 4% Mm. Produktionsfoder = P.-F.E. Tilvækst Tab i Huld			
g Prot. pr. Produktions-F.E.				129	128	130				
kg 4% Maalemælk daglig				14,0	13,0	15,3				
kg Tilvækst pr. Ko i 10 Dage				0,40	+0,82	1,57				
kg 4% Mm. pr. 100 P.-F.E.				236	275	196				
kg Tilvækst pr. 1000 P.-F.E.				6,8	+17,4	20,0				
kg 4% Mm. pr. 100 F.E. ialt				141	150	129				
kg Tilvækst pr. 1000 F.E. ialt				4,0	+9,5	13,2				

Tavle 22.

I Tavle 22 er der foretaget en Sammenstilling af Resultaterne fra 2. og 3. Forsøgsrække, idet de 149 Køer er delt i Grupper i Henhold til Mælkeydelsen pr. 100 P.-F. E. Øverst til venstre i Tavle 22 staar Tallet 15 i Klamme efterfulgt af 297,0. Dette angiver, at 15 Køer i 2. og 3. Forsøgsrække for 100 P.-F. E. har givet 297 kg 4 pCt. Maalemælk; nederst (til venstre) i Tavle 22, lige under Tallet 297,0 staar $\div 4,25$, som angiver, at de paa-gældende 15 Køer i den Tid, de fortærede 100 P.-F. E. og gav 297 kg 4 pCt. Maalemælk, tabte 4,25 kg i Legemsvægt.

Nedenfor er angivet kg 4 pCt. Maalemælk, Tab i Huld eller Tilvækst pr. 100 P.-F. E. for de 10 Grupper:

15 Køer:	297,0 kg 4 pCt. Maalemælk	$\div 4,25$ kg Tilvækst
15 — :	276,4 - — —	$\div 1,57$ - —
15 — :	260,3 - — —	$\div 0,41$ - —
15 — :	246,5 - — —	$\div 0,02$ - —
15 — :	239,6 - — —	0,22 - —

15 Køer:	229,6	kg	4	pCt.	Maalemælk	1,03	kg	Tilvækst
15 — :	220,1	-	—	—	—	1,20	-	—
15 — :	206,0	-	—	—	—	1,77	-	—
15 — :	196,4	-	—	—	—	1,31	-	—
14 — :	186,1	-	—	—	—	2,06	-	—

Baade 2. og 3. Forsøgsrække tyder paa, at man ikke pr. 100 P.-F. E. kan vente at faa mere end 240 à 250 kg 4 pCt. Maalemælk, naar Køernes Huld samtidig skal bevares uændret.

Da Forsøgsplanerne for 2. og 3. Forsøgsrække ikke er ens, er disse ved Sammendraget i Tavle 22 oprindelig behandlet hver for sig, men der fandtes en saa stor Overensstemmelse, at det, bl. a. ogsaa af Pladshensyn, fandtes forsvarligt at medtage Resultaterne fra begge Forsøg i een Tavle.

Naar der er ofret en Tavle paa hvert af de i Sammendragene medtagne Forsøg, er det for derigennem at give enhver, som maatte ønske det, Lejlighed til at gøre sig bekendt med, hvor stor eller lille Overensstemmelsen har været mellem Forsøg i samme Række og samme Aar, udført paa forskellige Gaarde.

Et nærmere Studium af Tallene fra de enkelte Gaarde giver en Antydning af, at Køerne paa een Gaard gennemgaaende giver mere Mælk og større Tilvækst for 100 P.-F. E. og for 100 F. E. ialt end paa andre Gaarde. Der er ogsaa Antydninger af, at den gunstigste Proteinmængde pr. kg 4 pCt. Maalemælk ikke for alle Gaarde er den samme. Om disse Antydninger skyldes en noget mangelfuld Forsøgsteknik, Køernes forskellige Tilstand og Anlæg eller maaske Forskelligheder i Fodringen (f. Eks. Fodring med eller uden Hø), lader sig paa Grundlag af de hidtil foretagne Udregninger ikke afgøre.

Tiden har ikke tilladt at komme nærmere ind paa Fodringen paa de enkelte Gaarde, her skal kun i Almindelighed anføres, at Foderet paa alle Gaarde har

bestaaet af Oliekager, Korn eller Klid samt Halm; nogle Gaarde har givet Hø, paa andre Gaarde er der ikke anvendt Hø, ved et enkelt Forsøg (K 21) er daglig givet 0,25 kg Grand Danois til alle Køer. Som Regel er der, i hvert Fald ved de i de senere Aar udførte Forsøg, givet et Mineralstoftilskud, nemlig ca. 25 g vandrevet Kridt og ca. 25 g Benmel daglig til alle Køer, samt lidt Kogsalt i de Forsøg, hvor der ikke er anvendt saltet Hø.

I 1. og 2. Meddelelse fra Husdyrbrugsafdelingen findes der Oplysninger om Fodringen ved Forsøgene i 1922—23 og 1923—24. I disse Aar har Roemængderne pr. Ko og Dag i Forsøgstiden varieret mellem 29 og 52 kg (3 til 5,5 F. E.); som Regel anvendes der om ved 40 kg Roer pr. Ko daglig. Halmmængderne har varieret fra 2,5 til 5 kg, og Hø-mængderne har paa de Gaarde, hvor der er givet Hø, varieret fra 2,5 til 4 kg pr. Ko daglig.

I de sidste 3 Aar har der ved samtlige Forsøg været anvendt de samme Oliekageblandinger, som fremstilles til alle Forsøgs-gaarde paa det *Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer* tilhørende Foderblandingsanlæg i Korsør. Det anvendte Korn er som Regel af Gaardens egen Avl.

Som tidligere fremhævet, maa de her anførte Oplysninger ikke betragtes som endelige Resultater af Forsøgene med saakaldt »stærk« og »svag« Fodring, dels fordi nogle af Forsøgene endnu ikke er afsluttede, og dels fordi den endelige Beregning af Talmaterialet fra de afsluttede Forsøg endnu ikke er færdig.

Antagelig vil der, naar Beretningen om disse Forsøg kommer til at foreligge, vise sig mindre Uoverensstemmelser mellem de i dette Foredrag anførte samt de i de foreløbige Meddelelser givne Tal, ligesom der allerede foreligger uvæsentlige Uoverensstemmelser mellem de her fremførte Tal og enkelte af Tallene i 1. og 2. Meddelelse.

Disse Uoverensstemmelser skyldes selvfølgelig ikke, at Grundmaterialet ændres, men kun det Forhold, at Beregningerne kan opstilles paa forskellig Maade.

Det givne Materiale er Køernes absolutte Mælkeydelse, Mælkens Fedtindhold, Køernes Vægt og Foderets Størrelse udtrykt i kg; Tydningen af dette Materiale kan i sine Enkeltheder ændres lidt, eftersom den ene eller anden Beregningsmaade anvendes.

De i dette Foredrag givne Tal omfatter f. Eks. hele Tiden paa Forsøgsfoder og Mælkeydelsen i hele Eftertiden. Maaske vil man ved Beretningens Affattelse beregne de 2 første 14-Dages Perioder i Tiden paa Forsøgsfoder og i Eftertiden som Overgangstider for sig.

Der er ikke Lejlighed til her at komme ind paa en nærmere Begrundelse af, hvorfor Tal fra samme Forsøg kan fremtræde med smaa Variationer, kun skal fremføres, at de hidtil foretagne Beregninger over Tallene fra de 3 omtalte Forsøgsrækker alle peger i samme Retning som de i dette Foredrag anførte Beregningsresultater. Skal der, under Henvisning til det ovenanførte og med de Forbehold, som Forskellen i Udslagene paa de forskellige Gaarde dikterer, foretages et Sammendrag af de hidtil opnaaede Resultater, kan dette paa det Trin, paa hvilket Beregningen af hele Materialet nu befinder sig, gøres paa den i Tabel 1 anførte Maade.

Tabel 1 er delt i 4 Hovedafsnit. I det første Afsnit (Rubrik 2—5) gives der Oplysning om g Prot. og P.-F. E. pr. kg 4 pCt. Maalemælk i Gennemsnit for hver Forsøgsrække hvert Aar. I Rubrik 2 og 4 er de absolutte Tal anført, og i Rubrik 3 og 5 er anført nogle Forholdstal for den Faktor, som ved de paagældende Forsøg er varieret; for den Faktor, som det var Hensigten at holde konstant, er der ikke anført Forholdstal. Forholdstallene er sat = 100 for A Holdene i 2. og 3. Forsøgsrække, samt i de Tilfælde i 1. Forsøgsrække hvor Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk ikke for noget andet Hold ligger nærmere ved 60 g. Ellers er for 1. Forsøgs-

række fulgt den Regel, at Forholdstallet sættes = 100 for det Hold, hvor Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk ligger nærmest 60 g.

I andet Hovedafsnit af Tabel 1 (Rubrik 6—9) er opført Tal for de paagældende Forsøgsholds Mælkeydelse udtrykt i kg 4 pCt. Maalemælk, dels pr. Ko i Gennemsnit daglig i hele Tiden paa Forsøgsfoder (Rubrik 6), dels pr. 100 P.-F. E. (Rubrik 8) og pr. 100 F. E. ialt (Rubrik 9). I Rubrik 7 er anført Forholdstal for Mælkeydelsen pr. Ko daglig.

I Tabellens 3. Hovedafsnit (Rubrik 10—12) er opført Tal for den gennemsnitlige Tilvækst pr. Ko i 10 Dage (Rubrik 10) og pr. 1000 P.-F. E. (Rubrik 11) og pr. 1000 F. E. ialt (Rubrik 12).

I 4. og sidste Hovedafsnit af Tabel 1 (Rubrik 13—16) er Tallene for Mælkeydelse og Tilvækst talt sammen. I Rubrik 13 er anført Summen af det paagældende Holds daglige Mælkeydelse pr. Ko (Rubrik 6), og Tilvæksten pr. Ko i 10 Dage (Rubrik 10). I Rubrik 14 er anført Forholdstal svarende til den i Rubrik 13 opførte Sum. I Rubrik 15 findes den til hele Tal afrundede Sum af kg 4 pCt. Maalemælk pr. 100 P.-F. E. i Rubrik 8, og kg Tilvækst pr. 1000 P.-F. E. i Rubrik 11. Paa samme Maade findes i Rubrik 16 Summen af Tallene i Rubrik 9 og 12. Forudsætningen for at en saadan Sammenlægning af Mælk og Tilvækst til en Art »Ydelseseenheder« kan give nogen Vejledning er den, at der af det Antal F. E., af hvilke der produceres 10 kg 4 pCt. Maalemælk, vil kunne opnaas ca. 1 kg Tilvækst, og omvendt at 1 kg Tilvækst saa nogenlunde »svarer til« 10 kg 4 pCt. Maalemælk.

Om denne Forudsætning i Almindelighed er opfyldt ved de omtalte Forsøg, kan kun afgøres rent skønmæssigt, og de hidtil foretagne Opgørelser siger ikke noget om, hvorvidt det vilde være rigtigere at anvende et andet Forholdstal for Mælk og Tilvækst.

De opførte Summer maa derfor benyttes med et

Tabel 1. Foder, Mælkeydelse og Tilvækst i Tiden paa Forsøgsfoder.

Linje Nr.	Forsøgsrække Aar Koantal	Hold	I Foder pr. kg 4 % Mm.						Ydet kg 4 % Mm. pr.						kg Tilvækst pr.						4 % Mm. + Tilvækst					
			g Prot.		P.-F. E.		Forh.		Ko dagl.	For- hold.	100 P.- F. E.	100 I.- F. E.	Ko i 10 D.	1000 P.-F. E.	1000 I.-F. E.	1000 absl.	Forh.	8+11	9+12	Sum	Sum					
			absl.	Forh.	absl.	Forh.	absl.	Forh.														absl.	Forh.	Sum	Sum	
1	1. 1922-23 (75 Køer) Tavle 4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16									
2		A	65,7	100	0,42		12,7	100	238	136	0,99	18,5	10,6	13,7	100	257	147									
3		B	54,3	83	0,43		12,2	96	231	132	0,54	10,3	6,9	12,7	93	241	139									
4	1. 1923-24 (123 Køer) Tavle 10	C	79,1	120	0,42		12,5	98	236	136	0,58	10,9	6,3	13,1	96	247	142									
5		A	50,3	86	0,42		13,2	99	238	138	1,09	19,5	11,4	14,3	97	258	149									
6		B	40,5	69	0,41		12,9	96	242	138	0,60	11,2	6,4	13,5	92	253	144									
7	1. 1924-25 Forsøg K 227 ^I (40 Køer) Tavle 11	C	58,6	100	0,41		13,4	100	243	141	1,26	22,8	13,3	14,7	100	266	154									
8		A	49,4	85	0,40		14,3	99	253	148	0,17	2,9	1,7	14,5	88	256	150									
9		B	39,0	67	0,39		13,8	95	255	148	0,99	18,3	10,6	14,8	90	273	159									
10		C _I	58,0	100	0,39		14,5	100	257	149	1,94	34,3	19,9	16,4	100	291	169									
11		C _{II}	69,9	121	0,39		14,6	101	254	150	1,03	18,1	10,6	15,6	95	272	161									
12		C _{III}	80,1	138	0,40		13,5	93	250	143	0	0	0	13,5	82	250	143									
13	1. 1924-25 Forsøg K 227 ^{II} (18 Køer) Tavle 12	B	42,7	68	0,41		14,6	92	243	145	0,02	0,3	0,2	14,6	86	243	145									
14		C _I	62,6	100	0,41		15,9	100	247	153	1,09	16,9	10,5	17,0	100	264	164									
15		C _{II}	84,7	135	0,41		15,0	94	244	148	0,53	8,6	5,2	15,5	91	253	153									
16	2. 1922-23 (60 Køer) Tavle 17	A	60,9		0,42	100	13,7	100	236	140	0,36	6,2	3,7	14,1	100	242	144									
17		B	63,4		0,37	88	13,7	100	273	153	÷1,01	÷20,1	÷11,3	12,7	90	253	142									
18		C	58,3		0,50	119	14,6	107	202	130	1,05	14,5	9,3	15,7	111	217	139									
19	3. 1924-25 (84 Køer) Tavle 21	A	54,7	100	0,42	100	14,0	100	236	141	0,40	6,8	4,0	14,4	100	243	145									
20		B	46,5	85	0,36	86	13,0	93	275	150	÷0,82	÷17,4	÷9,5	12,2	85	258	141									
21		C	66,3	121	0,51	121	15,3	109	196	129	1,57	20,0	13,2	16,9	117	216	142									

Rubrik: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

vist Forbehold, saaledes som det ogsaa er anført ved Omtalen af den tilsvarende Opstillingsmaade i 2. Meddelelse fra Forsøgslaboratoriets Husdyrbrugsafdeling.

Tallene i Rubrik 16, som altsaa svarer til kg 4 pCt. Maalemælk + Tilvæksten ganget med 10 pr. 100 F. E. ialt, viser den største Sum, det gunstigste Resultat, for de Hold, som har Forholdstallet 100, hvilket igen vil sige, at de saakaldte »normaltfodrede« A Hold, eller i 1. Forsøgsrække de Hold, som fik nærmest ved 60 g Prot. (og ca. 0.4 P.-F. E.) pr. kg 4 pCt. Maalemælk i Gennemsnit har givet det største Udbytte for det anvendte samlede Foder.

Forholdstallene er i Tabellens 6 øverste og 6 nederste Linier, som omfatter Gennemsnitstal for Køer fra mindst 3 forskellige Gaarde, trykt med en fed Skrift. Tallene i Tabellens 7.—14. Linie omfatter kun een Gaard, tilmed en Gaard, hvis Køer ved tidligere Forsøg har givet en større Ydelse i Forhold til Foderet end de øvrige Forsøgsgaarde i Gennemsnit. Tallene i 7.—14. Linie bør derfor fortrinsvis anvendes til indbyrdes Sammenligning.

Betragter man de anførte Forholdstal, vil det af Linie 2 fremgaa, at Hold B i 1. Forsøgsrække 1922—23 har faaet 83 g Prot. i Produktionsfoderet, hver Gang Hold A fik 100 g og Hold C 120 g. Forskellen i den daglige Mælkeydelse pr. Ko for Hold B og C er langt ringere end Forskellen i Proteinmængden, nemlig (se Rubrik 7) henholdsvis 96 og 98, naar Mælkeydelsen for Hold A sættes lig 100.

Tages tillige Hensyn til Ændringen i Tilvæksten, saaledes som det er udtrykt i Forholdstallene i Rubrik 14, viser det sig, at Hold B staar med 93 og Hold C med 96.

For 1. Forsøgsrække i 1923—24 (Linie 4—6) er Udslagene i Mælkeydelsen pr. Ko daglig noget lignende som det foregaaende Aar. I Rubrik 14 staar Hold B dog noget lavere.

Af Rubrik 4 vil det fremgaa, at P.-F. E. pr. kg 4 pCt. Maalemælk de 2 første Aar i 1. Forsøgsrække er holdt temmelig konstant, kun varierende fra 0,41 til 0,43.

For 2. Forsøgsrække (Linie 15—17) vil det af Rubrik 2 fremgaa, at Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk er holdt nogenlunde konstant om ved 60 g. P.-F. E. er varieret saaledes, at Hold B fik 88, naar Hold A fik 100 og Hold C 119. Holdenes Forholdstal i Rubrik 14 er henholdsvis 90, 100 og 111. Her er Udslagene altsaa større end for 1. Forsøgsrække.

For 3. Forsøgsrække svarer Udslagene i Rubrik 14 omtrent til de Variationer, der er foretaget baade med Hensyn til Foderets Mængde (P.-F. E.) og Proteinmængden (g Prot.).

Vil man paa Grundlag af den i Tabel 1 foretagne Opstilling søge at danne sig et foreløbigt Indtryk af Forsøgene med »stærk« og »svag« Fodring, bliver det omtrent følgende:

Naar Foderets Størrelse i Forhold til Mælkeydelsen holdes konstant og lidt over 0,4 P.-F. E. pr. kg 4 pCt. Maalemælk (1. Forsøgsrække), synes de foretagne Variationer i Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk ikke at medføre større Ændringer i Forsøgskøernes Ydelse. Størst er Udslaget for de Hold, som i Gennemsnit har faaet 40,5 g Prot. pr. kg 4 pCt. Maalemælk, naar Hensyn tages til baade Mælkeydelse og Tilvækst.

Naar Proteinmængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk holdes omtrent konstant og om ved 60 g (2. Forsøgsrække), giver Variationer i Fodermængden Udslag, som i sin Helhed er større end de Udslag, der fremkom i 1. Forsøgsrække.

Naar baade Protein- og Fodermængden pr. kg 4 pCt. Maalemælk ændres, saaledes som Tilfældet har været i 3. Forsøgsrække, saa har man i det foreliggende Tilfælde faaet et Udslag i Mælkeydelse og Tilvækst til-

sammen, som paa det nærmeste svarer til den foretagne Foderændring.

Vil man i Praksis gøre Brug af de her fremførte foreløbige Meddelelser om Forsøg med »stærk« og »svag« Fodring, bør det erindres, at Forsøgene kun har strakt sig over den første Del af de paagældende Køers Laktationsperiode. Forsøgene er udført med Efteraarskælvere og gennemført i Vintermaanederne, og som oftest er Eftertiden afsluttet, naar Køerne stod med en Ydelse af om ved 10 kg Mælk.

Ser man paa Ydelsen i Eftertiden paa de enkelte Gaarde, viser der sig for Holdene indbyrdes ret store Uoverensstemmelser. Dette kan bl. a. skyldes den forholdsvis lange Forsøgstid. I mange Tilfælde er Eftertiden falden i Maj, undertiden i Juni Maaned, efter at Køerne er kommen paa Græs. I nogle Tilfælde har samtlige Køer paa et Hold været et Stykke henne i næste Drægtighedsperiode ved Eftertidens Afslutning, i andre Tilfælde er en større eller mindre Del af Køerne endnu ikke bleven drægtige. Denne Forskel med Hensyn til Indtræden af den næste Drægtighed medfører, at Uensartetheden i Holdene bliver desto større, jo længere Tid Forsøget strækker sig over, og Forskellen markeres yderligere, hvis Eftertiden falder paa et Tidspunkt, da Køerne kommer paa rigeligt og godt, ungt Græs, der ofte medfører en Stigning baade i Mælkens Mængde og Fedtindhold, en Stigning, som selvfølgelig bliver størst for de Hold, hvor der findes flest Køer, som enten ikke er drægtige eller kun et kort Stykke henne i næste Drægtighedsperiode.

I denne Forbindelse kan det tilføjes, at det ikke under Forsøgene med »stærk« og »svag« Fodring hidtil er lykkedes at finde nogen med Fodringsmaaden samhørende Forskel paa Drægtighedens Indtræden i de forskellige Hold.

For eventuelt at faa nærmere Rede paa, hvorledes Køerne vil stille sig til en »stærkere« eller »svagere« Fodring gennemført i hele Laktationsperioden, overvejes det at afslutte de nu omtalte Forsøg med nogle Undersøgelser, som skulde strække sig fra Kælvning til næste Kælvning, eller hvis Koen ikke bliver drægtig, til Afslutningen af Laktationsperioden.

Kan saadanne Forsøg gennemføres, er der Mulig-

heder for at faa Oplysning om, hvorledes Kjerne vil stille sig til Foderændringer, ikke blot i den første Del af en Laktationsperiode, men tillige i den sidste Malke-tid og i Goldtiden. Tillige er der Muligheder for at faa nogen Oplysning om, hvilken Indflydelse Fodringen i den forudgaaende Laktationsperiode kan have paa Ydel-sen i en efterfølgende.

Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Professor, Dr. phil. *Orla Jensen* bemærkede, at han ikke tvivlede om de anførte Forsøgsresultaters Rigtighed, heller ikke tvivlede han om, at der fandtes et Optimum for Mængden af Æggehvide i Foderet; men han vilde dog ikke undlade at hefte sig ved, at der i Forsøgene er brugt forskellige ægge-hvideholdige Foderstoffer, hvis Æggehvider og dermed føl-gende Aminosyrer maaske virker lidt forskelligt ved Pro-duktion af Mælk. Tør man saadan uden videre gaa ud fra, at man kan erstatte Æggehvidemængder i forskellige Foder-stoffer med hinanden, uden at man derved kommer til at indføre Aarsager til Forsøgsfejl? Det vilde derfor efter hans Mening have været mere betryggende, hvis Forsøgene havde været gennemført med samme Slags Æggehvide. Man har jo Makaronifabrikerne, hvor man kan udskille Gluten. Ved at anvende f. Eks. denne kunde man være kommen til at ar-bejde med sand Æggehvide. Det er jo nemlig ikke bevist, at Æggehviderne i de forskellige Foderstoffer er ens.

Foredragsholderen: Det er sikkert rigtigt, hvad Profes-sor Orla-Jensen siger, at man burde arbejde med rene Ægge-hvider; men jeg ser med Rædsel hen til dette, at man i For-søgene skulde til at regne med forskellige Æggehvider og med disse mange nye Aminosyrer. Det er jo ogsaa for de praktiske Forhold, vi arbejder, og der er det nok, at vi inden for en vis Marge angiver Proteinmængderne. Jeg tror og-saa, at de har vakt Opmærksomhed hos de praktiske Land-mænd, at man i saa stor Udstrækning kan erstatte Oliekager med Korn.

Forpagter *Chr. Sonne* gjorde opmærksom paa, at der er en Difference mellem Antal kg 4 pCt. Maalemælk pr. 100 F. E. i Tallene fra Det landøkonomiske Driftsbureau og de Tal, vi har set i Aften. Det nævnte Bureau havde 220 kg Maale-mælk pr. 100 F. E., medens de forelagte Forsøg manøvre-rede med Tal omkring 240—250. Resultaterne fra Lunds-

gaard (Tabel 6) var her i den Grad gunstige, saa de kunde friste til, at man udbad sig en nøjere Forklaring.

Foredragsholderen vilde mene, at den væsentligste Aarsag til den høje Ydelse havde sin Grund i, at man til Forsøgene havde benyttet den bedste Tid af Laktationsperioden, og den særlig høje Mælkemængde pr. 100 F. E. trods en relativ lav Proteinmængde i Krafftoderet paa Lundsgaard havde sikkert sin væsentlige Grund deri, at der i Grovfoderet var givet et stort Tilskud af Lucernehø, der oven i Købet var af en ualmindelig fin Kvalitet, hvilket kan tyde paa, at der kan være noget berettiget i Talen om forskellige Æggehviders Betydning for Mælkeproduktionen.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke*, bragte Professor Lars Frederiksen en Tak for Foredraget og takkede ligeledes de Herrer, som havde deltaget i Diskussionen.

Planteavl 1925.

Af Statskonsulent K. Hansen.

Naar man med Hensyn til Landbrugsjordens Benyttelse sammenligner det enkelte Aar med det nærmeste Nabo-Aar, er Forandringerne i Jordbenyttelsen i Reglen kun smaa, naar hele Landet tages under eet, og naar der ses bort fra saadanne tilfældige og forbigaaende Forskydninger, der optræder som Følge af, at en eller anden Afgrøde — særlig Vintersæd-, Kløver- eller Frøafgrøder — i større Udstrækning mislykkes og ompløjes for at give Plads for en anden Afgrøde. Men i Løbet af en Aarrække, selv en kortere, viser det sig, at der foregaar ret betydelige Forskydninger, hvoraf nogle synes mere tilfældige, medens andre betegner en bestemt Udviklingslinie.

I omstaaende Tabel 1 er der givet en Oversigt over Størrelsen af Kornarealerne for Aarrækken 1912—1925, idet Bælgsæd og Boghvede her — som sædvanlig — er regnet med til Kornafgrøderne. Naar der ses bort fra Krigsaarene, da Statistikens Tal er nedadgaaende, er der en jævn Stigning i det samlede Kornareal; dette naar sin største Størrelse i 1925. Nedgangen i 1924 skyldes Ompløjning af bortfrossen Vintersæd, der kun delvis blev erstattet med Vaarsæd. Den forholdsvis stærke Opgang fra 1919 til 1920 hidrører for en væsentlig Del fra, at de sønderjydske Amter for første Gang er inddraget i den danske Statistik 1920. Fra 1912 til 1925 er Danmarks samlede Kornareal herefter forøget med 119,000 ha, hvori dog Tilvæksten ved Sønderjyllands

Tabel 1.
Kornarealer (incl. Bælgseed og Boghvede) 1912—25.

Aar	Hvede	Rug	Vinter- seed ialt	2/rd. Byg	6/rd. Byg	Byg ialt	Hvid Havre	Graa Havre	Havre ialt	Bland- seed	Vaar- seed ialt	Bælg- seed	Bog- hvede	Korn- areal ialt
1912	100 ha 540	100 ha 2458	100 ha 2998	100 ha 1916	100 ha 498	100 ha 2414	100 ha 3420	100 ha 863	100 ha 4283	100 ha 1804	100 ha 8501	100 ha 40	100 ha 24	100 ha 11563
1915	665	2109	2774	2123	481	2604	—	—	4143	1802	8549	30	33	11386
1916	614	1948	2562	—	—	2563	—	—	4216	1850	8629	44	38	11273
1917	531	1765	2296	2080	317	2397	3289	681	3970	1954	8321	48	23	10688
1918	568	2197	2765	1948	282	2230	3121	669	3890	1936	8056	79	35	11035
1919	518	2360	2878	2054	318	2372	3240	794	4034	2020	8426	95	38	11437
1920	728	2266	2994	2180	354	2534	3560	854	4414	2007	8955	176	39	12164
1921	889	2261	3150	2273	269	2542	3614	885	4499	1939	8980	188	33	12351
1922	960	2213	3173	2432	266	2698	3696	831	4527	1881	9106	190	36	12505
1923	829	2325	3154	2480	311	2791	3576	963	4539	2068	9398	127	30	12709
1924	602	1884	2486	2625	390	3015	3672	945	4617	2321	9953	83	24	12546
1925	800	2145	2945	2646	367	3013	3646	803	4449	2268	9730	61	17	12753

Indlemmelse er indbefattet. I det hele nuværende Danmark har Forøgelsen af Kornarealet siden 1920 udgjort 58,900 ha.

Hvad de enkelte Kornarter angaar, holder Arealet med Hvede sig nogenlunde uforandret indtil 1919. Med 1920 begynder en stærk Forøgelse af Hvedearealet, der fra 1919 til 1920 vokser med 21,000 ha, hvoraf kun 6000 h i de sønderjydske Amter. Det største Areal forefandt i 1922, nemlig 96,000 ha, hvilket er langt det største Hvedeareal, der nogensinde er konstateret her i Landet. Af dette Areal laa knap 8000 ha i Sønderjylland. Derefter finder der nogen Nedgang Sted. Den store Nedgang i 1924 skyldes dog hovedsagelig Bortfrysning. 1925 frembyder atter et lidt mindre Hvedeareal end 1923. Dette skyldes uden Tvivl delvis den kendte Fremtoning, at naar en Afgrøde paa Grund af særlig uheldige Vejrforhold er lykkedes mindre godt, ser man Aaret efter en Indskrækning af Arealet med denne Afgrøde — skønt det nærmest vilde være et meteorologisk Særsyn, at de samme uheldige Vejrforhold gentager sig flere Aar i Træk. Bedre vilde det sikkert være — saaledes som heldigvis ogsaa de fleste Landmænd gør — at tage et og andet mindre godt Aar for snart den ene og snart den anden Afgrøde som et hændeligt Uheld, der maa regnes med nu og da at ville indtræde, og saa i øvrigt, uden at lade sig paavirke heraf, følge den Kurs, som i al Almindelighed, det ene Aar med det andet, anses for den fordelagtigste.

Fra 1912 til 1925 er Hvedearealet, naar de sønderjydske Amter lades udenfor Beregningen, vokset med ca. 30,000 ha. Denne forholdsvis meget betydelige Forøgelse skyldes sikkert hovedsagelig dels den rigeligere Gødningsanvendelse, som man gradvis er kommen ind paa, og som lønner sig bedre til Hvede end til Rug, dels Fremkomsten af mere foldrige og med en enkelt Undtagelse mere vinterfaste Sorter end den gamle Square-head-Hvede, og dels endelig Erkendelsen af, at man som Regel

bør dyrke den Afgrøde, som Jorden og Forholdene i det hele egner sig bedst for, altsaa bl. a. Hvede paa Hvedejord, medens man i alt for stor Udstrækning tidligere dyrkede Rug ikke alene paa Rugjord, men ogsaa paa Hvedejord. Dette finder øjensynligt Sted endnu i ikke ringe Omfang, ligesom man maaske ogsaa i de senere Aar er gaaet lovlig langt til den anden Side og saaet Hvede, hvor man hellere skulde være bleven ved Rugen. Men alt i alt gaar Udviklingen paa dette Omraade utvivlsomt i den rigtige Retning: at faa hver af de 2 Vintersædarter anbragt, hvor de kan dyrkes med størst Fordel.

Tilvæksten er — selvfølgelig — meget forskellig i Landets forskellige Egne. Dette belyses nærmere i Tabel 2, der viser Hvedearealerne i hvert Amt i 1912*) og 1925 — for de sønderjydske Amter 1920 og 1925. Forøgelsen er størst paa Bornholm og i Aarhus Amt, i hvilke 2 Amter Hvedearealet er mere end fordoblet i den paa-gældende Aarrække. Henimod Fordobling af Arealet har endvidere fundet Sted i Viborg, Frederiksborg, Odense og Aalborg Amter. Ogsaa i Holbæk, Svendborg, Kjøbenhavn, Randers, Sønderborg, Ringkøbing, Sorø og Vejle Amter frembyder en meget betydelig Udvidelse af Hvedearealet. Derimod er Forøgelsen forholdsvis lille i Præstø, Haderslev, Ribe og Aabenraa Amter, og i Maribo, Thisted, Hjørring og Tønder Amter er der endog Tilbagegang. For de 2 sidstnævnte Amters Vedkommende er Hvedearealet dog kun ganske ubetydeligt. Naar Hvededyrkingen er gaaet kendelig tilbage — formindsket med 2243 ha — i en saa udpræget Hvedeegn som Lolland-Falster, da hænger dette sammen med Sukkerroedyrkingen, idet Hvede efter Sukkerroer ikke sjældent giver et utilfredsstillende Resultat, dels fordi Hveden i dette Tilfælde jævnlige bliver saaet temmelig sent, dels fordi Jorden ved Arbejdet med Sukkerroernes Optagning og

*) Arealerne i 1912 gælder de i Efteraaret 1911 besaaede Arealer uden Hensyn til, at en Del heraf paa Grund af Bortfrysning maatte opløjes i Foraaret 1912.

Tabel 2.
Hvedearealer i de enkelte Amter 1912 og 1925.

Amt	1912 ha	1925 ha	Forholdstal 1912 = 100
Kjøbenhavns	3716	5538	149
Frederiksborg	1092	1989	182
Holbæk	4856	7355	151
Sorø	5308	7182	135
Præstø	7006	8151	116
Bornholms	1115	2531	227
Maribo	11204	8961	80
Svendborg	4964	7478	151
Odense	3624	6539	180
Vejle	3522	4740	135
Aarhus	2644	5371	203
Randers	2340	3439	147
Aalborg	214	379	177
Hjørring	650	328	50
Thisted	204	151	74
Viborg	584	1071	184
Ringkøbing	338	490	145
Ribe	663	709	107
	1920	1925	1920 = 100
Haderslev	2733	3090	113
Aabenraa	1163	1219	105
Sønderborg	2244	3281	146
Tønder	96	56	58

Bortkørsel ofte bliver for ubekvem til hurtigt paafølgende Besaaning. Hertil kommer, at det med det aftagende Arbejdstempo — som man jo saa vidt muligt maa indrette sig efter — bliver mere og mere vanskeligt baade at faa Sukkerroerne bjerget rettidigt og en Mark til Vintersæd behandlet og tilsaaet rettidigt. I Overensstemmelse hermed ses det, at det er det samlede Vintersædareal, der er aftagende paa Lolland-Falster. I 1925 udgjorde Vintersædarealet her 9 pCt. af Agerjorden, medens det paa Øerne som Helhed udgjorde over 11 pCt.

Rugarealet er som Helhed aftaget i noget nær

samme Forhold, som Hvedearealet er vokset, saaledes at det samlede Vintersædareal gennem den her betragtede Aarrække kun er undergaaet forholdsvis smaa Forandringer, bortset fra Krigsaarene samt fra 1924. Endnu i 1925 er dog saavel Rugarealet som det samlede Vintersædareal ikke helt kommen paa Højde med Aarene nærmest før 1924.

For Bygarealets Vedkommende har der fundet en ujævn Bevægelse Sted fra 1912 til 1925. Efter nogen Forøgelse i de første Krigsaar følger en Nedgang i Aarene 1917—19. Derefter forøges atter Arealet, dog hovedsagelig som Følge af de sønderjydske Amters Indlemmelse, men fra 1922 har Arealet fremdeles været stigende. Den betydelige Arealforøgelse i 1924 hidrører dog for en stor Del fra Vintersædens Bortfrysning i den forudgaaende Vinter; men Bygarealet er endnu i 1925 nøjagtigt det samme. Hvorvidt dette fortsætter sig som en varig Udvidelse af Bygdyrkingen, maa det være Fremtiden forbeholdt at vise. Det vilde forsaavidt være fuldt tidssvarende at udvide Bygarealerne paa Bekostning først og fremmest af en stor Del af de urimelige Blandsædmarker, hist og her ogsaa paa Bekostning af Havrearealet. Forholdet er jo nemlig dels det, at en stigende Part af Landets Jord gennem Nutidens Grundforbedringer — Afvanding og Mergling eller Kalkning — bliver forvandlet fra sur og kold Jord til sund Jord, d. v. s. Bygjord, dels at der nu forefindes stivstraaede og tidligt modne Bygsorter til Brug, hvor vor iøvrigt værdifulde Bygsort »Prentice-Bygget« enten viser for stor Tilbøjelighed til at gaa i Leje eller er temmelig sildig, og som egner sig godt ogsaa som Dæksæd i Udlægsmarken. En saadan Indskrænkning af Blandsæd- og Havrearealerne til Fordel for Byg vilde bl. a. bidrage til at modvirke Havreaalens Optraeden (»Havretræthed«), der afgjort koster vort Landbrug store Værdier hvert Aar. Det skal i denne Forbindelse oplyses, at Bygarealet i Tidsrummet 1881—1925 er formindsket med ca. 40,000 ha, de sønderjydske Amter fraregnet. Det

er næppe fordelagtigt at opretholde denne Indskrænkning af Bygdyrkningen paa Landets gode, sunde Byg-jorder til Fordel for Blandsæd — ganske bortset fra Salgsmuligheder.

I den Aarrække, der her haves for Øje, er Havre-arealernes Størrelse ikke undergaaet betydelige Forandringer, naar der ses bort fra nogen Nedgang de sidste Krigsaar, og naar Hensyn tages til Forøgelsen som Følge af Sønderjyllands Indlemmelse. I 1925 havde Havrearealet en Størrelse, der nærmest maa anses som »normal«.

Blandsæden er i Forbigaaende nævnt i det foregaaende. Fra 1912 til 1923 holdt Arealet hermed sig paa nogenlunde uforandret Størrelse. I 1924 forøges Arealet fra det nærmest forudgaaende Aar med over 25,000 ha. Dette hænger vel for en væsentlig Del sammen med Bortfrysning af Vintersæd, om det end næppe kan kaldes rationelt at saa Blandsæd i en Mark, der har faaet sin gode Behandling og Gødskning til Vintersæd. I hvert Fald paa de gode, sunde Jorder burde her saas Byg, naar man tager sin Beslutning om Ompløjning i Tide; og venter man saa længe hermed, til man anser det for voveligt at saa rent Byg, bliver det i hvert Fald ikke bedre af at blande dette med Havre (Fritflueangreb m. m.). Men det viser sig nu, at man i 1925 har beholdt omtrent det samme Blandsædareal. Siden den som Følge af Kornprisernes Fald ved Overgangen til 1880'erne opstaaede Godtkøbslære, at man nu skulde lægge sig efter Dyrkning af »Foderkorn« i Stedet for »Salgskorn«, er Blandsædarealet udvidet med henved 165,000 ha. Dette vilde være højst ønskeligt at faa forsøgsmæssigt paavist endnu yderligere, end hvad der allerede har fundet Sted, hvorledes denne Blandsæddyrkning svarer Regning, naar alle Forhold tages i Betragtning. Af særlig Interesse vilde dette være for Smaabrugene (Huslodderne), idet der i Følge en statistisk Opgørelse fra 1919 paa de smaa Ejendomme dyrkedes gennemsnitlig 10 à 12 pCt. af hele Ejendommens Areal med Blandsæd, medens denne paa de almin-

delige Bondegaarde optog 6 à 8 pCt. og paa de større Gaarde 4 à 5 pCt. Og siden nævnte Aar er Forholdet næppe undergaaet nogen betydelig Ændring.

Bælgsæd, det vil hovedsagelig sige Ærter, til Modenhed optog ved Krigsperiodens Begyndelse kun et ganske betydningsløst Areal, 3000 ha. I de derefter følgende Aar er der en jævn Forøgelse af Arealet indtil 1922, da Bælgsæden optog 19,000 ha. Denne forholdsvis meget store Udvidelse tydede paa vaagnende Erkendelse af Bælgsædens store og flersidige Værdi, og Optimister begyndte at nære Forhaabninger om, at vi nu efterhaanden skulde kunne erstatte en ikke ringe Del af Æggehviten i de dyre udenlandske Foderstoffer med hjemmeavlet Bælgsæd og samtidig enten forøge Jordens Indhold af Kvælstof eller formindske Indkøbet af Kvælstofgødning. Men i 1922 blev det vanskeligt at faa de mange Steder fortrinlige Ærteafgrøder tørre; mange Ærter spirede eller spildtes i Marken — og det følgende Aar frembyder en anselig Indskrækning af Bælgsædarealet; Nedgangen fortsattes i de 2 følgende Aar saaledes, at det i 1925 kun udgjorde en Trediedel af Arealet i 1922. Det er imidlertid utvivlsomt, at Ærte dyrkningen har sin berettigede Plads i vort Jordbrug, naar blot den foregaar paa de dertil egnede Lokaliteter. At man saa en Gang imellem har noget Besvær med Høsten, maa man finde sig i.

Boghveden indtog i 1925 det mindste hidtil konstaterede Areal, nemlig 1700 ha. Boghveden hører saaledes til de Kulturplanter, der er i Begreb med at forsvinde i dansk Landbrug.

(Sluttes).

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1925.

VII.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

I Lighed med de foregaaende Aar skal jeg tillade mig at henvise til min Artikel »Hestene i 1925« i Tidsskrift for Landøkonomi Hefte 8 og 9 samt yderligere tilføje, at selv om Interessen for Hesteavl ikke har været stigende i 1925, saa er der dog i Aarets Løb lagt fuld Beslag paa min Arbejdsevne, og min Virksomhed har i Hovedsagen været holdt indenfor de samme Rammer som i tidligere Aar.

Jeg har som sædvanlig ledet Hingstekaaringerne for Heste af svær Race samt et stort Antal Kaaringer for Hopper af jysk Race. Med Undtagelse af Kaaringen for belgiske Hingste i Kolding, der afholdtes i Efteraaret, fandt de øvrige Hingstekaaringer og Flertallet af Hoppekaaringer Sted i Tiden Februar—April, i hvilket Tidsrum jeg næsten uafbrudt har været paa Rejse.

Foruden i Sommerens Løb at lede enkelte Hoppekaaringer har jeg overværet et større Antal af Stats-, Afkoms-, Fælles- og Landboforeningsskuer, foruden at jeg som Landbrugsministeriets Repræsentant fik Lejlighed til at overvære det store Hesteskue i Bryssel, hvor der bødes mig en gunstig Lejlighed til at følge den belgiske Hesteavls Udvikling og Retning.

Gennem en Række Aar har jeg været Dommer for Afstamning af de til det jyske Ungskue og til de jyske

Hingstekaaringer anmeldte Hingste, men i 1925 er min Virksomhed paa dette Omraade bleven ret betydelig forøget, idet jeg har deltaget i Afstammingsbedømmelsen for de svære Heste ved Fællesskuet i Jyderup og for de jyske Heste paa Fyn.

Jeg har desuden deltaget i et større Antal Møder, f. Eks. det aarlige Møde for Statskonsulenter i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Statsdyrskuekommissionens aarlige Møde, det almindelige Konsulentmøde, Delegeretmøder i de provinsielle Landboforeninger, De samvirkende jyske Hesteavlsforeningers Repræsentantmøde, Udvalgs- og Bestyrelsesmøder o. s. v., hvorved Antallet af Dage, jeg har maattet tilbringe paa Rejser, yderligere er blevet forøget.

Udover denne Virksomhed har jeg som sædvanlig haft en betydelig Korrespondance, dels med Institutioner, dels med Private, foruden at jeg som tidligere har skrevet nogle Afhandlinger i Fagpressen og holdt et ret betydeligt Antal Foredrag, særlig ved Kaaringer og Dyrskuer.

Som tidligere Aar udsendte jeg gennem de provinsielle Fællesforeningers Medlemsblad »Vort Landbrug« og »Ritzaus Bureau« Meddelelse om, at jeg som sædvanlig efter Landbrugsministeriets Bemyndigelse efter Husdyrlovens § 13 anviste Hopper til Bedækning ved frehragende Hingste tilhørende Hesteavlsforeninger. I Modsætning til 1924 anvistes der kun til jyske Hingste, da Aaret forud kun 3 Hopper søgte om Bedækningsret til »Drinker de Aude«.

Der anvistes til følgende Hingste af jysk Race: Massa, Stbg. Nr. 1675, Sejr, Reg. Nr. 233 og Nørre Herreds Dux, Reg. Nr. 244, foruden at der ved velvillig Imødekommenhed fra henholdsvis Syd Fjends Herreds Hesteavlsforening og Lunde m. fl. Sognes Hesteavlsforening kunde anvises indtil 8 Hopper til Fjandbo, Reg. Nr. 277, og Lunde Dux, Reg. Nr. 268.

Resultatet blev, at der anvistes 4 til Nørre Herreds Dux, 5 til Lunde Dux og 8 til Fjandbo.

Ud over de forannævnte Arbejder har Stambogsføringen lagt stærkt Beslag paa min Arbejdsevne; Indregistreringen af Hopper og Hingste af jysk Race har været fortsat og 2. Bind af Registerstambog for Heste af jysk Race udkom i Februar 1925, ligesom Arbejdet paa Elitestambogens 1. Bind, der udkom i Februar 1926, og som foruden at være en Individs-Stambog tillige omfattede en Oversigt over de mest ydedygtige Hoppestammer, ialt væsentlig var afsluttet i Løbet af 1925.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent A. L. Søndergaard.

Aaret 1925 indfrieede ikke de Løfter om gunstigere Forhold for Hesteavlen, som man stadig haabede og ventede paa og som 1924 i nogen Grad havde givet.

I Begyndelsen af Aaret var der dog nogen Handel til ret taalelige Priser og dermed en tilsvarende Interesse blandt Opdrætterne. Men da den tyske Toldlov traadte i Kraft hen paa Efteraaret, standsede Eksporten fuldstændig, og Omsætningen indskrænkedes til den nødvendigeste Hjemmehandel, og selv om Frederiksborg- og Halvblodshestene ikke er saa afhængige af Udlandets Marked, som de svære Heste, saa virkede Eksportens Ophør alligevel stærkt nedstemmende.

Dyrskuerne paa Øerne, der alle afholdtes før August, gav imidlertid ikke Udtryk for nogen særlig Depression. De fleste af dem var paa Grund af Mund- og Klovesygen udelukkende Hesteskuer. Det er flere Aar siden, at Antallet af fremstillede Heste har været saa stort, og Kvaliteten var glædeligvis ikke bleven mindre af det store Ophud.

Paa Sjælland og Bornholm var det som sædvanlig Frederiksborghestene, der var de dominerende, endog i

Jyderup, som ellers fortrinsvis er et Belgierskue, var der en særdeles stor Fremstilling af Frederiksborgheste. — Opdrætterne har Grund til at glæde sig over den fortsatte Udbredelse og Anerkendelse af denne Race.

Ogsaa for den svære Halvblodsavl's Vedkommende var Tilslutningen gennemgaaende god, og bedre end i det foregaaende Aar. Særlig var det sjællandske Fællesskue i Ringsted og Skuet paa Brahetrolleborg bemærkelsesværdige ved den store og i kvalitativ Henseende gode Udstilling af Oldenborgheste. I Ringsted var det Skuets næststørste, men forholdsvis bedste Afdeling.

Ligesom sidste Aar fandt der ogsaa i Aar forud for Dyrskuerne en Bedømmelse Sted af de anmeldte Hestes Afstamning. I denne Bedømmelse har jeg deltaget for de fleste sjællandske Skuers Vedkommende.

Afkomsskuerne, som jeg har fulgt i saa stor Udstrækning som muligt, var ret tilfredsstillende. Kvaliteten dog knap saa god som ventet. Der fremstilledes Afkom efter 14 Frederiksborghingste, 10 paa Sjælland og 4 paa Bornholm, og efter 2 Oldenborghingste paa Sjælland.

Hingste- og Hoppekaaringerne afholdtes som sædvanlig i Februar, Marts og April. De var i Aar noget mere omfattende end tidligere, idet der afholdtes Kaaringer baade indenfor den svære Halvblodsavl og paa Bornholm, hvilket sidste kun finder Sted hvert 3. Aar.

Tilslutningen til Kaaringerne var god, bedst for Frederiksborgavlens Vedkommende og særlig paa Bornholm, hvor Fremstillingen foregaaer efter særegne og meget rationelle Regler.

I Juli Maaned indkøbte Hoppecentret Sjælland en Del gode Hoppeføl i Oldenborg. Paa Opfordring af Centrets Ledelse deltog jeg i disse Indkøb.

I Aarets Løb har jeg holdt en Del Foredrag i Hestavlforeninger, Landboforeninger og i Tilslutning til Kaarings- og Dyrskuer, ligesom jeg ogsaa har skrevet nogle faglige Artikler i Blade og Tidsskrifter.

Det i sidste Aar paabegyndte Arbejde med at interes-

sere det mindre Landbrug for at købe og bruge danske Heste er fortsat med stigende Interesse saavel fra Opdrætternes som fra Brugernes Side. I indeværende Aar blev der gjort et Forsøg paa at etablere et specielt Marked paa dette Omraade. Dette Forsøg, der fandt Sted paa Opdrætningsanstalten »Ny Toftegaard«, var saa tilfredsstillende baade for Sælger og Køber, at det nu vil blive gentaget andre Steder. Saafremt der kan findes en Ordning angaaende Kreditspørgsmaalet, som endnu virker hæmmende, er der Haab om, at man saaledes ved et sundt og forstaaende Samarbejde kan indskrænke den Invasion af fremmede Smaaheste, som til Skade for vor hjemlige Avl i stigende Grad har fundet Sted i de senere Aar.

Ogsaa Stambogsføringen har lagt meget Beslag paa min Tid. I Aarets Løb er udkommet II Bind af Registerstambogen og IV Bind af Elitestambogen.

I Lighed med tidligere Aar har jeg ydet Bistand saavel til Foreninger som til private i Spørgsmaal Hesteavlens vedrørende. Foruden de allerede nævnte Foredragmøder har jeg deltaget i Statsdyrskuekommissionens Møder, i de provinsielle Landboforeningers Delegeretmøder, i flere Hesteavlsforeningers Bestyrelsesmøder m. m.

Nogen Tid er medgaaet som Censor ved Eksamen i Husdyrbrug ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Til Landbrugsministeriet og Statsdyrskuekommissionen har jeg afgivet flere Betænkninger, og sammen med Formændene for de respektive Statshingsteskuekredse har jeg foretaget de aarlige Eftersyn af de af Staten støttede Institutioner til Hesteavlens Fremme: Hoppecentrene »Sjælland« og »Bornholm« samt Opdrætningsanstalten »Ny Toftegaard«.

IX.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

Aaret 1925 begyndte paa flere forskellige Omraader med forholdsvis livlig Anskaffelse af Maskiner, den be-

tydelige Anskaffelse fortsattes i første Halvdel af Aaret, men Forholdene ændredes med Valutaen og Kronens Stigning, saa Maskinanskaffelsen i sidste Halvdel af 1925 var endogsaa ualmindelig ringe.

De rige Høafgrøder medførte en betydelig Anskaffelse af Slaa maskiner, Hesteriver og andre Højbjergningsmaskiner, saaledes at flere Mejemaskinhandlere meldte udsolgt med Slaa- og Mejemaskiner.

Der kan ikke nævnes noget enkelt Redskab eller Maskine, der i særlig Grad var paa Moden eller optog Landbrugerne i det forløbne Aar.

Af Nyheder, der vakte Opmærksomhed, maa nævnes en Opfindelse af Brødrene *Holger* og *Rasmus Petersen*, *Hammel*, der har konstrueret et Bindeapparat til Anbringelse paa en Slaa maskine. Fra flere Sider er Opfindelsens Realisation imødeset med store Forventninger, der dog endnu ikke er indfrieede.

De i tidligere Oversigter omtalte nye Plovs kær har vundet megen Udbredelse, og der er i det hele taget Interesse for Konstruktion og Fremstilling af gode, holdbare Plovs kær, ligesom det lader til, at en Ændring i Plovens Træktøj, som er ført frem af Plovfabriken »Fragde«, mødes med Interesse og Tilfredsstillelse.

Endskønt det ofte siges, at *Harven* ikke spiller en saa stor Rolle som tidligere, er der fremdeles Opfindere, Fabrikanter og Landmænd, der bestræber sig for at konstruere nye Typer og Former. Ogsaa Aaret 1925 har bragt saadanne, af hvilke et Par er blevet prøvet af Statens Redskabsudvalg, uden at det derved er blevet godtgjort, at disse nye *Harver* indeholder Momenter og Fortrin, som lader Grund til at formode, at de vil fortrænge de gammelkendte Typer. De mange Nykonstruktioner er dog et Udtryk for, at man flere Steder har faaet Øjet aabent for, at Kultivatoren i visse Tilfælde kan misbruges og ikke er et fuldkomment Jordbearbejdningsredskab, som den oftest er blevet anset for.

I Oversigten tidligere Aar er der gjort opmærksom

paa, at der er indført enkelte Majsbindere her til Landet. De er fortrinsvis anskaffede til Mejning af Solsikke til Ensilering, og de gør her ganske god Fyldest, vel at mærke, naar Solsikkeplanterne staar op ved Mejningen, men det forekommer undertiden, at Efteraarsstorme knækker en Del Planter, hvilket er en Hindring for Majsbinderens Anvendelse.

Aaret 1925 bragte en ny Anvendelse for Majsbinderen, som maaske vil faa endnu større Betydning og blive efterfulgt flere Steder. Proprietær *Kr. Christensen, Mørkhøjgaard*, anvendte Majsbinderen til Mejning og Binding af Kaalroefrøafgrøde med særdeles godt Resultat; det hævdes, at Frøafgrøden bestaaende af maskinbundne regelmæssige Neg lettere transporteres, lettere lægges i Tærskemaskinen, og det hele Arbejde gaar mere glat og med mindre Spild end ved tidligere Høstningsmetoder. — Majsbinderen er ogsaa anvendt til Høstning og Binding af Sukkerroe- og Runkelroefrø med godt Resultat, og der er Grund til at tro, at disse Maskiner vil finde mere Anvendelse, saafremt Roefrøavlens fremdeles faar Betydning og beslaglægger større Arealer. De hidtilværende anvendte Maskiner er alle amerikanske, mest af Massey Harris Fabrikat, men ogsaa International Harvester-Compagni og Mac Cormick o. fl. fremstiller Majsbindere af lignende Konstruktion.

Maskiner til Aftopning og Optagning af Kaalroer faar større og større Udbredelse, det er dog ikke fordi, der er foretaget nævneværdige Forandringer i Konstruktionen af de torækkede Maskiner, men de er blevet solidere og enklere; en Prøve, der afholdtes i Efteraaret 1925 paa Tryggevælde, Stevns, godtgjorde, at der eksisterer enkelte torækkede Optagere, der maa betragtes som ret fuldkomne. I Prøven deltog ogsaa adskillige enrækkede Kaalroeoptyagere, som ikke tidligere har været synderlig udbredte, det lader til, at Interessen for enrækkede Optagere er voksende. Der er foretaget nogle Ændringer og Ny-Opfindelser paa disse Maskiner, om hvilke

der er meddelt nogle Oplysninger i 39. Beretning om Statens Redskabsprøver.

Samme Sted er omtalt en Maskine til Aftopning af Sukkerroer. Den udførte Aftopningen tilfredsstillende i kvalitativ Henseende, men efter de Arbejdsmetoder, man har her i Landet, er der ikke megen Fordel ved at aftoppe de endnu i Jorden staaende Sukkerroer, da det efterfølgende Optagningsarbejde med Haandkraft er besværligere end naar Sukkerroerne staar med Top.

Der er fremdeles Interesse for Kartoffeloptagningsmaskiner; den tidligere omtalte »Hylleberg« med Sideelevator til Ilæsning i Vogne vinder langsomt Udbredelse; men Efteraaret 1925 var ugunstigt for Brugen af Sideelevator, der flere Steder maatte tages bort.

En Nyhed maa noteres paa dette Omraade, idet Brødrene *Hylleberg* i Efteraaret 1925 for første Gang forsøgte at sammenbygge Kartoffeloptageren med en Fordsontractor, saaledes at Motoren trækker direkte Optagelsesmaskinens Kæder og Elevator, som derved faar en forholdsvis stor Hastighed og ryster, selv om Tractoren staar stille.

Denne Tractoroptager er benyttet paa Tjele Hede-gaard samt enkelte andre Steder.

Der er stadig stor Anskaffelse af Tærskemaskiner, navnlig Enkeltrensere, som kommer mere og mere ud paa de smaa og mellemstore Jordbrug. Enkelte Tærskemaskinefabrikanter havde meget travlt en Tid af Aaret, men Slutningen bragte Standsning saavel i Maskinfabrikationen som i Handelen, idet der ventes paa billigere Priser.

Det er ganske ejendommeligt at iagttage den Forskydning, der i de senere Aar er foregaaet over imod de billigere Enkeltrensere i Sammenligning med Anskaffelsen af Dobbeltrensere og større kombinerede Værker.

Navnlig i de sønderjydske Landsdele er der ret stor Interesse for de saakaldte Enkeltkørnsortermaskiner, en tysk Maskine, som forhandles af *C. H. Clausen*, Broager, der har agiteret stærkt for Udbredelsen; det

var i Slutningen af Aaret, at Interessen for denne Maskine vakte, men der er Grund til at vente, at den vil resultere i Anskaffelse af flere Renserialæg med Enkeltkornsortermaskiner. Iøvrigt er der en jævn forøget Interesse for Benyttelse af bedre Rensemaskiner over Landet.

I Vinteren 1925 var der en overordentlig livlig Efter-spørgsel efter Kværne. »Gyro« Kværnen fra Skive vakte megen Opmærksomhed og har bidraget til at mobilisere Kværnfabrikkerne, saa der var en livlig Konkurrence med skarp Reklamering og intensiv Udnyttelse af Resultaterne fra Statens Redskabsprøver.

Underløberne og Vertikalkværne har domineret det sidste Aars Tid; der anvendes overalt Kunststen, men det viser sig, at skønt man nu har over 20 Aars Erfaring med Hensyn til Fremstillingen af Kunststen, er denne endnu ikke kommet ind i en saa fast Gænge, at de fremstillede Kværnsten er absolut ensartede selv fra samme Fabrik. Det har vist sig, at flere Sten til Vertikalkværne har været uholdbare; de har udvidet sig og derved sprængt Støbegodset, hvortil de er befæstede.

I nogle Sten har Bindemidlet været saa tarveligt, at Stenene hurtigt blev ubrugelige. Iøvrigt har de paagældende Fabriker vistnok erstattet eller ombyttet tarvelige Sten med bedre, men for Brugeren er det en Ulempe at faa de uholdbare Sten.

Bedømmelsen af Kværne er ret vanskelig; man er tilbøjelig til at bedømme alene efter øjeblikkelig Maledelse og Krafftforbrug, uden at tage Hensyn til Stenenes Holdbarhed, hvilket kun fortsat Brug kan give Oplysning om.

Naar man har med de mindre Kværne at gøre, vil det være rimeligt ogsaa at tage Hensyn til, hvormeget en Sten kan male mellem hver Bildning. Det er godtgjort, at der er overordentlig store Forskelligheder i saa Henseende; det har vist sig, at nogle Vertikalkværne med 400 mm Sten kun har formalet mellem 130 og 150 Tdr.

mellem hver Bildning, medens andre har malet 400—500 Tdr. mellem to paa hinanden følgende Bildninger.

Tractorerne vinder forøget Anvendelse som Trækraft for Selvbindere, og der er i det forløbne Aar anskaffet adskillige store 8 Fods Selvbindere, der i det store og hele arbejder godt og fremmer Mejningen, ligesom Hestene frigives til Indkørsel eller andre Arbejder.

Der anskaffes stadig nogle Malkemaskiner, uden at det kan siges, at Aaret 1925 i særlig Grad har været præget heraf.

I Aarets Løb har jeg deltaget i forskellige Redskabsprøver, der iværksattes af Statens Redskabsudvalg. Af saadanne kan nævnes en Del indgaaende Prøver med Kværne, de afsluttende Prøver med Husholdningsredskaber, en Hovedprøve med Kaalroeoptagere samt en Række Enkelt- og Nyhedsprøver. Om disse Prøver er der udsendt Beretninger, ved hvis Affattelse jeg har medvirket. Det er beklageligt, at Tiden ikke har tilladt mig at beskæftige mig noget mere med Husholdningsmaskiner; det er et Omraade, hvor der trænges til Vejledning, og der kan endnu ikke henvises til andre Institutioner eller Personer, som kan være Husmødre til Støtte ved Valget og Bedømmelsen af de mekaniske Hjælpemidler i Husholdningen.

I August—September Maaned var jeg i Braunschweig for at overvære en Prøve med Tractorer og tractordrevne Jordbearbejdningsredskaber; desuden har jeg deltaget i de fleste af Landboforeningernes Delegeretmøder samt andre Landboforeningsmøder. Afholdelsen af Foredrag er gaaet omtrent som de foregaaende Aar, og det samme gælder den litterære Virksomhed; foruden Prøveberetningerne har jeg affattet nogle Oversigter og Artikler til Fagblade og Tidsskrifter, Aarbøger, Leksikaer m. m. og gjort Forarbejderne til en lille Redskabslære til Brug for Landbrugsskoler.

X.

Beretning fra Statskonsulent Peter Aug. Mørkeberg.

Denne Beretning om min Virksomhed omfatter Tiden fra Januar 1924 til Slutningen af Aaret 1926. Ved Begyndelsen af denne Periode befandt vi os endnu i en Højkonjunktur med Hensyn til Priserne for Smør og Flæsk. Det var en fordelagtig Forretning at fremstille disse Varer, hvor Kvæg- og Svinebesætningerne var i Orden og indstillede paa nævnte Produktion. Men Prisfaldet lod ikke vente længe paa sig og fortsattes gennem hele Perioden, i det første Aar væsentligst paa Grund af Valutasituationen. Som Følge heraf dalede Rentabiliteten af Kvæg- og Svineholdet, navnlig førstnævnte, i betænkelig Grad. Hertil kom Mund- og Klovesygen, som optraadte meget udbredt over hele Landet, og som gennem begge Aar har virket meget forringende paa Nettoudbyttet af vore Besætninger, særlig Kvæget.

Desuagtet har der været Liv i Bestræbelserne for at højne Kvaliteten af det røde danske Malkekvæg og Svinebestanden, de Virksomheder, som jeg i Stillings Medfør særlig skal have Opmærksomheden henvendt paa. Og det gælder vel forøvrigt ogsaa netop i Nedgangstider om at stimulere Produktiviteten af vore Dyr og at forbedre den Vare, som de frembringer. Naar Interessen for det røde danske Malkekvæg holdt sig vaagen, stod dette maa-ske noget i Forbindelse med, at Kødproduktionen efterhaanden blev endnu mindre fordelagtig end Fremstillingen af Mælk. Interessen for Svineholdet forstaas gennem den Kendsgerning, at Flæskeproduktionen — trods alt — har kunnet betale sig. Det forholder sig endogsaa saaledes, at Svinebestanden er forøget i Løbet af de sidste 2 Aar. Midlerne, som har været anvendt for at bringe Udviklingen fremad i den attraaede Retning, er de sædvanlige, Dyrskuer, Kvægavls- og Kontrolforeninger, Konkurrencer mellem hele Kvæghold, Svineavlscentre og Forsøgsstationer, Stambogsføring m. m. Og Maaden, hvor-

paa mine Assistenten og jeg har virket for at bidrage vort til en heldig Udviklingsretning, er heller ikke undergaaet væsentlige Forandringer. Der er derfor næppe Grund til nogen indgaaende Fremstilling af disse Forhold. Kun skal jeg bemærke, at vi har haft Opgaver nok, og at vi har arbejdet med fuld Kraft, samt omtale enkelte Forhold, som maaske kan paaregne nogen Interesse.

Dyrskuer har i begge de her omhandlede Aar, trods Mund- og Klovesygen, været afholdt i alle Provinser undtagen Bornholm, men navnlig i 1925 var Dyrskuerne dog færre og gennemgaaende mindre end de plejer at være. Dette Aar opgaves saaledes Foreningen af jyske Landboforeningers Ungskue, hvilket for saa vidt var uheldigt, som dette aarlige Skue er et udpræget Salgsskue for unge Avlsdyr. Som sædvanlig har jeg besøgt saa mange af disse Skuer som muligt for at være de Besøgende til Nytte og for selv at holde mig kendt med Blomsten af Landets Kvæg- og Svinebestand, særlig Ungdommen blandt denne, samt for at beskrive de Dyr, som forventes efterhaanden at glide ind i den officielle Stambogsføring. Mængden af disse Beskrivelser er steget saa stærkt ved Stambogsføringens Udvidelse med Registreringen, som staar aaben for Flertallet af den præmierede Ungdom, at det ikke længere er muligt at overkomme dette Arbejde alene. Det har derfor været nødvendigt for mig at anmode de lokale Konsulenter om at være mig behjælpelig dermed, hvilket beredvilligt er efterkommet. Ved flere af de sjællandske Skuer har jeg som en af Fællesdommerne ved Afstammingsbedømmelsen for Kvæg og Svin været behjælpelig ved denne Bedømmelse. Ved nogle Skuer, spredt over Landet, har jeg paa Skuet holdt Foredrag om Skuet, en vanskelig Opgave, som maaske er nyttig navnlig for Udstillerne, men som distraherer mig noget fra mine øvrige Dyrskuepligter.

Konkurrencerne mellem hele Kvæghold, som for nogle Aar siden var en næsten kontinuerlig, pro-

vinsiell eller mere begrænset Foranstaltning, men som standsede ved Krigens Begyndelse og siden har slumret, begynder nu at komme til Live igen. I min forrige Beretning omtalte jeg den 2-aarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Sorø Amt, ved hvilken jeg var en af Dommerne. Denne blev som Følge af Mund- og Klove-sygen forlænget til at blive 3-aarig og afsluttedes den 1. Oktober 1926. I Oktober 1925 begyndte den 2-aarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Sjællands Stift, foranstaltet af De samvirkende sjællandske Landboforeninger. Denne Konkurrence, ved hvilken jeg ogsaa er en af Dommerne, gennemføres efter samme Program som de tidligere provinsielle Konkurrencer, der gik forud for Udpegningen af Avlscentre.

»Kvægbesætninger under Tilsyn« er Navnet paa en Foranstaltning til Kvægbrugets Fremme i Jylland, sorterende under Foreningen af jydsk Landboforeninger. Den har allerede bestaaet i en lang Aarrække og omfatter de bedste Avlsbesætninger af jydsk Malkekvæg, R. D. M. og Korthorn inden for Provinsen. Disse Besætninger, som alle er i Kontrolforeninger og under Inspektion af lokale Konsulenter, er under kontinuerligt Tilsyn af et Dommerudvalg, som aarlig afgiver Beretning om deres Tilstand. Det er en meget nyttig Foranstaltning som Middel til at højne vore Kvæggracers Kvalitet. Medens Statskonsulent *Appel* var Medlem af Dommerudvalget, tog jeg mig ikke personlig direkte af denne Sag. Nu har jeg deltaget i nogle af disse Tilsyn angaaende R. D. M.

Kvægavlsforeningernes Antal forøges ikke i denne Periode, men Interessen for Avlsarbejdet indenfor de bestaaende Foreninger er ikke svækket. Det er fremdeles en Begivenhed, naar Foreningen skal forøge Tyrematerialet eller skaffe ny Stamholder. Jagten efter nye Foreningstyre er som Regel vel forberedt og intensiv. De allermest lovende unge Tyre, som ofte opkøbes af Foreninger, sælges hyppigt af Opdrætteren, inden de naar Al-

deren, saa de kan udstilles. Antallet af de saakaldte Konsortier, som omtales i min forrige Aarsberetning, forøges stadig. De bestaar som Regel af en lille Kreds af nærboende, særlig interesserede Kvægopdrættere, der absolut søger Stamholdere af udsøgt god Kvalitet.

Kontrollforeningerne trives godt. Der er stor Interesse for denne Sag. Deres Antal og Omfang er i glædelig Vækst.

Stambogsføringen for R. D. M. og Svin er Opgaver, der som sædvanlig har krævet megen Opmærksomhed og meget Arbejde fra min Side. I det Tidsrum, som her behandles, er Manuskripterne udarbejdede til Tyrestambogens 29. og 30. Bind samt til Fællesregistret for alle Tyre optagne i Stambogens 1.—29. Bind. Endvidere er Manuskripterne fuldførte til Registerstambogens 2. og 3. Bind og til Svinestambogens 12. og 13. Bind. Indenfor samme Tidsrum er alle nævnte officielle Stambøger ogsaa trykte og udsendte. For Tiden er Tyrestambogens 31. Bind, Registerstambogens 4. Bind og Svinestambogens 14. Bind i Arbejde.

Alt dette Stambogsvæsen maa jeg anse som bekendt, saa det ikke behøver nærmere Omtale. Kun maa jeg gøre opmærksom paa, at Fællesregistret, som er et meget omfattende og indgaaende Arbejde, fremstillet for at give et Overblik over den røde danske Malkeraces Historie, er udarbejdet paa et Overgangsstadium i Stambogens Administration, som, stadig under De samvirkende danske Landboforeningers Overhøjhed, er gaaet fra De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift til Stambogs- og Registreringsudvalget for R. D. M. Samtidig er Betingelserne for Optagelsen i Stambogen for Tyre af R. D. M. blevet strengere for at bringe Stambogen og Registret i det tilsigtede og naturlige Forhold til hinanden.

Svineavlens ledes som sædvanlig dels gennem Dyrskuerne, dels og navnlig gennem

Svineavlscentrene. Disse administreres paa

sædvanlig Maade og kræver som Følge deraf meget Arbejde af mine Assistenters og mig. Der er ikke foregaaet væsentlige Forandringer i deres Antal og Størrelse og ej heller i deres Kvalitet. Om Tilbagegang er der ikke Tale. Salget af Avlsdyr fra Centrene har været god, der er ikke i noget tidligere Aar solgt flere Avlsdyr fra Centrene end de to sidste. Tilstanden maa saaledes betegnes som tilfredsstillende. Der maa dog gøres opmærksom paa, at Yorkshirecentrenes Antal er i Tilbagegang. Var Aarsagen dertil den, at man nu har naaet det tilsigtede Maal med Hensyn til Landsvinets Kvalitet som »Baconvare«, vilde der ikke være noget betænkeligt herved, men Forsøgene viser, at Yorkshiresvinet fremdeles har nogle Fortrin i saa Henseende, som det ligger i vort Samfunds Interesse at udnytte. Yorkshiresvinets Tid og deres Udnyttelse burde derfor ikke ebbe ud endnu. En kraftig Bevægelse for at afregne Slagterisvinet ikke alene i Henhold til dets Fedme, men tillige ved Hensyntagen til dets Bacontype, vilde være det virksomste Middel til at regulere denne Sag.

Men alle herhen hørende Forhold har jeg behandlet grundigt paa mange Møder, navnlig ved Avlscenterorganisationernes Møder og ved De samvirkende danske Andelsslagteriers Delegeretmøder. Til sidstnævnte har jeg hvert Aar udarbejdet en lille Pjece, hvori jeg har fremstillet mit Syn paa Situationen.

Til disse Pjecer maa jeg henvise angaaende Svineavlens i Almindelighed og iøvrigt indskrænke mig til at henlede Opmærksomheden paa et Par særlig betydelige Forhold, som har været under Behandling i Løbet af de 2 sidste Aar.

Først maa jeg nævne Bedømmelsen af Svinenes Nedavningsevne, den saakaldte *Afstamningsbedømmelse*, der foregaaer forud for Dyrskuerne, paa hvilke Svinene faar en Præmie for Eksteriør og en anden Præmie for Afstamning. Som omtalt i forrige Aarsberetning foregaaer denne Afstamningsbedømmelse ved alle de le-

dende Dyrskuer i Landet, og alle Steder hviler den paa Hensynet til Ophavsindividernes formodede Nedarvningssevne af Eksteriør, Frugtbarhed, Trivelighed og Flæskekvalitet. Desuagtet kom man ved Bedømmelsen af samme Stamtavle paa forskellige Skuer til forskellige Resultater, fordi man ikke tilkendte hver af nævnte Faktorer samme Værdi. Ved den fynske Svineavl-Organisations Møde i September 1924 toges dette Spørgsmaal under Behandling. Man blev enige om, at ensartede Regler for Afstammingsbedømmelsen burde tilstræbes. Spørgsmaalet blev derefter behandlet ved et ekstraordinært Møde, som jeg afholdt med mine Assistenten ved Svineavlens Ledelse i Januar 1925. Og gennem forskellige Stadier naaede Sagen til Behandling i Maj s. A. ved et Landsmøde, bestaaende af Repræsentanter for de provinsielle Landboforeninger. Her enedes man om et Program for Afstammingsbedømmelsen for Svin, som derefter er fulgt i hele Landet. Enkelthederne maa jeg forbigaa her. Kun maa jeg fremhæve, at der ved dette Program toges et større Hensyn end tidligere til den formodede Nedarvningsevne af Trivelighed og Flæskekvalitet.

Men disse 2 Forhold, Trivelighed og Flæskekvalitet, bedømmes paa Grundlag af Resultaterne fra Forsøgsstationerne for Svin.

Ejerne af Avlscentrene, fra hvilke de fleste Svin som fremstilles paa Dyrskuerne, kommer, direkte eller indirekte, blev derved mere end forhen interesserede i Forsøgsresultaterne, og de fremførte nu gennem deres Organisationer til De samvirkende danske Andels Slagterier Ønsket om Oprettelsen af flere Forsøgsstationer, saa de kunde faa alt det Afkom efter kaarede Stamdyr, som Reglerne for Svineavlscetrene forpligter dem til at levere til Forsøgsstationerne, undersøgt paa disse. — De samvirkende danske Andelsslagterier vilde gerne imødekomme dette Ønske, og efter Forhandlinger med Forsøgslaboratoriet blev der givet Ejerne af Avlscentrene et bekræftende Svar paa deres Anmodning. — Følgen blev,

at der oprettedes 2 nye Forsøgsstationer foruden de alt bestaaende Stationer paa Elsesminde, Over Løjstrup og Bregentved, nemlig Forsøgsstationerne paa Haraldskær ved Vejle og Høng Landbrugsskole i Holbæk Amt. Førstnævnte er allerede i Virksomhed, medens Forsøgsstationen i Høng for Tiden opføres.

Arbejdet med disse Forhold, Afstammingsbedømmelsen og Forsøgsstationerne, har krævet sin Del af min Tid.

Statsdyrskuekommissionen har ogsaa krævet min Opmærksomhed, blandt andet ved Møder og ved et Par Betænkninger om en ny Husdyrlov for Færøerne.

Møder har i det hele optaget mig meget. Saaledes maa nævnes min Deltagelse i de provinsielle Landboforeningers Delegeretmøder, adskillige provinsielle Møder om Kvægavl, Kvægavlsforeninger og Kontrolforeninger, Møder i de 3 Organisationer, hvorunder Ejerne af Svineavlscentrene samler sig, Møder med mine Assistenters ved Svineavlens Ledelse, Møder i Landboforeninger og i Landbrugsraadet, og ikke mindst Konsulentmøderne med tilhørende Kursus. — Ved adskillige af disse Møder har jeg holdt Foredrag.

Udlændinge lægger ikke saa lidt Beslag paa min Tid, skønt Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs landøkonomiske Rejsebureau i meget betydelig Udstrækning har aflastet mig i den Retning. Blandt notable Udlændinge, som jeg har haft Lejlighed til at ledsage paa landøkonomiske Rejser her i Landet indenfor den Periode, som her behandles, kan jeg nævne den polske og den engelske Landbrugsminister.

Skriftlige Arbejder kræver megen Tid. Foruden de forannævnte kan jeg fremhæve Betænkninger til Landbrugsministeriet, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Landbrugsraadet og De samvirkende danske Andelsslagterier, Artikler til Tidsskrifter, en Pjece om Danmarks Svineavl til »The National Pig Breeders Association«s Aarbog samt min Korrespondance med Udlændinge og med danske Landmænd.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Onsdagen den 20. Oktober 1926.

Til Stede var Præsidenterne Lensgreve *Fr. Moltke*, Kammerherre *N. Juul* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadet Medlemmer var mødt Dhrr.: Proprietær *P. Andersen*, Sejrsgaard, Proprietær *K. Bak*, Grumstrupgaard, Forpagter *Branth*, Juellinge, Professor *Bøggild*, Frederiksberg, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Proprietær *Damsgaard-Sørensen*, Hareskovgaard, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Gaardejer *Johnsen*, Højgaard, Forpagter *Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. Knipschildt*, København, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Baron *G. Lerche*, Klampenborg, Proprietær *H. Lytzhøft*, Tandrup, Gaardejer *H. Mortensen*, Solrød, Proprietær *Nikolajsen*, Kejsegaarden, Godsejer *Olufsen*, Qvistrup, Forpagter *G. F. Schroll*, Nevlingegaard pr. Roskilde, Kammerherre *Sehestedt-Juul*, Ravnholt, Forpagter *Selchau Hansen*, Alslevgaard, Proprietær *F. Smith*, Snekkersten, og Kammerherre *A. Tesdorpf*, Pandebjerggaard.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke* bød Velkommen og mindede om følgende Mænd, der er afgaaet ved Døden siden Bestyrelsesraadet sidst var samlet: Baron, Kammerherre *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup, Direktør *Severin Jørgensen*, V. Nebel, Proprietær *S. Pedersen*, Tousgaard, Statskonsulent *Niels Pedersen*, Struer, Statskonsulent *Axel Appel*, Aarhus, Redaktør *Anton Bing*,

København, Laboratorieførstander *Harald R. Christensen*, Lyngby, Gaardejer *H. P. Nielsen*, Bringstrup, og Overførster, Kammerherre *P. E. Müller*. — Man gik derefter over til Dagsordenen, hvis første Punkt var:

Henstilling til Landhusholdningsselskabets Medlemmer om at vælge et nyt Medlem af Bestyrelsesraadet i Stedet for afdøde Redaktør Anton Bing. Forskellige Mænd bragtes i Forslag, og efter nogen Diskussion vedtoges det at arbejde for Valget af en kendt større Landmand, hvis Navn senere vil blive nævnt, naar Selskabet er bekendt med, om Vedkommende er villig til eventuelt at modtage Valg.

Valg af et Medlem af Belønningsudvalget og af Lærlingeutvalget i Stedet for Forpagter *G. F. Schroll*, som paa Grund af Alder har ønsket at udtræde af de 2 Udvalg. Til Medlem af det første Udvalg valgtes Proprietær *J. H. Schmidt*, Vojensgaard, og til Medlem af Lærlingeutvalget valgtes Proprietær *A. Henriques*, Bakkegaard ved Birkerød.

Valg af et Medlem til »Udvalget angaaende Udarbejdelsen af en ny Fortegnelse over Bøger passende for Sogne- og Landbrugsbiblioteker« i Stedet for Redaktør *Bing*. Efter Henvendelse fra Statens Bogsamlingskomite nedsatte Selskabet i 1914 et Udvalg, der bestod af Professor *Steenberg*, Redaktør *Bing* og Kontorchef *Hertel*, for at indlede et Samarbejde med Bogsamlingskomiteen. Meningen var, at denne vilde lade udarbejde en stor Fortegnelse over Litteratur passende til Anskaffelse i Biblioteker, Laanebogsamlinger osv., og denne Fortegnelse skulde ogsaa omfatte Landbrugslitteratur for Sogne- og Landbrugsbiblioteker. Selskabet skulde have Særtryk af denne sidste Fortegnelse, som det saa skulde udgive og sende til sine Medlemmer m. fl. Verdenskrigen afbrød det alt forbedrede Arbejde, Statens Bogsamlingskomite blev ophævet og afløst af Statens Bibliotekstilsyn med Biblioteksdirek-

tør *Døssing* som Leder. Professor Steenberg bad sig senere fritaget for Formandsstillingen i Selskabets Udvalg og blev afløst af Hr. *Døssing*. Da Arbejdet med Udarbejdelsen af den store Bogfortegnelse har hvilet i længere Tid paa Grund af manglende Pengemidler, forhandlede Selskabet nu ved Redaktør Bings Død med Biblioteksdirektør *Døssing*, om der er Grund til at opretholde Selskabets Udvalg. Denne udtalte, at selv om Arbejdet paa Grund af de senere Aars vanskelige Pengeforhold er stillet i Bero, er det dog ikke opgivet, og Hr. *Døssing* vil, naar han mener Tiden er inde dertil, søge Sagen genoptaget. Han ser derfor gerne, at Selskabet lader sit Udvalg bestaa, for at Forhandlingerne med det straks kan optages, naar Arbejdet paany genoptages, og at Selskabet derfor i Hr. Bings Sted vælger et nyt Medlem, der dog gøres opmærksom paa, at i alt Fald foreløbig vil Udvalget ikke blive sammenkaldt til noget Møde. — I Henhold hertil blev det besluttet at bevare Udvalget og supplere det med Statskonsulent *K. Hansen* som Stedfortræder for Redaktør Bing.

Efter at Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1927 til 31. Marts 1928 var behandlet og vedtaget til Fremlæggelse paa den kommende Generalforsamling, blev der givet Meddelelse om Udvalget vedrørende Forsøg med de forskellige Tagdækningsmaterialier. Paa Grund af forskellige Forhold har Selskabet ment det rigtigst at begrænse den Opgave, som først var stillet Udvalget. Det var oprindelig paatænkt, at Udvalget dels skulde indsamle og Selskabet senere offentliggøre alle foreliggende Erfaringer paa Tagdækningens Omraade, dels selv lade anstille direkte Forsøg med Oplægning af Tage. Udvalgets Arbejde er nu begrænset til den første Del af Opgaven. Der vil paa Generalforsamlingen i December blive gjort nærmere Rede herfor, og der maa derfor om denne Sag henvises til det Referat, der senere vil fremkomme om Generalforsamlingen. — Ogsaa de Meddelel-

ser, som gaves om Arbejdet for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet, som ledes af Fuldmægtig *L. P. M. Larsen*, og om Selskabets, af Sekretær *N. Siggaard* ledede, landøkonomiske Rejsebureau, vil fremkomme paa Generalforsamlingen og offentliggøres i Referatet af denne. Kun skal her lige nævnes, at Afsendelsen af dansk Sædefrø til Udlandet har vakt stor Opmærksomhed og vokser hvert Aar, og at Rejsebureauets Arbejde aldrig har været saa stort som i 1926; det har saaledes planlagt for Udlændinge 26 Rejser for enkelte Personer og 58 Selskabsrejser (mod 53 i Fjor), og for Danske har det bistaet ved Planlæggelsen af Studierejser til Udlandet for 9 Selskaber og 15 Enkeltpersoner eller ialt 24 Rejser mod 17 i Fjor.

Der blev derefter givet Meddelelse om, at der i Aar er modtaget 3 Indstillinger fra Landboforeninger om Uddeling af Selskabets Sølvbægre, men at den ene Indstilling er indkommet for sent til at komme i Betragtning i Aar. Der vil blive uddelt 2 Sølvbægre, hvoraf det ene gaar til Ribe Amt, det andet til Hjørring Amt. Endvidere har en jysk Landboforening i en motiveret Indstilling henstillet til Selskabet, at det yder en vestjysk Gaardejer en Anerkendelse for hans fortjenstfulde Arbejde til Fremme af Landbruget. Vedkommendes Navn vil senere blive offentliggjort. Belønningsudvalget og Præsidiet har vedtaget at tildele ham Selskabets største Sølvbæger. Hvad Uddeling af Duelighedsmedaljer angaar, er der ialt indkommet 33 Ansøgninger om Tildeling af saadanne, nemlig til 10 Kvinder og 23 Mænd. Fra Nørrejylland kom der 11 Ansøgninger, fra Sjælland ogsaa 11, fra Fyn 6 og fra Lolland-Falster 5. Der uddeles kun 20 Medaljer aarlig, i Aar vil 17 Mænd og 3 Kvinder faa Medaljen, og disse fordeler sig paa følgende Maade: 4 bor i Jylland, 9 paa Sjælland, 3 paa Fyn og 4 paa Lolland-Falster.

Forinden de Emner fastslaas, som skal behandles paa Selskabets Foredragsmøder i Vinteren

1927, ønskede Præsidiet at erfare, om der var Emner, Bestyrelsesraadet ønskede at faa behandlet; selv fremdrog Præsidiet forskellige Emner. Til Belysning af de Spørgsmaal, som man ønsker behandlet, vil Selskabet nu søge at finde passende Foredragsholdere. Der vil antagelig paa Generalforsamlingen i December kunne gives Meddelelse om, hvilke Foredrag der vil blive afholdt. — Til Almanakstykket for Aaret 1928 blev der bragt forskellige Emner i Forslag; det besluttedes at søge følgende Emne behandlet: Erfaringer vedrørende Brugen af Kunstgødning.

I Efteraaret 1922 udsatte Selskabet en Prisopgave vedrørende Agertidslens Bekæmpelse, for hvilken Indleveringsfristen udløb den 30. September i Aar. Der er indkommet 12 Besvarelser, og der er nedsat et Dommerudvalg til at bedømme Besvarelserne. Dette Udvalg bestaar af Statskonsulent *K. Hansen*, Konsulent *Kr. Kristensen*, Odense, og Forstander *C. Jørgensen*, Visborggaard. — Paa et Fællesmøde i December i Fjor af de provinsielle Planteavlsudvalg vedtoges det enstemmigt at henstille til Landhusholdningsselskabet at udsætte en Prisopgave vedrørende Anvisning af Metoder til Bestemmelse af Jordens Kali- og Fosforsyretræng. Selskabet stillede sig velvilligt hertil og anmodede de provinsielle Planteavlsudvalg om nærmere at formulere Opgaven, angive dens antagelige Omfang og hvor lang Tidsfrist, der bør sættes. Efter Forhandling herom mellem Planteavlsudvalgene og Selskabet udsatte dette i Maj Maaned Opgaven (jvnfr. S. 295). Besvarelserne skal være indsendte til Selskabet inden Udgangen af 1931. Præmien er sat til 2000 Kr., endvidere vil Præmietageren modtage et Forfatterhonorar af 100 Kr. pr. 16sidigt Ark og kan vente til Dækning af dokumenterede Udgifter ved Arbejdet at faa tilstaaet et Beløb af indtil 2000 Kr.

Efter at Præsidiet havde faaet Bemyndigelse til eventuelt senere at udsætte en Prisopgave vedrørende Ventilation af Stalde (eller eventuelt en anden Prisopgave),

blev der givet forskellige Meddelelser, bl. a. følgende: Det blev paa Bestyrelsesmødet i Oktober i Fjor paa given Foranledning vedtaget at sende til Landbrugsraadet en Skrivelse, i hvilken Selskabet hævder, at Landbrugsraadet ved kommende Valg til dets Præsidium bør lade hver af de 3 Institutioner, som danner Landbrugsraadet, blive repræsenteret i Præsidiet ved et af de Medlemmer, vedkommende Institution har valgt ind i Raadet. Landbrugsraadets Præsidium har nu erklæret sig fuldstændig enig med Selskabet heri. De andre Meddelelser vil ogsaa blive givne paa Generalforsamlingen og altsaa fremkomme i Referatet af denne.

Udkomne Bøger.

Fjortende Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre. 1. Bregentved. — 2. Elsesminde. — 3. Over Løjstrup. Ved *N. Beck*. 119 Sider. (Aug. Bangs Bogh. København).

Intensitetsproblemet i det norske jordbruk. Av *Poul Borge-dal*. 343 Sider. (E. Sems Forlag, Frederikshal). — Tidsskriftet vil senere omtale denne interessante Bog.

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed i Aaret 1925—26. Udarbejdet af Sekretariatet. 215 Sider (København).

Dansk Tidsskrift Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 200 danske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Udarbejdet af Biblioteksdirektør *Th. Døssing* og Biblioteksinspektør *Røbert L. Hansen*. 11. Aargang 1925. 342 Sider. (H. Hagerups Forlag, Københ.).

Lantbruket i Norden 1875—1925. 624 Sider i Kvart. Bogen er udgivet af Løjtnant *Gösta Fraenckel*, Gøteborg, i Anledning af hans Firms halvtredsaarige Bestaaen. Professor *H. Juhlin-Dannfæll*, Stockholm, Professor *E. Lindhard*, Landbohøjskolen, København, Rektor Professor *S. Hasund*, Norges Landbrugshøjskole, samt Prokansler ved Universitetet i Åbo, Professor *A. Rindell* har skrevet henholdsvis om det svenske, danske, norske og finske Landbrugs Udvikling i de sidste 50 Aar. Fremstillingerne er rigt illustrerede. Skriftet er sendt til de ledende indenfor Landbrugets faglige Organisationer, til Konsulenter, Landbrugslærere, samt en Række Biblioteker med Tilknytning til Landbruget. Bogen kan faas gennem Boghandelen fra Gøteborg littografiska Aktiebolag, Gøteborg (Pris 20 Kr.).

Landbrugskrisen 1925 og 1926 og dens Følger i 1927 og 1928. Af *C. Moesgaard-Kjeldsen*. 71 Sider. Forfatteren har i dette lille Skrift samlet en Række Artikler, som i Aarets Løb har været trykte i Fag- og Dagblade. (H. Aschehoug og Co. København).

Planteavlen 1925.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

(Sluttet fra Side 540.)

Rodfrugt dyrkningen er som Helhed i fortsat Stigning. Det samlede Areal med Rodfrugter (incl. Kartoffler) havde i 1925 sit hidtil største Omfang, nemlig 482,300 ha, hvilket er 126,000 ha mere end i 1912, eller ca. 100,000 ha, naar de sønderjydske Amter fradrages.

Kartoffelarealet har, som det fremgaar af Tabel 3, i de senere Aar været i betydelig Tilbagegang. Efter Fradrag af Arealet i de sønderjydske Amter — hvor der iøvrigt kun finder en meget begrænset Kartoffeldyrkning Sted — var Landets Kartoffelareal i 1925 henved 25,000 ha mindre end i 1919. Nedgangen har været nogenlunde jævn, dog særlig stor i 1924, vistnok for en Del paa Grund af Mangel paa Læggekartofler, idet disse i stort Omfang blev ødelagt i den forudgaaende strænge Vinter. Hvorvidt der er Grund til at beklage denne Tilbagegang i Kartoffeldyrkningen og til at søge denne fremmet, vil der vistnok være delte Meninger om. I al Almindelighed tør det dog nok siges, at saa længe Gennemsnits-Bruttoavlen kun er 130 à 150 hkg pr. ha eller omkring 75 Tønder pr. Tønde Land, vil der være mere Grund til yderligere Indskrænkning end til Udvidelse. Fra det nævnte Udbytte maa fradrages det ret store Kvantum Læggekartofler — ca. 25 hkg pr. ha — og et ofte meget betydeligt Svind. I Betragtning af det meget store Arbejde, som Kartoffeldyrkning kræver, er et Udbytte som det anførte ganske utilfredsstillende. Naar

Tabel 3. Rodfrugtarealer (inkl. Kartoffler) 1912—25.

Aar	Kartofler	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder	Foderroer ialt	Sukkerroer	Cikorie-rødder	Rodfrugter ialt
	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha	100 ha
1912	611	838	1026	675	80	2619	324	10	3564
1915	666	1233	904	657	69	2863	321	9	3859
1916	642	1119	996	608	66	2789	315	14	3760
1917	579	771	1234	735	44	2784	308	11	3682
1918	748	1045	1023	629	52	2749	362	12	3871
1919	961	1140	1103	600	56	2899	416	13	4289
1920	922	1110	1283	538	57	2988	385	11	4306
1921	841	1044	1497	526	50	3117	347	3	4308
1922	826	1160	1553	584	56	3253	243	6	4428
1923	826	855	1944	654	43	3496	319	7	4648
1924	717	860	2082	644	38	3624	386	10	4737
1925	754	1017	2048	590	31	3686	377	6	4823

der regnes med de gode, yderige Sorter og med Jorder af ikke altfor slet Beskaffenhed, er et Krav om 200 hkg pr. ha det ene Aar med det andet næppe for højt, naar Kartoffeldyrkningen skal bringe virkelig Fordel. De Jordbrugere, der ikke naar op imod dette Udbytte, bør vistnok hellere indskrænke end forøge deres Kartoffelmark.

Runkelroearalets Størrelse er indtil videre for saa vidt falden nogenlunde til Ro, som dette Areal i en Aarrække har ligget i Nærheden af 100,000 ha, snart noget over, snart noget under. I 1925 fordelte Arealet sig med ca. 43 pCt. i Jylland, hovedsagelig beliggende i Øst- og Vestjylland, medens der i det nordlige Jylland og i de sønderjydske Amter kun var ubetydelige Runkelroearaler, og ca. 57 pCt. paa Øerne, heraf noget over Halvdelen paa Sjælland.

Kaalroearalerne er derimod, som det fremgaar af Tabel 3, undergaaet en overordentlig stærk Forøgelse. Siden 1912 er disse Arealer netop fordoblet, og

Kaalroerne indtog i 1925 dobbelt saa stort et Areal som Runkelroerne. For 30 Aar siden — 1896 — dyrkedes et 5 Gange saa stort Areal med Runkelroer som med Kaalroer. Siden er Runkelroearialet ganske vist vokset fra ca. 30,000 til 102,000 ha, men samtidig er Kaalroearialet udvidet fra kun 6500 til ca. 205,000 ha. Med andre Ord: Runkelroerne indtog i 1925 et Areal, der var noget over 3 Gange saa stort, som det, disse Roer indtog for 30 Aar siden, medens Kaalroearialet var 32 Gange saa stort i 1925 som i 1896. Indenfor mindre Landomraader fordelte det samlede Areal af de to omtalte Hovedarter sig i 1925 procentvis saaledes (Tallene afrundede):

	Runkelroer pCt.	Kaalroer pCt.
Øerne	53	47
Østlige Jylland	34	66
Nordlige Jylland.....	9	91
Vestlige Jylland	19	81
Sydlig Jylland	20	80

I det store Hele maa denne Fordeling vistnok anses for ret passende. For Kaalroernes Vedkommende er der i hvert Fald næppe Begrundelse for en fortsat Udbredelse paa Øerne, hvor de nu optager henved Halvdelen af det samlede Areal. At Kaalroen fremdeles maa være Jyllands vigtigste Rodfrugtart, er der næppe nogen Tvivl om. En anden Sag er, at den vistnok paa sine Steder, hvor man nu udelukkende holder paa den, med Fordel delvis kunde afløses af Runkelroer. Dette gælder dels stærkt kaalbrok-hærgede Egne, for saa vidt Jordens naturlige Beskaffenhed og Kulturtilstand tillader Runkelroedyrking, og dels mange Lokaliteter med udpræget sunde lermuldede Jorder, særlig i Østjylland og navnlig i den østlige Del af de sønderjydske Amter. Hertil kommer, at »Runkelroejorden« jo gradvis forøges, efterhaanden som hidtil usunde Jorder ved fornødne Grundforbedringsarbejder bliver »sunde«. Den utvivlsomme Fordel, som man nu i meget stor Udstrækning har paa Øerne af at

dele Gaardens Roearéal nogenlunde ligeligt mellem de 2 Arter, vilde der vistnok være god Grund til at søge at naa ogsaa i Jylland, hvor Forholdene egner sig for begge Arter.

Turnips indtager stadig et temmelig uforandret Areal, i Nærheden af 60,000 ha, dog nærmest med Tilbøjelighed til Nedgang. I 1925 fordelte Turnipsarealet sig med 11,000 ha paa Øerne og 48,000 ha i Jylland. I mange Tilfælde er Turnipsen endnu for fremtrædende i Smaabrugene. Det synes endnu ikke at være gaaet op for alle Husmænd — der dog fremfor nogen har Grund til at tage »Smaatingene« med —, at en Tønde Turnips kun vejer omkring 160 Pund med et Tørstofindhold af ca. 9 pCt., medens en Tønde Kaalroer eller Runkelroer vejer ca. 180 Pund og har 12 à 12 $\frac{1}{2}$ pCt. Tørstof. Dette vil sige, at en Tønde Turnips herefter indeholder ca. 14 $\frac{1}{2}$ Pd. Tørstof, 1 Tønde Kaalroer ca. 22 $\frac{1}{2}$ Pund. Eller, ført videre: giver en Tønde Land saavel af Turnips som af Kaalroer f. Eks. 400 Tønder, har man i Turnipsafgrøden 58 Centner Tørstof, men i Kaalroe- eller Runkelroeafgrøderne 90 Centner. At man til Gengæld har noget mere Vand i Turnipsafgrøden, er en mager Trøst.

Gulerøden hører ligesom Boghvede og Bælgsæd til de Kulturplanter, der er i Begreb med at forsvinde af det danske Landbrug. De 8000 ha, der i 1912 var tilsaat med Gulerødder, er i 1925 svundet ind til 3100 ha.

Grønfoder — fortrinsvis Blanding af Havre og Bælgsæd — dyrkes i stedse mindre Udstrækning. I 1925 udgjorde Grønfoderarealet kun 22,200 ha, hvilket var 16 $\frac{1}{2}$ pCt. mindre end i det forudgaaende Aar. Der er for saa vidt næppe Grund til at beklage denne Tilbagegang, som de vistnok gennemgaaende dyre Foder-Enheder, der avles i disse Grønfodermarker, i nogen Udstrækning sikkert med stor Fordel er bleven afløst af Lucerne-marker.

Græsmarksarealet (under regelmæssig Drift) har i en Aarrække været i langsom men jævn Nedgang.

Fra 1921 til 1925 formindskedes dette Areal med ca. 36,000 ha. Derimod er Arealet med vedvarende Græs i — svag — Opgang; fra 1924 til 1925 udgjorde Forøgelsen knapt 6000 ha, medens Sædskiftets Kløver- og Græsmarker samtidig formindskedes med ca. 13,000 ha. I Betragtning af den stærke Interesse, der i de seneste Aar er vakt for vedvarende Græs, maa det dog ventes, at Arealet hermed vil undergaa yderligere Forøgelse — om man end sikkert nok vil gøre den Erfaring, at ikke alle Egne af Landet egner sig lige godt til Udlæg med varigt Græs.

Siden Lucernen i Vinteren 1923—24 fik et Knæk, der gav Anledning til nogen Ompløjning og til formindsket Udlæg, er Arealet hermed endnu lidt mindre end umiddelbart før hin Vinter. Der er imidlertid saa mange Jordbrugere, der har gjort Erfaringer angaaende Lucernens store Værdi, at den uden Tvivl atter vil vinde forøget Udbredelse. Forhaabentlig vil bl. a. det af *J. H. Sylvest* og *Bertel Bjerre* som Besvarelse af en af Landhusholdningsselskabets Prisopgaver udgivne lærerige Skrift: »Bælgplanter som Erstatning for indførte Foderstoffer og Kvælstofgødninger«, bidrage til at give Bælgplantedyrkningen og særlig Lucernedyrkningen forøget Vind i Sejlene.

Frøavlens har siden 1920 stadig optaget et Areal, der ligger i Nærheden af 20,000 ha, snart noget over, snart noget under. Størst var Arealet i 1925, da det udgjorde henved 24,400 ha. Imellem de enkelte Arter er derimod ofte store Forskydninger fra Aar til Aar. I hostaende Tabel 4 er foretaget en Sammenligning af Frøarealerne i 1923 og 1925 — paa Grund af visse Afgrøders Bortfrysning i den forudgaaende Vinter kan 1924 ikke benyttes til Sammenligning.

Som det ses, er Arealerne med Frø af Turnips, Sukkerroe, Ager-Hejre og Rajgræsserne udvidet (procentvis) meget stærkt. En noget mindre, men dog betydelig Udvidelse er foregaaet med Rapgræs, Hvidkløver, Gulerod

Tabel 4. Frøarealer 1925 og 1923.

Frøart	1925	1923	1925, naar 1923 er = 100
	ha	ha	
Runkelroe	1454	1565	93
Kaalroe	1854	1386	134
Turnips	1206	606	197
Gulerod	303	206	147
Sukkerroe	234	120	195
Rødkløver	398	412	97
Sneglebælg	136	235	58
Hvidkløver	751	475	158
Andre Bælgplanter	76	130	59
Bælgplanter og Græs i Blanding.	473	288	164
Hundegræs	8778	7803	113
Alm. Rajgræs	2950	1738	170
Ital. Rajgræs	2773	1488	186
Eng-Svingel	1035	1207	86
Ager-Hejre	971	554	175
Rapgræs	554	339	163
Timothe	116	—	—
Andre Græsser	79	107	68
Havefrø (Kaal m. m.)	401	363	111
Andre Frøarealer	229	293	—
Ialt	24765	19315	128

og Kaalroe samt Bælgplanter og Græs i Blanding. Area-
lerne med Hundegræs og Havefrø er udvidet lidt. Runkel-
roe og Rødkløver er indskrænket ubetydeligt, Eng-Svingel
noget mere.

Brakken — her forstaaet som Helbrak — er
stadig i Aftagen. Et Par Tal vil vise Tilbagegangen i
Brakarealerne i den sidste Menneskealder. 1896 opgjør-
des Arealet med Helbrak til 193,600 ha. Dette var i 1907
formindsket til 105,600 ha, og i 1925 udgjorde Brakarealet
kun 47,900 ha. Helbrak benytttes imidlertid i meget for-
skellig Udstrækning i Landets forskellige Egne. Dette

fremgaar af nedenstaaende Tal, der viser Brakarealernes Størrelse i Procent af Vintersædarealernes Størrelse 1925.

	Helbrak i pCt. af Vintersædareal 1925
Sjælland	28
Fyn	24
Lolland-Falster	9
Bornholm	29
Østlige Jylland	20
Nordlige Jylland	11
Vestlige Jylland	5
Sønderjydske Amter	13

Det er selvfølgelig forskellige Forhold, der øver Indflydelse paa Brakspørgsmaalet, særlig Rodfrugtdyrkningens Omfang (Lolland-Falster), Jordbundens Beskaffenhed (Vestjyllands Sandjorder), Jordens Renhedstilstand, Hvededyrkningens Omfang m. m.

Arealet med Halvbrak har i de senere Aar holdt sig nogenlunde uforandret, i 1925 ca. 61,000 ha.

Høsten 1925 er af Det statistiske Departement opgjort til den største Høst, der hidtil er konstateret her i Landet, naar alle vigtigere Høstprodukter undtagen Grønfoder- og Græsningsudbytte omregnes til »Afrøde-Eenheder« efter Forholdet: 1000 kg Korn = 1000 kg Røetørstof = 1000 kg Kartoffeltørstof = 2500 kg Hø = 5000 kg Halm — en Beregningsmaade, som man fra det praktiske Landbrugs Side vel ikke helt vil godkende, bl. a. fordi man, i hvert Fald ikke i alle Egne og navnlig ikke i de udprægede Kornegne, ikke kan gaa ind paa at faa et kg Korn konverteret med 5 kg Halm, fordi Høets Værdi i meget væsentlig Grad beror paa dets Beskaffenhed, og fordi der ved denne Beregningsmaade ikke tages fornødent Hensyn til det gennemgaaende betydelige Svind, som særlig Rodfrugter og Kartoffler undergaar fra Bjergningstiden og indtil de efterhaanden anvendes,

men som dog hviler paa et rationelt Grundlag, og som i det store Hele — bortset fra enkelte Undtagelsesaar — giver et Billede, der er fuldt anvendeligt til Sammenligning fra Aar til Aar.

Paa dette Grundlag er det samlede Høstudbytte opgjort saaledes for de senere Aar, idet der her og i det følgende regnes med »Høst-Enheder«, der svarer til $\frac{1}{10}$ af Departementets efter Forf.'s Skøn altfor store »Afrøde-Enheder«, og idet Decimalerne her — hvor der dog ikke kan være Tale om absolut Nøjagtighed — er afrundede til nærmeste hele Tal:

1925	73	Millioner	Høst-Enheder
1924	64	—	—
1923	67	—	—
1922	59	—	—
1919—23 gsnl.....	58	—	—

Dette for 1925 overordentligt store Høstudbytte, der stiller sig endnu gunstigere, naar Græsnings- og Grønfo-derudbyttet medtages, idet dette ogsaa i betydelig Grad oversteg de anførte forudgaaende Aars, fremkommer af følgende Enkeltheder (Tabel 5), ved hvilke de tilsvarende Værdier for Gennemsnit af Femaaret 1919—23 til Sammenligning er vedføjet:

Tabel 5. Høstudbytte 1925 og 1919—23.

	1925		1919—23	
	Millioner Høst- Enheder	pCt. af samlet Høst	Millioner Høst- Enheder	pCt. af samlet Høst
Korn og Bælg-sæd, Kærne.	28.9	39.6	24.4	42.0
Kartofler	3.1	4.3	3.2	5.5
Foderroer	21.6	29.7	16.8	28.9
Sukkerroer	1.5	2.0	1.0	1.7
Hø	8.7	11.9	6.1	10.5
Halm	9.1	12.5	6.6	11.4
Ialt ...	72.9	100.0	58.1	100.0

Her skal i Forbigaaende anføres nogle Bemærkninger om vor Høststatistik i Almindelighed. Denne er ofte bleven kritiseret, idet man har hævdet, at den i Følge den Maade, hvorpaa Grundlaget for den tilvejebringes — som Opgivelser fra de kommunale Raad — ikke kunde ventes at være nøjagtig, men snarere maatte antages at være behæftet med betydelige Fejl. Navnlig har man ment, at den officielle Høststatistik's Opgivelser gennemgaaende var for lave, og at Landets Høst altsaa i Virkeligheden var større, end Statistiken viser. Enkelte er endog gaaet saa vidt at mene, at denne Statistik var ganske misvisende.

Af nærliggende Grunde lader en bevislig absolut nøjagtig Høststatistik sig ikke tilvejebringe — bl. a. af den Grund, at de enkelte Jordbrugere, hvis de blev spurgt derom, ikke vilde kunne afgive fuldt nøjagtige Tal for, hvormeget de havde avlet af hver Afgroede. Det er selvfølgelig heller ikke den absolute Nøjagtighed, der her interesserer. Det, man maa forlange af den officielle Høststatistik, er, at den i alt væsentligt er rigtig, at den altsaa ikke lider af betydelige Fejl, og at Grundmaterialet tilvejebringes og bearbejdes efter ensartede Principper fra Aar til Aar, saa at der kan foretages paalidelige Sammenligninger mellem forskellige Aar.

Nu har Det statistiske Departement bearbejdet og offentliggjort et Materiale, der menes at give et Bidrag til Vurdering af vor Høststatistik's Paalidelighed. Herom meddeler Departementet bl. a. følgende: »Til Vejledning for Sogneraadene ved Afgivelsen af deres Skøn over det gennemsnitlige Foldudbytte for de forskellige Afgroeder i Sognet indhentes der hvert Aar fra et Antal Jordbrugere indenfor hvert Sogn Oplysninger om Høstudbyttet paa deres Ejendomme. Disse Indberetninger indsendes til Det statistiske Departement sammen med Sogneraadets Bedømmelse af Sognets gennemsnitlige Foldudbytte.« Departementet har foretaget en Undersøgelse af, hvilken Overensstemmelse der er mellem disse enkeltvise, direkte

Opgivelser og Sogneraadenes Bedømmelse. Til Undersøgelsen er benyttet Opgivelserne fra 1924 og 1925, der for begge Aar tilsammen foreligger i et Antal af ca. 11,900, hvoraf 5800 fra Øerne og 6100 fra Jylland, fordelt paa forskellige Ejendomsstørrelser. Resultatet af denne Sammenligning fremgaar af Tabel 6. Det ses heraf, at Udbyttetallene efter Landmændenes Opgivelser og efter Sogneraadenes Bedømmelser (den almindelige Høststatistik) i de fleste Tilfælde falder temmelig nær sammen. Man maa gaa ud fra, at Landmændenes Opgivelser enkeltvis er saa nøjagtige, som der overhovedet er Mulighed

Tabel 6. Gennemsnitsudbytte for 1924 og 1925.
Hkg. pr. ha.

Afgroede	Øerne			Jylland		
	Landmændenes Opgivelser		Den alm. Høststatistik's Foldtal	Landmændenes Opgivelser		Den alm. Høststatistik's Foldtal
	Antal Opgiv.	Fold-tal		Antal Opgiv.	Fold-tal	
Hvede	3713	31.9	31.0	1473	26.7	26.4
Rug	3720	23.4	22.2	4518	14.9	12.8
2/rd Byg	5618	28.2	27.6	3906	24.2	24.0
Hvid Havre	5386	28.0	26.8	5226	21.7	20.6
Blandsæd	3586	27.2	26.2	3732	20.4	19.0
Kartofler	3838	130	126	5324	151	142
Runkelroer	5327	593	587	4211	473	488
Kaalroer	4839	571	558	5855	498	480
Turnips	1924	492	485	3520	414	396
Agerhø	3831	62	56	4738	48	46
Enghø	919	49	43	3219	38	34

for at faa dem. Et andet Spørgsmaal er, hvorvidt disse Opgivelser er et paalideligt Udtryk for Høstens (Foldudbyttets) Størrelse for Landet. Dette afhænger væsentlig af Opgivelsernes Antal og af deres Fordeling efter Jordbundsforhold, Ejendomsstørrelse m. m. Opgivelsernes Antal udgør (gennemsnitlig for hvert af de 2 Aar)

kun ca. $2\frac{1}{2}$ pCt. af samtlige Jordbrug, svarende til gennemsnitlig lidt over 3 Opgivelser for hvert Sogn. Dette Tal maa i sig selv anses for at være altfor lille til, at man tør drage almengyldige Slutninger af det heraf fremgaaede Materiale, og det lader sig desuden næppe gøre, at faa de mangeartede, meget forskellige Forhold, der hver især paavirker Høstens Størrelse, repræsenteret paa fyldestgørende Maade indenfor et saa lille Antal direkte Opgivelser. Naar der ikke desto mindre er en god Overensstemmelse mellem disse Opgivelser og Sogneraadene Bedømmelse, da ligger den Formodning nær, at Sogneraadene gennemgaaende har taget meget stærkt Hensyn til de saaledes foreliggende Opgivelser. Hvis denne Formodning er rigtig, da gaar det ikke an »at fastslaa, at Resultaterne af Høststatistiken i dens nuværende Form stemmer med de Resultater, man vilde faa ved direkte at spørge de enkelte Landmænd om Størrelsen af deres Høstudbytte«.

Selve Princippet: Tilvejebringelse af Opgivelser fra enkelte Jordbrugere til Støtte for Sogneraadene, er utvivlsomt rigtigt. Men skal disse Opgivelser kunne virke efter Formaalet, maa de foreligge i et større Antal, f. Eks. mindst 10, 15 à 20 pr. Sogn efter dettes Størrelse, Jordbunds- og andre Forhold og repræsenterende alle disse Forhold saa godt som muligt. At de paagældende Jordbrugere maatte udvælges med megen Skønsomhed, er en Selvfølge. Muligvis lod det sig gøre at bringe et Samarbejde mellem Sogneraadene og Landboforeningerne i Stand. At faa en sikker aarlig Opgivelse af Størrelsen af Landets Høst som gennemførlig er i hvert Fald af saa stor landøkonomisk og nationaløkonomisk Interesse, at det vilde være megen Umage værd at søge at naa dette. I Betragtning af den levende Interesse og Forstaaelse, som Det statistiske Departement stadig ogsaa viser overfor Landbruget og dettes Ønsker, er der ingen Tvivl om, at Departementet vil bestræbe sig for at naa til en saa paalidelig Høststatistik som Forholdene muliggør.

Tabel 7. Høstudbytte i de enkelte Amter.

Amt (efter Udbyttet 1925)	Antal Høst-Enheder pr. ha Høstareal				Høstud- bytte pr. ha 1925 naar 1919—23 er = 100
	1925	1924	1923	1919—20	
Sønderborg.....	43.6	40.3	38.0	33.3	131
Maribo	42.3	37.5	39.3	34.2	124
Svendborg	41.4	39.3	38.5	34.2	121
Odense	39.4	37.6	37.1	32.2	122
København.....	38.4	35.7	38.4	32.6	118
Thisted	37.8	30.9	32.6	28.5	133
Præstø.....	37.6	35.9	38.6	33.0	114
Sorø.....	37.4	35.5	37.5	32.6	115
Holbæk	36.5	35.5	38.5	32.7	112
Aarhus	36.5	33.4	33.2	28.8	127
Bornholm.....	35.2	32.9	36.7	32.6	108
Frederiksborg	34.4	32.6	35.7	28.9	119
Vejle	32.7	31.1	30.0	26.6	123
Randers	31.7	30.2	32.8	26.9	118
Aabenraa	29.9	28.1	25.5	21.2	141
Haderslev.....	29.3	28.2	28.1	22.7	129
Aalborg.....	28.3	24.3	26.7	22.5	126
Hjørring.....	28.3	22.0	25.1	21.9	129
Viborg.....	28.0	25.7	27.6	23.8	118
Ribe	26.5	24.1	24.6	20.7	128
Ringkøbing.....	26.3	22.7	25.5	21.1	125
Tønder	21.8	19.6	19.6	15.5	141
Øerne.....	38.6	36.3	38.0	32.7	—
Jylland	30.0	26.8	28.1	23.7	—
Hele Landet ..	32.9	30.1	31.5	26.9	—

Af den foreliggende officielle Høststatistik fremgaar, at der i Landets forskellige Amter i 1925 avledes det i Tabel 7 angivne Antal Høst-Enheder pr. ha Høstareal, beregnede paa den S. 571 anførte Maade, idet der ved »Høstareal« er forstaaet al den Jord, der gav indbjer- gede Afgrøder: Korn, Bælg-sæd og Boghvede, Kartofler og Rodfrugter samt Hø saavel paa Agermark som Eng; Græsnings- og Grønfoderudbyttet er derimod ikke med- regnet. Til Sammenligning med 1925 er anført det til-

svarende Udbytte i de 2 forudgaaende Aar samt Gennemsnit af Femaaret 1919—23.

Ved Betragtning af disse Tal maa erindres, at deres Størrelse bestemmes af en Række forskellige Forhold saasom Jordens naturlige Frugtbarhed, dens Kulturtilstand og dens Gødningskraft, det samlede Høstareals Fordeling mellem Korn, Rodfrugter og Hø paa Agermark og paa Eng, de fra Egn til Egn ofte stærkt varierende Vejrforhold osv. Under iøvrigt ens Forhold vil den Egn — eller den Ejendom —, der har det forholdsvis største Rodfrugtareal og det forholdsvis mindste Høslætareal efter denne Opgørelsesmaade udvise det største Udbytte.

I samtlige Amter er der i 1925 Opgang i Sammenligning med 1924, i adskillige Amter, navnlig Thisted, Maribo, Hjørring, Viborg og Ringkøbing, endog en meget betydelig Stigning. Forskellen til Fordel for 1925 er som Helhed noget større i Jylland end paa Øerne. Ved Sammenligning med 1923 er Forskellen mindre, men atter størst for Jylland. — En Sammenligning mellem 1925 og Gennemsnitsudbyttet for Femaaret 1919—23 viser en overordentlig stærk Stigning af Udbyttet, i de fleste Amter fra 5 indtil 10 Høst-Enheder pr. ha; denne Stigning er nærmere anskueliggjort i Tabellens sidste Rubrik, der viser Udbyttet pr ha i 1925, naar Gennemsnitshøsten for 1919—23 er regnet = 100. Selv om man betragter 1925 som det »Rekord-Aar«, det i høststatistisk Henseende var, viser der sig dog for næsten alle Amter en anselig Opgang baade for 1924 og 1923 i Sammenligning med det anførte Femaar.

Det er denne Opgang i Udbyttet af Jorden, der ved alle til Raadighed staaende Midler maa fortsættes, saafremt vort Landbrug skal have Udsigt til at komme nogenlunde velbeholden ud over den nuværende Krisetilstand og ved sin Produktion og Eksport vedblivende bære Landet økonomisk. Vel gør store Afrøder det ikke alene — sideordnet hermed gælder det selvfølgelig ogsaa om Produktionsomkostningerne og om de opnaaede Pro-

duktpriser. Men Udbyttet af Jorden er og bliver dog stadig Grundlaget for Landbrugets Eksistens. Og det er en givet Sag, at dette Udbytte — ogsaa indenfor fornuftige økonomiske Grænser — endnu kan højnes meget betydeligt, naar de hertil sigtende Forsøg og Undersøgelser i Forening med Spredning af faglig Oplysning maa faa Lov til at fortsættes i det solide Spor, som dette Arbejde forlængst er kommen ind i, og ikke standses eller hemmes af smaalige Hensyn til, at der hertil nødvendigt behøves visse — om end meget beskedne — Pengemidler.

Angaaende de enkelte Afgrøder gav Kornafgrøderne i 1925 det i Tabel 8 opgivne Kærneudbytte. Til Sammenligning er vedføjet Udbyttet i 1924 og 23 samt Gennemsnit for Femaaret 1919—23. (Tallene afrundede).

Tabel 8. Kornafgrøder i 1925, 1923 og 1922.

Afgrøde	1925 Tons	1924 Tons	1923 Tons	1919—23 Tons
Hvede	265300	159700	241100	235700
Rug	349200	264800	384700	359400
2rd. Byg	721000	666600	645800	560700
6rd. Byg	75300	77500	60900	54800
Hvid (gul) Havre	854800	796900	797700	712300
Graa Havre	100800	120600	118300	90800
Blandsæd	507700	478600	443100	390900
Bælgsæd	10400	14600	21400	28000
Boghvede	1600	2500	2500	2900
Ialt...	2.886100	2.581800	2.715500	2.435100

I Tabel 9 er givet en Oversigt over Kornafgrødernes Foldudbytte (hkg pr. ha) i 1925 og Gennemsnittet af Femaaret 1919—23 for hvert Amt.

Den samlede Kornhøst udgjorde herefter 2,886,100 Tons, der fordelte sig med 1,343,000 Tons paa Øerne og 1,543,100 Tons i Jylland. Merudbyttet i Sammenligning med 1924 var 304,300 og i Sammenligning med Femaaret 1919—23 451,000 Tons.

Tabel 9. Kornafgrødernes Foldudbytte 1925 og 1919—23.

Amt	Hvede		Rug		2rd. Byg		6rd. Byg		Hvid Havre		Graa Havre		Blandsæd	
	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925
	København	36.0	31.3	24.0	23.4	28.3	25.5	27.0	24.7	29.2	26.0	25.2	23.2	27.3
Frederiksborg	34.0	28.8	23.0	22.4	25.4	24.3	25.1	22.5	24.4	22.2	22.8	19.7	25.3	22.7
Holbæk	34.0	31.4	20.0	22.2	25.6	25.4	24.7	23.6	25.2	23.1	22.6	20.7	24.9	23.6
Sorø	32.5	30.8	21.9	23.2	26.8	25.7	26.7	23.5	26.3	24.7	22.4	22.6	26.6	24.2
Præstø	35.0	31.0	23.7	24.8	27.9	26.0	24.8	23.8	27.8	25.9	25.0	22.7	26.9	25.2
Bornholm	31.5	33.7	21.2	21.1	26.2	25.0	22.6	22.9	25.0	23.6	21.3	19.7	25.3	23.8
Maribo	37.4	32.6	28.3	26.0	32.5	27.9	27.8	24.3	33.0	29.4	26.3	24.7	32.0	28.4
Svendborg	32.4	30.8	22.8	22.8	29.7	25.5	26.7	23.2	28.4	23.4	25.7	20.1	27.9	23.4
Odense	33.1	30.0	22.3	21.9	29.3	25.4	24.2	22.9	27.6	23.3	24.7	22.2	27.9	23.5
Øerne	34.3	31.3	22.7	22.9	28.7	26.0	25.8	23.7	27.7	24.7	24.0	21.7	27.1	24.2
Vejle	30.1	30.3	13.4	13.0	26.2	22.5	18.5	17.2	24.3	20.0	8.4	8.6	22.2	18.9
Aarhus	33.3	28.9	16.9	15.4	27.3	22.2	21.7	16.2	24.9	19.9	10.2	8.3	23.5	19.2
Randers	30.6	27.3	15.2	15.6	24.5	21.3	21.0	18.2	20.9	18.6	17.1	12.6	20.4	17.5
Aalborg	27.7	22.8	15.3	14.0	20.4	17.4	18.8	16.0	17.7	14.4	13.7	12.6	19.8	16.2
Hjørring	19.7	17.8	15.7	13.7	20.0	15.9	18.7	15.6	19.1	14.3	16.3	12.6	20.2	15.3
Thisted	30.9	25.5	14.6	13.3	27.6	24.1	25.0	22.2	26.4	22.0	18.9	15.4	23.1	19.5
Viborg	26.9	21.8	13.2	13.0	21.2	18.7	18.2	16.3	18.4	16.3	10.7	10.3	17.6	15.5
Ringkøbing	25.1	22.6	11.9	11.0	22.4	18.6	16.4	13.8	20.7	15.5	12.0	9.4	17.0	14.0
Ribe	26.8	23.4	13.3	11.8	21.2	17.8	14.4	13.4	16.9	13.3	12.7	9.8	17.8	14.4
Haderslev	27.1	25.1	15.4	12.6	23.9	19.4	18.9	17.6	22.0	18.0	16.3	9.8	21.2	16.6
Aabenraa	28.6	21.7	15.6	13.9	24.2	18.0	17.7	15.1	23.1	16.4	16.1	11.9	21.1	15.0
Sønderborg	34.7	28.1	24.2	22.9	32.8	26.0	25.2	23.7	31.6	24.4	—	18.1	32.9	25.7
Tønder	26.2	18.2	12.7	11.7	19.2	15.7	17.1	14.2	21.6	15.6	15.0	11.4	18.3	13.8
Jylland	30.5	26.0	14.2	13.2	24.8	20.9	18.9	16.5	21.5	17.4	12.4	10.3	19.9	16.4
Hele Landet	33.1	29.8	16.3	15.7	27.2	24.3	20.6	18.0	23.4	19.9	12.6	10.5	22.4	19.6

Hveden gav gennemgaaende anselige Afgrøder — Overvintringen var forløben godt, og Sommerens Vejrforhold var gunstige for denne Kornart. Paa Øerne gav den gennemsnitlig 3 Fold og i Jylland $3\frac{1}{2}$ Fold over 1919—23. Størst Udbytte naaedes paa Lolland-Falster og i Københavns Amt, dernæst i Præstø, Sønderborg, Holbæk og Frederiksborg Amter. Et meget kummerligt Udbytte gav den paa det ubetydelige Hvedeareal i Hjørring Amt; dernæst var de vestjydske Amter samt Aalborg Amt lavest, men dog 3 à 5, i Tønder Amt — med et meget lille Hvedeareal — endog 8 Fold over 1919—23.

Sandsynligvis er Tystofte Smaahvede fremdeles den mest dyrkede Hvedesort. Men de svenske Sorter, Parser- og Standard-Hvede, synes at vinde betydeligt Terræn — om dette vil fortsættes, maa Tiden vide. — I det hele er der — med Henblik paa vore Kulturplanter i Almindelighed — Grund til at advare imod en altfor rask Ombytning af ældre Sorter, der gennem Aarene har be-
staaet deres Prøve, med nye, utilstrækkelig prøvede Sorter, selv om disse sidste i enkelte Aar og under visse Forhold maaske har givet et lille Merudbytte.

Medens Hvedefoldene i det store Hele stadigt er stigende, om man end maa regne med enkelte særligt daarlige Hvedeaar, viser det sig stadigt meget vanskeligt at højne Rugens Foldudbytte. Skønt 1925 paa ingen Maade var noget daarligt Rugaar, ligger Foldudbyttet for Rugen i dette Aar kun meget lidt over Femaaret 1919—23, paa Øerne endog nærmest lidt under. Kun i et eneste Amt, nemlig Maribo, hvor Rugdyrkningen iøvrigt med Rette spiller en underordnet Rolle, naaedes et respekabelt Udbytte, henved $28\frac{1}{2}$ Fold, hvilket dog var 9 Fold under Hveden; i Københavns Amt laa Rugfoldene endog 12 Fold under Hvedefoldene. I Sønderborg Amt, der lige saa lidt som de 2 foran nævnte Amter har store Arealer med lette, sandede Jorder, er Forskellen 10 Fold til Fordel for Hveden. Hvorvidt Indførelsen af de nye svenske Sorter som Storm-Rug, Staal-Rug o. a. vil kunne bidrage

til at højne Rugens Foldudbytte i tilfredsstillende Grad, er indtil videre et aabent Spørgsmaal — muligvis noget; men der bliver næppe anden Udvej end mere og mere at trænge Rugen tilbage til de tarveligste Jorder til Fordel for Hvede — og paa sine Steder Vinterbyg, om hvilket sidste der er bleven meget stille, men som sikkert, dyrket under de rette Forhold, kunde bringe adskillig Fordel.

Bygget (2rd.) naaede i 1925 i Gennemsnit for Øerne $2\frac{1}{2}$ og for Jylland ca. 4 Fold over 1919—23. Aaret var i det hele et særdeles godt »Bygjaar«; Merudbyttet mod 1919—23 var 1,600,000 hkg (Tdr. à 200 Pund). Med Hensyn til Sortsspørgsmaalet har den fra tidligere Aar kendte Ombygning af Prentice-Byg med de tidligere modne, mere stivstraaede Sorter været fortsat; det synes, at Binder-Bygget fra Abed begynder at fortrænge Svaløfs Guld-Byg — og derved sker næppe nogen Skade. Begge Sorter kan som bekendt have deres Fortrin, hvor der er Sandsynlighed for, at Prenticebygget vil gaa i Leje.

Ogsaa Havren gav Afgrøder, der i næsten alle Egne var betydeligt større end i 1919—23, paa Øerne gennemsnitlig 3 Fold og i Jylland 4 Fold over. — Ved Arealopgørelsen Sommeren 1925 indhentedes Oplysninger om enkelte Havresorters Udbredelse. Det viste sig herved, at Sejer-Havren dyrkedes paa 75 pCt. af hele Landets Areal med hvid (eller gul) Havre ($78\frac{1}{2}$ pCt. paa Øerne og 73 pCt. i Jylland). Det er hermed fastslaaet, at Sejer-Havren for Tiden er langt den mest udbredte Havresort her i Landet. Den ligeledes fra Svaløf indførte Kron-Havre, der i de senere Aar har tildraget sig nogen Opmærksomhed i Jylland, dyrkedes kun paa knapt 7 pCt. af Arealet med hvid Havre, ca. 4 pCt. paa Øerne og lidt over 8 pCt. i Jylland. Andre Sorter (af hvid Havre) optog tilsammen 18 pCt., ligelig fordelt paa de 2 Landomraader. Af det med Graa Havre besaaede Areal var ca. $87\frac{1}{2}$ pCt. besaaet med Lyngby Hede-Havre, der saaledes nu snart har erobret hele Arealet med Graa

Havre — uanset at enkelte nyere Former synes at være den fuldt jævnbyrdig.

Blandsædens Foldudbytte retter sig selvfølgelig i Hovedsagen efter Havrens og Byggets. Men det ses, at Blandsædens Foldtal ligger betydeligt lavere end de 2 Arters hver for sig.

Udbyttet af Rodfrugter (incl. Kartoffler) fremgaar af hosstaaende Tabel 10, der viser det samlede Kvantum af hver Rodfrugtart i 1925, 1924 og 1923 og i Gennemsnit for 1919—23, og af Tabel 11, der viser Udbyttet pr. ha amtsvis for 1925 og 1919—23.

Tabel 10. Rodfrugtafgrøder 1925, 1924, 1923 og 1919—23.

Rodfrugtart	1925	1924	1923	1910—23
	100 Tons	100 Tons	100 Tons	100 Tons
Kartofler.....	2349	1366	1793	2278
Runkelroer.....	37180	26246	25218	30492
Kaalroer.....	26891	31867	32500	17553
Turnips.....	5090	6327	7156	5023
Gulerødder.....	153	151	169	186
Sukkerroer.....	11494	9213	7440	8002
Cikorie.....	88	121	81	101
Ialt...	215802	189075	192001	163955

Som det fremgaar af Tabel 10, var Rodfrugtavlens som Helhed ligesom Kornavlens meget stor, for hele Landet og for alle Rodfrugtarter 2,673,000 Tons større end i 1924 og 5,185,000 Tons større end Gennemsnit af Fem-aaret 1919—23. De enkelte Rodfrugtarter forholdt sig imidlertid meget forskelligt, saaledes som det nærmere fremgaar af Tabel 11. Kartofflerne gav i saa godt som alle Egne — alene med Undtagelse af Bornholm — et betydeligt Merudbytte pr. ha i Sammenligning med 1919—23, paa Øerne gennemsnitlig 23 og i Jylland 22 hkg. Runkelroerne gav et usædvanligt stort Udbytte, det største, der nogensinde er konstateret, for hele Landet et Merudbytte af ca. 150 hkg pr. ha, omtrent ens for

Tabel 11. Rodfrugtafgrøder i hkg pr. ha 1925 og 1919—23.

Amt	Kartofler		Runkelroer		Kaalroer		Turnips		Gulerødder		Sukkerroer	
	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23	1925	1919—23
	København	128	114	659	495	524	539	435	461	180	232	288
Fredrikksborg	163	136	605	459	501	500	449	436	245	273	276	225
Holbæk	149	127	670	482	494	514	455	440	341	299	306	222
Sorø	150	119	626	473	499	590	463	460	282	270	295	206
Præstø	155	120	628	506	505	558	426	456	208	253	323	234
Bornholm	109	108	593	466	449	483	379	386	260	268	—	—
Maribo	160	118	642	528	567	533	501	447	219	206	329	251
Svendborg	142	117	696	512	600	582	528	471	414	278	295	212
Odense	145	123	616	459	561	543	494	451	355	292	320	216
Øerne	148	125	644	489	530	537	463	449	305	274	323	239
Vejle	166	152	575	401	519	447	394	342	214	194	294	185
Aarhus	170	158	588	413	537	489	433	395	208	199	288	215
Randers	172	153	543	402	455	476	375	388	253	210	—	—
Aalborg	183	160	474	372	483	422	410	383	207	225	—	—
Hjørring	183	150	527	395	500	413	408	389	159	203	—	—
Thisted	195	155	578	391	632	495	529	429	256	279	—	—
Viborg	194	169	477	357	473	434	366	372	216	196	—	—
Ringkøbing	183	154	512	336	516	445	413	370	275	228	—	—
Ribe	194	168	504	348	484	399	354	328	276	213	304	182
Haderslev	145	115	492	333	452	374	359	330	251	188	273	—
Aabenraa	132	94	512	361	469	371	347	380	252	180	306	—
Sønderborg	139	116	666	450	558	511	486	386	322	243	330	—
Tønder	156	99	511	310	448	373	373	328	252	186	—	—
Jylland	181	159	545	389	501	441	404	375	242	217	289	194
Hele Landet	174	152	601	448	508	461	415	389	252	224	321	238

Jylland og Øerne. For Kaaalroerne var derimod Vækstbetingelserne mindre gode, særlig paa Øerne, hvor Gennemsnitsudbyttet knapt naar Gennemsnittet af 1919—23. I Jylland stiller Forholdet sig noget bedre, idet der her var et gennemsnitligt Merudbytte mod 1919—23 paa ca. 40 hkg. — Det er sandsynligt, at dette Forhold vil give sig Udslag i en Forøgelse af Runkelroearaelet og en relativ Formindskelse af Kaaalroearaelet for næste Aar. I Virkeligheden bør det omtalte Forhold — der selvfølgelig et andet Aar kan stille sig ganske omvendt — tages som et Vink om at fordele Gaardenes samlede Foderroearaal nogenlunde ligeligt mellem Kaaalroer og Runkelroer, hvor Forholdene tillader Dyrkning af begge Arter. Heri vil man have det sikreste Middel til hvert Aar at have en omtrent lige stor Roebeholdning. Turnipsen forholdt sig nærmest som Kaaalroerne, gennemgaaende dog noget bedre, og noget lignende gjaldt Gulerødderne. Sukkerroerne gav overalt meget store Afgrøder, paa Øerne gennemsnitlig 84 hkg mere end i 1919—23.

Ogsaa Høsten af Agerhø var usædvanlig stor over hele Landet 1,520,000 Tons mod 850,000 Tons i Gennemsnit for 1919—23, altsaa et Udbytte, der nærmer sig stærkt til det dobbelte. Derimod svarede Høsten af Enghø omtrent til Gennemsnittet for 1919—23.

Med den rige Kornhøst maatte ventes at følge et stort Udbytte af Halm. Dette blev da ogsaa Tilfældet, idet Halmudbyttet for hele Landet er opgjort til $4\frac{1}{2}$ Mill. Tons mod $3\frac{1}{3}$ Mill. for 1919—23. Merudbyttet er dog ikke saa stort, at det faar nogen betydelig Indflydelse paa Omregningen af den samlede Høst til Høst-Enheder.

Af særdeles stor Betydning er Udbyttet af Græsning og Grønfoder. Dette var i Sommerhalvaaret 1925 gennemgaaende meget rigeligt og er opgjort til henved 2 Milliarder (1,940,000,000) Foder-Enheder, svarende til ca. 2 Millioner Tons Kornværdi mod ca 1.65 Mill. i de nærmest foregaaende Aar.

Med Henvisning til Afdelingschef *H. Hansens* Oversigt over Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1924—25, til Konsulent *Ivar Dokkens* Redegørelse for Danmarks Om sætning med Udlandet af Landbrugsprodukter og Hjælpestoffer for Landbruget i Aaret 1925 (T. f. L. henholdsvis 1925 S. 573 og 1926 S. 421) samt til de udkomne Beretninger om Statens og Landbo- og Husmandsforeningernes Forsøgsvirksomhed paa Planteavlens Omraade skal endnu anføres nogle Tal til Belysning af vor Indførsel og Udførsel af nogle Hjælpestoffer og Produkter vedrørende Planteavlen.

Tabel 12. Indførsel og Udførsel af Markfrø.

Frøart	Indførsel hkg		Udførsel hkg.	
	1925	1924	1925	1924
Rødkløver	13,855	28,889	—	—
Lucerne	2,328	10,188	—	—
Andet Bælgplantefrø	12,753	18,605	—	—
Alm. Rajgræs	5,565	5,125	2,235	2,990
Ital. —			4,127	1,834
Timothe	6,729	5,231	—	—
Hundegræs	—	—	21,993	33,131
Eng-Svingel	—	—	3,112	3,192
Andet Græsfrø	7,387	7,383	—	—
Runkelroe frø	6,255	14,012	1,814	1,392
Sukkerroe frø			3,964	3,484
Turnipsfrø	—	—	4,106	7,018
Kaalroefrø	—	—	1,978	4,329

Af Kartoffler udgjorde Indførselen i 1925 112,000 hkg mod 49,000 hkg i 1924. Udførselen androg henholdsvis 24,400 og 90,900 hkg. — Kartoffel-Eksport er stadig betydningsløs, medens vi vedblivende overlader til fremmede Lande at forsyne os med tidlige Kartoffler — der dog ogsaa kan avles her i Landet, bortset maaske fra de allertidligste Luksus-Kartofler.

Af Kunstgødning indførtes følgende Kvanta:

	1925		1924	
		Tons		Tons
Raafosfat	126,830	—	116,089	—
Superfosfat	147,343	—	122,335	—
Thomasmel	13,945	—	21,926	—
Kalksalpeter (norsk og tysk)	77,923	—	71,744	—
Chilesalpeter	55,907	—	52,826	—
Svovlsur Ammoniak o. l. .	39,209	—	16,056	—
Kalkkvælstof	1,419	—	1,951	—
37 pCt. Kaligødning	45,518	—	41,970	—
Kainit	1,972	—	3,507	—

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1925—26.

(Fra 1. Oktober 1925 til 30. September 1926).

Af Afdelingschef H. Hansen.

Oktober 1925 havde i første Tidøgn som oftest Temperatur i Nærheden af Normalen; herefter fulgte en meget kold Periode, fra den 11.—21., med Dagsmidler, der gennemsnitlig var $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave, og ret hyppigt med Nattefrost i Indlandet; Slutningen af Maanedens var til Gengæld mild med Temperaturer, der som Regel var ca. 3° — 5° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev dog de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og 1° lavere end normalt. Nattefrost forekom, som omtalt, ret hyppigt i Indlandet, i Jylland saaledes mange Steder 7—11 Gange og paa Fyn og Sjælland flere Steder 5—6 Gange, medens de fleste Kyststationer paa Øerne og i Vestjylland kun havde Frost 1—2 Gange og adskillige endog var helt frostfrie; Frosten, der især forekom Natten til den 9. og i Tiden fra den 13.—21., var gennemgaaende strengest Natten til den 20., da de laveste Temperaturer mange Steder i Jylland og paa Fyn naaede ned mellem $\div 4^{\circ}$ og $\div 7^{\circ}$, paa Sjælland mellem $\div 3^{\circ}$ og $\div 6^{\circ}$ og paa Lolland-Falster og i det indre af Bornholm til ca. $\div 2^{\circ}$ — $\div 3^{\circ}$. I Maanedens første Halvdel blæste Vinden som oftest fra Retninger omkring Nordvest og ret jævnlige med stivstormende Kuling, medens der i dens sidste Halvdel hyppigst herskede forholdsvis moderate Vinde fra Retninger mellem Sydvest og Sydøst. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør den 6. og paa de fleste Dage i de to sidste Tidøgn, især fra den 11.—18., den 21.—24. og

den 27.—29.; den faldt som Regn, der dog i den kolde Periode, særlig den 13.—15., ofte var blandet med Hagl og Sne. Nedbøren beløb sig de fleste Steder til ca. 50—85 mm; den var mindst, ca. 35—45 mm, i det østlige Jylland mellem Limfjorden og Randers Fjord og størst — noget over 100 mm — paa en Strækning mellem Holstebro og Ringkøbing samt i Egnen omkring Varde. I Forhold til Normalen fik Bornholm og Frederiksborg Amt ca. 25 pCt., Københavns, Holbæk og Sorø Amter ca. 10—15 pCt. og Ringkøbing og Ribe Amter henholdsvis 2 pCt. og 5 pCt. for meget, medens Aarhus, Viborg, Randers, Aalborg og Thisted Amter fik ca. 15—25 pCt. og de øvrige Amter fra 1 pCt. til 11 pCt. for lidt. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 100—120, eller ca. 25—35 pCt. større end normalt.

November 1925 havde koldt Vejr og meget hyppigt Nattefrost. De 5 første Dage i Maaneden var gennemgaaende milde; men herefter fulgte en kold Periode fra den 6.—19., i hvilken Temperaturen hver Dag var lavere end Normalen, og Afvigelserne fra denne var ofte ca. 3° — $4\frac{1}{2}^{\circ}$; efter nogle faa milde Dage (den 20.—23.) indtraf der atter koldt Vejr fra den 24.—30., der havde Dagsmidler, som gennemsnitlig var 4° for lave; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $2\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. De første 6 Døgn i Maaneden og den 21.—23. var frostfrie i hele Landet, medens der fra den 7.—20. og den 24.—30. næsten hver Nat forekom Frost i Størstedelen af Jylland og fra den 11.—15., 18.—20. og 24.—30. paa de større Øer; i Gennemsnit for hele Landet beløb Frostdagenes Antal sig til 16, medens det normale er 10. Frosten var gennemgaaende strengest omkring den 13., den 26.—27. og den 29.—30.; paa de koldeste Stationer naaede de laveste Temperaturer i Jylland ned til ca. $\div 12^{\circ}$ — $\div 16^{\circ}$, paa Fyn og Sjælland til ca. $\div 10^{\circ}$ — $\div 14^{\circ}$,

paa Lolland-Falster til ca. $\div 9^{\circ}$ og i det indre af Bornholm til $\div 12\frac{1}{2}^{\circ}$. Maksimumstemperaturen var som Regel over Frysepunktet, naar undtages de to sidste Døgn i Maaneden, i hvilke der herskede uafbrudt Frost. Vindretningen var temmelig skiftende; Vinde fra Horizontens nordlige Halvdel forekom dog noget hyppigere end normalt. Nedbøren var ret ulige fordelt; den var størst — noget over 100 mm — i Sydøstjylland, Nordvestfyn og det indre af Bornholm og mindst, ca. 25—45 mm, over større Strækninger i Nordsjælland; den faldt væsentligt paa Dagene i første Tidøgn og fra den 25.—28.; i Tiden fra den 11.—24. var Bygerne som Regel temmelig spredte og gav oftest kun smaa Mængder; fra den 1.—5. faldt Nedbøren som Regn og fra den 8.—10. og den 25.—28. hyppigst som Sne eller Slud. I Sammenligning med Normalen fik paa Sjælland Københavns, Frederiksborg og Sorø Amter og i Jylland Viborg, Ringkøbing og Thisted Amter ca. 5—15 pCt. for lidt Nedbør; i Sønderjylland var Nedbøren normal. medens Svendborg og Hjørring Amter fik ca. 5 pCt., Vejle, Odense og Præstø Amter samt Bornholm ca. 30—50 pCt. og de øvrige Amter ca. 10—25 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal beløb sig gennemgaaende til ca. 60—85, hvilket er ca. 65—75 pCt. større end normalt.

December 1925. Den strenge Kulde, der herskede i Slutningen af November, fortsattes ind i December, hvis 4 første Dage — med uafbrudt Frost — blev ca. 7° — $13\frac{1}{2}^{\circ}$ koldere end normalt; i Resten af de to første Tidøgn var Temperaturen kun over Normalen paa nogle faa spredte Dage, medens Dagene fra den 13.—16. og den 19.—20. oftest havde uafbrudt Frost og fik Dagsmidler, der var ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $8\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave; i sidste Tidøgn var Temperaturen hyppigst over Normalen; men kun de 3 sidste Dage var særlig milde med Dagsmidler, der blev

ca. $4\frac{1}{2}^{\circ}$ — 7° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem $1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $2\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end normalt. Frostdagens Antal var gennemsnitlig 23, medens det normale Antal er 18; de faa frostfrie Dage forekom navnlig i Slutningen af Maaneden, medens den strengeste Frost, som omtalt, forekom i Begyndelsen af Maaneden, den 13.—16. og den 19.—20.; de absolut laveste Temperaturer naaede de fleste Steder ned mellem $\div 10^{\circ}$ og $\div 20^{\circ}$. Vindretningen var hyppigt skiftende, naar undtages Juleugen, i hvilken der uafbrudt herskede Vinde omkring Sydvest og Vest. Over store Strækninger af Landet faldt der Nedbør den 2.—3. og paa næsten hver Dag fra den 9.—31.; men Mængderne var oftest kun smaa; den 10.—11. og den 28.—31. faldt den som Regn og paa de øvrige Dage væsentlig som Sne eller Slud. Nedbørsmængden for hele Maaneden var de fleste Steder i Jylland og paa Lolland-Falster mellem 50 og 80 mm, paa Fyn og Sjælland mellem 40 og 60 mm og paa Bornholm ca. 60—80 mm langs Kysten og ca. 90—110 mm i det indre af Øen. I Sammenligning med Normalen fik de fynske Amter samt Vejle og Thisted Amter fra 2 pCt. til 9 pCt. for lidt; Københavns og Hjørring Amter havde den normale Nedbør, medens de øvrige Amter undtagen Bornholm fik fra 5 pCt. til 25 pCt. for meget; paa Bornholm faldt der gennemsnitlig 78 mm eller 56 pCt. mere end normalt. Solskintimernes Antal, ca. 20—40, var ca. 15—30 pCt. større end Normalen.

Januar 1926. Det milde Vejr, som begyndte i Slutningen af December, fortsattes gennem første Tidøgn af Januar, der gennemsnitlig blev 3° mildere end normalt; herefter fulgte en kold Periode fra den 11.—22.; særlig kolde var dog kun den 21. og 22. med Dagsmidler, der blev ca. 5° — 7° for lave, og da Resten af Maaneden havde mildt Vejr, blev Middeltemperaturen de fleste Steder mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og

1° højere end normalt. Frostdagenes Antal var for Landet som Helhed 17, medens det normale Antal er 22; i den kolde Periode herskede der ofte Frost hele Døgnet, medens denne i Slutningen af Maanedens kun forekom som Nattefrost. De laveste Temperaturer indtraf væsentlig den 21. og 22. og naaede de fleste Steder ned mellem $\div 10^{\circ}$ og $\div 20^{\circ}$. Vinden blæste meget hyppigt fra sydøstlige og østlige Retninger, og Vejret var meget ustadigt, især fra den 1.—9., den 15.—25. og den 28.—30; i den kolde Periode faldt Nedbøren som Sne, paa de øvrige Dage hyppigst som Regn eller Slud. Nedbørmængden for hele Maanedens var de fleste Steder mellem ca. 30 og 60 mm. I Forhold til Normalen fik Bornholm og Ringkøbing Amt ca. 3 pCt., Holbæk, Ribe og Thisted Amter ca. 10 pCt. og Aalborg Amt ca. 25 pCt. for lidt, medens Sorø og Odense Amter fik 5 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—45 pCt. for meget. Himlen var ofte helt overtrukket, og der herskede i første og sidste Tidøgn ofte Taage over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal beløb sig de fleste Steder kun til ca. 10—25.

Februar 1926 var i Begyndelsen mild; fra den 6.—14. indtraf en kold Periode, i hvilken Temperaturen hver Dag var under Normalen og paa adskillige Dage overhovedet ikke naaede op til Frysepunktet; særlig kolde var den 8.—10. med Dagsmidler, der blev ca 3° — $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave; Maanedens sidste Halvdel havde imidlertid mildt Vejr, — de sidste Dage blev endog gennemsnitlig 3.7° for milde —, hvorfor Middelttemperaturen for hele Maanedens de fleste Steder blev mellem $\frac{3}{4}^{\circ}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Frostdagenes Antal var gennemsnitlig kun 13, medens det normale Antal er 21; Frosten indtraf overvejende i den kolde Periode, i hvilken de laveste Temperaturer paa de koldeste Stationer naaede ned til ca. $\div 10^{\circ}$ — $\div 14^{\circ}$. Vinden blæste hyppigt fra østlige og sydøstlige Retninger — især i Maanedens før-

ste Halvdel —. Himlen var oftest overtrukken og Taage ret hyppigt forekommende i de milde Perioder. Solskins-timernes Antal beløb sig de forskellige Steder kun til ca. 5—15, normalt ca. 50. Nedbøren var rigelig i hele Landet; de jydskke Amter fik saaledes fra 30—55 pCt., de fynske Amter, Bornholm og Holbæk Amt ca. 80—90 pCt. for meget og de øvrige sjællandske Amter og Maribo Amt endog mere end det dobbelte af Normalen. Nedbøren faldt gennemsnitlig paa 14 Dage, spredte over hele Maanedens: i den kolde Periode faldt den som Sne, iøvrigt væsentligt som Regn.

Marts 1926. Det milde Vejr, der begyndte den 15. Februar, fortsattes gennem første Halvdel af Marts, hvis første 17 Dage alle havde Temperatur over Normalen; særlig mildt Vejr havde den 1.—3., 8.—9. og 12.—13. med Dagsmidler, der var mellem 3° og 6° højere end normalt; fra den 18.—25. var Temperaturen hyppigst mellem ½° og 2½° under Normalen, medens Slutningen af Maanedens atter var mild; Middelttemperaturen blev derfor næsten overalt mellem 1° og 2° højere end normalt. Nattefrost forekom jævnlige, især i Tidsrummet fra den 11.—26.; de absolut laveste Temperaturer naaede i Indlandet ned mellem ca. ÷ 4° og ÷ 8°. Vinden blæste i den milde Periode næsten udelukkende fra sydvestlige, vestlige og nordvestlige Retninger og flere Gange med stor Styrke, medens sidste Tidøgn hyppigst havde svage Vinde fra østlige Retninger. I Maanedens første Halvdel var Vejret ustadigt med Nedbør paa næsten hver Dag, medens dens sidste Halvdel oftest havde tørt Vejr. De daglige Nedbørmængder var som Regel kun smaa, hvorfor hele Maanedens Nedbør næsten overalt blev lille — de fleste Steder kun ca. 15—35 mm. Bornholm fik 3 pCt., Sønderjylland 15 pCt. og alle de øvrige Amter fra 20 pCt. til 60 pCt. for lidt. Ned-

børen faldt væsentlig som Regn. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 110 og 150, hvilket er ca. 20—50 pCt. større end normalt.

April 1926 havde mildt Vejr; kun paa nogle faa Dage i Maanedens var Temperaturen lidt under Normalen, medens de øvrige Dage gennemgaaende var milde; særlig milde blev den 1.—2., 5.—6., 15.—16. og 25.—26. med Dagsmidler, der var 3°—6° for høje; hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem 1° og 2° højere end normalt. Nattefrost forekom et Par Gange adskillige Steder i Indlandet, især omkring den 4. og den 12.; men Frosten var som Regel let og beløb sig kun til ca. ½°—1°; mange Stationer, navnlig langs Kysterne og paa de mindre Øer, var helt frostfrie. Vinden blæste i Maanedens første Halvdel hyppigst fra Retninger omkring Sydvest og Vest og i dens sidste Halvdel fra sydøstlige og østlige Retninger; Vindforholdene var i Reglen rolige, naar undtages den 20., 25. og 26., da der mange Steder herskede Storm eller stormende Kuling overvejende fra Retninger omkring Øst. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør den 7.—8. og paa adskillige Dage, spredte over Maanedens sidste Halvdel; men de daglige Regnmængder var ofte kun smaa. I hele Maanedens faldt der de fleste Steder mellem 25 og 50 mm Nedbør; i Sammenligning med Normalen fik Thisted, Aalborg og Præstø Amter ca. 5 pCt., Ringkøbing Amt, de fynske Amter samt Sorø og Holbæk Amter ca. 10—20 pCt. og Maribo Amt 50 pCt. for meget; Ribe Amt havde den normale Nedbør, medens Sønderjylland fik 3 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—30 pCt. for lidt. Torden forekom paa 18 Dage, særlig d. 7.—8. og i Maanedens sidste Halvdel, og Uvejrene havde adskillige Gange stor Udbredelse over Landet. Antallet af Solskinstimer beløb sig de forskellige Steder til ca. 130—150, hvilket er ca. 5—15 pCt. mindre end normalt.

Ma j 1926. De første 4 Dage i Maaneden var Vejret temmelig mildt og overvejende tørt; herefter fulgte en kølig Periode med ustadigt Vejr, fra den 5.—18., i hvilken Døgneses Middelterperatur som oftest var mellem 1° og 3° lavere end normalt, og Nattetemperaturen var mange Steder i Jylland under Frysepunktet, særlig den 8.—11.; i sidste Tidøgn var Temperaturen næsten hver Dag højere end Normalen med Afvigelser fra denne, der i Reglen beløb sig til 1° — $3\frac{1}{2}^{\circ}$; dog naaede Maksimumstemperaturen intet Sted op til 25° . Nattefrost forekom, som omtalt, mange Steder i Jylland fra den 8.—11., endvidere Natten til den 15. og enkelte Steder tillige Natten til den 19. og i det indre af Bornholm den 4.—5. og den 8.—9.; paa Fyn og Sjælland havde kun nogle faa Indlandsstationer Nattefrost og væsentlig kun Natten til den 8., medens Lolland-Falster og Øerne Syd for Fyn, i Bælterne og Kattegat samt Kyststationerne, saa vel paa Halvøen som paa Fyn, Sjælland og Bornholm, var helt frostfrie. Middelterperaturen for hele Maaneden var overalt i Nærheden af Normalen, de fleste Steder dog nogle Tiendedele Grader lavere end denne. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør paa de fleste Dage i Tidsrummet fra den 5.—17. samt den 22.—24. og 28.—31.; i Midtjylland maalttes der den 24. mange Steder Mængder mellem 20 og 50 mm. Regnmængden for hele Maaneden var de fleste Steder forholdsvis stor, men var iøvrigt noget ulige fordelt; paa Halvøen varierede den mellem ca. 30 mm og 100 mm; den var mindst, ca. 30—40 mm, langs Vestkysten og størst, ca. 75—95 mm, over et Omraade mellem Herning, Skive, Skørping, Hobro og Silkeborg samt paa Als, Broager og i Sundeved; paa Fyn var den de fleste Steder ca. 60—75 mm, i Vest- og Nordøstsjælland ca. 50—70 mm, i Midt- og Sydsjælland ca. 30—45 mm, paa Lolland ca. 40—60 mm, paa Falster og Møen ca. 25—50 mm og paa Bornholm kun ca. 10—20 mm. I Forhold til Normalen fik Præstø Amt 5 pCt., Born-

holm 49 pCt. og Thisted Amt 20 pCt. for lidt, medens Maribo Amt fik 10 pCt., Københavns, Sorø, Vejle, Ribe og Ringkøbing Amter 25—30 pCt. og de øvrige Amter mellem 35 og 80 pCt. for meget. Torden forekom paa 15 Dage, og Uvejrene havde flere Gange, særlig den 13. og den 28.—29., stor Udbredelse over Landet. Solskins-timernes Antal beløb sig de forskellige Steder til ca. 155—235, hvilket er ca. 10—25 pCt. mindre end normalt.

Juni 1926 havde ustadigt Vejr; over store Omraader af Landet faldt der saaledes Regn den 3., den 7.—15. og den 20.—24., og paa adskillige Stationer faldt der endog Regn paa 18—24 Dage; store Regnmængder, ca. 15—40 mm, maalttes mange Steder den 14. og 15., og iøvrigt faldt der, især fra den 7.—10., adskillige Steder store Regnmængder under Tordenvejr. Torden forekom paa 20 Dage, og Uvejrene havde fra den 7.—12. stor Udbredelse over Landet. Nedbøren for hele Maanedens var ulige fordelt; den var over 75 mm i et Bælte, der fra Jyllands Vestkyst strakte sig mod Sydøst over Midtjylland, Sydøstjylland, Fyn, Sydsjælland og Falster og som i Jylland mod Syd begrænsedes af en Linie fra Varde over Grindsted, Vamdrup og Christiansfeld og mod Nord af en Linie fra Vestervig over Mors, Midten af Salling, Viborg og Skanderborg; over mindre Omraader i dette Bælte var Nedbøren over 100 mm og enkelte Steder endog over 120 mm; mindst Nedbør, ca. 30—35 mm, faldt der paa Mols, i Hanherrederne og i Vendsyssel mellem Aalbæk og Skagen, sidstnævnte Sted endog kun 18 mm. I Sammenligning med Normalen fik Hjørring Amt 7 pCt. for lidt; Randers Amt havde den normale Nedbør, medens Sønderjylland og Ribe Amt fik 10—15 pCt., Aalborg, Holbæk, Frederiksborg og Københavns Amter 25—35 pCt. og de øvrige Amter undtagen Sorø Amt ca. 50—90 pCt. for meget; i Sorø Amt faldt der gennemsnitlig 98 mm, eller mere end det dobbelte af

Normalen. Temperaturen var i Maanedens første Tidøgn oftest over Normalen; der indtraf dog kun fire varme Dage, nemlig den 5.—8., der havde Dagsmidler, som gennemsnitlig blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 6° højere end normalt, og Maksimumstemperaturer, der de fleste Steder var mellem 22° og 29° ; i de to sidste Tidøgn var Vejret temmelig køligt, naar undtages nogle faa Dage — den 12., 16., 17. og 21. —, der blev ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ — $2\frac{1}{2}^{\circ}$ for varme; paa de kølige Dage var Dagsmidlerne hyppigst mellem $\frac{1}{2}^{\circ}$ og $2\frac{1}{2}^{\circ}$ lavere end Normalen: de største Afvigelser fra denne forekom paa Dagene fra den 24.—27., hvis Dagsmidler blev mellem $2\frac{1}{2}^{\circ}$ og 4° for lave. Middeltemperaturen for hele Maaneden blev i Vendsyssel og Midtjylland gennemgaaende $\frac{1}{5}^{\circ}$ — $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end Normalen, i de øvrige Dele af Landet ca. $\frac{1}{5}^{\circ}$ — $\frac{3}{4}^{\circ}$ lavere end denne. I Maanedens første Halvdel herskede der hyppigst østlige og nordøstlige eller svage skiftende Vinde, medens der i dens sidste Halvdel næsten uafbrudt blæste Vinde fra Retninger omkring Vest. Solskinstimernes Antal var de forskellige Steder mellem 175 og 230, hvilket er ca. 10—25 pCt. mindre end normalt.

Juli 1926 havde de første 24 Dage som Regel temmelig varmt Vejr; særlig varme var den 2.—4., 12.—15., 19. og 24. med Dagsmidler, der blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 7° for høje; derimod var Maanedens sidste Uge gennemgaaende temmelig kølig; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem 1° og 2° højere end normalt. I første Tidøgn var Vindretningen hyppigst omkring Øst, i sidste Tidøgn omkring Vest og Nordvest, medens den i andet Tidøgn var ret skiftende; Vinden var i de to første Tidøgn som Regel svag, hvorimod den i sidste Tidøgn ofte blæste med frisk eller stiv Kuling; den 26.—27. herskede en stærk Storm fra Retninger omkring Nordvest over Størstedelen af Landet. Fra den 1.—5. og den 12.—18. var Vejret tørt med rigeligt Solskin, medens der paa de øvrige Dage faldt Regn over store Omraader.

Regnen var ofte ledsaget af Torden, navnlig i Tiden fra den 19.—30.; stærke Regnskyl indtraf den 10. i Sydvestjylland og en Del af Sydsjælland og den 24. i det sydøstlige Jylland, Sønderjylland, Fyn, Størstedelen af Sjælland og Lolland-Falster; den største Nedbør i et Døgn, 98.5 mm, maales den 25. ved Kegnæs Fyr paa Als. Nedbørsmængden for hele Maaneden var meget ulige fordelt; den var gennemgaaende stor i Sønderjylland, paa Fyn, Lolland-Falster, Møen og i Sydsjælland og lille i Nordøstsjælland, paa Bornholm og i den nordlige Halvdel af Jylland. I Sammenligning med Normalen fik Holbæk Amt 13 pCt. og Sorø, Præstø og Maribo Amter, Fyn og Sønderjylland ca. 25—40 pCt. for meget; Ribe og Vejle Amter havde gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Bornholm, Aarhus og Viborg Amter fik 13 pCt., Københavns, Frederiksborg og Ringkøbing Amter ca. 20—25 pCt. og Hjørring, Thisted, Aalborg og Randers Amter ca. 35—50 pCt. for lidt. Solskinstimernes Antal blev ca. 20—35 pCt. større end normalt.

August 1926 havde i første Tidøgn svage, skiftende Vinde og en Temperatur, der hyppigst var mellem 1° og 2° højere end normalt; i Resten af Maaneden blæste Vinden oftest fra Retninger omkring Vest, og Temperaturen var snart lidt over og snart lidt under Normalen; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}$ ° og 1° højere end normalt. Vejret var ustadigt med Regn over større Strækninger af Landet fra den 11.—15. og den 19.—26., medens Begyndelsen og Slutningen af Maaneden overvejende havde tørt Vejr; dog faldt der paa enkelte Dage i Maanedens første Tidøgn Tordenbyger adskillige Steder, saaledes den 1. paa Bornholm og den 5., 6. og 10., særlig i Jylland; Torden forekom iøvrigt paa 21 Dage, og Uvejrene havde flere Gange, navnlig den 5.—6., 11.—12. og 19.—22. Udbredelse over store Omraader; naar undtages et Par Dage, gav Bygerne — særlig paa Øerne og i Østjylland — kun

mindre Regnmængder. Nedbøren for hele Maanedens var meget ulige fordelt; over større Strækninger i Vest- og Midtjylland faldt der saaledes over 100 mm og enkelte Steder endog over 150 mm, medens der paa Øerne de fleste Steder kun faldt mellem 30 og 50 mm. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm 11 pCt., Aalborg Amt 1 pCt. og Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter ca. 10—15 pCt. for meget, medens Thisted Amt fik 6 pCt., de øvrige jyske Amter og Sønderjylland ca. 15—25 pCt. og de fynske og sjællandske Amter samt Lolland-Falster ca. 30—45 pCt. for lidt. Den 22. herskede en stærk Storm fra vestlige og nordvestlige Retninger over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 60 pCt. større end normalt.

September 1926 havde Vinde overvejende omkring Vest med ustadigt Vejr og stor Nedbør. Temperaturen var i Maanedens Løb snart lidt over og snart lidt under Normalen uden længere varme eller kølige Perioder; særlig milde var den 11. og den 18.—20. med Dagsmidler, der blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — 4° for høje; særlig kølig var kun den 14., der blev 3.2° for kold; hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og $\frac{3}{4}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost, indtil ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$, forekom Natten til den 24. paa et Par jyske Indlandsstationer. Over store Strækninger af Landet faldt der Regn den 3., 6.—10., 12.—15., 17., 21.—23. og den 25.—28. Regnmængden for hele Maanedens var overalt stor og naaede de fleste Steder op mellem 75 og 100 mm. I Sammenligning med Normalen fik Sønderjylland, Ribe, Ringkøbing og Svendborg Amter ca. 20—25 pCt. og de øvrige Amter ca. 35—80 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der 80 mm, eller 38 pCt. mere end normalt. Torden forekom paa 17 Dage, og Uvejrene havde adskillige Gange — særlig i første og sidste Tidøgn — stor Udbredelse. Solskinstimernes Antal var omtrent normalt.

Den 16. herskede en stærk Nordveststorm over Størstedelen af Landet.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaet 1925—26 opført Temperaturens Afvigelse fra Normalen (1876—1915), saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte kan være noget afvigende fra de øvrige Landsdeles. Tabellen viser, at Landbrugsaaet fik en Middeltemperatur, der blev 0.2° højere end normalt. Som allerede omtalt, forekom der i Oktober og navnlig i November og December stærke Kuldeperioder, der satte disse Maaneders Middeltemperatur betydeligt ned under Normalen; Frost forekom hyppigt og var i Betragtning af Aarstiden ofte meget streng, især i Slutningen af November og i Begyndelsen af December, da Vejret havde en midvinterlig Karakter. I September 1925 havde en enkelt særlig kold jydsk Station Frost Natten til den 26.; iøvrigt viste den første Nattefrost sig i Tiden fra den 8.—15. Oktober, og kun nogle faa, særlig milde Kyststationer var frostfri indtil den 11.—12. November; til Sammenligning skal anføres, at Middeldatum for første Frost om Efteraaet i Indlandet falder i Tiden fra ca. 5.—10. Oktober i Jylland, fra ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November langs Kysterne og paa de mindre Øer. Slutningen af December og de følgende fire Maaneder havde mildt Vejr, der kun var afbrudt af forholdsvis faa og kortvarige Kuldeperioder; den længste milde Periode strakte sig fra den 15. Februar til den 17. Marts med en Gennemsnitstemperatur, der var ca. 3° højere end normalt. Maj havde temmelig ustadigt Vejr uden Sommervarme; derimod forekom der Nattefrost mange Steder i Indlandet — paa Fyn og Sjælland den 8.—10. og i Jylland den 8.—11., 15. og 19.—; sidste

Tabel 1. **Temperaturens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1925			1926											
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder		
Vestjylland	- 0.3	- 2.0	- 2.2	+ 0.5	+ 1.0	+ 1.6	+ 1.8	- 0.4	+ 0.2	+ 1.7	+ 0.7	+ 0.7	+ 0.3		
Østjylland	- 0.7	- 2.3	- 2.1	+ 0.9	+ 0.9	+ 1.5	+ 2.0	- 0.3	- 0.2	+ 1.6	+ 0.5	+ 0.6	+ 0.2		
Fyn	- 0.8	- 1.9	- 2.0	+ 0.5	+ 0.8	+ 1.3	+ 1.6	- 0.3	- 0.3	+ 1.4	+ 0.8	+ 0.5	+ 0.1		
Sjælland	- 0.8	- 1.9	- 1.9	+ 1.1	+ 1.0	+ 1.1	+ 1.6	- 0.1	- 0.5	+ 1.5	+ 0.6	+ 0.4	+ 0.2		
Lolland-Falster	+ 0.7	- 1.5	- 1.8	+ 0.7	+ 1.3	+ 0.9	+ 1.0	- 0.1	- 0.6	+ 0.9	+ 0.2	+ 0.3	+ 0.1		
Danmark	- 0.7	- 1.9	- 2.0	+ 0.7	+ 1.0	+ 1.3	+ 1.6	- 0.2	- 0.3	+ 1.4	+ 0.6	+ 0.5	+ 0.2		
Bornholm	- 0.7	- 1.4	- 1.3	+ 0.6	+ 0.9	+ 0.9	+ 1.3	0.0	- 0.5	+ 1.3	+ 0.6	+ 0.3	+ 0.2		

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtigheds- grad i pct.		Skydække (0—10)	
	1925—26	Normal	1925—26	Normal	1925—26	Normal	1925—26	Normal	1925—26	Normal
Oktober 1925	5	3	14	17	4	6	85	86	6.5	6.5
November	16	10	13	14	4	9	87	89	6.8	7.1
December	23	18	16	15	11	11	89	91	7.8	7.6
Januar 1926	17	22	17	13	15	13	91	91	8.8	7.2
Februar	13	21	14	12	17	11	93	90	9.5	7.0
Marts	16	19	12	13	6	11	83	87	6.4	6.3
April	1.4	7	10	11	5	7	81	80	6.8	5.7
Maj	1.5	1	15	11	2	4	79	75	6.7	5.1
Juni	»	»	13	10	2	3	81	75	6.7	4.9
Juli	»	»	10	13	1	3	78	77	5.4	5.5
August	»	»	12	15	1	3	79	80	5.2	5.5
September	»	»	15	14	4	4	85	84	5.9	5.3
Alle 12 Maaneder	93	101	161	158	72	85	84	84	6.9	6.1

Nattefrost indtraf iøvrigt langs Kysterne i Slutningen af Marts og paa de mildere Indlandsstationer paa Fyn, Sjælland og Lolland i første Halvdel af April. Middeldatum for sidste Foraarsfrost er i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. I Juni forekom nogle faa varme Dage, den 5.—8.; iøvrigt var Vejret temmelig køligt og ustadigt; den egentlige Sommervarme indtraf først i Juli, der i Begyndelsen af Maaneden og i Størstedelen af andet Tidøgn havde varmt og tørt Vejr med rigeligt Solskin. I August og September var Temperaturen vel hyppigst over Normalen; men varme Dage forekom sjældent. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaet forekom her i Landet, var 32.5° (den 14. Juli), den absolut laveste $\div 22.1^{\circ}$ (den 4. Decbr.).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer, saavel i Landbrugsaaet 1925—26 som Normalen for 32 Aar. Som tidligere omtalt, forekom Frost forholdsvis hyppigt i November og December og forholdsvis sjældent i Januar, Februar og April; hele Landbrugsaaet havde 8 pCt. færre Frostdage end normalt. Nedbørsdagens Antal var stort i Januar og forholdsvis lille i Juli og August; i hele Landbrugsaaet var Antallet omtrent normalt. Taage forekom meget hyppigt i Februar, og Skydækket var forholdsvis stort i Januar, Februar, Maj og Juni.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaet fik Danmark gennemsnitlig 710 mm Nedbør eller 13 pCt. mere end nor-

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1925 Oktober	November	December	1926 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaned	
Hjørring Amt.	70	61	53	55	42	15	25	69	43	36	70	102	641	
Thisted »	73	59	61	43	61	25	40	36	63	33	80	88	662	
Ringkøbing »	85	59	74	45	57	31	45	55	92	52	104	87	786	
Ribe »	90	74	66	40	55	33	39	51	62	69	106	92	777	
Viborg Amt....	62	50	65	46	51	31	32	76	80	59	92	97	741	
Aalborg »	53	59	58	49	50	21	37	65	61	43	82	82	660	
Randers »	49	65	56	45	47	18	29	56	46	37	60	88	596	
Aarhus »	61	71	66	54	52	27	29	59	89	61	69	79	717	
Vejle »	70	92	62	52	59	31	30	55	89	68	73	89	770	
Samsø.....	57	70	53	37	57	14	33	53	63	61	34	76	608	
Odense Amt..	62	77	48	41	65	24	39	66	84	77	47	82	712	
Svendborg » ..	71	60	55	53	73	35	43	65	93	81	51	71	751	
Langeland	65	59	52	34	74	27	50	57	81	90	34	61	684	
Holbæk Amt	68	44	47	31	58	23	37	54	56	55	37	75	585	
Sorø »	71	56	51	35	72	25	37	50	98	89	38	73	695	
Frederiksborg»	74	41	53	44	65	22	26	59	58	54	44	78	618	
København »	64	43	47	42	66	23	30	47	66	50	51	80	609	
Præstø »	60	66	50	42	78	32	34	37	73	94	45	78	689	
Maribo Amt ...	66	59	61	50	84	32	50	45	76	95	44	69	731	
Vestjylland	80	63	64	46	54	26	37	53	65	48	90	92	718	
Østjylland	59	67	61	49	52	26	31	62	73	54	75	87	696	
Sønderjylland ..	80	63	68	54	67	41	38	66	58	91	79	84	789	
Fyn.....	64	67	52	41	67	25	41	60	80	77	42	73	689	
Sjælland.....	67	50	50	39	68	25	33	49	70	68	43	73	635	
Lolland-Falster.	66	59	61	50	84	32	50	45	76	95	44	69	731	
Danmark	1925—26....	69	62	59	47	65	29	38	56	70	72	62	80	710
	Norm. (40Aar)	71	55	54	40	36	42	36	42	49	67	80	58	630
	Afv. i pCt. ...	- 3	+13	+ 9	+18	+81	-31	+ 6	+33	+43	+ 7	-22	+38	+13
Bornholm	78	72	78	35	59	35	25	18	72	49	70	75	666	

Tabel 4.   Nedbør i April—Sept. inkl.

	1926 mm	Normal mm	Afvigelse fra Normalen i pCt.
Hjørring Amt	345	330	+ 5
Thisted »	340	339	0
Ringkøbing »	435	355	+23
Ribe »	419	372	+13
Viborg Amt.....	436	337	+29
Aalborg »	370	321	+15
Randers »	316	320	- 1
Aarhus »	386	347	+11
Vejle »	404	356	+13
Sønderjylland	416	369	+13
Samsø	320	279	+15
Odense Amt.....	395	314	+26
Svendborg »	404	331	+22
Langeland	373	304	+23
Holbæk Amt.....	314	293	+ 7
Sorø »	385	300	+28
Frederiksborg »	319	320	0
Københavns »	324	309	+ 5
Præstø »	361	303	+19
Maribo Amt.....	379	310	+22
Bornholm.....	309	277	+12

malt, hvilket er den største Nedbør i et Landbrugsaar siden 1911—12, da der gennemsnitlig faldt 742 mm; af lignende nedbørsrige Landbrugsaar i indeværende Aarhundrede kan nævnes 1919—20 med 703 mm og 1909—10 med 727 mm. Af de enkelte Landsdele fik i det nu afsluttede Landbrugsaar Randers

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent).

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1925	9	4	4	9	14	16	21	22	1
November —	7	12	13	12	6	12	20	16	2
December —	10	8	5	6	13	20	23	12	1
Januar 1926	2	5	23	26	16	13	10	3	2
Februar —	5	12	23	20	17	12	5	3	3
Marts —	9	8	10	9	4	15	27	15	3
April —	4	6	22	17	11	13	15	9	3
Maj —	12	13	6	9	15	17	10	10	8
Juni —	5	12	13	9	4	12	29	12	4
Juli —	13	10	15	9	4	9	18	16	6
August —	6	4	4	10	10	15	25	21	5
September —	4	3	5	15	11	18	23	17	4
Alle 12 Maaneder	7	8	12	13	10	15	19	13	3
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

Amt 1 pCt. og Thisted Amt 4 pCt. for lidt Nedbør, medens Bornholm, Maribo, Præstø, Sorø og Ringkøbing Amter fik ca. 20—25 pCt., de fynske Amter og Viborg Amt 16—17 pCt. og de øvrige Amter fra 7—11 pCt. mere end normalt. Som tidligere omtalt, var Nedbøren overalt lille i Marts; i Februar og September var den overalt stor, og det samme gælder Juni, naar undtages Hjørring Amt, der fik 7 pCt. for lidt, og Randers Amt, hvor den gennemsnitlig var normal. Maj fik ligeledes rigelig Nedbør overalt undtagen i Thisted og Præstø Amter, der fik henholdsvis 20 pCt. og 5 pCt. for lidt, samt paa Bornholm, hvor der kun faldt Halvdelen af Normalen. I Juli og August var Nedbøren meget ulige fordelt; i Juli var den gennemgaaende lille i Jylland, Nordøstsjælland og paa Bornholm, rigelig i Sønderjylland, paa Fyn, i Vest- og Syd- sjælland samt paa Lolland-Falster, og i August var den

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Hald	Askov	Graasten	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)
Oktober 1925.....	114	72	120	98		107	116	117	98	115
November —	72	64	84	63		76	73	57	85	52
December —	37	21	41	20		22	32	17	31	37
Januar 1926.....	37	25	26	27		26	14	11	21	19
Februar —	15	16	13	10		9	7	5	5	6
Marts —	116	110	141	113		118	148	141	122	121
April —	150	130	154	136		140	156	146	143	132
Maj —	175	178	154	168		208	187	181	226	233
Juni —	230	183	189	192		209	202	176	184	208
Juli —	284	272	263	273		278	288	268	277	261
August —	281	173	268	244	232	278	301	286	291	294
September —	167	140	159	112	129	134	137	132	134	129
Alle 12 Maaneder	1678	1384	1612	1456	—	1605	1661	1537	1617	1607
Normal for Aaret.....	—	1353	—	—	—	1499	—	1482	—	—
April—September inkl. 1926	1287	1076	1187	1125	—	1247	1271	1189	1255	1257
Normal (April—Septbr.) ...	—	1054	—	—	—	1171	—	1178	—	—

de fleste Steder betydeligt under Normalen og naede væsentligt kun i Vest- og Midtjylland samt paa Bornholm op over denne. I Maanederne Oktober—Januar inkl. samt i April var Nedbøren ligeledes ulige fordelt; i Oktober var den de fleste Steder noget under og i November, December og Januar de fleste Steder noget over Normalen; i April var Regnmængden gennemgaaende lille i Vendsyssel, Midt- og Østjylland, Nordøstsjælland samt paa Bornholm og rigelig i de øvrige Dele af Landet. I Tidsrummet fra April—September inkl. fik Landet som Helhed 378 mm Nedbør eller 14 pCt. mere end normalt. Af

de forskellige Landsdele fik i det nævnte Tidsrum (Tab. 4) Frederiksborg, Randers og Thisted Amter omtrent den normale Nedbør, medens der i Københavns, Holbæk og Hjørring Amter faldt ca. 5 pCt. og i de øvrige Amter fra 11 til 29 pCt. mere end normalt.

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaet. I Oktober og Marts var vestlige og nordvestlige Vinde en Del hyppigere og Vinde fra østlige Retninger til Gengæld sjældnere end normalt, medens det modsatte var Tilfældet i Januar, Februar, Juni og Juli; i November var Vinde fra Horizontens nordlige Halvdel og i April Vinde fra dennes sydlige Halvdel de fremherskende. Hele Landbrugsaaet fik omtrent den normale Vindfordeling.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaet, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tillige med en 23-aarig Normal for Stationerne Bovbjerg, Aarslev og København. Oktober, November, December, Marts, Juli og August fik forholdsvis rigeligt Solskin, medens April, Maj og Juni havde en Del for lidt, og Februar fik næsten intet; saavel for hele Landbrugsaaet som for Tidsrummet April—September inkl. var Solskinstimernes Antal nogle faa Procent større end normalt.

Mindre Meddelelser.

† Forsøgsleder *A. V. Lund* afgik ved Døden den 15. November. 62 Aar gammel. Han var født i Nyraad ved Vordingborg som Søn af Godsforvalter *J. Lund*, blev Landbrugskandidat 1887 og knyttedes 1889 fast til Forsøgslaboratoriet først som Assistent og senere, fra 1915, som Forsøgsleder.

Det var de omvandrede Fodringsforsøg med Kvæg og Svin paa Sjælland og Lolland-Falster, *Lund* fik at gøre med. Efterhaanden erhvervede han sig ikke blot stor Rutine og Øvelse, men ogsaa megen Indsigt paa forskellige Omraader, og paa Forsøgslaboratoriet deltog han da ogsaa i selve Planlæggelsen af Forsøgene. Han havde let ved at omgaas Forsøgsværterne, ejede baade Smidighed og Fasthed i at holde paa sit, hvor det var nødvendigt, var en af mange Landmænd skattet Raadgiver ved Fodringen af deres Køer og Svin og ved Iværksættelsen af deres Bogholderi, derfor vel set, hvor han kom.

Det var kun sjældent, *Lund* optraadte som Foredragsholder — her kan det dog nævnes, at han i Landhusholdningsselskabet sammen med Statskonsulent *Anton Christensen* i 1922 holdt Foredrag om Forsøg med Malke-maskiner —, og hans Forfattervirksomhed udenfor den, han udfoldede paa Embedsvegne ved Udarbejdelsen af en Række klare Forsøgsberetninger, indskrænkede sig til, at han sammen med Forpagter *Rønholt* udgav en Pjece om Opdræt og Fedning af Svin. Desuden har *Lund* efter Forsøgsleder *Rostings* Død forestaaet Udgivelsen af 5. Udgave af dennes Skrift om Svinets Avl, Røgt og Pleje.

Rettelse. I Artiklen om Mælkens Infektion bedes rettet i Tabellen S. 461 »% aktiv Klor« til »mg aktiv Klor pr. Liter«.
